ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
1
JEUDI
1 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ամսական : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.504
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.504

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԱՆՋՆԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

ՄԵՂԱՒՈ՞Ր Է ՄԱՄՈՒԼԸ

Ողբերգական անակնկալ մըն էր Աշխատանքի նախարար՝ Ռոպէր Պուլէնի անձնասպանութեան լուրը, երեքշաբթի առաւու։ Ոչինչ նախատեսել տուած էր նման վախճան մը իր մերձաւորներուն։ Երկուշաբթի ցերեկ ճաշած էր իր տղուն հետ, ապա մեկնած իր կառքով։ Իրիկունն է որ պիտի հանդիպէր իր ընտանիքը մտահոգուած էին ու ոստիկանութեան լուր կը պրուէր։ Առաւօտեան 9ին մօտ է որ Աշխատանքի նախարարին մարմինը պիտի գտնուէր Ռամպույէի անտառին մէկ լճակին մէջ։ Կը թուի թէ բաւական քնարեր տպեր առնելէ ետք է որ Պուլէն, կառքն ելած ու ջուրը նետուած է։

Ցնցումը մեծ է բայց նաեւ՝ վրդովումը եւ այս կէտին չուրջ միաճայնութիւն կայ ալէն ձախ։ Արդարեւ ինչո՞ւ անձնասպան եղած է նախարար մը, որ ծանօթ էր իբրեւ պարկեշտ մարդ մը, յարգուած նոյնիսկ հակառակորդներէն։ Մեզաւորը կը նկատուի մամուլը, կամ ոմն մամուլ մը, որ երեք շաբաթ է զրպարտիչ յօդուածներ կը հրատարակէր։ Կասկած չկայ, որ « զղայացունց »ի ոմն մամուլ կը կայ, որ բարոյական ոչ մէկ սկզբունք ունի եւ չի վարանիր լրագրական արշաւներու ձեռնարկելէ, պարզապէս « թուղթ » ծախելու համար։ Բայց եւ այնպէս չատ դիւրին լուծում է միայն մամուլին ուսին բարդել նման ողբերգութիւն մը։

Հոկտ. 17ին էր որ Միճիւք չաբաթաթերթը կը բանար, կալուածային առուծախի հարցով մը, ուր սակայն Ռոպէր Պուլէն կը յայտնուէր աւելի իրեն գոհ մը, կամ անխոհեմ մէկը քան անպարկեշտ անձ մը։ Շաբաթ մը վերջ՝ Հոկտ. 24ին Քանառ Անշէնէ իր կարգին էջ մը կը նուիրէր, ուր կը յայտնէր նաեւ թէ իր երկու խմբագիրները տեսնուած են նախարարին հետ։ Բաւական լայն տեղ ալ տալով, ասոնց արձագանգ կ'ըլլար « ծանրախոհ » նկատուած « Մոնտ »ը, որ ընդհանրապէս նման նիւթերով չէր զբաղեր եւ քիչ մը աւելի « վերէն կը խօսէր »։

Ուրեմն երեքշաբթի օր Շապան Տէլմասէն մինչեւ ժ. Մառչէ կը դատապարտին մամուլը։ Ազգ. Ժողովի նախագահը անձնասպանութիւնը կ'որակէր՝ սպանութիւն, մինչ համայնավար պարագլուխը՝ Մառչէ իր վրդովումը կը յայտնէր մամուլի վարկաբեկիչ արշաւներուն մասին եւ կը չեշտէր « պէտք է վերջ տալ մեծամտութիւններու, որոնք կ'անարգեն մեր երկրին քաղաքական կեանքը եւ կը սպառնան ժողովրդավարութեան »։ Ճիշդ է որ համայնավար աշխարհի մը մէջ նման բաները պիտի չպատահէին ծանօթ պատճառներով, Մոսկուայի մէջ « Ուաթեր - կեյթ » չի կրնար ըլլալ...։ Ընդունելով հանդերձ որոշ մամուլի մը ապաբարոյ դիրքը մամուլի իսկ ատենդական ըմբռնումի մը նկատմամբ, կը թուի թէ քիչ մը աւելի հեռուները պէտք է փնտռել բուն պատասխանատուութիւնները։ Նախ ի՞նչ է եղածը։ Պուլէն 1974 Յուլիսին երկու հեկտար հող կը գնէ Ռամաթիւէլ (Վառ) 40 հազար ֆրանքի եւ Դեկտեմբերին ալ չինութեան արտօնութիւնը կը ստանայ։ Բայց մէջտեղ կ'ելլէ որ այդ գնուած հողը արդէն քանի մը անգամ ծախուած էր, « գործի մարդու » մը կողմէ, որու անունն է Անրի Թուռնէ։ Վաճառքը սակայն չէ արձանագրուած Տրակինեան մութ պատճառներով։ Նախարարը յե - տագային միայն կը տեղեկանայ թէ գնած հողը իրաւական անկանոն վիճակի մէջ է, ըստ իր յայտարարութեան մի՛յն 1976ին։ Ամէն պարագայի մէջ կը թուի թէ ծուղակ մը լարուած է Պուլէնի դէմ եւ նախարարը պարկեշտ միամտութեամբ մէջն ինկած է։ Եւ այսօր երբ ամէն մարդ, իրար անցած է ու վրդոված կը թուի, հարկ է նաեւ հարց տալ թէ ո՞վ կրկին մէջտեղ հանած է Ռամաթիւէլի թղթածրարը, որ բարձի թող եղած էր եւ ո՞վ մամուլին (Մինիւթ եւ Քանառ) հաղորդած է այդ թղթածրարը։ « Քանառ »ն ալ արդէն, Հոկտ. 31ի իր թիւով, կը չեշտէ այդ կէտը՝ թէ Արշաւութեան նախարարութիւնը քանի մը ամիս է որ յանկարծ օրուան նիւթ դարձուցած էր այդ հին պատմութիւնը։ Այդ իսկ պատճառով, զուցէ որոշ արժանաւորութեան մը յուցաբերումը քաղաքական կարգ մը դէմքերու մօտ, աւելի պատչառ ըլլար, վասնզի եթէ նոյնիսկ Պուլէն ազդուած էր յօդուածներէն, իր ընկերներուն մօտ ալ մանաւանդ բարեկամութիւն մը չէր գտած։ Իսկորը, որնք այսօր հանդիսատ խիղճի ձէր կը թուին ունենալ, ընչերը զատապարտելու համար, վերջերս « հեռու կեցած » են Պուլէնէն եւ հարկ է նաեւ չանտեսել որ այս արշաւը ծայր տուած էր այն օրէն երբ կը խօսուէր իր մասին, Պաուի իբրեւ յաջորդ մը։ Այդ հաւանականութիւնը վերցած էր այս « պատմութենէն » ի վեր եւ նոյնիսկ Նախագահ Փիսքար անցեալ շաբթուան Նախարարաց Խորհուրդի նիստին, խիստ կերպով մեղադրած էր Պուլէնը որ ընդունած է « երկու լրագրողները Մերմի մը (իմա՛ Քանառ) որ ինծի վնասելու կը միտի »։

×

Ռոպէր Պուլէն իբրեւ քաղաքական եւ հանրային մարդ, պէտք չէ անուշտ այսքան խոցելի ըլլար, մանաւանդ որ կասկած չէր վերցներ որ ինք մաքուր ու պարկեշտ մարդ մըն էր, այդ իսկ պատճառով այնքան ալ տրամաբանական չէ որ միայն երկու թերթերու (որոնց ամէնօրեայ նիւթերը տարբեր չեն) « յայտնութիւնները » մինչեւ անձնասպանու - թիւն տանին անձ մը։ Անշուշտ չատ կը յիշուի այս առթիւ Ռոժէ Սալենկրոյի պարտան։ Ժողովրդական ճակատի (1936) Ներքին նախարարը որ զրպարտութիւն - ներու թիրախ եղած է աջ՝ Կրէնկուառ Թերթին կողմէ, ըստ որուն 1915ին այս ընկերվարականը դասալիք եղած էր։ Պատուոյ ատեան մը կը քննէր հարցը եւ կը հաստատուէր որ Սալենկրօ անմեղ էր բայց Կրէնկուառ կը չարունակէր անողոք յօդուածով մը ու մարդը այլեւս չէր դիմանար ու անձնասպան կ'ըլլար։

Ի. Պուլէն, 59 տարեկան, 16 տարիէ նախարար էր, ոչ միշտ նոյն ճիւղին մէջ։ Հին կօլիտա, Լիպուռնի երեսփոխան եւ քաղաքապետ, արհեստով վիաստարան, իր լաւագոյն պաշտօնը եղած է հաւանաբար Աշխատանքի նախարարութիւնը, քանի բոլոր սենտիքանները կ'ընդունէին, որ ամէնէն « բաց » « գրոյցի » մարդն էր։

× Թուռնէ, որ ծախողն է խնդրոյ առարկայ հողը եւ « գաղթակղութեան » բուն « հերոսը » յայտարարած է Մաքէնի թէ եղածը քաղաքական դաւ մըն է, որու համար ինք « օգտագործուած է »։

Հոկտ. 31ի իր թիւին մէջ, Քանառ կը յայտնէր թէ միայն լրատուութեան պաշտօն մը ըրած է տեսնելէ ետք նախարարը եւ ինքզինքը պաշտպանելու հարկ չի տեսներ։ Նոյն թղթածրարին մասին նախատեսուած նոր փաստաթուղթերը, սակայն, պատչաճութեան համար, վերցուցած է այս նոյն թիւէն։

Ինչպէս ըսինք արդէն, պարկեշտ մարդ մը չդիմացաւ զրպարտութեան արշաւի մը, բայց Պուլէնի յուսահատութիւնը պէտք չէ միայն ծնունդ առած ըլլայ երդիծաթերթի մը և «զղայացունցի մասնագէտ » չարաթաթերթի մը զարպուտիչ տողերէն, այլ դուցէ ի տես իր իսկ հարատատ կարծած բարեկամներու ընթացքէն։ Այսօր բոլոր մաքրակրօնութենէ ճառողներու խիղճը պէտք չէ այնքան ալ հանդիսատ ըլլայ։ Լաւագոյն բանաձեւը տուած է իր իսկ մեծ տղան « պատասխանատուները կը փնտռենք յետագային, բայց վստահ եմ որ հայրս ցնցուած էր տեսնելով թէ իր պարկեշտութիւնը, որ չատ մեծ էր, խնդրոյ առարկայ է։ Մարդ կրնայ ամուր ըլլալ, թերեւս այդ ամրութիւնն է որ դիւրաբեկ կը դարձնէ։ Նման է կաղնիի մը, զոր կը տապալեն »։

Չորեքշաբթի օր Ա. Էֆ. Փէ.ին նամակ մը կը հասնէր Պուլէնէն, ուր կը պարզէ իր անձնասպանութեան պատճառները եւ կը թուէ յանցաւորները, որոնց մէջ կան նաեւ իր բարեկամները։

×

ՄՈՒՍՈԼԻՆիի այրին Ռաչէլ մեռաւ առջի օր 89 տարեկանին։

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԵՐԲ «ԳԱՂՏՆԻ ԺՈՂՈՎԻ ՄԸ» «ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ» ԿԸ ՊԱՏՄԷ ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂ ՄԸ...

—o—

ԽՄԲ.— Իրենց ներքին (դեռ կառավարութիւնը չէ կազմուած ու խառնակութիւններն ալ չեն դադրած) քէ արտաքին (Ամերիկա կը սպառնայ օժանդակութիւնը դադրեցնել) հոգերը մէկ կողմ թողած, Թուրքերը շատ կը զբաղին, այս օրերս, Հայերով։ Հոկտ. 23ի Հիւրրիէթի մէջ ճէմ Պաշար երկար յօդուած մը ստորագրած է, Աքէնճէն, ուր « ՀԱԿԱԹՈՒՐՔ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԴԱՒԵՐ ԿԸ ՆԻՒԹԵՆ ԱԹԷՆՔԻ ՄԷՋ » խորագրին տակ, ինչե՛ր, ինչե՛ր կը պատմէ ու մանաւանդ *դաղտնի* ժողովի մը դաղտնիքները կը պարզէ...։

Կուտանք մաս – մաս.—

—×—

Մայրաքաղաքէն (Աթէնք) քառասուն քիլոմեթր հեռու, պանդոկի մը թիւ 161 սենեակին մէջ չորս հոգի ամբողջ օր մը փակուած մնացին եւ հոն խիստ կարեւոր դաղտնի խորհրդակցութիւններ կատարեցին Թուրքիոյ մասին, յատկապէս ծրագրելով կարգ մը դաւեր ու սադրանքներ, որոնց համար պայմանները ամէն առենէ աւելի յարմար կը նկատէին՝ մասնակի ընտրութիւններու առթիւ։ Այդ չորս անձերը, յիշեալ ժողովի ընթացքին լայնօրէն չափեցին ու չափչփեցին այն բոլոր կարելիութիւններն ու հաւանականութիւնները, որոնց չնորհիւ ամենածանր հարուածը պիտի կարենային տալ Թուրքիոյ։

Անդրոյ առարկայ պանդոկը կը պատկանէր Կիպրացի Յոյնի մը։ այդ պատճառով ալ ունէր բոլորն ալ նոյնպէս Կիպրացի Յոյներէ բաղկացեալ անձնակազմ։ Պաշտօնէութիւնը մեծ բծախնդրութեամբ ամէն ոք հեռու կը պահէր այս չորս մարդոց ժողովը դումարած թիւ 161 սենեակէն եւ բոլորն ալ հերթ կը բռնէին դրան առջեւ, որպէսզի ոչ ոք կարենայ մօտենալ անոր եւ տեղեկանալ ներսը խօսուածներուն։ Ժողով դումարող այդ խորհրդատու չորս անձերը հետեւեալներն էին.— « Հայկական Վրիժառու Համազգներու » Կիպրոսի ներկայացուցիչը Ալֆրէտ, որ լիբանանեան անցագիր կը կրէր։ Երկրորդը՝ Կիպրացի Յոյներու « Վրիժառու Համազգներուն » ՓԷԱՄի անդամ Փանայոթուն էր։ Երրորդը՝ ՔԱՈՒԱ կազմակերպութենէն Քիւրտ մը, որ կը գործածէր « Ազատէյի » ծածկանունը, իսկ չորրորդը՝ Քեազըմ Եաշար անուն Թուրք մը, որ մաս կը կազմէր օրէնքէ դուրս հռչակուած Թուրք Համայնավար կուսակցութեան։ Քեազըմ Եաշար երկու տարի առաջ ալ գաղտնաբար Աթէնք եկած էր եւ մասնակցած՝ չորեքնամայնավարական կազմակերպութիւններու կարեւոր մէկ համագումարին։ Հայ, Կիպրացի Յոյն եւ Քիւրտ « Վրիժառու կազմակերպութիւններու » ան - դամները Ցունաստանէն բաժնուեցան Սեպտեմբերի վերջերը կամ Հոկտեմբերի սկիզբը։

Այս հաւաքոյթի ընթացքին, յիշեալ չորս մարդիկը չատ բաներ խօսեցան իրենց միջեւ ու չատ բաներ որոշեցին։ Որոշուած այդ գործունէութիւններէն մէկին ալ կը կազմէին « Հայերու կողմէ գործադրուելիք նոր ոճիրները եւ թափուելիք Թուրքի արիւնը », որու համար մանրամասն ծրագիրներ պատրաստուած էին։ Արդարեւ, ժողովէն տասնեւհինգ օր վերջ առաջին Թուրքի արիւնը թափեցաւ, Լա Հէյի դեսպանին՝ Իօզտէմիր Պէնլէրի որդին Ահմէտ Պէնլէր Հոկտեմբեր 12ին խժդժօրէն սպանուեցաւ։ Բացորոշ է, որ նոր ոճիրներ պիտի յաջորդեն այդ սպանութեան։ Դէպքերը ցոյց կուտային արդէն, որ Հայերը այս օրերս արիւն պիտի թափէին։

(Շար.—1)

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ տօնին առթիւ, « Յառաջ » վաղը լոյս չի տեսներ (Ուրբաթ, Նոյ. 2ի թիւ) եւ խմբագրատունը փակ է Հինգշաբթի օր։

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ
Ս. ՊԱՐԱՃԱՆՈՎԻ ՀԵՏ

ԳՐԵՑ՝ ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

— «Չեմ Թողնում Որ Այս Բողոքը Նկարի Վերածեմ Զեմ Ուզում» —

Բ.

Վերադառնանք Պարաճանովին մօտ, ուր մինչեւ տարիքի կին մը ժպտուն երեսով կը բարեւէ: Հարազատ քոյրն է: Ոտքի կը մնայ: Մէկ անգամ միայն խօսեցաւ նոյնպէս տկար հայերէնով, ըսելու համար որ մենակ չթողնեմ եղբայրը: Ինչքա՞ն սէր կար այդ պարզ բառերուն մէջ:

Պարաճանով զգալով որ երկար պիտի չմնամ, սենեակին անկիւնը դանուող բազմոցը ցոյց տալով ըսաւ. « Խոտեղ քնիր, ինչի պէտք հիւանդոցը. Խոտեղ լաւ է »: Կը զգամ որ պահանջն ունին ներկայութեան մը: Եթէ վստահ ըլլայի որ իմ մնալս իրեն օգուտ մը կը բերէր, հաւանաբար ձեւ մը գտնէի ընդունելու յաճախ տեսնելու. համոզուած էի հակառակին:

Ի՞նչ են ծրագիրները. պատրաստ գործեր ունի՞: Դէմքի մկաններու անհանգիստ չարժումներէն կը հասկնամ որ աւելորդ է հարցնելս: Քանի մը դարակներ կը բանայ եւ դուրս կը հանէ հոն դիզուած հարիւրաւոր թուղթերէ բազկացած, ձեռագիր նիւթեր. « Չեն թողնում որ այս բոլորը նկարի վերածեմ, չեն ուզում »: Կէս ռուսերէնով կէս հայերէնով կը շարունակէ. « մէկուկէս տարի է որ « ազատ » եմ, չեն ուզում որ գործեմ. փող չեմ շահում, ապրում եմ դրացիների փողով »: Մատովը ցոյց կուտայ քիչ մը անդին պատչպամին վրայ նստած կինը. « Նա էլ փող է տալիս ծխախոտիս համար... »: Աղնիւ զրացիներ որոնք թէ՛ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս կ'օգնեն որ այս անհանգիստ մենաւորը ամբողջովին լքուած չզգայ ինքզինքը: Կարծես վանդակի մը մէջ գոյուած ըլլայ: Իրեն պարտադրուած վիճակէն զայրացած կը զգուայ սենեակին չորս կողմը, կը նայի-կ'ելլէ: Թէ՛ կը խօսի թէ կը գծէ. ձեռքին մէջ միշտ մատիտ մը կայ եւ սեղանին վրան ալ մկրատ: Խաչաքարա մը կ'առնէ ու կը սկսի գծել վերջն ալ մկրատով ձեւ կուտայ խաւաքարտին: Այդպէս սեղանին վրայ կը շարուին զանազան, զարմանազան տիպարներ Պարաճանովի երեւակայութենէն ծնած: Անզգօրծութենէն տառապող էակ մը որ իրեն պարտադրուած մինակութեան ցաւը փարատելու համար, անդադար կը գծէ կամ ալ շուրջը գտնուող որեւէ կտոր առնելով հանդոյցներ կ'ընէ եւ զանոնք կ'այլակերպէ մարդկային տիպարներու: Մարդ – հանդոյցներ որոնց լեզուն կը պակսի ձեր երեսին պոռալու իրենց թաքուն տուայտանքները:

Կը հարցնեմ. այցելուներ ունի՞:

« Այո, Ֆրանսայէն ալ եկան: Վերջերս Պէրնար Նոէլը, թարգմանի մը հետ, այցելեց. ուզեց տեղեկութիւններ. տուի յայտնեցի դժգոհութիւններս: Թարգմանը փոխանակ թարգմանելու բանավէճի ելաւ հետս: Բարկացայ ու երեսին տուի թէ թարգմանի պէտք ունէի և ոչ ոտիկանի»:

Պարաճանով ծայրայեղ է իր սէրերուն եւ աւելութիւններուն մէջ ինչպէս կ'ըլլան նկարագիրը ունեցող անհատականութիւնները: Երկդիմի խօսքերու անծանօթ: Քաղաքական եւ գաղափարական առումով այլախոհ մը չէ խորհրդային կարգերուն նկատմամբ, այլ դէմ է այդ կարգերը, — իրրեւ թէ պաշտպանող, — իմաստակ քծնող պաշտօնատարներուն: Ըստ իս այդ միջակութիւններուն զոհն է Պարաճանով: Դուրսէն դիտողներուս համար զարմանալի կրնայ թուիլ այս երեւոյթը: Ի՞նչպէս ընդունիլ որ խորհրդային Միութեան պէս հսկայ Պետութեան մէջ նման սարկամիտ մարդիկ յաջողին մթնոլորտ պղտորել: Ի՞նչպէս ընդունիլ որ անոնց դրդումով այսպէս անմարդկային վերաբերում ցոյց տրուի Պարաճանովին դէմ. այսինքն անձի մը որ պատիւ կը բերէ ոչ միայն իր պատկանած ազգին այլեւ բովանդակ խորհրդային ժողովուրդին: Վրացի մը, իր մասին խօսելով կ'ըսէր.— « Եթէ Խորհրդային Միութեան մէջ իր նման տասը բեմադիր ունենայինք, կրնայինք, Պարաճանովի բանտարկութիւնը ու ներկայիս իրեն դէմ եղած պոյճոթը անտեսել. եթէ նոյնիսկ երկու հատ գոյութիւն ունենայինք, դեռ կրնայինք, — յաւելով հանդերձ եղածին, — անցնիլ: Բայց երբ մէկ է Պարաճանով, իրեն հանդէպ եղածը ոչ միայն անմարդկային է այլ պարզապէս... ապուշ: Պարաճանով ժամանակակից բեմա – դիրներէն քայլ մը առաջ է չարժանկարի մարզին մէջ: Իրեն նման « այլախոհներ » միայն պատիւ կրնան բերել բովանդակ խորհրդային արուեստին »: Այսպէս կը խօսէր Վրացին որ Հայ մը փառաբանելու մարմաջէն չէ որ կը տառապէր:

Նստած եմ ուրեմն այդ բացառիկ արուեստագէտին դիմացը: Կը նմանիմ մէկու մը որ ականատես կ'ըլլայ ծովամոյն եղող լուզորդի մը բայց լողալ չգիտնալուն համար անզօր կը դիտէ անոր վախճանը: Այս պարագային վտանգուածը արուեստն է:

Աչքիս առջեւն են « Աբա Գեղեցիկ », « Խոստովանանք Անդենականէն » « Սասնայ ծռեր »ու ձեռագիրները: Ե՞րբ պատկերի պիտի վերածուին: Կը հարցնեմ.— Երեւանը չի՞ կրնար օգնել որպէսզի հարթուին տարակուծութիւնները: « Օգնում է, բայց Մոսկուան չի ուզում, չի թողնում »:

Աւելի վերջ հաստատեցի որ չատեր կը փորձեն ելք մը գտնել, բայց ներկայ պայմաններուն մէջ Պարաճանովի ի նպաստ խօսիլը եւ մանաւանդ իրեն ի նպաստ միջամտելը հոն, տեսակ մը հերոսութիւն կը պահանջէ, եւ բոլորս ալ պիտենք որ քիչ մը ամէն տեղ հերոսները յոգնած են:

Վայրկեանները կը սահին եւ կը պատրաստուիմ հրաժեշտ առնելու իրմէ: Ծոցը նած « հերոս » մըն ալ ես այդ վայրկեանին: Երեւութապէս պարզ այս խնդիրը խորքին մէջ զորեղ հանդոյց մըն է: Ի՞նչ ընել եւ ի՞նչպէս: Լուրջ հարց մը որուն անկարելի է հապճեպօրէն պատասխան գտնել:

Րոպէ մը Պարաճանով մոռցած իր ցաւերը, կ'ուզէ որեւէ ձեւով նուէր մը ընել ինծի: Ցոյց կուտայ պատերուն վրայ կախուած արժէքաւոր առարկաները: « Առ ինչ որ ուզում ես, ուզում եմ տալ, ա՛ռ... »: Ոտքի է արդէն եւ աչ – ձախ դառնալով յարմար նուէր մը կը փնտռէ: Ձեռքէն քաշելով կը խնդրեմ որ նստի. զինքը տեսնելու եկած եմ, տեսակ մը ուխտադնացութեան: Կը պնդէ. — Ձեր նկարը տուէք, այդքան: Արդէն պրպտուքի մէջ է. զգրօցէն դուրս կը հանէ քանի մը նկարներ: Կը զատեմ. ձեռքէս առնելով, նկարին հակառակ կողմին վրայ կը գծէ երկար ժապաւէն մը եւ բերանը բացուած, կտրելու պատրաստ մկրատ մը: Քանի քանի՛ մկրատներու զոհ գացած են իր ժապաւէնները: Իր կեանքին առօրեայ յաճախանքը կը թուին ըլլալ այդ մկրատները:

Պատկերներու արցակէն կը զատէ հատ մը եւս. մատիտով ռուսերէնով երկու բառ կը գրէ. կը թարգմանէ. « Սարգիսէն Առէնին »: Ուրիչ նկար մը ցոյց կուտայ, ինքը կեցած եւ քովը նստած նուրբ եւ ազնուական արտաքինով տարեց կին մը: Ծանօթ ռուս մեծ բանաստեղծ Մայաքովսքիի այրին է: Վերջը պիտի իմանայի այդ պատկերին յուզիչ պատմութիւնը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

—o—

« Գարուն » ամսագիրը, Երեւան, յաճախ հրապարակ կը դնէ կարեւոր հարցեր, առ ի քննութիւն: Այսպէս, տարեսկիզբին, մասնագէտներուն ուշադրութեան կը յանձնէր գիւղատնտեսութեան ճիւղերէն ոչխարաբուծութեան խնդիրը՝ յատուկ ուսումնասիրութիւնով մը: Հարցը կ'արծարծուէր մինչեւ այս օրերը եւ կ'եզրափակուէր Գիւղատնտեսութեան նախարարին յատարարութենէն քաղուած մէջբերով:

Մասնագիտական բնոյթի յօդուածին հեղինակն էր անասնաբոյժ Պայքար Գէորգեան: Խորագիրը ունէր « Ինչո՞ւ են բերքի հողերը դառնում անպտուղ »: Հաստատումը վճռական էր.— « Հարիւր հազարաւոր հեկտար արօտավայրեր եւ մարզադեաններ, որոնք մօտաւոր ան – գեալին 15էն 30 սանթիմեթը բերքի հողաշերտեր կը պարզէին, այժմ չոր ու ցամաք վիճակ կը ներկայացնեն: Ի՞նչ է պատճառը: Ինչո՞ւ հազարաւոր տարիներ խնամքով պահպանուած հարուստ բուսականութեամբ հողեր վերջին երկուերեք տասնամեակներուն այդքան աղքատ դարձած եւ ապեստալի տասիճաններու հասած են հողերուն մաշումները: Պատասխանը կուտար յօդուածագիրը.— էֆեստեսիվ ոչխարաբուծութիւնն է, որը սկսած 50ական թուականներից, Հանրապետութիւնում անհաշուարկային եւ գիտականօրէն չհիմնաւորուած զարգացում է ստացել »:

Ահա տուեալները: Ոչխարներուն թիւը շուրջ չորս միլիոնի կը հասնի: Արդ, հարիւր հեկտար գիւղատնտեսական հողմութիւնը:

Դարձեալ ոտքի է: Կը զատնայ շուրջս. կը հետաքրքրուի առողջական վիճակովս. պզպզած էի եւ կը հազայի: Դէմքերը փոխուած էին: Կը մտահոգուի ինձմով, դէպի նմանող բան մը կը դնէ սեղանին վրայ. դեզաւիը մըն ալ կը գրէ որ հեռեւիմ անոր. մեծ մայրիկներու պատրաստած դեպի նմանող բանը կ'առնեմ եւ կը խոստանամ հետեւիլ իր խրատներուն: Կը հարցնէ.— Ընտանիք, զաւակներ ունի՞մ: Դարակի մը մէջէն փոքրիկ արծաթեայ զդալ մը կը հանէ: « Առ, այս դդալով, երբ ապրիկոտ թոռնիկ մը տայ քեզի, անոր առաջին ճաշը կուտաս »: Արծաթը արժէք ունի ամէն տեղ. այս մէկը նիւթեզէն ըլլալէ դադրած է հիմա. կ'առնեմ ձեռքերուս մէջ եւ կը խուսափիմ խօսելէ որպէսզի չնկատէ յուզումս. իր յուզումները կը բաւեն:

Վրացի Թարգմանս կարծես ալ գործ չունի: Երկու Հայեր՝ զիրար հասկնալու ձեւը գտած էինք: Կը խօսէինք սրտի լեզուով: Իր կարգին, Թարգմանս կը հարցնէ.— Ինչո՞ւ բանտարկած էին ձեզ: Իրրեւ պատասխան բարձր խնդուք մը կը ժայթքի Պարաճանովի բերնէն: Ռուսե – րէնով բացատրութիւններ կուտայ: Թէ՛ հեղնանք եւ թէ զայրոյթ կը նկատեմ դէմքին վրայ: Չեմ հասկնար բայց չնորհիւ իր խօսքերուն մէջ արտասանած խօսքերուն լատինական արմատներուն ու անոնց ձայնականութեան, կը կռահեմ բաները: « ... փէտրատթիք... ուզրայն նասխոնալիթիք, արմիան նասխոնալիթիք...» եւայլն: Իրենց հընչականութեան շնորհիւ բոլորին կողմէ հասկնալի քանի մը բառեր զորս յիշողութեամբ պրի կ'առնեմ: Աւելի իր դէմքի արտայայտութիւններէն քան թէ խօսքերէն, կը կռահէի որ աւելորդ կը գտնէր Վրացիին հարցումը ու նոյնքան աւելորդ իր պատասխանները: Իր բանտարկութեան իսկական պատճառները պէտք չէ փնտռել ո՛չ ամբաստանագիրներուն եւ ոչ ալ անոնց պատասխաններուն մէջ:

Վրացի Թարգմանս չէր համոզուած: Աւելի վերջ այդ մասին խօսելով ըսաւ.— « ... եթէ ճիշդ է որ միասեռական է, արդար է իր բանտարկութիւնը »: Ազնիւ մէկն էր եւ անկեղծ: Իր համոզումները ունէր: Աւելորդ նկատեցի իրեն հետ այդ մասին վիճաբանիլ: Բայց ինչ որ անտեղի նկատած էի հոն, ճիշդ է որ լսուի՝ հո՛ս:

(Շար. – 2)

պատարածութեան հաշուով, ասոնց խըտութիւնը Հայաստան ամէնէն բարձր չափանիշը կը ներկայացնէ աշխարհի մէջ: Խորհ. Միութեան ասոիճանով մինչ մէկ մլջինը 26 ոչխար է հարիւր հեկտարի հաշուով, Հայաստանի մէջ այդ մէկ մլջինը 195ի կը հասնի: Ըստ Վասիլով Անդրկովկասի մասին, կը պարզէր հետեւեալը: Խորհ. Միութեան չափանիշով Հայաստան Ադրբեջանէն կրկնապատիկ եւ վրաստանէն եռապատիկ աւելի է: Նոյնիսկ աշխարհի ամէնէն զարգացած ոչխարաբուծութիւն ունեցող երկիրը՝ Աւստրալիա, իր 185 մլիոն ոչխարներով Հայաստանէն քառապատիկ անգամ քիչ ոչխար ունի, անչուշտ, հարիւր հեկտարի հաշուով:

Եթէ Հայաստանի մէջ մէկ ոչխարին բաժին կ'իյնայ 0,5 հեկտար հող, անդին Խորհ. Միութեան մէջ այդ բաժինը չորս հեկտարի կը հասնի: Ահա նաեւ եզրակացութիւնը. « Թող զարմանալի չթուայ, եթէ ասեմ, որ ոչխարների այդ ահաւոր քանակն էլ դարձել է մեր Հանրապետութեան բնութեան աղճատացման եւ հողերի էրոզիայի էական պատճառներից մէկը »:

Այդ հազարաւոր մեծ հօտերը՝ 800էն մինչեւ 1500 ոչխարներէ կազմուած, գարնան սկիզբներէն մինչեւ աշնան վերջերը « անկանոն, առանց արօտավայրերի ժամանակաւոր արգելափակման կամ հերթափոխման, տրորում են հողը, կրծում, արմատախիլ անում բոյսերի ծիլերը, թոյլ չտալով նրանց աճել, ծաղկել ու սերմնակալել »: Եւ այսպէս տասնեակ տարիներ շարունակ: Բուսականութենէն զրկուած հողերը կը փոշիանան եւ բաւական է « մի տեղատարափ անձրեւ, որպէսզի հեղեղները հողի բերրի, բայց փոշիացած շերտը թեթ լեռնալանջերից իջեցնեն »: Նոյն երեւոյթը նաեւ զօրաւոր հովերուն ընթացքին:

Մշած հողերը կ'անհետանան: Նեկայիս Արաքսը զարձած է աշխարհի տզմուտ գետերէն մէկը, եթէ ոչ ամէնէն տզմուտը: Ցտասկ է պատկերացումը: Նեղոսի ջուրերուն մէջ մէկ լիթրի հետ ուով 1,4 կրամ ցեխ պոյութիւն ունի, իսկ այդ համեմատութիւնը Արաքսի մէջ 3,6 կրամ է: Նոյնիսկ Արագածի եւ Գեղամայ լեռներուն ալպեան գօտիները մարախի աւերին ենթարկուած կը թուին ըլլալ: « Եթէ չդադարեցուի բնութեան հանդէպ կատարուող այդ բարբարոսութիւնը, ապա մէկ – երկու տասնամեակ յետոյ Հանրապետութեան բոլոր արօտավայրերը շարքից դուրս կը գան »:

Պ. Գէորգեանի երկրորդ մտահոգութիւն կ'ըլլար, թէ ոչխարաբուծութեան արագ զարգացումը խոչընդոտ կը հանդիսանայ արջառներուն յատկութեան՝ նատեզնելով մխին ու կաթին արտադրութիւնները: Այս ուղղութեամբ քանի մը օրինակներ կը թուէր: Այսպէս, կ'ըսէր ան, Զուլցերիա, որ լեռնային փոքր երկիր մըն է, ընդամէնը ունի 200·000 ոչխար եւ կը պահէ 1·800·000 եղջերաւոր մեծ անասուն: Զուլցերիա իր մարզադեմներուն, ալպեան արօտավայրերուն բանիմաց օգտագործումով եւ բարձր մթերատուութեամբ կ'արտադրէ տարեկան մօտ չորս միլիոն թոն կաթ, 80·000 թոն չատ լաւ պանիր, 35·000 թոն իւղ եւ 300·000 թոն առաջին կարգի միս: Անդին Սպանիա, որ Զուլցերիայէն 12,5 անգամ տարածուն է եւ ունի 20 միլիոն ոչխար եւ կրկնապատիկը աւելի արջառ, Զուլցերիոյ չափ կաթ կ'արտադրէ: Միւժամանակ, վեց անգամ պակաս իւղ եւ պանիր, մօտաւորապէս նոյնքան միս: Խոտնիա, որ Հայաստանի տարածքին ուեղի եւ կերի նոյն աղբիւրները, 258·000 թոն միս կ'արտադրէ, 1·150·000 թոն կաթ, երբ այդ համեմատութիւնները Հայաստանի պարագային միայն 91 հազար եւ 275 հազար թոն են:

Յօդուածագիրը չէր անտեսեր բացառութիւն կազմող երկիրները, ինչպէս Անգլիա, Նոր Զելանտա եւ Աւստրալիա: Սակայն նկատել կուտար, թէ այդ երկիրներուն մէջ ոչխարներուն հօտերը կ'արածին փոխն ի փոխ, հերթափոխային իր իսկ բառով եւ սահմանազծուած արօտավայրերու մէջ:

Եզրակացութիւնը կ'ըլլար չատ պարզ. « Յետագայում իւրաքանչիւր սանտիմեթր հողաշերտի կորուստը կարող է դառնալ ազեսաբեր, իսկ ապագայում վերականգնումն անհնար (բնութեան մէջ 15 – 20 սանտիմեթր հողաշերտ գոյացնելու համար պահանջւում է 15 – 20·000 տարի): Այդ իսկ պատճառով մեր Հան-

ՎԱՃԱՌՔԻ ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

(Հատված «ԻՄ ՀՈՒՅՆ ՉԻՆԻ» գրքից)

ԳՐՈՂ՝ ՎԱՀԱՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Մանուկ, նեղսրտի պես ծանրացավ հոգիս։ Ծառայությունից հեռացնելն էնքան դժվար չէր, որքան ինձ նշանակելը։ Ինչպես ասացի, ես ոչ մի կերպ չէի ուզում ղեկավարել ոչ մի հաստատություն։ Ես ուզում էի ազատ մտքերս շարադրել թղթի վրա, ազատ ապրել, ազատ շնչել։ Ես ուզում էի ինձ նվիրել գրականությանը։ Ես ուզում էի ինձ նվիրել ժողովրդին։ Ես ուզում էի ինձ նվիրել ապագային։ Ես ուզում էի ինձ նվիրել ինձ։ Ես ուզում էի ինձ նվիրել ինձ։ Ես ուզում էի ինձ նվիրել ինձ

Այրի Տիկին Մարիամ Գալուստեան, Տէր եւ Տիկին Ալեքս Գալուստեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թովմասեան զաւակներն ու թոռները, Պ. Հրանդ Գալուստեան, Տիկին Աննա Գալուստեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ներսէս Գալուստեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Ռաքել Գէորգեան, Տիկին Կիլէն Լըլոն եւ զաւակը եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն լրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, մօրեղբօր

ՄԿՐՏԻՉ – ԻՍԿԵՆՏԷՐ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Հոկտ. 29ին 91 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երկուշաբթի, Նոյ. 5, ժամը 14ին, Հայ Աւետարանական եկեղեցին 10 պիս, Ռիւ տէ Թէռն (Փարիզ 17րդ), ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Թիէի գերեզմանատունը:

ՈՉ ԾԱՂԻԿ, ՈՉ ՇԱՂԿԵՊՍԱԿ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

×

Բարի պատերազմը պատերազմեցայ,
ընթացքը կատարեցի, հաւատքը պահեցի,
Ասկէ ետեւ կայ, կը մնայ ինծի արդարութեան պսակը:
(Բ. Դիմոթէոս, Դ. գլուխ 7–8 համար)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՋԱՅՆԱԻՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ և ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԻԳՆԱՏԻՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԺԶ.
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ – ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ

Կիրակի, Նոյ. 4, առաւօտեան ժամը 10ին, Ամենայն Սրբոց տօնին առիթով, Մարսէյլի Ռիւ տ'Օպանը Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, ճայնաւոր պատարագ կը մատուցանէ և կը քարոզէ

ԳՐԻԳՈՐ ԵՊՍ. ԿԱՊՐՈՑԵԱՆ

էքզարք Ֆրանսայի հայ կաթողիկէներու

Ցաւարտ պատարագի՝ հոգեհանգստեան – կան պաշտօն 1979 տարւոյ ննջեցեալ հոգւոցն եւ բարերարաց ի մասնաւորի

ԻԳՆԱՏԻՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԺԶ. ՊԱԹԱՆԵԱՆ

կաթողիկոս – Պատրիարքին որ իր մահկանացուն կնքեց Հռոմի մէջ, Հոկտ. 9ին:

ՅՈՒԹՊՈՂ

42ՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՒՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Հոկտ. 23ի դասաւորում.—

1·	Սպարտակ,	44 կէտ
2·	Դիմամօ (Կ.)	43 կէտ
3·	Նախտեռոր	42 կէտ
4·	Դիմամօ (Թ.)	40 կէտ
5·	Դիմամօ (Մ.)	36 կէտ
6·	Դիմամօ (ՄԱ.)	30 կէտ
7·	ԲԿՍԱ	30 կէտ
8·	Չէնիթ	30 կէտ
9·	Արարատ	28 կէտ
10·	Պախտակոր	28 կէտ

եւայլն:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼՈՒԻԶ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ընտանեկան պարագաները իրենց խորին չնորհակալու – թիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ, գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իր մահուան առթիւ, մասնաւոր չնորհակալութիւններ Սէն Ռաֆայէլի Հոմի անօբէնուէի Տիկին Կարապետեանի:

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓՍԱՐԻՋ

Այս Շաբաթ, Նոյ. 3, ուր է Ամենայն Սրբոց՝ հնոց եւ նորից, յայտից եւ աւյայտից: Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի:

ՊԱՐԱՆՅԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ԱԵՒՐԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ

GRANDE SOIRÉE DANSANTE

organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France

ՇԱԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 17 ԺԱՄԸ 20ԻՆ
Salle des Fêtes de Sevran
ՊԵՏԻԿ իր նուագախումբով
եւ Ցաղթանակ
BUFFET ORIENTAL — AMBIANCE ARMÉNIENNE

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՌԻ ԿԱՑԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

ՎԱՐՈՒԺ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT
49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES
Tél. 793-64-02
Հոն պիտի գտնէք ընտիր ապրանքներ
Մատչելի գիներով
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
FERMÉ LE LUNDI

ՅԱՐՍԷՑԼԻ Ս· ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՑՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի, Նոյ. 4, Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ տեղի կ'ունենայ մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ Ազգիս Հայոց բոլոր ննջեցեալներուն եւ ի մասնաւորի եկեղեցւոյ բարերարներու հոգիներուն համար:

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Մարսէյլի Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբը իր լրիւ կազմով, Առաջնորդութեամբ ղեկավար Խաչիկ Եղիազեանի:

Սկիզբ :ամերգութեան ժամը 8, պատարագ 10ին, քարոզ 11ին, հոգեհանգիստ 11·45ին:

LE NOUVEAU SALON DE PARIS
1979
34, Rue du Louvre
parmi plusieurs collections celle de
Aram Alécian
du 6 au 30 Novembre
de 12 h. à 18 h. sauf le Lundi

restaurant ՀԱՅԱՍՏԱՆ
EREVAN ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՁԻԹԱՊՈՒՂ, ՄԱՆԹԸ*
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ *ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՋԻ – ՔԼՕՖԹԻ*
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՍՈՒ - ՊԼՕՐԿ*

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ Ի Ա Շ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՁԱՇ ԿԸ ՀԱՑԹԱՑԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպութեամբ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ
Նոյեմբեր 10, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ

CASINO DE CHARBONNIERES

Նուագախումբ՝ ԳՈՃԱՔԵԱՆ
Պարախումբ՝ ԱՐԾԻԻ, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան:
Մուտքը 40 ֆրանք

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մինասեան Նիկոլ Սարգիսի, ծնած Լենինական քաղաքի Ջալալու գիւղը: 1941ին, բանակ մեկնած է եւ չէ վերադարձած, ունի կին՝ Փառանձեմ եւ աղջիկ մը՝ Ռիմա, նաեւ երկու եղբայր՝ Եղեան եւ Արամ: Ջինք կը փնտռէ Արամ Մինասեան (բնակութեան հին հասցէն էր Երեւան Անդրֆեդերացիա 4րդ փողոց, 48 տուն): Ներկայ հասցէն է.— Երեւան Նոր-Աբէյ 30 փ· 48 տուն

Յարութիւնեան Ժենիա Յովսէփի:

Après le grand succès du Pélérinage aux Eglises et Monuments Arméniens de ROUMANIE, organisé par l'Office National de la Culture et des Traditions Arméniennes, aura lieu à l'Assemblée Nationale, Vendredi le 23 Novembre 1979 à 19 h. 30

UN DINER DEBAT

organisé par Georges Mesmin, député de Paris et animé par Gérard Stephanesco.

Prendront part les Prof. *Alain Guillermou* de la Sorbonne et *Pierre Nastourel* (C. N. R. S. et Sorbonne) *R. P. Irenée Dalmais*, de l'Institut Catholique, *J. P. Enkiri* en présence de membres de l'Assemblée Nationale.

A cette occasion, des diapositives du Pélérinage seront projetées et commentées.

Participation aux frais :
Jeunes 35 Frs — Adultes 80 Frs
L'envoi du chèque libellé à l'ordre de Mme TALMON (Conseillère Municipale)
Adresse : 8, rue Verderet
75016 Paris
vaut confirmation de réservation.
Date limite d'inscription 19 Nov.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ· Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը Բարեկենդանի առթիւ պարահանդէս մը կազմակերպած է

ՇԱԲԱԹ ՓԵՏՐ· 13

Ալհամպրայի սրահը, Պուլվար Շալ:
Մանրամասնութիւնները՝ յետագային:

pour la première fois en France
ORGANISEE PAR L'UCFAF ET LA JAF
la tournée de l'ensemble national des chants et danses d'Arménie
Tatoul Altounian

Հայաստանի «Թաթուլ Ալթունեան» երգի – պարի պետական անսամպլի առաջին շրջապտոյտը

SALLE PLEYEL : 22 Nov. à 20 h. 30 — 26 Nov. à 20 h. 30
LE HAVRE : 24 Nov. à 20 h. 30
BRUXELLES : 25 Nov. à 20 h. 30
VITRY : 30 Nov. à 20 h. 30
NOGENT SUR MARNE : 1er Déc. à 20.30
ANGOULEME : 4 Déc. à 20 h. 30
MARSEILLE : 7 Déc. à 20 h. 30
VALENCE : 8 Déc. à 20 h. 30
LYON : 9 Déc. à 17 h.

Vente des billets : les 3 FNAC, la salle Pleyel, aux points de vente habituels, chez les membres de l'UCFAF.
Location et réservation : Centre Culturel et Artistique
6 Cité du Wauxhall — 75010 PARIS
Tél : 208-76-49 de 15 h. à 20 h.
du Lundi au Samedi

ՇԱԲԱԹ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
3
SAMEDI
3 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.Ç. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.505
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.505

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՅԵՏ ՄԱՀՈՒ «Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԵՄ»Ը

ՆԱՄԱԿՈՎ ՄԸ ՊՈՒԼԷՆ
ՀԱՇՈՒԵՑԱՐԴԱՐ ՄԸ ԿԸ ԿԱՏԱՐԷ

ԴԱՏԱԽՈՐԵՆ՝ ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐԸ, ՈՉ ՈՔԻ ԿԸ ԽՆԱՅԷ

Երեքշաբթի իրիկուն եւ Չորեքշաբթի վաղ առաւօտեան, պաշտօնական եւ պետական անձնաւորութիւնները fորիւս կազմած էին, քիչ մը անխոհեմ աճապարանքով մը, ամբաստանելու մամուլը, կամ որոշ մամուլ մը, իբրեւ պատասխանատու Աչխատանքի նախարարին անճնազանութեան : Մեր նախորդ թիւով արդէն, քիչ մը հապճեպ կը նկատէինք այս գործարարութիւնը, որուան ըլլալով որ աւելի արդար պիտի ըլլար նախ փընտռել այդ « դատապարտելի » մամուլին կը հայհոյողները : Ի վերջոյ գաղտնի ղեկավարներ մը երկինքէն չի կրնար իյնալ Քանաան Անշէնեէի կամ Մոնմուտի խմբագրութեան սեղանին վրայ : Պարզուեցաւ որ սխալ ճամբու մէջ չէինք, քանի, Չորեքշաբթի առաւօ, Ֆրանսական Մամուլի Գործակալութեան (Ա. Ֆ. Փ.) գրասենեակը կը հաստատէր նախարար Պուլէնի յետ-մահու նամակը, որ ուրիշ բան չէր եթէ ոչ ռումբ մը, որ իրենց հան - պիտ քունին մէջ, պիտի խանդարէր չաթեր եւ մանաւանդ Արդարութեան Նախարարը՝ Ալէն Փէյրըֆիթ : Արդարեւ, ինչ կ'ըսէ Պուլէն : Բաներ զրոս պիտի կարենար ըսել իր ողջութեան առեն եւ զուցէ այդ իսկ պատճառով է որ անճնական եղաւ, նախընտրելով իր ճչմարտութիւնը՝ իր կեանքէն : Պարզ է որ « փտած բան մը կայ Դանիոյ թագաւորութեան մէջ » եւ Պուլէնի երկար նամակին միայն մէկ պարբերութիւնը կը բաւէ վարպետը պատռելու համար.— « Բացայայտ մեղադրութիւնը առասպելական, փարաւոնեան, խեղաթիւրող խաբեբայի մը եւ փառասէր, ընկերութիւնը առող դատաւորի մը, որ ի յառաջադունէ նախապար մը կը նկատէ լրբութիւն օրինականց մը եւ քաղաքական կարգ մը չրջանակներու, ուրկէ, ատաղ, իմ իսկ բարեկամներս բացակայ չեն, կը յանդգնի լինծի համար, ունկնդրութիւններու, մամուլի պրշաններու եւ կասկածի : Այս ամբողջը ծիծաղելի կ'ըլլար, որուան ըլլալով իմ քաղաքացիութիւնը այս գործին մէջ, եթէ գայթակղեցուցիչ կողմը տէր չզտար եւ եթէ պաշտօնի գլուխ նախարար չըլլայի : Անկիա անհանդուրժելի է լինծի համար » : Նախարարը, այս յատկանշական նախադասին հետ, պատմականը կ'ընդ անցուդարձին, ուր իր դերը աւելի զօրհի մը դերն է, ու կը չեշտէ · « Հարցաքննութեան պաշտօնեքին յայտնութիւնը անտարբեր կը թողու Արդարութեան Նախարար մը, աւելի մտահոգուած իր ապրելով քան արդարութեան կանոնական ընթացքով » :

Փէյրըֆիթէն զատ, միւս « բարեկամներուն » անունները չկան բայց այս մէկը կը բաւէ արդէն : Արդարութեան նախարարը կարճ զեկոյցով մը, ինքզինքը կ'արդարացնէ ըսելով թէ չէ ուզած միջամտել դատաւորին մօտ, որովհետեւ « դատաւորը տէրն ու տիրականն է իր թղթածրարին եւ անկախ է Պետութեան նկատմամբ » (այս մտանանչումը անչուշտ չի կրնար համոզել բոլորը եւ ոմանք օրինակներ կը յիշեն, ուր այդ « անկախութիւնը » չատ բացայայտ չէր...) : Բայց եւ այնպէս ռումբը նետուած է եւ նախարարը կ'ըսէ նաեւ թէ իր ըսածներուն բոլոր փաստաթուղթերը փաստաբանին մօտ են : Գալով խնդրոյ առարկայ « խաբեբային », որ նամակէն առաջ « խորապէս ցնցուած էր իր բարեկամ Պուլէնի » անձնասպանութենէն, նամակէն հետք, բոլորովին տարբեր զգացումներու տէր էր : Չի վարանիր ըսելէ թէ ոչ խաբեբայ է, ոչ՝ աս, ոչ՝ ան, կը մաղթէ որ «Աստուած ներէ Պուլէնի այդ զրպարտութիւնները» : Աւելի հետուն ալ կ'երթայ նախ «հէքեաթ» որակելով Պուլէնի « մեծ պարկեշտութիւնը » եւ նաեւ չղազրվիռ կատաղ մկնը նկատելով նախարարը (անմիջապէս ընտանիքը հերքեց, ինչպէս բժիշկը թէ Պուլէն, որեւէ առեն բուժարան մտած ըլլայ եւ որեւէ հիւանդութենէ տառապի) :

×

Շաբաթ, Ժիսքարի իր դիւղը, ուր մարմինը կը փոխադրուէր զինուորական օդանաւով, կը կատարուի Պուլէնի թաղումը, ի ներկայութեան Նախարարա - պետ Պառի :

Մարդը կը թաղուի բայց ոչ՝ թղթածրարը, ու նոր կը սկսի բուն գայթակղութիւնը, որու մէջ Պուլէն այլեւս դեր չունի : Վարագոյրը իյաւ իր վրայ ու կը բացուի ուրիշներու վրայ, որոնց հաշիւին մէջ չկար այս յետ-մահու «կ'ամբաստանեմ »ը...

—×—

ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁ

ՄԻԼԱՆՈՑԻ ԹՐՔԱԿԱՆ
ՕԴԱՆԱՒԱՁԻՆ ԴՐԱՍԵՆԵԱԿԻՆ ԴԷՄ

Բաւական խուճապ ստեղծուած է առջի դիչեր (Երեքշաբթի, Հոկտ. 30 ժամը 22·35ին) Միլանոյի կեդրոնը երբ ռումբ մը պայթած է, Վիա Ալպրիչչի թիւ 3, ուր կը գտնուի Թրբիշ Էո-Լայնգի գրասենեակը : Նիւթական վնասները մեծ են, ցուցափեղկ, ապակի փշուր - փշուր եղած են : Հոկտ. 31ի Քոռիէռէ տելլա Սեռան կը գրէր նաեւ թէ անցնող քանի մը կառքերու չարժավարները ցնցուած պայթիւնէն եւ տեղափոխուող օդէն, ծանր բախումներ ունենալու վտանգին տակ եղած են : Հրդեհը մարելու փութացած են հրչէջներ : Նոյն թիւին մէջ, լուրը տալով, իտալական օրաթերթը չէր յայտներ թէ մէկը տէր եղած էր այս ահաբեկումին :

Իլ Ճիորնալէ աւելի տեղ կուտար Հոկտեմբեր 31ի եւ Նոյ. 1ի իր թիւերով : Առաջին առթիւ կը յայտնէր թէ հարցաքննուած են երկու Իտալացիներ եւ մէկ օտարական առանց արդիւնքի : Ապա, կը գրէր թէ հաւանաբար պէտք է հարցաքննութիւն կատարուի Հայերու վարչութեան մօտ : Ուրբաթ առաւօտ (Նոյ. 2) հետաձգիով առած մեր տեղեկութեանց համաձայն, նման որեւէ հարցաքննութիւն չէր եղած դեռ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ.

Ալժէի մէջ բացառիկ հանդիսաւորութեամբ տօնուեցաւ « Կարմիր Ամենայն - սրբոցի » 25րդ տարեդարձը : Արդարեւ, 1954 Նոյ. 1ին էր որ ծայր տուաւ զինեալ պայքարը անկախութեան համար : Տո - պայքարը դոյց տուած է տիրապետող խորհրդային զինամթերք :

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԵՐԲ «ԳԱՂՏՆԻ ԺՈՂՈՎԻ ՄԸ» «ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ» ԿԸ ՊԱՏՄԷ ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂ ՄԸ...

—o—

Ահաւասիկ պատճառը.— Սեպտեմբեր 22 - 23ին Հայերը Համայնավար կուսակցութեան Աթէնքի կեդրոնին մէջ ցուցահանդէս մը կազմակերպեցին : Այդ ցուցահանդէսին ընթացքին ցուցադրուեցան լուսանկարներ, որոնք սպաննուած թուրք դեսպաններուն արիւնլուայ դիակները ցոյց կուտային :

Ցուցադրուած նկարներուն վրայ հետեւեալ մակագրութիւնները կային. — « Պիտի չարունակուի մեր վրիժառութիւնը », « Այս՝ մէկ », « Այս՝ երկու », « Այս՝ երեք » : Ցիշեալ ցուցահանդէսին չարունակուած օրերուն ալ գումարուեցաւ վերոյիշեալ « Վրիժառութեան ժողովը », իսկ այդ բոլորին վրայ չմոռնանք աւելցնել, որ Աթէնքի փողոցներուն մէջ ալ Հայերը թռուցիկներ ցրուեցին, պիչերը պատերուն վրայ ծանուցումներ փակցուցին :

Մարիտի « սպանդ »էն առաջ ալ Աթէնքի Հայերը նման ցոյցեր կատարած էին եւ ասիկա ոչ ոքի ուշադրութենէն վրիպած էր ատենին : Այդ դէպքերէն առաջ ալ թռուցիկները բաժնուած էին, կարպախօսներ կախուած, թուրքերուն սպառնական նամակներ ուղարկուած ու երբ բոլորին ուշադրութիւնը կեդրոնացած էր Աթէնքի այդ երեսփոխանութիւններուն վրայ, իրենց ազգակիցները ծանօթ ոճիրները գործած էին Սպանիոյ մէջ : Նոյնպէս՝ Տանիչ Թունալըկիլի Իսմայիլ էրէզլի եւ Թահա Ճարըմի նահատակումէն առաջ ալ Աթէնքի մէջ նման կարգ մը չարժումներ նկատուած էին եւ ուշագրաւ դէպքեր պատահած, իսկ Սելանիկի մէջ ալ Ֆրանսերէն չարք մը թռուցիկներ ցրուած էին ժողովուրդին կամ թղթատարով ուղարկած : Այդ թռուցիկներուն առաքումէն եւ Աթէնքի փողոցներուն մէջ Հայասատանի արիւնոտ քարտէս մը կախուելէն ճիշդ 15 օր վերջ ալ դեսպաններու կոտորածը սկսած էր :

1974ի կիպրական չարժումէն անմիջապէս վերջ Հոկտեմբերի երկրորդ կիսուն եւ Նոյեմբերի սկիզբը՝ կիպրացի Յոյները, Հելլէնները եւ Հայերը յաջորդաբար ժողովներ սկսան գումարել՝ Թուրքիան ամէն գնով նեղ դրութիւններու մատնելու նպատակաւ : Ճիշդ է, որ կարելի չեղաւ ներդաշնակ համագործակցութիւն մը ստեղծել իրենց միջեւ, բայց միւս կողմէ Թուրքիոյ ի վնաս կարգ մը դէպքերու զարգացումը ապահովուեցաւ, հակա - Թուրք գործունէութիւններուն զարկ տրուեցաւ : Թէեւ յայտնի չէ թէ ի՛նչ պատճառաւ, բայց կիպրացի Յոյները սկզբին ամբիւ չուզեցին իրենց դասը կապել հայկական խնդիրներուն եւ միացնել զանոնք, բայց աւելի վերջ ձեռք երկարեցին Հայերուն՝ միասնաբար պայքարելու համար : Այդ պատճառաւ, Հայերը որոնք սկիզբները առանձին մնացած էին իրենց պայքարին մէջ, աւելի վերջ ռամկավարութեան եղանակը փոխելով՝ Թուրքիոյ դէմ մղուած քանդիչ գործունէութեան համար որդեգրուած « ներամփոփ » դրութիւնն ու գործելակերպը լքեցին եւ 1974ի վերջաւորութեան Պէյրութէն ու Ֆրանսայէն Միացեալ Նահանգները գացող հայ ղեկավարները յաջողեցան հոն գրատնուող Հայերն ալ չարժման անցընել : Այս հարցին հրահրումի պարտականութիւնն ալ ստանձնեցին հայկական ծագումով Աթաքներ, որոնք նախկին Հնչակեան կուսակցութիւնը հակաթուրք վրիժառական կազմակերպութեան մը վերածելով, զայն կրկին կազմակերպեցին եւ Թուրքիոյ դէմ չղթայազերծուած պայքարին մէջ քշեցին : Առնցմէ մեծ մասը Սուրիահայերը կը կազմեն : Հնչակեան կուսակցութեան ղեկավարութիւնն ալ այդ մարդոց ձեռքը կը գտնուի արդէն :

ՔԱ-ԿԸ-ՊԷ ԵՒՍԻ-Ա.Ց-ԷՑ

ՁԵմ Պաշար ապա շարունակելով իր գրութիւնը, կ'ըսէ.—

Թուրքիոյ ուղղուած այս թշնամական չարժումին կեդրոնը, մինչեւ Լիբանանի քաղաքացիական պատերազմին ծագումը՝ Պէյրութն էր : Այդ կեդրոնը՝ աւելի վերջ կ'ելլուս փոխադրուեցաւ եւ անկէ ալ՝ Ֆրանսա : Մանաւանդ այդ Հայերը, որոնք Սուրիայէն եւ Իրանէն զացած էին Լիբանան, իրենց հակաթուրք ոխակալ ղգացումներն ու նողկանքը պատուաստեցին նաեւ ամբողջ աշխարհի Հայերուն : Առնք, ուշադրութիւնը ցրուելու համար թշնամական իրենց գործունէութիւնը տարածեցին այլազան անուններով հիմնուած կազմակերպութիւններու մէջ : Եւ սակայն, այդ բոլոր կազմակերպութիւնները կը ղեկավարուէին նոյն կեդրոնէն եւ նոյն նպատակներուն ուղղուած : Այսուհանդերձ, կարգ մը չատ աւելի ազդեցիկ ուժեր եւ կազմակերպութիւններ որոնք կը պատուէին հայկական այդ ցանցերուն ետին, զանոնք սկսան գործածել իրենց նպատակներուն ու հաշիւներուն համար : Թուրքիան քայքայել ուզողները իրենց գործիք ըրին զանոնք եւ այսօր ինչպէս որ կ'օգնեն Քիւրտին, կիպրացի Յոյնին, Մաօյականին կամ գաղտնի Թուրք համայնավարին, նոյնպէս կ'օգնեն Հայերուն՝ միշտ նոյն նպատակներուն համար : Այսինքն՝ բացէ ի բաց՝ փայտին մէկ ծայրը Քա. Կէ. Պէ.ի ձեռքին մէկ կը պատուի, միւսը՝ Սի. Այ. Էյ.ի : Հայերը Թուրքիոյ դէմ զրպտող եւ չարժման անցընողները Սուրիացիներն են, որոնք Սովետական Միութենէն օժանդակութիւն կը ստանան : Գալով Միացեալ Նահանգներու, ան ալ բոլոր ատոնք լաւ գիտնալով ու տեսնելով հանդերձ, աչք կը գոցէ այն կարգ մը մութ ու նենգ գործունէութիւններուն, որոնք կը կազմակերպուին եւ յառաջ կը տարուին իր հողերուն վրայ, Թուրքիոյ ի վնաս :

Հնչակեան կուսակցութեան ներկայացուցիչները, որոնք 1974ին Պէյրութէն Միացեալ Նահանգներ գացած էին, այդ երկրին մէջ գտնուող Հայերուն հետ չբախ-

(Շար.ը կարդալ 4րդ էջ)

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՒԱՋ ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Ինչպէս ամէն ամսուան առաջին կիրակին, վաղը լոյս կը տեսնէ «Ցառաջ Միտք եւ Արուեստ»ի նոր թիւը որու իրենց աշխատակցութիւնը բերած են.—

Սեդա Գարոյեան
Խաչիկ Թէօլէօլեան
Զարեհ Մուրատեան
Ուիլիըմ Սարոյեան

Նաեւ գծագրութիւններ՝

Բարգէն Պոտոսեան
Զիկ Տամատեան

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Ա. ՊԱՐԱՃԱՆՈՎԻ ՀԵՏ

Գրեց՝ ԱՒԼԻՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

— Կարեւորը Իւծի Համար Յօնէ Շիւնդ Էր Եւ Ոչ՝... Ձմէ Համբոյր —

(Գ. Եւ վերջին Մաս)

Պարաճանովի հիմնական յանցանքը լուսանցքային անձ մը ըլլալն է. մէկն է որուն համար արուեստը չի կրնար սահմանափակուիլ պաշտօնական գրասեն-ականերու հրովարտակներով: Իր ամբողջ էութեամբ, Պարաճանով հակադրութիւնն է մինչ այդ չարժանկարի մարզին մէջ ընդունուած արտայայտութիւններու ձեւերուն: Բայց որովհետեւ կարելի չէ նման ըմբռնում մը, առանց ծիծաղելի ըլլալու, դատապարտել, պէտք էր հնարել այնպիսի չեղումներ իր կեանքին վերաբերող, որ բարոյապէս այպանելի ըլլայով, խոցելի կը դարձնէին Պարաճանովի անձը: Շնորհիւ այս «գիւտ»ին Պարաճանովի հարցը կը վերածուէր սովորական քրէական յանցանքի ու կ'ենթար-կուէր քրէական ոճիրներու սահմանուած օրէնքներուն:

Եթէ ընդունինք այս վարկածը, խախտած կ'ըլլանք Պարաճանովի դատապարտութեան առանցքը կազմող իրականութիւնը: Հոպլիտներու (փոլիչինէլ) պաղատնիք զարձած է ան եւ յաւակնութիւնը չունինք նորութիւններ բերելու: Պարաճանովի անձնական բարքերու տարօրինակութիւնները պաշտպանելու կամ այպանելու հրաւէրը պարզապէս կը մերժենք: Այդ խաղը մերը չէ: Ծուղակ մըն է ուր ինկած ըլլալ կը թուին թէ «Լիպերասիոն» եւ թէ «Լը Մաթէն» թերթերը: Ճաշակի հարց է եթէ ոչ նախատինք հանդիպ մեծ արուեստագէտի մը: Պարաճանով կրնար խուսափիլ այս բանտարկութենէն եթէ չաւերուն նման գիտնար «անկիւնները կլորցնելով» հեռեւիլ պաշտօնապէս ընդունուած արուեստի հոսանքին: Մերժեց միջակութիւններուն նմանիլ. մնաց իր արուեստին պահանջած պատնէշին վրայ այն համոզումով որ այդ կեցուածքը դատապարտելի չի կրնար ըլլալ Սորհրդային Միութեան օրէնքներու ճամբով: Արդարեւ Սորհ. Միութեան մէջ նման կեցուածք մը դատապարտող օրէնսդրութիւն գոյութիւն չունի: Բայց որքան ալ արդար ըլլան օրէնքները, կան եւ կը մնան զանոնք գործադրողներուն մէջ հոգիով եւ գործով գձուձ անձեր: Պարաճանով չուզեց կամ չդիտցաւ տեսնել անոնց գոյութիւնը նոյնիսկ եւ մասնաւորաբար իր իսկ շրջանակին մէջ, ուր մեծամասնութիւն կը կազմեն հոլու, հնազանդ «պարկեշտ արուեստագէտները»: Պարաճանով չանդրադարձաւ որ իր «Հրեղէն Ձիեր»ու միջազգային յաջողութիւնը ու «Նաւն գոյն»ի եզակի պատկերները, չառաչուն ապտակներ էին այդ զաճաճներուն հասցէին ուղղուած:

Բայց եւ այնպէս չեղած կ'ըլլանք ճըշմարտութենէն եթէ ընդունինք որ Պարաճանովի դատապարտութեան միակ պատճառը իր չուրջիններուն նախանձն է: Վերջին հաշուով, պաշտօնական դատաւորներն էին որ այդ վճիռը տուին: Ինչո՞ւ ընթացք տուին fուլիխներու մէջ լսուած ամսեղուկ չշուկներուն ու անոնց, Պարաճանովի դէմ ըրած մեղադրանքները պաշտօնականացուցին: Ինչո՞ւ բան սարկել տուին տաղանդաւոր արուեստագէտ մը երբ ան որեւէ մէկ վտանգ չէր ներկայացներ խորհրդային կարգերուն: Եւ վերջապէս ինչո՞ւ չմտածեցին որ իրենց տուած անմարդկային վճիռով պիտի արատաւորէին իրենց պաշտօնին յատուկ վեհութիւնը: Ըլլալ դատաւոր եւ մեղադրել չշուկներու. ահա անընդունելին: Բայց ինչ որ տրամաբանական կը թուի ըլլալ հոս այնքան ալ պարզ չէ հոն: Հակառակ մեր աշխարհէն չտառնց մեկնած ըլլալուն, Սթալինի եւ Բէրիայի չուքը միշտ ալ ներկայ է: Ծանր ժառանգ մը ձգած են որ թէկուզ աներեւոյթ, կը շարունակէ պայմանաւորել չատ մը խորհրդային քաղաքացիներու կեցուածքը՝ վախը: Պաշտօնական դատաւորներն ալ մարդ են եւ ենթակայ մըթնոլորտի ազդեցութեան: Օրէնքի մարդիկ, որոնք չատ լաւ գիտեն որ Պարաճանովի արուեստը որքան ալ եզակի նկատուի, ինքնին դատապարտելի չի կրնար ըլլալ: Բայց եւ այնպէս դատապարտեցին այդ վախի ճնշումին տակ: Որովհետեւ հոն յիշողութիւնները չատ սուր են եւ կը յիշեն թէ մելիոններով խորհրդային ամէն քաղաքացիներ եւ դաշինակից համայնավարներ աքսորուեցան Սթալին-Բերիա զոյգին ամարդի եւ կամայական կարգադրութիւններով:

Պարաճանով եւս այս հոգեախտաբանական վիճակին առեղծած մթնոլորտին զոհն է եւ ոչ խորհրդային սահմանադրութեան եւ արդարադատութեան մէջ գտնուող տուին կամ ոգիին:

Իր բանտարկութենէն առաջ դանդաղ առիթներով բողոքի նամակներ ղրկած է Պետական մարմիններուն այսպէս-նելով այն ինչ որ խորթ կը թուէր իրեն իբրեւ պարկեշտ խորհրդային քաղաքացի: Իր ընկերները (աւելի իրատես) խորհեմութեան խրատներ տուած են որ վերջ դնէ այդ ձեւի բողոքագիրներուն խնդելու համար իր անձին: Պարաճանով ինչպէս բոլոր մեծութիւնները ունար կողմ մը ունի. միամտութիւնը՝ որ ամէնճմարտութիւն կարելի է ըսել: Ան չուզեց հաւատալ որ վերին մարմիններուն մէջ ալ միջակութիւններ կրնան գտնուիլ ու անոնց զոհը դառնալ:

Անցնինք. կարեւորը այսօր իր ողջ եւ ազատ ըլլալն է: Իր ազատութիւնը իր իսկ ըսելով, կը պարտի Մայաքովսքիի (համայնավար ծանօթ բանաստեղծ) այրիին: Պարաճանով անգամ մը եւս ցոյց կու տայ այդ տիկնոջ հետ քաշուած նկարը: Դուրգուրանքով պահած էր եւ հիմա ինծի կու տայ. քանի մը տող կը գրէ նկարին եռեւը եւ կ'ըսէ. Սեդային տուր:

Տիկին Մայաքովսքի յարգուած մէկն է Սորհրդային Միութեան մէջ: Ջոյրն է համայնավար գրագէտ եւ հրապարակագիր Աբակոնի կնոջ՝ Էլզա Թրիէօլէյի: Այդ ազնիւ կինն է որ անձնապէս միջնորդած է Սորհրդային Միութեան ամէնէն բարձր մարմիններուն մօտ որպէսզի ազատ արձակուի մեր օրերու, համաշխարհային մասշտապով տաղանդաւոր այս հայ բեմադիրը:

Այս վկայութիւնը բերինք ըսելու համար որ Սորհ. Միութեան մէջ ոեւէ պարկեշտ քաղաքացի կրնայ առանց օրէնքներուն դէմ մեղանչելու, գործել ի նպաստ մարդկային իրաւունքներուն: Գըրաւոր ո՛չ մէկ օրէնք կ'արգիլէ այդ: Հոն ինչպէս հոս, կան մարդիկ որ պիտակից են թէ իրենց երկրի մը քաղաքացի եթէ պարտաւորութիւններ ունին, ունին նաեւ իրաւունքներ:

Տիկ. Մայաքովսքի պիտցաւ գործածել քաղաքացիի իր իրաւունքը: Անտեսեց ըսի-ըսաւները, խուլ մնաց չշուկնե-րուն ու մերժեց վախը. եղաւ քաջ: Փաստ մը, որ տարբեր բան է իրաւունքներ ունենալը, ու տարբեր բան, զանոնք գործածելը:

Պարաճանովի հետ տեսակցութիւնս եղած էր պատահական ձեւով: Շունդալիցի յօդուածները գրելու համար չէ որ այցելած էի իրեն: Ուզած էի -գործիս բերումով Թիֆլիզ ըլլալով-, իմ յարգանքս տալ անոր որ իր «Նաւն Գոյն»ով վերակենդանացուց Սայաթ-Նովայի խօսքըն ու ոգին:

Մենք որ գիտենք պատուել անցեալի արժէքները եւ հպարտանալ որ ունեցած ենք Ցուվնաթեաններ, Սպանդարեաններ, Թումանեաններ, Թորամանեաններ, Քոչարները, Սարեան եւ դեռ վաղամեռիկ ճարտարապետ Իսրայէլեանը, յիշելու համար մի քանին մեծութիւններու այն փաղանգէն որ ծառայած են մեր արուեստի հիմնական նկատուած մարզերու անդաստաններին մէջ, հակասութեան մէջ կը մնանք եթէ պանանք մեր յարգանքի տուրքը տալու, բոլորիս հպարտանքը հանդիսացող եւ միջազգային չարժանկարը հարստացնող այս եզակի արուեստագէտին: Բայց այդ իրաւունքը ձեռք ձգելու նախապայմանն է որ մենք եւս ունենանք ոչ թէ քաջութիւնը այլ պարզապէս դիտակցութիւնը որ եթէ Ս. Պարաճանով պարտուած դուրս ելլէ իր տարած պայքարներէն իր պարտութիւնը մեր բոլորիս հաւաքական պարտութիւնը պիտի ըլլայ:

Մայաքովսքիի այրին հաւատարիմ իր ամուսնոյն գաղափարներուն ցոյց տուաւ որ խորհրդային քաղաքացին անարատ բաներէն մը մեզմակից ըլլալու հար-կադրանքը չունի: Տարի մըն է որ այդ ազնուական տիկինը մեկնած է այս աշխարհէն: Խիղճը՝ հանդարտ, անկաս-կա՛ծ: Իր վերջին միջամտութիւնը ի նպաստ Սէրգէյ Պարաճանովի ո՛չ միայն կ'արժանաւորէ իր անձը այլեւ իր պատկանած ժողովուրդին վարկը:

Մեր մէջ եւս նման պիտակաւորութեան տէր մարդիկ չեն պակսիր: Զեն պակսիր իրենց գիտութեամբ եւ արուեստով բարձրը ղիրքերու հասած Հայեր որոնք Տիկին Մայաքովսկիի պէս պիտի ուզէին որ Պարաճանով վերստանայ իր ստեղծելու բոլոր իրաւունքները, որպէսզի արուեստը իր բառարանային շրջագիծէն ու մեկնաբանութենէն դուրս ելլելով, գտնէ իր իսկական իմաստն ու էութիւնը:

Հայաստանի մէջ այս առաջադրութեամբ գործողներու թիւը մեծ է: Հոն լաւ ըմբռնած են որ Պարաճանովի պարտութիւնը, պիտի նշանակէր պարտութիւնը բոլոր անոնց որ պիտակից են թէ արուեստի նուաճումներու ճամբով է միայն որ ինչպէս երէկ այսօր եւս կայուն մնացած է հայկականութեան բերդը: Մեզի կը մնայ նոյն գիտակցութեամբ աշխատիլ, ի չահ Հայ Արուեստին, եւ ընդհանրապէս ի չահ մարդկային ստեղծագործող մտքի՝ յաղթանակին:

Դժուարութիւններու պիտի հանդիպինք անկասկած: Պարաճանովի ճակատին վրայ արուեստական ձեւով իսկ ղրուած քրէական յանցաւորի արատը իր ժխտական դերը ունի:

Շատեր, բարոյախօսներ անշուշտ, երէկուան կալանաւորին ի նպաստ դուրս ծելը անյարմար պիտի նկատեն: Պէտք չէ անտեսել այս երեւոյթներուն կարեւորութիւնը եւ անոնց ազդեցութիւնը: Բայց այդ բոլորը պէտք չէ յուսալքին եւ կրաւորականութեան մղեն մեզ: Սպասողական դիրքաւորումը յաճախ դատապարտելի քաղաքավար ձեւն է:

Այս ղրութեամբ կանացի առանց «ալիքներ ստեղծելու» մատս դնել մեր սըրտերը կոտրացնող ցաւի մը վրայ, որ պէտք մոռացումը սպի չդնէ հոն:

Պարաճանովի տան մէջ չատ մը սրբատունչներ լսեցի: Հանգնալի եւ արդար ընդվզումներ իր պայմաններուն մէջ ապրող մարդու մը համար: Որոշ բարեփոխումներով կանացի արձագանգը հանդիսանալ անոնց:

Եթէ հայերէն կարդալ գիտնար հաւանաբար դժգոհ մնար այս յօդուածին մէջ գտնուող չատ մը բառերու գարձուածքներէն: Կամովին տաշած էի անոնց սուր անկիւնները: Կարեւորը ինծի համար յօնք չինելն էր եւ ոչ... աչք հանել:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՆՐԱԺՈՂՈՎ

«Ագդակ»ի Հոկտ. 22ի թիւէն կ'արտատպենք մանրամասնութիւնները, այն հանդիսութեանց, որոնք կատարուած են Սեպտեմբերի դէպքերու մեր զոհերուն յիշատակին.—

Մօտաւորապէս քառասուն օրեր առաջ, Լիբանանի Հայութեան կամքը՝ իր ճակատագրին տէր կանգնելու, քաղաքական իր ուղեգիծը ինք որոշելու եւ Լիբանանեան հայրենիքի իր անաչառութեան պատկերացման կամքը անգամ մը եւս փորձաքարի կը զարնուէր...

Տակնապալի այդ օրերէն անցած են քառասուն օրեր ու Լիբանանի Հայութիւնը, երկրի եկեղեցական արարողութիւններով եւ քաղաքական միթինգով մը ոգեկոչեց յիշատակը մեր օրերուն՝ Հայութեան ու Լիբանանի նահատակներուն, որոնք ինկան պատնէշի վրայ՝ զէն ի ձեռին, կամ զոհ դարձան արձակազէնի անարդ փամփուշտի կամ վատոճիրներու:

Արդարեւ, Լիբանանի հայկական բոլոր եկեղեցիներուն մէջ Հոկտ. 21ին տեղի ունեցան յատուկ արարողութիւններ եւ հոգեհանգստեան պաշտօն, նուիրուած՝ Սեպտեմբեր 10էն 13 տեղի ունեցած բախտումներու ու ատոնց ընկերացած դէպքերու զոհերուն յիշատակին: Եկեղեցիներու արարողութիւնները եղան առիթ մը՝ անգամ մը եւս հաղորդակցելու մեր նոր նահատակներուն, ու անոնց միջոցով՝ Հայութեան ու հայրենիքի գոյատեւման պայքարի ճամբուն վրայ ինկած բոլոր հայ նահատակներու անթառամ նուիրումի ոգիով: Այդ արարողութեանց ընթացքին, բոլոր եկեղեցիներուն մէջ կարդացուեցաւ Լիբանանի Թեմի առաջնորդական տեղապահ Սրամ Վրդ. Քէշիշեանի պատգամը:

Այնուհետեւ, Պուրճ Համուտի «Գերմանիկ» սրահին մէջ տեղի ունեցաւ քաղաքական միթինգ մը, որուն ներկայ ներուն թիւը ինքնին հանդիսացաւ պերճախօս մէկ ցուցանիշը իր նահատակներուն կատակով գօտեպնդուած ու անսակարկ վճռակամութեամբ իր ապագան դիմագրաւելու հայ հաւաքականութեան քաղաքական առողջ կեցուածքին:

Եկեղեցիներուն մէջ տեղի ունեցած արարողութեանց իր ներկայութեամբ՝ Հայութիւնը անգամ մը եւս փաստեց թէ պիտէ յարգել յիշատակը իր նահատակներուն, թէ՝ անոնց զոհաբերումը չեզոքացնել ի զուր, իսկ քաղաքական միթինգին խուռներամ իր մասնակցութեամբ, Լիբանանի Հայութիւնը տուաւ ապացոյցը թէ անկողմնացոյցը ամբոխ չէ, այլ իրազեկ է լիբանանեան հայրենիքին նկատմամբ իր պարտաւորութիւններուն եւ իրաւունքներուն, դիտակից է իր որդեգրած քաղաքական ուղեգիծին արդարութեան ու աւելի քան երբեւիցէ համոզուած՝ որ եղբայրասպան կռիւները բնաւիւք չեն կրնար բերել եւ ոչ մէկ համայնքի:

ՄԻԹԻՆԳԸ

Ժամը 11·30ին, «Գերմանիկ» սրահը արդէն իսկ կը յորդէր ներկաներու հոծ բազմութեամբ:

Լիբանանեան ազգային քայլերգի յանկացս ունկնդրութենէն ետք, Հ. Ց. Դ. Լիբանանի Կեդր. Կոմիտէի Դաստիարակչական Յանձնախումբին անունով՝ ընկ. Յակոբ Բագրատունի կատարեց միթինգին բացումն ու հրաւիրեց յոռնկայոռնութեամբ յարգելու յիշատակը քառասուն օր առաջ ինկած մեր զոհերուն: Այնուհետեւ ընկ. Բագրատունի հակիրճ կերպով անդրադարձաւ վերջին դէպքերուն, որոնց ընթացքին՝ «յանուն Լիբանանի պաշտպանութեան ղեկատեման» ինկան նահատակներ, խորացէս պիտակելով որ միացեալ Լիբանանն ու իրաւ Լիբանանցի Հայը կը կարօտի իրենց նըմաններու արեան, ամենասուղ զոհողութեան:

Ընկ. Բագրատունիէն ետք, յաջորդա-

քար խօսք առին ընկերներ Մելքոն Եպիսկոպոսեան եւ Բարգէն Փափազեան։ Ընդհատելով երեսփոխանը ապառիչ վերլուծումը ներ երեսփոխանը ապառիչ վերլուծումը կատարեց, Լիբանանեան տաղնապի նախարարը օրերէն սկսեալ՝ Հայութեան իրենց ըրդեղծած քաղաքական միացեալ կեց – ուածքին, անոր հիմերուն ու արդիւնքներուն, իսկ ընկ. Փափազեան, իր կարգին, դէպքերու եւ անոնց առթած մթնոլորտին վերլուծումը կատարելով, շեշտը դրաւ հայրենասիրութեան ու ազգային պատկանելիութեան գիտակից մարդուկի հասած հայ ժողովուրդի յանձնիներուն վրայ։

ընկ. ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ՝
« ՀԱՇՈՒԵՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀ »

Ընկ. Տոքթ. Մ. Էպլիղաթեան իր խօսքը սկսաւ յայտարարելով որ մինչեւ « հաշուետուութեան պահ » մըն է, ու այս ատիթով, ժողովուրդին իսկ անունով կատարեց կարգ մը հարցադրումներ՝ 1975էն ի վեր Հայութեան հետեւած քաղաքական ուղեգիծին, այդ ճամբուն վրայ նկատուած դժուարութիւններուն, եւ վերջապէս՝ այսօրուան մեր ապրած հանրութիւն չուրջ։ Ապա, իբրեւ ներկայացուցիչը հայ երեսփոխանական պլոքին, ինչ մինչ ու մանրամասնօրէն տուաւ պատասխանները վերոյիշեալ հարցում – ներուն։

Առաջին հերթին, ընկ. երեսփոխանը անդրադարձաւ 1975ին ծայր առած լիբանանեան տաղնապի նախընթաց ժամանակաշրջանին, հայկական քաղաքական կուսակցութեանց միջեւ իրագործուած մերձեցման կեցուածքին, որուն հիմերն էին տաղնապի նկատմամբ նոյնանման գնահատումն ու նպատակներու նոյնութիւնը։

Ապա, ընկ. Էպլիղաթեան յայտնեց թէ 1975էն առաջ իսկ, փոթորիկ մը կը նախատեսէր Լիբանանի մէջ, սակայն ոչ ոք կրնար պիտանալ անոր ստանալիք ապրողութիւնը։ Այդ մօտեցումով ալ, երեսփոխանական պլոքը որդեգրած էր քաղաքական ուղեգիծ մը, որ հիմնուած էր հինգ սկզբունքներու վրայ։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ»
ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ ՓՐԱՆՍԱՑԻ ՀԱՅ
ԱՒԱԳԵԼԱԿԱՆ ԷԿԶԱՐՔԱՑԻ

Նոր շարք, թիւ 1, հայերէն եւ ֆրանսերէն։ Լոյս կը տեսնէ տարին չորս անգամ (եռամսեայ)։ Հասցէ՝

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
13, Rue du Perche — Paris (3e)

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 66ՐԴ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

ԽՄԲ.— Հրատարակութեան խնդրանքով ստացանք Հ. Բ. Ը. Մ.ի 66րդ Ընդհ. ժողովի մանրամասն տեղեկագիրը։ Կու – տանք գլխաւոր մասերը.—

1978ին Միութիւնը ազգապահպանման նպատակներու համար տրամադրած է աւելի քան 4.700.000 տոլար

Յարգանքի սրտայոյզ ցոյցով մը ժողովը Պ. Ա. Մանուկեանի նախագահութեան 25 տարիները հռչակեց Հ.Բ.Ը. Միութեան Ոսկեդար

Հ. Բ. Ը. Միութեան 66րդ Ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Շաբաթ, Սեպտ. 29, 1979ին, Առաջնորդարանի Հ. եւ Ա. Գաւազեան հանդիսասրահին մէջ, Նիւ Եորք, առենապետութեամբ Միութեանս ցկեանս նախագահ Ա. Մանուկեանի։ Ժողովին կը մասնակցէին 103 իրաւասու անդամներ, որոնք անձամբ թէ փոխանորդագրութեամբ կը ներկայացնէին 1129 իրաւասու ձայներ։

Ա. ՆԻՍՏ

Առաւօտեան ժամը 10.30ին բացուեցաւ ժողովին առաջին նիստը առաջնորդական փոխանորդ Յուսիկ Ծ. Վրդ. Պաղտասարեանի աղօթքով։ Ան կը ներկայացնէր առաջնորդ Թորգոմ Արք. Մանուկեանը, որ պաշտօնական այցելութեամբ կը գտնուէր Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին։

Նախագահը կարդաց 1979ի ընթացքին մահացած անդամներու անուանացանկը, հակիրճ կերպով անդրադառնալով ա – նոնցմէ իւրաքանչիւրին մատուցած ծառայութեանց։ Ժողովականները յոտնկայս լռութեամբ յարգեցին Միութեան հիմ – նադիրներուն, բարերարներուն, վաստակաւորներուն եւ նորոյ հանդուցեալ անդամներուն յիշատակը, որոնց համար Հայր Սուրբը « Հոգւոց » մը արտասանեց։

ԱՏԵՆԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պ. Յակոբ Ադամեան նշանակուեցաւ Ընդհ. ժողովի ատենադպիր։

Յանձնախումբերը ունեցան հետեւեալ կազմերը.—

Նշանակիչ Յանձնախումբ. — Կուլտ Գարասաչեան, Պերլ Զորթեան եւ Ռիչըրտ Թոնամեան։

Ստուգիչ Յանձնախումբ. — Պետրոս Զիլինկիրեան, Միհրդատ Միրանեան եւ Անդրանիկ Զաքրճեան։

Քուէախոյզ Յանձնախումբ. — Սեդրակ Արտունի, Պետրոս Փիլոտարեան եւ Հայկ Խմիրեան։

Որոշումներու Յանձնախումբ. — Երուանդ Ազարեան, Անդրանիկ Փոլատեան եւ Տոքթ. Գէորգ Քէշիշեան։

ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԲԱՑՄԱՆ ՃԱՌԸ

Ցկեանս նախագահը ողջունեց ժողովականներն ու հիւրերը եւ իր ուրախութիւնը յայտնեց այն իրողութեան համար, որ տարուէ տարի նոր դէմքեր ալեհեր հաւատաւորներու կողքին տեղ կը գտնէին։ Գաղութահայ կեանքը, ըսաւ ան, 1978ին «հիւսուեցաւ առաքինի գործերով եւ դժբախտ պատահարներով — Լիբանահայութեան ենթարկուած նոր ազէտը եւ այդ առթիւ հայրենիքի զանգուածային օժանդակութիւնն ու սփիւռքահայ գաղթօճախներու սրտակցութիւնը, Պարսկաստանի քաղաքական տագնապին հետեւանքով քանի մը տասնեակ Հայերու նահատակութիւնը, գաղութին ցնցումը բայց եւ անոր յաջորդող վերանորոգութեան ճիգերը »։ Միութիւնը անցեր էր ազգային այս վերիվայրումներէն, սակայն կրցեր էր 1978ը վերածել փառաւոր յաջողութեանց եւ իրագործումներու բացառիկ տարիի մը։

Միութեան ընդհանուր գոյքը տոմարական արժէքով բարձրացեր էր 49 միլիոն 334.000 տոլարի, որ նախորդ տարուան բաղդատմամբ չորս միլիոն տոլար աւելի էր՝ չնորհիւ նորանոր նուիրատուութեանց եւ չահարկումներէ իրականացած արժեւորումի։

Ընդհանուր ելքը յանգած էր 5.769.000 տոլարի, որ 1.334.000 տոլար աւելի էր քան 1977։ Զուտ ազգապահպանման ձեռնարկներու համար յատկացուած էր 4 միլիոն 756.000 տոլար, որմէ կրթական բաժինը եղած էր 3.472.000 տոլար, ընդհանուր մուտքին 60 առ հարիւրը եւ 798.000 տոլար աւելի քան նախորդ տարին։ Մշակութային ձեռնարկներու համար տրամադրուած էր 165.000 տոլար, երիտասարդական չարժումներու՝ 185 հազար, խնամատարական գործի՝ 491 հազար, հրատարակութեանց՝ 117.000 եւ ըստ կտակային տրամադրութեանց անհատ ազգայիններու՝ 178.000 տոլար։ Իսկ Միութեան վարչական ծախքը յանգած էր 885.000 տոլարի, նախորդ տարուան վրայ 86.000 տոլար աւելի, եւ հիմնադրամներու ապահովութեան համար իրը պահեստի նախատեսութիւն տահմանուած էր 177.000 տոլար։ Այս պատկառելի գումարներուն բարոյական նշանակութիւնը անսահման է, ըսաւ նախագահը, չեշտելով թէ ազգային կեանքի որակին եւ մարդկային ուժերու մէջ Միութեան ներդրումներուն անչօշափելի չահերը կարելի չէ նիւթական արժէքներով գնահատել։

Յատկանշական իրագործումներ արձանագրուած էին կալուածային – չինարարական մարզին մէջ։ Դպրոցի եւ կեդրոններու կառուցման կամ գնման համար յատկացուած էր 1.721.000 տոլար, որ ընդհանուր ելքին մաս չի կազմեր։ Այսպէս՝ Սան Փաւլոյի մասնաճիւղը տիրացած էր իր կեդրոնին կից գտնուող կալուածին, Թորոնթոյի մասնաճիւղը իր հին հողամասը ծախելով գնած էր 2,3 արտաւար տարածութեամբ կալուած մը, կատարուած էին պաշտօնական քայլումը Հ. Բ. Ը. Միութեան Մոնրէալին Ա. Մանուկեան վարժարանի նորակառոյց չէնքին, Մոնթէվիտէոյի Մխաք Գուլում – ճեան Մարզարանին, եւ հիմնօրհնէքը՝ երկրորդական վարժարանի նոր չէնքին»։

... Տեղեկագրի հայերէն բնագրին (60 էջ) եւ անոր անգլերէն թարգմանութեան (73 էջ) օրինակները ժողովականներուն բաժնուած էին սկիզբէն։ 1978ի վաստակը կը գերազանցէ նախորդ տարիներունը, յայտարարեց Ընդհ. Տնօրէնը, եւ իր նախընթացը չունի գաղութահայ տարեգրութեանց մէջ։ Յաջորդաբար անդրադարձաւ Գաղ. Վարչ. ժողովի կազմին, յանձնախումբերու գործունէութեան, վարչական անօրինութեանց, մասնաւոր ճեռնարկներու եւ խնդիրներու, կալուածային – չինարարական ծրագիրներու եւ իրագործումներու, այցելութեանց եւ ընկալատոյներու, նորահաստատ հիմնադրամներու, կտակներու եւ նուիրատուութեանց, որոնց ցանկը 1978ին եւս ցկեանս նախագահ Ա. Մանուկեան կը պլխաւորէր իր 1.333.000 տոլարի նուիրատուութեամբ։

Ժողովականներուն ուշադրութիւնը գրաւելով հնգամեայ բազմատարի ցուցակի մը վրայ, որ պերճախօս վկայութիւնը կը բերէր Միութեան սլացքին, ան մասնաւորաբար կանգ առաւ կրթական գործին վրայ, որուն համար յատկացուած գումարը 1.739.000 տոլար աւելի էր հինգ տարի առաջուան յատկացումէն։ Միութիւնը 1978ին ունէր 21 ազգային վարժարաններ՝ 6128 աշակերտներով եւ 567 ուսուցիչներով, որոնց ծախքը եղած էր 2.891.810 տոլար։ Ազգային եւ յարանուանական դպրոցներու եւ հայերէնի դասընթացքներու տրամադրուած էր 295.689 տոլար, եւ 370 համալսարանական եւ 28 արհեստագի – տական վարժարաններու ուսանողներու՝ 284.777 տոլար։ Անդրադառնալով աղէտեալ Լիբանահայութեան, կարելի եղածին չափ լայն օժանդակութիւն փութացնելու համահայկական ճիգերուն, Ընդհ. Տնօրէնը յայտնեց թէ Ամերիկայի Պետական Բաժանմունքի Միջազգային Զարգացման Գործակալութիւնը յատկացուցած էր կէս միլիոն տոլար, որուն հաշուոյն 1978ին Միութեան Ամերիկայի կեդրոնական Ցանձնաժողովին վճարած էր 171.000 տոլար եւ թէ գումարը Պէյրութի մէջ գործածուած էր ներկայացուցչական մարմնի մը միջոցաւ Պետական Բաժանմունքին ճշդուած նպատակներու։

Պ. Հայկենց չեշտելէ ետք, թէ Հ. Բ. Ը. Միութեան մէն մի անդամ անխտիր հպարտութիւն պէտք է զգայ համազգային կազմակերպութեան բազմաբնոյթ եւ ծաւալուն գործունէութեամբ, չնորհակալութիւն յայտնեց բարերարներուն, յանձնաժողովներուն, մասնաժողովներուն եւ անդամակցութեան՝ իրագործուած յաջողութեանց համար։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Ինչ անեմ, վարպետ Ուիլեամ Սարոյեան, ընդհատե՞մ պատմութիւնս ու ասե՞մ քեզ... Սպասողական իմ այս վիճակի մէջ բնականը դա կը լինէր, բայց չեմ կարող չպատմել եւս մի հանդիպում մեր մասին, որովհետեւ երեխաների, Զարենցի անուան դպրոցի աշակերտների հետ էր այդ հանդիպումը, իսկ դու երեխաներին չա՞ս, չա՞տ ես սիրում...

Ուշադրութիւն եւ սէր մարդու նկատմամբ,– ահա թէ ինչն է գրաւում Սարոյեանի ստեղծագործութեան մէջ։ Գրում է ոնց քննադատը։– Գրողն իր հերոսների մէջ ամէնից առաջ բարի ըսկիզբ է տեսնում... Գուցէ այդ պատճառով է Ու. Սարոյեանը «Մարդկային հատակագծութեան» լուսաւոյն էջերը նկրում է երեխաների կերպարներին, որոնք ծնուած են հազուագիւտ ջերմութեամբ եւ թարմութեամբ։ Աւելի, ինչ որ մանկական բան կայ նաեւ նրա մեծահասակ հերոսների մէջ, այնքան անմիջական, բարի, բարեացակամ են նրանք...

Քո համարեա բոլոր ստեղծագործութիւնների մէջ մանուկներ կան, եւ դու քո լաւագոյն էջերն, այո, նրանց ես նուիրել։ Քո պաշտամունքն են նրանք, նրանց հետ դուն իսկոյն լեզու ես գտնում, մտերմանում, եւ դա կեցուածք չէ, քո էութիւնն է, բնոյթը, քո խօսքերով ասած, «բնազդէս կու գայ»...

Մի առիթով բանաձեւեցիր. «Եթէ որեւէ գրող երեխայ չէ, մեծ չէ»։ Մեծ չէ, չի կարող մեծ լինել, որովհետեւ չի կարող մեծ լինել, որովհետեւ կորցրել է զարմանքը, հիացմունքը, մաքրութիւնը, անկեղծութիւնը, անմիջականութիւնը։

Դու ոտից գլուխ զարմանք ես ու հիացմունք, նաեւ մաքրութիւն, նաեւ անմիջականութիւն։

Զարենցի անուան դպրոցում մի պատանեակ զարմացրեց քեզ, առաջ էր նետւում, հարցեր տալիս, անհանգիստ էր, չարժուն... Ոմանք ուզում էին «կարգի հրաւիրել» նրան... Շուռ եկար իմ կողմը.

– Կանչէ այդ տղային, անուն հարցուր, մօտդ գրէ, որ յետոյ լինձի տաս..

Բարձրանալով բեմ, նախ չատ լրջըրէն ներողութիւն խնդրեցիր երեխաներից.

– Ներողութիւն պիտի խնդրեմ ձեզ – նէն, որ ձեզ հետ խօսելու համար չը – պատրաստուեցայ։ Թավաֆալի բաներ չէի ուզեր ըսել...

Այս «Թավաֆալի»ի վրայ դահլիճը աչխուժացաւ։

– Դուք աշակերտներն էք դպրոցի մը, որ իմ հրնգէր Եղիչէ Զարենի անուն կը կրէ։ Դուք գիտէք, թէ ով է Եղիչէ Զարենց, կը կարդաք իր գրութիւնները։ Ծրէգնոյի մէջ իմ դպրոց էմըրսոնի անուն կը կրէր, բայց ոչ մէկը մեզի չըսաւ, թէ էմըրսոն ով է, յետոյ լ – մացայ, որ հրաչալի գրագէտ է...

Դպրոցի դահլիճը լեփ – լեցուն էր։ Դռները փակել էին եւ այլեւս ոչ ոքի ներս չէին թողնում։ Միջանցքի աղմուկից զգացւում էր, որ դրսում աշակերտութիւն է հաւաքուել եւ ուզում է ներս գալ։ Ընդհատեցիր խօսքդ եւ ասացիր.

– Դռները բացէք, թող բոլոր ներս գան, հոն տեղ կայ, թող գան, կայնին...

Դռները բացին, աշակերտութիւնը խուժեց ներս ու լցրեց անցումները։

Շարունակեցիր.

– Մեր հայրենիք քարի երկիր է, քար գործութեան նշան է։ Ես եկայ, տեսայ Գեղարդ, Գառնի, Զուարթնոց... Հասկըցայ որ հին հայեր այստեղ քարերու դէմ կռուած են։ Հիմա ալ ձեր հայրերը կը կռուին։ Դուք ալ պիտի կռուիք, կռուիք այն քարերուն դէմ, որ դուրսն են եւ այն քարերուն դէմ որ ներսն են, ձեր հոգիներուն մէջ...

Այս վերջին նախադասութեան մէջ քո խղճալն է, մարդու ինքնակատարելագործման քո մեծ ու պայծառ երազանքը... «Ամէն մարդ իր մէջ մի ամբողջ աշխարհ է կրում եւ կարող է այն վերակառուցել», «Ես երբեմն մտածում եմ, որ աշխարհում ամէն ինչ պիտի բոլորովին այլ կերպ լինի։ Երկրի վրայ պիտի աւելի լաւ լինի, եւ մարդիկ պիտի աւելի լաւ լինեն, եւ աշխարհում ամէն ինչ պիտի կատարուի ոչ այնպէս, ինչպէս կատարւում է։ Աւելի լաւ»...

(41 – Շար.)

(Շար. Ա. Էջէն)

ման մանելով ուզեցին անոնցմէ օգտուիլ իրենց նպատակներուն համար, բայց ա– կընկալուած չհապրպռուեթիւնն ու օժան– դակուեթիւնը չգտան: Ամերիկայի գիտա– կից Հայերէն եւ ոչ մէկը խանդավառ – ուած էր Թուրքիոյ եւ Թուրքերու զէմ կիրարկելի արիւնոտ ծրագրով եւ նոյն – իսկ գրգռիչ հնչակեան զեկավարները հեռացուցած էին իրենց շրջանակներէն: Եւ սակայն, երբ Միացեալ Նահանգներու նման ռասիկանական զօրաւոր ցանցով մը օժտուած Պետուեթենէ մը կը սպասուէր որ երկրէն արտաքսէր վերոյիշեալ գրգը– ռիչ տարրերը, այդպէս չպատահեցաւ եւ ընդհակառակն բոլոր այն գիտակից ամե– րիկահայ զեկավարները որոնք ակնկալ– ուած չհապրպռուեթիւնը ցոյց չէին տը – ւած այդ խռովարար տարրերուն, մինչոց մը վերջ սկսան սպառնական նամակները առանալ անծանօթ հասցէներէ գրկուած, անծանօթներու կողմէ՝ «Վրիժառու կազ– մակերպուեթենէն»: Այդ նամակները ամե– րիկահայ համայնքի բանիմաց եւ ողջա– պատ զեկավարներուն կը յիշեցնէին, թէ եթէ հակաթուրք գործունէուեթեանց հա– մար անհրաժեշտ գումարը չվճարէին ի– րենք եւ իրենց ընտանիքին անդամները պիտի սպանուէին: Այդ նամակները ի– րաքանչիւր Ամերիկահայու համար որոշ գումար մը կը սահմանէին եւ կը պահան– ջէին, որ այդ գումարը չուառով յանձ – նուէր « Հայկական Վրիժառուեթեան կազ– մակերպուեթեան »: (Շար. – 2)

«Հիւրրիէր»

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՍ ԵՒ ՀՈԳԵՃԱՇ

Կապ. Ֆաշի Փարիզի մասնաճիւղի ըն– կերուհիներու յիշատակին՝ հոգեհանդստ– եան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի ա– ռաւօտ, Նոյեմբեր 11, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Հոգեճաշ ժամը 10·30ին Մշակոյթի Տան

Հոգեճաշ ժամը 13·30ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Մեռելոցի առթիւ, Տիկին Աշխէն Հ. Սամուէլեան 500 Ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Ֆաշի Փարիզի մասնաճիւղի կրթական նը– պատակներուն իր ամուսնոյն՝

Հրանտ – Սամուէլի յիշատակին:

(Տառնալ «Ցառաջ»էն):

×

Մարտիրոս եւ Տօնիկ Փեհլիվանեանի յիշատակին Սելթէկեան եւ Գալաֆեան ընտանիքները 100 Ֆր. կը նուիրեն «Ցա– ռաջ »ին:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

HISTOIRE DE L'ARMENIE

EN BANDES DESSINEES

Հրատարակուեթիւն Հ.Ց.Դ. Նոր Սերունդի

Conception et documentation
F. R. A. Nor Séround
Textes André Pelletier
Dessins Jean-Yves Mitton
S'adresser. — P. Manoughian
13, Rue Pointe Cadet, 42000 St. Etienne
Prix (expédition comprise)

45 F.

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
ՈՒՐԲԱԹ, ՆՈՑԵՄԲԵՐ 16, ԺԱՄԸ 20·30ԻՆ,

ՍԱԼ ԿԻՄԷԻ ՄԷՋ

6, Փլաս տ'Իէնա, Փարիզ 16րդ
Բարձր հովանաւորութեամբ
Արեւմտեան Եւրոպայի կաթ. Պատուիրակ և Փարիզի Առաջնորդ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կը մասնակցին՝ ծանօթ բանաստեղծուհի

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

(յատկապէս եկած Հայաստանէն)
հանրածանօթ դաշնակահար՝ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
երգչուհի ՄԵԼԱՆԻԱ ԱՒՈՎԵԱՆ (Հայաստանէն)
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Մշակու– թային Միութեան փարիզեան Շրջ. վար– չուեթեան եւ Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ:

Կը բանախօսէ Ա. ՊԼՃԼԻՐԵԱՆ
(Տոքթ. պատմագիտութեան)

Նիւթ ունենալով Հայկական Հարցը եւ մեծ Պետութիւնները — Պերլինի վեհա – ժողովէն Լոզանի դաշնագիրը:

Տիափոզիթիվի ցուցադրութիւն
Ուրբաթ, Նոյ. 9, ժամը 20·30ին
ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԵԴՐՈՆԸ
6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS
Métro République

MARANE

? ? ?

ԱՑՑ՝ ՓԻՈ-ԼԱՇԷԶ

Փարիզի քաղաքապետարանի նախա – ձեռնուեթեամբ եւ Հայ նախկին Ռազմիկ– ներու Միութեան Փէռ–Լաշէզի հայկական յուշարձանին ծաղկեփունջ պիտի դրուի կիրակի, Նոյ. 11, ժամը 17ին:

Հաւաքուիլ կամպէթայի մուտքին (Ռիւ ոէ Ռոնսո):

Ֆրանսական բանակի 8րդ գունդի նը– ւագախումբը իր մասնակցուեթիւնը կը բերէ այս արարողուեթեան:

COMMUNIQUE

L'Union d'Aide aux Etudiants Armé– niens communique que les dossiers de demande de prêt d'honneur pour l'année universitaire 1979-80 sont disponibles au siège de l'Union, 15 rue de Cléry, 75002 Paris (tél. 236-94-91) et auprès de la Di– rection de la Maison Arménienne 57 Bd. Jourdan, 75014 Paris.

Elle invite, par ailleurs, ses membres et bienfaiteurs à lui faire parvenir leurs cotisations et dons, afin qu'elle puisse continuer à assurer sa mission qui est de venir en aide aux étudiants arméniens méritants.

ՄԱՌԱՆ

? ? ?

UGAB

TENNIS DE TABLE

Le Comité des jeunes de l'U.G.A. B. annonce la création de son Club de Tennis de Table ouvert à tous ses sympathisants.

Des cours seront organisés chaque jeudi de 19 h. à 22 h. ; l'entraîne– ment libre aura lieu chaque samedi de 14 h. à 19 h. environ, au Centre Culturel Alex Manoogian: 118 rue de Courcelles, Paris 17e.

Le Club dispose d'un entraîneur, une jeune française d'origine armé– nienne appartenant à une sélection des meilleurs joueurs de France, ainsi que d'installations adéquates.

Les participants apporteront leurs raquettes.

Pour tout renseignement complé– mentaire, prendre contact avec Mlle Hermine Barguirdjian, le matin avant 16 h. Tél. : 333-60-52

EN L'EGLISE DE LA SAINTE TRINITE - P1 (Trinité)
Le Mardi, 13 Novembre à 21 heures
RADIO FRANCE - FRANCE CULTURE
Présente sous son cycle de Musique Sacrée orientale
5 — ARMENIE

l'Oratorio en FA Mineur

de Ara Bartévian

(d'après le texte de la Messe Arménienne)

Avec le concours de
LYNE DOURIAN (Mezzo-sop. de l'Opéra
MIHRAN ELMAYAN (Ténor)
LA CHORALE ELISABETH BRASSEUR
(Chef de chœur Catherine Brilli)
L'ORCHESTRE des CONCERTS COLONNE
Chorale Arménienne de Paris
à l'orgue Solange Robin-Chiappari
150 exécutants sous la direction de l'auteur
ENTREE LIBRE GRATUITE — (église chauffée)

le restaurant

LA CAPPADOCE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

PRESENTE SON PROGRAMME D'HIVER

Adiss HARMANDIAN

du 1 au 11 novembre

tous les soirs

YORGANTZ

et l'orchestre CAPPA avec **Garbo** au piano

Consomation après 23 h. *FERME LE LUNDI*

ՏԱՐԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

Կազմակերպութեամբ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
Նոյեմբեր 10, Շաբաթ ժամը 21էն միչեւ առաւօտ

CASINO DE CHARBONNIERES

Նուագախումբ՝ ԳՈՃԱՓԵԱՆ
Պարախումբ՝ ԱՐԾԻԻ, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան:
Մուտքը 40 ֆրանգ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ Ուսանողաց Օգն. Միութիւնը չը– նորհակալութեամբ ստացաւ, ողբացեալ Պօղոս Գէորգեանի մահուան առթիւ, Տի– կին Ա. ՃէՆազեանէ 100 Ֆր. եւ Օր. Ս. Ա.Ճէմեանէ 100 Ֆր եւ նաեւ ողբացեալ Տի– կին Ե. Իչդալացեանի մահուան առթիւ Օր. Ս. Ա.Ճէմեանէ 100 Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Եափըարտաշեանէ 100 Ֆր.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապ. Ֆաշի Մարսէյլ քաղաքի մասնա– ճիւղը Բարեկենդանի առթիւ պարահան – պէս մը կազմակերպած է

ՇԱԲԱԹ ՓԵՏՐ. 13

Ալհամպրայի սրահը, Պուլվառ Շալ:

Մանրամասնութիւնները՝ յետագային:

ՄԱՌԱՆ

? ? ?

CONFERENCES

Comme l'année dernière, une sé– rie de conférences sur la grammaire de l'arménien classique aura lieu à l'Ecole Pratique des Hautes Etudes (IVe Section). Voici l'intitulé de ces conférences :

GRAMMAIRE DE L'ARMENIEN CLASSIQUE

1. Questions de phonétique et de morphologie comparées.
2. Etude de textes (Evangile).

Les premier et troisième mercre– dis de dix à douze heures.

Selon le règlement de l'Ecole, « pour être inscrit comme élève ou auditeur aucune condition d'âge, de titre ou de nationalité n'est exigé ». Il est simplement demandé aux au– diteurs de s'inscrire au secrétariat de la Section ; cette inscription est gratuite. La IVe Section de l'Ecole Pratique des Hautes Etudes est si– tuée à la Sorbonne, escalier E (ga– lerie Richelieu), premier étage.

La première conférence aura lieu le 7 Novembre.

ԿԻՐԱԿԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
4
DIMANCHE
4 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՅԱՌԱՋ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.506 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.506

ԱՆՑԵԱԼԻ ՄՇՈՒՅԵՆ

Օր մը, աշխարհի մեծ Հայերէն մէկը անցաւ Ֆրէզնոյի փողոցներէն, վայել – չօրէն հագուած մարդ մը, որուն տե – սողը չէր սխալը ակնթարթի մը մէջ յայտ – նի էր: Գուցէ 34 տարեկան էր. ես ինք համ տասը տարու էի: Հայ էր, այդ առաջին կարելի չէր սխալիլ, սակայն մի – ամամանակ յայտնօրէն մեր չըլսպատի Հայ չէր. ըսեմ՝ մեր ամբոխի տեսակէն Հայ չէր,– անձ մըն էր որ իր դիմա – գիծն ու անհատականութիւնը չէր կըր – նար կորնդնել որեւէ խմբակի, ընտա – նիքի, ազգի, հաստատութեան, մշա – կոյթի կամ կրօնքի մէջ: Ինք՝ ի՛նք էր միայն, ու այնպիսի հով մը ունէր որ ինք տեսողը կը սոսկացէր կա՛մ հա – ճոյք զգալ, եւ կամ բարկանալ: Աքա – ղաւարժ էր, գրեթէ դոռոզի տպաւորու – թիւն ձգող: Կակուղ մոխրագոյն ֆէ – լիւն ձգող: Կակուղ մոխրագոյն ֆէ – լիւն ձգող: Կակուղ մոխրագոյն ֆէ – լ

ՅԱՎԱՏՈՎՀԱՅՈՑ ԴՈՒՇՈՒԹՅՈՒՆ

ԿԱ

ՈՍԱՂՈՒՄՆ

Ծուռնոյ պատմիչը գրում է, որ Հայկ Նահապետի թոռնիկ Ամասիան, որ Ամասիա քաղաքի հիմնադիրն է, Ասորեստանի Ասորեստան թագավորի դեմ ապստամբելով, նրա զորքերը ջախջախում է Ասորեստանի սահմանների մոտ։ Ասորեստանի թագավորը, որ Ամասիայի հետ ձեռնամարտում է եղել, նրան հաղթելու համար հրամայում է Ամասիայի դեմ ուղարկել Ասորեստանի զորքերի մեծ մասը։ Ամասիան, որ ուզում է ազատել իր հայրենիքը, ասորական զորքերի մեծ մասը հրավիրում է իր մոտ, ասելով, որ ինքը ցանկանում է հաշտվել Ասորեստանի թագավորի հետ։ Ասորեստանի զորքերը, որ Ամասիայի մոտ են եղել, ուրախանում են այդ լուրի վրա, կարծելով, որ Ամասիան վախեցել է իրենց զորքերից։ Ամասիան, որ ուզում է ազատել իր հայրենիքը, ասորական զորքերի մեծ մասը հրավիրում է իր մոտ, ասելով, որ ինքը ցանկանում է հաշտվել Ասորեստանի թագավորի հետ։ Ասորեստանի զորքերը, որ Ամասիայի մոտ են եղել, ուրախանում են այդ լուրի վրա, կարծելով, որ Ամասիան վախեցել է իրենց զորքերից։

Ամասիան, որ ուզում է ազատել իր հայրենիքը, ասորական զորքերի մեծ մասը հրավիրում է իր մոտ, ասելով, որ ինքը ցանկանում է հաշտվել Ասորեստանի թագավորի հետ։ Ասորեստանի զորքերը, որ Ամասիայի մոտ են եղել, ուրախանում են այդ լուրի վրա, կարծելով, որ Ամասիան վախեցել է իրենց զորքերից։ Ամասիան, որ ուզում է ազատել իր հայրենիքը, ասորական զորքերի մեծ մասը հրավիրում է իր մոտ, ասելով, որ ինքը ցանկանում է հաշտվել Ասորեստանի թագավորի հետ։ Ասորեստանի զորքերը, որ Ամասիայի մոտ են եղել, ուրախանում են այդ լուրի վրա, կարծելով, որ Ամասիան վախեցել է իրենց զորքերից։

Ամասիան, որ ուզում է ազատել իր հայրենիքը, ասորական զորքերի մեծ մասը հրավիրում է իր մոտ, ասելով, որ ինքը ցանկանում է հաշտվել Ասորեստանի թագավորի հետ։ Ասորեստանի զորքերը, որ Ամասիայի մոտ են եղել, ուրախանում են այդ լուրի վրա, կարծելով, որ Ամասիան վախեցել է իրենց զորքերից։

Ամասիան, որ ուզում է ազատել իր հայրենիքը, ասորական զորքերի մեծ մասը հրավիրում է իր մոտ, ասելով, որ ինքը ցանկանում է հաշտվել Ասորեստանի թագավորի հետ։ Ասորեստանի զորքերը, որ Ամասիայի մոտ են եղել, ուրախանում են այդ լուրի վրա, կարծելով, որ Ամասիան վախեցել է իրենց զորքերից։

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ՝ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

1979ի փետրուարէն Մայիս, Էնսթի – թիւ նախկին ՏԷ Լանկ Օրիանթալի մէջ ատենադպրաց Սփիւռքահայ գրականու – թեան դասընթացք մը՝ որ գրեթէ ամ – բողջովին նոր եւ չատ հետաքրքրական ե– րեւոյթ մըն է, ոչ միայն Փարիզի այլ նաեւ բոլոր Արեւմտեան Սփիւռքի հա – մար:

Ինսթիթիւն մաս կը կազմէ Փարիզի հա– մալսարանական այն դրոյթին՝ որ անց– եալին աշխարհածանօթ Սորպոնն էր. ներկայիս՝ հնորհիւ վարչական վերակազ– մութիւններու, հին Սորպոնը «տարբա – ւուծուած» է եւ Ինսթիթիւն մաս կը կազ– մէ փարիզի համալսարանական դրոյթի երրորդ ենթաբաժանումին: Հոն՝ Հայ – կական Սմպհոնը կը վարէ ծանօթ արե– ւելագէտ Փրոֆէսէօր Մահէ, մասնագէտ արեւելեան զանազան լեզուներու (արե – ւելահայերէնէ մինչեւ եթովպերէնի): Ան դեղեցիկ դաշափարը ունեցած է լրացու– ցիչ դասընթացք մը կազմակերպելու՝ կից իր վարած ամպիոնին, ու լրբ դասա – խօս հրաւիրած է Պր. Գրիգոր Պըլտեանը, որպէսզի ուսանդէ «Սփիւռքահայ Գրա – կանութիւն»: 24 դասաժամ դրաւող այս դասընթացքը չատ յաջող անցած է, ու– նենալով մօտ 15 յարատեւող աշակերտ – ներ՝ որոնցմէ 10ը պաչտօնական քննու – թիւններ անցուցած են ամաւերջին: Դա– սընթացքը ունեցած է նաեւ ունկնդիր ներկաներ, որոնց թիւը երեսունի մօտ եղած է ընդհանրապէս:

Ուրախ առիթ է դասընթացքի յղացքը՝ որուն համար պէտք է չնորհաւորել Փը– րոֆ. Մահէն ու Փարիզահայ գաղութը եւ նոյնքան ուրախանալ՝ զայն կրկնելու որոշումը: Արդարեւ՝ 1979 – 80 տարե – շրջանի Նոյեմբերէն Մայիս կրկին պաչ– տօնի կոչուած է Պր. Պըլտեան: Ծրա – գրուած է դասընթացք մը որ պիտի բաղկանայ 12 պահէ, իւրաքանչիւրը 2 ժամ տեւող. հանդիպումները տեղի պիտի ու– նենան 15 օրը անգամ մը:

Տողերը ստորագրողին համար (քանի որ դրականութեան ուսուցիչ է ան) չափա– զանց հետաքրքրական է նման դասըն – թացքի գոյութիւնը, նուիրուած՝ արեւ– մըտահայ Սփիւռքահայութեան դրակա – նութեան: Թէ՛ Ամերիկայի մէջ (ներկա– յիս), թէ՛ ալ (անցեալին) Պէյրութի մէջ Հայ Գրականութեան նուիրուած համալ– սարանական դասընթացքներ գոյութիւն ունեցած են, սակայն գրեթէ անխտիր անոնք եղած են (գուցէ ստիպուած են ըլլալ) չափազանց համապարփակ եւ ու– րեմն մակերեսային: Կարելի չէ՛ մէկ տարուան մէջ իսկապէս օգտակար ու խո– րթաթափանց ձեւով դասաւանդել 1500 տարուան անցեալ ունեցող հարուստ գը– րականութիւն մը: Նոյնիսկ «արդի» (ը– ստենք՝ յետ – 1850) Հայ Գրականութիւնը իր արեւելեան ու արեւմտեան ճիւղե – րով, չատ աւելի երկար ժամանակ ու խորացում կը պահանջէ՝ քան կը ստա – նայ: Ցետոյ, անցեալին նիւթի դա – սաւանդումին հանդէպ մօտեցումը եղած է (մի քանի յարգելի բացառութիւն – ներով) չափազանց գրքոյնակ եւ կամ ե– րախայական:

Պր. Պըլտեանի աւանդած դասընթաց – քին մօտեցումը յայտնօրէն տարբեր է – ղած է. նախ՝ իւրաքանչիւր պահի եր– կու ժամերը դասախօսութեան չեն նը – ւիրուած, այլ՝ առաջին ժամը միայն: Երկրորդ ժամը վերապահուած է էֆսիլի– ֆասիոն տը քէսքթի, որու ընթացքին ա– շակերտները եւ դասախօսը գործակցած են՝ մանրազնին քննութեան ենթարկե – լու համար տուեալ գրոդի գործէն նը – մոյշ մը: Շեչտել նաեւ որ Պր. Պըլտեան սկիզբէն նախընտրած է տրամաբանական մօտեցում մը, եւ ընդգծած է «Սփիւռ– եան գրականութեան դիմագիծն ու բնոյ– թը բնորոշող գիծերու որոնումին կարե– ւորութիւնը: Վերջապէս, ինչպէս ան բա– ցատրեց տեսակցութեան մը ընթացքին, «1922էն ի վեր գոնէ 150 եւ գուցէ 200 գը– րող տուած է մեր Սփիւռքը, եւ ուրեմն ստիպողական է սեւեռումի համար ըն– տրել ա՛յն գրողները՝ որոնց գործին մէջ Սփիւռքի մը գոյութիւնը կեդրոնական հարց մըն է:

Դասընթացքը սկսած է հարցումի մը ընորոշումով.– «Այն առարկան, որու մասին պիտի խօսինք, այսինքն՝ Սփիւռ– քահայ Գրականութիւնը, գոյութիւն ու – նի՞»: Նիւթին չուրջ չրջանակ մը գծե – լու մտահոգութեամբ Պր. Պըլտեան ժա – մանակ յատկացուցած է երկար դասա – խօսութեան մը՝ նուիրուած պատմական – կենսական տեղեկութիւններու,– Ցեղաս– պանութիւն, 1918 – 1922ի կարճատեւ վերադարձը դէպի Թրքահայաստան, եւ 1922էն ետք արմատացած հսկայ գաղ – թականութիւնը՝ դէպի Միջին Արեւելք եւ մաս– նաւորաբար դէպի Արեւմուտք: Ժամա– նակ յատկացուցած է նաեւ դասախօսու– թեան մը՝ որ չօշափած է Սփիւռքի մը կազմակերպութեան «նիւթական» հիմք– ը, այսինքն՝ զանազան հաստատու – թիւնները,– եկեղեցի, Դպրոց, ու մանա– ւանդ Մամուլ: Պր. Պըլտեան ընդգծած է մամլոյ հսկայ կարեւորութիւնը Պոլսոյ մէջ, եւ անկէ ետք Սփիւռքի ամէն կող– մը, ուր ան եղած է, դործօն ազդակ՝ Սփիւռքահայ դրականութեան կազմա – ւորման:

«Անշուշտ», չեչտեց Պր. Պըլտեան մեր դրոյցի ընթացքին, «Սփիւռքներ ունեցած ենք 11րդ դարէն (այսինքն՝ Անիի ան – կումէն) ի վեր: Պոլիս ու Թիֆլիս ալ, ուր ստեղծուեցաւ արդի Հայ Գրականու– թեան մէկ մեծ մասը, Սփիւռքներ էին»: Սակայն Ցեղասպանութեան պատմական տուեալը, ըստ իրեն, ստեղծեց եւ կամ գուցէ ընդգծեց «հոդեկան անկում» մը, որ երկար ատեն գոյութիւն ունեցած էր Սփիւռքահայութեան մօտ բայց որ ծա– ծուկ մնացած էր որքան ատեն որ Մեծ Հայաստանի մը, բոլոր Հայութիւնը ընդգրկող Հայաստանի մը հեռանկարը ա– ռողջ կը մնար: Արեւմտահայութիւնը 1800ական թուականներուն եւ դեռ մինչեւ 1915 որոչ հաւատքներ ու պատրանքներ ունէր, եւ իրաւունք ունէր զանոնք ու– նենալու, հայկական «ինքնահաստատում– մի» մասին: Եղեռնը նոր Սփիւռքահա– յութիւն մը ստեղծեց, Պոլսէն հեռու, որուն համար այդ պատրանքները չատ աւելի՛ անիրական կը թուին: Եւ ճիշդ այդ է որ պատճառած է «հոդեկան ան– կում» ու զարկ տուած դրականութեան մը, զոր գուցէ կարելի է իսկական «Սփիւռքեան Գրականութիւն» որակել:

Յակոբ Օշական գրած է որ Սփիւռքա– հայ Գրականութիւն հաւանաբար գոյու – թիւն չունենայ, այն պատճառաւ որ Սփիւռքը՝ ըստ իրեն, հոդեկան անկու – մի վայր մըն է, եւ Հայ Հոգին, որ Օ– շականի քննադատական մօտեցումներու հիմնաքարն է, միայն բեկումի ենթար– կուած է այդ չրջանի սկիզբէն ի վեր: Իսկ նման բեկում, նորէ՛ն ըստ Յ. Օշակա– նի, քննադատութիւն կ'արտադրէ՝ բայց ո՛չ ստեղծագործութիւն: Պր. Պըլտեան մատնանչեց որ Օշական այս կարծիքը ար– տայայտած է ոչ միայն 1945ին, Վահան Թէքէեանի եւ Սփիւռքահայութեան Բա – նաստեղծութեան նուիրուած իր տողե – րուն մէջ, այլ նաեւ անկէ չատ առաջ, 1928ին, «Գրականութեան Համար» յօդ– ուածով, հրատարակուած՝ Զուարթնոցի մէջ: Օշականի այս բացայայտումը, որ Սփիւռքահայ Գրականութեան կը սահ – մանէ ամլացման ճակատագիրը եւ միայն քննադատական մօտեցում, սկիզբ մը ե– ղած է Պր. Պըլտեանի դասընթացքին հա– մար,– այսինքն՝ ո՛չ թէ ընդունուած է իբր անվիճելի հիմնաքար այլ դրուած է իբր հարց՝ որուն պատասխանի որոնումը կը պահանջէ վերընթերցում Սփիւռքահայ դրողներու գրութեանց:

Դասախօսը չեչտած է որ Օշականի կեց– ուածքը բոլորովին բացասական չէ եղած, թէեւ այդպէս թուած է որոչ ընթերցող – ներու: Ճիշդ է որ ան ըսած է թէ վա– ւրժանի եւ Մեծարենցի գործերը ան – կրկնելի են ցեղի մը համար՝ որուն հոգ– ւոյն վրայ Թուրքը իր «կնիքը» թողած է, իր «փականքը» պարտադրած:

Սակայն նոյնի՛նքն Յակոբ Օշական, որ այնքան յոռետես եղած է Սփիւռքահայ բանաստեղծութեան ապագայի մասին, ընդունած է որ Սփիւռքի վէպը երբեմն յաջողած է մօտէն չօշափել Սփիւռքահա– յութեան իրականութիւնը,– մատնանչած է Շահնուր, Հրաչ Զարդարեան եւ մի քանի հազուագիւտ ուրիշներ:

Մատնանչելով պահանջկոտ եւ յոռե – տես քննադատ Յ. Օշականի գործին մէջ դտնուող երկուութիւնը, Պր. Պըլտեան ընտրած է հեղինակներ՝ որոնց գործը կը համապատասխանէ Սփիւռք ըլլալու հար– ցադրութեան, որոնց սեւեռակէտը եղած է Սփիւռքի մէջ Հայ ըլլալու խնդիրը: Ո՛չ «մնալու», քանի որ Հայրենի Հողին վրայ ապրողին հին ձեւով կարելի չէ Հայ մնալ Սփիւռքի մը մէջ, այլ ըլլալու, Սփիւռքեան Հայութիւն մը միշտ ո – րոնելու եւ ստեղծելու հարցը:

«Գուցէ զարմանալի պիտի թուի», ը – սաւ Պր. Պըլտեան, «որ նման մօտեցում սկսի Համաստեղի գործերէն մէկով, սա– կայն այդպէս ընինք: Անոր պատմուած– ները, մասնաւորաբար «Համբոյրը», քննեցինք մանրամասնօրէն, Սփիւռքային մտայնութիւններու եւ Սփիւռքեան ան – կումի բնոյթը լաւ հասկնալու մեր ճի – գին հիմքը կերտելու նպատակով: Հե– տաքրքրական է որ Համաստեղի նման պահպանողական գրիչ մը արտօնած է ինքզինքին՝ գրել կտոր մը, որ թափանցիկ է: Այսինքն, առանց կուրացնող նա – խապաչարումներու զայն կարդացողը կը տեսնէ աւանդական, գուտ – Հայ, Թուր– քի բացակայութեամբ բախտաւոր Հայ – րենի դիւղ մը: Համաստեղ, Սփիւռքեան գրիչ, կը պարզէ նախա – Սփիւռքեան Հայրենի իրականութիւնը, ուր սեռային ցանկութիւնը գոյութիւն ունի՛, սակայն (եւ ա՛յս է կենսականը), նաեւ գոյու – թիւն ունի հօրենական արգելքը: Հայ գիւղին մէջ զպուած, յաճախ խեղ – դուած սեռային ցանկութիւնը անչուշտ կը չարունակէ գոյութիւն ունենալ Սփիւռ– քի մէջ, մանաւանդ Ֆրանսական Սփիւռ– քին ու անոր գրականութեան մէջ, ուր այլեւս հօրենական արգելք չկայ»:

Հարց տուի Պր. Պըլտեանին թէ ար – դեօքի չգոյութիւնը պատկերացնող ո՞ր գործը ընտրած էր:

«Շահնուրի Նահանջը անխուսափելի էր

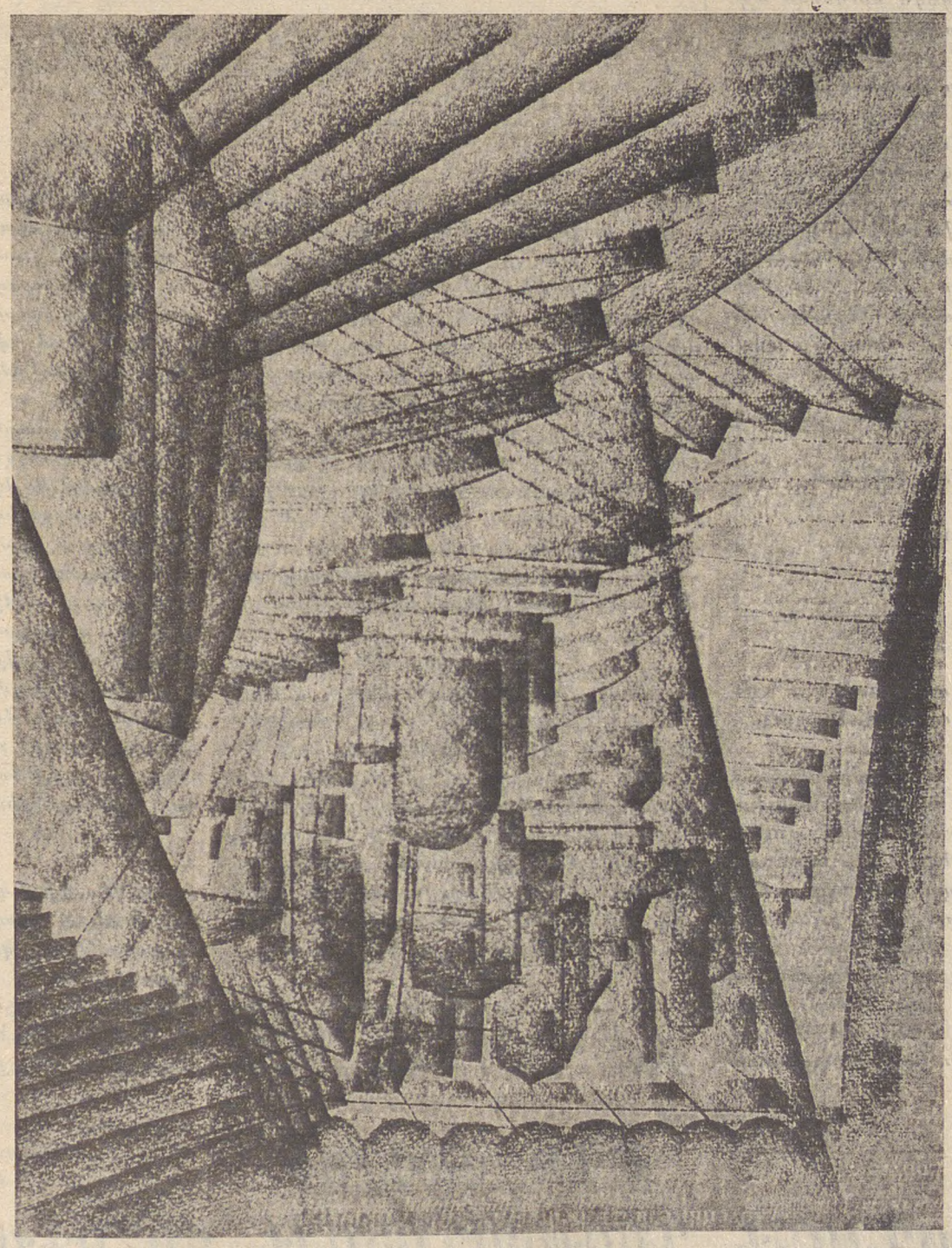
կազմեց՝
ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Գծագրութիւն՝ ՁԻԿ ՏԱՄԱՏԵԱՆ

Ռումանահայ տաղանդաւոր ծաղրանկարիչը վերջերս այցելեց «Յառաջ»ի խմբագրատունը, իր արուեստագէտ աղջկան հետ: Ներկայացուց մեզի իր վերջին գծագրութիւնները Իտալիայէն, ուր շրջած էր բանի մը շա– բաթ, ու նուիրեց մեզի այս գծագրութիւնը, որ ունի պատմական ար– ժէք, բանի կը ներկայացնէ Պուէրէչի Հայ կաթոդիկէ հին եկեղեցին:

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris Commission paritaire : N° 55935

A LESBOS «MOLIVOS» P. BODOSSIAN

«Զեմ ուզեր նախ եւ առաջ ներողութեան խնդրանքով մը սկսիլ. մի՛ բացատրեր, թէ ինչո՛ւ ուշացաւ – տակաւին ինձի՛ համար ալ անհասկնալի – ինչո՛ւ էր ձգած ինքզինքս ենթարկուիլ այդ տանջանքին, որ ինձ համար ամէն օր նոր տառապանք մը կը պատրաստէր: Ամէն ինչ ինքնին պարզ է, ինչպէս ամէն ինչ, որ ճշմարիտ է եւ ազնիւ: Ես ալ պիտի ուզէի, որ ամէն ինչ պարզ ու ազնիւ ըլլար, ինչպէս ես ինքս կ՚ուզեմ ըլլալ, ինչպէս կ՚ուզեմ ըլլան ինձ շրջապատող մարդիկ եւ իրերը: Ես ալ պիտի ուզէի, որ ամէն ինչ ինքնին հասկնալի ըլլայ, ինչպէս ամէն ինչ, որ ճշմարիտ է եւ ազնիւ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
6
MARDI
6 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.507

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.507

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՅՑ ԵՒ ԱՅՆՊԷՍ՝ ՀՅՈՒՄԱՀԱՏԻԼ

Տխուր չաթաթ մը ապրեցաւ Ֆրանսա : Տխուր՝ մէկէ աւելի պատճառներով : Ե– թէքաթթի առաւս, ամբողջ հանրային կարծիքը կը ցնցուէր ի լուր Աչխատանքի նախարարին անձնասպանութեան : Անմի – ջապէս կը գտնուէր քաւութեան նոխազը՝ մամուլը, կամ գոնէ որոշ մամուլ մը : Ըղձախտումբը լրիւ էր, չէր պակսեր նոյնիսկ Ժորժ Մարշէյի ձայնը :

Բայց համերգը, յանկարծ պիտի խան– գարուէր : Նախարարին յետ մահու նամա– կը, նոր լոյս մը պիտի բերէր շատ մութ հարցերու վրայ եւ աճապարողները անա– յրժ բան մը պիտի զգային : Հանդիսատ խիղճերը անհանդիսատ օրեր եւ ամիսներ պիտի ապրէին : Հարցը յստակ էր՝ յետ մահու ամբաստանագիրը՝ շատ աւե– լի : Գուէյն, որ յաջգուած էր նոյնիսկ իր հակառակորդներէն, որ պարկեշտ էր, չէր կրնար անձնասպան եղած ըլլալ եր– կու հեկտար հողի պատմութեան մը հա– մար : Ցուսահատութիւնը պէտք է եկած ըլլար շատ աւելի խորէն, մարդը պէտք է ցնցուած ըլլար իր հաւատքին մէջ : Հաւատք՝ նուիրական բաներու հանդէպ, ինչպէս են՝ բարեկամութիւնը, անկեղ – ծութիւնը, ընկերներու հաւատարմու – թիւնը : Ու երբ կը տեսնէ թէ հո՛ս ալ խաբուած է, այնատեն մխայն կրնայ ծը– նունդ առնել մեծ յուսահատութիւնը, ան՝ որ կ'առաջնորդէ զերեզմանի մը խաղա– ղութեան ու անսահման լռութեան :

Իր ճշմարտութիւնը նախընտրելով իր կեանքէն, Գուէյն, կարծեց որ « բան մը կը փոխուի » իր մահով : Ցուսա՛լ և համոզ– ուա՛լ թէ իր մահն ալ աւելորդ բան մը չէր սպականած աշխարհի մը մէջ, ուր խաղերը այնքան մեծ են ու մարդիկ՝ այնքան փոքր :

Ցետոյ պատահեցաւ, ի՛նչ զուգադի – պութիւն, երրորդ անակնկալը : Չթաղ – ուած, Ուրբաթ օր, Գուէյն կը զադրէր արդէն « այժմէական » ըլլալէ : Ֆրանս – կիթէռ, պետական ճայնասփիւռ, առա – ջին լուրի տեղը կուտար այլեւս ոճրա – գործի մը սպանութեան : Մեսրին կուզար լուծ ձգելու Գուէյնի վրայ : Թերթերու « առաջինները » կը յատկացուէին մար– գասպանին, ու նախաքարը կ'անցնէր ներ– սի էջերը :

Ահաւասիկ տխուր չաթաթը, զոր ապ – րեցաւ Ֆրանսա, Մեռելոցի այդ օրերուն, երբ զերեզմաններու ծաղիկները եկած էին ըսելու մեռածներուն թէ անոնք դեռ կ'ապրին ողջերու սրտերուն մէջ :

Տխրութիւն մը անսահման կը համակէ հոգիները, երբ դեռ այնքան հրամայա– կան է՝ հաւատալ թէ ամէն ինչ տզեղ չէ, թէ մարդը միայն վատ չէ : Ուրիշ լուր մը, սակայն, կուգայ չարքը ամբողջա– նել, աւելի յուսալքիչ՝ Քամպոճի գաղ– թականներուն օգնութիւնը իր նպատակին չի ծառայեր : Տրուած 100 Ֆր. օժանդա– կութեան մը, միայն 10ը « իր տեղը » կը հասնի, մնացեալը կ'երթայ՝ կաշառքի, վիճաբոդի, ընդունելութիւններու : Այս– քան :

Ցուսահատի՞լ, ուրեմն, մարդկութե – նէն : Բայց ո՛չ : Սա անոյշ աշնան, երբ թռչնած տերեւներն ալ տխրութիւն կը բերեն, հեռաւոր Հնդկաստանէն, յոգ– նած ժպիտ մըն է, որ կուգայ հաւատք, սէր եւ յոյս ներշնչել : Երկէ դեռ անանուն մայրապետ մը, այսօր հանրածանօթ, չորհիւ Նոպելի մրցանակին, մայր Թե– րեզան է, որ կուգայ մեզի ըսելու թէ աղ– ուոր բաներ ալ կան աշխարհի մէջ : Ու ցորչափ կան մայր Թերեզաներ, մարդը չի կրնար յուսահատիլ մարդէն :

«ՑԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԹԱՂՈՒՄԸ

ՈՉ ՄԷԿ ԴԱՄԲԱՆԱԿԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ ՈՒԶԱԾ ԷՐ ԳՈՒԼԷՆ

—o—

Իր ծննդավայրին փոքրիկ զերեզմա – նատան մէջ, Վիլլանտրօ, Թիռոնի փոք– րիկ պիւզ մը, որու քաղաքապետն էր, կը հանդչի այլեւս Աչխատանքի նախա– րարը : Աւելի քան 5000 հոգի, համագիւ– ղացիներ բայց նաեւ նախարարներ ու բարեկամներ հաւաքուած են : Պորտոյի Արքեպիսկոպոսն է միայն, որ քանի մը խօսք պիտի արտասանէր, յաւարտ պա– տարագին : Վերջերս է, որ Կաթողիկէ Ե– կեղեցին աւելի ներողամիտ ընթացք մը որդեգրեց անձնասպան եղողներուն եւ վերամուծուցած ամուսնալուծուածնե – րուն նկատմամբ : Հռոմէական նոր ծի– սականութեան համաձայն (1969 Օգոս– տոս 15) եպիսկոպոսական ժողովները արտօնութիւն կը ստանային տեղական պայմաններուն յարմարցնել եղած նոր կարգադրութիւնները : Այլ խօսքով ապա– կեղրոնացման քաղաքականութիւն մը, որ Թոյլ տուաւ, օրինակ Ֆրանսայի 1970– 1972, որոշ լայնախոհութիւն մը : Զզըր– կել մկրտուած մը եկեղեցիէն, հակառակ իր մեղքերուն եւ Թողուլ որ Աստուած դատէ : Պատասխանատուութիւնը, ու – րեմն, կը փոխանցուի Աստուծոյ եւ քրիս– տոնեայ չիրիմը կը դառնայ « բարեխո – սութիւն » մը եկեղեցւոյ կողմէ : Այս էր պատճառը, որ Գուէյնի չնորհուեցաւ ե– կեղեցական արարողութիւն մը : Գերպ· Մազիէ, հաղիւ քանի մը խօսք արտասա– նել չհետեւելու համար· « Ցարձակողական աչխարհի մը մէջ ուր մարդը անգութ է մարդուն համար, ո՞վ կայ մեր մէջ, սա պահուս, որ իր սրտին խորը չի զգար բարեացակամութեան, սիրոյ եւ հաչտու– թեան տեսակ մը կարիք » :

Ամէնէն ազդուած անձերը, ընտանիքէն դուրս, հաւանաբար իր գիւղին պարզ մարդիկն էին, որոնք կը կրկնէին· « Մարդ անձնասպան չըլլար այոքան քիչ բանի համար » : Ուրե՞մն : Ինչո՞ւ անձնասպան եղաւ այս պարկեչտ մարդը : Իր նամա– կէն իսկ կը պարզուի որ իր յուսահատու– թիւնը չէ եկած որոշ մամուլէ մը, բայց անկասկած որոշ բարեկամներէ : Նախա – րար Փէյրըֆիթ սակայն, « իր վրայ չառ– նել » Գուէյնի գրածը, ու կ'երթայ նոյն– իսկ խոնարհիլ անոր մարմնին առջեւ, գուցէ նշան մը, որ լուսթիւնը, իջնելէ առք զերեզմանի մը վրայ, իջնէ նաեւ թղթածրարի մը վրայ··· :

×

Արտասահմանեան մամուլը չատ խիստ է Ֆրանսայի հանդէպ : Անգլիացիները կը գրեն որ « Ֆրանսական բուն դայթակ – ղութիւնը կառավարական հակակշիռն է մամուլին վրայ » մինչ Գելժերը կը գտնեն որ եղածը կը խախտէ Ֆրանսական ժո – ղովրդավարութեան հիմքերն իսկ :

—×—

ԹԵՀՐԱՆ

Ամերիկ. Դեսպանատունը Գրաւուած Պարսիկ Ուսանողներու Կողմէ

—o—

ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆ ԵՒ ՊԱՏԱՆԴ ԿԸ ԹՈՂՈՒՆ ՇԱՀԻՆ ՓՈԽԱՐԷՆ –

Ամերիկեան դիւանագիտութիւնը կրկին նեղ կացութեան մատնուած է քանի հա– ւանաբար չէր նախատեսած պատահածը : Կիրակի առաւս է, որ չուրջ 450 մահմե– տական ուսանողներ գրաւած են Թեհրանի ամերիկեան դեսպանատունը եւ վար դը– րած 90 պատանդ, օրհնութեամբը, ան– չուշտ, այաթոլլա Խոմէյնիի : Փրկագինը՝ յստակ է, Ուաչինկթըն պէտք է յանձնէ Շահը : Ըստ երեւոյթին անոր ընդհանրա– ցած խլիրդը բաւարար չի թուիր նոր զեկավարին : Ուսանողները յայտարարած են· « Ցորչափ հոս ենք, դեսպանատունը փակ կը մնայ » : Պատանդներու մէջ կան 90 Ամերիկացի (այր մարդ, կին եւ երա– խայ) եւ տասը Պարսիկ : Այս պատանդ– ներէն եւ դեսպանատան գրաւումէն զատ, ուրիշ սպառնալիք մըն ալ կայ Գարթըրի գլխուն՝ քարիւղը չի հայթայթուիր այլ– եւս եթէ Շահը չյանձնուի :

Այս էր դեռ կացութիւնը երկուշաբթի առաւս ժամը 11ին երբ Թերթը մամուլին կը յանձնէինք :

× Թաւրիզի մէջ սպաննուած էր Խո – մէյնիի անձնական ներկայացուցիչը՝ ա– յաթոլա Թաղաթաղայի ինչ որ սակայն Խոմէյնիի համար « մեր թշնամիներուն տկարութեան նչանն է » :

× Թեհրանի փողոցներուն մէջ քանի մը հարիւր կիներ փորձած են տողանցել « այր մարդոց եւ կիներու հաւասարու – թիւնը պահանջելու համար » բայց յար– ձակումի ենթարկուած են իսլամ հակա – յուցարարներու կողմէ, որոնք զիրենք ցրուած են, պռաւլով « գէշ կիները պէտք է կախաղան բարձրացուին : Իսլամը յաղ– թական է, ձախն ու աջը բնաջնջուած են» : Հակամերիկեան յոյցեր ալ տեղի ունե – ցած են « զոհաբերում »ի աւանդական տօնին ընթացքին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

*ՄԵՍՐԻՆ, որ մաս-մեհեանները յաչողած էին « առասպելական հերոսի » մը վե– րածել, սպաննուեցաւ իր կառքին մէջ, փորթ տը Քլինեանքուրթ, մինչ իր հոմա– նուհին ծանրօրէն կը վիրաւորուէր : Այս ոճրագործը, որու կենսագրականը ա– չինչ ունի վիպային 1969ին կը դառնար վառնդաւոր թրիւան մը, որ մինչեւ վեր– ջերս դիզած է առեւանգում, եւ բազմա– թիւ մարդասպանութիւններ : Քանիցս դատապարտուած, քանիցս փախած, մա– մուլի էջերը լեցուց տեսակցութիւններ չնորհելով եւ ասպարէզ կարդալով ոստի– կանութեան : Ներկայիս, զարգացած, գիրքի հեղինակ, « դատեր » ալ կը պաչտպա – նէր, ինչպէս իր առաջարկը (եւ օրէնքը կը կրէ իր անունը···) աւելի մարդկային դարձնելու կամ վերցնելու բանտերու « բարձր հսկողութեան » թաղերը : 43 տարեկան, փաք Մեսրին սպաննուեցաւ Մեռելոցի օրը, Նոյ· 2ին : Որոշ մամուլ մը, այսօր ալ յանցաւոր կը գտնէ ոստի– կանութիւնը, որ դիւրին զէնք կը պար– պէ, երեւի հարկ էր սպասել, նաեւ որ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԹԱՏՈՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ· 26–29)

ՆՈՐ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ

Արտասահմանի երկիրներու հետ բա – րեկամութեան ու մչակութային կապի Հայկական Ընկերութեան վարչութիւնը իր գումարած նիստի ընթացքին, քննու– թեան ենթարկելէ եաք կազմակերպական հարցեր, որոշած է Ընկերութեան նա– խագահի « պարտականութիւններից ա– զատել Ռաֆայէլ Սամսոնովին՝ այլ աշ– խատանքի անցնելու կապակցութեամբ » : Նոր նախագահ ընտրուած է Նորա Լիպա– րիտի Յակոբեան, որ կը վարէր նախա – գահի տեղակալի պաչտօնը : Նիստին մաս– նակցած է Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան կեդր· կոմիտէի տեղե– կատուութեան եւ արտասահմանի կապե– րու բաժնի վարիչը՝ Լեւոն Մանասէրեան :

Մեսրին քանի մը հոգի եւս սպաննէ : Իր բնակարանը գտնուած են իր ձայնագրած կենսագրականը նաեւ բաւական գէնք, ձեռնառումբեր եւ թղթածրարներ : Կարգը եկած է այլեւս հրատարակիչնե– րուն եւ գրողներուն, որոնք, անկասկած, Մեսրինի նուիրուած հատորներով պիտի ողողեն հրապարակը :

Նիւ Եորքի Մակի չէնքին մէջ բաց – ուեցաւ միջազգային ժողովը, զոր Ֆրան– սա հրաւիրած է Քամպոճի մարդասիրա– կան օժանդակութեան համար : 33 երկիր– ներ իրենց ներկայացուցիչները զրկած են : Փրկելու համար 110 միլիոն տոլար պէտք է, բայց առաքման դժուարութիւն– ներ կան քաղաքական եւ այլ պատճառ– ներով· ասկէ զատ ալ « ճամբան » բաւա– կան ուրիշ օգտուողներ կան··· :

ՀԻՒ· ՔԱՐՈԼԻՆԻ (Ամերիկա) Կրնա– պօրօ գիւղաքաղաքը չորս համայնավար– ներ սպաննուեցան ծայրայեղ–ալ ցեղա – պաչտ Քու–Քլուքս–Քլանի անդամներուն կողմէ : Տասը ուրիչներ ալ վիրաւորուե– ցան :

ԱՑԶԸՆՀԱՈՒԲՐԻ այրին « Մամի Այ– զընհաուըր », որ շատ ժողովրդական դէմք մըն էր, մեռաւ առջի օր 82 տարե– կանին :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ հին եւ սիրուած դէմք մը՝ Ալպէր Փրեժան, մե– ռաւ 85 տարեկանին :

ՆՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ այլախոհներու ձերբակալութիւններ սկսած են Նոյ· 1ին, մասնաւորաբար կրօնական չրջանակներու մէջ, Լիտուանիա եւ այլուր : Կ'ըսուի նաեւ թէ Սախարովի հեռաձայնի գիծը կտրուած է :

ԱՐԱՖԱԹ Լիզպոնի մէջ, ուր զացած է մասնակցելու Պաղեստինի ի նպաստ գու– մարուած ժողովի մը, յայտարարած է թէ Ֆրանսա ոչ մէկ պայման դրած է զինքը ընդունելու համար : Իսրայէլի Փա– րիզի դեսպանը չուզեր հաւատալ սակայն նման ընդունելութեան մը կարելիու – թեան, որ ըստ իրեն կը նմանի Հիթլէրը ընդունելու :

Նիւթերու առատութեան պատճառով, « Հիւրրիէթ »ի յօդուածաշարքին վերջին մասը՝ մեր վաղուան թիւով :

ՌՈՒԲԷՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ՝ ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԸ

Գրեց՝ ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՆՑ

ԽՄԲ.— Միացեալ Նահանգներու զանազան քաղաքներուն մէջ տեղի ունեցաւ Նիւ Եորք Հոկտ. 28ին, Յակոբ Կարապենց հետեւեալ յօդուածը ստորագրած էր «Հայրենիք»ի Հոկտ. 19ի թիւին մէջ:

———×———

Միացեալ Նահանգներուն զանազան քաղաքներուն մէջ պատրաստուելիք ներկայացումներ են տեղի ունենալու Նիւ Եորքի մէջ, Հոկտ. 28ին: Ցորելեանական հանդիսութիւններ են ծրագրուած նաեւ Բոստոնի մէջ, Ուաշինկտոնի մէջ, եւ Լոս Անճելըսի մէջ: Վստահ ենք, որ Ամերիկահայութեան հետ ամբողջ Սփիւռքահայութիւնը արձագանգ կը հանդիսանայ այս յորելեանին: Ակնկալուած է, որ Հայաստանի եւս նշուի Ռուբէն Գրիգորեանի յորելեանը, քանի որ նա համայն հայութեան է պատկանած:

Գրիգորեանը հանրածանօթ դէմք է ոչ միայն հայութեան մօտ, այլ նաեւ ամերիկեան ու միջազգային երաժշտական շրջանակներուն մէջ իբրեւ երգահան, խմբավար ու դասատիրակ: Հարուստ է իր երաժշտական ստեղծագործութիւնը, փայլուն իր խմբավարի վաստակը եւ բերքի՝ իր ուսուցչական ասպարէզը: Երաժիշտների մի ամբողջ սերունդ է հասցըրել նա: Նրա աշակերտներից շատերն այսօր հռչակ են վայելում միջազգային բեմերի վրայ: Ահա նուիրումով ու ստեղծագործութեամբ բեղուն մի կեանք, որը իր հասունութեան գինիին հասած՝ նորանոր նուաճումների չեմին է կանգնած: Նպատակայարմար է, որ զանազան քաղաքներում ստեղծուած յորելենական յանձնախմբերը հանդիսութիւններից յետոյ ձեռնամուխ լինեն Ռուբէն Գրիգորեանի խմբավարութեամբ մասնագիտական մակարդակի համերգների կազմակերպման գործին, այդպիսով ամերիկեան հանրութեանը էլ աւելի լայնօրէն ծանօթացնելու հայ դասական ու ժամանակակից երաժշտութիւնը: Անհրաժեշտ է, որ աշխարհը մեզ ճանաչի մեր մշակոյթով, որ մեր ամէնից անփոխարինելի զանձն է:

Ռուբէն Գրիգորեանը մեծարելով մենք մեծարած ենք լինում հայկական արուեստը, հայ ստեղծագործ հանճարը: Որովհետեւ անհատական գործիներ կը բերուց առաւել՝ արուեստագէտը համադրումն է իր ժողովրդի հոգեկան արժէքների ու արժանիքների եւ միաժամանակ պատգամախօսը ազգային անչափելի այն հանգանակների, որոնք ուռճանալով գարերի խորքից նկարագիրը ու կերպար են պարգեւում որեւէ հաւաքականութեան: Երաժշտութեան դէպքում աւելի բիւրեղանում է գնահատականներդ ու երաժշտութիւն յօրինել սիփւռքահայ պայմաններում, փաստօրէն խենթութիւն է, երբ բացակայ են հայրենիք ու ժողովուրդ զոյգ կենսական ենթահողերը: Ճեղք է, որ երաժշտութիւնը հայրենիք չունի, սակայն առանց տոհմիկ ակունքների տակաւին երաժշտական եւ ոչ մի իրաւ գործ չի ստեղծուել: Զայկավոկու երաժշտութիւնը ոչ այլ ինչ է եթէ ոչ ռուս ժողովրդական մեղեդիներ ու թեմաների հանճարեղ մշակում ու օգտագործում: Կամ Բէթհովէնի, Սիբելիուսի ու Գըրշունի ստեղծագործութիւնները: Ահա թէ ինչո՛ւ կրկնակի զգնահատանքի ու գուրգուրանքի արժանի են սփիւռքահայ երգահաններն ու կոմպոզիտորները:

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ – ԵՐԳԱՀԱՆ

Պատահականութեան արդիւնք չէ, որ Ռուբէն Գրիգորեանի երաժշտական ըստեղծագործութիւնների առաւար մասը հիմնուած է հայկական ու պարսկական մոտիվների վրայ: Մեծացած լինելով Իրանում, Հայաստանի անմիջական շնչի տակ, վաղ տարիքից նա իւրացնում է հայկական ու պարսկական ժողովրդական երգերու իւրայատուկ երանգները: Միաժամանակ ընտանիքը մեծ գեր է կատարում նրա արուեստագէտի խառնուածքի կերտման գործում: Նրա հայրը՝ Լեւոն Գրիգորեանը երաժիշտ – խմբավար էր: Ամբողջ Գրիգորեան գերդաստանը երաժշտներից է կազմուած: Նման միջավայրում է, որ հասակ է նետում Ռուբէնը՝ յետագայում իր երաժշտական կրթութիւնը կատարելագործելով Թեհրանի Պեհլական Երաժշտանոցում եւ ապա Փարիզում՝ հետեւելով Արթիւր Հոնեգգերի, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի Ազգային Երաժշտանոցում Ֆորէսթիէի եւ Ֆուրնիէի դասընթացքներին՝ երգահանութեան ասպարէզ ներում: Ցենակէտ ունենալով ազգային – ժողովրդական երաժշտութիւնը, Գրիգորեանը տարիների ընթացքում յօրինել է մի քանի տասնեակ երաժշտական գործեր, որոնցից յայտնի են «Իրանեան ժողովրդական երգեր»ը, «Իրանեան չարքը սիմֆոնիկ նուագախումբի համար», «Տատրագոմի Հարսը» սիմֆոնիկ պօէման, «Նայիրի» սիմֆոնիկ չարքը, «Զատկական Կանտատա» երգչախմբի եւ նուագախմբի համար, «Հէդա» ֆանտազիան, «Համանուագ Թիւ մէկ», ինչպէս նաեւ լարային գործիքների, դաշնամուրի եւ երգեցիկ խմբերի համար գրուած մի շարք այլ ստեղծագործութիւններ: Գրիգորեանի տարիների երախտիքն է հանդիսանում «Հայկական Կոմիտասեան Պատարագը»՝ մանակցութեամբ մեներգիչների, երգչախմբի ու նուագախմբի – կրթողական մի գործ, որն առաջին անգամ կատարուելու է 1980 – 81 տարեշրջանին: Բազմաթիւ տարիներ Ամերիկայում ապրած լինելով հանդերձ Գրիգորեանի մօտ ակնբախ է Ֆրանսական համանուագային երաժշտութեան գարգացման ազդեցութիւնը, երբ յոյզ ու գաղափար, ապրում ու արտայայտութիւն զոդուած են իրար՝ հասնելով արուեստի բիւրեղացման մի այնպիսի կէտի, ուր գոյները զուսպ են, գաղափարները հակակշռուած, իսկ հիմնական թեման յստակ ու անսեթեւեթ:

Ինչպէս կոմիտասը մաքրազտեց հայկական ժողովրդական երաժշտութիւնը այլամուռ խառնուրդներից, այնպէս էլ Գրիգորեանը տարիների ոգնաչան աչխատանքի շնորհիւ առաջին անգամը լինելով մտել, մշակել ու կազմաւորել է պարսկական ժողովրդական երգը՝ կորցրած փրկելով իրանեան երաժշտական Ֆոլկլորը: Նրա այդ երախայրիքը ամփոփուած է իրկհատոր մի ստուար աշխատասիրութեան մէջ «Իրանեան ժողովրդական Երգեր» վերնագրի տակ, որը հիմնաքարն է հանդիսանում պարսկական ժողովրդական երգի արդի զարգացման: Եւ ինչպէս Զուհաճեանը Թուրքիայում հիմքը դրեց արեւմտա–եւրոպական արդի երաժշտութեան, այնպէս էլ Գրիգորեանը Իրանում նախակարապետը եղաւ արեւմտեան համանուագային երաժշտութեան ու սիմֆոնիկ նուագախմբի ստեղծման ու զարգացման:

Ի զուր չէ, որ Հայերին Մեծաւոր ու Միջին Արեւելքի մշակութային առհաւիրանեան են կոչում: Մինչեւ այսօր էլ Հայերը մնացել են հելլենական քաղաքակրթութեան յառաջապահները Ասիայում:

(Մնացեալը Յաջորդով)

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ ՀԱՅ ԶՈՀԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՆՐԱԺՈՂՈՎ

———o———

(Բ. եւ վերջին Մաս)

ԸՆԿ. ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆԻ ԽՕՍՔԸ

Ա) Կարելի ամէն միջոցներով պայքարիլ Լիբանանի ժողովուրդին ու հողային մթանոլորտին եւ ամբողջականութեան նպատակով:

Բ) Կարելի ամէն միջոցներով ատատարել ներքին տիալոկի զարգացման, այն համոզումով որ համայնքային թէ պատերազմական ներկայութեան տագնապները չեն կրնար բռնամիջոցներով լուծուիլ:

Գ) Աչխատանք տանիլ որ Պետութիւնը կատարէ ընկերային, տնտեսական եւ քաղաքական անհրաժեշտ բարեկարգութիւնները:

Այս երեք կէտերը որդեգրելով, Լիբանանի հայկական քաղաքական կուսակցութեանց համախմբումը 1975ի Մայիսին անոնց վրայ աւելցուց երկու կէտեր.

Դ) Տագնապի ընթացքին, Հայութիւնը պիտի ներկայանայ իբրեւ մէկ ճակատ ու մաս պիտի չկազմէ հարցերը բռնամիջոցներով լուծելու կողմնակիցներուն:

Ե) Միացեալ ճակատի իր ակզբունքէն մեկնած՝ ամէն ճիգ ի գործ դնել, որպէսզի իրարհակացողութիւն ստեղծուի Լիբանանեան բոլոր խմբաւորումներուն միջեւ:

Ընկ. Էպլիղաթեան չեշտեց որ յիշեալ հինգ կէտերը կ'ընդգրկէին համայն Հայութեան դիրքորոշումը, որովհետեւ անոնք որդեգրուեցան ազգային թէ կրօնական բոլոր մարմիններուն կողմէ, որոնք զօրավիգ կանգնեցան Ուզելիթին (իսկ եթէ տարակարծիքներ կային, ոչ մէկը հրապարակեց իր կարծիքը): Ընկերը եզեակոխանը այս առիթով յիշեց թէ սփիւռքի Հայութեան համար աննախընթաց այդ միասնականութիւնը տեսնին արժանացաւ արտասահմանի համայն Հայութեան գնահատանքին:

Անդրադառնալով վերոյիշեալ ուղեգիծին նախընթաց աշխատանքներուն, ընկեր Էպլիղաթեան դիտել տուաւ որ անկա բերուեզացած էր իբրեւ արդիւնք մանրակրկիտ ուսումնասիրութեան, որ ընդգրկած էր Լիբանանի մասնայատուկ աչխարհաքաղաքական, պատմական, պատերազմական եւ քաղաքակրթական տուեալները, այս երկրին դերն ու դիրքը՝ արաբական աչխարհին մէջ, Լիբանանի քաղաքական կառոյցն ու վարչաձեւը (սահմանադրութիւն, անդիր օրէնդրութիւն), երկրին ընկերային, տնտեսական պայմանները, պժուարութիւնները, համայնքային ու քաղաքական հոսանքները եւ վերջապէս՝ համայնքային դրութեան դրական ու ժխտական անդրադարձները: Այդ տուեալներուն վերլուծումը ցոյց կուտար թէ երկրի իրաւական բաժանումը աղէտալի հետեւանքներ պիտի ունենար ու արտաքին միջամտութեանց առիթ տալով՝ պիտի յանդէր Լիբանանի անկախութեան կորուստին: Տակաւին, ծէսը, որմնագիր յայտնի են «Իրանեան ժողովրդական Երգեր»ը, «Իրանեան չարքը սիմֆոնիկ նուագախումբի համար», «Տատրագոմի Հարսը» սիմֆոնիկ պօէման, «Նայիրի» սիմֆոնիկ չարքը, «Զատկական Կանտատա» երգչախմբի եւ նուագախմբի համար, «Հէդա» ֆանտազիան, «Համանուագ Թիւ մէկ», ինչպէս նաեւ լարային գործիքների, դաշնամուրի եւ երգեցիկ խմբերի համար գրուած մի շարք այլ ստեղծագործութիւններ: Գրիգորեանի տարիների երախտիքն է հանդիսանում «Հայկական Կոմիտասեան Պատարագը»՝ մանակցութեամբ մեներգիչների, երգչախմբի ու նուագախմբի – կրթողական մի գործ, որն առաջին անգամ կատարուելու է 1980 – 81 տարեշրջանին: Բազմաթիւ տարիներ Ամերիկայում ապրած լինելով հանդերձ Գրիգորեանի մօտ ակնբախ է Ֆրանսական համանուագային երաժշտութեան գարգացման ազդեցութիւնը, երբ յոյզ ու գաղափար, ապրում ու արտայայտութիւն զոդուած են իրար՝ հասնելով արուեստի բիւրեղացման մի այնպիսի կէտի, ուր գոյները զուսպ են, գաղափարները հակակշռուած, իսկ հիմնական թեման յստակ ու անսեթեւեթ:

եւ փողոցներու եւ ճամբաներուն վրայ երեւցող բազմաթիւ ինքնաշարժ մեքենաներն էին: Իրենց արտակարգ խըճողումներով եւ զբօսաշրջիկներուն պատճառած զարմանքով, եթէ ասոնց վրայ աւելցնենք մաքուր հագուած եւ բեւեռնցիներն իրենց աքանչելի երիտասարդներով (աղջիկ կամ տղայ) պատկերը կ'ըլլայ կատարեալ, անշուշտ նորակառոյց արդիական չէնքերով՝ ամէն ինչ կը ցուցնեն Հայ ժողովուրդին ապրելակերպի բարձրաձումին, քաղաքակիրթ մի մակարդակին հասնելը:

Այսպիսի հաճոյալի եւ բարձր տրամադրութեամբ տոգորուած պատոյներէ վերջ, կը հասնինք Սփիւռքահայութեան Հետ Մշակութային կապի Կոմիտէին չէնքը, ուր՝ առաջին հանդիպումը կ'ունենանք բարի գալուստի սիրալիր, փոխադարձ խօսակցութիւններով նախագահի Ս. տեղակալ՝ Անդրանիկ Մարտիրոսեանի գրասենեակը: Նախագահ վարդգէս Համազասպեանը ճամբորդութեան պատճառաւ բացակայ էր:

ՄԱԺԱԿԵՑԻ

(Շար. 1)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՆՈՐ ԿԵՍԱՐԻԱ

———

Նոր Կեսարիոյ տասնամեակին առթիւ, Կեսարիոյ եւ Շրջանի Հայրենակցական Միութիւնը ուխտագնացութիւն կազմակերպած էր Սեպտեմբեր 9ին մինչեւ 25ը, Հայաստանի տեսարժան վայրերը պտըտելու եւ Նոր Կեսարիոյ հանդիսութեան ներկայ գտնուելու համար:

Պատոյներն եւ հանդիսութիւնը կատարեալ յաջողութեամբ պսակուած, ուխտաւորները մեծ գոհունակութեամբ վերադարձած են:

Շնուհիւ եւ համեմատաբար մօտ վաթսուն տարի է տեւող խաղաղ զոյավիճակին, ներկայիս մօտ երեսուն հազար քառակուսի քմ. տարածութեամբ հողամասի վրայ, աւելի քան երեք միլիոն բնակիչներով Հայաստան կը կերտուի:

Մեր պատմութիւնը ցոյց կու տայ որ մեզի երբեք թոյլ չէին տուած Հայաստանին տիրապետող բռնակալները, որպէսզի կարենայինք համախմբուիլ Հայրենի Հողին վրայ:

Առաջին անգամ ըլլալով, երեք միլիոն Հայեր քով քովի գալով, զօրաւոր պետութիւն մը կազմած են եւ այդ պետութեան հովանիին տակ կազմակեր պուած կարգապահութեամբ եւ քըրտնաջան աչխատանքներով, զրկանքներով ու բոլոր ասպարէզներու եւ գիտութեան մէջ, յառաջդիմութենէ յառաջդիմութիւն ընթանալով, ներկայ Հայաստանը՝ բարգաւաճ, ճարտարարուեստական, երկրագործական նախանձելի երկրի մը վերածած են:

Ըստ կարգի, ասոնց մասին պիտի անդրադառնանք, Հայաստանի մէջ, 6 հրիւր քիլոմեթրէ աւելի ճամբորդութեան ընթացքին մեր տեսածներուն համար, որոնք տեղի ունեցան Երեւանէն՝ Լենինական, Գորիս, Սեւան, Դիլիջան, Հաղարծին, Հաղբատ, Սանահին, Ալաւերդիի եւ այլ վայրերու այցելութիւններով:

Ուրեմն՝ մեր ուխտաւորներու խումբը երեսունէ աւելի Հայրենակիցներով՝ 9 Սեպտեմբերին ճամբայ ելաւ, Օրլիի օդակայանէն: Կէսօրէն վերջ Մոսկուայի փոդոցները պտըտցնելով եւ Ֆրանսերէն բացատրելով տեսարժան վայրերը, ուղեցոյցը մեզի տարաւ «Դոսմոս» նորաշէն երկնաքեր հիւրանոցը, 1980ի Ոլիմպիականի հիւրերուն համար չինուած, Ցբրանասպիներու կողմէ:

10 Սեպտեմբերին՝ առաւօտ կանուխ կը մեկնինք Մոսկուա – Երեւան օդակայանը· սպասման սրահներուն մէջ կը հանդիպինք մոնկոլացի երեք ուսանողներու, որոնք մեզի հետ Հայերէն խօսեցան, եւ ըսին որ Երեւանի համալսարանը կ'ուսանին, ամառուան արձակուրդին, իրենց երկիրը դացած, կը վերադառնային եւ մեզի կը զարմացնէին Հայերէն խօսակցութիւններով, եւ հետաքրքրութիւնը այնքան շատցաւ որ խումբի բոլոր անդամներուն հետ Հայերէն խօսակցութիւններ եղան ու իրենց անունները տուին, Ժայռ տղուն անունը եւ Տունկա – Դուկա աղջիկներուինը, Հայերէն գրուած, ցտեսութիւն Երեւան ըսելով:

Նոյն իրիկունը Երեւան կը հասնինք եւ «Արմենիա» հիւրանոց կ'իջեւանենք: Հայրենի Հողին ոտք կոխած՝ այցելութիւնները կը սկսին օր մը վերջ՝ Մոնկոլացիներու անակնկալը կը կրկնուի. «Արմենիա» հիւրանոցը եկած էին մեզի հետ տեսնուելու համար:

11 Սեպտեմբերին՝ մայրաքաղաք Երեւանի տեսարժան եւ յայտնի վոդոցներուն, հրապարակներուն, արձաններուն, զբօսայգիներուն, եւ Հին Երեւանէն մնացած նմոյշ – անկիւններ ու այլ տեղեր պատոյներ, նորութիւնը՝ Երիտասարդական Պալատը իր պարտուղ վերնայարկով եւ հետաքրքիր նոր չինուած հսկայ աչտարակը, ինչպէս նաեւ պէտքի իրարհակացողութիւն ստեղծուի Լիբանանեան բոլոր խմբաւորումներուն միջեւ:

Ընկ. Էպլիղաթեան չեշտեց որ յիշեալ հինգ կէտերը կ'ընդգրկէին համայն Հայութեան դիրքորոշումը, որովհետեւ անոնք որդեգրուեցան ազգային թէ կրօնական բոլոր մարմիններուն կողմէ, որոնք զօրավիգ կանգնեցան Ուզելիթին (իսկ եթէ տարակարծիքներ կային, ոչ մէկը հրապարակեց իր կարծիքը): Ընկերը եզեակոխանը այս առիթով յիշեց թէ սփիւռքի Հայութեան համար աննախընթաց այդ միասնականութիւնը տեսնին արժանացաւ արտասահմանի համայն Հայութեան գնահատանքին:

Անդրադառնալով վերոյիշեալ ուղեգիծին նախընթաց աշխատանքներուն, ընկեր Էպլիղաթեան դիտել տուաւ որ անկա բերուեզացած էր իբրեւ արդիւնք մանրակրկիտ ուսումնասիրութեան, որ ընդգրկած էր Լիբանանի մասնայատուկ աչխարհաքաղաքական, պատմական, պատերազմական եւ քաղաքակրթական տուեալները, այս երկրին դերն ու դիրքը՝ արաբական աչխարհին մէջ, Լիբանանի քաղաքական կառոյցն ու վարչաձեւը (սահմանադրութիւն, անդիր օրէնդրութիւն), երկրին ընկերային, տնտեսական պայմանները, պժուարութիւնները, համայնքային ու քաղաքական հոսանքները եւ վերջապէս՝ համայնքային դրութեան դրական ու ժխտական անդրադարձները: Այդ տուեալներուն վերլուծումը ցոյց կուտար թէ երկրի իրաւական բաժանումը աղէտալի հետեւանքներ պիտի ունենար ու արտաքին միջամտութեանց առիթ տալով՝ պիտի յանդէր Լիբանանի անկախութեան կորուստին: Տակաւին,

ժամանումի մը պարագային՝ ստեղծուելիք փոքր միաւորները պիտի չկարենային ներկայ ընթացիկ քաղաքական ու զինուորական ճնշումներուն։

Վերջապէս, ընկ. Խալիլզատեան կատարեց թուումը Լիբանանի գոյութիւնը պայթեցնող յատկանիշներուն, որոնց մէջ՝ սեփական ուժն (բանակ, Ն. Ա. ուժեր) ու համայնքներու համակեցութեան ու խաղաղ գոյակցութեան պատկերը, փոխադարձ յարգանքի եւ իրաւահաւասարութեանց ու պարտաւորութեանց արդար բաժանումով։

Անցնելով այս կեցուածքին դէմ ցցուած դժուարութիւններուն, ընկ. Խալիլզատեան թուեց զանազան խմբաւորումներու մղած Հայաստանի վրայ ի գործ դրուած ճնշումները, այդ կեցուածքը աղաւաղելու փորձերն ու Հայաստանը այս կամ այն հոսանքին կապելու ձգտումները։ Այս առիթով, ընկ. երեսփոխանը անդրադարձաւ « դրական չէզոքութիւն » արտայայտած կեցուածքին թիւր մեկնաբանութեան՝ ըլլա՛յ Հայաստանի, ըլլայ ուրիշ մը կողմէ, հակառակ այն իրողութեան որ թէ՛ ժողովուրդին եւ թէ քաղաքական խմբաւորումներու ղեկավարներուն մանրամասնօրէն բացատրուած էին Հայաստանի դիրքորոշման նպատակները, որոնք նաեւ մեկնէ մեկ աւելի հաղորդակցութիւններով, 1976էն սկսեալ, յանձնուած պետական պատասխանատուներու ուշադրութեան։

Դիտել տալով որ լիբանանեան հայրենիքի զաւակները — հակառակ երես-տասնեակներուն, — կարգ մը խմբաւորում-ներուն համար կ'իմաստաւորուի միայն իրենց վերաբերող հրդեհներով, ընկերը կսկիծով եզրակացուց թէ Հայաստանի ընդդէմ եղած նախանձախնդրութիւնը կը վերաբերի ամբողջական Լիբանանին ու այս մօտեցումով իսկ՝ Հայաստանը չի հակադրուիր լիբանանեան որեւէ համայնքի կամ խմբաւորումի։ Տակաւին, չարունակեց ընկ. երեսփոխանը, Հայաստանի համար կեանքի եւ որ բոլոր քրիստոնեաները Լիբանանի մէջ ապրին իրրեւ առաջին կարգի քաղաքացիներ, առանց իրենց ինքնուրոյնութիւնը կորսնցնելու սպառնալիքին ենթարկուելու։ Այս մեկնակէտով, ընկ. Խալիլզատեան հաստատեց թէ Հայաստանը սերտօրէն կը հակադրուի այն խմբաւորումներուն, որոնք իրենց կամքը կ'ուզեն պարտադրել Հայաստանի, իսկ այդպիսի քաղաքականութեան մը փոխարէն, Հայաստանը կը վերահաստատէ գործակցութիւնն ու բարեկամութիւնը։

Իր խօսքին վերջին բաժինով, ընկ. Խալիլզատեան անդրադարձաւ ներկայի հանգրուանին, կառավարական մակարդակի վրայ պատասխանատուութիւններէ հեռու պահուելու Հայաստանի վճռակին, ապա՝ համոզում յայտնեց որ այժմու քաղաքական ու դիւանագիտական աշխատանքները կը մնան փակ շրջանակի մէջ, այնքան ատեն որ Պետութիւնը չէ վերականգնած իր հաստատութիւններն ու իր դերիշխանութիւնը չէ պարտադրած երկրի տարածքին։

Եզրափակելով, ընկերը երեսփոխանը ընդգծեց որ Լիբանանի մէջ հայկական հարց գոյութիւն չունի ու չի կրնար գոյութիւն ունենալ, այնպէս՝ ինչպէս գոյութիւն ունի պաղեստինեան հարց մը։ Սակայն, եթէ հակառակ մեր բարի կամեցողութեան, փորձ կատարուի մեզ ընկճելու՝ Հայութիւնը կրնայ եւ պիտի իր արդար իրաւունքները պաշտպանել։

ԸՆԿ. Բ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ԽՕՍՔԸ.—

Իր կարգին խօսք առնելով, ընկ. Փափազեան գոհունակութիւն յայտնեց իրենց զոհերուն յիշատակը յարգելու համար եկած խուռներամ բազմութեան։

« Ազգային պատկանելիութիւնը, — ըսաւ ընկ. Փափազեան, — դարերով համատեղ անցուած կեանքի մը արդիւնքն է։ զգացումներու, ապրելակերպի, ապրումներու, կեցուածքներու, ցանկութիւններու, իդէալներու յատուկ ծով է, որուն մէջ միայն ազգին զաւակները ազատ կը շնչեն եւ կը գտնեն իրենց գոյութեան անհրաժեշտ լրիւ պայմանները »։

Շարունակելով իր խօսքը, ընկ. Փափազեան չեշտեց որ ազգային պատկանելիութեան կենսական կարեւորութիւնը զգալի չըլլար հոն՝ ուր հայեցիութեան պահպանումը ինքնաբերաբար տեղի կ'ունենայ, հայեցիութիւնն ու Հայութիւնը օդին մէջ իսկ կարելի է չնչել։ Ընկ. Փափազեան նկատեց որ կեանքի բարօր պայմաններու մէջ ապրող մարդը, երբ որոշ սեղմումի կ'ենթարկուի, կրնայ մտածել տեղափոխուելու ու « մարդավայել կեանք մը » ապրելու մասին, առանց սակայն անդրադառնալու թէ « մարդավայել » բառին մէջ կայ « մարդ » բառը, իսկ մարդկային հաւաքական կեանքին համար նախապայման է եւէն կարեւոր բան մը զիջելու անհրաժեշտութիւնը։

Ընկ. Փափազեան չեշտեց թէ « մարդավայել » կեանք ապրելու համար դրամ, դիրք ու պաշտօններ անբաւարար են, որովհետեւ առանց ազգային ճշդումներուն, լեզուին, մշակոյթին ու ոգիին, կեանքին մէջ պիտի մնայ պարապութիւն մը, զոր ուրիշ որեւէ բանով կարելի չէ լեցնել։

Անդրադառնալով Լիբանանի ու հոս ապրող Հայութեան վերջին քանի մը տարիներու կեանքին, ընկ. Փափազեան հաստատեց որ երկիրը ապրեցաւ ու կ'ապրի փոթորկայոյզ հանդրուան մը, ինչպէս որ յաճախ պատահած է անցեալին, սակայն համոզում յայտնեց որ տրամաբանութիւնն ու համակեցութեան ոգին կը վերադառնան ի վերջոյ։ մինչ այդ՝ պէտք չէ մոռնան ընել թէ Լիբանան կը նշանակէ զանազան համայնքներու եւ հաւատքներէ փախչող խմբաւորումներու համակեցութեամբ յատկանշուող իւրայատուկ դիմագիծով երկիր մը։ « Լիբանանի Հայութիւնը, բոլորին նման ու հաւանաբար բոլորէն աւելի սուր կերպով կը գիտակցի Լիբանանը բաղկացնող տարրերուն ինքնուրոյնութեան պահպանումին կենսական կարեւորութիւնը », ընդգծեց ան։

Շարունակելով իր խօսքը, ընկ. Փափազեան չեշտը դրաւ դժուարութիւնները պաղարիւնութեամբ դիմագրաւելու անհրաժեշտութեան վրայ։ « Մոտահոգութիւններ ունենալ չի նշանակեր խուճապահար ըլլալ », ընդգծեց ընկ. Փափազեան ու նկատելով որ յաճախակի ըսուրսաւները կը հետապնդեն Հայութեան վճռական կամքը կոտրելու նպատակը, ան թելադրեց զգուշաւոր ըլլալ զրպռուածութեանց հանդէպ ու դիտակցելով որ Պետութիւնը անզօրութեան մատնուած է՝ պաշտպանութեան պատասխանատուութիւնը առնել իր ուսերուն վրայ։

Ընկ. Փափազեան նաեւ անդրադարձաւ Հայութեան կրկնակ պատկանելիութեան՝ Լիբանանի ու Հայութեան նկատմամբ պարտաւորութիւններուն, ու դիտել տալով որ այդ երկու պաղափարները չեն հակադրուիր իրարու, աւելցուց որ լիբանանեան հայրենասիրութեան չափանիշները ոչ ոք պիտի որոշէ, բայց մեզմէ։

Իր խօսքին վերջին բաժինով, ընկ. Փափազեան մանրամասնօրէն անդրադարձաւ Հայութեան պատկանելիութեան դատին վրայ։ Ան դիտել տուաւ որ պաղեստինական հողերէ զրկուած ըլլալ չի նշանակեր համակերպիլ նոր կացութիւններու, որովհետեւ « ազգի մը պատկանիլ արուեստականօրէն ձեռք բերուած բան մը չէ, որ նոյնիսկ արուեստականօրէն յանկարծ դադրի գոյութիւն ունենալէ։ Անիկա հոգիներու մէջ արմատացած ապրո՛ւմ է, զգայնութի՛ւն է, մտածելակե՛րպ է, պահա՛նջ է, նպատա՛կ է »։

Ընկ. Փափազեան նաեւ անդրադարձաւ ազգային պատկանելիութեան պահպանման զժուարութեանց ու մանաւանդ՝ այդ պայքարին երկար տեւողութեան, որոնց կարելի է յաղթահարել կամքի վճռականութեան տեւողութեամբ միայն։

Ներկայ պայմաններուն մէջ, կրաւորականն, անտարբեր եւ չէզոք որեւէ կեցուածք կը նշանակէ տկարացում պայքարի ճամբուն վրայ, իսկ ապաքաղաքական որեւէ դիրքաւորում՝ ի՛նչ պատրուակով որ ալ ըլլայ ատիկա, համազօր է Հայուն ցեղասպանութեան հեղինակներուն ջանքերին նպաստելու։—

« Հայրենի հողերէն զրկուած, սեփական ազատ Պետականութենէն զրկուած ժողովուրդներուն համար միայն մէկ ճամբայ կայ որ կրնայ ապահովել իրենց գոյութիւնը եւ առաջնորդել զիրենք դէպի իրենց բոլոր իրաւունքներուն ձեռք բերումը, այդ ալ ֆաղափական պայքարի ճամբան է, ֆաղափական ձգտումն է, ֆաղափական հիմնաւորումներով կեցուածքը՝ ազգին հետ կապուած բոլոր հարցերուն վերաբերմամբ ալ։

« Նման ճամբու վրայ կրնան կանգնիլ միայն անոնք, որոնք հաւատք ունին իրենց հոգիին մէջ, հաւատք դէպի ժողովուրդը, հաւատք անոր ապագային հանդէպ։

« Մեր անցեալի նահատակները ու նաեւ մեր նոր նահատակները կը բերեն մեզի այդ հաւատքը»։ «ԱԶԴԱԿ»

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՃԵՐԴ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

(Բ. և Վերջին Մաս)

ՀԱՇՈՒԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Կեդրոնական Վարչական Ժողովի նորընտիր գանձապահ Պ. Սուրէն Ֆեսճեան ներկայացուց 1978ի հաշուական համառօտ տեղեկագիրը։

Միութեան ընդհանուր դոյքը Դեկտ. 31, 1978ին կազմած էր 4 միլիոն տոլարի յաւելում մը բարձրանալով 49·334·000 տոլարի, որուն հաստութաբեր արժեթուղթերուն դումարը տոմարական արժէքով 33·737·000 տոլար էր, իսկ անշարժ կալուածներունը — կեդրոն եւ դպրոցաշէնք, այսինքն մեծաւ մասամբ ոչ-եկամտաբեր — 12·706·000 տոլար։ Ընդհ. մուտքը եղած է 6·017·000 տոլար, իսկ ելքը՝ 5 միլիոն 768·000 տոլար, թէեւ ընդհանրական նպատակներու համար ծախսուած էր 70·864 տոլար աւելի քան տրամադրելի եկամուտը։ Հետեւաբար 1978ի վախճան նոյն կազմակերպութեան ելեւմուտքէն կուտակեալ բացը եղած էր 126·645 տոլար։

Կեդր. Վարչ. Ժողովի Ելմտական յանձնախումբիատենապետ Պ. Կուլա Գար — տաշեան զեկոյց արժեթղթային ներդրումներու արդիւնքներուն մասին, որոնք զոհացուցիչ էին նկատի առնելով տիրող անտեսական անորոշութիւնը։

Յանուն Հաշուեքննիչ յանձնախումբին Պր. Երուանդ Մաւեան յայտնեց, թէ յանձնախումբը կեդր. Գրասենեակին մէջ քննած էր Միութեան 1978ի հաշիւները եւ զանոնք վաւերացուցած։

Ժողովականները զանազան հարցում — ներ ուղղեցին տարեկան տեղեկագրին եւ նիւթական համաբաշխութեան մասին եւ ապա գնահատանքով ընդունեցան եւ ծափահարութեամբ վաւերացուցին Միութեան 1978 տարեշրջանի գործունէութեան եւ հաշուական տեղեկագիրները։

Ա. նիստը փակուեցաւ ժամը 12·30ին։

———×———

ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԻՍՏ

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԿԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿԱՆՈՆԱԳՐԻ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄ

Նշանակիչ յանձնախումբի ատենապետ Կուլա Գարտաշեան ներկայացուց ընտրելիներու երկպատիկ ցանկ մը, ամփոփ տեղեկութիւն տալով իւրաքանչիւր թեկնածուի մասին։ Կեդր. Վարչ. Ժողովի մէջ իրենց եռամեայ պաշտօնավարութեան շրջանը բոլորած եւ կամ կազմէն պակասած անդամներու տեղ նորեր ընտրելու համար կատարուած գաղտնի քուէարկութիւնը տուաւ հետեւեալ արդիւնքը.— Վերընտրուեցան Պ. Պ. Ռիչըրտ Կրեկըրի, Ճակոբ Ս. Տէրտէրեան, Սուրէն Ֆեսճեան, Տօքթ. Արշաւիր Կէօնճեան՝ Հիւսիս. Ամերիկայէն, եւ Նափոլէոն Պիւլլիւքեան՝ Ֆրանսայէն։ Նոր անդամ ընտրուեցաւ Տօքթ. Գէորգ Քէչիշեան՝ Մ. Նահանգներէն։ Հաշուեքննիչ յանձնախումբի անդամ վերընտրուեցաւ Պ. Երուանդ Մաւեան՝ 3 տարուան համար։

Նոյնպէս գաղտնի քուէարկութեամբ բարեփոխուեցաւ Միութեան Հիմնական Կանոնագրի յօդուած 4ի, հատուած 6ի Ա. պարբերութեան թիւ 1 եւ 2 ենթապարբերութիւնները, որոնք կը վերաբերին բարերար եւ պատուոյ անդամ ընտրելութեան։ Համաձայն այս բարեփոխութեան, բարերար անդամի նուիրատուութեան նուազագոյն դումարը 10·000 տոլարէն բարձրացաւ 25·000 տոլարի, իսկ պատուոյ անդամի դումարը՝ 5·000էն 10·000 տոլարի։

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ԱՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Դու հաւատում ես, այո, մարդու ինքնակատարելագործմանը եւ այստեղ Տոլստոյի աշակերտն ես դու։

Եւ ոչ միայն աշակերտը, նրա երկրպագուն ես։

Մի անգամ հարց տուին.

– Ո՞ւմ էք աւելի շատ սիրում, Պալաքի՞ն թէ Տիքէնին...

– Տոլստոյին....

– Դոստոեւսկո՞ւն թէ Տոլստոյին...

– Տոլստոյին... Տոլստոյ աշխարքն է, սիեզերքն է, սէրն է...

«Թէեւ դանուեն մարդիկ, որոնք ձեզ կ'ասեն, թէ... համբոյրները յիմար – նների համար են, պատասխանէք՝ սուտ է դա։ Եթէ նրանք ձեզ ասեն, թէ պաշտելը բթամիտների զործն է, նրանց չանդրդնուէք եւ ասէք, որ նրանք սուտ են։ Նրանք ձեզ կ'ասեն՝ քէն – ջանքը թուլութիւն է, իսկ դուք պատասխանէք՝ դուք տղամարդ չէք։ Նրանք ձեզ կ'ասեն՝ ցաւն աւելի բարձր է, քան վայելքը, պատասխանէք՝ ոչ ընդհակառակն է։ Լաւը — սկիզբ է։ Վատը վերջ չէ դեռ, դա պարզապէս խոչընդոտ է։ Ամէն ճշմարիտ բան անմահ է։ Ոչինչ այնքան ճշմարիտ չէ, որքան սէրը... Սէրը ամենայն ինչի գադաթն է։ Դա բարձրագոյն մեծութիւն է, մէկը եւ միակը»...

Ս Է Ր Ը . . .

Քո մարդկային չաղախն է դա, քո ըստեղծագործութեան էութիւնը, քո բոլոր դործերի մէջ ծայրեծայր ծփացող լոյսը...

Եւ ահա Զարենցի անուան դպրոցի դահլիճի բեմում կանգնած, հարց տուիր.

– Այս չէնք ջերմութիւն ուսկիսց կ'առնէ...

Ցոյց տուին ջեռուցման մարտկոցները։

Խորամանկ ժպտացիր։

– Ո՛չ,– մատնացոյց արիր ուսուցիչներին,– ձեզմէ կ'առնէ, ձեր սրտէն, ձեր սիրուց կ'առնէ...

Դիմելով երեխաներին չարունակեցիր.

– Դուք լինձի պէս ուրիշ տեղ ծնած չէք, դուք հայրենիք ծնած էք։ Ձեր բախտ հիմա չէք կրնար հասկնալ, յետոյ պիտի հասկնաք... Ձեզմէ չատեր պիտի այցելեն ամբողջ աշխարհ, պիտի տեսնեն չատ գեղեցիկ ու անոյշ տեղեր ու պիտի հասկնան, որ աւելի գե – ղեցիկ ու անոյշ տեղ չկայ, քան հայրենիքը...

Եւ ահա դու նորից գալիս ես հայրենիք...

Ո՛ւ հայրենիքը...

Նորից տուն է լինելու քո ընթերցող – ների, բարեկամների եւ անձնապէս ինձ համար։

Ուրեմն, ցտեսութիւն բարի հսկայ... Ցտեսութիւն ու ողջոյն...

Ողջոյն ու բարի գալուստ...

———×———

(42 – Շար.)

Համբարեան եւ Խօլմէկեան ընտանիք – Ները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ազգականին՝

ԱՃԻՒ ՏԻԿԻՆ ՆԱՐԴՈՒՀԻ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Նոյ· 1ին, 81 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Նոյ· 8ին, ժամը 15·30ին Իսիի Ս· Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի ժամը 16·30ին Իսիի գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

16 Ռիւ տը լա Տէֆանս, Իսի լէ Մուլիւօ։

Պ· Տիրան Զոլաքեան, այրի Տիկին Սիրանոյշ Հալաճեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Սարաֆեան, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Հալաճեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հինոջ, աղջկան, մօր եւ քրոջ՝

ՏԻԿԻՆ ՍԻՐՎԱՐԴ ԶՈԼԱՔԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Նոյ· 3ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ, Նոյ· 7ին ժամը 13·45ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլի Կապ· Խաչի մասնաճիւղը կը ծանուցանէ որ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Ս· Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ, Կոմիտաս վտղոց, կիրակի Նոյ· 11ին, իրենց մահացած ընկեր – ընկերուհիներուն համար։ Նոյն առիթով, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի մահացած Դաշնակցականներ – ուն համար։

Ի գիտութիւն անոնց յիշատակը յարգողներուն։

ՀՈԳԵՃԱՇ

Պատարագէն անմիջապէս յետոյ, ժամը 13էն սկսեալ, տեղի կ'ունենայ մասնաւոր հոգեճաշ Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան մէջ, 9 Ռիւ տը Մատրիտ։ Սիրով կը հրաւիրուին մեզմէ յաւէտ բաժնուած ընկերուհիներու – հիներու եւ ընկերներու ընտանիքներն ու բարեկամները։

Ծախքերու մասնակցութիւն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԵՒ ՀՈԳԵՃԱՇ

Կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընկերուհիներու յիշատակին՝ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի առաւօտ, Նոյեմբեր 11, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին։

Հոգեճաշ ժամը 13·30ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ։

Ճաշագին 40 Ֆր·։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Կիւլեան եւ զաւակները կը նուիրեն 500 Ֆր· Գումգաբուի եկեղեցւոյ, 200 Ֆր· Պոլսոյ Ս· Եղիա եկեղեցւոյ եւ 300 Ֆր· Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ (ստանալ «Ծառայ»էն)։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Նիհէն Մեսրոպեան ընտանիքը 500 Ֆր· կը նուիրէ «Ծառայ»ին, Գէորգ Մեսրոպեանի յիշատակին։

×

Իր ծնողաց՝ Ռոզ եւ Ապտաւագդ Համբարեանի յիշատակին, իրենց աղջիկը՝ 150 Ֆր· կը նուիրէ «Ծառայ»ին, Մեռելոցի առթիւ։

×

Տէր եւ Տիկ· Յովհաննէս Գուլումճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ· Կարօ Յովսէփեան եւ զաւակները, Կարապետ Գուլումճեան, Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ ի յիշատակ իրենց հօր՝ Յակոբ Գուլումճեանի եւ մեծ հօր՝ Ահարոն Աբրահամեանի, կը նուիրեն 100 Ֆր· Ալֆորվիլի Հ· Ց· Դ· Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէին, 100 Ֆր· Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան եւ 100 Ֆր· «Ծառայ»ին։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան փարիզեան Շրջ· վարչութեան եւ Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ։

Կը բանախօսէ Ա· ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ

(Տոքթ· պատմագիտութեան)

Նիւթ ունենալով Հայկական Հարցը եւ մեծ Պետութիւնները — Պերլինի վեհաժողովէն Լօզանի դաշնագիրը։

Տիապոզիքիվի ցուցադրութիւն

Ուրբաթ, Նոյ· 9, ժամը 20·30ին

ՀԱԾ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԵԴՐՈՆԸ

6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS

Métro République

BRUXELLES BRUXELLES

DINER et GRAND BAL ANNUELS

Organisés par le Comité des Arméniens de Belgique,
au profit des œuvres de la Communauté
Le Samedi, 17 Novembre à 20 h. 30 dans les Salons de l'Hôtel Sheraton,
Place Rogier à Bruxelles
La soirée sera animée par l'orchestre
Les Gaïdzag's de Paris
TENUE DE SOIREE SOUHAITEE
RESERVATION chez Mr. Gayda, à Bruxelles, soit par téléphone (322) 649-44-60, soit par écrit 103, Rue de Livourne, 1050 Bruxelles

EN L'EGLISE DE LA SAINTE TRINITE - P1 (Trinité)
Le Mardi, 13 Novembre à 21 heures
RADIO FRANCE - FRANCE CULTURE
Présente sous son cycle de Musique Sacrée orientale
5 — ARMENIE

l'Oratorio en FA Mineur

de Ara Bartévian

(*d'après le texte de la Messe Arménienne*)

Avec le concours de
LYNE DOURIAN (Mezzo-sop. de l'Opéra
MIHRAN ELMAYAN (Ténor)
LA CHORALE ELISABETH BRASSEUR
(*Chef de chœur Catherine Brilli*)
L'ORCHESTRE des CONCERTS COLONNE
Chorale Arménienne de Paris
à l'orgue Solange Robin-Chiappari
150 exécutants sous la direction de l'auteur

ENTREE LIBRE GRATUITE — (église chauffée)

VIENT DE PARAITRE

ESCAPADE SUR L'ARARAT

Premier 33T instrumental
de
Bernard Dededjian

en vente : région parisienne
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Rest. ANOUCH :
12, rue Cadet — Paris (9e)

ԱԾՅ՝ ՓԷՌ-ԼԱՇԷԶ

Փարիզի քաղաքապետարանի նախաձեռնութեամբ եւ Հայ նախկին Ռազմիկներու Միութեան Փէռ–Լաշէզի հայկական յուշարձանին ծաղկեփունջ պիտի դրուի կիրակի, Նոյ· 11, ժամը 17ին։

Հաւաքուիլ կամպէթայի մուտքին (Ռիւ տէ Ռոնսո)։

Ֆրանսական բանակի 8րդ գունդի նշանախումբը իր մասնակցութիւնը կը բերէ այս արարողութեան։

CONFERENCES

Comme l'année dernière, une série de conférences sur la grammaire de l'arménien classique aura lieu à l'Ecole Pratique des Hautes Etudes (IVe Section). Voici l'intitulé de ces conférences :

GRAMMAIRE DE L'ARMENIEN CLASSIQUE

1. Questions de phonétique et de morphologie comparées.
2. Etude de textes (Evangile).

Les premier et troisième mercredis de dix à douze heures.

Selon le règlement de l'Ecole, « pour être inscrit comme élève ou auditeur aucune condition d'âge, de titre ou de nationalité n'est exigé ». Il est simplement demandé aux auditeurs de s'inscrire au secrétariat de la Section ; cette inscription est gratuite. La IVe Section de l'Ecole Pratique des Hautes Etudes est située à la Sorbonne, escalier E (galerie Richelieu), premier étage.

La première conférence aura lieu le 7 Novembre.

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

LES ANCIENS DU LYCEE GUETRONAGAN

BAL ANNUEL

Le Samedi 10 Novembre de 20 h.30 à l'aube, dans les salons de l'hôtel MERIDIEN, 81, Bld Gouvion Saint Cyr — 75017 PARIS
Orchestre ARMENIAN'S SUNSHINE
dirigé par ROBERT PAPASIAN
Orchestre du LIDO DE PARIS (BEN)
SURPRISES — COTILLONS
Tenue de soirée souhaitée
Entrée 250 F.

Réservation, téléphoner à :
AGAMIAN 378-15-65
ANDONIAN 854-10-79
CEZVECIAN 236-54-48
NAVASSARTIAN 985-36-53
PANOSSIAN 233-77-90

AVEC LE CONCOURS DE

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

au départ de MARSEILLE

des VOYAGES-ARMENIE

JOUR DE L'AN ET NOEL A EREVAN

MOSCOU - EREVAN

2 nuits 12 jours

CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI : RETOUR JEUDI :
— 28 Décembre — 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS

Prix établi le 1er Février 1979
INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

programmes et calendriers 1980
nous consulter

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

et toutes agences HAVAS - VOYAGES de France Org. Lic. 97

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՌԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
7
MERCREDI
7 NOVEMBRE
1979

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

LE NUMERO 2 F.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.508 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.508

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ Ո՛Չ Կ'ԸՍԷ ԽՈՄԷՅՆԻԻ

ՈՒ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՇԱՀԸ ՅԱՆՁՆԵԼ

———o———

Թեհրանի ամերիկեան դեսպանատան դրաւումը կը շարունակուէր երեքշաբթի առաւօտ եւ այլեւս Ուաշինկթընը – Թեհրան յարաբերութեանց վատթարացումը բացայայտ էր : Գարթըը Ջէյմի Տէյվիսէն Ազիատիք Տուն վերադարձին, կը մերժէր որեւէ յայտարարութիւն ընել բայց Ազգային նախարարութիւնը կ'ըսէր թէ Նահը յանձնելու հարց չէր կրնար ըլլալ : Բայց Խոմէյնի ալ կարծրացուցած էր իր դիրքը Արեւմուտքի նկատմամբ եւ յայտարած թէ « եթէ Ուաշինկթընն եւ Լոնտոն մերժեն դաւաճանները յանձնել մեր առնուազն պահանջքը, նոր նախաձեռնութիւններ կը սանձենք » : Հոս անուշադրութիւն, յստակ չէ թէ « Լոնտոն » ի՞նչ դերձ ունի քանի Պաղեթիար Ջրանսա կը մնայ եւ ճշդուած էր թէ ամերիկեան դեսպանատունէն եռաք անգլիական դեսպանատան դրաւումը Թիւրքմացութեան պղտիկ էր (արդէն երկար չէր տեւած) : Բայց Թեհրանէն դուրս կը դրաւուէին նաեւ ամերիկեան հիւպատոսարանները, ինչպէս Թաւրիզ եւ Շիրազ : Նոյն աուեն կը շարունակուէին հակամերիկեան բուռն յոյզեր :

Խոմէյնի ոչինչ կ'ընէ հանդարտեցնելու համար կիրքերը, ընդհակառակն, իր յայտարարութիւնները քիչ մըն ալ իւղ կը թափեն կրակին վրայ՝ « Ամերիկացիք գիտեն որ մեր ազգ ըսենք թէ պարպեն դեսպանատունը : Կ'ուզեն որ մեր երիտասարդութիւնը իրրեւ հանդիսատես վարուի եւ առանց հակազդեցութեան մըայ ի տես մեր երկրին դէմ լարուած դաւերուն : Նահանջելու հարց չկայ : Թող հասկնան որ յեղափոխութիւնը կը շարունակուի Իրանի մէջ » : Կարգ մը դէպքերու համար, ինչպէս նաեւ էրիք Ռուլի (Լը Մոնտ) ինչ որ պատահած է միայն Ուաշինկթընի դէմ չէ այլեւ Պահլաւի կառավարութեան : Արդարեւ մեծ վրդովում ստեղծած էր Թեհրանի չէզ, Պաղերկանի տեսակցութիւնը Գարթըրի խորհրդատուին՝ Պրզեզինսկիի հետ, երբ իրարու հանդիպած էին Ալժէ, Ալժերիոյ զինեալ կռիւներու սկզբնաւորութեան 25ամեակին առթիւ : Պաղերկան այդ տեսակցութեան համար նախապէս չէ ուներ Խոմէյնիի հաւանութիւնը : Ամէն պարագայի յստակ է որ Գարթըրի բոլոր խոնարհ ջիջումները Խոմէյնիի « խաթրը չկոտրելու » համար չատ նկատի չեն առնուած եւ սակայն Ուաշինկթընը մէկ վայրկեան չվարանեցաւ ուրանալու համար 25 տարուան իր հաւատարիմ ծառան, որ Շահն էր : Ոչ միայն մերժեց մուքի վիզան այլեւս երբ ծայր աստիճանի հիւանդ Շահը ընդունեցաւ, անմիջապէս ներողութիւն խնդրելու պէս, յայտարեց « դիտէք, միայն մարդասիրական պատճառներով է որ ընդունեցանք... » :

Անդամ մը եւս կը պարզուի որ այս բոլորը ոչ մէկ բանի ծառայած են :

———×———

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երեքշաբթի առաւօտ Թեհրանէն կը հաղորդուէր թէ Պաղերկան իր կառավարութեան հրաժարականը ներկայացուցած է :

× Ամերիկեան աղբիւրներն ալ կը յայտնէին թէ Շահին առողջական վիճակը ծանրացած էր երկուշաբթի օր : Խլիրզը տարածուած է ամբողջ մարմնին մէջ եւ կը խօսուէր նոյնիսկ վիրաբուժական բ. գործողութեան մը մասին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

ՇԻՐԱՔԻ կուսակցութիւնը՝ Հ.Հ.Հ., հակայարձակողականի անցաւ Պուէնի հարցին առընչութեամբ եւ անուանաբանութեան դատ մըն ալ բացաւ Լիւքսանպուրկի ճայնասփիւռի մէկ լրագրողին՝ Փիէր Ալեքսանտրի դէմ : Այս վերջինը, ըսած էր որ՝ Սեպտ. 15ին եւ անպայման 20էն առաջ, ՀՀՀի զեկավարներ նիստ գումարած էին եւ որոշած մամուլին յանձնել Պուէնի խնդրին մասին քանի մը յայտնութիւններ : Ալեքսանտր տէր կը մնայ իր յայտարարութիւններուն, մինչ ՀՀՀի մէջ բաւական իրարանցում կայ եւ Լիփովսկի ալ սպառնացած է որ « Ազդ. Ժողովին առջեւ կ'ըսէ ինչ որ բարեկամս Պուէնն ինծի ըսաւ իր մահէն երեք օր առաջ եթէ այս գայթակղեցուցիչ արշաւը չդադրի » : Հանրապետութեան Նախագահը 48 ժամ « մեկուսացում »ի զնաց Օվերնների իր դղեակը բայց խոկումի ալ չատ առիթ չունեցաւ : Միակ ելոյթը զոր պիտի ունենար հեռատեսիլի էֆ . խո. 3 կայանէն չկրցաւ տեղի ունենալ քանի ցուցարարները չթողուցին որ Նախագահը կանաը մտնէ, նախապէս չրջապատած էին չէնքը :

ԼԻԲԱՆԱՆի Քաթայէպներու ղեկավարը՝ Փիէր Ճեմայէլ սրտա-անօթային արկած մը ունեցած է եւ Ֆրանսական հիւանդանոց փոխադրուած : Ոմանք կ'ըսեն թէ 48 ժամէն կրնայ դուրս ելլել, մինչ ուրիշներու համաձայն չի կրնար խօսիլ եւ ալ կոզմն ալ կաթուած իջած է :

ՕՆԱՍԻՍի աղջիկը յայտարարեր է ծրնեւ թէ պիտի բաժնուի իր ռուս ամուսինէն, ապրելակերպերը իրարու չյարմարած էին Օգոստ. 78ին :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ օդակայաններու մէջ բանական խառնակութիւն կայ այս չաբթու « երկնքի ուղեվարներու » գործադուլին պատճառով : Որոշ ժամերու կ'արգիլեն որ օդանաւ մը մեկնի կամ իջնէ : Իրենց բողոքին հիմը կը կազմէ կազմածներու վերանորոգումը :

———

ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ՑԱՂԹԱԿԱՆ ՃԱՏՐԱԿԻ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑԱՇԱՐՔԻՆ

Ութ տը Եանէյրոյի մէջ տեղի ունեցած ճատրակի աշխարհի ախոյենութեան միջին մրցաշարքը վերջ գտած է երեք թեկնածուներու յաղթանակով՝ Տիգրան Պետրոսեան, Լայոչ Պորտիչ (Հունգա – րիա), Ռոբեր Հիւբնէր (Արեւմտեան Գերմանիա), որոնք չահած են 11,5ական միաւոր եւ իրաւունք ստացած մասնակցելու ճատրակի աշխարհի ախոյենութեան թեկնածուներու մրցաշարքին : Եուրի Բալաչով եւ Ռաֆայէլ Վահանեան համապատասխան կերպով ձեռք ձգած են 9 եւ 8 միաւոր :

Կանանց մէջ առաջին հանդիպացած է Թիֆլիսեցի Նանա Իոսելիանի՝ 14,5 միաւորով, երկրորդ՝ հունգար Ժուժա Վեուորով (12 միաւոր), երրորդ՝ Թիֆլիսեցի Նանա Ալեքսանդրիա (11 միաւոր), որոնք կը մասնակցին աշխարհի ախոյենութեան թեկնածուներու մրցաշարքին :

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԵՐԲ «ԳԱՂՏՆԻ ԺՈՂՈՎԻ ՄԸ» «ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ» ԿԸ ՊԱՏՄԷ ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂ ՄԸ...

———o———

(Գ. և Վերջին Մաս)

Նոյն զրուցեամբ, յիշեալ կազմակերպութիւնները մահուան սպառնալիքով դրամ կը կորզեն նաեւ Ֆրանսայէ, Զուիցերիոյ, Իտալիոյ, Լիբանանի, Ցունաստանի եւ նոյնիսկ Թուրքիոյմէջ ապրող հայ մեծահարուստներէն : Սելանիկի մէջ, տարեց հայ սեղանաւոր մը որ չէր ուզած վճարել իրմէ պահանջուած գումարը, խժդժօրէն սպաննուեցաւ Լիբանանցի համայնավարի մը կողմէ՝ գլուխը չախ – չախուելով : Ամերիկայի մէջ գտնուեցան այնպիսի Հայեր, որոնք նման սպառնագրեր ստացած ըլլալով, դիմեցին էֆ. Պի. Այ-ի, պահանջելով որ իրենց կեանքը պահովութեան տակ առնուի : Բայց Դաշնակցային ոստիկանութիւնը ոչինչ կրցաւ ընել ու բոլոր անոնք որոնք այդ լրատուութիւնները կատարեցին՝ չարաչար տուժեցին, որովհետեւ իրենց տուներն ու ինքնաշարժները ուժանակուեցան, իրենք ալ մեռան : Կը կարծուի, թէ սպառնալիքի ճամբով Հայերէ հաւաքուած դրամներուն գումարը ցարդ հասած է երկու միլիոն տոլարի :

Այն տարրերը, որոնք Հայերը հակաթուրք գործունէութիւններու կը մղեն, մէկտեղուած են « Կեդրոնական Կոմիտէ » անունը կրող կազմակերպութեան մը մէջ : Զուիցերական դրամատան մը մօտ ի պահ դրուած այդ միլիոնաւոր տոլարի հասնող գումարները անհրաժեշտ տեղերը ծախսելու լիազօրութիւնը տրուած է մէյ մը այն եւ միայն այդ կեդրոնական Կոմիտէի պատասխանատուներուն :

Զաւէն անունով ծանօթ այն գործիչը, որ անդամ է « Հայկական Վրիժառու Կազմակերպութեան » — հաւանաբար նաեւ վերոյիշեալ կեդր. Կոմիտէին — 1975 տարուան Փետրուարի վերջաւորութեան Փարիզէն Աթէնք եկաւ : Հելլէն մայրաքաղաքին մէջ երկու օր մնալէ վերջ, Կիպրոսի յունական Օդանաւային Ընկերութեան սաւառնակով Լէֆքօշէ դընաց եւ հոն վարձուած ինքնաշարժով մըն ալ՝ Լառնաքա անցաւ : Զաւէն, Լիմասոլի մէջ հանդիպում ունեցաւ Լիբանանցի հայ սեղանաւոր Թոսպաթեանի հետ, որ Պաղեստինեան արաբական կազմակերպութիւններու դրամական հարցերով կը զբաղի եւ այդ պատճառաւ ալ մեծ յարգ ու վարկ կը վայելէ Արաբներու մօտ : Զաւէնն, այդ հանդիպումին ընթացքին Թոսպաթեանի առաջարկեց, որ « Հայկական Վրիժառու Կազմակերպութեան » ոճիրները գործելու համար վարձկան տարրեր դտնէ իրենց՝ պաղեստինցի Արաբներուն մէջէն : Թոսպաթեան, որու հօրեղբայրը ներէն մէկը ղեկավարն է Պէյրութի մէջ գտնուող համայնավարներուն, Զաւէնը ծանօթացուց պաղեստինցի ահաբեկիչներու ղեկավարներէն Ժորժ Հապաշիի մարդոցմէ մէկուն հետ : Այդ Պաղեստինցին, բոլորովին անկախ գործող եւ քանի անդամներէ բաղկացեալ համազէններու խմբակի մը նախագահն էր :

Այս խմբակը, որ կը կրէ « Վրիժառութեան Համազէններ » անունը եւ կը մասնակցի այլազան քաղաքական սպանութեանց, Հապաշիի կազմակերպութեան կապուած է միմիայն քաղաքական ոճիրներու վերաբերեալ գործողութիւններու առընչութեամբ : « Վրիժառութեան Համազէնները » կազմակերպութեան գործած քաղաքական ոճիրները այնքան ճարպիկօրէն կ'իրագործուին որ կրնան նիւթ կազմել լրտեսա – ոստիկանական եւ արկածախնդրական վէպերու : Ահա – բեկչութեան եւրոպացի մասնագէտները կը պնդեն, թէ յիշեալ համազէնները կրնան պատրաստուած ու մարզուած ըլլալ Սովետական Միութեան մէջ միայն :

Զաւէնի եւ Թոսպաթեանի միջեւ 1975ի Մարտին իրագործուած այդ տեսակցութենէն անմիջապէս վերջ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի հայկական շրջանակներուն մէջ սկսան շրջան ընել զրոյցները, որոնք կ'ըսէին թէ « Տարեվերջէն առաջ Հայերու վրէժը պիտի լուծուէր Թուրքերէն, սպասեցէք եւ տեսէք » : Թրքական Գաղնի Սպասարկութիւն Միթի մարզիկը, սակայն, արտասահմանի վտանգաւոր հայկական կազմակերպութիւնները միշտ աչքի առջեւ ունենալով հանդերձ, կասկածելի ոչ մէկ նշանի եւ հետքի հանդիպած էին, բացի վերոյիշեալ զրոյցներէն : Թուրք դեսպանները թիրախ առնող ոճիրները այդ կէտին վրայ էր որ կը թաղուէին մութին մէջ : Հայերը կը պնդեն, թէ այդ ոճիրները գործուած են իրենց կողմէ : Մինչդեռ կ'ըսուի, թէ այդ ոճիրներուն հեղինակներն են « Վրիժառութեան Համազէնները », որոնք ի փոխարէնն ստացած են 150 հազար տոլար եւ այդ պարագան ծանօթ է թէ՛ Սի. Այ. էյ-ի եւ թէ Քա. Կէ. Պէ-ի չրջանակներուն :

Հայկական ծագումով Սի. Այ. էյ-ի գործակալ մը վերահաստատ դարձեր է այս կացութեան և տեղեկագրեր է իր կազմակերպութեան : Դեսպաններու սպանութիւնը իր բոլոր մանրամասնութեամբ պատրաստուած է Արեւելեան Պլոքի երկիրներէն մէկուն մէջ, որու անունը հոս հրապարակելէ պիտի խուսափինք սակայն՝ դիւանագիտական գայթակղութեան մը առիթ ընծայած չըլլալու համար : Դարձեալ, « Վրիժառութեան Համազէնները » երկու խմբակի ձեւով նախ Գերմանիա գացած են եւ անկէ ալ Աւստրիոյ վրայով Փարիզ անցած՝ արաբական երկրի մը յատուկ դիւանագիտական ցուցանիչ կրող ինքնաշարժներով եւ դիւանագէտի անցագրերով : Այս պարագան այլեւս բացորոշ իրողութիւն մըն է եւ անկարելի է ծածկել : Եւ իրրեւ եզրակացութիւն ալ մատնանշելով կրնանք ըսել, թէ Թուրքիոյ ուղղուած հայկական արիւնալի գործողութիւնները ամէն օր ալ աւելի կը ծաւալին ու կը զարգանան եւ վտանգաւոր համեմատութիւններ կը առնան : Մտահոգիչ պարագան, Հայերէն աւելի՝ անոնց ետին թաքնուող պաղտնի եւ մութ ուժերն են : Ատենը եկած է, որ մենք ալ պայքար չղթայացնենք այդ մութ ու պաղտնի ուժերուն դէմ : Միայն այս ձեւով կարելի է վտանգը հեռացնել ու բառնալ : Հակառակ պարագային, տակաւին չա՞տ « Թուրքի զաւակներ » պիտի մեռնին ու կարելի պիտի չըլլայ որոշապէս հասկնալ, թէ ո՛վ զարկաւ :

«Հիւրրիյէթ»

———

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ...

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԻԹԹՕՆԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ...

ՌՈՒԲԷՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ՝ ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԸ

(Ի. և վերջ)

Գրեց՝ ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՆՑ

ԽՄԲԱՎԱՐԸ.–

Թէեւ արուեստագէտի կեանքում յօ–րինո՛ւմն է, որ տեւական տեղ է ապահո–վում նրան մշակոյթի պատմութեան մէջ, սակայն յաճախ կատարողական առաջ–րէդն է, որ նրան հռչակի բարձրունք–ներն է տանում: Բացառութիւն չէ նաեւ Գրիգորեանը: Իր խմբավարական տաղան–դի շնորհիւ այսօր Գրիգորեանը հանրա–ծանօթ դէմք է Միացեալ Նահանգներում, Իրանում, Եւրոպայում ու Հայաստա–նում: Ըստ երեւոյթին, խմբավարու–թիւնը ամէն մի երաժշտագէտի թաքուն սիրուհին է: Բէթհովէնը սիրում էր իր գործերը խմբավարել: Սարավինսկին անէանում էր խմբավարի ամպիոնին վը–րայ: Նոյնն էր պարագան նաեւ Արամ Խաչատրեանի: Արոն Քոփլանդն ու Ա–լան Ցովհաննէսը երիտասարդանում են, երբ ղեկավարում են իրենց ստեղծագոր–ծութիւնները: Բեմի վրայ Գրիգորեանը կացութեան տէրն է – լինի այդ Բոստոնի «Փափս» սիմֆոնիկ նուագախումբը, Հա–յաստանի պետական ֆիլհարմոնիկ նուա–գախումբը կամ Թեհրանի սիմֆոնիկ խումբը: Միջազգային մամուլը, Երեւա–նից մինչեւ Թէհրան, Լոնդոն ու Սիե–րիկա զովքն է հիւսում նրա խմբավարա–կան տաղանդի: Մեր կարծիքով, Գրի–գորեանը խմբավարութեան մեկնաբանա–կան թեւին է պատկանում, երբ իւրաց–նելով ստեղծագործութիւնը եւ այն իր ներաշխարհի բովից անց կացնելով յայտ–նագործումները է կատարում՝ նոր կեանք, նոր եռանդ ու նոր իմաստ տալով գոր–ծին: Այդ խակ պատճառով է ժամանա–կակից կոմպոզիտորների նախընտրած խմբավարն է Գրիգորեանը: Փաստօրէն, նրա ընտրութեան եւ խմբավարութեան շնորհիւ է, որ Էդուարդ Միրզոյեանի, Ալէքսանդր Յարութիւնեանի, Էդգար Ցովհաննիսեանի, Առնօ Բաբաջանեանի եւ Հայաստանի արդի այլ երաժշտագէտ–ների ստեղծագործութիւնները այսօր ճա–նաչուած են Ամերիկայում:

Գրիգորեանը պարբերաբար խմբավա–րել է Թէհրանի Պետական Սիմֆոնիկ Նը–ւագախումբը, Բոստոնի Երաժշտանոցի երգչախումբն ու նուագախումբը, Մէյն նահանգի Փորթլանդ քաղաքի սիմֆոնիկ նուագախումբը, Բոստոնի կանանց սիմ–ֆոնիկ խումբը, իսկ որպէս հիւր խմբա–վար համերգներ է տուել բազմաթիւ կենտրոններում, ամէնուր տարածելով Հայկական երաժշտութիւնը: Երեւանի մամուլը ջերմօրէն զնահատեց Գրիգոր–եանին, երբ 1972 թուին նա երկօրեայ ե–րեք լոյթներ ունեցաւ Հայաստանում: 1952 թուից ի վեր նա խմբավարում է Բոս–տոնի «Փափս» նուագախումբի «Հայկական Գիշերը» նշանաբանի տակ տարեկան հա–մերգները: Ամերիկահայ կեանքից ներս, նա հիմնադիրն ու խմբավարն է Բոստո–նի «Կոմիտաս» երգչախմբի, որ դրեթէ 25 տարի է ինչ իր կարեւոր դերն է կա–տարում հայ երգի ու երաժշտութեան պահպանման ու ժողովրդականացման գործում:

Իր խմբավարական կարողութեան չը–նորհիւ Գրիգորեանը պետական ու հասա–րակական բազմաթիւ պարգեւների է ար–ժանացել, սակայն նրան ընծայուած մե–ծագոյն գնահատականը իր ճպտուն ներ–քոյ աշխատող երաժշտների զովքն է «Մախտրոյի» հասցէին ուղղուած: Եր–բեմնի յոգնած նուագախմբերը ինչ որ մոգական գաւազանի հարուածից սթափ–ուելով՝ յոյզերի չորեր են ցանում ունկ–նդիրների վրայ՝ լի արուեստանքով, յղկուած թեքնիքով ու թարմաշունչ հըն–չիւններով:

ՈՒՍՈՒՑԻՉ – ԴԱՍՏԻԱՐԱԿԸ

Մեծ մասամբ Ռուբէն Գրիգորեանի յան–քերով է, որ հիմնուել է Թեհրանի Պե–տական երաժշտանոցը, ինչպէս նաեւ կազմակերպուել ու եւրոպական մակար–դակի հասել Իրանի Պետական Սիմֆոնիկ նուագախումբը, որի ղեկավարութիւնը ստանձնել է 1948ից մինչեւ 1951 թիւը: Այդ նոյն ժամանակամիջոցում նա վարել է նախագահութիւնը Միացեալ Ազգերի կրթական, գիտական ու մշակութային կազմակերպութեան ԻՒՆԵՍԿՕի Իրանի Ազգային Յանձնախմբի երաժշտական բա–ժանմունքի միջազգային ճանաչում ապա–հովելով իրանեան ազգային մշակոյթին: Իր յիշեալ պատասխանատու պաշտօն–ների հետ զուգընթաց, տարիներ շարու–նակ, Թաւրիզում թէ Թեհրանում, նա կրթել, մարզել ու մշակել է երաժիշտ–ների մի ամբողջ սերունդ, որն այսօր պատիւ է բերում Հայութեան ու միջազ–գային համայնքին: 1952 թուին Միացեալ Նահանգներ հաստատուելով, Գրիգորեա–նը չարունակում է ուսուցչական առաջ–րէդը՝ այս անգամ պաշտօնավարելով Բոստոնի կոնսերվատորիայում որպէս ջութակի եւ սենեկային երաժշտութեան պրոֆեսոր՝ միաժամանակ հիմքը դնելով Բոստոնի «Կոմիտաս»ի անուան լարա–յին քառեակի, ստանձնելով այդ քուար–թէթի առաջին ջութակահարի պատաս–խանատուութիւնը:

*Գրիգորեանի մօտ ուսուցչութիւնը սահ–մանափակուած չէ միայն երաժշտանո–ցային ակադեմիական մթնոլորտով: Այդ անյարիր պիտի լինէր իր խառնուածքին: Դասարանից դուրս կայ կենդանի աշխար–հը, որի մշակութային զաստիարակու–թիւնն ու պիտակցութիւնը նոյնքան կա–րեւոր է, յատկապէս մեծ մշակոյթների քաղաքում ընկած հայ համայնքների հա–մար: Պահպանել հայկական երաժշտու–թիւնը, զտել այն օտարամուտ ազդեցու–թիւններից, սովորեցնել այն հայ մատաղ սերունդներին եւ ծանօթացնել այլ ժողովուրդներին՝ արժանավայել կերը–պով, բարձր մակարդակի վրայ: Ահա հէնց այս առաջադրութեամբ տաղտրուած է, որ Գրիգորեանը պարբերական հա–մերգների, դասախօսութիւնների, երգա–պնակների ու ռադիօ – հեռատեսլային ելոյթների միջոցով ատաղ է հանդէս–անում հայ երաժշտութեան տարածմա–նը ամէնուր: Երբ Բոստոնի Խազլանեանում կամ Սիմֆոնիայի սրահում հնչում է հայկական ժողովրդական ու դասական երաժշտութիւնը, մի ասուիճան էլ աւելի բարձրանում է Հայութեան վարկը: Երբ Իրանի հեռատեսիլային ցանցի միջոցով պատկերասփռւում է Գրիգորեանի խմբ–բավարած համերգը, ապա էլ աւելի ամ–րապնդւում է պարսիկ ու հայ ժողո–վուրդների դարաւոր բարեկամութիւնը: Իսկ երբ նա բեմ է բարձրանում Երեւանի Ֆիլհարմոնիայի սրահում, էլ աւելի սեր–տանում է կապը Սփիւռքի եւ Հայաստանի միջեւ: Ուսուցիչը երաժշտանոցում, ու–սուցիչը կեանքում: Դասախարակը ակա–դեմիայում, դասախարակը ժողովրդի մէջ: Ահա մօտաւոր նկարագիրը նրա ու–սուցչական առաքելութեան:

ԲԱԶՄԱՎԱՍՏԱԿԸ

Երաժշտագէտ, երգահան, խմբավար, ուսուցիչ, վարչարար ու հայ մշակոյթի անպաշտօն դեսպան — Ռուբէն Գրիգոր–եան: Բազմավաստակ մի կեանք, որը իր ճրագի իւղը վառելով՝ չարունակ լոյս ու երգ է սփռում իր չորս դին: Եւ որքան շատ է մատուցում, այնքան աւելի վառ է առկայծում կանթեղը, որովհետեւ մա–տուցելով է, որ հարստանում ու յարա–տեւում է ժողովրդի հոգեկան ու մտա–ւոր ժառանգութիւնը: Ահա արուեստա–գէտի մեծութիւնը: Ահա թէ ինչու, երբ հարց են տալիս Մեծն Բրիտանիայի կա–ռավարութեան — ո՞րը կը նախընտրէք պահել՝ Հնդկաստանը թէ Շէյքսփիրը: Պատասխանը անվարան լինում է՝ Շէյ–քսպիրը: Աւուեստագէտը իր մէջ մարմ–նաւորում է ամբողջ մի ժողովրդի ստեղ–ծագործական աւիշը: Պետութիւններից առաւել՝ նա է, որ նկարագիրը ու ճանա–չում է տալիս իր պատկան հատաքակա–նութեան:

Թող այլոք ասեն՝ « Վարձքդ կատար, սիրելի Մաէստրօ »: Ինձ համար երանու–թիւն է ժամանակակից լինելը Ռուբէն Գրիգորեանի հետ:

ԹԵՐԹԵՎՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՎԱՃԱՌՔԸ ԳԻՒՂԵՐՈՒ ՄԷՋ

Պատկերը այլապէս իրախուսիչ է, երբ նկատի առնենք, որ Հայաստանի հրա–տարակչականները տարին հարաբէր աւելի դիրք լոյս կ'ընծայեն, մօտ 11 միլիոն ընդհանուր տպաքանակով: « Սով. Հա–յաստան » օրաթերթին հաստատումով այնքան կարեւոր արժէք ձեռք ձգած է դիրքին վաճառքը դիւղերուն մէջ եւս, որ բացուած են նոր դրասուներ, կրպակ–ներ, խանութներուն կողքին յատուկ բա–ժիններ: Առանց շնորհիւ աւելցած է ծա–խու դրուած դիրքերուն թիւը: Միայն 1978ին Հանրապետութեան դիւղերուն մէջ երկու միլիոն երեք հարիւր վաճառուած հազար ռուբլիի համարժէք դիրք ծախ–ուած է:

Նոյն թերթին խմբագրականին համա–ձայն, դիրքին վաճառքը յատկապէս լաւ հիմերու վրայ դրուած է Եղէգնաձոր, Էջմիածին, Սեւան, Վարդենիս, Սահ–պանաւան եւ այլ շրջաններուն մէջ: Գիւղերու դրադարաններն ալ կարեւոր դեր կը կատարեն ընթերցանութեան տա–րածումին ուղղութեամբ:

Օրաթերթը քանի մը սրացաւ մտանո–ղումներ կատարած է, այն մտահոդու–թեամբ, որ այս ճիւղին աշխատանքները թերիներ չարձանագրեն: Նախ անհրա–ժեշտ նկատած է դրասուներուն ցանցին ընդլայնումը: Գիւղերուն մէջ, անձ դլուխի հաշուով տարին հազիւ երկու ռուբլի դիրք կը ծախուի. ասիկա խոր–հրդային մէջինէն չատ ցած է: Հիմնա–կան պատճառն այն է, որ հրատարակ–չական տուները իրենց լոյս ընծայածին միայն 25 տոկոսը կը յատկացնեն դիւ–ղերուն: Համաձայն թերթին, կարգ մը այլ Հանրապետութիւններուն օրինակով անհրաժեշտ է միայն մէկ մարմինի պա–տասխանատուութեան յանձնել այս գոր–ծը (ներկայիս երկու առանձին մարմին–ներ կան):

Ծանուցումներուն աշխատանքներն ալ պէտք է բարելաւուին եւ ընձեռին, քանի կարելի չէ բաւարարուել միայն « Գրքերի աշխարհ » ամսաթերթին ճի–դերով: « Գրքի պրոպագանդման գծով պէտք է լայնօրէն օգտագործել մամուլը, ռադիօն, հեռուստատեսութիւնը եւ կի–նօն »:

Ցուցմունքը օգտակար է:

×

ԳՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան լիակատար նիստին, Հոկ–տեմբերին, քննութեան առնուած է այ–սպէս սահմանուած երիտասարդական պո–էզիան, որ համաձայն ժողովականնե–րուն, « արդէն աւելի քան մէկուկէս տասնամեակի փորձ է կուտակել »:

« Գրական թերթ »էն քաղելով, ստորեւ կը ներկայացնենք նիստին ընթացքին կա–

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՆՈՐ ԿԵՍԱՐԻԱ

12 Սեպտեմբերի օրը տրամադրուեցաւ ծանօթ նկարիչ Խաչատուր Ժերանեանի ցուցահանդէսին, որ տեղի ունեցաւ Հա–յաստանի Նկարիչներու Տան մէջ, վա–ռաւոր եւ չքեղ հանդիսութեամբ՝ պաշ–տօնական անձնաւորութիւններու ներկա–յութեամբ: Բազմաթիւ հրաւիրեալներու կարգին՝ մեր խումբն ալ պատիւ ունե–ցաւ վայելելու, Սփիւռք – Հայաստան ոսկէ կապն խորհրդանշող այս գեղեցիկ ցուցադրութիւններն ու պաշտօնական հաւաքոյթը:

Ուրախ – զուարթ, Հայրենի Հողին վրայ հպարտ, Սեպտեմբեր 13ին կ'այ–ցելենք՝ Գառնիի (*) աւերակ պալատին բեկորներն եւ վերականդնուած յուշա–կոթողը, եւ աշխարհի մէջ գտնուող մէկ հատիկներէն՝ Գեղարդի վանքը (**), կէսօրէ վերջն ալ նոր օրերու հռչակաւոր Մատենադարանը:

Սեպտ. 14ին ալ Կոմիտաս Այգին եւ Ցեղափոխութեան Պատմութեան Թանգա–րանը. այս շրջադայութեան աւարտին եւ առանձին կ'երթամ, ժամացոյցի դոր–ծարանի անօքէն՝ Աչոտ Կարապետեանի հետ, Հայաստանի պարծանք՝ այս գոր–ծարանը այցելութիւն մը տալու համար:

Գործատունը հիմնուած է 1943 թ.: Ներկայիս չորս գործատուներ կան, 2900 անձնակազմով աշխատող, որոնց 2000ը հիմնադիր գործատեղին եւ 900ը միւս գործատեղիներուն մէջ: Կ'աշխատին չաթաթը 41 ժամ, տարեկան արտադրան–քը հինգ միլիոն երկու հարիւր հազար զարթուցիչ ժամացոյցներ, որոնք կ'ար–տածուին հարիւր երեք երկիրներ: Ար–տադրանքը կրկնապատկուելով 1970 թ. հասած է 16 միլիոնի: Տնօրէն Ա. Կա–րապետեանը՝ 1949 թ. տասնեւվեց տա–րեկանին կը սկսի աշխատիլ այս գոր–ծարանը. այս պատմութիւնները լսելով զոհունակութեամբ կ'երթանք իր բը–նակարանը, ազնիւ տիկնոջ հիւրասիրու–թիւնը վայելելու եւ իրենց տառապագած անցեալն ու երջանիկ ներկայն բաղդա–տելով, երջանկութիւնը ստեղծողներուն կենաց Հայաստանի կենարար գինիով լե–ցուն գաւաթներ բարձրացնելու համար:

Հայաստանի մէջ յոգնութիւնները չես զդար, պատյաններդ հաճոյքով կը չարու–նակես: 15 Սեպտեմբերին խումբը կ'եր–թայ Օշական, Հայ Տառերուն դիւտա–բար՝ Մեսրոպ Մաշտոցին գերեզմանը՝ տեսնելու, մամ վառելու, որպէսզի պայ–ծառ մարդուն յիշատակը յաւէտ վառ մնայ եւ խոնարհելու համար Հայ Գի–րերու կոթողին առջեւ:

Ամսոյն 16ին, կիրակի, հանդիսաւոր օր էր եւ սակայն մեզի տրամադրուած կառ–քով, վարորդով եւ առաջնորդ՝ Հենրիկ Մարութեանով միասին, ես եւ երկու օդ–նականներս Գէորգ Սաատչեանն ու Գէորգ Այանեանն, պէտք էր երթայինք Զանգեզուր:

Առաւօտուն կանուխ ժամը 7ին կը մեկ–նինք, նկարելու եւ ֆիլմ առնելու մե–քենաներով, ինչպէս բոլոր պատյաններու ընթացքին: Զանգեզուրն ալ պիտի նը–կարուէր եւ ֆիլմ պիտի ըլլար:

Ճամբորդութիւնը հաճելի էր անակընդ–կալ նորութիւններով (անշուշտ մեզի հա–մար). Աբարան կարծես կ'ընկերանար, քիլոմեթրներու ընթանալով իր դիրքը կը փոխէր, եւ տարբեր ձեւերով կը տես–նուէր, ըսել կ'ուզէր թերեւս, ես ձերն եմ եւ դուք իմս...: Մարութեանը կ'ըսէ հազիւ 25 քիլոմեթր հեռու է:

Հայկական անուններով մկրտուած բազ–մաթիւ գիւղեր իրարու կը յաջորդեն. իսկական Հայաստանի մէջ ենք, եւ ահա կը հասնինք տարաբախտ բանաստեղծ՝ Պարոյր Սեւակի մահարձանին. առջեւն ենք, ճիշդ վթարին պատահած վայրը. պահ մը լռութեամբ կը խոնարհինք ու առջեւը դրուած ծաղիկները չակերով կը չարունակենք մեր ճամբան, քիչ յետոյ վարորդը կ'ըսէ.— Ահաւասիկ «Զանգե–զին» սովետաշէն գիւղը:

ՄԱԺԱԿԵՑԻ

(Շար. – 2)

(*) ԳԱՌՆԻ:– Հնագոյն բնակավայր, 3րդ հազարամեակի վերջերէն սկսած, Մ.Թ.Ա.

Հին հայկական ամրոց, 2րդ դար Մ. Թ. Ա.: Եղած է արբայական տան ամրոց եւ զօրակայան:

Մ.Թ.Ա. 59 թ. Հռոմայեցիները կ'ա–ւերեն. յետոյ կը վերաշինուի 70–ական թ.թ. Տրդատ Ա. թագաւորի օրով: 7րդ դարուն կրկին կ'աւերուի Արաբներու ձեռքով: Կը վերականգնուի 10րդ դա–րուն: Թրբական գինուորները կը կոր–ծանեն 1638 թ.:

(**) ԳԵՂԱՐԴԻ գլխաւոր եկեղեցին կը շինուի 1215 թ. գաւիթը՝ 13րդ դարուն: Առաջին ժայռափոր եկեղեցին՝ 1283 թ. երկրորդ ժայռափոր եկեղեցին՝ 1283 թ. Գաւիթ – Տապանատուն 1283 թ. Գաւիթ՝ 1283 թ. շրջապարիսպ՝ 13 – 14րդ դա–րերուն. բակը բնակելի տուները՝ 13–17րդ դարերուն: Ս. Աստուածածին եկեղեցին 1164ին: Իսկ աշխարհիկ պատմական կառոյցներու կարգին խաչաքիները, կա–մուրջները, բաղաւանատները ու բերդե–րը, արհեստանոցները անհետ կորսուած են, երկրաշարժներու եւ տեղացիներու խանդումներով:

ԱՐՇԱԿ ԱԼՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

ՄՆԴԵԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄԸ

Արշակ Ալպօյաճեանի անունը մէկ եր–կու ամիս է որ կը յեղեղուի համայնքիս կարգ մը շրջանակներուն մէջ, ինչպէս եւ երեւան:

Փարիզ, Խաեանի սան եւ համակիրնե–րու բարեկամական Մխուքիւնը աշնան իր թէյասեղանի մշակութային եւ գեղար–ուեստական ցերեկոյթը նուիրած էր մեծ բանաստէրի յիշատակի ոգեկոչման:

Կիրակի, Հոկտ. 28, Ալեք Մանուկեան հանդիսասրահը նեղ էր ընդունելու հա–մակիրներու եւ մեծարուողին յիշատակը տրգուելու փութացողներու հոյլը:

Հանդիսութիւնը հովանաւորած էին Մամուկ Մուրատ վարժարանի տեսուչ՝ Հայր Ս. Ագըլեան եւ Դպրոցասէր վար–ժարանի տեսչուհի՝ Օր. Հ. Գարագաշ–եան:

Յանուն Մխուքեան վարչութեան, Պր. Սարեան բացումը կատարեց ցերեկոյթին, պատշաճ բանաճեւերով եւ յայտնեց Խատ–եան–Բարեկամականի նպատակը որ զուտ կրթական էր. նպաստել գոյդ վարժա–րաններուն, ինչպէս եւ տիկնանց ուսա–նողներու Մխուքեան եւ Տիկնանց Որբե–րու Օգն. Մարմնոյն, յետագային ընդ–լայնելով ուրիշ կրթական հաստատու–թեանց:

Սոյն ցերեկոյթին հասոյթը պիտի տը–րամադրուի յիշեալ գոյդ վարժարաննե–րուն: Այս յայտարարութիւնը ոգեւորուն–ութիւնով ողջագուրուեց ղիմաւորողներէ հետ, ու երբ բռնեցինք քաղաքի ճանա–պարհը, տխրեց.

– Նախորդ գալէս եաք ուղիղ երկու տարի անցաւ: Որքան չո՛ւտ անցաւ այդ ժամանակ...

Տխրեց ու յաջորդ վայրկեանին պայ–ծառացաւ.

– Բայց եւ որքան ո՛ւշ անցաւ այդ ժա–մանակ...

Եկաւ, մասնակցեց Արեւելեան Հայաս–տանի Ռուսաստանի հետ միաւորութեան 150ամեակ յոբելեանի հանդիսութիւննե–րին, ի սրտէ ուրախացաւ այն բոլոր փաստը տալով իրենց հայեցի դաստիա–րակութեան:

Մխուքեան սիրելի եւ պատուոյ ան–դամներէն, Օր. Հերմինէ Գալուստեան պատկերացուց, եւ երկաթօրէն, Արշակ Ալպօյաճեանի կեանքը, գրական հսկայ վաստակը, մեծապէս տպաւորելով բո–լորը: Ստորեւ այդ շահեկան բանախօ–սութեան գլխաւոր մասերը.—

«Մտքի հսկայ կոչեցի, որովհետեւ իր անհատականութիւնը անմիջականօրէն մեծութեան գաղափարը կը ներշնչէ «Հայրենիքի ձայն»ի վերջին թիւերէն մէկուն մէջ Սուրէն Քօլանջեան կը գրէ «իր մեծարժէք ու վիթխարի գիտական ժառանգութեամբ նա արժանի տեղ է նուաճել հայագիտութեան երախտաւոր–ների համաստեղութեան մէջ»:

Հայագիտութեան ընդարձակ, համա–պարփակ կալուածին մէջ Ալպօյաճեանի ընորոշիչ դիրքը պատմաբանութիւնն է. սակայն կարելի՞ է պատմաբան դառնալ առանց բանասէր ըլլալու, առանց պեղե–լու անցեալ հազարամեակներու խոր–հուրդը. հին թէ նոր մատեաններու լոյ–սին ներքեւ պրպտելու, փաստարկութեան այս անձանձիր, անդադրում աշխատան–քին շնորհիւ է որ Ալպօյաճեանի կոթո–ղային գործը ստացած է գիտական բարձր արժէք:

Ալպօյաճեանի պատմագրութեան ա–ռանցքը կը կազմէ հայ գաղթականութի–նը այդ ազգային ազէտը որ կը պա–տահէր մեզ Քրիստոսէ վեց դար առաջ եւ որուն աւերը կը շարունակուի մինչեւ մեր օրերը: Ալպօյաճեան այս կենսական հարցին քննարկութեան նուիրած է իր գլխաւոր երկը «Պատմութիւն հայ գաղ–թականութեան», երեք ստուար հատոր–ներ, չուրջ 2000 մեծադիր էջերէ բաղ–կացեալ՝ զոր հրատարակած է Գահիրէ 1941էն 1961:

Ինչո՞ւ գաղթած են Հայերը: Այս հար–ցումին պատասխանը Հայոց ամբողջ պատմութիւնն է. շարայարումը այդ դժնդակ, ցաւագին եղերութիւններուն, որոնց պատճառով կամովին կամ ակա–մայ հայ զանգուածներ հեռացած են իրենց հայրենիքէն, իրենց բնաշխարհէն, ենթարկուելով պանդխտութեան դաժան պայմաններուն եւ հետեւանքներուն:

Ալպօյաճեան հետեւած է պանդուխտ Հա–յերուն, ուսումնասիրած է անոնց մեծ ու փոքր գաղութները. պատմական, քա–ղաքական, տնտեսական եւ մշակութային բոլոր երեսակներով: Այդ հայկական գա–ղութներուն նուիրած երկերու շարքը, որ լրացուցիչ մասը կը կազմէ իր գլխա–ւոր աշխատութեան, անփոխարինելի յի–շատակարան մըն է, մանաւանդ այն ծաղ–կեալ հայաշատ կեդրոններուն համար, որոնք եղերական պարագաներու տակ դադրած են:

Հայ գաղթականութեան եւ հայ գա–ղութներու մենագրութիւնները, պատ–մա–բանասիրական այդ տիտանեան կա–ռոյցը որ Ալպօյաճեանի փառապսակը կը կազմէ, մէկ մասն է միայն իր բազմա–վեղուն գրչին արտադրութիւններուն, իբր ամբողջական գործ այնքան ծաւա–լուն է որ Հայաստանի մէջ ըսուած է իր մասին թէ «առանձին կատարած է ամ–բողջ գրչակիւլի մը գործը»: Իր երկե–րու ծաւալը եւ աշխատութեան ահաւնու–թիւնը աւելի տպաւորիչ է երբ կը տեղե–կանանք մաքառումներով եւ պատասխա–նատու պաշտօններով ծանրաբեռնուած իր կեանքի պայմաններուն»: Ապա տալէ եաք Ալպօյաճեանի հակիրճ կենսագրա–կանը, Օր. Գալուստեան կ'անդրադառ–նայ գործին եւ վաստակին.—

«1901ին Վենետիկի մէջ կը հրատա–րատարակուի իր առաջին գործը «Ու–սումնասիրութիւն Սրբուհի Տիւսաբի»: 1905ին «Հայք ի Ռումէլի» մենագրու–թեան ձեռագիրը կ'արժանանայ Իմմիր–լեան մրցանակին: 1908ին հիմնադիրնե–րէն կ'ըլլայ Պոլսոյ Ճառաջդիմասէր Ըն–կերութեան. կ'աշխատակցի Ազգ. Հի–ւանդանոցի մեծ տարեցոյցին: 1908–09ի 10ի հատորներուն: Ճեռոյ Թէոդիկի «Ա–մէնուն Տարեցոյց»ին: 1910ին կ'ընտրուի ազգ. երեսփոխան եւ 1912ին կը դառնայ ատենապետ Ազգ. Ժողովին: 1910ին Վառնայի մէջ կը հրատարակուի՝ Պուլ–կարահայոց Պատմութիւնը: 1919ին Պոլ–սոյ մէջ՝ Գրիգոր Զօհրապ՝ իր կեանքն ու գործը: 1910էն 1922 կը վարէ Պոլսոյ Պատրիարքութեան քարտուղարի կարե–ւոր պաշտօնը եւ 1919էն 22 Պատրիար–քարնաի Դիւանի Տնօրէն կը կարգուի: 1916էն 22 կը դասաւանդէ Խաեանի մէջ եւ այս պարագան արդար հպարտութեան առիթ մըն է բոլոր Խաեանցիներուն հա–մար: 1922ը գաղթի տարի է դարձեալ Հայոց համար. Ալպօյաճեան իբր թղթա–կից պոլսահայ թերթերու, կ'անցնի Ճու–նաստան, չահեկան յօդուածներ կը գրէ որբանոցներու մասին եւ կը դասաւանդէ Քորֆուի մէջ. նոյն տարին ընտանեօք կը հաստատուի Գահիրէ, ուր կը սկսի իր կեանքին երկրորդ բեղուն շրջանը որ հե–տաքրքրական մէկ զուգահեռը կը կազմէ Պոլսոյ մէջ անցուցած տարիներուն:

«1927ին Պոլսոյ մէջ կը հրատարակուի իր «Մինաս Չերազ»ը: 1928էն 35 դի–ւանապետն է Գահիրէի Ազգ. Առաջնոր–դարանին: 1936–37ը կը հրատարակէ «Ազատ Միտք» շաբաթաթերթը եւ «Գրասէրի Առաջնորդ» պարբերականը: 1938–49՝ «Կեանք եւ Գիր» տարեգիրքը, ընկերակցաբար կը հիմնէ մտաւորական սպասարկութեանց գրասենեակը, որուն կղզմէ Պր. Ճանիկ Զաղըրի տրամադրած դրամարով կը հրատարակուի իր ամէնէն կարեւոր գործը «Պատմութիւն հայ գաղ–թականութեան» առաջին հատորը: 1936–1961 յաջորդաբար կը հրատարակուին իր շատ արժէքաւոր աշխատասիրութիւն–ները: 1936ին՝ Գրիգոր Կեսարացի պատ–րիարք: 1937ին «Պատմութիւն Հայոց Կեսարիոյ» (2500 էջ): Այս առթիւ կ'ար–ժէ յիշել թէ իր հայրն ալ Կեսարացի էր: 1940ին Թորգոմ Պատրիարք Գուշակեան: 1941ին՝ «Պատմութիւն հայ գաղթակա–նութեան» Ա. հատորը: 1942ին՝ «Երկ հայ եկեղեցւոյ մասին»: 1946ին՝ «Հայ եպիսկոպոսի մը առաքելութիւնը ի Հա–պէշիստան»: 1947ին՝ «Պատմութիւն հայ գաղթօջախ» Զ. գարէն սկսեալ (Ա. հատոր): 1950ին՝ «Պատմական Հայաս–տանի արտաքին եւ ներքին սահմանները» մեծ ջանքերով կազմուած Հայաստանի պատմութեան համար, շատ օգտակար մեծարժէք գործ մը բազմաթիւ ճշդրիտ քարտէսներով: 1957ին՝ «Պատմութիւն Եւդոկիոյ (Թոքատ) Հայոց» (1900 էջ). 1955ին՝ «Պատմութիւն հայ գաղթակա–նութեան» (Բ. հատոր). 1960ին՝ «Մի–ացեալ Արաբ Հանրապետութեան Եգիպ–տոս. Նահանգը եւ Հայերը» (400 էջ). 1961ին «Պատմութիւն հայ գաղթակա–նութեան (Գ. հատոր) — պատմութիւն Մալաթիոյ Հայոց (1600 էջ). Ճուշամատ–եան Կուտինահայութեան:

«Իր կտակին համաձայն հայագիտա–կան ճոխ գրադարանին 8029 արժէքաւոր հատորները եւ բազմաթիւ պարբերական–ները Հայաստան փոխադրուած են կտա–կակատար Գարատաշեանի կողմէ, օժան–դակութեամբ Տիկ. Ալպօյաճեանի քրոջ՝ Տիկ. Մելինէ Աճէմեանի եւ Պր. Պօղոս Զամուրեանի: Այժմ անոնք զատ բաժին մը կը ձեւացնեն Գիտութիւններու Ակա–դեմիայի հիմնակազմ գրադարանին մէջ, ուր կը գտնուին երեք միլիոնէ աւելի հա–տորներ: Իսկ 67 մասի բաժնուած իր հըս–կայ գիւանը կը գտնուի Մաշտոց մատե–նադարանի արխիւներուն մէջ»:

Գեղարուեստական բաժինը յանձնուած էր ծանօթ երգիչ՝ Նորայրի, որ իր կի–թառով խանդավառեց բոլորը իր տոհմիկ այլազան երգերով:

Ցիշատակելի ցերեկոյթ մը եղաւ: Խա–եան – Բարեկամականը արժանացաւ բո–լորին գնահատութեան: Զոյգ վարժա–րանները արդէն խիստ քաջալերական նա–մակներով չնորհաւորած էին Մխուքեան վարչական մարմինը:

ԽՍԱՆՑԻ

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ՀՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

ՎԵՐՋԱԲԱՆ

—o—

Հիմա, երբ այս տողերն եմ գրում, Սարոյեանը Հայաստանում է:

Եկաւ, իմաւ ինքնաթիռից, հրճուալի ազմուկով ողջագուրուեց դիմաւորողների հետ, ու երբ բռնեցինք քաղաքի ճանա–պարհը, տխրեց.

– Նախորդ գալէս եաք ուղիղ երկու տարի անցաւ: Որքան չո՛ւտ անցաւ այդ ժամանակ...

Տխրեց ու յաջորդ վայրկեանին պայ–ծառացաւ.

– Բայց եւ որքան ո՛ւշ անցաւ այդ ժա–մանակ...

Եկաւ, մասնակցեց Արեւելեան Հայաս–տանի Ռուսաստանի հետ միաւորուելու 150ամեակ յոբելեանի հանդիսութիւննե–րին, ի սրտէ ուրախացաւ այն բոլոր փաստը տալով իրենց հայեցի դաստիա–րակութեան:

Մխուքեան սիրելի եւ պատուոյ ան–դամներէն, Օր. Հերմինէ Գալուստեան պատկերացուց, եւ երկաթօրէն, Արշակ Ալպօյաճեանի կեանքը, գրական հսկայ վաստակը, մեծապէս տպաւորելով բո–լորը: Ստորեւ այդ շահեկան բանախօ–սութեան գլխաւոր մասերը.—

«Մտքի հսկայ կոչեցի, որովհետեւ իր անհատականութիւնը անմիջականօրէն մեծութեան գաղափարը կը ներշնչէ «Հայրենիքի ձայն»ի վերջին թիւերէն մէկուն մէջ Սուրէն Քօլանջեան կը գրէ «իր մեծարժէք ու վիթխարի գիտական ժառանգութեամբ նա արժանի տեղ է նուաճել հայագիտութեան երախտաւոր–ների համաստեղութեան մէջ»:

Հայագիտութեան ընդարձակ, համա–պարփակ կալուածին մէջ Ալպօյաճեանի ընորոշիչ դիրքը պատմաբանութիւնն է. սակայն կարելի՞ է պատմաբան դառնալ առանց բանասէր ըլլալու, առանց պեղե–լու անցեալ հազարամեակներու խոր–հուրդը. հին թէ նոր մատեաններու լոյ–սին ներքեւ պրպտելու, փաստարկութեան այս անձանձիր, անդադրում աշխատան–քին շնորհիւ է որ Ալպօյաճեանի կոթո–ղային գործը ստացած է գիտական բարձր արժէք:

Ալպօյաճեանի պատմագրութեան ա–ռանցքը կը կազմէ հայ գաղթականութի–նը այդ ազգային ազէտը որ կը պա–տահէր մեզ Քրիստոսէ վեց դար առաջ եւ որուն աւերը կը շարունակուի մինչեւ մեր օրերը: Ալպօյաճեան այս կենսական հարցին քննարկութեան նուիրած է իր գլխաւոր երկը «Պատմութիւն հայ գաղ–թականութեան», երեք ստուար հատոր–ներ, չուրջ 2000 մեծադիր էջերէ բաղ–կացեալ՝ զոր հրատարակած է Գահիրէ 1941էն 1961:

Ինչո՞ւ գաղթած են Հայերը: Այս հար–ցումին պատասխանը Հայոց ամբողջ պատմութիւնն է. շարայարումը այդ դժնդակ, ցաւագին եղերութիւններուն, որոնց պատճառով կամովին կամ ակա–մայ հայ զանգուածներ հեռացած են իրենց հայրենիքէն, իրենց բնաշխարհէն, ենթարկուելով պանդխտութեան դաժան պայմաններուն եւ հետեւանքներուն:

Ալպօյաճեան հետեւած է պանդուխտ Հա–յերուն, ուսումնասիրած է անոնց մեծ ու փոքր գաղութները. պատմական, քա–ղաքական, տնտեսական եւ մշակութային բոլոր երեսակներով: Այդ հայկական գա–ղութներուն նուիրած երկերու շարքը, որ լրացուցիչ մասը կը կազմէ իր գլխա–ւոր աշխատութեան, անփոխարինելի յի–շատակարան մըն է, մանաւանդ այն ծաղ–կեալ հայաշատ կեդրոններուն համար, որոնք եղերական պարագաներու տակ դադրած են:

Հայ գաղթականութեան եւ հայ գա–ղութներու մենագրութիւնները, պատ–մա–բանասիրական այդ տիտանեան կա–ռոյցը որ Ալպօյաճեանի փառապսակը կը կազմէ, մէկ մասն է միայն իր բազմա–վեղուն գրչին արտադրութիւններուն, իբր ամբողջական գործ այնքան ծաւա–լուն է որ Հայաստանի մէջ ըսուած է իր մասին թէ «առանձին կատարած է ամ–բողջ գրչակիւլի մը գործը»: Իր երկե–րու ծաւալը եւ աշխատութեան ահաւնու–թիւնը աւելի տպաւորիչ է երբ կը տեղե–կանանք մաքառումներով եւ պատասխա–նատու պաշտօններով ծանրաբեռնուած իր կեանքի պայմաններուն»: Ապա տալէ եաք Ալպօյաճեանի հակիրճ կենսագրա–կանը, Օր. Գալուստեան կ'անդրադառ–նայ գործին եւ վաստակին.—

«1901ին Վենետիկի մէջ կը հրատա–րատարակուի իր առաջին գործը «Ու–սումնասիրութիւն Սրբուհի Տիւսաբի»: 1905ին «Հայք ի Ռումէլի» մենագրու–թեան ձեռագիրը կ'արժանանայ Իմմիր–լեան մրցանակին: 1908ին հիմնադիրնե–րէն կ'ըլլայ Պոլսոյ Ճառաջդիմասէր Ըն–կերութեան. կ'աշխատակցի Ազգ. Հի–ւանդանոցի մեծ տարեցոյցին: 1908–09ի 10ի հատորներուն: Ճեռոյ Թէոդիկի «Ա–մէնուն Տարեցոյց»ին: 1910ին կ'ընտրուի ազգ. երեսփոխան եւ 1912ին կը դառնայ ատենապետ Ազգ. Ժողովին: 1910ին Վառնայի մէջ կը հրատարակուի՝ Պուլ–կարահայոց Պատմութիւնը: 1919ին Պոլ–սոյ մէջ՝ Գրիգոր Զօհրապ՝ իր կեանքն ու գործը: 1910էն 1922 կը վարէ Պոլսոյ Պատրիարքութեան քարտուղարի կարե–ւոր պաշտօնը եւ 1919էն 22 Պատրիար–քարնաի Դիւանի Տնօրէն կը կարգուի: 1916էն 22 կը դասաւանդէ Խաեանի մէջ եւ այս պարագան արդար հպարտութեան առիթ մըն է բոլոր Խաեանցիներուն հա–մար: 1922ը գաղթի տարի է դարձեալ Հայոց համար. Ալպօյաճեան իբր թղթա–կից պոլսահայ թերթերու, կ'անցնի Ճու–նաստան, չահեկան յօդուածներ կը գրէ որբանոցներու մասին եւ կը դասաւանդէ Քորֆուի մէջ. նոյն տարին ընտանեօք կը հաստատուի Գահիրէ, ուր կը սկսի իր կեանքին երկրորդ բեղուն շրջանը որ հե–տաքրքրական մէկ զուգահեռը կը կազմէ Պոլսոյ մէջ անցուցած տարիներուն:

«1927ին Պոլսոյ մէջ կը հրատարակուի իր «Մինաս Չերազ»ը: 1928էն 35 դի–ւանապետն է Գահիրէի Ազգ. Առաջնոր–դարանին: 1936–37ը կը հրատարակէ «Ազատ Միտք» շաբաթաթերթը եւ «Գրասէրի Առաջնորդ» պարբերականը: 1938–49՝ «Կեանք եւ Գիր» տարեգիրքը, ընկերակցաբար կը հիմնէ մտաւորական սպասարկութեանց գրասենեակը, որուն կղզմէ Պր. Ճանիկ Զաղըրի տրամադրած դրամարով կը հրատարակուի իր ամէնէն կարեւոր գործը «Պատմութիւն հայ գաղ–թականութեան» առաջին հատորը: 1936–1961 յաջորդաբար կը հրատարակուին իր շատ արժէքաւոր աշխատասիրութիւն–ները: 1936ին՝ Գրիգոր Կեսարացի պատ–րիարք: 1937ին «Պատմութիւն Հայոց Կեսարիոյ» (2500 էջ): Այս առթիւ կ'ար–ժէ յիշել թէ իր հայրն ալ Կեսարացի էր: 1940ին Թորգոմ Պատրիարք Գուշակեան: 1941ին՝ «Պատմութիւն հայ գաղթակա–նութեան» Ա. հատորը: 1942ին՝ «Երկ հայ եկեղեցւոյ մասին»: 1946ին՝ «Հայ եպիսկոպոսի մը առաքելութիւնը ի Հա–պէշիստան»: 1947ին՝ «Պատմութիւն հայ գաղթօջախ» Զ. գարէն սկսեալ (Ա. հատոր): 1950ին՝ «Պատմական Հայաս–տանի արտաքին եւ ներքին սահմանները» մեծ ջանքերով կազմուած Հայաստանի պատմութեան համար, շատ օգտակար մեծարժէք գործ մը բազմաթիւ ճշդրիտ քարտէսներով: 1957ին՝ «Պատմութիւն Եւդոկիոյ (Թոքատ) Հայոց» (1900 էջ). 1955ին՝ «Պատմութիւն հայ գաղթակա–նութեան» (Բ. հատոր). 1960ին՝ «Մի–ացեալ Արաբ Հանրապետութեան Եգիպ–տոս. Նահանգը եւ Հայերը» (400 էջ). 1961ին «Պատմութիւն հայ գաղթակա–նութեան (Գ. հատոր) — պատմութիւն Մալաթիոյ Հայոց (1600 էջ). Ճուշամատ–եան Կուտինահայութեան:

«Իր կտակին համաձայն հայագիտա–կան ճոխ գրադարանին 8029 արժէքաւոր հատորները եւ բազմաթիւ պարբերական–ները Հայաստան փոխադրուած են կտա–կակատար Գարատաշեանի կողմէ, օժան–դակութեամբ Տիկ. Ալպօյաճեանի քրոջ՝ Տիկ. Մելինէ Աճէմեանի եւ Պր. Պօղոս Զամուրեանի: Այժմ անոնք զատ բաժին մը կը ձեւացնեն Գիտութիւններու Ակա–դեմիայի հիմնակազմ գրադարանին մէջ, ուր կը գտնուին երեք միլիոնէ աւելի հա–տորներ: Իսկ 67 մասի բաժնուած իր հըս–կայ գիւանը կը գտնուի Մաշտոց մատե–նադարանի արխիւներուն մէջ»:

Գեղարուեստական բաժինը յանձնուած էր ծանօթ երգիչ՝ Նորայրի, որ իր կի–թառով խանդավառեց բոլորը իր տոհմիկ այլազան երգերով:

Ցիշատակելի ցերեկոյթ մը եղաւ: Խա–եան – Բարեկամականը արժանացաւ բո–լորին գնահատութեան: Զոյգ վարժա–րանները արդէն խիստ քաջալերական նա–մակներով չնորհաւորած էին Մխուքեան վարչական մարմինը:

ԽՍԱՆՑԻ

(43 – Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Սերոբ Հայրապետեան, Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Հայրապետեան, Պր. Գալուստ Հայրապետեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս եւ Աստղիկ Գուլումճեան ինչպէս նաեւ Հայրապետեան, Ամիրխանեան, Քասոյեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի Նոյ. 11, Մարսէյլ, Պուլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին իրենց զաւկին, եղբօր, հօրեղբօր, աներձագին, տապրոջ հօրեղբօրորդւոյն, խնամիին եւ ազգականին՝

ՊԵՏՐՈՍ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, նաեւ իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, զոքանչին, կեսուրին եւ ազգականին՝

ԵԱՂՈՒԹ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

(ծնեալ Կոստոյեան, Տարօնցի)

մացուան վեցերորդ տարելարձին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալներուն յիշատակը յարգողները։

Այս տխուր առթիւ հետեւեալ նուէրները եղած են.— Պ. Սերոբ Հայրապետեան, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս եւ Աստղիկ Գուլումճեան 500 Ֆր. Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին, 300 Ֆր. Մարսէյլի Հայ Մշակ. Տան, 100 Ֆր. Տարօնի Հայր. Միութեան, 50 Ֆր. տէզւոյն Կապ. Խաչին, 50 Ֆր. Հ.Մ.Ը.Մ.-Արծիւ Միութեան։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԵՒ ՀՈԳԵՃԱՇ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընկերուհիներու յիշատակին՝ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի առաւօտ, Նոյեմբեր 11, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Հոգեճաշ ժամը 13.30ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ։

Ճաշավճարը 40 Ֆր.։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ այրի Տիկ. Հերիքա Մանուկեանի, զաւակներուն եւ թոռնիկներուն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր Ա. Մանուկեանի մահուան առիթով։

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, Նոյ. 11ին, համաչխարհային Ա. պատերազմի զինադադարի տարեդարձին առիթով, Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ։

Կը պատարագէ ԳԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ՝ Լիբանանի դէպքերուն առիթով զոհուած Հայերուն համար, ինչպէս նաեւ մաղթանք՝ Լիբանանի խաղաղութեան համար։

Այս առիթիւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԻ Ա.ՐԲ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

կաթող. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը ներկայ ըլլալու սոյն արարողութիւններուն եւ իր աղօթքն ու յարգանքը մատուցանելու զոհուած հայրենակիցներու յիշատակին։

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԴՊՐՈՑԱՍԻՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՐԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 16, ԺԱՄԸ 20·30ԻՆ,

ՍԱԼ ԿԻՄԷԻ ՄԷՋ

6, Փլաս տ'Իէնա, Փարիզ 16րդ

Բարձր հովանաւորութեամբ

Արեւմտեան Եւրոպայի Կաթ. Պատուիրակ և Փարիզի Առաջնորդ

ՍԵՐՈՎԲԻ Ա.ՐԲ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

կը մասնակցին՝ ծանօթ բանաստեղծուհի

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

(յատկապէս եկած Հայաստանէն)

հանրածանօթ դաշնակահար՝ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՌԱՆ
? ? ?

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Խաչեանի տան եւ համակիրներու Բարեկամական Միութիւնը, Հոկտ. 28ի Արշակ Ալպօյաճեանի ծննդեան հարիւրամեակի ցերեկոյթի հասոյթը կը յատկացնէ Սեւրի Սամուէլ Մուրատ վարժարանին՝ 1000 Ֆր. եւ Լը Ռենսիի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 1000 Ֆր.։

(Առանձ. «Ցառաջ»էն)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը կը ծանուցանէ որ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Ս. Պողոս-Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ, Կոմիտաս փողոց, Կիրակի Նոյ. 11ին, իրենց մահացած ընկերը – ընկերուհիներուն համար։ Նոյն առիթով, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի մահացած Դաշնակցականներուն համար։

Ի պիտոյիթիւն անոնց յիշատակը յարգողներուն։

ՀՈԳԵՃԱՇ

Պատարագէն անմիջապէս յետոյ, ժամը 13էն սկսեալ, տեղի կ'ունենայ մասնաւոր հոգեճաշ Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան մէջ, 9 Ռիւ տը Մառիս։ Սիրով կը հրաւիրուին մեզմէ յատկապէս բաժնուած ընկերուհիներու եւ ընկերներու ընտանիքներն ու բարեկամները։

Ծախքերու մասնակցութիւն։

MARANE
? ? ?

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Մշակութային Միութեան փարիզեան Շրջ. վարչութեան եւ Փարիզի մասնաճիւղի կողմէ։

Կը բանախօսէ Ա. ՊԼՅԼԷՐԵԱՆ

(Տոքթ. պատմագիտութեան)

Նիւթ ունենալով Հայկական Հարցը եւ մեծ Պետութիւնները — Պերլինի վեհաժողովէն Լօզանի դաշնագիրը։

Տիափոզիթիվի ցուցադրութիւն

Ուրբաթ, Նոյ. 9, ժամը 20·30ին

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԵԴՐՈՆԸ

6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS

Métro République

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան իր բոլոր մասնաճիւղերը, Շաբաթ օր, Նոյեմբեր 10, ժամը 15ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ՝ 17 Ռիւ Պլէօ։ Կարեւոր օրակարգ. ճշդապահ ըլլալ։

ԱՅՑ՝ ՓԻՈ-ԼԱՇԷԶ

Փարիզի քաղաքապետարանի նախագահութեամբ եւ Հայ նախկին Ռագմիկներու Միութեան Փէռ-Լաշէզի հայկական յուշարձանին ծաղկեփունջ պիտի դրուի Կիրակի, Նոյ. 11, ժամը 17ին։

Հաւաքուիլ Կամպէթայի մատուռին (Ռիւ տէ Ռոնսո)։

Ֆրանսական բանակի 8րդ գունդի նուագախումբը իր մասնակցութիւնը կը բերէ այս արարողութեան։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կիրակի, Դեկտ. 2, ժամը 13ին, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, Հարաւ. Ֆրանսայի Թեմի Ազգ. Առաջնորդարանի տարեկան հացկերոյթը։

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՌԻ ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

ՎԱՐՈՒԺ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT

49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES

Tél. 793-64-02

Հոն պիտի գտնէք ընտիր ապրանքներ

Մատչելի գիներով

ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

FERMÉ LE LUNDI

le restaurant

LA CAPPADOCE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

PRESENTE SON PROGRAMME D'HIVER

Adiss HARMANDIAN

du 1 au 11 novembre

tous les soirs

YORGANTZ

et l'orchestre CAPPA avec **Garbo** au piano

Consomation après 23 h.

FERME LE LUNDI

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները։

Լեւոն Քէլէշեանի թաղման առթիւ փ. ծ. իր աղջիկները եւ փեսաները՝ Զէքէչեան, Սեմիզեան եւ Թամասիօ ընտանիքներ ե. պ. 1000, Սահակ – Մեսրոպ երգչ.ին 500, Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը դպրոցին 500, Մայր եկեղեցւոյ Տիկ. Միութիւն դպրոցին 200, Տիգրան Զորիքեան 200, Դաւիթ Պանտիկեան, Ս. Սամուէլեան, նախկին հայ Գերիներու Միութիւն Սահակ–Մեսրոպ երգչ.ին 100ական, Ֆրանս. Մշակ. Միութիւն ե. պ. 150, Տէր եւ Տիկ. Զ. Սիրէճեան, Տէր եւ Տիկ. Շ. Ժ. Ինճիեան, Տէր եւ Տիկին Մ. Եմէնիճեան, Ե. Համալեան, Ժ. Օհաննէսեան ե. պ. 100ական, Տէր եւ Տիկին Ե. Պապոյեան, Կ. Գոզոյեան, Գ. Պ. Նաճարեան, Տէր եւ Տիկ. Ժ. Աչֆահեան, Ց. Ինճիեան, Տէր եւ Տիկ. Աչֆահեան ե. պ. 50ական, Տէր եւ Տիկ. Մ. Տէվրազարեան, Ֆ. Փանոսեան, Տէր եւ Տիկ. Ա.եւոխեան 20ական։

×

Շահնուր Ճիհանեանի *թաղման առթիւ՝ Տէր և Տիկ. Ա. Պապայեան Սահակ–Մեսրոպ երգչախումբին 500, Տէր եւ Տիկին Դ. Պանտիկեան, Տէր եւ Տիկ. Ա. Ցաղոբեան, Տէր եւ Տիկ. Շ. Կուրտիկեան Սահակ–Մեսրոպ երգչախումբին 200ական, Շէլէլէկեան ընտանիք, Ժ. Շ. Պապայեան, Տոքթ. Ռ. Սիսակեան, Տիկին Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկ. Տըվօս, Օր. Ա. Ենովքեան, Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Էքէր, Տէր եւ Տիկ. Հ. Խաչէն, Մ. Զիլինկիրեան, Թուլուզի Հայ Միութիւն Սահակ–Մեսրոպ երգչ.ին 100ական, Տէր եւ Տիկ. Եավէր, Տէր եւ Տիկ. Ց. Սաեիանեան, Տէր եւ Տիկ. Ց. Պաժան, ԺԱՖի վարչութիւն նոյն երգչախումբին 50ական, Տէր եւ Տիկ. Ա. Զրբաչեան, Պ. Վարուժան Պոզաճեան, Մայր եկեղեցւոյ Տիկնանց Միութիւն 200ական, Տէր եւ Տիկ. Լ. Էօքսիւզեան, Տէր եւ Տիկ. Ժան Մելքոնեան, Պ. Ժ. Գասպարեան, Տէր եւ Տիկ. Թիլքիեան, Ենովքեան ընտ., Պ. Բ. Մաշոյեան եւ ընտանիքը, Տէր եւ Տիկ. Մ. Աբրալեան, Հայկազ Մարտիրոսեան ե. պ. 100ական, Պ. Ս. Տէմիրճեան, Վ. Արման, Ա. Ստեփանեան 50ական, Մոնկէմէրլի 30, Սեբաստիոյ Վերաշինաց Հայր. Միութիւն ողբացեալի այրիին 1000։ Հայկազ Մէրճիհեանի թաղման առթիւ՝ զաւակները 200, Պ. Ճիլարեան 100, Հ. Կիւրճեան, Անթիքաճեան ընտանիք 50ական Ֆր.։*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Պ. Համբարձում Մուրատեան, ողբ. Տրդատ Մուրատեանի մահուան (Պուրճէյ) առթիւ 500 Ֆր., Պ. Վահան Քոչունեան (Քանատա) 200 տոլար, Տիկ. Պեր – ճուհի Կիւլեան 100 Ֆր., Տէր եւ Տիկ. Շաբլ Նարկիզեան 200, Տիկ. Հայկանոյշ Նալպանտեան 40, Տէր եւ Տիկ. Տէյիր – մէնճեան՝ ողբ. Կարապետ Խաչիկեանի մահուան առթիւ 100, Պ. Վահագն Թուրսարգիսեան եւ ընտանիք՝ ողբ. Սիսակ Սիսլեանի յիշատակին 100, Պ. Սուրէն Երամեան եւ ընտանիք՝ ողբ. Տիկ. Հ. Քասարճեանի մահուան առթիւ 100, Տիկ. Սոնա Ալամ Ալէմեան՝ ողբ. Տիկ. Հ. Քասարճեանի մահուան առթիւ 100 եւ ողբ. Պօղոս Գէորգեանի մահուան առթիւ 200, Պ. Ֆիլիպ Փիլիպոսեան՝ ողբ. Հռիփսիմէ Վարժապետեանի մահուան առթիւ 100 եւ ողբ. Օր. Լուիզ Փափազեանի մահուան առթիւ 100, Տիկ. Նարդուհի Օպոզեան 100, Տէր եւ Տիկ. Նչան Քայեան՝ ողբ. Օհաննէս Տոլմաճեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ 100 Ֆր.։*

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
8
JEUDI
8 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՊԱՏԻՄ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.509 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.509

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԵՀԵՐԱՆ

ՊԱԶԵՐԿԱՆԻ ՀՐԱԺԱՐՈՒՄԷՆ ԵՏՔ՝

Կրօնական Մեհեաֆուրիւնը Կը Շնչուի

ՊԱՏԱՆԴՆԵՐՈՒ ԴԷՄ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ

Ինչ որ երեւութական սահմանադրա – կան դիմագիծ մը կուտար նոր Պարս – կաստանին, անհետացաւ Պազերկանի հը – րաժարումէն ետք եւ այլեւս Ղոմի կրօ – նապետն է ու իր խալամ զանգուածները, որոնք տէրն ու տիրականն են երկրին :

Ընդունուած խօսք է կրկնել թէ « ա – ռանց հակիլիթ կոտրելու ձուածեղ չըլ – լար », այլ խօսքով՝ ամէն յեղափոխու – թիւն իր անխուսափելի զոհերն ունի բայց եւ այնպէս կը թուի թէ Խոմէյնիի ձուա – ծեղին համար կոտրուած հակիլիթներուն չափը « ընդունուածէն » « քիչ » մը ա – ւելի է··· : Այլեւս ոչ ոք կը պաշտպանէ Խոմէյնին եւ Փրանսական մամուլն ալ, ինչ հոսանքի ալ պատկանի չի ծածկեր իր մտահոգութիւնը ի տես օրէ օր վատ – թացող կացութեան մը : Պազերկան տակաւ որքան որ կրցաւ : Յարդ քանի մը անգամ հրաժարած էր ու մերժուած : Այս անգամ ընդունուած է եւ իշխանու – թիւնը յանձնուած « Ցեղափոխութեան Խորհուրդին » : Այս ձգտուած մթնոլոր – տին մէջ, ելք մըն ալ չի տեսնուիր ամե – րիկեան դեսպանատան 59 պատանդնե – րուն համար : « Գրաւող » տարրերը կը պահանջեն նոյնիսկ բոլորն ալ սպաննել եթէ Ուաշինկթըն Շահը չյանձնէ : Գար – կը միշտ անգիջող կը մնայ եւ բարեխօս մը կը փնտռէ, որ « խօսք հասկցնէ » Խոմէյնիի : Այս վերջինին տգան մերժած է միջամտել, վալահայմ փորձեր կ'ընէ բայց ոչինչ կայ նպաստաւոր : Նոյնիսկ ամերիկ – իրանեան մշակութային կեդ – րոնը թալանի տրուած է մինչ քարիւղա – յին ձեռնարկութեան մէջ աշխատող ամե – րիկացի պաշտօնեայ մըն ալ պատանդ առ – նուած է :

Թեհրանի անգլիագիր մամուլը Զորեք – շաբթի օր տեսակ մը լուծում կ'առաջար – կէր քանի իրաց այս կացութեան մէջ ելք չի տեսնուիր : Ուրեմն տրամաբանական ձևը կը նկատէր անմիջական խզումը Իրանի եւ Միացեալ Նահանգներու դիւա – նագիտական յարաբերութեանց ինչ որ Թոյլ կրնայ տալ, որ բոլոր պատանդները օդակայան առաքնորդուին եւ ճամբու – դրուին : Գալով Շահին, որու առողջա – կան վիճակը բարելաւուած նկատուած էր զրծողութենէն ետք եւ ըսուած թէ « ա – պաքինման կարելիութիւններ կան» եւ ուրեմն քիմիաբարմանում պիտի կիրար – կուի, այս օրերս բոլորովին տարբեր բան կ'ըսուի : Դարմանման այդ եղանակը չի կրնար գործադրուիլ որովհետեւ Շահին վիճակը ծանրացած է, խլիրդը տարած – ուած, նոր ուռ մը ունի վիզը, նաեւ խան – գարումներ մազձաւոր խողովակին մէջ եւ երկրորդ գործողութիւն մը կը նախա – տեսուի :

ԻՍԿ ՔԱՐԻՒԻԶԸ

Հակառակ լուրեր կը հաղորդուէին այս մասին Զորեքշաբթի առաւս : Ար – դարեւ Ամերիկացիք կ'ըսեն թէ Պարսիկ – ները « ծորակը » գոցած են եւ ամերիկ – եան քարիւղատար նաւերը պարապ մնա – ցած են նաւահանգիստները բայց պարս – կական քարիւղային հաստատութիւնները կ'ըսեն թէ նման բան չկայ : Պարզ է որ քարիւղին ծորակը գոցելը վերջին ծան – րակիռ սպառնալիքն է զոր Խոմէյնի կըր – նայ գործադրել եւ ամէն մարդ գիտէ թէ քարիւղը մարդէն կարեւոր է··· :

ՄԱԼԱԹԻՈՑ ՄԷՋ

ՀԱՅ ԸՆՏԱՆԻՔ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Պոլսոյ Թերթերը կը գրեն.— Մալաթիոյ մէջ պատահած տխուր դէպքի մը հետեւանքով երկու Հայու – հիներ իրենց կեանքը կորսնցուցին, հայ մըն ալ ծանր վիրաւորուեցաւ :

Անձանօթ մը, հաւանաբար գողութեան նպատակով եւ սանդուխի մը օգնութեամբ անցեալ օր կ'անայ մտնել Մալաթիոյ հայ ընտանիքներէն Պէնկի ընտանիքին բնա – կարանէն ներս : Սակայն տան բնակիչ – ները անդրադարձան եւ սկսան պոռալ : Այն ատեն չարագործը յարձակեցաւ տնե – ցիներուն վրայ, որոնցմէ երկու կիներ Նարդուհի եւ Սաթենիկ սպաննուեցան վայրագօրէն, իրենց վիզերը կտրուելով, իսկ Գրիգոր ծանրապէս վիրաւորուեցաւ եւ մտաւ մահաքունի մէջ :

Ստացուած տեղեկութիւններու համա – ձայն, չարագործը տունէն ներս մտնել ուզած էր գողութեան նպատակով :

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ· 30–Նոյ· 1)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐՈՒ 8ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Երեւանի մէջ, Հոկտ· 25–30, տեղի ու – նեցած է Հայաստանի երաժիշտներու 8րդ համագումարը, մասնակցութեամբ երա – ժիշտներու, մասնագէտներու, կազմա – կերպութեանց ներկայացուցիչներու եւ Մոսկուայէն, Լենինգրադէն ու Խորհ· Միութեան Հանրապետութիւններէն եկած հիւրերու : Հաշուետու իր զեկուցումին մէջ երաժիշտներու Միութեան նախա – գահը՝ Եդուարդ Միրզոյեան, նշած է թէ նախորդ համագումարէն ետք հայ երա – ժիշտները արդիւնաւէտ աշխատանք տա – րած են : Յատկապէս նշանակալից եղած են անոնց յաջողութիւնները համանուա – գի սեւերին մէջ : Շատեր գիմած են համա – նուագին եւ գրականութեան ու արուես – տի կալուածքին մէջ Խորհ· Միութեան պե – տական մրցանակներով 1975 եւ 1977 թը – ւականներուն պարգեւատրուած անձերու կարգին են Ալ· Ադէմեան իր « Հովուեր – գական սիմֆոնիետա» և Ա· Տէրտէրեան « Յրդ սիմֆոնիա »ին համար : Ասիկա կը վկայէ հայկական երաժշտական կազ – մակերպութեան ստեղծագործական հա – սունութիւնը եւ երաժիշտներու կարողու – թիւնը : Արդիւնաւէտ աշխատանք տարած են Ա· Ցարութիւնեան, Լ· Զաւուչեան, Ա· Ադէմեան, Գ· Զօհչեան, Գ· Հովունց : Ցաջողութիւններ արձանագրած են է· Բաղդասարեանի, Զ· Տէր – Թադեւոսեա – նի, Ռ· Սարգսեանի, Տ· Մանուկեանի, Մ· Վարդազարեանի, Ս· Ազաջանեանի, է· Արխատակէսեանի, Ե· Երկանեանի, Ա· Օհանեանի, է· Միհրանեանի գործերը : Այնուհետեւ Եդ· Միրզոյեան նշած է, թէ սենեկային երաժշտութիւնը միշտ ալ կա – րեւոր տեղ գրաւած է հայ երաժիշտնե – րու գործերուն մէջ : Անցեալ ժամանա – կաշրջանին ստեղծուած օփերաներէն եւ բեմապարերէն յատկապէս ուշադրու – թեան արժանի է է· Ցովհաննիսեանի «Սա – սունցի Դաւիթ »ը, որ Երեւանէն եւս ներկայացուած է նաեւ Մոսկուայի եւ Լենինգրադի մէջ : Նոր խմբագրութեամբ բեմադրուած են Կ· Օրբելեանի « Անմա – հութիւն » բեմապարը եւ Ա· Տէրտէրեանի « Հրէ օղակ » օփերան : Խօսելով ժամա – նակակից երգերու ստեղծման կալուածին մէջ հայ երաժիշտներու ձեռք ձգած յա – ջողութիւններու մասին, զեկուցանողը նոյն ատեն մատնանշած է այդ սեւին մէջ եղած լուրջ թերութիւնները, որոնց չար – քին՝ թեմայի միօրինակութիւնն ու միա – կողմանի ըլլալը, դիմագիծ չունենալը : Անբաւարար գտած է ան մեր երգարուես – տի լաւագոյն նմոյշներու տարածման աշ – խատանքը : Անդրադառնալով երիտա – սարդ երաժիշտներու հետ Միութեան տարած աշխատանքին, Եդ· Միրզոյեան չէշտած է, որ անոնք աւելի յաճախակի կը դիմեն հանրային թեմաներուն, կը ձգտին հասնիլ գեղարուեստական մեծ արտայայտչութեան, յատկօրէն կը պատկերացնեն իրենց ստեղծագործական հարցերը : Վերջին տարիներու յատկա – նշական գործերու կարգին կան երիտա – սարդներուն երկերը :

Համագումարը ունկնդրած եւ հաստա – տած է վերատուգիչ յանձնախումբին հաշ – ուետուութիւնը, զոր կատարած է Ա· Խուդոյեան :

Ապա տեղի ունեցած է միտքերու փո – խանակութիւն, որու մասնակցած են բազմաթիւ ծանօթ երաժիշտներ, որոնք իւ մէջ այլոց նշած են երաժշտական մար – զին մէջ գոյութիւն ունեցող թերութիւն – ները, դիտել տալով որ « բաւարար մա – կարդակի վրայ չէ կոմպոզիտորական կադրերի պատրաստման ուսումնական պրոցէսի կազմակերպումը : Անհրաժեշտ է առանձնակի ուշադրութիւն նուիրել երիտասարդ ստեղծագործողների հետ տարուող աշխատանքին, խրախուսել նը – րանց որոնումներն ու յաջողութիւնները : Երաժշտական արուեստի յետագայ պրո – պագանդման գործում մեծ դեր ունի երաժշտագիտութիւնը, որի խնդիրն է բազմակողմանիօրէն վեր հանել ու գնա – հատել ստեղծագործական նուաճումնե – րը, ստեղծել հիմնարար ուսումնասիրու – թիւններ, մենագրութիւններ » :

×

Համագումարի եղրափակիչ նիստը դումարուած է Հայֆիլհարմոնիայի փոքր դահլիճին մէջ, ուր ներկայ եղած են Համայնավար կուսակցութեան Ա· քար – տուղարը՝ Կարէն Դեմիրճեան, վարչա – պետ Ցադէյ Սարգսեան, կուսակցական եւ պետական դէմքեր :

×

Հինգ օրերու ընթացքին Երեւանի սը – րահներուն մէջ տրուած է 11 համերգ եւ նուագահանդէս, մեկնաբանելով սենֆո – նիք, սենեկային երաժշտական գործեր եւ հայ երաժիշտներու յօրինած երգերը, ինչպէս նաեւ մանուկներու համար գըր – ուած գործեր :

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Վեհափառ Հայրապետի գահակալու – թեան 24րդ տարեդարձի առիթով, Հոկ – տեմբեր 7ին, կիրակի օրը, առաւօտեան, Ս· Հռիփսիմէ վանքում նոյնպէս հանդի – սաւթիւններ կատարուեցին :

Հանդիսաւթիւններին ներկայ էին Մայր Աթոռի ողջ միաբանութիւնը, այդ օրերին ուխտաւորաբար Ս· Էջմիածնում գըտ – նուող արտասահմանեան եւ ներքին թե – մերի առաջնորդները, Տանն Կիլիկիոյ Ա – թոռի պատուիրակութեան անդամները, սփիւռքահայ ուխտաւորների եւ հայրե – նաբնակ հաւատացեալների հոծ բազմու – թիւն :

Օրուայ հանդիսաւթիւնը նուիրուած էր Ս· Հռիփսիմէ վանքի չրջափակում վեր – ջերս յայտնաբերուած Հռիփսիմեանց նա – հատակ կոյսերի յիշատակին :

Օրուայ ոտնի առիթով Ս· Հռիփսիմէ տաճարում պատարագ մատուցեց Շահէ Արք· Ազէմեանը, եւ քարոզեց՝ ոգեկո – չելով յիշատակն ու նահատակութիւնը Ս· Հռիփսիմեանց կոյսերի, նրանց աճիւն – ների յայտնաբերումը կապելով ազգիս վեհափառ Հայրապետի գահակալութեան 24րդ տարեդարձին :

Յաւարտ պատարագի Հայոց Հայրա – պետը եկեղեցական թափօրով առաջնոր – դուեց դէպի վանքի արեւելեան կողմը, որտեղ ամփոփուած են նահատակ կոյ – սերի աճիւնները՝ տապանների մէջ : Այս – տեղ է, որ տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր աղօթքի եւ ուխտի յուզիչ արարողու – թիւն, հաւատացեալների հոծ բազմու – մութեան ներկայութեան :

Սուրբ Հռիփսիմեանց կոյսերի սրբազան մատնքների նորագիւտ յայտնաբերու – մը, ինչպէս հաստատում է Հայրապետը, « Հանդիսանում է հայրենի սրբազան հողի վրայ ոչ միայն Ս· Հռիփսիմեանց կոյսերի նահատակութեան պայծառ ա – պացոյցը, այլ նաեւ նիւթական վկայու – թիւնը Հայոց քրիստոնէական հաւատքի վաւերականութեան » :

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ (կնիք)
18 Հոկտ· 1979 թ· Ս· Էջմիածին

ՇԱԲԱԹ ՕՐ...

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՇԱԲԱԹ ՕՐ...

ԲԱԶՄԱԴԱՐԵԱՆ ՆՈՒԱՃ, ՄՇՏԱՆՈՐՈԴ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԳԻՐԵՐՈՒ ԳԻՒՏԸ ԵՒ ԻՐ ԴԵՐԸ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Հ· ԼԵՒՈՆ ԶԷՖԻԵԱՆ

« Անդընդաձում էր մի անյայտութիւն,
Անորոշութիւն մի ամեհաւամ,
Որ վատ է անգամ որոշեալ մահից:
Մի անյայտութի՛ւն, որ իմին էր դարձել
Երկրի իրական տիրակալը չար:
Եւ կործանումի սուր հոտ էր փչում
Ո՛չ միայն հացից, ջրից ու հողից,
Այլ նաեւ օդի՛ց ու բամո՛ւց անգամ »:

Պատմութեան այդ ճակատագրական րոպէին, երբ ամէն պատասխանատու Հայ կը զգար թէ հարկ է, անհրաժեշտ, անխուսափելի է բան մը ընել, — սակայն ի՞նչ ընել եւ ի՞նչպէս ընել, — ահա այդ ճակատագրական րոպէին էր՝ որ յայտնուեցաւ Նա,

« Նա՝
Այր մի՝
Մեսրոպ Մաշտոց անունով »:

Կարելի չէ խօսիլ հայ Գիրին, հայ Գրականութեան, հայ Մշակոյթին մասին՝ առանց տեսնելու այդ բոլորին մէջ մոգական գաւազանին հպումը, ներշնչող հանճարին ցոլքերը այն մարդուն՝ որ կոչուեցաւ Մեսրոպ Մաշտոց, եւ որուն անբաժանօրէն կը զուգակցի կազմակերպիչ տաղանդը՝ իր հոգեկից հոգեհարազատին, Սահակ Պարթեւ Հայրապետի, կազմելու համար ստեղծարար զուգորդութիւնը Հայ Ոսկեդարուն:

Ժողովուրդներու պատմութեան մէջ երբեմն կան մարդիկ կամ մտահաններ, որոնք՝ իրենք իրենց խորհրդանիշը դարձած են անոնց լեզուին ու դիրին:

Ասոնք կրնան ըլլալ զերազոյն բանաստեղծներ կամ գրական կոթողներ, կրնան նկատուիլ իբրեւ կերտիչները, իր ամէնէն բիւրեղացած արտայայտութեան հասցընողները իրենց գրական լեզուն, եւ կամ ըլլալ՝ գիւտարարները անոր տառերուն:

Այսպէս է Տանթէն Իտալացիներուն համար, Հոմերոս՝ Յոյներուն, Գուրանը՝ Արաբներուն, Կիւրեղ ու Մեղոտիոս սլաւ Ժողովուրդներուն համար:

Այսպէս են մեզի Հայերուս համար՝ Հայկակացին Մեսրոպ Մարշտոց և Գրիգոր Նարեկացի:

Մին՝ ճարտարապետը այն զորձին, որ կը մնար իբրեւ « մի հատ նեցուկ Հայութեան համար կործանման աղջամուղջի մէջ... որ եւ տարաւ մեր երկիրը դէպի նոր հորիզոններ (Լէօ), իսկ միւսը՝ « Գերազանց տաղանդը՝ որ... կ'ամփոփէ իր մէջ այն բոլոր խոկերը, զորս Հայ միտքն ունեցեր է սկիզբէն ի վեր ... Հայ ցեղին բոլոր պայքարներն ու տագնապները, ինչպէս նաեւ յաղթանակներն ու յոյսերը » (Հ. Կ. Քիւպարեան):

Հրաշք պահը Մեսրոպեան երկունքին՝ փոխակերպումը եղաւ դարաւոր գոյութեան մը, անակնկալ այդպարագը՝ նոր դարաշրջանի մը: Փոխակերպումը անդիր բանահիւսութեան՝ գրաւոր մշակոյթի, յեզակշռումը մարդկային մտածումի եւ զգայումի բոլոր դրսեւորումներ – րուն՝ սրբազան թէ աշխարհիկ՝ դէպի առհմային բնիկ արտայայտութիւն:

Դարձեալ
«Երկուսիք էր բռնած երկինքն ու երկիրը,
Երկուսիք էր բռնած նաեւ ծիրանի ծովը»,
ինչպէս հին օրերու այն երջանիկ ակնթարթին՝ երբ բոցամօրուս, չիկահեր մանուկը, արեւ աչքերով, ճեղքեց խաւար արգանդը ջուրերուն, եթերաթռիչ լոյս սրսկելու հանրենի ոլորտներէն:

Ու Մեսրոպ, իր հրաշք պիտին հետ, ափեց իր սիրահառաջ ժողովուրդին՝ իր պատգամը անդրանիկ, լոյս պատգամը հինաւուրց իմաստութեան.
«Ճանաչել գիմաստութիւն եւ գխրատ,
Իմանալ զբանս հանճարոյ»:

Հայրենի եղեմական պետերը յորդեցան աստուածային իմաստութեան ուղիներով, ու Քրիստոսի յարութեան նօթճարեր զանգերուն հետ հայաբարբառ եւ հայաստան զօրանչեց Լուսաւորչեան դարբիր – ներէն Մեսրոպաբոյր խօսքն աստուածաշունչ:

Մարգարէին բերկրապատառ դէմքին – ներով ցնծացին, զերդ նոր Սիոն, Մխիթարի սիւները ոստանիկ կաթողիկէին.
«Լուսաւորեա՛ց, լուսաւորեա՛ց
երեսաղէմ,
զի հասեալ է լոյս քո»:

Զօրացող լոյսը Քրիստոսի հաւատքին, որ հիմա նոր ուիւնով մը կը թափանցէր հայ ժողովուրդի երակներուն ու սրտին մէջ, որ պիտի ներշնչէր անոր ոգին, պիտի կերպաւորէր անոր գոյութիւնը:

Այնքան խորունկ եղաւ այս նոր իրա – *կանութեան համար կործանման աղջամուղջի մէջ... որ եւ տարաւ մեր երկիրը դէպի նոր հորիզոններ (Լէօ), իսկ միւսը՝ « Գերազանց տաղանդը՝ որ... կ'ամփոփէ իր մէջ այն բոլոր խոկերը, զորս Հայ միտքն ունեցեր է սկիզբէն ի վեր ... Հայ ցեղին բոլոր պայքարներն ու տագնապները, ինչպէս նաեւ յաղթանակներն ու յոյսերը » (Հ. Կ. Քիւպարեան):*

Հրաշք պահը Մեսրոպեան երկունքին՝ փոխակերպումը եղաւ դարաւոր գոյութեան մը, անակնկալ այդպարագը՝ նոր դարաշրջանի մը: Փոխակերպումը անդիր բանահիւսութեան՝ գրաւոր մշակոյթի, յեզակշռումը մարդկային մտածումի եւ զգայումի բոլոր դրսեւորումներ – րուն՝ սրբազան թէ աշխարհիկ՝ դէպի առհմային բնիկ արտայայտութիւն:

Դարձեալ
«Երկուսիք էր բռնած երկինքն ու երկիրը, Երկուսիք էր բռնած նաեւ ծիրանի ծովը», ինչպէս հին օրերու այն երջանիկ ակնթարթին՝ երբ բոցամօրուս, չիկահեր մանուկը, արեւ աչքերով, ճեղքեց խաւար արգանդը ջուրերուն, եթերաթռիչ լոյս սրսկելու հանրենի ոլորտներէն:

Ու Մեսրոպ, իր հրաշք պիտին հետ, ափեց իր սիրահառաջ ժողովուրդին՝ իր պատգամը անդրանիկ, լոյս պատգամը հինաւուրց իմաստութեան.
«Ճանաչել գիմաստութիւն եւ գխրատ, Իմանալ զբանս հանճարոյ»:

Հայրենի եղեմական պետերը յորդեցան աստուածային իմաստութեան ուղիներով, ու Քրիստոսի յարութեան նօթճարեր զանգերուն հետ հայաբարբառ եւ հայաստան զօրանչեց Լուսաւորչեան դարբիր – ներէն Մեսրոպաբոյր խօսքն աստուածաշունչ:

Մարգարէին բերկրապատառ դէմքին – ներով ցնծացին, զերդ նոր Սիոն, Մխիթարի սիւները ոստանիկ կաթողիկէին.
«Լուսաւորեա՛ց, լուսաւորեա՛ց
երեսաղէմ,
զի հասեալ է լոյս քո»:

Զօրացող լոյսը Քրիստոսի հաւատքին, որ հիմա նոր ուիւնով մը կը թափանցէր հայ ժողովուրդի երակներուն ու սրտին մէջ, որ պիտի ներշնչէր անոր ոգին, պիտի կերպաւորէր անոր գոյութիւնը:

Այնքան խորունկ եղաւ այս նոր իրագոյութիւնը՝ որ, յիսուն տարի իսկ չանցած Գիրերու դիւէն, Աւարայրի վճռական փորձին, իր հաւատքին եւ ինքնութեան սպառնացող բռնակալ ուժին դէմ՝ հայ ժողովուրդին պատասխանը պիտի ըլլար անվարան, միաձոյլ եւ անյողդողդ արեան իսկ վկայութիւնը:

Մեսրոպ Մաշտոցի գործը՝ այն մտնիսական առանցքը կազմեց, որուն չորչ պիտի բեւեռէին՝ դարերու տեւողութեամբ հայ ժողովուրդի ցրուած բեկորները, իբրեւ ամուր միջնաբերդը իրենց գոյատեւումին, խարսխուած պետականութիւնը՝ իրենց ինքնութեան ու միասնութեան:

Անդադար մօր մը բերկրանքի սարսուռը անցաւ Մեծաքանչին հունչէն ու չունչէն, երբ կրցաւ սեզմել իր կուրծքին դիւաը իր հայրենադարձ մարդարէին եւ անոր չորչ խմբուած բոլոր իր զաւակները, ինչպէս երբեմն Երուսաղէմ՝ իր սիրասունները դերեդարձ: Հայրենի երկիր մը կը վերածուէր հին տեսանողին աւետիքը.

«Բարձրացո՛ւր աչքերդ ու դիտէ չորս դին,
Տես շուրջդ խմբուած՝ բոլոր իմ
զաւակներդ,
ահա՛ տղաներդ՝ կը հասնին հեռուներէն,
եւ ուսերուն վրայ իրենց կը բերեն
աղջիկներդ»:

Այդ առաջին դրկախառնումէն ի վեր նոյնացան երկու ճակատագրերը: Մեսրոպի հոգիէն կայծ մը բոցկլտաց՝ ամէն անգամ որ ստեղծագործ աւիւն մը հոսեցաւ Մեծաքանչէին երակներէն, ու անոր վանկերուն մէջ՝ նորաձեւ, նորափեսուր վերածնաւ Հայեկեայի խոնարհ զեղուկը, Վաղարշապատի հզօր Մարգարէն:

Թարգմանչաց սուրբ ակումբին մէջ վառեցաւ այդ բոցը առաջին անգամ, երբ «Թարգմանութիւններու Թագուհին» կերտեցին անունք՝ Առաւաձաշունչի վսեմ հայերէնով, Սահակ – Մեսրոպեան հարազատ ոգիով:

Օր մըն ալ՝ այդ հսկայ մտաեանի կողքին զրգռիչ մը երեւցաւ, իբր առաջին յայտնութիւնը հայ փիլիսոփայական մտքին: Դասական հայերէնի ամէնէն կանոնաւոր, ամէնէն յստակ, ամէնէն ճկուն, ամէնէն բիւրեղացած ու ներդաշնակ եւ վայելուչ արտայայտութիւնը կը բարբառէր հոն, ինչպէս լաւներէնը կիկերոնեան կամ անպլերէնը չէյքսփիրեան: Մեսրոպի ոգին էր եր եզնիկի զրիչով կը խօսէր:

Յանկարծ մրրիկ մը փչեց այդ միաստրը կառույցքի քովէն, մոգական վայլերու կայծակումով, յորդազեղ յորձանքներու թաւալումով, լեզու մը՝ « պերճ եւ քրմական իր ձեւին մէջ, յորդ՝ քաջահնչիւն բառերով, լի՝ նոր եւ չքեղ բարդութիւններով, հանդիսաւոր՝ իր գնացքով » (Հ. Կ. Քիւպարեան): Կորնիներու լեզուն էր՝ Մեսրոպեան չունչով բոցափայլ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՆՈՐ ԿԵՍԱՐԻԱ

Ողբացեալ Պարոյր Սեւակի ծննդավայրը հեռուէն դիտելով կ'անցնինք, անդադար սարերը մազլցելով կամ ձորերը իջնելով. նախ՝ Աբիւռ, ապա՝ Որոտան դետերու միւռոնահամ ջուրերու եզերքները պահ մը կը կենանք, ձեռքերնիս և երեսնիս կը լուանք, ու կը յառաջանանք դժուարին ճամբաներով: Կէսօրուան մօտ կը զարմանանք եւ կը հիանանք Գորբիսի համայնապատկերով. հին Գորբիսը՝ բնական բուրգերով ու քարանձաւներով, նոր Գորբիսը՝ քարաչէն զեղեցիկ տուներով, պարտէզներով, յարկ առ յարկ չինուած փողոցներով: Ոլոր–մոլոր կ'իջնենք եւ կ'առաջնորդուինք Շրջաւեանի Պալատը: Բարի գալուստի սիրալիր խօսքերով կ'ընդունուինք Գործկոմի նախագահին եւ իր օգնական ընկերներուն կողմէ: Անմիջապէս ծանօթացումէ վերջ, յուշանուէրներու փոխանակում կ'ընենք, եւ յարգելի նախագահը իր տուած նուէր ալպոմին առաջին էջին վրայ կը գրէ.– Ֆրանսահայ իմ յարգելի բարեկամներ՝ Յակոբ Վէզիրեանին, Գէորգ Սասունցի-

Եւ սակայն ինքը այդ երգն ալ կրնար անհետիլ դարերու կլանիչ ոհանքին մէջ, կրնար սոսկ մոռցուած յուշ մը կամ քարերու լեզու մը ըլլալ լոկ:

Գուցէ եւ կարենար, ինչպէս ոմանք իր ներնդակիցներէն, մնալ՝ իբր անպրաւոր խօսք, որպէս բարբառ անմշակոյթ:

Թէ ինչ էր հայ ժողովուրդին զոյացվիճակը այն հրաշք պահէն առաջ, զոր կը կոչենք « Գիրերու դիւտ » կամ « երկունք Մաշտոցեան », չեմ կարծեր թէ զատ ըլլայ երբեք արտայայտութիւն մը աւելի քանդակիչ՝ քան հեռաւոր տոզերան մէջ վաղամեռիկ բանաստեղծին սեւաչեայ.

Ողբացեալ Պարոյր Սեւակի ծննդավայրը հեռուէն դիտելով կ'անցնինք, անդադար սարերը մազլցելով կամ ձորերը իջնելով. նախ՝ Աբիւռ, ապա՝ Որոտան դետերու միւռոնահամ ջուրերու եզերքները պահ մը կը կենանք, ձեռքերնիս և երեսնիս կը լուանք, ու կը յառաջանանք դժուարին ճամբաներով: Կէսօրուան մօտ կը զարմանանք եւ կը հիանանք Գորբիսի համայնապատկերով. հին Գորբիսը՝ բնական բուրգերով ու քարանձաւներով, նոր Գորբիսը՝ քարաչէն զեղեցիկ տուներով, պարտէզներով, յարկ առ յարկ չինուած փողոցներով: Ոլոր–մոլոր կ'իջնենք եւ կ'առաջնորդուինք Շրջաւեանի Պալատը: Բարի գալուստի սիրալիր խօսքերով կ'ընդունուինք Գործկոմի նախագահին եւ իր օգնական ընկերներուն կողմէ: Անմիջապէս ծանօթացումէ վերջ, յուշանուէրներու փոխանակում կ'ընենք, եւ յարգելի նախագահը իր տուած նուէր ալպոմին առաջին էջին վրայ կը գրէ.– Ֆրանսահայ իմ յարգելի բարեկամներ՝ Յակոբ Վէզիրեանին, Գէորգ Սասունցի-

եանին եւ Գէորգ Այանեանին, Նոր Կեսարիոյ տասնամեակին առթիւ, Գորիս այցելելու կապակցութեամբ: Սիրով՝ Գորիսի Շրջաւովետիմործկոմի նախագահ՝ Սերոբ Իշխանի Գալստեան: Մենք ալ իրեն կու տանք Փարիզի Էյֆել Աշտարակի պատէն կախելիք նկարը:

Նախադահին կարզադրութեամբ կ'ու – նենանք կառք մը վարորդով և իր օգնականը մեզի ուղեցոյց. երկու կառքերով ճամբայ կ'ելլենք Տաթեւ երթալու համար: Գորիս քաղաքի տեսարժան վայրերը պտըտելով կը յառաջանանք. ա – կանատես կ'ըլլանք նշանաւոր գրող՝ Սկսել Բակունցի յուշարձանին, զեղեցիկ հրապարակի մը վրայ:

Գորիսէն հարաւ քան քմ. անդնդախոր ձորերու մէջէն, օձապտոյտ ճամբանե – րէ անցնելով, Սատանի Կամուրջ կոչուող տեղը հանդիպելու համար կէս ժամ կը մըննանք, մօտէն տեսնելու համար:

Որոտանի վրայ, Տաթեւի վանքին քարաիներուն տակ կը գտնուի Հայաստանի բնութեան հրաշալիքներէն մէկը՝ Սատանի Կամուրջը: Ան ջրի հոսանքին վրայ կախուած, անձեռագործ, բնական տանիք է՝ մօտ 150 մ. լայնութեամբ եւ 200 մ. երկարութեամբ: Կամուրջի բարձրութիւնը զետի մակերեւոյթէն մօտ 100 մ. է: Սատանի Կամուրջին վրայ եւ շրջակաները կան հանքային աղբիւրներ և բնական ջրաւազաններ, որոնց ջերմաստիճանը 25 աստիճան է: Բնական այս կամուրջը Տաթեւ գացող հեծեալ եւ հետեւակ ճամբորդներու համար կը ծառայէ իբրեւ անցք, անոր տակով զետը իր ճանապարհով կը վազէ ու դուք միայն սըլացքի ձայնը եւ ազմուկը կը լսէք, բայց բուն զետը չերեւիր:

Կը հասնինք Տաթեւ. ծառերու տակ բնութեան ծոցը նստած ճաշի կը հրաւիրուինք, տեղական լաւաշն ու խորոված զանգերուն հետ հայաբարբառ եւ հայաստան զօրանչեց Լուսաւորչեան դարբիր – ներէն Մեսրոպաբոյր խօսքն աստուածաշունչ:

Մարգարէին բերկրապատառ դէմքին – ներով ցնծացին, զերդ նոր Սիոն, Մխիթարի սիւները ոստանիկ կաթողիկէին.
«Լուսաւորեա՛ց, լուսաւորեա՛ց
երեսաղէմ,
զի հասեալ է լոյս քո»:

Զօրացող լոյսը Քրիստոսի հաւատքին, որ հիմա նոր ուիւնով մը կը թափանցէր հայ ժողովուրդի երակներուն ու սրտին մէջ, որ պիտի ներշնչէր անոր ոգին, պիտի կերպաւորէր անոր գոյութիւնը:

Այնքան խորունկ եղաւ այս նոր իրագոյութիւնը՝ որ, յիսուն տարի իսկ չանցած Գիրերու դիւէն, Աւարայրի վճռական փորձին, իր հաւատքին եւ ինքնութեան սպառնացող բռնակալ ուժին դէմ՝ հայ ժողովուրդին պատասխանը պիտի ըլլար անվարան, միաձոյլ եւ անյողդողդ արեան իսկ վկայութիւնը:

Մեսրոպ Մաշտոցի գործը՝ այն մտնիսական առանցքը կազմեց, որուն չորչ պիտի բեւեռէին՝ դարերու տեւողութեամբ հայ ժողովուրդի ցրուած բեկորները, իբրեւ ամուր միջնաբերդը իրենց գոյատեւումին, խարսխուած պետականութիւնը՝ իրենց ինքնութեան ու միասնութեան:

Անդադար մօր մը բերկրանքի սարսուռը անցաւ Մեծաքանչէին հունչէն ու չունչէն, երբ կրցաւ սեզմել իր կուրծքին դիւաը իր հայրենադարձ մարդարէին եւ անոր չորչ խմբուած բոլոր իր զաւակները, ինչպէս երբեմն Երուսաղէմ՝ իր սիրասունները դերեդարձ: Հայրենի երկիր մը կը վերածուէր հին տեսանողին աւետիքը.

«Բարձրացո՛ւր աչքերդ ու դիտէ չորս դին,
Տես շուրջդ խմբուած՝ բոլոր իմ
զաւակներդ,
ահա՛ տղաներդ՝ կը հասնին հեռուներէն,
եւ ուսերուն վրայ իրենց կը բերեն
աղջիկներդ»:

Այդ առաջին դրկախառնումէն ի վեր նոյնացան երկու ճակատագրերը: Մեսրոպի հոգիէն կայծ մը բոցկլտաց՝ ամէն անգամ որ ստեղծագործ աւիւն մը հոսեցաւ Մեծաքանչէին երակներէն, ու անոր վանկերուն մէջ՝ նորաձեւ, նորափեսուր վերածնաւ Հայեկեայի խոնարհ զեղուկը, Վաղարշապատի հզօր Մարգարէն:

Թարգմանչաց սուրբ ակումբին մէջ վառեցաւ այդ բոցը առաջին անգամ, երբ «Թարգմանութիւններու Թագուհին» կերտեցին անունք՝ Առաւաձաշունչի վսեմ հայերէնով, Սահակ – Մեսրոպեան հարազատ ոգիով:

Օր մըն ալ՝ այդ հսկայ մտաեանի կողքին զրգռիչ մը երեւցաւ, իբր առաջին յայտնութիւնը հայ փիլիսոփայական մտքին: Դասական հայերէնի ամէնէն կանոնաւոր, ամէնէն յստակ, ամէնէն ճկուն, ամէնէն բիւրեղացած ու ներդաշնակ եւ վայելուչ արտայայտութիւնը կը բարբառէր հոն, ինչպէս լաւներէնը կիկերոնեան կամ անպլերէնը չէյքսփիրեան: Մեսրոպի ոգին էր եր եզնիկի զրիչով կը խօսէր:

Յանկարծ մրրիկ մը փչեց այդ միաստրը կառույցքի քովէն, մոգական վայլերու կայծակումով, յորդազեղ յորձանքներու թաւալումով, լեզու մը՝ « պերճ եւ քրմական իր ձեւին մէջ, յորդ՝ քաջահնչիւն բառերով, լի՝ նոր եւ չքեղ բարդութիւններով, հանդիսաւոր՝ իր գնացքով » (Հ. Կ. Քիւպարեան): Կորնիներու լեզուն էր՝ Մեսրոպեան չունչով բոցափայլ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՆՈՐ ԿԵՍԱՐԻԱ

Ողբացեալ Պարոյր Սեւակի ծննդավայրը հեռուէն դիտելով կ'անցնինք, անդադար սարերը մազլցելով կամ ձորերը իջնելով. նախ՝ Աբիւռ, ապա՝ Որոտան դետերու միւռոնահամ ջուրերու եզերքները պահ մը կը կենանք, ձեռքերնիս և երեսնիս կը լուանք, ու կը յառաջանանք դժուարին ճամբաներով: Կէսօրուան մօտ կը զարմանանք եւ կը հիանանք Գորբիսի համայնապատկերով. հին Գորբիսը՝ բնական բուրգերով ու քարանձաւներով, նոր Գորբիսը՝ քարաչէն զեղեցիկ տուներով, պարտէզներով, յարկ առ յարկ չինուած փողոցներով: Ոլոր–մոլոր կ'իջնենք եւ կ'առաջնորդուինք Շրջաւեանի Պալատը: Բարի գալուստի սիրալիր խօսքերով կ'ընդունուինք Գործկոմի նախագահին եւ իր օգնական ընկերներուն կողմէ: Անմիջապէս ծանօթացումէ վերջ, յուշանուէրներու փոխանակում կ'ընենք, եւ յարգելի նախագահը իր տուած նուէր ալպոմին առաջին էջին վրայ կը գրէ.– Ֆրանսահայ իմ յարգելի բարեկամներ՝ Յակոբ Վէզիրեանին, Գէորգ Սասունցի-

Նախագահներու մարմիները թաղուած են վանքի Պօղոս – Պետրոս եկեղեցիին պատերուն առջեւ:

Բակին մէջ կը տեսնենք, Սուրբ Երրորդութեան նուիրուած յուշահին կոթողը, այսինքն գաւազանասիւնը՝ կանգնած է Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցիին դէպի հարաւ որ կը ներկայացնէ մի պեղեցիկ կերտուածք, կառուցուած 906 թ. կիրի եւ քարի շաղախով եւ երեսապատուած մանր սրբատաշ քարերով:

Այս շարժուն գաւազանասիւնն ունի նիստ է, իւրաքանչիւր կողմի լայնութիւն է 36 սմ., շրջափակը 2·88 մ. է, բարձրութիւնը՝ մօտ 9 մ.

«Գաւազանը» հիմնուած է երկաստիճան, նոյնպէս ունի նիստ լայն պատուանդանի վրայ, մօտաւորապէս մէջտեղը ան երգերուած է ուղղիկ նեղ գօտիներով, մօտ 6,5 մ. բարձրութեան վրայ բունը պսակուած է խոյակով, ապա կու գայ մի գունդ պարզ նախշերով, մօտ 1·05 մ. բարձրութեամբ, լայնեզերք շրջանակի մէջ դրուագուած խաչքար:

ՄԱԺԱԿԵՑԻ

(Շար. – 3)

Արարիչ մի կտրիր

Մեր էկ հետս էր, իրիր տրեխով ոտ– քերնեցին նրան, տրեխովի վայ էրիր ու ոչխարի տաքիր:

Ը, ի վերջը, ինքնամոռաց դու էրիցիր, ինչ– որ մեկի համար ձայնի տալն ինքն էլ մի տեսակ վերածվում է ինքնանպատակ– ման: Էայց, ինչպես պետք է, դուն էլ ես ինքնամոռացել, դուն էլ ես մոռացել, որ ձայնի տալն ինքնանպատակ չէ, այլ միջոց է, որ ինչ–որ մեկին ինչ–որ բանի համար ես ձայնի տալիս, ինչ–որ մեկին ինչ–որ բանի համար ես կանչում, ինչ–որ մեկին ինչ–որ բանի համար ես հրավիրում:

Ես էկ, որ էկ էլ հետս մեկին, տրեխը փոքր ու նեղ պիտի դառ... Ծռմռալի էկ իմ ոտիս, չէ՞, տաք եղիր էկ իմ համար, դուն էլ ինձ հետ ոտաբոբիկ գնա...

Ամեն մեկը մեզնից ինչ–որ բանի հետևից է ընկնում, ամեն մեկը մեզնից ինչ–որ բանի է ձգտում, ամեն մեկը մեզնից ինչ–որ բանի է ձգում, ամեն մեկը մեզնից ինչ–որ բանի է ձգվում

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Իր ընտանեկան պարագաներու փափաքին համաձայն Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Նոյ· 11 Փարիզի Ս· Ցռվ· Մկրտիչ եկեղեցին

ՕՐ· ԼՈՒԻԶ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի պիտուիթիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Ալֆորվիլի Կապ· Խաչի մասնաճիւղը կը ծանուցանէ որ Հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Ս· Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ, Կոմիտաս փողոց, Կիրակի Նոյ· 11ին, իրենց մահացած ընկեր – ընկերուհիներուն համար։ Նոյն առիթով, Հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի մահացած Դաշնակցականնե – րուն համար։

Ի գիտութիւն անոնց յիշատակը յարգողներուն։

ՀՈԳԵՃԱՇ

Պատարագէն անմիջապէս յետոյ, ժամը 13ին սկսեալ, տեղի կ'ունենայ մասնաւոր հոգեճաշ Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան մէջ, 9 Ռիւ տը Մառբիա։ Սիրով կը հրաւիրուին մեզմէ յաւէտ բաժնուած ընկերու – հիներու եւ ընկերներու ընտանիքներն ու բարեկամները։

Մախքերու մասնակցութիւն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռմէն Ս· Սահակ–Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ողբ· Նարին Մակարեանի (ծն· Զուքուրեան) մահուան առթիւ ստացած է հեռեւեալ նուէրները փոխան ծաղկեպսակի եկեղեցւոյ պայ – ծառութեան։— Տէր եւ Տիկ Ժաք Տէր – տէրեան եւ զաւակները (Ամերիկա) 100 ֆր·, Տէր եւ Տիկ· Ֆուռունճեան եւ զաւակները (Ամերիկա) 100, Տէր եւ Տիկ· Շիւան Մաթոսեան, Տէր եւ Տիկ· Ժորժ Գասպարեան, այրի Տիկ· Հայրապետ – եան 100ական, Տէր եւ Տիկ· Տիգրան Մու – շեղեան, Զարուհեան ընտանիք, Սէֆէր – եան ընտանիք, Մելինէ եւ Սարգիս Քէօ – ոքեան, այրի Տիկ· Մարի Յակոբեան, Տէր եւ Տիկ· Պերճ Կարապետեան, Տէր եւ Տիկ· Ռէյմոն Ահարոնեան 50ական, այրի Տիկ· Փեփրուհի Տէր – Միքայէլ – եան, Աճէմեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ· Ս· Ենովքեան, այրի Տիկին Վարուժան եան 30ական, Տէր եւ Տիկ· Վարուժան Անտոնեան, Մանկիեան ընտանիք 25ա – կան եւ 25ական դոլրոցին, Աբրահամ Մանկասարեան 20, այրի Տիկ· Երանուհի Տէր – Կարապետեան դոլրոցին 150, Սի – մոնեան ընտանիք 40, Մերտինեան ընտա – նիք 30, Թուլումճեան Գրիգոր 20 ֆր·։ Ողբ· Ծաղիկ Եազմաճեանի մահուան առ – թիւ Տէր եւ Տիկ· Օննիկ Քէօնճէեան եկե – ղեցւոյ 100, Տէր եւ Տիկ· Օհանեան Դա – ղէս, Տէր եւ Տիկ· Կարօ Թաշճեան, Տէր եւ Տիկ· Անարէ Փիրեան 50ական ֆր·։

×

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ վարչու – թիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները·

Հայկակարդ Զիչոյեանի Թաղման առ – թիւ Տէր եւ Տիկ· Ա· Խաչիկեան դոլրո – ցին 50 ֆր։ Գոհար Նալպանտեան (ծն· Թադոյեան) հոգեհանգիստին առթիւ Պ· Ն· Նալպանեան, այրի Տիկ· Համբար – ձումեան, Շամլոյեան ընտ· 100ական ե· պ·, Տիկրան Ղազարեան Սահակ–Մեսրոպ երգչախումբին 100, Նորայեան ընտանիք ե· պ· 50։ Նաթալի Միքայէլեանի մկըր – տութեան առթիւ մեծ մայրը Տիկ· Մի – քայէլեան 200 ե· պ·, 100 Սահակ–Մես – րոպ երգչ·ին, Ալէն Միքայէլեան ե· պ· 200, Ե· Սարաֆեան 100 ե· պ·։ Զաւէն Տէմիրճեանի քառասունքի հոգեհանգիս – տին առթիւ այրի Տիկ· Ա· Տէմիրճեան, Տիկ· Էրլաքեան, Տիկ· Նահապետեան, Տիկ· Համբարձումեան 100ական ե· պ·, Տիկ· Խայեան, Վ· Պօղոսեան, Գ· Համբար – ձումեան, Ա· Համբարձումեան, Ե· Ե – րամեան 50ական ե· պ·։

restaurant

EREVAN

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ՝ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՁԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ*

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ *ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՋԻ – ՔԼՕՃԹԻ*

ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՍՈՒ - ՊԼՕՐԷԿ*

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ ԽԱՇ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՁԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊԱՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ։

OFFRE D'EMPLOI

Recherchons pour résidence secondaire, 60 k. de Paris, couple sans enfant pour gardiennage et travaux ménagers. Offrons logement neuf, indépendant, meublé tout confort (cuisine, salle de bains, chauffage) plus salaire mensuel.

Sérieuses références exigées.

ECRIRE SEULEMENT

M. Papazian

4, Rue Léon Delagrange

75015 Paris

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Մարսէյլ, Նոթրը Տամ տը Գոնսոլա – սիոնէն այրի Տիկին Ալիս Տէր–Մինասեան 100 ֆր· կը նուիրէ «Ծառայ»ի բարգաւաճման Ամենայն Սրբոց ոճնին առթիւ, ի յիշատակ իր ամուսնոյն՝ Տէր–Մինասեան Նազարէթի մահուան Յրդ տարելիցին առթիւ, նաեւ Յարութիւն Տէր – Մինասեանի պատերազմի զոհ՝ Շէթուէյկարա, սթալակ 5, ծնողաց Տիկին Եղիսաբէթ եւ կարապետ Տէր–Մինասեաններու եւ համայն գերդաստանի նոր եւ հին մեռ – նողներուն հոգւոյն։

ՓԱՐԻԶ

Ս· ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, Նոյ· 11ին, համաչխարհային Ա· պատերազմի զինադադարի տարեդար – ձին առթիւ, Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հան – դիսաւոր բազմաձայն պատարագ։

Կը պատարագէ ԳԻՒՏ ԵՊՍ· ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ՝ Լիբանանի զէպքերուն ա – ռիթով զոհուած Հայերուն համար, ինչ – պէս նաեւ մաղթանք՝ Լիբանանի խաղա – ղութեան համար։

Այս առթիւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթող· Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը ներկայ ըլլալու սոյն արարողութիւններուն եւ իր աղօթքն ու յարգանքը մատուցանելու զոհուած հայրենակիցներու յիշատակին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԵՒ ՀՈԳԵՃԱՇ

Կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընկերուհիներու յիշատակին՝ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի առաւօտ, Նոյեմբեր 11, Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցին։

Հոգեճաշ ժամը 13·30ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ։

Ճաշավճարն 40 ֆր·։

VIENT DE PARAITRE

ESCAPADE SUR L'ARARAT

Premier 33T instrumental de

Bernard Dededjian

en vente : région parisienne

TELE CONDORCET

175, Av. Jean Jaurès, CLAMART

VIDEO-SON

49 rue Victor Hugo

ALFORTVILLE

LIBRAIRIE PALOUYAN :

9, rue de Trévise — Paris (9e)

Rest. ANOUCH :

12, rue Cadet — Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴԱ· ԺՈՂՈՎ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Շրջ· վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան իր բոլոր Ճեմնաճիւղերը, Շաբաթ օր, Նոյեմբեր 10, ժամը 15ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ՝ 17 Ռիւ Պլէօ։ Կա – րեւոր օրակարգ· ճշդապահ ըլլալ։

ԱՅՑ՝ ՓԷՌ-ԼԱՇԷԶ

Փարիզի քաղաքապետարանի նախա – ձեռնութեամբ եւ Հայ նահակին Թագմիկ – ներու Միութեան Փէռ–Լաշէզի հայկական յուշարձանին ծաղկեփունջ պիտի դրուի Կիրակի, Նոյ· 11, ժամը 17ին։

Հաւաքուիլ Կամպէթայի մուտքին (Ռիւ տէ Ռոնսո)։

Ֆրանսական բանակի 8րդ գունդի նը – ւագախումբը իր մասնակցութիւնը կը բերէ այս արարողութեան։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կիրակի, Դեկտ· 2, ժամը 13ին, Մար – սէյլի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, Հարաւ· Ֆրանսայի թեմի Ազգ· Առաջնորդարանի տարեկան հայկերոյթը։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

LES ANCIENS DU LYCEE GUETRONAGAN

BAL ANNUEL

Le Samedi 10 Novembre de 20 h.30 à l'aube, dans les salons de l'hôtel MERIDIEN, 81, Bld Gouvion Saint Cyr — 75017 PARIS

Orchestre ARMENIAN'S SUNSHINE

dirigé par ROBERT PAPASIAN

Orchestre du LIDO DE PARIS (BEN)

SURPRISES — COTILLONS

Tenue de soirée souhaitée

Entrée 250 F.

Réservation, téléphoner à :

AGAMIAN 378-15-65

ANDONIAN 854-10-79

CEZVECIAN 236-54-48

NAVASSARTIAN 985-36-53

PANOSSIAN 233-77-90

EN L'EGLISE DE LA SAINTE TRINITE - P1 (Trinité)

Le Mardi, 13 Novembre à 21 heures

RADIO FRANCE - FRANCE CULTURE

Présente sous son cycle de Musique Sacrée orientale

5 — ARMENIE

l'Oratorio en FA Mineur

de Ara Bartévian

(d'après le texte de la Messe Arménienne)

Avec le concours de

LYNE DOURIAN (Mezzo-sop. de l'Opéra

MIHRAN ELMAYAN (Ténor)

LA CHORALE ELISABETH BRASSEUR

(Chef de chœur Catherine Brilli)

L'ORCHESTRE des CONCERTS COLONNE

Chorale Arménienne de Paris

à l'orgue Solange Robin-Chiappari

150 exécutants sous la direction de l'auteur

ENTREE LIBRE GRATUITE — (église chauffée)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Ցանձ – նախումբը ստացած է հետեւեալ նուէր – ները Աբրահամ Կարապետեանի հոգե – հանգստեան առթիւ.— Այրի Ալիս Կարա – պետեան եւ զաւակները կարպիս եւ Ժա – նին 100 ֆր·, հայր եւ որդի Աւտիկ եւ Մինաս Աչճեան 100 ֆր·։

×

Սէն Լուի Ս· Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղա – կան Խորհուրդը չնորհակալութեամբ ըս – տացած է հետեւեալ նուէրները.—

Շուշանիկ Նոնոյեան, Հերմինէ Թիրէք – եան 50ական ֆր·, Պօղոս Յովսէփեան, Թադուհի Գուրյումճեան 20ական, Մարօ Հորոյեան 10, Թամամ Յովհաննէսեան, Ագնիւ Գաբրիէլեան 50ական ֆր·։ Մա – րան Պէգլիեանի հոգեհանգիստ՝ Պէգլի – եան ընտ· 100 ֆր·։ Գրիգոր Զիլինկիր – եանի հոգեհանգիստ՝ Մանուշակ Տէմիր – ճեան, Պօղոս Զիլինկիրեան 100ական ֆ·, Տէր եւ Տիկ· Գաբայլի 60, Գրիգոր Մա – ճարեան, Փափազեան ընտ·, Ե· Տէր – Մարգարեան 50ական, Փօլ Փափազեան 30 ֆր·։

ՈՒՐԲԱԹ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
9
VENDREDI
9 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55Դ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.510 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.510

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԷՀՐԱՆ

Խոմէյնի Զգուշութիւր Ամերիկացի Բանագնացները

—o—

ԱՇԽԻՆԿԹԸՆ ԽԱՆԴԱՎԱՌ Է ԱՐԱՖԱԹԻ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿԸՆ

Ջանազան եւ հակասական լուրեր կու-գան Թեհրանէն : Ամէն պարագայի մէջ, Հինգշաբթի առաւու դեռ մէկ բան կար՝ պրոշ, այն էր որ պատանդները մինչ-ամերիկեան դեսպանատունն են : Ամերիկ-եան աղբիւրներու համաձայն, պէշ վե-րաբերումի ալ ենթակայ էին բայց այս կէտն ալ հաստատուած չէ : Մինչ այդ Քաղինկթըն կ'որոշէր երկու բանագնաց ղրկել, մէկը՝ Քլարք, Արդարութեան նախկին նախարար, միւսն ալ Միլլըր Ծե-րակուտական յանձնախումբի անդամ, դատաւորութեան բաժնի համար :

Բայց Խոմէյնի յայտարարած էր թէ պիտի չընդունի եւ բանագնացները Թեհ-րանէն Պոլիս զացին : Միւս կողմէ, Խո-մէյնի ուեւէլի հրահրեց երիտասարդ ու-անողները, որոնք մինչեւ Ղոմ զացած էին վինքը տեսնելու, հրահանգելով որ անդրդուելի մնան եւ շարունակեն նոյն գիրքը դեսպանատան եւ պատանդներու նկատմամբ : Ամերիկացիները ընդունիլ ուրժելով, կրնայ ըլլալ որ Խոմէյնի նա-խապատուհիւն կ'ուզէ տալ Արաֆաթի, որ հրաշալի առիթ մը ունի ձեռքին տակ եւ ատանձնած է յանդուգն նախաձեռնու-թիւն մը, որ ոգեւորած է Ամերիկացիք : Բանագնացներ ղրկած է Թեհրան եւ յայ-արարած թէ նման պարագաներու մէջ իր միջամտութիւնը միշտ տրամադրելի է : Պարզ է որ առիթը ձեռքէ չփախցնե-լիք բան մըն է, քանի մը՛ծ Ամերիկան Արաֆաթէն զատ ոչ ոք զտած է ամբողջ աշխարհին մէջ, զինքը այս անելքէն դուրս հանելու փորձ մը ընելու համար : Եւ եթէ Արաֆաթ յաջողի, Գարթըը կրնայ երախ-տապարտ ըլլալ եւ որքան ալ որ նման պատրաստ մը այնքան ալ հիմնական ու նուիրական սկզբունք մը չըլլայ Ամերի-կայի համար, ընտրապայքարի այս օրե-րուն, երբ Գարթըը պէտք է պայքարի իր կուսակցութեան մէջ իսկ, Քենըտիի դէմ, կարեւոր է իրեն համար ժամ ա-ռաջ « իրանեան անել »էն դուրս ելլել :

X Շահը առաջարկեր է մեկնիլ Ամե-րիկայէն բայց բժիշկները արգիլեր են, վիճակը չատ ծանր նկատելով :

X Իրանը կը կառավարէ այլեւս « Յե-ղափոխութեան Խորհուրդը » որու մասին չատ բան չէը ըսուած սկիզբէն իսկ : Ծա-նօթ էր միայն որ կը խանգարէր եւ կը սանձանահակէը Պազերկանի պաշտօնը : Հիմա, որ տէրն ու տիրականն է երկրին, կը պարզուի որ կազմուած է 18 անդամ-ներէ եւ երկու երրորդը՝ կրօնաւոր է :

—×—

ՖՐԱՆՍԱ

Պուլեւեւի ետ «Իր Հարցն» ալ կը թաղուի

Նախարարապետ Պառ յստակօրէն չէ-տեց՝ « Պուլէն հարց » չկայ, մինչ Հան-րապետութեան Նախագահը նոյնքան յստակ կը հրահանգէր· « Թողունք որ մեռելները թաղեն մեռելները » ինչ որ կը նշանակէ պարզապէս՝ ուրիշ բանի մա-սին խօսինք :

Այս էր Շորեքշաբթի օրուան Նախարա-րաց Խորհուրդի եւ Ազգ· Ժողովի նիս – տերու եզրակացութիւնը : Նախ ցերեկին էր, որ Նախարարաց Խորհուրդի նիստէն եաք կը կարդացուէր էլիզէի զեկոյցը, ուր չէշտուած է· « Հանրապետութեան Նախագահը երկու օր անցընելէ եաք իր հայրենակիցներուն հետ, դիտակից է թէ թարգմանն է Ֆրանսուհիներուն եւ Ֆը-րանսացիներուն՝ երբ կ'ուզէ որ այլեւս թողունք մեռելները՝ թաղել մեռելները» :

Ազգ· Ժողովին առջեւ, Նախարարա – պետ Պառ կը պատասխանէր ընկերվարա-կան երեսփոխան Ֆապիուսի, որ չէր խուսափեր ճշմարտութենէն բայց « Պու-լէն խնդիր » չկար այլ կար՝ « Կրուլէթ – Թուրնէ խնդիր մը » : Երկու յայտարա – րութիւնները կը ձգտին նոյն նպատակին մարդէն եաք, թաղել նաեւ « հարցը » :

Ծանօթ են Նախագահին խօսքերը, ո-րոնք կը վերաբերին Քրիստոսի եւ կը գտնուին Մատթէոսի Աւետարանին մէջ (գլուխ Ը, համար 22) « Քրիստոսի հե – տեւելու պայմանները »·— « Յիսուս իր շուրջը շատ ժողովուրդ տեսնելով՝ հրա-մայեց անցնիլ միւս ափը : Դպիր մը մօ-տենալով ըսաւ անոր « վարդապետ, ետե-ւէդ պիտի գամ ուր որ ալ երթաս » : Յի-սուս պատասխանեց· « Աղուէսները իրենց որջերն ունին եւ երկնքի թռչուններ՝ իրենց բոյները բայց Մարդու Որդին տեղ մը չունի ուր գլուխը դնէ » : Եւ աշա – կերտներէն ուրիշ մը ըսաւ անոր· « Տէր, թոյլ տուր իմծի որ նախ երթամ հայրս թաղեմ » : Յիսուս պատասխանեց· — « Ետեւէս եկուր եւ թո՛ղ որ մեռելները իրենց մեռելները թաղեն » : Այս խօսքը կը մեկնեն սապէս·— Աստուածային կո-չումը աւելի բարձր է քան ամէնէն նուի-րական կարծուած պարտականութիւն – ները :

Բոլորին կարծիքը չէ անշուշտ եւ ամէ-նէն ուղղափառ կօլիստներէն՝ նախկին վարչապետ Տըպրէ ձայնասփիւռէն չէ-րանեցաւ ըսելու թէ «վարչակարգի տապ-նում մը» կ'ապրինք : Այս տապնումը հետ-զհետէ տեղատորուած է եւ ըստ իրեն պայթած է 1978 Մարտի ընտրութիւններ-ուն :

—×—

ԺԸՆեՒ

ՆԱՆՍԷՆԵԱՆ ՄԷՏԱԼ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԺԻՍՔԱՐԻ

Ժընեւի մէջ, Դեկտ· 10ին, Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէնի պիտի յանձնուի զաղ-թականներու Նանսէնեան չքանչանը : Ֆը-րանսայի Նախագահն ընտրուած է այն մարդասիրական քաղաքականութեան համար, զոր Ֆրանսա կը տանի աշխարհի բոլոր արմատախիլներուն համար : Արա-րողութիւնը տեղի պիտի ունենայ « Ազ-գերու Պալատ »ին մէջ, մարդկային ի-րաւանց յայտարարութեան 31րդ տարե-դարձին առթիւ :

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ· 30–Նոյ· 1)

ՀԻՆ ՊԱՐԵՐՈՒ ՎԵՐԱԿԵՆԴԱՆԱՑՈՒՄԸ

Ուսուցիչներու տան Ազգագրական հա-մոյթը վերակենդանացուցած է հին պա-րերը, որոնք մեկնարանուած են հինգ հա-զար տարի առաջ բերքահաւաքի նուիր – ուած ծիսակատարութեանց ընթացքին : Այս առթիւ համոյթինղեկավարը՝ Մազ-լենա Մուրադեան, ըսած է թէ Հայաս-տանի չատ մը գիւղերուն մէջ մինչեւ այժմ կը պահպանուին հին ծիսակատա-րութիւններու երգեր : Աշուղներու եր – գերու, հէքեաթներու մէջ պահպանուած են կցկտուր յիշատակումներ, որոնք օգնած են վերակենդանացնելու պարերու տարրերն ու կառուցուածքները :

Երգի ու պարի ազգագրական համոյ – թը, որ ստեղծուած է Հայաստանի Ակա-դեմիայի Լեզուի Հիմնարկի աշխատա – կիցներու նախաձեռնութեամբ, երկու տարի առաջ, արդէն իսկ կը վայելէ մեծ ժողովրդականութիւն : Հանդէս գալով Հայաստանի չրջաններու մէջ, խումբին անդամները նոյն տեղն գրի կ'առնեն նոր երգեր, պարեր կը սորվին՝ որոնք կը մտնեն այնուհետեւ խումբի խաղացան – կին մէջ : Համոյթը կը մեկնարանէ աւելի քան 120 հին երգեր ու պարեր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՋՕՐ· ՏՐ ԿՕԼԻ այրին մեռաւ Հինգ – շաբթի առաւու : Վերջերս չատ կը խօս-ուէր իր վատթարացած առողջական վի-ճակին մասին :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ գինուորական տողանգքը, Հոկտեմբերեան 62րդ տարեդարձին ա-թիւ, չափաւորութեան տպաւորութիւն ձգած է, քանի նոր զէնքեր չեն ցուցադրը-ուած : Ձիւն – ճմեռով Բրեժնեւ երկու ժամ հետեւած է հանդիսութեանց : Բայց արեւմտեան չրջանակները այս անգամ ալ նկատած ըլլալով կոսիգինի բացակայու-թիւնը, անոր առողջութեամբ զբաղած են :

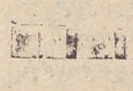
ԹԻՏ ՔԵՆԸՏԻ պաշտօնապէս յայտնեց թէ թեկնածու է նախագահութեան : Յրդ Քենըտին է, որ չի վարանիր նոյն նպա-տակը հետապնդել բայց ոմանք հարց կուտան թէ՝ անունը կը բաւէ՞ : Ծերա – կուտական Թէտ Քենըտի, անցեալին « պզտոր » պատմութիւններ ունեցած է ինչպէս կառքի արկած մը, ուր իր բարե-կամուհին մեռած է, ալքոլամոլ կին մը որմէ բաժնուած կ'ապրէր, բայց որու հետ միացաւ « Սպիտակ Տան » հեռա – նկարով : Անմիջականին համար հրապա-րակուած են իր առողջական վիճակին տե-ղեկագիրը եւ տուրքերու յայտարարու-թեան թուղթը :

ՅՈՒԹՊՈՒԼի եւրոպական զանազան հանդիպումներուն Ֆրանսա վայլուն եւ անակնկալ յաղթանակներ տարաւ : Այս – պէս, բաժակներու բաժակին՝ Նանթ յաղթեց Պուքրէշի, հակառակորդին դաշ-տին վրայ եւ ինք կը մնայ որակուած (8րդ աւարտականի դարձի մրցում էր) : Ախոյեաններու բաժակին յաղթեց ըՍ – թրազպուրկ Փրակայի դէմ, երկարաձը-դումէ եաք եւ որակում ստացաւ : Նոյն չարքին մէջ թիֆլիսի մէջ Դինամօ պար-տուեցաւ Համպուրկէն եւ դուրս մնաց մրցաշարքէն : Իւէֆայի մրցաշարքին ալ (16րդ աւարտական, դարձի մրցում) Սէնթ – Էթիէն 0ի դէմ 6 յաղթեց Այնտ-հովընի : Նոյն մրցաշարքին մէջ պար – տուեցաւ Մոնաքօ եւ միակ Ֆրանսական խումբն է, որ այլեւս դուրս կը մնայ :

ՖՈՒԹՊՈԼ

42ՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

Նոյեմբեր 2ին հակառակորդին դաշտին վրայ Աբարատ 1ի դէմ 3 կէտով յաղթեց Մոսկուայի ԲԿՍԱին : Երեւանցիներու հաշուոյն երեք կէտերն ալ նշանակեց Ա-չոտ Սահակեան, առաջինը՝ 11րդ վայր-կեանին, երկու յաջորդներն ալ երկրորդ կիսախաղին :

ՍԵՐԺ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

ՇԱՐԺԱՐՈՒԵՍՏԻ ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆ ՄԸ ՈՐ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԸ ՆԿԱՏՈՒԻ՝

—o—

Նախ քան հրապարակ ելլելն իսկ մեծ աղմուկ ծագեցաւ «Կարմիր փիւլ–օվըր»ը չարժանկարին շուրջ, զոր իրագործած է Միչել Տրաք : Պատճառը պարզ է : Նիւթը քաղուած է գիրքէ մը, որ իր կարգին պատմութիւնն է քամնելի ոճիրի մը : 1974ին էր որ սպանուեցաւ ինը տարու աղջկնակ մը՝ Մարիա – Տոլորէս Ռամ-պլա : Զերբակալուեցաւ, դատուեցաւ, մահուան դատապարտուեցաւ (մահապա-տիժն ալ գործադրուեցաւ, Նախագահը մերժած ըլլալով ներումը) Քրիսթիան Ռա-նուչի անունով երիտասարդ մը : Այս Ֆիլ-մով չանք կը թափուի վերահաստատելու մարդասպանին պատիւը եւ այս տեսա – կէտը հիմնաւորելու համար, խնդրոյ առարկայ կ'ըլլայ դատավարութեան ոչ բծախնդիր ընթացքը : Բայց տարաբախտ աղջնակին ծնողքը, վրդոված, չանք թա-փեցին որ Ֆիլմը հրապարակ չելլէ, այլ-եւս լռութիւն եւ մոռացութիւն իջնէն իրենց ողբերգութեան վրայ, ոչ թէ մար-դիկ դրամ չահին զոհերու դժբախտու – թիւնը չահագործելով : Շորեքշաբթի ցե-րեկ, Փարիզի Սիպզոզական դատարանը, որու դիմած էին, արտօնեց սակայն Ֆիլ-մին ցուցադրութիւնը : Բեմադիրին փա-տաբանները դլխաւորաբար ծանրացան « արտայայտութեան ազատութեան » վը-րայ : Շատ կը յիշուի նաեւ ուրիշ դատ մը՝ մահապատիժի դէմ : Հոս, անշուշտ կարելի է յիշել Ալֆոնս Ալէն, որ այդ մասին իր կարծիքը ուզողի մը, պատաս-խանած էր « Թող նախ մարդասպանները սկսին… »:

Այս Ֆիլմին « հերոս »ին, Ռանուչիի դերը կը ստանձնէ Հայ մը՝ Սերժ Աւե-տիքեան : Անցեալ Կիրակի, հեռատեսիլի Ա· կայանի Միչել Տրուքէռի յայտագրին մէջ, իբրեւ « յայտնութիւն » մը ներկա-յացուեցաւ հայ արուեստագէտը, որ յայտնեց, այս առթիւ, թէ Ֆրանսա ե-կած է (Հայաստանէն արտագաղթելով) ինը տարի առաջ, երբ մէկ բառ իսկ Ֆրանսերէն չէը գիտեր : Հետեւած է թա-տերական դասընթացքներու Մէստոն, յետագային կազմած նոյնիսկ իր թատե-րախումբը : Առաջին մեծ դերն է, զոր կը կատարէ այս Ֆիլմով :

ՎԱՂԸ
ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ
ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆԻ
ՄԷԿ ԿԻՋ ԾԱՆՕԹ
ՎԷՊԸ՝
«Սպասման Սրահին Մէջ»

ԲԱԶՄԱԴԱՐԵԱՆ ՆՈՒԱԳ, ՄՇՏԱՆՈՐՈԳ ԱՐՁԱԳԱՆԳ

ԳԻՐԵՐՈՒ ԳԻՒՏԸ ԵՒ ԻՐ ԴԵՐԸ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Հ. ԼԵՒՈՆ ՋԷՔԻԵԱՆ

(Բ. և վերջ)

Եւ կամ աւելի ժողովրդական երփնատրոմով.

«Յայտէն ևոևեճի սարդիատունկ
գեղաշիտակ ծայրից ծաղկանց...
Բերանն երկբերբի, վարդն ի շրթանց
կաթէր...
ծոցն լուսափայլ, կարմիր վարդով լցեալ»

Եթէ Նարեկացին կատարն է հայ քերթողութեան եւ մխիթիքին, զոյգ Ներսէսները՝ Շնորհալին ու Լամբրոնացին՝ կրկնակ զագաթներն են Հայ Եկեղեցւոյ աստուածաբանութեան, միջնադարեան քրիստոնէութեան բովանդակ չրջապատէն՝ դարեր կանխելով դուրս ցցուող նախաշաւիղները էքումենիք եկեղեցաբանութեան:

Շնորհալին՝ բիւրեղօրէն պարզ ու վճիտ իր արտայայտութեամբ, բայց խորախորհուրդ իր մտածումին խորքով, ինչպէս սարերու վիհեր լեցնող ակնաղբիւրները վտակարուխ: Ներդաշնակօրէն ինքնատիպ մարմնացում մը՝ քաղցրութեան եւ հեզութեան, մարդասիրութեան ու քրիստոնէական եղբայրութեան, որ կը տեսնէր լոյս նաեւ խաւարին մէջ, որուն համար լոյս էր ամէն մարդ էակ, որ «լո՛յս եղբայր» գոչելով կը փոխադարձէր նոյնիսկ վիրաւորի եւ ապերասան մարդուն:

Լամբրոնացին՝ Տարսոնեան երկրորդ վարդը Պօղոսեան, հոգեցունց հռետոր ու տեսաբան արծուեթռիչ՝ միջազգային ու միջեկեղեցական լաւագոյն չափանիշնե-րով. սակայն, դրեթէ անծանօթ, ափ-սոս, ինչպէս եւ հոգեհարազատն իր՝ Շնորհալին, օտար ընդարձակ չրջանակներու:

Արեւը կ'իջնէր հայ դասական մշակոյթին վրայ, կը տարածուէր վերջալոյսը՝ յաճախ արիւնով ոռոգուած այդ փոքրիկ ածուին վերեւ, ուր, սակայն, ծլարձակեր, ուռճացեր էին յիշատակութեան արժանի այնքան արժէքներ:

Բայց մայրամուտի այդ մթնշաղ պահուն ալ, ձայն մը կը ճախրէր զերդ կապոյտ երդ, որ պիտի ձգտէր համադրել իր մէջ՝ ինչ որ հայ գիտական ու փիլիսոփայական միտքը տուեր էր սկիզբէն ի վեր:

Եռամեծ բարեպաշտեան էր Տաթեւի վանքին. միջնադարեան հայ մշակոյթի այդ յեսին ակունքը՝ որ ժառանգն էր Հաղբատներու, Հոռոմոսներու կտակին: Գրիգոր Տաթեւացիի մէջ ալ կը վերապրէր չոգ մը Մեսրոպի հոգիէն: Նաեւ այն նորոգ կարգաւորութեան պատճառով, զոր կ'ընձեռէր Տաթեւացին՝ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ամէնէն լինքնուրոյն հաստատութիւններէն վարդապետական աստիճանին տուչութեան, ուսուցչապետական բարձրագոյն հեղինակութիւնը մեր եկեղեցական իրաւակարգին՝ որուն իբրեւ նախատիպարը նկատուած է միշտ հայ աւանդութենէն՝ ինքը Մեսրոպ Մաշտոց, առաջին եւ դերազանց վարդապետը:

Մարմրող մայրամուտի մը այս ճաճանչներուն միջեւ՝ կարելի՞ է մթին էմիշել այն բիւրաւոր եւ յաճախ անանուն վաստակաւորները Հայ Գիրին ու Դպրութեան, որ՝ նոյնիսկ ամէնէն աննպաստ պայմաններուն մէջ՝ եղած են գրիչներն ու օրինակողները, զարգարողներն ու մանրանկարողները, մեկենասներն ու աւանդապահները՝ տասնեակ հազարներով հայ ձեռագիրներու կորած կամ վերապրած վիթխարի ժառանգութեան:

Գրիչներ ու նկարողներ՝ որոնք մասունքի մը հպելու երկիւղածութեամբ իրենց աչքերու լոյսէն չիթեր ծորած են մաղաղաթին ու թուղթին, թանաքին եւ դոյներուն վրայ, մշակոյթի հնոցը՝ վառ աւանդելու մտալլկումով յաջորդող սերունդներուն: Գիրերու այն կանոնաւորութիւնն ու յստակութիւնը՝ որոնք կըզնան մրցիլ տպագիրը հատորներու հետ, այն բծախնդրութիւնը մանրամասնութիւններու՝ որ զարմանքը կը խլէ նոյնիսկ մասնագէտին, վկաներն են՝ անմոռնչ, բայց պերճախօս, թէ ի՛նչ պաշտամունք, ի՛նչ նուիրական զօրով տա-ծած է հայ մարդը Գիրին ու Գիրքին հանդէպ: Լաւ հասկցած էր ասիկա այն օտարազգի ուղեւորը, որ կ'ըսէր թէ՝ Հայը միեւնոյն մանկունակ խանդաղատանքով կը չրջապատէ գիրքը, որով Պարսկաստանի լեռնցին իր դաշոյնը (լինչ):

Հայ դասական մշակոյթի վերջալոյսին հետ՝ չէր մարեր, սակայն, Մեսրոպի ոդին: Ընդհակառակն, նոր կեանքով մը կ'եռար՝ ուղղակի ժողովուրդի չունչը րուրող, յաճախ ժողովուրդի ծոցէն ծլնող, խօսքովն ու երգովը, լարովն ու պարովը երգնկացիներուն, Ֆրիկներուն, Փուչակներուն, Սայաթներուն, Կոմիտասներուն:

Ու Մեսրոպ դարձաւ երգը՝ պանդուխտի վիշտին, երգը՝ հարսին կաթոսին, մայրերու արցունքին, մշակի քրտինքին: Դարձաւ երգը՝ մերթ հրատարփ եւ չողչող, մերթ հեծկլտուն, աղեկէզ, չոպեր չաներուն ու թամարներուն, ցօղաթուրմ երգը՝ արփենի սէրերուն:

Եւ ահա՛, դարձեալ նոյն մարդն է կանգնած, նոյն անունն է քանդակուած՝ նաեւ ԺԲ դարու հայ վերածնունդի սեմին, այդ մարդը՝ Մեսրոպ Մաշտոց, ներչնչարար մտաւիպարը Ոսկաններուն եւ Մխիթարներուն: Կանգնած՝ վերյառնող հայ մշակոյթի հորիզոնին վրայ՝ յոյսի ծիածանը ղրաստանգելով՝ լուսապսակ հոյլերովը իր կրասեր եւ աւագ բոլոր հոգեկիցներուն:

Մեր խօսքը սկսեր էինք՝ բանաստեղծին դրիչէն փոխ առնելով տողեր, նկարագրելու համար հայ ժողովուրդին դոյզվիճակը Գիրերու դիւտի նախօրեակին: Այն բանաստեղծին՝ որ յետ տասնըվեց դարերու՝ արժանի դիւցազներգուն եղաւ Մեսրոպի եւ իր գիւտին: Հիմա կրկին ունկնդրենք իրեն ու պիտի հասկնանք թէ ի՛նչ նշանակած է Մաշտոց հայ ժողովուրդին համար.

«Այո՛, մենք կայինք Նրանից առաջ.
Հզօր քէ տկար՝
Մարմին էինք մենք:

Սակայն Նա եկաւ, որ հոգի՛ դառնայ,
Շօշափուո՛ղ հոգի,
Եւ աւմե՛ռ հոգի:

Այո՛, մենք կայինք Նրանից առաջ.
Ինչ քէ շատ՝ կար հաց,

Եւ ունէինք ջուր:
Սակայն Նա ծնուեց, որ Սո՛ւրբ դառնայ:
Ծնուե՛ց, որ ծնե՛նք,
Եղա՛ւ, որ լինե՛նք,
Եւ աւմահացա՛ւ,
Որ աւմահանա՛նք... »:

Աւարայրի հերոսամարտը կարմիրով ներկեր էր Հայոց աշխարհը: Նահատակներուն հոգեղինացած դէմքերը, դաւադիմացներուն մրոտ պատկերը, անայլայլ ընթացքը կորովի իշխանուհիներուն՝ հայ ժողովուրդին արձակ դիւցազներգու-թիւնը տուեր էին երգել Աւարայրի պըլպուլին: Ո՞վ պիտի կարենայ մոռնալ երբեք «Տիկնայք փափկասունք»ի հոգիդ մորմոքող խոռվքը: «Այնքան թախծոտ չնորհք, այնքան հոգեզմայլ պերճութիւն, այնքան անդորրացուցիչ քնարերգու-թիւն» մեր արձակը ըմբռչնած չէ երբեք: Սահակներու, Մեսրոպներու տեսիլն էր՝ եղիչէի աւիւնով:

Ու եկաւ մեծ քրմապետը Հայոց պատմութեան: Պեղեց խառնարանը՝ մառախլապատ անցեալին, կեանք չնչեց մոռցուած դուսաններու երդին: Հայրենի պատմութեան կոթողը կանգնեց: Բեր-թողահայրն էր՝ Մովսէս Խորենացին՝ վերյառնող ոդին Մեսրոպ Մաշտոցի:

Դարեր անցան եւ օր մը հանգած հրաբուխի մը նման՝ ցնցում մը արթնցուց Նայիրի երկիրը: Հեղեղ մը կը ժայթքէր հրաբուխին երախէն, ատրաչէկ յորձանքը « միսի եւ արիւնի փոխորկում-ներուն », մեղքի ու պիղծի, կեղեքումի եւ սիրոյ մորակումներուն: Ձայնը ի խորոց եւ հառաչագին՝ աշխարհի սրտին հետ միասին բաբախող սրտի մը հեծութեան. մխիթիք ալացքներու արփաթեւ խառնուրդով՝ մարդկեղէն իրողութիւն-ներու լացին ու կոծին:

Գերազոյն բանաստեղծն էր՝ Գրիգոր Նարեկացին, խորհրդանշող ոդին՝ Մեսրոպ Մաշտոցի հետ՝ Հայ Գիրին ու կեանքին:

Կանացի համբոյր թերեւս զտած չըլլայ երբեք այնքան նուրբ եւ չնորհաշուք չեշտեր, ինչպէս այն՝ որով երգած է Նարեկացին զովքը Աստուածամօր, գերազանց տիպարը՝ Կնոջ եւ Մօր: Թոյլ տայիք, որ իր քնիկ գրաբարին անկրկնելի կշռոյթով Երիտասարդեան հոս քանի մը լաւ այդ քնարէն.

«Ով շնորհաշուք գեղով, արփաւոր
ծածկութիւ
յանմատոյց Գեղեցկութենէն պատոյն
փաղփաղեալ...
Ի խորոց ծովէ աշխարհի շուշանական
շաւղօք ամբարձար...
ի հողային նիւթոյ ոսկի Սոփերայ,
ի ծովային բերմանց շնորհալոյս
մարգարիտ...
մերկացելոյ այգոյն աստղ առաւօտի,
գիշերային մթոյն խօսնակ բերկրանաց»:

Շնորհիւ արիասիրտ եւ վարպետ վարդապետին, այդ ահաւոր եւ սակայն մեզի համար հայրենի արթընադոյն լեռ-նանցքներէն ողջ-առողջ անցնելով, կէս դիշերին հասանք Երեւան:

17 Սեպտ.ին՝ այցելեցինք Հայաստանի ամէնէն գեղեցիկ չրջանները, Սեւանայ Լիճ, Դիլիջան եւ Հաղարծին:

Սեպտ. 18ին, «Ռատիօ Երեւան»ի առջին տեղակալ Շահէ Տատուրեանի ու Սուրէն եւ Միհաք Գալֆաեանի հետ միասին կ'երթանք Լենինական: Ճամբու ընթացքին կը հանդիպինք լեռներու բարձունքին բոյն դրած Սասունցիներուն եւ Մատաթայի վանքը, ապա՝ հասնելով Լենինական, կարեւոր տեղերը պտըտելով կը բարձրանանք Մայր Հայաստանի եւ Պատերազմի զոհերուն ի յիշատակ հոն կանգնած փառաւոր յուշարձանին վերեւը, ուրկէ՝ ամբողջութեամբ տեսնելու համար Լենինականն՝ Հայաստանի երկրորդ եւ մաքուր քաղաքը:

Լենինական, Խաչատուր Աբովեան փողոցին վրայ, հայադրօշմ ճաշարանի մէջ ընթրիք մը ընելով ճամբայ կ'ելլենք դէպի Երեւան, եւ ժամը 19ին «Արմենիա» հիւրանոցի առջեւ կը հասնինք:

Նոյն պահուն ճաշի հրաւիրուած էի. անմիջապէս վեր կ'ելլեմ, ճաշասրահին մէջ կը զտնեմ Թանկապին բարեկամներս՝ Անդրանիկ Մարտիրոսեանն ու Հէնրիկ Լիլոյեանը. առաջին – անդիէն խօսելով միասին կը ճաչենք, մեր միութեան կողմէ կազմակերպուած ուխտատուրներու խումբը Նոր Կեսարիա տանելու վերջին կարգադրութիւնները կը ճըշդենք եւ սիրալիր կը բաժնուինք իրարմէ:

19 Սեպտեմբեր: Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէին հանդիպում ամբողջ խումբով. երկուս-տեք մեր միութեան գործունէութեան շուրջ մտքերու փոխանակում եւ Նոր Կեսարիա այցելութեան թուականի վերջնական որոշումէն վերջ, ընդունելութեան արահը, նախագահի առջին տեղակալ Ա. Մարտիրոսեան կը խօսի կեսարիոյ եւ Երջանի Հայրենակցական Միութեան մասնայատուկ աշխատանքներուն եւ փոխ-յարաբերութիւններուն մասին, նամանաւանդ, նոր աւաններու կարգին, Նոր Կեսարիոյ առաւելութիւնները չեշտելով, յաջողութիւններ կը մաղթէ:

Խմբի ղեկավար՝ Յ. Վէզիրեան, իւ պատասխան երախտագիտական շնորհակալութիւնները կը յայտնէ եւ կը խնդրէ որ այս խօսքերը փոխանցուին նաեւ նախագահ՝ Վարդգէս Համազասպեանի:

Կոմիտէի աւագ խորհրդական՝ Հէնրիկ Մարութեան, իբրեւ յուշանուէր կոմիտէին կողմէ՝ ներկաներուն մէկ-մէկ ձայնասկ, եւ մեր կողմէ կը յանձնուի Վահան Թէքէեանին նուիրուած հոյակապ «Հառընախոր»ը: Կը յուշադրուի «Հեղ-նար Աղբիւր» ֆիլմը որ հետագրգրու-թեամբ կը դիտուի եւ հետեւեալ տողերն ալ ուշադրութիւն կը դրաւեն. «Ամէն կին իրան ամուսնու աղբիւրն է, ամէն մարդ չի կանայ այդ աղբիւրէն ջուր խմել»:

Մեր խումբը՝ Փիլարմոնիայի սրահին մէջ, չատ մեծ գոհունակութեամբ վայելեց երգի – պարի խումբին գեղեցիկ խաղարկութիւնները եւ անհատապէս դիտողներ եղան՝ Սունդուկեան թատրոնի «Քանդած Օջախ» երկու մասէ կատարկերպութիւնը. առաջին ներկայացումը տեղի ունեցած է Սեպտ. 19ին, բեմադրութեամբ՝ արուեստի վաստակաւոր գործիչ՝ Ն. Սարգսեանի, նկարչական ձեւաւորումը՝ Լ. Խարազեանի, երաժշտական ձեւաւորումը՝ Ա. Յովհաննէսեանի, ռէժիսէօրի օգնութեան՝ Վ. Սմբատեանի:

×

ՄԱԺԱԿԵՑԻ

(Շար. – 4)

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՆՈՐ ԿԵՍԱՐԻԱ

Երբ սիւնը ցածէն կամ վերի ծայրէն, օրինակ՝ վանահօր բնակարանի տանիքը բարձրանալով կը հրես, ան ճոճելով կը չարժի հիմքին վրայ եւ նորէն կը չըտակուի: Առաւելութիւն մը որ ձեռք բերուած է կրապետոնի արտակարգ բարձր որակին չնորհիւ:

Հաղուագիւտ հրաչալիքները տեսնելէ ետք, հիացմունքի հոլովումներով կը վերադառնանք Տաթեւ, անակնկալօրէն զտնուելու համար, մրգերով, ուտելիքներով, խմիչքներով լեցուն ճոխ սեղանի մը առջեւ ուր՝ այս անգամ ներկայ էր, Կուսչրջկոմի Ա. քարտուղար, երեսփոխան՝ Արամ Առաքելի Յարութիւնեանը՝ իր բազմաթիւ երիտասարդ աչխատակիցներով: Հարկ կա՞յ զբելու, կըրկին հարազատներու յատուկ չերմ խօսքերով, կերուխում, բաժակաճառեր երկուստեք եւ բաժանում. Զանգեզուրցի, մանաւորապէս Գորիսցի եւ Տաթեւացի թանկագին բարեկամներէն, որոնց հետ անցուցած քանի մը ժամերը անմոռանալի պիտի մնան...

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ

———o———

ՄԱՐՍԷՅԼ (Ցառաջ).— Մեր նորագոյն պատմութեան մէջ կրթական հաստատութեան մը հիմնարկութեան զարադարձը ասնախմբելը բացառիկ եւ արտակարգ կիրոյթ մըն է որ հպարտութեան, ուրախութեան եւ գոհունակութեան զգացմունքով կը լեցնէ սրտերը ամէն գիտակից հայու:

Այս զարադարձը համազգային ասնական խանդավառութեամբ կը հոչակուի Ֆրանսահայութեան, քաղաքէ քաղաք, սկսելով Մարսէյլէն, եւ արդար է, քանի ժամանակագրօրէն Փարիզ հաստատուելէ առաջ, կարճ շրջան մը Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը եղած է Մարսէյլ:

Այսպէս, Մարսէյլի նախկին սանուհիներու Միութիւնը պատշաճ հանդիսաւորութեամբ, նշեց իր վարժարանի 100ամեայ յոբելեանը, կիրակի, Հոկտեմբեր 28ին Սահակ – Մեսրոպ մշակութային կեդրոնի Ա. Զրբաչեան սրահին մէջ: Հակառակ անդադար օդին, սրահը լեցուած էր: Ներկայ էր վարժարանին վարիչ ասնօրէնուհին՝ Օրիորդ Հռիփսիմէ Գարագաշեան:

Տիկ. Ա. Հայրապետեան՝ առենապետուհին նախկին սանուհիներու Միութեան, իր բացման խօսքին մէջ հպանցիկ ակնարկով մը վերագծեց Դպրոցասէրի ճանապարհը Պոլսէն Սելանիկ, Մարսէյլ ու ապա Փարիզ: Երախտաշատ զգացումներով յիշեց անունները անոնց որոնք հիմնարկութենէն մինչեւ այսօր ճակատագիրը վարեցին այս հաստատութեան փակ մահոդութիւն ունենալով հայ կոկոցիը եւ նորահաս սերունդներու ազգային գաստիարակութիւնը: Տուաւ վարժարանին կրթական հիմնական ուղղութիւնները: Նախ վարժուհիոց, Թուրքիոյ հայկական գաւառներու համար ուսուցչուհիներ պատրաստելու, ապա որուհիներու համար հոգատարութեան եւ կրթութեան վայր եւ ի վերջոյ վարժարան հայ աղջիկներու համար: Տիկին Ա. Հայրապետեան նախկին սանուհիներու սէրն ու գուրգուրանքը յայտնեց հանդէպ վարժարանին ըսելով. « երախտագիտական զգացումներով բոլորուած ենք վարժարանիս շուրջ օգտակար ըլլալու համար իր գոյատեւման »:

Ապա, արտասանեց Սոնիա Մկրտիչեան «Մայիս Մէկ»ը, բանաստեղծութիւն որ նուիրուած Դպրոցասէրին: Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբի անդամներէն Անդրանիկ Մինասեան մեկնարանեց երկու երգեր՝ « Իմ սիրտը » եւ « Երգեր լինճ համար », դաշնակի ընկերակցութեամբ Տիկ. Ժուլիէթ Եըլմազեանի: Համակրելի երգիչ մը:

Օրուան բանախօսն էր կարօ Ցովսէփեան որ նախ չեշտեց 19րդ դարու հայ մտքի, հոգիի եւ բազուկի վերականգնումը կերտող ուժերէն մէկուն վրայ ուղղելով իր ուշադրութիւնը: Ըսաւ. « Հայ դպրոցը Սփիւռքի ցիրուցան տարածքին վրայ հզօրագոյն կռուանն է եւ անխորտակելի ամրոցը Հայուն գոյութեան եւ տեւականութեան: Հայ դպրոցին մէջ է որ ազգին գաւակները պիտի սորվին իրենց մայրենի լեզուն, պանծալի պատմութիւնը, պիտի ստանան ազգաշունչ կրթութիւն, պիտի կերտուին ու դարբնուին անոնց նկարագիրները, պիտի գինուին այս աշխարհի այլասերող բոլոր վտանգներուն դէմ դառնալով անխոցելի եւ անպարտելի ուժերը ազգին »: Կարօ Ցովսէփեան ընդգծելէ յետոյ որ հայապահպանումը ամէն բանէ առաջ գործ եւ ապրում է աղգային ծիրէն ներս, իր խօսքի աւարտին կոչ ըրաւ ներկաներուն միշտ բոլորուիլ, զօրացնել մեր դպրոցները տալով անոնց նիւթական եւ բարոյական զինքերը եւ վերջացուց ըսելով. « մեր գաւակները շրջանաւարտ ըրէք հայ դպրոցներէն: Անոնք, անգամ մը որ անցնին հայ դպրոցի բովէն, անկէ վերջ ուր որ ալ երթան, ինչ պայմաններու մէջ ալ ապրին, պիտի չմոռնան իրենց Հայութիւնը եւ հպարտութեամբ պիտի յայտարարեն թէ Հայ ծնած են մարդկութեան մէջ եւ գիրենք Հայ կնքած է պատմութեան էջը »:

Գեղարուեստական բաժինը չարունակուեցաւ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Անի պարախումբով, դեկավարութեամբ Եւա Ազգուեանի: Հայկական պարերու պեղեցիկ յայտադիր մը, զուգէ քիչ մը երկար, բայց խնամուած եւ ճաշակաւոր ուր սակայն պարագրութիւնը եւ գոյներու ներդաշնակութիւնը աւելի աչքի պիտի զարնէին եթէ սրահը ունենար բեմի յարմարութիւններ: Գնահատանքի արժանի են պարուսոյցը և պարողները: Օր. Վ. Մինասեան, Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբէն, մեներգեց՝ « Իմ անոյշ տաւիղ » եւ « Ունի ունի »: Տիկին Ժանին Եաղլեան արտասանեց « Լուսաւորչի կանթեղը », իսկ Տիկ. Սարաֆեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ երգեցիկին Գոհար Ֆէշիշեանի, ապրումով արտասանեց « Ախթամար »ը: Թադեոր Պապանեան կարդաց այս առթիւ իր գրած « Զօնը » Դպրոցասէրին: Յարութիւն Ալեքսանեան հարազատ առողանութեամբ եւ խոր ապրումով արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեան հայրենաշունչ բանաստեղծութիւն մը: Գեղարուեստական բաժինը փակեց Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբը դեկավարութեամբ Մաչիկ Եըլմազեանի: « Տէր կեցո », « Ալագեազ », « Մալուլօ », « Հոյ նազան իմ եարը », « Հայաստան աշխարհ » (այս վերջինը կրկնուեցաւ), ընկերակցութեամբ դաշնակի վրայ Ժ. Եըլմազեանի կազմեցին յայտագիրը: Ան – կասկած, Սահակ – Մեսրոպ երգչախումբը գեղարուեստական նոր չունչ մը կը բերէ գաղութիս ներս: Կը գնահատենք խմբավարին յարատեւ ճիգերը ու կը մաղթենք որ անդամ – անդամուհիները շարունակեն միշտ այս նոր խանդավառութեամբ:

Օրիորդ Հռ. Գարագաշեան արտասանեց հակիրճ խօսքեր շնորհաւորելով Մարսէյլի նախկին սանուհի Միութիւնը իր պեղեցիկ նախաձեռնութեան համար, խրախուսեց նոյն սիրով, զուրգուրանքով եւ քաջութեամբ չարունակել բոլորուիլ իրենց վարժարանին շուրջ եւ կոչ ըրաւ բոլորին որ վստահին իրենց զաւակները հայ վարժարանին, հայ վարժարանը որ կը պատրաստէ ընտրեալներ ամէն ասպարէզներու մէջ, որ կը պատրաստէ պատասխանատուներ Հայեր ու Հայուհիներ:

Սարգիս Ալթունեան ըրաւ համակրանքի եւ գնահատանքի քանի մը խօսքեր եւ առաջարկեց Օր. Թ. Պալթազարեանի եւ Տիկ. Ա. Պօյաճեանի կիսանդրիներու կանգնումը դպրոցին ներս, որպէս երկու սիւոններ այս հաստատութեան, բերելով անձնապէս 10 հազար ֆրանքի հիմնադրամ մը:

Փակման խօսքը կը պատկանէր հանդիսութեան նախագահ՝ Յակոբ Եպս. Վարդանեանի որ եզակի երեւոյթ նկատեց Դպրոցասէրի հարիւր տարուան ներկայութիւնը հայ իրականութենէն ներս, մանաւանդ միշտ նոյն բարձր պատուանդանին վրայ պահելով հիմնադիրներու վեմ նպատակը: Յակոբ Եպս. զովքը հիւսեց այն ռահվիրաներուն եւ դեկավարներուն որոնք Թուրքիոյ մութ գաւառներէն մինչեւ լոյս Փարիզը նուիրեցան հայ աղջկան կրթութեան եւ դաստիարակութեան: Ծանրանալով 19րդ դարու վերջին տասնամեակներուն հայ ժողովուրդի զարթնումի եւ վերականգնումի չարժման վրայ, յիշելով դէպքեր եւ դէմքեր, յայտարարեց թէ՝ « Միայն զէնքով կայ Հայոց փրկութիւն » նշանախօսքը որ վերածուեցաւ երգի, կը պատշաճի առաւելաբար մտքի զէնքին որ երբեք չի մաշիր ու ժանգոտիր: Յակոբ Եպս. Վարդանեան ըսաւ. « Կը բաժնուիմ այն հաւատով որ Դպրոցասէրը պիտի շարունակէ իր ճանապարհը որպէսզի Հայու հոգին ապրի միշտ պայծառ »:

Հանդիսութեան պաշտօնական մասը փակուեցաւ հանգանակութեամբ մը, որուն նպատակը քիչ մը չփոթութիւն ստեղծեց քանի մէկ կողմէ հիմնադրամի խօսք եղաւ կիսանդրիներու համար եւ միւս կողմէ նուէրները եղան վարժարանի անմիջական կարիքներուն իւ նպաստ: Վստահ ենք որ Ինամակալութիւնը ու տեսչուհին կը տնօրինեն պատշաճը:

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի հիմնադրութեան հարիւրամեայ յոբելեանը վերջ գտաւ դիւնեճօնով մը:

Վարձքը կատար Մարսէյլի նախկին սանուհիներուն որոնք սրտով, հաւատքով եւ խանդավառութեամբ կատարեցին իրենց պարտականութիւնը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

———o———

Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեանի, Հայ – բաղեատական Պատուիրակի փոխանորդ Հարաւային Ֆրանսայի, հրաւէրով եւ իր նախագահութեան ներքեւ՝ տեղի ունեցաւ անդրանիկ խորհրդակցական ժողով՝ հայ գաղութիս մէջ ծառայող բոլոր հոգեւորականներու եւ կրօնական ընկերակցութեանց ներկայացուցիչներու մասնակցութեամբ: Նիստը կայացաւ Մար – սիլիոյ Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, Ուրբաթ Նոյ. 2, ժամը 21ին:

Ժողովին մասնակցեցան հետեւեալ եկեղեցիներու հոգեւոր հովիւներն ու թաղականութեանց ներկայացուցիչները՝

Ա) Ս. Աստուածածին եկեղեցի (Նիս),
Բ) Ս. Գէորգ եկեղեցի (Սէն Լու Կրան Փէն Գ)
Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցի (Պօմոն)
Դ) Ս. Թադէոս – Բարթուղիմէոս եկեղեցի (Վալոն տէ Թիւվ), Ե) Ս. Կարապետ եկեղեցի (Քամփանեը–Ֆրէզ), Զ) Ս. Կարապետ եկեղեցի (Լա Սիոթա), Է) Ս. Յակոբ եկեղեցի (Պուլ. Օսման), Ը) Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցի (Փրատօ), Թ) Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցի (Սէն Ժեռմ):

Ժողովը բացուեցաւ Սրբազան Հօր աղօթքով: Ապա, Պատուիրակ Սրբազան Հօր առաջարկով՝ ընտրուեցաւ ձայներու մեծամասնութեամբ, հետեւեալ դիւանը՝

Պր. Ռուբէն Աթոյեան առենապետ
Տարօն Ծ. Վ. Ճէրճեան փ–առենապետ
Եղիշէ Քհնյ. Փանոսեան առենադպիր
Պր. Յակոբ Էսկիճեան փ–առենադպիր:

Նորընտիր դիւանին վստահուեցաւ պատրաստել ծրագիրը կրօնական եւ եկեղեցական մարմիններ կազմելու:

Երկրորդ ժողովը կը նախատեսուի յառաջիկայ Դեկտեմբեր ամսուան կէսերուն:

ԴԻՒԱՆ
ՀԱՐԱՒ. ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ
ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻ

Մարսէյլ, 5 Նոյ.

ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

(Հատուած «ԲԱՐԻ ԱՍԿԱՆ» Գրքից)

Գրեց՝ ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

Ֆո վէպլի ձէքսոնը մի սիրելի երգ ունի.

Վալենսիա,
կիսաբնի մէջ
Լսում եմ անվերջ,
Դու կանչում ես ինձ,
Վալենսիա...

Ֆո Վալենսիան, քո երազած բարու – թեան աշխարհը անվերջ կանչում է քեզ, եւ դու չարիքի ու անարդարութեան մէջ խրուելով, ընթանում ես դէպի այդ աշխարհը: Եւ երգում ես այդ ճանապարհին, բայց քոնը սոսկ երգ չէ, մի ամբողջ սիմֆոնիա է, մի մեծ համանուագ: Գինձէ փողերն այնտեղ թախծօրէն զօ – դանվում են. «Իմ սիրտը լեռներում է»... Բարութեան ձայնը, զթութեան բարբառն ու ցաւի ձուկը զալիս, միահիւսւում ու փոխւում են մինչ այդ աշխարհում չլսուած մի զարմանալի մեղեդու: Ծընդգանեն այնտեղ հալարօրէն հնչեցնում են. «Ուր որ կ'երթաս, պոռա Հայաստան», իսկ ջութակները թաւշէ ձայնով երգում են. «Սէրն անմահ է, աստւու – թիւնը մեռնում է ամէն վայրկեան»...

×

Կախման կէտը գրել, աւարտել էի սոյն յուշագրութիւնը, երբ...

Գիշերուայ կէսին պատահաբար միացրի հեռուստացոյցը:

Մոսկուան գրական հաղորդում էր տալիս: Ալեքսանդր Զակովսկին, լենինեան մրցանակի դափնեկիրը, «Լիտերատուրնայա Գազետա»յի խմբագիրը հանդիպել ընթերցողներին, նրանց հարցերին էր պատասխանում:

Հարցերից մէկն այսպիսին էր.

– Դուք արտասահմանեան շատ գրողների հետ էք հանդիպել, նրանցից ո՞վ է ձեզ վրայ ամենամեծ տպաւորութիւնը թո – ղել:

Զակովսկին սկսեց պատմել արտասահմանեան գրողների հետ ունեցած իր բազմաթիւ հանդիպումների մասին, ամերիկեան, անգլիական, ֆրանսական մի շարք նշանաւոր գրողների անուններ տուեց...

Գիտէի, այս անգամ, երեւան գալու ճանապարհին, երբ Սարոյեանը մի երկու օր Մոսկուայում էր եղել, Զակովսկին հրաւիրել, հանդիպում էր ունեցել հետը:

Կը յիշատակէ՞ արդեօք Սարոյեանին... Եւ յանկարծ.

– Արտասահմանեան շատ գրողների հետ եմ հանդիպել, բայց ինձ վրայ ամենամեծ տպաւորութիւնը թողել է Ուիլեամ Սարոյեանը...

...Եօթանասունն անց այդ մարդը հրաբուխ է...

...Եթէ շատ գրողներ մտածում են թէ իրենց գործերն ապագայում ինչ փառք կը բերեն իրենց, ապա Սարոյեանը մտածում է, թէ իր գործերը կը կարողա – նա՞ն թէկուզ եւ մի փոքր ազնուացնել աշխարհը...

Սրանք մօտաւոր պատառիկներ են Զակովսկու խօսքից, որ խօսք չէր, այլ հիացմունք ու ակնածանք:

Լուրեանս միջով հայաստանեան մի տաք ալիք անցաւ, իսկ հոգուս մէջ ինքնաբերաբար նորից սարոյեանական համանուագն էր հնչում, ջութակները նորից թաւշէ ձայնով երգում էին. «Սէրը անմահ է...» Ուրեմն անմահ ես նաեւ դու, բարի հսկայ, որովհետեւ ոտից գլուխ սէր ես, մարդկային անսահման, անսպառ սէր...

(Շար.– 45 եւ վերջ)

Այրի Տիկին Պայծառ Քիւրաճեան եւ զաւակները՝ Օրիորդներ Մարգրիտ, Մարի Քիւրաճեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս (Փօլ) Քիւրաճեան, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Քիւրաճեան եւ զաւակը (Նիւ Եորք), Նշան Քիւրաճեան եւ զաւակները (Կրընոպլը), Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Անդրանիկեան ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, հօրեղբօր եւ զարմիկին՝

ՅԱԿՈԲ ՔԻՒՐԱՃԵԱՆԻ

արկածալի մահը, որ պատահեցաւ Նոյ. 1ին Մարսէյլ: Թաղումը կատարուեցաւ Նոյ. 5ին:

ՅԱՒԱՋ. — Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Նշան Քիւրաճեանի եւ ընտանիքին:

×

Այս տխուր առթիւ Պ. Նշան Քիւրաճեան 500 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին, իր զարմիկին յիշատակին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Մեռելոցի առթիւ Տիկին Արշալոյս Սարդիսեան իր թանկագին սիրելիներուն, հօր՝ Յովհաննէս Թէրլէմէզեանի, ամուսնոյն՝ Հրաչ Սարգիսեանի եւ քրոջ՝ Տիկին Սիրուն Լերքոդեանի (երեքն ալ միացած Փէռ-Լաչէզի իրենց ընտանեկան դամբանը) յիշատակին 400 Ֆր. կը նուիրէ Դպրոցասէրին (առանձ «Յառաջ»էն) եւ 100 Ֆր. «Յառաջ»ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ԿԱՊՈՑ ՄԱՋԻ Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան իր բոլոր մասնաճիւղերը, Շաբաթ օր, Նոյեմբեր 10, ժամը 15ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ՝ 17 Ռիւ Պլէօ: Կարեւոր օրակարգ. ճշդապահ ըլլալ:

ՓԱՐԻԶ
Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, Նոյ. 11ին, համաչխարհային Ա. պատերազմի զինադադարի տարեդարձին առիթով, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագ:

կը պատարագէ Գ.ԻՒՏ ԵՊՍ. ՆԱԳԱՇԵԱՆ

Յատուկ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգիստ՝ Լիբանանի դէպքերուն առիթով զոհուած Հայերուն համար, ինչպէս նաեւ մաղթանք՝ Լիբանանի խաղաղութեան համար:

Այս առթիւ կը քարոզէ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

կաթող. Պատուիրակ Հայոց Եւրոպայի

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը ներկայ ըլլալու սոյն արարողութիւններուն եւ իր աղօթքն ու յարգանքը մատուցանելու զոհուած հայրենակիցներու յիշատակին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ալֆորվիլի կապ. Խաչի մասնաճիւղը կը ծանուցանէ որ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Ս. Պօղոս - Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ, կոմիտաս փողոց, Կիրակի Նոյ. 11ին, իրենց մահացած ընկեր - ընկերուհիներուն համար: Նոյն առիթով, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի մահացած Դաշնակցականներուն համար:

Ի գիտութիւն անոնց յիշատակը յարգողներուն:

ՀՈԳԵՃԱՇ

Պատարագէն անմիջապէս յետոյ, ժամը 13ին սկսեալ, տեղի կ'ունենայ մասնաւոր հոգեճաշ Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան մէջ, 9 Ռիւ տը Մատրիտ: Սիրով կը հրաւիրուին մեզմէ յաւէտ բաժնուած ընկերու - հիներու եւ ընկերներու ընտանիքներն ու բարեկամները:

Ծախքերու մասնակցութիւն:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
ՈՒՐԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 16, ԺԱՄԸ 20·30ԻՆ,

ՍԱԼ ԿԻՄԷԻ ՄԷՋ

6, Փլաս տ'Իէնա, Փարիզ 16րդ
Բարձր հովանաւորութեամբ
Արեւմտեան Եւրոպայի կաթ. Պատուիրակ և Փարիզի Առաջնորդ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կը մասնակցին՝ ծանօթ բանաստեղծուհի

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

(յատկապէս եկած Հայաստանէն)
հանրածանօթ դաշնակահար՝ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է.

EXPOSITION DE PEINTURES
ET DE SCULPTURES

JEAN MESSIKIAN

Du 16 au 25 Novembre de 14 à 11 heures
Vernissage le vendredi 16 Novembre à partir de 19 heures
CENTRE CULTUREL DE L'U.G.A.B.
33, Cours Pierre-Puget, 13006 Marseille

ՄԱՌԱՆ
? ? ?

APRÈS AMÉNAGEMENT
à partir du 1er novembre

24, rue Rodier
75009 Paris
tél. 280-35-84

DANSES et CHANSONS
avec
GRICHA GRINN
Pianiste virtuose et chanteur
arménien - russe - tzigane - blatnoï
de 20h.30 à 2h. (fermé le dimanche)

menu à 37 F — Hors-d'œuvres variés avec brochette ou petites volailles en grillade

MARIAGE - BANQUET (50 couverts)
PARKING 7 rue Rodier 75009 Paris

EN L'EGLISE DE LA SAINTE TRINITE - P1 (Trinité)
Le Mardi, 13 Novembre à 21 heures
RADIO FRANCE - FRANCE CULTURE
Présente sous son cycle de Musique Sacrée orientale
5 — ARMENIE

l'Oratorio en FA Mineur
de Ara Bartévian

(d'après le texte de la Messe Arménienne)

Avec le concours de
LYNE DOURIAN (Mezzo-sop. de l'Opéra
MIHRAN ELMAYAN (Ténor)
LA CHORALE ELISABETH BRASSEUR
(*Chef de chœur Catherine Brilli*)
L'ORCHESTRE des CONCERTS COLONNE
Chorale Arménienne de Paris
à l'orgue Solange Robin-Chiappari
150 exécutants sous la direction de l'auteur

ENTREE LIBRE GRATUITE — (église chauffée)

ՄԱՌԱՆ
? ? ?

LE NOUVEAU SALON DE PARIS
1979
34, Rue du Louvre
parmi plusieurs collections celle de
Aram Alécian
du 6 au 30 Novembre
de 12 h. à 18 h. sauf le Lundi

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile
SOIREE DANSANTE
Greco-Arménienne
Samedi 17 Nov. à partir de 21 heures
avec la participation
des ensembles folkloriques des deux communautés
Entrée : 30 F.
Renseignements et réservation :
M. C. A. Tél. : 50-15-09

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Հարաւ. Ֆրանսայի Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի եւ այլ հեռեւեալ նուէրները.— Խաչիկ Զարգօչեանի մահուան առթիւ՝ Տէրոյեան Ճարութիւն 230, Սիմոն Շահրիկեանի հոգեհանգիստին առթիւ՝ Պ. Օտաոյի Կապ. Խաչ 50, այրի Տիկ. Կոնոսեան 20: Կարօ Արմաղանեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ Արմաղանեան եւ Պօղոսեան ընտանիքները 50, Պ. Օտաոյի Կ. Խաչ 50, Տէրոյեան Ճարութիւն 50, Եղիազարեան Շուշան 10, Տէրտէրեան Ադնիւ 20 Ֆր.:

MARANE
? ? ?

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ԵՒ ՀՈԳԵՃԱՇ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընկերուհիներու յիշատակին՝ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի առաւօտ, Նոյեմբեր 11, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Հոգեճաշ ժամը 13·30ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Ճաշագին 40 Ֆր.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է 100 Ֆր. Պ. Մուրատ Մուրատեանէ Զատիկ Գոչեանի մահուան առթիւ:

×

Կապ. Խաչի Խիի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է 100 Ֆր. Պ. Առաքել Սերոբեանէ իր թոռան մկրտութեան առթիւ:

×

Տէսինի եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Նախկին տէսինաբնակ Տէր եւ Տիկ. Եդուարդ Գարաճեան իրենց ողբացեալ որդւոյն Ճարութիւն Գարաճեանի յիշատակին 500 Ֆր., նորոգ հանդուցեալ Մանուէլ Արապեանի մահուան քառասունքին առթիւ (մահացած Մեքսիքա) Պր. Յովհ. եւ Օր. Ճամիկ Արապեան 300, Տիկ. Հռ. Մարկոսեան (Մարսէյլ) 200, Տէր եւ Տիկ. Միսաք Հապիպեան (Քան) 100, Ինէզեան ընտանիք (Մարսէյլ) 100, Տէր եւ Տիկ. Փաւլոսեան (Մարսէյլ) եւ Տէր եւ Տիկ. Մարթինէզ (Մարսէյլ) 50ական Ֆր.:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 26ԷՆ - ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ՀԱՅԿ. ԾՆՈՒՆԴԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՆՑՈՒՅԷ'Ք

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ՍԱՊԷՐԱԹՈՒՌԻ

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ ՄԱՐՍԷՅԷԼԷՆ ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸԼԼԱԼՈՎ ԱՆՑԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

A LYON
sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS
saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

ՇԱԲԱԹ-ԿԻՐԱԿԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
10-11
SAMEDI-DIMANCHE
10-11 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.511 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.511

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ◂▸ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹՕՏՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Հոկտ.30–Նոյ 6)

ԹԵՀՐԱՆ

Հակաամերիկեան ցոյցերը կը Սաստկանան

—×—

ԱՄԵՐԻԿԱ

Հակիրաւեական ցոյցեր կը Սկսին

Ուրբաթ առաւօ կացութիւնը չէր փոխուած Թեհրանի ամերիկեան դեսպանատունը, ուր կան 60 պատանդ մինչ Ասո – մէնի ուելի կը կարծրացնէր իր դիրքը եւ կը քաջալերէր հակաամերիկեան ցոյ – ցերը « Մա՛հ, Գարթըրի », « Ամերիկա – յի՛ք կո հոմ » եւայլն։

Ուաշինկթըն կը փորձէ միշտ ցոյց տալ թէ պաղարիւնութիւնը չի կորսնցներ թէեւ Ամերիկացիք սկսած են հակիրան – եան ցոյցեր ընել պահանջելով որ Պարս – կաստան ետ դրկուին բոլոր պարսիկ ու – սանողները (60 հազար են Ամերիկա)։ Ցարդ ոչ մէկ միջամտութիւն դեր խա – ղացած է։ Կ'ըսուի թէ Արաֆաթ պայման մը դրած է միջնորդութեան համար՝ Մի – ացեալ Նահանգները պէտք է հրապարա – կաւ դիմեն ՊԱԿին։ Արտաքին նախարա – րութիւնը ոչ մէկ հակասութիւն կը տես – նէ այն իրողութեան մէջ որ Ուաշինկթըն միշտ չի ճանչնար ՊԱԿը բայց եւ այն – պէս անոր կը դիմէ երբ պէտք ունի (1976ին՝ Լիբանան)։ Դեռ հակասութիւն չի տեսնուիր նոյնիսկ երբ նկատողու – թեան յանձնուի որ ՄԱԿի ամերիկեան դեսպանը՝ Եունկ մեղադրուեցաւ երբ Շիման մէջ էր ՊԱԿի պատուիրակներուն հետ, մինչ Քլարք կը քաջալերուի։ Աւոր ալ Արտաքին նախարարութեան բանբերը ըսած է. « Ինճոր մը եւ նարինջ մը կը բաղդատէք »։

X Թեհրանի օդակայանը, իշխանու – թիւնները 11 արեւմտեան լրագրող ետ դրկեցին։ Եկած էին դեսպանատան խըն – դրին համար։

X Պարսիկ ուսանողները գացած գտած են ամերիկացի գործակալ մը, որ դես – պանատունէն դուրս գտնուելով պա – տանդներուն մաս չէր կազմեր։ Բայց կ'ըսուէր թէ Խոմէյնի ըսած է որ ազատ ձգեն։ Մնաց որ « Յեղափոխութեան Խոր – հուրդն » ալ որեւէ որոշում չի կրնար տալ քանի տրամադիր էր ամերիկացի բանագնացներն ընդունելու եւ Ղոմի կրօնապետը ո՛չ ըսաւ, չեչտելով թէ Մի – ացեալ Նահանգները « Պարսկաստանի եւ համայն մարդկութեան թիւ 1 թշնամին » են։

Ամերիկայէն հասած վերջին լուրերու համաձայն, հակիրանեան չարժումները ծաւալ առած են։ Քենըտի օդակայանի պաշտօնէութիւնը կը մերժէ իրանեան ինկերութեան օդանաւերը եւ Թեհրանէն եկած օդանաւ մը ստիպուած եղած է Մոնրէալ երթալ։ Պարսիկ ուսանողները որոնք կը փորձէին ցոյց ընել Սպիտակ Տան առջեւ, յարձակումներու ենթար – կուած են։ Դեռ Պարսկաստան գտնուող քանի մը հազար Ամերիկացիներն ալ ի – րենց երկիրը կը վերադառնան։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՍԵՄԻՆԱՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի Լենին մետաքսի գործատան մէջ տեղի ունեցած է հիւսուածեղէնի սարքաւորումներու չահագործման հար – ցերուն նուիրուած սեմինար մը, կազմա – կերպութեամբ Խորհ. Միութեան թեթեւ արդիւնաբերութեան նախարարութեան եւ Լենհաստանի « Դոֆթանա » առեւտրա – կան ձեռնարկութեան։ Մասնակցած են Խորհ. Միութեան զանազան քաղաքներու հիւսուածեղէնի ձեռնարկութիւններու ներկայացուցիչները, որոնք խօսած են հիւսող մեքենաներու յատկանիշներու մասին եւ կարծիքներու փոխանակութիւն ունեցած անոնց կատարելագործման հա – մար։

×

ԻՏԱԼԱՑԻ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՆԵՐՈՒ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Երկու շաբաթով Հայաստան գացած են իտալացի ճարտարապետներ Ատրիանօ Ալիակօ – Նովելլօ, Ալպերթօ Փենսա եւ Հայկ Ուլուհոճեան, որոնք այցելած են Երեւանի եւ այլ քաղաքներու նորակա – ռոյց շրջանները, դիտած են պատմական յուշարձանները եւ ծանօթացած « Երե – ւան – նախագիծ » հիմնարկի աշխատանք – ներուն։ Հայաստանի ճարտարապետնե – րու տան մէջ տեղի ունեցած հանդիպումի ընթացքին հիւրերը պարզած են իրենց այցելութեան նպատակը, այն է՝ խոս – լացի եւ հայ մասնագէտներու միջեւ հա – տատած գիտական եւ ստեղծագործա – կան կապերու յետագայ ընդլայնումը եւ խորացումը։ Երկու տարի է որ Միլանոյի Բազմարուեստից Հիմնարկին մէջ կը բա – նի արդի ճարտարապետութեան դիտա – հետազօտական կեդրոնը, ուր կ'ուսում – նասիրուի նաեւ հայկ. հին ու նոր ճար – տարապետութիւնը։ Ա. Փենսա հայկ. ճարտարապետութեան մասին ընդարձակ յօդուած մը տպագրած է Իտալիոյ ճարտարապետներու Միութեան պաշտօ – նաթերթին մէջ։ Հանդիպումի աւարտին, ներկաները դիտած են իտալացի ճար – տարապետ Փիէռ Լուիճի Ներվիի ստեղծած կառոյցներու լուսապատկերները եւ ճար – տարապետ Անճելօ Մանճառոտիի գործե – րուն ցուցահանդէսը։

×

ԾԱՆՐԱԲԱՐՁ ԵՈՒՐԻԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ ՆՈՐ ՄՐՑԱՆԻՇԸ

Հոկտեմբերեանի դիւղական ակումբին մէջ ծանրաբարձ Եուրիկ Սարգսեան հաս – տատած է համաշխարհային նոր մրցանիշ մը, բարձրացնելով 267,5 քիլօ (56 քիլօ ծանրութեան դասակարգին)։

×

ԱՐՓԻ – ՍԵՒԱՆ ՋՐԱՏԱՐ՝ ԿԸ ՄՆԱՑ 200 ՄԵԹՐ

Արփի – Սեւան ջրատարի չինարարու – թիւնը իր աւարտին հասնելու վրայ է։ Մնացած է տակաւին 200 մեթր հորատե – լու։ Բանուորները, մասնագէտներն ու ճարտարապետները տարիներու դժուար աշխատանքով կրցած են հարթել մեծ դժուարութիւններ։ Ըստ նախատեսու – թեան, քանի մը ամիսէն փապուղին կը սկսի գործածուիլ, յագուրդ տալով ծան – ծաղող Սեւանայ լիճի ծարաւին։

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌՈՂՋԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ ՆՈՐ ՀԱՏՈՐ ՄԸ

« Հայաստան » հրատարակչականէն լոյս տեսած է հատոր մը առողջարաննե – րու կլիմայական եւ ջրաբուժական յատ – կանիշներու եւ արժէքներու մասին։ Հա – յաստանի մէջ կան աւելի քան 350 հան – քային աղբիւրներ, որոնց հիման վրայ կը բանին Ջերմուկի, Ածինի, Դիլիջանի, Ստեփանաւանի, Սեւանի առողջարաննե – րը։ Ջերմուկը, որուն հանքային աղբիւր – ները իրենց բաղադրութեամբ մօտ են Կառլովի Վարիի (Չեխոսլովաքիա) հրա – շակաւոր ջուրերուն, տարուէ տարի մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ։

×

ԷՄԻԼԻՕ ԳՐԵԿՈՑԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի Նկարիչներու տան մէջ բաց – ուած է իտալացի քանդակագործ Էմիլիօ Գրեկոյի ցուցահանդէսը, ուր ներկայաց – ուած են 180 գործեր։ Բացման օրը խօսք առած են Հայաստանի Նկարիչներու Մի – ութեան նախագահ Սուրէն Սաֆարեան, Ա.րա Ցարուքիւնեան եւ « Խորհ. Միու – թիւն – Իտալիա » Ընկերութեան հայկա – կան բաժնի նախագահի տեղակալ Արմէն Զարեան, որոնք վեր առած են քանդա – կագործին բերած նպաստը ժամանակա – կից կերպարուեստի կալուածին։

ԿՈՉ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս անցեալ կիրակի եկեղեցւոյ քե – մէն յայտարարուեցաւ, այս տարի Փա – րիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեց – ւոյ օծման 75րդ տարեդարձն է։

Ամբողջ այս եօթանասուն եւ հինգ տա – րիներու ընթացքին, Փարիզի Մայր եկե – ղեցին եղած է Ֆրանսայի եւ ընդհանրա – պէս Եւրոպայի հայ ժողովուրդին հոգե – ւոր եւ ազգային կեանքի կեդրոնն ու խոր – հրդանիշը։

Եկեղեցւոյ հիմնարկութենէն ի վեր ա – նոր կամարներուն տակ միշտ ու անխա – փան հնչած են Հայ Աղօթքն ու Շարա – կանը եւ պատարագի հոգեպարար եւ ներ – շնչող արարողութիւնները, հաղորդ դար – ձընելով մեզ մեր նախահայրերու հաւատ – քին եւ մեր ազգային սրբութիւններուն եւ աւանդութիւններուն։

Փարիզի Ս.Ցովհ.Մկրտիչ Մայր եկեղեցին նուիրական ուխտավայր մը դարձած է Փարիզի իւրաքանչիւր հայ ընտանիքի հա – մար, վանդի անոր աւազանին մէջ է որ մկրտուած եւ սուրբ միւռոնով կնքուած են իր զաւակները. անոր խորանին առ – ջեւ սուրբ պսակի օրհնութիւնն ընդու – նած եւ իրենց ընտանեկան ուխտը կատա – րած են երիտասարդ զոյգեր, իրենց սի – րելիները այս աշխարհէն իրենց վերջին հրաժեշտը տուած են՝ այս եկեղեցիին աղօթքովն ու օրհնութեամբը։ Մէկ խօս – քով, ամէն Հայու կեանքը կապուած ու նոյնացած է այս եկեղեցիին հետ։

Փարիզի Հայութիւնը միշտ երախտա – դիտութեամբ կը յիշէ ազգային մեծ բա – րերար Աղեքսանդը Մանթաշեանը, որ Փարիզի լուսագոյն կեդրոնին մէջ կառու – ցած է այս չքեղ ու հայկական ճար – տարապետութեամբ փառաւոր եկեղեցին ու զայն մեզի ժառանգ թողած է։

Անիկա թանկագին եւ սրբազան աւանդ մըն է Փարիզի Հայութեան, որուն վրայ պէտք է դուրգուրալ եւ ամէն զոհողու – թիւն ընել անոր անաղարտ պահպանման եւ պայծառութեան համար։

75 տարիները գործածուելէ յետոյ, այժմ եկեղեցիին արտաքին մասը՝ տա – նիքը վերանորոգութեան կը կարօտի, պահպանելու համար եկեղեցիին անձրեւ – ներու եւ խոնաւութեան թափանցումնե – րէն։

Շուրջ 15 տարիներ առաջ եկեղեցւոյն դուրսի և ներսի մասերը մաքրուեցան եւ դմբեթի բաժինն ա հիմնապէս վերանո – րոգուեցաւ։ Այժմ ալ արդէն սկսուած է տանիքի մնացեալ մասերուն հիմնական նորոգութեան, որուն համար նախատես – ուած է 400·000 ֆրանքի ծախք մը։

Եկեղեցին իր միջոցներով է վիճակի չէ այս բացառիկ ծախքը հոգալու, իր ե – կամուտները հազիւ կը բաւեն իր ընթա – ցիկ ծախքերուն։

Ներկայիս արտաքին կոչ կ'ուղղենք Փարիզի Հայութեան, որպէսզի ամէն Հայ նուիրական պարտականութիւն նկատէ իր մասնակցութեան բաժինը բերել եկեղե – ցիին նորոգութեան համար, վանդի ա – նիկա՝ Տունն է Աստուծոյ եւ Ազգին։

Մնամք սիրալիր ողջունիւ եւ օրհնու – թեամբ, աղօթարար՝

ՍԵՐՈՎԲԷ Ա.ՐԲ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
կաթ. Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց
Առաջնորդ Հայոց Փարիզի

Նուիրատուութիւնները կատարել՝
EGLISE ARMENIENNE
15, Rue Jean-Goujon — 75008 PARIS

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Աշխատանքի նախարար նշանակուեցաւ Ժան Մաթէոլի, ծագու – մով Քորսիքացի մը, որ նախագահն էր Ֆրանսայի Շարպոնաժներուն։ Զախ կո – լիստ, ընդունուած «խօսակից» կը նկատ – ուի, ընդհանրապէս։

ՏԻԿԻՆ ՏՐ ԿՕԼ 24 ժամ տարբերու – թեամբ միայն չկրցաւ իրագործել իր վերջին փախաքը, մեռնիլ Նոյ 9ին, ա – մուսնոյն մահուան օրը (1970)։ Պարզ եւ մտերիմ յուղարկաւորութիւն մը կը կա – տարուի Շաբաթ, Քոլոմպէ, որու գերեզ – մանատունը կ'երթայ միանալու անոր, որու չուքին տակ ապրեցաւ 49 տարի եւ որ սակայն ըսած էր իրեն համար. « Ա – ռանց իրեն ոչինչ եղած կ'ըլլար այնպէս ինչպէս որ եղաւ »։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ ալ « յեղա – փոխական » քայլ մը առնելու վրայ է, քանի չատ հաւանաբար կին մը պիտի ընդունուի իբրեւ « անմահ »։ Արդարեւ Ռոժէ Քայուայի աթոռին արդէն իսկ թեկնածուութիւնը դրուած է ակադեմա – կաններուն կողմէ իսկ Մարկերիթ Եուր – սընարի։

ՊՈԼՍՈՑ մէկ արուարձանին մէջ՝ Չէյ – թինպուրնիւ նոր ահաբեկում մը եղած է։ Զորս հոգի սպանած են ոստիկանապետ մը եւ ազգայնական (ծայրայեղ–աջ) նախկին պարագլուխ մը։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԲԱՐԳԱՒԱՃՈՒՄ ՈՒ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՅԵՂԱՇՐՋՈՒՄ

Գրեց՝ ՓՐՈՖ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՈՒԼՏՈՒԿԵԱՆ
(Դասախօս Պէյրութի Ամերիկեան
Համալսարանի ու Հայկազեան Գոլէճի)

Պետութեան մը տնտեսական բարգաւաճման հանգրուաններուն ու ֆինանսական հաստատութեանց յեղաշրջման փուլերուն մէջեւ գոյութիւն ունի որոշ զուգահեռական մը: Սոյն փուլերը բնականոն կերպով կը հետեւին կանոնաւոր տիպար աճի մը եւ շատ յաճախ, զանազան փուլեր կը ներգործեն միասին:

Վերոյիշեալ յեղաշրջման ընթացքին չուկայի ճնշումները, արտաքին ազդեցութիւնները, թեքնոլոժիի յառաջդիմութիւնները, գործելակերպի ու օրէնսդրութեան նոր ուժերը ու բարեփոխութիւնները ծնունդ կուտան լրացուցիչ նոր փուլերու:

Եւրոպայի ու Միացեալ Նահանգներու տնտեսական ու ելմտական հաստատութիւններու աճումին ընթացքը ցոյց կուտայ հետեւեալ հինգ գլխաւոր ֆինանսական փուլերը վերջին հարիւրամեակի ընթացքին.

Ա) Դրամական (մոնէթէր)
Բ) Դրամատնական (պանքէր)
Գ) Մասնագիտացած ֆինանսական հաստատութիւններու էնսթիթիւսիոն ֆինանսիէր սփեզիալիզէ):
Դ) Դրամական ու դրամագլուխի շուկաներու (մարշէ մոնէթէր է ֆափիթօ)
Ե) Ազգային ու միջազգային ֆինանսական շուկաներու համակարգումի (intégration des marchés financiers nationaux avec des marchés financiers internationaux).

×

Ա. Դրամական փուլ

Սեղանաւորները, մուրհակ գեղչողները ու օտար դրամանիշերով զբաղողները, առեւտրականներ կամ հողատէրերը գոյութիւն ունեցած են նախապէս Եւրոպայի մէջ եւ գոյութիւն ունին այսօր բարգաւաճող տնտեսութիւններու մէջ, որպէս ֆինանսի կարեւոր աղբիւրներ՝ փոքր ճարտարարուեստի, արհեստներու, փոքր առեւտրականներու եւ հողամշակներու: Այս փուլին մէջ բացակայ են բարձր մակարդակի վրայ գործող դրամատուներ, կեդրոնական դրամատուն ու զուգահեռ օրէնսդրութիւն, ապահովագրական ընկերութիւններ ու պարտամուրհակներու դրութեան ներկայութիւնը. վարկի զգալարը տակաւին դրեթէ գոյութիւն չունի առեւտրական գործառնութեանց մէջ ու մեծ ներդրումներ՝ դրեթէ ան-ծանօթ:

Բ. Դրամատնական փուլ

Դրամատուներու ներկայութիւնը լրենց զանազան ճիւղաւորումներով, գործելակերպի ու ֆինանսաւորումի եղանակով կը բացայայտէ որոշ յեղաշրջում մը՝ տնտեսական փոխ-յարաբերութիւններու մէջ:

Հոս է որ դրամատնական դրութիւնը ծնունդ կ'առնէ: Այս ընթացքին, կեդրոնական դրամատուն մը յայտնուելը, զանազան միջնորդ հաստատութիւններու կազմաւորումը զարկ կուտան տնտեսու-թեան բարգաւաճման արագացումին:

Այս փուլի կազմաւորման մէջն է որ դրամատուները, լրենց պետական սահմանիներէն դուրս գալով, ներդրումները ըրած են նախկին գաղութներու մէջ՝ Ասիա, Հարաւային Ամերիկա ու Աֆրիկէ:

Վարկը դրեթէ տարածուած ու ընդունուած գործառնութեանց միջոց մըն է. սակայն վարկի պայմանաժամերը կարճ են ու կ'որդեգրուին գլխաւորաբար միջազգային առեւտուրի մէջ, երեքէն վեց ամիս, ու պետութեան մը սահմաններուն մէջ՝ կ'որդեգրուի ներքին առեւտուրի, ճարտարարուեստի ու հողատնտեսու-թեան գործառնութիւնները ընդլայնելու ու զարգացնելու համար: Ապահովագրական ընկերութիւններ լ՛ոյս կուգան որպէս լրացուցիչ գործօն՝ տնտեսու-թեան՝ առաւելաբար առեւտրական զանազան մարզերը երաշխաւորելու:

Կեդրոնական դրամատուներ ու անոնց զուգահեռ ելեմտական ու դրամական օրէնսդրութիւնը կենսական ազդակներ կը համարուին ու կ'որդեգրուին տնտեսու-թիւնները կանոնաւորելու համար:

Գ. Մասնագիտացած ֆինանսական հաստատութիւններու փուլ

Տնտեսութեանց զարգացման այս շրջանին, անհրաժեշտութիւն կը դառնայ մասնագիտացած հաստատութիւններու ընկերութիւններ, ներդրումներու դրա-Եւրոպայէն քաղելով՝ կը նմարենք՝ խորհրդատական ու համադործակցական դրամատուներ, կեանքի ապահովագրական ընկերութիւններ, ներդրումներու դրամատուներ կամ դրամագլուխ ստեղծող հաստատութիւններ, պաճէ տ'ափֆէր, հանգստեան թոշակի հիմնադրամներ, փոնտեր, հողամշակութեան, ճարտարարուեստի, բարեւաճման ու կալուածագրական դրամատուներ, ապառողական ու անհատական վարկերու դրամատուներ: Հոս յիշուած բոլոր դրամատուներն ու հաստատութիւնները մեծ զարկ կուտան ու կը նպաստեն տնտեսութեան աճումի թափին:

Այս հանդրուանին է որ կարճ ու երկար պայմանաժամով պարտամուրհակներ, ընկերութիւններ ու պետական ելեմտական ու դանձային բաժնեթուղթեր ու պարտամուրհակներ պահեստի դրուած-փոխ դրամի հաստատագիրները (սերթիֆիֆիա տը տէֆո) եւ այլ ֆինանսական տոմսեր լ՛ոյս կուգան կազմաւորելու համար դրամական ու դրամագլուխի շուկայի գլխաւոր գործօնները, ու առիթ կու տան գոյութիւն ունեցող ելմտական հաստատութիւններու ու առեւտրական փոխ-յարաբերութիւններու գործը թափը երաշխաւորելու համար:

Դ. Դրամական ու դրամագլուխի շուկաներու փուլ

Այս փուլին հասած որեւէ տնտեսութիւն կարելի է դասաւորել որպէս յառաջադէմ ու ճարտարարուեստականացած պետութիւն: Ֆինանսական սպասարկութիւններ ու հաստատութիւններ, դրամատուներ ու շուկաներ արդէն հասած են հասունութեան հանդրուանի մը ու երկու հիմնական ելմտական շուկաներ՝ փրիմէր է սըկոնտէր դարձած են իշխող, անհրաժեշտ ու պերակլիւտ՝ ելմտական գործունէութիւններու ու առեւտրական փոխ-յարաբերութիւններու գործը թափը երաշխաւորելու համար:

Ե. Ազգային ու միջազգային ֆինանսական շուկաներու համակարգումի փուլ

Հաղորդակցութեանց թեքնոլոժիի յառաջդիմութեամբ, միջազգային համայնքի մոտուս վիվէնտիի ըմբռնումի փոփոխութեամբ՝ պաղ պատերազմէն դէպի խաղաղ գոյակցութիւն ու տէթանթ, համայնավար ու ընկերվարական վարչակարգերու ելեմտական նոր դիրքորոշումներով ու քաղաքականութեամբ՝ դէպի տնտեսական միջ-կապակցութիւն (էնթէգրէյշընսնս) անհատական ձեռնարկի դրամատիրութեանց պետութիւններու միջեւ, Էօրոտոլարի չուկայի կարեւորութեան բարձրացումով ու վերջապէս՝ 1973ի ուժանիւթի գիներու յաւելումով, 1945էն ասդին, կը նշմարենք միջազգային ու շրջանային բազմազգեան ֆինանսական հաստատութիւններ, ազգային կազմակերպութիւններ ու որպէս հետեւանք՝ մեծաքանակ գործառնութիւններ միջազգային ֆինանսական կեդրոններու միջեւ: Այս հանդրուանը կարելի է որակել չուկաներու համակարգում:

Փարիզ, Նոյեմբեր 2

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՐԳԻՔԱՆԻ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՇԷՆՔԵՐԸ «ՊԱՏՐԱՍՏ» ԵՆ

Ուղիղ մէկ տարի առաջ, աւելի ճիշդ անցեալ տարուայ Օգոստոս 31ին Աբաջածում տեղի ունեցաւ այսպիսի մի հետաքրքրական հոյակապ արարողութիւն:

— Ժողովրդական կրթութեան Բաժի՞նն է:

— Այո՛, բաժնի վարիչը լսում է:

— Շնորհաւորում ենք, ընկեր Աւագեան, Գեղաձորի մէկնակարգ դպրոցի նորակառոյց շէնքը ձեր տրամադրութեան տակ է:

Սակայն շարժական մեքենայացած շարասեան դրասենեակից հաղորդուած այդ «ուրախ լուրը» Ժողկրթբաժնի վարիչին ընդունեց տխուր դէմքով:

— Եւ դուք կարծում էք, թէ վաղը պարապմունքները կը սկսենք այդ շէնքո՞ւմ:

— Դա ձեր գործն է, — լսուեց պատասխանը:

— Յաւօք, առայժմ դա ձեր գործն է: Չէ՞ որ շինարարական աշխատանքները դեռ չեն աւարտուել:

Բայց որովհետեւ շինարարական աշխատանքների անաւարտ լինելը չէր կարող խանգարել հեռաքօսագրոյցի աւարտմանը, ուստի լսափողերն արագօրէն դրուեցին լրենց տեղերը:

Նորակառոյցի ընդունումը յետաձգելով եւս մէկ տարով, Ժողկրթբաժնի եւ Գեղաձորի դպրոցի ղեկավարները լաւ գոյս էին, որ այդ ժամանակամիջոցը լիովին բաւարար կը լինէր շինարարների կիսատ-պռատ գործերն աւարտելու, այսինքն, ջրի, ջեռուցման, լուսաւորութեան ապահովման հարցերը լուծելու, ուստի նաեւ արհեստանոցներն ու սարքաւորումները տեղադրելու, դպրոցի շրջապատը բարեկարգելու համար: Սակայն շարժական շարասեան մարդկանցից եւ ոչ մէկը չէարժուեց դէպի դպրոց: Անցած 12 ամսում շինարարները դպրոցում չաշխատեցին նոյնիսկ 12 ժամ, եւ նոր ուսումնական տարուայ առաջին օրը նորակառոյցը չհանձնուեց նախնական վիճակում:

Արդարեւ թիւ 10 շարժական շարասեան պատասխանատու ընկերների անպատասխանատուութիւնն աւելի վառ երանգներով դրսեւորուեց նաեւ շրջկենարոնի՝ Մաղկահովտի դպրոցում ծաւալուած շինարարական գործունէութեան մէջ: Կառուցման եօթ տարուայ պատմութիւն ունեցող այդ դպրոցի եօթ մասնաշէնքերից առայժմ «պատրաստ» է միայն 4ը: Իսկ շինարարների բառարանում պատրաստ բառը բոլորովին այլ նշանակութիւն ունի, դա նշանակում է շէնք, որի շինարարական աշխատանքները շարունակւում են շահագործման յանձնուելուց յետոյ ևս:

Ահա թէկուզ Գեղաձորի դպրոցի վերջին հանդրուանի կատարողները: Ամառուայ տաք օրերին, երբ ամէն մարդ ձգտում է ստուերի տակ, շինարարները ստիպուած էին ամբողջ օրը տաքացնել իրենց սրտերը ու մարմինները՝ ներկելով դպրոցի պատերը, ներսից ու դրսից: Ներկելու աշխատանքները կատարուեցին ոչ միայն ներկելու համար, այլ նաեւ ներկելու համար

ՎԱՃԱՌՔԻ ԸՆԴՈՒՆՎՈՂ ՏՈՒՆ

Ամենահարուստ նյութ բոլոր հետաքրքրվողների համար։ Ցանկ, գնահատություններ, տարբեր ապրանքների ներկայացուցիչների հասցեներ։ Ամենաարդիական տեղեկատվություն։

ՎԱՃԱՌՔԻ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄ

Ամենաարդյունավետ գովազդը՝ ձեր ապրանքի մասին ամենաշատ հետաքրքրվողների մոտ։ Ամենաարդյունավետ գովազդը՝ ձեր ապրանքի մասին ամենաշատ հետաքրքրվողների մոտ։

ՎԱՃԱՌՔԻ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄ

Ամենաարդյունավետ գովազդը՝ ձեր ապրանքի մասին ամենաշատ հետաքրքրվողների մոտ։ Ամենաարդյունավետ գովազդը՝ ձեր ապրանքի մասին ամենաշատ հետաքրքրվողների մոտ։

Զաւակները, թոռները ու ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն՝

ԳՐԻԳՈՐ ԱՑԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Նոյ. 2ին, 90 տարեկանին Մէնթ Էթիէնի չրջանը։

UNION GENERALE
ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

Léon Jamgotchian

EXPOSITION RETROSPECTIVE
« LA NATURE ET LES ETRES »
Peintures — Aquarelles — gravures
Lithos — dessins
17-24 Novembre
Heures d'ouvertures de l'exposition
14 h. à 20 h. du Lundi au Samedi
11 h. à 20 h. le Dimanche
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ

Տիկին Սիրվարդ Զոլաբեանի *մահուան տարեդարձ, Տէր եւ Տիկ. Քրիստափոր Խաբուրլեան 200 ֆր. կը նուիրեն Աղքատախնամին (առանալ «Ցառաջ»էն) եւ 50 ֆր. «Ցառաջ»ին։*

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile

SOIREE DANSANTE

Greco-Arménienne

Samedi 17 Nov. à partir de 21 heures
avec la participation
des ensembles folkloriques des deux communautés
Entrée : 30 F.
Renseignements et réservation :
M. C. A. Tél. : 50-15-09

NOEL ARMENIEN

DANS LES SALONS DE SOFITEL — SEVRES
Organisé par la Croix Bleue Arménienne d'Issy les Moulineaux

GRAND DINER DANSANT

Animé par l'orchestre

DES GAIDZAG'S

le Samedi 5 JANVIER 1980 à partir de 20 h. 30 jusqu'à l'aube
Réservation : 642-20-49 — 645-37-08 — 642-46-71

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉ
ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ, Ցունուար 13ին, նախաձեռնութեամբ Կապ. Խաչի։

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապ. Խաչի դպրոցին մէջ կը տրուին նաեւ հայերէն դասընթացքներ պաքալորէայի համար ամէն Շորեքշաբթի ժամը 13·30էն 14·30 բոլորովին ձրի, կարող ուսուցչութեամբ։

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ Վ. ԱՐԾԱՐԱՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
ՈՒՐԲԱԹ, ՆՈՑԵՄԲԵՐ 16, ԺԱՄԸ 20·30ԻՆ,

ՍԱԼ ԿԻՄԷԻ ՄԷՋ

6, Փլաս տ'Իէնա, Փարիզ 16րդ
Բարձր հովանաւորութեամբ
Արեւմտեան Եւրոպայի Կաթ. Պատուիրակ և Փարիզի Առաջնորդ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կը մասնակցին՝ ծանօթ բանաստեղծուհի
ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ
(յատկապէս եկած Հայաստանէն)
հանրածանօթ դաշնակահար՝ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՕՄՈՆԻ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ընդհ. ժողովը երկուշաբթի, Նոյ. 19, ժամը 14·30ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը ցանկալի է։

×

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ փարիզեան իր բոլոր մասնաճիւղերը, Շաբաթ օր, Նոյեմբեր 10, ժամը 15ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ՝ 17 Ռիւ Պլէօ։ Կարեւոր օրակարգ. ճշդապահ ըլլալ։

Ի ՆՊԱՍՏ
ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՀԱՑ ՄԾԱԿՈՑԹԻ ՏԱՆ
(Գ. տարեդարձի առթիւ)

Շահան խաչակիր Քհնյ. Տէտէեան 300, Նշան Քհնյ. Գույումճեան, Պետրոս Նազարեան, Տէր եւ Տիկ. Երուանդ Տօրումեան, Ճառայեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ. Կարօ Յովսէփեան, Տիկ. Աղնիւ Տէրտէրեան, Կառնեան ընտանիք (Լա Սիոթա), Օրիորդները Մարի եւ Ժաքլին Տօրումեան, Մուշեղեան, Պր. Ցարութիւն Տէրոյեան, Տէր եւ Տիկ. Սեպուհ Ճանիկեան 200ական ֆրանք։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՑԼ.— Այրի Տիկին Մառի Մարպարեան, զաւակները, փեսան եւ ընտանեկան համայն պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք մասնակցեցան իրենց սուգին անձամբ, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, պրուքեամբ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի վարչութեան, իրենց ամուսնոյն, հօր, աներհօր եւ եղբօր՝
ՄԱՐԳԱՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ
մահուան առթիւ։

VIENT DE PARAITRE
ESCAPADE
SUR L'ARARAT
Premier 33T instrumental
de
Bernard Dededjian
en vente : région parisienne
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Rest. ANOUCH :
12, rue Cadet — Paris (9e)

LE NOUVEAU SALON DE PARIS
1979
34, Rue du Louvre
Նոր սերունդէն՝
ՆԿԱՐԻԶ
Ն Ո Ր Շ Է Ն
ՍԱՐԳԻՍ ՃՆՏՈՅԵԱՆ
կը մասնակցի 5 պատատուներով
du 6 au 30 Novembre
de 12 h. à 18 h. sauf le Lundi

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները.— Ժագ Թորանեան 500 ֆր. իր սիրելի մօր՝ Լուիզ Թորանեանի մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Փափազեան, Ամենայն Սրբոց յոյնին առթիւ իրենց ծնողաց՝ Ֆիլոր եւ Գրիգոր Տօսակեանի յիշատակին 100 ֆր., այրի Տիկ. Սոֆի Ալանեան եւ զաւակները իրենց հօր եւ ամուսնոյն՝ Գաբրիէլին Ալանեանի մահուան 9րդ տարելիցին առթիւ 100 ֆր.։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՌԻ ԿԱՑԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

Վ Ա Ր Օ Ւ Ժ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT
49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES
Tél. 793-64-02
Հոն պիտի գտնէք ընտիր ապրանքներ
Մատչելի գիներով
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՆ
FERMÉ LE LUNDI

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմնի տարեկան

ԳԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ի նպաստ հայկ. վարժարաններուն, ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 9ԻՆ։

«ՑԱՌԱՋ»Ի
ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ
ՍԱԿԱԳԻՆ
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Մահազդ	150 ֆր.
Հոգեհանգիստ	75 ֆր.
Շնորհակալիք	75 ֆր.
Հարսնիք, նշանտուք	75 ֆր.
Ծնունդ	75 ֆր.
Կը փնտռուի	25 ֆր.
Կ'ուզուի	40 ֆր.

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ սովորական ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջ։ Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։ Առեւտրական եւ եւայլ ազդերու մասնաւոր պայմաններու համար, դիմել թերթին վարչութեան։
Այս գիներուն մէջ չէ հաշուուած Թէ – Վէ – Ա։

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՑՈՒԹԵԱՆ

Լիբանանի հայ աղէտեալներու Օգնութեան կեդր. Ցանձնախումբը չնորհակալութեամբ առացաւ հետեւեալ նուէրները.

Էքս լէ Պէն արձակուրդի գացող Հայութեան կողմէ հաւաքուած 760 ֆր.–, որբի մը կողմէ ի յիշատակ Քաթիա Գույումճեանի 500, ընկերոջ մը կողմէ, Մարութրոս Փեհլիվանեանի մահուան առթիւ 500, Օր. Նաթիա Պասմաճեանէ (Քուբ – Նէօվ) 500, Պր. Կարապիս (Կարապետ) Ներսէսեանէ 550, Պր. Գրիգոր Ճիլեմեթեանէ 100, Պր. Տիգրան Տէվէճեանէ 100, Գումար 3010

Նախորդ գումար 500610,50
Ընդհ. գումար 503·620,50

EN L'EGLISE DE LA SAINTE TRINITE - P1 (Trinité)
Le Mardi, 13 Novembre à 21 heures
RADIO FRANCE - FRANCE CULTURE
Présente sous son cycle de Musique Sacrée orientale
5 — ARMENIE

l'Oratorio en FA Mineur

de Ara Bartévian

(d'après le texte de la Messe Arménienne)

Avec le concours de
LYNE DOURIAN (Mezzo-sop. de l'Opéra
MIHRAN ELMAYAN (Ténor)
LA CHORALE ELISABETH BRASSEUR
(*Chef de chœur Catherine Brilli*)
L'ORCHESTRE des CONCERTS COLONNE
Chorale Arménienne de Paris
à l'orgue Solange Robin-Chiappari
150 exécutants sous la direction de l'auteur

ENTREE LIBRE GRATUITE — (église chauffée)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
13
MARDI
13 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.512

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.512

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԵՀՐԱՆ

ԳԵՐՀԶՕՐ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԱՆՁՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

ԲՈՒՆ ՊԱՏԱՆԴԸ՝ ԱՄԵՐԻԿԱՆ Է

ՀՈՄԷՅՆԻ ՄԱՐԴ ՄՏԻԿ ՉԸՆԵՐ ՈՉ ԻՍԿ՝ ՊԱԳԸ

—×—

*Երկուշաբթի առաւու դեռ ոչ մէկ լուր-
նում գտնուած էր եւ Թեհրանի ամերիկա-
նեան դեսպանատան 60 պատանդները կը
սպասնակէին անտանելի կեանք մը, որու
վախճանն ալ անծանօթ կը մնայ: Պա-
պական Նուիրակը, այն հազուագիւտ ան-
ձերէն մէկը, որ այցելած է պատանդ-
ներուն, կը պատմէ, որ մթնոլորտը ծանր
է եւ պատանդներէն մին, ծնրադիր, խըն-
դրած է Գերպ. Պուճնինիէ « Կաթողիկէ
եմ, հայր, օրհնեցէք զիս »:*

*Ամէն պարագայի մէջ, Հոմէյնի մարդ-
կային չըներ եւ մերժելով Ցովհ. – Պօղոս
Բ-ի դիմումը՝ պատանդները ազատ ար-
ձակելու, ըսած է.— « Դո՛ւք, Պապ,
կարծեցէք որ Ցիսուս անգամ մեզ փրկած
կ'ըլլար Գարթըր պատուհասէն »:*

*Արեւմտեան մամուլը ածական չի գըտ-
ներ որակելու համար Ղոմի կրօնապետը:
Մէկը զայն կը նմանցնէ Ամին Տատայի,
Ցիկառօի մէջ փիլմ ծաղրանկարով կը
ներկայացնէ Հոմէյնին ձեռքը՝ «Մայն
Գուրաւն... », ուրիշներ, մեծամասնու-
թիւնը հոգեկան եւ մտային վտանգաւոր
հիւանդ մը կը տեսնեն իր մէջ, բայց եւ
այնպէս իրողութիւնն այն է, որ ութսուն-
ամեայ մոլեռանդ մը, չարաթ մըն է ա-
պարդկ կը կարգայ աշխարհի հզօրագոյն
պետութեան, որ այս առթիւ կրցաւ ցու-
ցադրել իր անզօրութիւնը: Նորութիւն
մը ըսած չենք ըլլար անշուշտ կրկնելով
թէ, բանական ատեն է որ դէպքերը աւելի
մեծ են քան՝ դէմքերը, եւ պարզ է որ
այս մէկը բնաւ չկար Գարթըրի հաշիւին
մէջ: Թեհրանի ծայրայեղ ուսանողները
կարծրացուցած են իրենց դիրքը, « օրհ-
նութեամբ »ը Հոմէյնիի եւ կը պահան-
ջեն Շահը, ո՛ղջ: Այս վերջինին վիճակը
օրէ օր կը ծանրանայ, փոխադրելի ալ
չէ ըստ բժիշկներուն մինչ Սաստիկ պատ-
րաստ է ընդունելու զինքը եւ անձնական
օդանաւն ալ կը տրամադրէ: Հարկ է
նկատել, որ Հոմէյնիէն զատ նոյնքան
ծայրայեղ է իր նոր Արտաքին նախարա-
րը, Պենի Սատր որ չեչտած է թէ ոչ մէկ
բանակցութիւն կարելի է, կոչ մըն ալ
ընելով ամերիկացի ժողովուրդին՝ « Ետ
տուէք մեզի Շահը, դարուս մեծագոյն
ոճրագործը »: Ամերիկայի մէջ հակիրան-
են ցոյցերը սաստկացած են եւ հան-
րային կարծիքն ալ անմիջական լուծում
մը կ'ուզէ: Առաջին միջադէպ մըն ալ
պատահած է Տէնվէր ուր Պարսիկ մը
սպաննած է 16 տարեկան ամերիկացի ե-
րիտասարդ մը եւ վիրաւորած է երկու
ուրիշներ:

× Քիսինճէր այցելութիւն մը տուած է Շահին եւ մէկ ժամ խօսած: Ներկայիս ոչ ոք կ'ուզէ « այս թունաւոր նուէրը », նոյնիսկ Մեքսիքա, յայտնած է թէ վերադառնալու համար պէտք է մուտքի նոր վիզայի դիմում ընէ... Կը մնայ միայն Իրանը, որու Արտաքին նախարարը կը վախնայ որ Շահը մեռնի. « Եթէ մեռնի Ամերիկա, ոճիրներու, թալաններու եւ արտասահման ենթարկուելու երկար պատմութիւն մըն է, որ պիտի անհետանայ: Մեզի համար միայն պատժելու հարց չէ այլ յայտնաբերելու, երկար եւ հրապարակային դատավարութեան մը ընթացքին ինչ որ ըրած է այս երկրին մէջ, ինք ինչպէս՝ հայրը »:

× Արեւմտեան Գերմանիա հրահանգած է իր հպատակներուն, անմիջապէս մեկնիլ Պարսկաստանէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

*ԻՍՐԱՑԵԼԵԱՆ իշխանութիւնները ձեր-
բակալած են եւ կը սպառնան արտաքսել
Նապլուզի քաղաքապետը, իբրեւ Պաղես-
տինեան Ազատագրական Կազմակերպու-
թեան համակիր: Ամբողջ Թաղապետու-
թիւնն ալ հրաժարած է, զօրավիզ կե-
նալով քաղաքապետին: Միւս կողմէ Իս-
րայէլ կը զօրացնէ գաղթատիրական իր
քաղաքականութիւնը գրաւեալ հողամա-
սերուն մէջ: Մթնոլորտը չատ լարուած
է Այսրյորդանանի մէջ:*

*ԹՈՐՈՆԹՈՑԻ (Քանատա) մօտ քիմիա-
կան ապրանքներ փոխադրող կառախումբ
մը դիծէն ելած է եւ հսկայ պայթում-
ներ տեղի ունեցած են, որոնց հետեւան-
քով 240 հազար ընտանիք կը ստիպուին
պարպել ամբողջ շրջանը, տեղահանու-
թեան պատկեր մը պարզելով:*

*ՆՈՅԵՄԲԵՐ 11ի գիշերադարձին տարե-
դարձը ոգեկոչուեցաւ քիչ մը ամէն կողմ:
Ըստ աւանդութեան Նախագահը ծաղկե-
պսակ դրաւ Անծանօթ Զինուորին, քննեց
զօրահանդէսը նախ քան նախագահելը
կոչունք մը վէնսէն, ուր յայտնեց թէ
մասնաւոր ճիգ պիտի թափուի ի նպաստ
պատերազմի այրիներուն:*

*ՏԻԿԻՆ ՏԸ ԿՕԼի յուղարկաւորութիւնը
կատարուեցաւ պարզ եւ արժանավայել
ձեւով ու միայն մտերիմներու ներկա-
յութեան Քոլոմպէ, Նոյ. 10ին:*

*ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ սպասար-
կութիւնը այս չարթու ալ խառնակ պատ-
կեր մը պիտի պարզէ, « երկնքի ուղե-
վարները » կարծրացուցած ըլլալով ի-
րենց չարժումը:*

ԿԱՐԷՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐՈՒ ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

*Մոսկուայի « Մոլոդայա Գվարդիա » հրատարակչականը լոյս ընծայած է բա-
նաստեղծ Կարէն Յակոբեանի « Հաւատի ճամբայ » հատորը, ուր տեղ գտած են հեղինակին վերջին տարիներու լաւագոյն քերթուածները: Հաւաքածոն Թարգմա-
նած է բանաստեղծուհի Ալլա Տէր – Յա-
կոբեան: Կարէն Յակոբեանի ռուսերէն երկրորդ գիրքն է այս, որ լոյս տեսած է 30 հազար տպաքանակով:*

×

ԳՐԻԳՈՐ ՋԱՆԻԿԵԱՆԻ ՎԷՊԸ ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ

*Մոսկուայի « Դետսկայա լիտերատուրա » (« Մանկական գրականութիւն ») հրատարակչականը « Մեր ժամանակի հե-
րոսները » մատենաշարով լոյս ընծայած է Գրիգոր Զանիկեանի « Այսպէս են ծըն-
ւում առասպելները » վէպակը, որուն մէջ կը խօսուի Արփի – Սեւան կառոյցի եւ շինարարներու մասին: Գիրքը, որ լոյս տեսած է 100 հազար տպաքանակով, հայերէնէ թարգմանած է Գուրգէն Հայ-
Արտեան:*

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՔԱՆԻՆ ՌՈՒՄԱՆԵՐԷՆ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ

*Ռումանական « Ալբասարոս » հրատա-
րակչականը լոյս ընծայած է « Հայկական ժողովրդական առածներ » հաւաքածոն, ուր տեղ գտած են շուրջ 1200 առածներ, ասացուածքներ, ինչպէս նաեւ 79 հայ հեղինակներու, որոնց կարգին Եղիշէի, Եղնիկ Կողբացիի, Մովսէս Խորենացիի, Մխիթար Գօշի երկերէն, Խաչատուր Ա-
բովեանի, Ղազարոս Ագայեանի, Ցովհ. Թումանեանի, Դանիէլ Վարուժանի, Ա-
ւետ Իսահակեանի, Պարոյր Սեւակի գործերէն քաղուած 800 խօսքեր: Հաւաքածոն կազ-
մած, թարգմանած եւ ծանօթագրած է Պուքրէշ լոյս տեսնող « Նոր կեանք » հայերէն շաբաթաթերթի խմբագիրներէն Սարգիս Սելեան: Հատորին յառաջաբա-
նին մէջ կը խօսուի Հայերու Ռումանիա հաստատուելու, հայ – ռումանական մը-
շակութային փոխազդեցութեան հարցե-
րու, հայկական ժողովրդական առած-
ներու արժէքին ու նշանակութեան, ա-
նոնց հրատարակութեան եւ ուսումնա-
սիրութեան հարցերու մասին: Գիրքը հակիրճ տեղեկութիւններ կուտայ հայ հեղինակներու, ինչպէս նաեւ կը պարու-
նակէ լուսանկարներ Հայաստանի տե-
սարժան վայրերու եւ պատմական կարգ մը յուշարձաններու, առնուած ռումա-
նահայ նկարիչ Մովսէս Շուկեանի կողմէ:*

×

Մ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՑԻՆ ՄԷՋ

*Հայաստանի Ակադեմիան երկու օր-
ուան գիտական նստաշրջան նուիրած է Միքայէլ Նալբանդեանի, իր ծննդեան 150ամեակին առթիւ: Կարդացուած են քսանէ աւելի զեկուցումներ Նալբանդեա-
նի կեանքին ու գործին զանազան երես-
ները ներկայացնող:*

×

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԵ-ՐՈՒՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

*Երեւանի Ժամանակակից Արուեստի Թանգարանին մէջ բացուած է ամերիկա-
հայ նկարիչներու գործերուն ցուցահան-
դէսը: Երեսուն նկարիչներ մասնակցած են ցուցադրութեան ջրանկարներով եւ գը-
ծանկարներով:*

ՔԼԵՄԱՆՍՈՅԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ ԵՒ ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ

—o—

Քլեմանսոյի մահուան յիսնամեակին առթիւ զանազան արարողութիւններ եւ հանդիսութիւններ նախատեսուած են: Կիրակի իրիկուն յատուկ յայտագիր մը ունէր հեռատեսիլի Ա. կայանը ժամը 22·30, որմէ առաջ սփռեց Աշոտ Մալաքեանի « Նախագահը » չարժանկարը, որու տիպարը կը յիշեցնէ Քլեմանսօն: Վէպին հեղինակն է Ժ. Սիմընոն, որ ներշնչուած է « Վագրէն »:

*Այս առթիւ նաեւ մամուլն ալ կ'անդրադառնայ Անրի Վէրնէօյլ եւ « Կիրակնօրեայ թերթ »ին « Եօթներորդ օր » յատկուածը չորս պատկերազարդ էջեր նուիրած է Աշոտ Մալաքեանի, մանկութենէն մերձաւոր (1980 Հոկ.ին) վախճանմամբ: Կենսագրական դիծերուն մէջ կը յիշուի թէ ինչպէս « հակաքրիստոնէական հալածանքներէն ետք Մեքսիքայի ճամբուն վրայ Աշոտի մայրը կը հիւանդանայ եւ կը ստիպուին ցամաք ելլել Մարսէյլ դարմանելու համար: Մայրիկը կ'աղէկնայ եւ հոն կը մնայ ընտանիքը: Պ. Մալաքեան կ'աշխատի չաքարի գործարանի մը մէջ մինչ երեք կիները (Տիկին Մալաքեան եւ երկու քոյրերը) տունը կը մնան ու ասեղ կը քաշեն չապիկ կարելու համար: Այնքան որ կը յաջողին չապիկ-
գործարան մը բանալ: Այս ամբողջ աշխա-
տանքը մէկ նպատակով՝ փայլուն ապա-
գայ մը ապահովել մանչուկին եւ ծնողքը ուրախութենէն կուլան երբ կը ստանայ Առ Ք'է Մեթիէի ճարտարագէտի վկայա-
կանը »: Թերթը ապա կը պատմէ թէ ինչ ձեւով լրագրութենէն կ'անցնի իր բուն կոչումին՝ Շարժանկարը, առաջին կարճ ժապաւէն մը դարձնելով Մարսէյլի վը-
րայ, Ֆերնանտէլի սիրայօժար մասնակ-
ցութեամբ: Կը սիրէ պատմել, արեւել-
եան ճգտումի մըն է: Վերնէօյ տէր է ա-
ւտոր, կ'ըսէ թերթը, « Պոլիս կողմն է որ կը հակադրուի 1960ական թուականնե-
րու որոշ սինեմայի մը բիւզանդական մտաւորական կողմին »: Մարսէյլի Հայը կ'ըսէ « Իմ մտքէս չեն կրնար հանել այն դաղափարը որ մեծ բաները եւ մեծ ցըն-
մումները դիրքերով եկած են: Շարժա-
նկարը չի կրնար փոխարինել Սիմֆոնիայի, Կանտի, Հեկէլի գործերը: Ես, ոչ վկա-
յական ունիմ, ոչ՝ պատգամ »: Շատ կը սիրէ յիշել սինեմայի ամէնէն անշահա-
խնդիր անձերէն մէկուն, Անրի Ժանսոնի սա խօսքը՝ « Սինեման ժողովրդական արուեստ մըն է: Միայն հանրութիւնը զայն կրնայ ապրեցնել: Իր աղնուակա-
նութիւնն է: Սահմանափակ տպաքա-
նակ՝ թուաքրուած ժապաւէնի վրայ դեռ դոյութիւն չունի »:*

Աշոտ Մալաքեանի յաջորդ փիլմն է՝ « Ի ինչպէս՝ Իքառ »:

ԽՄԲ.— Երեւանի «Գրական թերթ»էն ֆաղելով լոյս ընծայեցինք Յովհ. Յարութիւնեանի Ոգեղէն կամուրջ խորագրեալ յօդուածը՝ հայ եւ չեխ մտաւորական կապերուն մասին («Ցառաջ» Հոկտ. 23): Յօդուածագիրը արձանագրած էր, թէ չեխ գրականութենէն հայերէնի թարգմանուած առաջին ստեղծագործութիւնը հանդիսացած է Սվաթօփլուկ Ցեխի «Գիւղին Սուրբը»:

Չեխ գրականութիւնը ընդհանուր խորագրին տակ, Ռուբէն Զարդարեան «Ազատամարտ» շաբաթաթերթին (Ա. տարի, 1910, թիւ 16 – 17) մէջ ներկայացուցած է գրագէտն ու անոր գրական ստեղծագործութիւնները: Հին էջ մըն է, որ միաժամանակ կը հաստատէ արեւմտահայ միտքին շահագրգռութեանց լայն ոլորտը օտար գրականութեան հանդէպ:

—×—

Ա. կենսագրական գիծեր.— *Փոքր ազգերու գրականութիւնները իրաւ է թէ չունին այն ընդարձակութիւնն ու փարթամութիւնը որ յատկանիշն է մեծ ու յառաջաւոր ազգերուն, բայց եւ այնպէս երբեք զուրկ չեն չահեկանութենէ՝ իրենց ազգային ներշնչման, իրենց սեփական ոգիին ու ճակատմներուն մէջ: Մաքի տիեզերական պանթէոնին մէջ իւրաքանչիւր ժողովուրդ՝ հոգ չէ որքան ալ փոքր ու աննշան ըլլայ քաղաքականապէս ու ֆիզիքապէս, ունի իր յարդանքի անկիւնը, բաւական է, որ կարող ըլլայ ներկայացնելու իր հոգիին մասնայատուկ գեղեցկութիւնը, իր ազգային նկարագրին դրոշմը, իր սեփական ստեղծագործութեան ցոլքը:*

Ահա չեխ ժողովուրդը, մէկ ճիւղը պատուական մեծ ընտանիքին, որ ինկած է Ասարօ – Հունգարական Պետութիւն կոչուած ազգերու խառնակ անտառին մէջ եւ, հարկադրուած է Գերման եւ Հունգար հզօր ազդեցութիւններու, ա – նոնց ազգային ոգիապատութեան ճնշումին տակ՝ պայքարիլ յանուն իր լեզուին, իր պատմութեան, իր քաղաքակրթու – թեան եւ քաղաքական ինքնօրինութեան, յանուն իր ազատութեան սեփական ա – րեւին:

Չեխ ազգին գրական վերածնունդը կը սկսի իր քաղաքական վերածնութեան հետ՝ ԺԸ դարուն: Այս թարմ, նորածիլ իր խորքին մէջ տրտում, բայց իր ճըզտումին մէջ յուսալից գրականութենէն հայ ընթերցողը կը լսէ այնպիսի հոգեկան արձագանգներ, որոնք կը յիշեցնեն ակամայ իր իսկ սրտին անճկութիւններն ու թռիչքները, իր իսկ ազգային ճակատագրին ելեւէջները, պայծառ կամ մըրկալից ընթացքը:

Սվաթօփլուք Ցեխ, ԺԸ դարու վեր – ջին կիսուն մէջ երեւցող չեխ բանաս – տեղծներու եւ գրագէտներու չարքին ա – րենափայլունը եւ թերեւս ամէնէն սլա – ծը, ամէնէն աւելի ազգայինն է՝ վէրչ – լիցքիի հետ: Իր գործերը կը կազմեն մօ – տաւորապէս քսան հատոր, արձակ եւ ոտանաւոր, որոնց մասին խօսելէ առաջ՝ նախ կանգ առնենք իր կենսագրական գլխաւոր դիծերուն վրայ:

Սվաթօփլուք Ցեխ ծնած է 1846ին Փրակայի հարաւային կողմը, Բէնէշօվի շրջանը, Օսթրէտէքի մէջ, որ կը կազմէ չեխ ժողովուրդին ազգային սիրտն իսկ: Ջատկն է երկրագործ ընտանիքի: Իր հայրը՝ որ վերակացուն էր հողային մեծ կալուածի մը, չեխ ընտիր հայրենասէր մըն էր: Սրտով տաք սլաւ էր եւ բանաստեղծը կը յիշէ թէ իր հայրը ինչպէս կը բաղձար, որ Խրիմի պատերազմին առեն Ռուսերը յաղթող ըլլային:

Սվաթօփլուք Ցեխ իր մանկական առաջին տարիները անցուց գիւղական կեանքի մէջ եւ դեռ տղայ առնը, իր հօրը գրադարանին մէջ զտնելով Շաֆօ – պրիանի, Կոկոլի եւ Գրիյպարցէրի դրոժներուն թարգմանութիւնները, կարդաց զանոնք, որոնք կանուխէն բոցավառեցին իր երեւակայութիւնը:

Ապա մտաւ Լէյմէրիցի գիմնազիոնը՝ սորվելու համար գերմաներէն լեզուն. սիրահարեցաւ Շիլլէրի խոէալիզմին եւ Պայրընի բոմանթիզմին: Այս միջոցին, կրկին տաք կերպով սկսած էր արծարծուիլ Չեխերու եւ Գերմաններու միջեւ ազգայնական կռիւը, որուն հետեւանքով Ցեխ հարկադրուած էր աւելի եւս խո – րացնելու իր մէջ ազգային զգացումներն ու ճակատմները:

Սվաթօփլուք Ցեխ քիչ ներգործութիւն կրած է Ֆրանսական գրականութենէն, աւելի շատ կարդացած ըլլալով Շէյքս – փիր, Պայրըն, Պուշկին, Միցքիէվիչ, Լէրմոնտով եւ չեխ ազգային գրողներու գործերը: Ախտ կանուխէն սկսաւ գրել արդէն ոտանաւորներ՝ իր մայրենի լեզուով:

1848ի փոթորկալից շրջանին հետեւող տարիները եղան, գրական տեսակէտով, ամուլ եւ կայուն տարիներ: Չեխ բանաստեղծները հարկադրուած էին իրենց քերթուածները հրատարակել ալմանախի ձեւով: Այս շրջանին էր, որ կը կազ – մուէին նաեւ աւելի կամ պակաս դաշտնի ընկերութիւնները, որոնց սիրայօժար կ'անդամակցէին գոլեճական ուսանող – ներ: Ցեխ ալ մասնակցեցաւ ազգային այդ խմբակցութիւններէն մէկուն, եւ, Թմբին անունով վաշտառու հատաքածոյի մը մէջ գրեց մէկ քանի ոտանաւորներ՝ Նէվոլնի, Գերին՝ ատորագրութեամբ:

1863ին, Ցեխ վաստակեցաւ դատաստան հանդէսի մը կողմէ բացուած բա – նաստեղծական մրցման մէկ պարգեւը, իր Ծնունդի երազ գեղջնավը: Գիմնազիո – նէն ընթացաւարտ եղած չեղած՝ մտաւ գրական փոքր ակումբի մը մէջ, որ կը կոչուէր Ռիւշ (Շարժում). Ցեխ յայտ – նելու համար գպրոցական կեանքէ ազատած ըլլալու իր ուրախութիւնը՝ Գերի առանունը փոխեց Ազատի: 1866էն եաք սկսաւ մէկ կողմէն աշխատակցիլ գրա – կան հանդէսներու եւ միւս կողմէն գա – սեր աւանդել հոս – հոն. բայց, որովհե – տեւ ալմանախներու կամ հանդէսներու մէջ հրատարակած իր քերթուածներէն վարձ մը իսկ չէր մտներ գրպանը, հար – կադրուեցաւ աշխատակցիլ օրաթերթի մը եւ պատկերազարդ հանդէսի մը, որոնց մէջ կը գրէր թերթօններ, — ֆանթէզի – ներ, խօսուլռտուքներ: Իր ամբողջական գործերը ներկայացնող քսան հատորնե – րէն տասնեւերկուքը կը պարունակեն մի – այն այդ թերթօնները, — վէպեր, նո – վաւէպեր եւ արձակ հիւմորիսթիք փան – թէզիներ:

1873ին իր երկու բարեկամները Նէրու – տա եւ Հելլէր, կը վերհրատարակեն Լիւմիր հանդէսը, որուն մէջ կ'երեւի Ցե – խի Ատամիքներու դիւցազներգութիւնը: Բայց այդ օրերուն, գրական մտաւոր զոյութեան պայմանները այնքան դժուա – րին էին, որ հակառակ Լիւմիրի աշխա – տակիցներուն ամբողջ կորովին ու տա – ղանդին՝ վեց ամիս եաքը տակաւին թեր – թը հազիւ չորս հարիւր բաժանորդ ու – նէր: 1874ին Ցեխ հատորի մը մէջ ամփո – փեց իր ոտանաւորները. նոյն այս տա – րին չեխ գրականութիւնը քաջալերող Ընկերութիւնը, որ կը կոչուէր Սվաթօ – պօր, վեց հարիւր Ֆլորէնի ճամբորդա – կան նպաստ մը յատկացուց անոր:

Ցեխ անմիջապէս ճամբայ ելաւ դէպի Կովկաս ու Խրիմ, ուր յայտնապէս պինդը կը քաշէին Միցքիէվիչն, Լէրմոնտովն եւ Պուշկինի յիշատակները: Անցաւ Կալի – ցիայէն, հարաւային Ռուսաստանէն, այ – ցելեց Խրիմ, եւ Սեւ Ծովի վրայէն դնաց Թիֆլիս, ուր հանդիպեցաւ չեխ փոքր գաղութի մը. յետոյ դարձաւ դէպի Պա – թում, որ այն առեն դեռ Թուրքիոյ ձեռ – քը կը դոնուէր, քերեց Փոքր Ասիոյ հիւ – սիսային ափունքը եւ կ. Պոլսոյ վրայով վերադարձաւ իր հայրենիքը: Այս առթիւ գրած է սիրուն տողեր, որոնց թարգմա – նութիւնը կուտանք, երբ անցնինք իր գործերուն:

1876ին Ցեխ հրատարակեց արձակ պատմուածքներու հատոր մը, որոնց մեծ մասը կը կրէ հիւմորիսթիք նկարագիրը: Ապա լինքն իսկ հիմնեց գրական ամսա – թերթ մը՝ Քվիէթի, ծաղիկներ անունով, որուն կ'աշխատակցէին երկու տասն – դաւոր գրագէտներ, մէկը իր եղբայրը՝ Վլադիմիր Ցեխ, իսկ միւսը՝ Սէրվաք Հելլէր: Ամսաթերթը սկիզբները թէեւ նիւթական դժուարութիւններու հանդի – պեցաւ, բայց յետոյ դուաւ մեծ ընդու – նելութիւն, ինչ որ ապահովեց բանաս – տեղծին նիւթական կեանքը: Այս ամսա – թերթին մէջ է, որ հրատարակուած են իր ամենակարեւոր գործերէն մէկ քա – նին, — դիւցազներգութիւններ, ոտա – նաւոր, ինչպէս Ջիչքա, Վաֆսլավ Միխա – լովիչ և Տակմար, վէպեր՝ արձակ, ինչպէս Անմահութեան թեկնածուն, Իմար, Պ. Պրուսցէմի ճամբորդութիւնը լուսնին մէջ:

1890ին Ցեխ եղաւ մէկը այն առաջին անդամներէն, որոնք մասնակցեցան նոր հիմնուած չեխական Ակադեմիային. բայց իր խառնուածքը չէր յարմարեր ակադե – մական կեանքին, հետեւաբար քանի մը տարի եաք տուաւ իր հրաժարականը ըսե – լով.— Ես վայրի բաղ մըն եմ: 1892ին Վիէննայի հանրային կրթութեան նախա – րարը 1200 Ֆրանքի տարեկան մը յատ – կացուց իրեն, բայց լինք մերժեց զայն՝ որպէս չեխ հայրենասէր եւ հակառակ աւստրիական կառավարութեան: Նոյն տարին իր հայրենակիցները մեծ խան – դավառութեամբ ոտնկին իր գրական նախափորձերուն 25ամեայ յոբելեանը: Եւ իրաւ բանաստեղծը արդարացուց այդ խանդավառութիւնը՝ 1894ին հրատարա – կելով Գերիի մը երգերը անունով հատո – րը, որ երեսուներորդ տպագրութեան արժանանալէ վերջ իսկ, տակաւին նը – ւազեցուցած չէ իր յաջողութիւնը: Եւ իրաւ այս յաջողութիւնը այնքան մեծ ե – ղաւ, որ Ցեխի անունը արձագանգեց ժողովրդական ամենախոնարհ խաւերուն մէջ: Քարլէն քաղաքը զայն երեսփոխան ընտրեց աւստրիական Ռայխսրաթին հա – մար, ուրկէ նոյնպէս իր հրաժարականը տուաւ՝ չկրնալով հանդուրժել կարգ մը հակառակորդ չովինիստներու վարմունքին:

Այս խորապէս չեխ բանաստեղծը մեռաւ 1908ին Փրակայի մէջ: Իր մահը ստացաւ ազգային սուգի մը կերպարանքը:

Ցաջորդ յօդուածով մը մենք կը ծանօթանանք Սվաթօփլուք Ցեխի գրականութեան:

Ռ. ՉԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՉԵԽ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍՎԱԹՕՓԼՈՒՔ ՑԵԽ՝ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

Ա.

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՆՈՐ-ԿԵՍԱՐԻԱ

Նոր Կեսարիոյ գպրոցներուն տնօրէնը Յովհաննէսեան, աւանին մէջ գտնուող գպրոցներու մասին տեղեկութիւններ կու տայ եւ կ'ըսէ որ 30 ուսուցիչներ կ'աշխատին նորահաս սերունդին ուսում տալու համար, կ'աւելցնէ որ ունին երկ – րորդական գպրոց մը որ այս տարի ըն – կաւ իր առաջին շրջանաւարտները՝ յա – ջողութեամբ:

Ասեցաւ կոմիտէի Ա. տեղակալ՝ Ա. Մարտիրոսեան, իր կարգին Նոր Կեսարիոյ հեռանկարը փայլուն տեսնելով, հը – րաւիրեց որ ուշի-ուշով հետեւինք Նոր Կեսարիոյ բարգաւաճման, որովհետեւ Նոր Կեսարիան կամուրջ մըն է Մայր Հայրենիքի եւ Սփիւռքահայութեան մի – ջեւ, Նոր Կեսարիայով է որ պիտի խան – դավառուիք, պաշտպանուիք եւ Հա – յաստանը սիրէք, տեսէ՛ք, Աբրահամ անգամ այսօր իր քօղը վերցուցած-բաց – ուած ձեր գալուստով կը հրճուի: Դուք ալ զացէք ուրախացուցէք ձեր հայրենա – կիցները, եւ ձեր կապը հաստատուն պա – հեցէք Մայր Հայաստանի հետ:

Արտասանութիւններ եղան Տիկին Սիբան Լայթըր Ալպանիի (Նիւ Եորքէն), Սարհատեանի (Փարիզէն), Տիկին Էլիզ Պարսամեանի (Ա.Մ.Ն.) կողմէ: Ինչպէս խօսողներն ու կարդացողները, արտա – ահանողներն ալ ծափահարուցան եւ կե – րուխումով, եւ Նոր Կեսարիոյ Թանգա – րարանն, գրադարանը, ընթերցասը – րահը պարտելով այս փառաւոր 10ամ – եակի հանդիսութիւնը վերջացաւ, դրան առջեւ խմբովին նկարահանուելով եւ Ֆիլմի առնուելով:

Հրաժեշտի պահուն ամբողջ Նոր կե – սարացիները համախմբուած հանդիսա – սրբահին առջեւի հրապարակը, մեզի եւ մեզի ընկերացող պաշտօնական անձնա – տորութեանց թերթերու թղթակիցնե – րուն ողջերթ մաղթեցին եւ մենք մէկ կողմէն Աբրահամին եւ միւս կողմէն Նոր Կեսարացիներուն ողջունելով, թաց աչ – քերով հեռացանք... չհեռացանք, ցտե – սութիւն ըսինք յուշանուէրները յանձ – նելով:

21 Սեպտ.ին կ'ընենք հրաշալի պտոյտ մը՝ Ծաղկաձոր երթալով, բնութեան ծո – ցը, անտառներուն մէջ, օդն ալ արեւոտ, ճոպանուղիներով քառորդ ժամ կը բարձ – րանանք եւ քառորդ ժամ ալ վայրէջք, իրարու երես նայելով լռելեայն կ'ըսենք. «Աչխարհ Դրախտավայր» ու կը յառա – ջանանք կ'երթանք Կեչառիսի վանքը, Ս. Նչան եկեղեցին ԺԱ. դ., Կաթողիկէ ե – կեղեցին ԺԳ. դ., Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցի՝ 1003 թ., Ս. Յարութիւն ե – կեղեցի՝ 1220 թ., Գաւիթ՝ ԺԲ.–ԺԳ. դ.դ.:

Մեր նախահայրերուն անդին ժառան – գութիւններով հպարտ, Երեւան կը վե – րադառնանք, իրիկունը ճաշելու համար «Դուին »նորակառոյց հիւրանոցը: Մեր խումբի բոլոր անդամներն իրենք գլ – րենք պատուաւոր կը զգային հայոց հին մայրաքաղաք՝ Դուինի վերականգնումով եւ հոն հրաւիրուած ըլլալնուն համար:

22 Սեպտ.ին կ'առաջնորդուինք Ս. Հը – ռիփսիմէ եւ Ս. Էջմիածին հնամեայ վանքերը: Տեսանք այս վանքերուն, ինչ – պէս նաեւ ուրիշ վանքերու, հնութիւն – ները այցելող այլազգի բազմաթիւ ըզ – բօսաշրջիկները:

Էջմիածին, մօտէն ականատես եղանք Թանգարան–պատկերասրահներուն Թան – կարժէք հարստութիւններուն եւ մասնա – ւոր արկղերու մէջ պահուած ոսկեայ խա – չին, այբուբենով զարդարուած եւ ոսկի խաչերուն առաջինը՝ վազգէն Ա. Հայ – րապետին եւ երկրորդը՝ Մարսիլիահայ՝ Պ. Ա. Զրբաչեանի նուիրատուութիւննե – րը: Հայոցապիւռ Թանգարանային իրեր, որոնք հիացումով դիտուեցան:

Ցետոյ վեհարանին մէջ ընդունուեցանք կաթողիկոսին կողմէ. մօտ կէս ժամ սի – րալիր խօսակցութիւն ունեցանք. պատ – մեց Բադու իր այցելութեան մասին, տե – ղեկութիւններ ուզեց Ֆրանսահայ ներ – կայ կեանքէն եւ մենք ալ պատասխանե – ցինք ու տուինք երկու քիլօ խունկ, օրհ – նեց, աջհամբոյրով բաժնուեցանք Հայոց Հայրապետէն:

ՄԱԺՕԿԵՑԻ

(Շար.— 6)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

(ՀՊՏՀ)

Ա. Յ. Գ. ՀԱՅ ՍՈՓՐՈՎԻ

ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

ՀԱՏՈՐ Գ

ՄԱՍ Ա

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԱՄՓՈՓՈՒՄՆԵՐ

ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑ

Տէր եւ Տիկին Յար. Քեհեայեան եւ զաւակները՝ Ալպէր եւ Միշէլ, Գերպ. Հ. Նիկողոս Վրդ. Քեհեայեան (Վենետիկ), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քեհեայեան (Պոլիս), այրի Տիկին Ալին-Պետրոս Քեհեայեան, այրի Տիկին Արմենուհի Սուվաճեան եւ զաւակները (Ամերիկա), այրի Տիկին Արփինէ Կէօզիւպիւյուք եւ զաւակը՝ Վահէ (Պոլիս), այրի Տիկին Զապէլ Նաւարեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Օննիկ Էլիզապէթ Մերճանեան, Օր. Շուշան Տէօլէնեան եւ բարեկամները սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի զաւկին, եղբօր, եղբօր ու քրոջ որդւոյն եւ զարմիկին՝

ԺԱՓ. ՔԵՀԵԱՅԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Նոյ. 10ին, Կրեմլէն – Պիսէթր, 36 տարեկանին, յետ անողոք հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Շաբաթ 14 Ժամը 15·30ին Պանեօյի

Saint-Hermeland

եկեղեցին (Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք) հայկական ծէսով, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեէօ – Քամիւնալ (Ամբիւնիւ տը Կառլանտ) գերեզմանատունը Ժամը 16ի չուրջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ նկատել:

ՅԱՒԱՋ. — Մեր խոր գաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քեհեայեանի, զաւակներուն, Հայր Նիկողոս Քեհեայեանի այս կսկծալի կարուստին առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օր. Լօրա Իշխալացեան,
Օր. Լիտիա Իշխալացեան

Կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Նոյ. 18, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց սիրեցեալ մօր՝

ԱՃՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀԱԳՆ ԻՇԽԱԼԱՑԵԱՆԻ
(ծնեալ Գազազեան – Լիմեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՄԱՌԱՆ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ...

OFFRE D'EMPLOI

Recherchons pour résidence secondaire, 60 k. de Paris, couple sans enfant pour gardiennage et travaux ménagers. Offrons logement neuf, indépendant, meublé tout confort (cuisine, salle de bains, chauffage) plus salaire mensuel.

Sérieuses références exigées.

ECRIRE SEULEMENT

M. Papazian
4, Rue Léon Delagrange
75015 Paris

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile

SOIREE DANSANTE

Greco-Arménienne

Samedi 17 Nov. à partir de 21 heures
avec la participation
des ensembles folkloriques des deux communautés
Entrée : 30 F.
Renseignements et réservation :
M. C. A. Tél. : 50-15-09

le restaurant

LA CAPPADOCE

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

PRESENTE SON PROGRAMME D'HIVER

tous les soirs

YORGANTZ

et l'orchestre CAPPA avec **Garbo** au piano

Consomation après 23 h. *FERME LE LUNDI*

pour la premiere fois en France

ORGANISEE PAR L'UCFAF ET LA JAF

la tournée de l'ensemble national des chants et danses d'Arménie

Tatoul Altounian

Հայաստանի «Թաթուլ Ալթունեան» երգի – պարի պետական անսամպլի առաջին շրջապտոյտը

SALLE PLEYEL : 22 Nov. à 20 h. 30 — 26 Nov. à 20 h. 30
LE HAVRE : 24 Nov. à 20 h. 30
BRUXELLES : 25 Nov. à 20 h. 30
VITRY : 30 Nov. à 20 h. 30
NOGENT SUR MARNE : 1er Déc. à 20.30
ANGOULEME : 4 Déc. à 20 h. 30
MARSEILLE : 7 Déc. à 20 h. 30
VALENCE : 8 Déc. à 20 h. 30
LYON : 9 Déc. à 17 h.

Vente des billets : les 3 FNAC, la salle Pleyel, aux points de vente habituels, chez les membres de l'UCFAF.

Location et réservation : Centre Culturel et Artistique
6 Cité du Wauxhall — 75010 PARIS
Tél : 208-76-49 de 15 h. à 20 h.
du Lundi au Samedi

ՊԱՐԱՏԱՆՅԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

Նախաձեռնութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ

GRANDE SOIRÉE DANSANTE

organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France

ՇԱԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 17 ԺԱՄԸ 20ԻՆ

Salle des Fêtes de Sevran

ՊԵՏԻԿ իր նուագախումբով
եւ Ցաղթանակ

BUFFET ORIENTAL — AMBIANCE ARMÉNIENNE

MARANE

BIENTOT...

DUO HARTAR
vous propose
l'animation de vos soirées, galas ou concerts arméniens.
Pour tous renseignements contacter le : 246 98-64 ou 271 93-07 (à partir de 18 h) ou écrire à : DUO HARTAR
31, RUE DE L'ÉCHIQUIER
75010 PARIS

AVEC LE CONCOURS DE

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

au départ de MARSEILLE

des VOYAGES-ARMENIE

JOUR DE L'AN ET NOEL A EREVAN

MOSCOU - EREVAN

2 nuits — 12 jours

CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI : — 28 Décembre
RETOUR JEUDI : — 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS

Prix établi le 1er Février 1979

INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

programmes et calendriers 1980

nous consulter

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN — 87 la Canebière 13001 MARSEILLE — tél. (91) 95 90 12

et toutes agences HAVAS-VOYAGES de France — Org. Lic. 97

ՄԱՌԱՆ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ...

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Անիէտ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի անդամական ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի Նոյ. 13, ժամը 20·30ին սովորական հաւաքատեղին (Սախաթաթ Սոսիալներու կեդրոնը, Անիէտ)

×

ՊՕՄՈՆԻ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ընդհ. ժողովը երկուշաբթի, Նոյ. 19, ժամը 14·30ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը ցանկալի է:

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ Վ.ԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
ՈՒՐԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 16, ԺԱՄԸ 20·30ԻՆ,

ՍԱԼ ԿԻՄԷԻ ՄԷՋ

6, Փլաս տ'Իէնա, Փարիզ 16րդ
Բարձր հովանաւորութեամբ
Արեւմտեան Եւրոպայի կաթ. Պատուիրակ և Փարիզի Առաջնորդ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կը մասնակցին՝ ծանօթ բանաստեղծուհի

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

(յատկապէս եկած Հայաստանէն)
հանրածանօթ դաշնակահար՝ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ՇԱԲԱԹԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
14
MERCREDI
14 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.513

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.513

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԻՐԱՆ

ՈՒԱՇԻՆԿԹՂԸՆ ՔԱՐԻԻՂ ՊԻՏԻ ԶԱՒՆԷ

—o—

ՊԱՏԱՆԴՆԵՐՈՎ ՍՏԵՂԾՈՒԱԾ ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊԸ ԶԻ ԼՈՒԾՈՒԻՐ ՍԱԿԱՅՆ

Ըստ դիտողին հայեացքին, կարելի է նախազահ Գարթըըի վերագրել մեծ պարբերութիւն եւ համբերատար քաղաքականութիւն կամ պարզապէս՝ տկարութիւն եւ անզօրութեան բացայայտ խոստովանութիւն: Վիէթնամէն եաք, Միացեալ Նահանգները իրենց երկրորդ « ապակի »ը կ'ուտեն մէյազգային գետնի վրայ:

Տասը օր եաք, Գարթըը որոշում մը ուաւ, որ մեծ իրարանցում ալ չառեղծեց իրանի մէջ: Արդարեւ Ուաշինկթընը պիտի քարիւղ պիտի չառնէ բայց արդէն իր սպառումին միայն երեք առ հարիւրը կը կազմէ իրանեան քարիւղը եւ ուրեմն կրնայ եղեր իւրաքանչիւր Ամերիկա – ցիի, օրը չորս քիլոմեթր պակաս ընել: Այս կարգադրութիւնը սակայն մեծ իրարանցում չառեղծեց եւ յայտարարուեցաւ արդէն թէ Պարսիկները ալ պիտի պատժեն զէպի Ամերիկա եւ թէ ամերիկեան տնտեսական պատերազմ մը չի կրնար զերծնել:

Կացութիւնը միշտ նոյնն է եւ ոչ մէկ զիջումի տրամադրութիւն կայ Թեհրան: Այդ մթնոլորտին մէջ ալ երբ Միացեալ Նահանգներու ՄԱԿի նախկին դեսպանը՝ Ուարիու Եունկ Շահը Այխմանի կը նըմանցնէ, պարզապէս իւղ լեցուցած կ'ըլլայ իրանցի ղեկավարներու կրակին վրայ:

Հակասական եւ տարօրինակ բաներ կան այս պատմութեան մէջ: Օրինակ՝ տակաւին ծանօթ իսկ չէ թէ քանի՞ պատանդ կայ, իսկապէս: Յարդ 60ի մասին կը խօսուէր: Բայց երբ չորս դիւանագէտներ (Ֆրանսա, Աւժերիա, Սուրիա եւ Շուէյտ) այցելեցին պատանդներուն, ըսուեցաւ թէ հարիւր է անոնց թիւը եւ 60ը՝ միայն Ամերիկացիներուն թիւն է (Լը Մոնտ) թէեւ Ֆիկարօ կը պնդէ 60ի վրայ եւ 33ը Ամերիկացի կը նկատէ: Այս 33ը դիմում ընողներն են Ուաշինկթընի, որ Շահը յանձնէ: Ամէն պարագայի մէջ անհասկնալի բաները շատ են եւ ոմանք զարմանք կը յայտնեն նոյնիսկ թէ չորս այցելուները, յաւելեալ պապական Նուիրակը չեն մտածած իսկ հաշուել իրենց տեսած պատանդները: Գերդ. Պունեվինի կ'ըսէ թէ բոլորն ալ տեսած է, միւս աշխարհականները կ'ըսեն թէ « մեծ մասը » տեսած են բայց ոչ ոք ի վիճակի է հաստատելու թէ տեսա՞ծ են թէ ոչ ամերիկեան դեսպանատան ապահովութեան սպասարկութեան գործավարը՝ Գնդ. Հոլմս: Նուէյի դեսպանը կը պնդէ որ տեսած է, միւսները չեն դիտեր...: Ցաւակ է ամէն պարագայի մէջ, թէ Պարսիկները բաւական փաստաթուղթեր ձեռք ձգած են եւ կ'արդարացնեն դեսպանատան գրաւումը ըսելով թէ « ուրիշներու նման դեսպանատուն մը չէր, այլ՝ լրտեսներու բոյն մը »:

Դեսպանատան գրաւումէն տասը օր եաք, միշտ անել կացութիւն մըն է: Ա-

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՏԷՄԻՐԷԼ ՆՈՐ ԲԱՆ ԶՈՒՆԻ ԸՍԵԼԻՔ

«ՄԻ ՔԻՉ ՓՈՂ ՈՒԼԱՐԿԵՑԷՔ»

—o—

ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ 2 ՄԻԼԻՈՒՆ ՏՈԼԱՐ ԿԸ ՓՆՏՌԷ...

Տէմիրէլ կազմած է իր նոր դահլիճը եւ ներկայացուցած նախազահ Ֆորութիւր – քի, որ ընդունած է զայն: Նոր կառավարութիւնը փոքրամասնութեան կառավարութիւն մըն է եւ կազմուած է միայն Ժողհրդարանին Ատալէթական անդամներէ: Բաղկացած է 28 նախարարէ (Իճեվիտ 35 նախարար ունէը): Արտաքին նախարարութիւնը յանձնուած է Հայ – րենթին էրքմանի, Պաշտպանութիւնը՝ ծերակուտական Ահմէտ Իհսան Պիրինճիի եւ տնտեսագէտ Իսմէթ Սեզկին Ելմտական նախարար կը դառնայ: Այս կառավարութիւնը կարենալ կազմելու համար Տէմիրէլի նեցուկ կը կենան երկու ծայրայեղ աջ կուսակցութիւնները (Միլլի Սելամէթ եւ Միլլի Հարէքէթ) ինչ որ կառավարութեան կ'ապահովէ 227 ձայն 450ի վրայ:

×

Նախ քան այս արդէն Տէմիրէլ էէր ծածկեր որ « մի քիչ փող է հարկաւոր » եւ կը ճշդէր թէ տնտեսական արագ զարգացման մը ծրագրին իրագործման համար պէտք է տարին երկու միլիառ տոլար գտնէ եւրոպական չուկային վրայ: Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին է որ Տէմիրէլ յայտնած է թէ իր երկիրը պէտք ունի յաւելեալ փոխառութիւններու: Ըստ իրեն քանի որ 500 միլիառ եւրոտոլար կայ մէյտեղը, Թուրքիա չի՞ կրնար առնէ երկու միլիառ ունենալ: Արեւմտեան տնտեսագէտ մը սակայն դիտել կուտայ թէ շատ տրամաբանական չէ որ ամէն մարդ աւելի դրամ փոխ տայ Թուրքիոյ, որու արտաքին պարտքը արդէն 18 միլիառ տոլար է...:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆՏՈՆի « Թայմզ »ը վերսկսաւ լոյս տեսնել, դրեթէ տարուան մը դադարէ եաք: Ծանօթ է որ տնօրէնութիւնը եւ թեքնիք սենտիքաները բանավէճ մը ունէին, արդիական մեքենաներու գործածութեան չուրջ: Թայմզ, հաւատարիմ իր աւանդութեան, կը տիպուի հրատարակել տարուան մը մահազդ...:

ԻՏԱԼԻՈՑ վարչապետը՝ Ֆրանչեսքօ Քոսիկա Փարիզ ժամանեց:

« ԿԱՐՄԻՐ ՓԻՒԼ-ՕՎԸՐ »Ը որու ներ-

ՊԱՐՍԿԱՀԱՑ ԼՈՒՐԵՐ

ԸՍՏ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՑԵՐԸ ԵՐԿՈՒ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՆ ՑԵՏԱԳԱՑ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

—×—

Նոյ· 7ի իր թիւով « Ալիֆ » հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ·—

« Առաջին անգամը լինելով, Իրանի սահմանադրութեան պատմութեան մէջ, Իրանի հիմնական օրէնքի մէջ յիշատակուում է Հայաստեան անունը եւ հիւսիսի Հայութիւնը ունենում է մէկ պատգամաւոր եւ հարաւի Հայութիւնը ունենում է մէկ պատգամաւոր:

« Բանիմացների ժողովը (Խերբէգանը) մէկ ամբողջ ամիս քննել է այս յօդուածը եւ բազմաթիւ փուլերից ու բովերից անցկացնելուց յետոյ է որ վաւերացել է:

ՅՕԴՈՒԱԾ 50

Վերջապէս չաթաֆներ տեւող ուսում – նա – քննութիւններից յետոյ, երէկյեթկէօօրէին, Բանիմացների դռնքաց նիստը զբաղուեց 50րդ յօդուածի քննարկմամբ: Ներկայ էին 59 հոգի: Թեր քուէարկե – ցին 50 հոգի, մէկ հոգի դէմ գնաց եւ 8 հոգի ձեռնպահ մնացին, ու վաւերաց – ուեց յօդուածը 50ը:

Յօդուածի բովանդակութիւնը հետեւ – եալն է·—

« Ազգային Ժողհրդարանի պատգամաւորների թիւը՝ 270 հոգի է եւ ամէն տասը տարին մէկ անգամ, ընտրական շրջաններում, բնակչութեան կրած յաւելման համեմատ, 150·000 հոգու դիմաց մէկ պատգամաւոր պիտի աւելանայ:

Զրադաշտականներն ու Հրեաները, իւրաքանչիւրը մէկ պատգամաւոր, քրիստոնեայ Ասորիներն ու Քաղդէացիները՝ միասնաբար մէկ պատգամաւոր եւ քրիստոնեայ Հայերը՝ (Հարաւից եւ Հիւսիսից) երկու պատգամաւոր են ընտրելու:

Այս փոքրամասնութիւնները, ըստ իրենց թուական աճի, ամէն տաս տարին մի անգամ 150 հազարի դիմաց մէկ պատգամաւոր աւել կարող են ընտրել:

Ընտրութեանց կանոնային սահմանումները կը կատարուեն ըստ օրէնքի »:

×

ՀԱՑ ԶԻՆՈՒՈՐ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ՔԻԻՐՏԻՍՏԱՆ

Թեհրանի մեր պաշտօնակից՝ « Ալիք »ի Նոյ· 8ի թիւէն կ'իմանանք թէ Քիւրտիստանի կռիւներու ընթացքին հայ զինուոր մը՝ Վարդան Աբրահամեան անունով մեռած է: Մարմինը Թեհրան փոխադրուած է եւ հողին յանձնուած:

կայացումը արտօնուած էր Փարիզի Ստիպողական Դատարանին կողմէ, տարբեր վճիռի արժանացաւ աղջնակին ծնողքին վերաքննութեան դիմումէն եաք: Զորս հատուած, որոնք կը վերաբերին զոհին ծնողքին անձնական կեանքին պիտի վերցուին ինչ որ « ծածուկ դրաքննութիւն » կը նկատուի բեմադիրին՝ Միշէլ Տրաքի կողմէ: Մամուլի քննադատները չայնով կը նկատեն սակայն Ֆիլմը եւ նաեւ լաւ կ'արտայայտուին Սերժ Աւեոիքեանի խաղարկութեան մասին:

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ ՓԱՐԻԶ ԺԱՄԱՆԵՑ

Երկուշաբթի իրիկուն Փարիզ ժամանեց Սիլվա Կապուտիկեան, որ Ուրբաթ օր իր առաջին հրապարակային ելոյթը կ'ունենայ, իրրեւ բանախօս Դպրոցասէրի հարիւրամեակին:

Բարի գալուստ կը մաղթենք հայրենի բանաստեղծուհիին:

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՆՈՐ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի Երաժիշտներու Միութեան նորընտիր վարչութիւնը դումարած է իր անդրանիկ նիստը եւ քննութեան են – թարկելէ եաք կազմակերպական կարգ մը հարցեր, կատարած է դիւանի ընտրութիւնը, ըստ հետեւեալի· — Եդուարդ Միրզոյեան՝ նախագահ, Էմին Արիստակէսեան՝ Ա· քարտուղար, Ռոբեր Ամիրխանեան, Գէորգ Գէօդակեան, Ալ· Ցարութիւնեան, Էդ· Ցովհաննիսեան եւ Լեւոն Զաւուշեան՝ քարտուղարներ:

×

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐ ՀԱՑԵՐՈՒ

Ժորհ· Միութեան Համայնավար կուսակցութեան Կեդր· Կոմիտէի եւ Նախարարաց Ժորհուրդի որոշումով, գրական – նութեան, արուեստի եւ ճարտարապետութեան 1979ի պետական մրցանակներուն արդիւնք են Ցովհաննէս Թաչատուրի Զաքլեանեան (ճարտարապետ), Էդգար Սերգէյի Ցովհաննիսեան (երաժիշտ): Այս վերջինը « Սասունցի Դաւիթ » բեմադարձ–օփերայի երաժշտութեան համար:

×

ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

ԵՐԵՒԱՆՑԻ ՁԱՐՏԱՐԱՊԵՏՆԵՐՈՒ

Ժորհ· Միութեան պետական շինարարութեան, դիտութեան ու արհեստագիտութեան պետական կոմիտէի եւ Հայաստանի արհեստակցական միութեան Կեդր· Ժորհուրդի որոշումով լաւագոյն նախագիծերու եւ այդ նախագիծերով կառուցուած շէնքերու համար Ժորհ· Միութեան Նախարարաց Ժորհուրդի 1979ի մրցանակը շնորհուած է նաեւ «Ռոսիա» շարժանկարի սրահի ճարտարապետներուն եւ շինարարներուն: Նոյ· 6ին վարչապետ Ֆադէյ Սարգսեան վկայականներ եւ ոսկէ մետալներ յանձնած է « Հայպետնախագիծ » հիմնարկէն Հ· Պօղոսեան, Ա· Թարխանեանի, Ի· Ծատուրեանի, Ս· Ժաչիկեանի, Գ· Գէորգեանի եւ Ա· Սահակեանի:

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՉԵԽ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍՎԱԹՕՓԼՈՒՔ ՑԵԽ՝ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԸ

(Ր. և վերջ)

« Արդէն կը խոնարհի գլուխս եւ կը ձերմակին մազերս, իմ մռայլ աշունս ա՛լ յոյս չի ճանչնար: Գիտեմ թէ իմ չղթայակապ ձեռքերս պիտի չկորտակեն իրենց չղթաները եւ պիտի հանդչին անոնք ինծի հետ գերեզմանին մէջ »:

Ուրիշ տեղ մը գերիներու խմբերդ մը ա՛յսպէս կ'երգէ.

« Օտար ցեղ մը մեզ կը կոխկրտէ փոշիի մէջ, կը հայհոյէ մեզի՝ անծանօթ լեզուով մը. կրկին լուծ մը կը ծանրանայ մեր ուսերուն վրայ:

« Օտարին մտրակի հարուածը աւելի խոր կը զգոշմուի մեր մսին մէջ, եւ մեր չղթայքները երկչոտ խօսքեր միայն կը համարձակին արտաբերել, — որովհետեւ օտար տէր մը զգուանք կը զգայ անոնց հնչիւնէն: Անիկա կ'ատէ ինչ որ ամէնէն աւելի սիրելի է մեզի, եւ ինչ որ ինք կ'ուզէ զզուելի է մեզի: Կ'ուզէ խլել մեզմէ մեր արեան ձայնը, պատուա-նշանները, յիշատակը եւ նոյնիսկ լեզուն մեր նախահայրերուն »:

Ինչպէս յայտնի է, Պոհեմիան հայրենիքն է Եան Հուսի, որ արձակեց բողոքի առաջին հզօր ճիչը ընդդէմ կաթոլիկ բռնակալութեան եւ այդ ճիչով իսկ արթնցուց խղճի ազատութեան եւ բողոքական չարժման ալիքը յաջորդ սերունդներուն մէջ:

Արդ, կաթոլիկ Աւստրիան, բռնութեամբ եւ հալածանքներով նոյնինքն Պոհեմիոյ մէջ զարձեալ տարածած է կաթոլիկութիւնը, որուն դէմ կը բողոքէ, հետեւեալ տողերով, Սվաթօփլուք, պահանջելով խղճի ազատութիւն:

« Մեր Աստուածն անպատ բռնադատութեամբ ընդունել տուած է մեզի Տէր մը՝ որ հրամայած է հաւատալու թէ Աստուածմէ է որ խարազան կ'ընդունինք եւ չղթաներ կը կրենք: Նուաստացէ՛ք, խոնարհեցէ՛ք աստղազարդ կամարի Տէր-Աստծուն առջեւ:

« Նուաստացէ՛ք, խոնարհեցէ՛ք երկրի Տիրուն առջեւ: Միեւնոյն նուաստացումն ու հնազանդութիւնը կը բանան երկնքի դռները եւ հոգիի մը ամենագեղեցիկ զարդն է միմիայն անձնուիրութիւնը հանդիպ Տիրուն:

« Այսպէս, մարդկութեան ամենանուիրական զգացումը գերիներու Տիրոջ ի սպաս դրուած է: Աստուածութեան երեսին վրայ իսկ քանդակուած է իր ժպիրհ դէմքը, եւ ատոր քահանաները կրու խումբ մը, քամակը ծուռ, աղօթքները կ'երգէ անոր՝ երբոր հետ մրցելով, նեցուկ կ'ըլլայ իշխանութեան եւ անէծք կը թափէ ամէն գլխու վրայ՝ որ վեր բարձրանալ կ'ուզէ:

« Աստենօք պաշտելի մարզարէի մը բերանը մարդոց հաւատարութիւնը կը քարոզէր եւ, խորտակելով գերութեան չղթաները, զանոնք ամէնքն ալ միացուց սիրոյ կապով: Բայց իր աշակերտներուն ստախօս նախիրը հակառակը գործեց անոր վարդապետութեան: Մեզի՛, խեղճերուս կը փառաբանէ սրբազան օրինակը, իսկ ինք մասնակից է իշխանութեան. իր Տիրուն չնորհքի ատուերին տակ՝ կը վաճառէ իր թշուառական ուարը եւ անոր փոխարէն, կ'օրհնէ չղթաները, դա՛ն հեղնութիւն, Տիրոջը անունով:

« Ո՛վ մեր Աստուածը, Աստուա՛ծ արդար, լա՛ւ: Աստուա՛ծ թշուառ գերիներ, դուն՝ որ չունեցար ո՛չ ոսկիէ սեղան, ո՛չ ալ քու քահանաներդ ունեցան՝ մեառաք. դո՛ւն որ կը զահակալես բնութեան վեհութեանը մէջ եւ պարզ սրտերու բարախոհմին մէջ, լսէ՛ մեր զարատուր չղթաները, վե՛ր վերցուր մեր ճակատը փոշիէն եւ, ազատութեան տաճարներուն մէջ, հռչակէ քու արդա՛ր օրէնքդ »:

Սակայն քերթողը չուզեր յուսահատիլ եւ իր ազգակիցներուն ընդհնչմարել կուտայ լաւագոյն ապագայի մը յոյսը:

« Իմ գիւղերուանս մէջ ծագեցաւ աղօթարանի թարմ լոյսը: Անիկա բերաւ ինծի մխիթարութիւն մը. ըսաւ ինծի թէ մեր նախահայրերուն ատուերը կեցած է սակայն մեր վրայ, թէ բռնաւորներու բռնութիւնը ծծած չէ սակայն մեր երակներուն բոլոր արիւնը: Ողջո՛յն քեզի, գարնանայի՛ն արշալոյս, որ, գիւղերուան անձկութիւններուն մէջ մեզի կ'աւետես փրկութեան մօտաւոր երանութիւնները »:

Ուշագրաւ են նաեւ հետեւեալ տողերը.

« Գիտեմ թէ պիտի փոշփոշի, վատահարա՛ծ, լաւագոյն օրերու արշալոյսը, եւ մեր տեսիլքներէն դէթ մեծ մաս մը իրագործուի պիտի: Ապահովաբար ինծի տրուած պիտի չըլլայ թօթվելու այն լուծը՝ որ կը ծանրանայ ծերութեանս վրայ. իմ ալեհեր գլուխս կը խոնարհի դէպի գերութեան ենթարկուած երկիրը մը. բայց դո՛ւք, ո՛վ երիտասարդ բարեկամներս, դուք երջանիկ ոտք մը պիտի դնէք ազատութեան արփաւէտ ափունքին վրայ...: Կեդրոնացուցէք ձեր բոլոր կորովը՝ մինչեւ գործի ժամը: Այն ատեն ազատ ու եղբայրական ժողովուրդ մը պիտի տեսնէ չղթաներուն իյնալը եւ մեր գլխուշակը, եղբա՛յրներս, պիտի ծածանի երկնքի պայծառութեան մէջ »:

Սվաթօփլուք որքան որ Ձեխ է, նոյնքան նաեւ Սլաւ. Սլաւ՝ իր հայրենասիրութեամբ, եւ գրական դաստիարակութեամբը: Ձեխ իր ազգին փրկութիւնը կը յուսայ սլաւ ժողովուրդներու ձեռնտուութենէն: Իր մտաւորական անունդին մեծագոյն մասը քաղած է, ինչպէս ընթնք, ռուս եւ լեհ գրականութիւններէն, կրելով անոնց անմիջական ներգործութիւնը, ինչպէս ցոյց կուտան լերմոնտովի հետեւողութեամբ գրուած յետագայ տողերը: Լերմոնտով երգած է քաղաք Մայրը՝ որ կ'օրօրէ իր մանուկը եւ կը քնացնէ զայն մրմնջելով այն օրօրը, որ քաղաք մանուկը մեծնալէ ետք պիտի գործէ: Ձեխ ալ գրած է պաշտօնեայ մեծցող մօր մը բերանը սա խօսքերը.

« Դուն պիտի մեծնաս եւ չուտով պիտի ճանչնաս այս քրիստոնեայ աշխարհը: Պիտի դնես մութ – կանաչ ֆրաք մը եւ պիտի առնես գրիչ մը: Պիտի ըսես. « Ես բարի դիտաւորութիւններ ունիմ: Ես լաւին կողմնակից եմ »: Քնացի՛ր: Ես մը-տահոգ չեմ ապագայիդ համար: Նէննի՛, զաւա՛կս, նէննի՛:

« Դուն պիտի ունենաս պաշտօնեայի մը երեւոյթը եւ վարպետագործի մը հոգին: Եւ օր մը պիտի սորվիս կորանալ վայելչօրէն: Քնացի՛ր, քանի դեռ անմեղ ես: Նէննի՛, զաւա՛կս, նէննի՛ »:

Բայց աւելի ցաւագին է այն օրօրը, որ սորուկ մանկան մայրը կ'երգէ իր զաւկին.

« Պիտի հրամայեն քեզի փոշիի մէջ պառաւելու մեր չարիքներուն հեղինակը: Քու մանկական միտքդ նախ եւ առաջ պիտի խմէ սարկութեան թոյնը: Ըլլալու համար միմիայն գործիք մը յանուն տիրոջ, խեղդէ մէջդ ազատութեան քու երազներուդ ամենափոքր հետքերն անդամ:

« Եւ երբ հասնիս պատանեկութեան տարիքիդ, պաշտելի՛ն երազդ կոչերու, պիտի տանին քեզ, լուծը կռնակիդ, վեհապետին դրօշին տակ: Պատերազմի պիտի դրկեն քեզ՝ թափելու, իր պատուին ու փառքին համար, քու երիտասարդ-կան կենսալից արիւնդ:

« Իրեն համար, քու քրտինքովդ մինչեւ գերեզման պիտի թրջես գետինը, կա՛մ, ինչ որ աւելի վատն է, ծառան պիտի ըլլան անոր լաքէներուն,—դուն պիտի չահագործես քու հարազատ եղբայրները: Դուն պիտի ալակոխես անոր՝ որ եղբայրներդ իրենց գլուխը ծռեն, անարդ գերութեան մը տակ: Գոցէ՛ աչուկներդ ձագո՛ւկս, եւ գերութեան թշուառ կեանքին համար, մի՛ արթննար »:

Ձեխ՝ արուեստը արուեստին համար բանաստեղծ մը չէ. ամէն բանէ առաջ հայրենասէր մըն է եւ իր քերթուածները կը կրեն այն տանջանքի եւ յոյսի ցնցումները, որ կը զգայ իր ազգին սիրտը:

Ջմայլելի են հետեւեալ տողերը, ուր կը խոստանայ իր ցեղին համար ունեցած յարգանքն ու պաշտումը:

« Մենք տկար ենք, փոքր ենք: Հերի՛ք այս խօսքերը: Ա՛ն է միայն տկարն ու փոքրը, որ կը յուսահատի այսպէս: Ցունաստանը աւելի փոքր էր քան Հռոմը, բայց իր անմահ ճակատը աստղերուն դպաւ:

« Որքան ծիծաղելի կը թուէին մեր հայրերուն պատուհասները, երբ արար աշխարհ անոնց դէմ բարձրացաւ: Եւ ահա կոյր պետ մը պարտութեան մատնեց ամբողջ աշխարհը եւ յաւիտենական Հռոմը խոնարհեցաւ Տարտրին առջեւ »(Հիւսեան բերդը):

« Ա՛ն է միայն տկարը, որ ինքնավստահութիւնը կորնչուցած է, եւ ա՛ն փոքրը՝ որ փոքր նպատակ մը կը հետապնդէ միայն »:

Ի՛նչ ոգեւորիչ նշանաբան.— Ցունաստանն ալ փոքր էր, բայց իր անմահ ճակատը աստղերուն դպաւ:

Նշանաբան, բոլոր փոքր ժողովուրդներուն համար, որ կ'ուզեն իրենց մշակոյթովն ու արուեստովը, իրենց քաղաքակրթութեամբն ու յառաջխաղացութեամբը նայիլ միշտ դէպի բարձրը: Եւ բարձրութեան ձգտելու համար, մեծ ու փոքր կը պտնուին միեւնոյն պայմաններուն մէջ, յաջողութեան հաւասար իրաւունքներով:

Ռ. ՋԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՆՈՐԱԿԵՍԱՐԻԱ

Կրկին Երեւանն ենք, անդամ մը եւս աչքէ կ'անցընենք ամէնէն չատ սիրուած տեղերը: Այսպէս կամ այնպէս, Երեւանը միշտ եռուզեռի մէջ գտանք եւ այնպէս ալ չարունակելի կը մնայ: Վերջին դիէրները հայկական հարսանիքի մը ներ-կայ կ'ըլլանք.. Ամէն կողմէ Ինտուրիստի յիսուն տարին գրուած կը տեսնենք....: Յետոյ, հայկական համերգի մը կը հրաւիրուինք, հանրապետական մարզադաշտ 28–29–30 Սեպտ.ին Թատերական նացուած մեծ ոսնահանդէսի՝ «Թող Լինի Միշտ Արեւը...», կը նուիրուի Մանուկներու Միջազգային Տարուան. կը մասնակցին Սովետ. Միութեան գեղարուեստական լաւագոյն կոլեկտիւները: Համերգին կը մասնակցին 1000է աւելի արուեստագէտներ: Տօնական մեծ հրավառութիւն:

Դժբախտաբար, վերջին օրն է: 23 Սեպտեմբերին կը մեկնինք Մոսկուա. պտոյտ քաղաքի կարեւոր փողոցներն ու մեթրոն: Կը տեղաւորուինք «Ռուսիա» հիւրանոցը, ճիշդ Կրեմլինի դիմացը:

Սեպտ. 24ին, մեր խումբը կը տանին ռուսական նկարչութեան կալըրին, իսկ մենք չորս ընկերներով այցելութիւն կուտանք Ս.Ս.Հ.Մ. Մինիստրների սովետին կից, Հայկական Ս.Ս.Հ.Մինիստրների Սովետի մշտական ներկայացուցիչ՝ Սուրէն Մելքումեանի:

Սիրալիր ընդունելութիւն կ'ըլլայ մեզի եւ կը տրամադրուի կառք մը վարորդով, որպէսզի մեզ պտըտցնէ Մոսկուայի հայադրոշմ վայրերը:

Կ'երթանք «Հայաստան» խանութը, ուր՝ կը ծախուին միմիայն Հայաստանի արտադրութիւնները: Կ'այցելենք հայկական գերեզմանատունը եւ եկեղեցին, կը նկատենք բազմաթիւ հայ մտաւորական-ներու, զօրավարներու, յայտնի գործիչներու մահարձանները, ինչպէս՝ Սարեանոս Նալարեանի, Շահապիզի, Մը-կըրտիչ Էմինի, Լօրիս Մելիքոֆի, Գրիգոր Ալաթեանի (ուսուցչապետ՝ Լա-զարեան ճեմարանի) Լազարեաններ՝ թաղուած եկեղեցիին մէջ, եւլն., եւլն...

Նախապէս այցելած էինք Լազարեան ճեմարանը, որ կը պտնուի Հայաստանի ներկայացուցչութեան շէնքին քովը: Նախագահ՝ Ս. Մելքումեան կ'ըսէ որ ճեմարանի շէնքը մօտ ատենէն կ'ըլլայ ներկայացուցչութեան պաշտօնատեղին, եւ հայկական օջախ մը, ինչպէս ժամանակին եղած է: Ներկայիս կը վերաշինուի, կը նորոգուի:

Կը յառաջանանք եւ կը մտնենք հսկայ հրապարակ մը որ ծաղիկներով զեղեցկացած լաւ տեղ մը կը գրաւէ, անունը՝ Յովհաննէս Թումանեան. տեսքոտ անկիւն մը, ի յիշատակ Թումանեանի՝ քար մը բարձրացած է, որուն վրայ գրուած կը տեսնենք՝ «Յովհաննէս Թումանեան, 1869–1923 Թ. Թ.»: Քիչ անդին հայ թատրոնի ճարտարապետական ոճով շինուած վեհաշուք շէնքը, մէկ կողմը՝ երեւան, միւս կողմը՝ հայկական Ասիւծը քանդակուած:

Այստեղ կը վերջանան մեր հիասքանչ պտոյտները, որոնք տեղի ունեցան Հայաստան եւ Ռուսիա:

Սմտոյս 25ին հասանք Փարիզ եւ հետեւեալ երեկոյ ճեմարանի սրահին մէջ, մօտ՝ 53 հազար տոլարնոց երկրպագործական մեքենայի ու կազմած-ներու չէքը, որոնք ձափոնէն պիտի ղըրկուին Հայաստան:

Ամէն մէկ համակերաբաշխի հայրե-նասիրական պարտականութիւն է իրենց լումաներով չայողջնել այս նուիրատուութիւնը, որ կը խորհրդանշէ Նոր Կեսարիոյ 10ամեակը:

ՄԱԺԱԿԵՑԻ

(Շար.– 7 և վերջ)

ՀԱՆԱՏ

ՔԻՊՐԻՒ ԱՊԱԳԱՆ

Նոյեմբերին սկիզբները պաշտօնական թղթի տասցաւ այն արշաւը, որ կը միտի նոր զոյավիճակ մը հաստատել երկրին Ֆրանսական եւ անգլիական շրջաններուն մէջ: Նախաձեռնութիւնը կը պատկանի 1976 Նոյեմբերէն ի վեր նահանգին իշխանութիւնը ձեռք ձգած Փարթի Քէպէքուայն եւ վարչապետին՝ Ռընէ Լէվէքի: Պաշտօնական բացատրութիւնն այն է թէ Քէպէքը՝ անտեսական գետնի վրայ կապուած երկրին մէկ մասին հետ, « նոր ընկերակցութեան մը հիմունքները պիտի դնէ, այս անգամ հաւասարէ հաւասար սկզբունքներուն վրայ »:

Թարման է, որ հանրաքուէի մը ճամբով Քէպէքի աւելի քան վեց միլիոն բնակիչները իրենց կամքը պիտի արտայայտեն: Վարչապետին նախատեսութեամբ արդիւնքը պիտի ըլլայ դրական, այլ խօսքով բացարձակ մեծամասնութիւնը պիտի վաւերացնէ նոր առաջարկը Այո քուէարկելով: Լէվէքի կարծիքով նահանգը պիտի նոր անկախնադարձի մը սեմին կը գտնուի՝ նոր հորիզոններու ակնկալու – թեամբ:

Հանրաքուէին միտքերը բացատրող 118 էջերէ կազմուած Սպիտակ Գիրքը նախ պատմականը կը կատարէ այն յարաբերութիւններուն եւ կապերուն, որոնք գոյութիւն ունեցած են ցայսօր Ֆրանսական երկրամի գաղթավայրին եւ անգլիական Քանատային միջեւ: Անջատողական հակումներ ունեցող Փարթի Քէպէքուան, համաձայն որուած բացատրութիւններուն, կը ձգտի քաղաքական նոր կառոյց մը հաստատել: Հիմնականը կը մնայ օրինական հաւասարութիւնը երկու ժողովուրդներուն, այսինքն Ֆրանսացիներուն եւ Անգլիացիներուն միջեւ:

Ի տարբերութիւն նախկին յայտարարութիւններուն, վաստակաւորը ոչ մէկ խօսք կ'ընէ միակողմանի անկախութեան հաշակումին մասին. ընդհակառակը կը կեդրոնայ բանակցութեանց վրայ: Եւ պարզ է թէ ինչու: Շատ մեծ թիւ կը ներկայացնեն այնպիսիները, որոնք կը վախնան, թէ Այո քուէարկելու պարագային տնտեսական խզում մը յառաջ կուգայ իրենց եւ անգլիախօս շրջաններուն միջեւ: Վերջերս կատարուած հանրային կարծիքի քննութիւն մը ցոյց տրած էր, թէ Քէպէքցիները, առնուազն ասոնց մեծամասնութիւնը դժգոհ ըլլալով հանդերձ այժմու դոյավիճակէն, համաձայն չէ նաեւ բացարձակ անկախութեան մը գաղափարին հետ:

Փարթի Քէպէքուան, որ ցարդ անջատողական միտքեր կը պաշտպաներ, ներկայիս առաւել ճկուն կը թուի ըլլալ, քանի փաստաթուղթերով կը շեշտէ, թէ նահանգը պիտի յարդէ իր բոլոր յանձնառութիւնները Ատլանտեան Ուխտին, Հիւսիսային Ամերիկայի Օդային Պաշտպանութեան դրութեան շրջագիծերուն մէջ. աւելին՝ պիտի պահպանէ գլխուրական կայանները: Քէպէք միաժամանակ դաշնակցութեան նոր համաձայնագիր մը պիտի կնքէ Քանատայի մնացեալ մասին հետ պահպանելու համար դրամական միութիւնը, հանրային մարզերէ ներս դիներու նոյնանման կիրարկումը եւ ազատ երթեւեկի դրութիւնը երկրին բոլոր բնակիչներուն համար: Նաեւ՝ ապրանքներուն շրջանառութիւնը:

Հրապարակ դրուած նշանախօսքն է ապահովել առաւելագոյն ինքնավարութիւն, առանց սակայն խզելու պատմական, տնտեսական եւ մարդկային կապերը երկրին միւս շրջաններուն հետ:

Առաջադրուած ծրագիրը, բնականաբար, ունի նաեւ իր ընդդիմադիրները: Ասոնց մտահոգութիւնն այն է, որ Այոյի մը պարագային խզումը անխուսափելի պիտի դառնայ, ղժուար կացութիւն մը ստեղծելով Քէպէքի համար:

Ինդրոյ առարկան ուրեմն Քէպէքի ապագան է:

Թ. Ա. Թ.

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՑԻ մէջ հայ մշակոյթի օրը նշուած է քանի մը ձեռնարկներով: Ուրբաթ, Հոկտ. 12ին, ազգային նախա – կրթարանի մէջ տեղի ունեցած է հանդէս մը, կազմակերպութեամբ Նոր Ջուղայի Համայնական Վարչութեան եւ հովանաւորութեամբ առաջնորդ Կորիւն Ծ. Վրդ. Պապեանի: Բացման խօսքը կատարած է Մանուէ Բաչիկեան: Բանախօսած է առաջնորդը անդրադառնալով հայկական տառերու գիւտի դերին մեր պատմութեան մէջ: Գեղարուեստական յայտագրի ղործադրութենէն եռք փակման խօսքը արտասանած է Թեմական Խորհուրդի ատենապետը՝ Թաթուլ Օհանեան: Ցաջորդ առաւօտեան Ս. Ամենափրկիչ վանքին մէջ պատարագած եւ քարոզած է Կորիւն Ծ. Վրդ. Պապեան: Ներկայ եղած են Նոր Ջուղայի հայկ. դպրոցներու աշակերտները, « Արարատ » մխութեան սակաւները եւ հոծ բազմութիւն մը: Ցաւարտ պատարագի աշակերտութեան ներկայացուցիչները ծաղկեպսակներ դրած են վանքի բակին մէջ գտնուող Թանգարանի մուտքին բարձրացող Ս. Մեսրոպի, Խաչատուր Կեսարացիի եւ Պարոյր Սեւակի կիսանդրիներուն առջեւ: Խօսք առած է Սարօ Նազարեան յանուն ուսուցչական կազմին, իսկ աշակերտութեան կողմէ ուղերձ մը կարդացած է Ռոզի Աղաջանեան: Փակման խօսքը կատարած է առաջնորդը: Հայ մշակոյթի օրը հռչակուած է Նոր Ջուղայի հայ աշակերտութեան օր: Նոյն օրը երեկոյեան, տեղւոյն երկրորդական վարժարանի սրահին մէջ տեղի ունեցած է հայ մշակոյթին նուիրուած դասախօսութիւն մը: Լեւոն Մինասեան ներկայացուցած է « Հայ Երուսաղէմն ու մեր մշակութային գանձերը » նիւթը, առընթեր ցոյց տալով լուսապատկերներ: Փակման իր խօսքին մէջ առաջնորդը չեշտած է հայկ.-երուսաղէմի դերը հայ մշակոյթի պատմութեան մէջ:

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՑԻ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ մէջ, Հոկտ. 7ին, պատարագով եւ հոգեհանգստեան պաշտօնով ոգեկոչուած է յիշատակը Ազգային Ծերանոցի բարերարներուն: Քարոզած է առաջնորդը: Ցաւարտ պատարագի բազմութիւնը հաւաքուած է Նոր Ջուղայի Ազգային Ծերանոցը, ուր կատարուած է նոր ըզգուած յարակից չէնքին բացումը: Խօսք առած է Հայ Կանանց Գթութեան Միութեան նախագահուհին եւ յայտնած որ ներկայիս Միութիւնը կը պահէ 30 ծերուհիներ: Պօղոս Ա. Քհնյ. Պետրոսեան դրուատած է Միութեան գործունէութիւնը: Առաջնորդի գնահատական խօսքերով վերջ գտած է չէնքի բացման պաշտօնական բաժինը, որմէ եռք ազգային մարմիններու ներկայացուցիչները, առաջնորդն ու Հայ Կանանց Գթ. Միութեան անդամուհիները սեզանակից եղած են ծերուհիներու հետ: Ճաշի ընթացքին խօսք առած է Լեւոն Մինասեան: Նոր չէնքը գնուած է մէկ միլիոն 700 հազար թումանի (մէկ միլիոն ֆրանք):

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդրոնը, նախաձեռնութեամբ Միութեան եւ Կարիկ Պասմաճեանի աշնան տեղի ունեցած է ցուցահանդէս մը, որ մկրտուած էր՝ մէկ դարու Ֆրանսահայ նկարչութիւն (1879–1979): Կ. Պասմաճեան հաւաքած էր 130 գործեր հին թէ որ երեսուն նկարիչներու ի շարս որոնց՝ Սարգիս Յաչատուրեան, Վահան Մախոխեան, Իտկար Շահին, Շապանեան, Բ. Թօփալեան, Լեւոն Թիւթիւնճեան, Աստուր, Գազանճեան, Պարսումեան, Ա. Գնեազեան, եւն., եւն.:

ԻՏԱԼԻՈՑ մէջ տեղի ունեցած երիտասարդ դաշնակահարներու մրցումին, որուն մասնակցած են 27 երկիրներէ 100 դաշնակահարներ, ռումանահայ ժեռար Մխրան Գատեմճեան պարգեւատրուած է, ի գնահատութիւն իր ցուցաբերած թեքնիքին, ճշդրտութեան եւ զգայնութեան:

ՔԻՊՐԻՒ Ալեք Մանուկեան վարժարանին մէջ, Հոկտ. 26ին, դասախօսութիւն մը տուած է Տոքթ. Տիգրան Տիգրանեան, նիւթ ունենալով՝ « Միսաք Մեծարենցի կեանքն ու գործը »:

ԹԵՀՐԱՆԻ « Արարատ » կազմակերպութեան Նոպահար չրջանի կեդրոնը տեղի ունեցած է ցուցահանդէս մը, Հ. Ց. Դաշնակցութեան օրուան առթիւ: Շարաթ մը տեւող ցուցահանդէսին ներկայացուած են պրոշիւրներ, նկարներ, գիրք, մամուլ, լուսապատկեր եւայլն, որոնց միջոցով այցելուներ իրազեկ դարձած են Դաշնակցութեան գործունէութեան՝ սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը:

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՑԻ Հայոց Ազգ. վարժարանի սրահին մէջ, Հոկտ. 23–25, ներկայացուած է Պերթոլտ Պրեխտի « Տէր Փոնթիլա եւ իր ծառան՝ Մաթին » թատերախաղը, Արշաւիր Ղարիբեանի բեմադրութեամբ:

ՖԻՒՍԻ (Աֆէնք) Հ. Կ. Միաչի կազմակերպութեամբ, Հոկտ. 24ին, Լ. եւ Ս. Ցակոբեան վարժարանի սրահին մէջ տեղի ունեցած է դասախօսութիւն մը: Գեղարդ Քհնյ. Պապոշեան խօսած է բարեխիղճութեան եւ բարեգործութեան մասին. օրինակներ բերելով մեր պատմութեան զանազան շրջաններուն հայ թագաւորներու եւ կաթողիկոսներու բարեգործութիւններէն դասախօսը վեր առած է բարեխիղճական ոգին եւ անոր դերը հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ:

ՀԵԼԻՈՊՈԼԻՍ Նուպարեան վարժարանի « Պըրքտանեան » սրահին մէջ, Հոկտեմբեր 14ին, տեղի ունեցած է թէյասեղան – ընդունելութիւն մը, թեմական առաջնորդ Զաւէն Եպիսկ. Զինչինեանի ծննդեան 50ամեակին եւ Վազգէն Ա.ի կողմէ Արքութեան տիտղոսի չնորհման առթիւ: Ներկայ եղած են Գահիրէի եւ Ալեքսանդրիոյ ազգային իշխանութեանց, յարակից մարմիններու, մշակութային, բարեսիրական հաստատութեանց և մամլոյ ներկայացուցիչները:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը իր օրինական ընդհ. ժողովը գումարեց Ուրբաթ, 12 Հոկտ. 79 իր կեդրոնատեղիին մէջ:

Օրուան նախագահուհի՝ Օր. Հ. Գալուստեան բանալով ժողովը խնդրեց հըրաժարեալ վարչութենէն ներկայացնել բարոյական եւ հաշուական տեղեկագրերը:

Գաղափարի փոխանակումներէ վերջ զոյգ տեղեկագրերը վաւերացուեցան ներկաներու կողմէ: Ապա ձեռնարկուեցաւ նոր վարչական անդամներու ընտրութեան, որ իր առաջին հերթական ժողովին կազմեց իր գիւանը հետեւեալ կերպով՝

Պր. Աւետիս Ալիքսանեան նախագահ
Պր. Արթիւր Պէյլէրեան փոխ–նախագահ
Պր. Կարիկ Պասմաճեան Ա. քարտուղար
Պր. Զարեհ Սարեան Բ. քարտուղար
Պր. Ցակոբ Վէզիրեան գանձապահ
Պր. Նազարէթ Թօփալեան հաշուակալ
Պ. Պ. Սարգիս Քէչեան, Վահան Նաւասարդեան, Տիկ. Արմինէ Զուլիկեան խորհրդական անդամներ:

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
(ԿՆԻՔ)

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վէպ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

Ա.

Հայց ան մտիկ չընելով անօգուտ մըրթթիարութիւններուն գլուխը կը չարժէր յամառութեամբ եւ տգէտ կնոջ խորհրդաւորութեամբ կը կրկնէր.

– Ամէն բան ըրի այս վերջինը դոնէ պահելու համար բայց պիտի չապրի պիտի չապրի. անծանօթ ցաւ մըն է ասիկա, կը տեսնէ՞ք. ամէնքն ալ այս ձեւով մեռած են. առանց որոշ հիւանդութեան օր օրի կը սկսին մաշիլ, հասնիլ մինչեւ որ կմախք մը մնայ եւ այն աչքերնին կը գոցեն լուիկ... դեռ այսօր 200 կրամ կորնցուցեր է:

Եւ մէկէն իր վշտահար մայրութեան յուսահատութենէն բռնուած մոլեգնաբար սկսաւ լալ, բառնացքը ցուցնելով երկընքին եւ երբեմն խենթի պէս համբուրելով հիւանդ մանկիկը.

– Ալ վերջինը պիտի ըլլայ ասիկա. 5 գերեզման պիտի ունենամ սրտիս մէջ... ա՛խ խեղճ պզտիկ աղջիկս:

Մաղերուն մէջ ճերմակներ կային արդէն եւ իր մատղաշ զաւակներուն կոթսաները դէմքը ծերացուցեր էին բոլոր վաղովին. մինակ աչքերուն մէջ անմարելի հրայրք մը կար, անզսպելի բողոք մը ապարդիւն երկունքներուն համար իր անկարող մայրութեան. խեղճ կինը բոռունցքը կողերուն կը զարնէր ցնորական յուսահատութեան մը մէջ.

– Մեռնելէ ուրիշ բան չի մնար ընելիք երբ մարդ չի կրնար առողջ տղայ մը ծնիլ, ապրելու կարող:

Հիւանդ տղան գլուխը միշտ կը տանտէր ծունկին վրայ մօրը ըրած չարժումներէն եւ երբեմն աչքերը կը բանար, իր ցաւագին ու խորունկ աչքերը եւ պահ մը նայելէ ետքը մօրը արցունքներուն կարծես հակնալով անոնց անամոքելի գառնութիւնը՝ կը փակէր նորէն դանդաղօրէն:

Սրահին մէջ ամէնքը լուռ մտիկ կ'ընէին երբ եռեւի կողմէն դուռը բացուեցաւ եւ Լէօնթին երեւցաւ բեռնաւորուած՝ կաթով լեցուն չիչերով:

– Շուտ, տիկիններ, աճապարեցէք պարտպ չիչերը տուէք:

Մէկիկ – մէկիկ ներկաներուն անուն – ները կու տար, անհամբերութենէն ձեռքը սեղանին վրայ կը զարնէր եւ ի հարկին չէր խնայեր ամէնէն վիրաւորիչ խօսքերը:

Բարակ չրթունքներով եւ կարծր նայուածքներով աղջիկ մըն էր ասիկա. սեւ մազերը կ'աւելցնէին դէմքին խստութիւնը ու անողոք արհամարհոտ բան մը ունէր իր խօսքերուն եւ շարժումներուն մէջ.

– Ջանապարե՞ս Տիկին Լալօք, էլմըն-եա՛ւ շտապխօսութիւնդ. շուտ... պարպ չիչերը:

Գիրուկ կին մը յառաջացաւ եւ անխօսուկ չարեց չիչերը. Լէօնթին կարեւոր բան մը ընելու ծիծաղելի լրջութեամբ համրեց զանոնք եւ մէկէն պոռաց ձեռքը սեղանին զարնելով.

– Ինծի նայէ՛, կնիկ, չիչ մը պակաս է.

– Իմ անունս կնիկ չէ...

– Իմ հոգս չէ, ինչպէս կ'ուզես այնպէս կոչուէ՛, բայց պակաս չիչը ետ դարձուր:

– Ջունիմ, կոտրեցաւ:

– Ա՛հ, ինծի այսպէ՞ս կը պատասխանես լի՛րբ, դուն հիմա կը տեսնաս:

– Լիրբը դուն ես:

Կռակնին իրարու ցցած իրարու երեսին կը պոռային. եւ բառերը հետզհետէ աւելի խածնող աւելի վիրաւորիչ կը դառնային:

Լէօնթին եղրակացուց.

– Ամէնքն ալ ատանկ են այս կնիկները.

– Ա՛ս կնիկները՛...

Եւ որովհետեւ ամէնքը մէկ կատաղօրէն սկսան բողոքել՝ վիրաւորուած իրենց աղքատ մայրութեան մէջ եւ անկարող իրենց զաւակը անուցանելու, զայեակը միջամտեց.

– Լռեցէք տիկիններ, ամօթ է այսպէս կռուիլը:

Խուլօրէն կիները իրարու մէջ փսփսացին.

Իրա՛ւ ալ քաշուելիք բան չէր. քանի մը պզտիկ չիչ կաթ տալու համար իրենց տղոց, ի՛նչ արհամարհանքներու տակաւ լու էր, թուքին մուրին գլուխ ծռելու էր:

(Շար. – 3)

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նիսի Հայ Տիկնանց Միութիւնը կը կազմակերպէ պարահանդէս մը, ի նպաստ Նիսի Հայկական Դպրոցին, Շաբաթ, 24 Նոյ· ժամը 20ին սկսեալ Շէ Սերվելա, Ռեսթորան տիւ Մուլէն սրահին մէջ (Գաթթանիէ, վառ դեպի ափին դէպի Տիները)

Այս առիթով հրաւիրուած է Անի հայկ· երգի-պարի խումբը՝ Տեսիլէն։

Տոմսերը ապահովելու համար հեռաձայնել (16-93) 87·79·32

Գինն՝ 130 ֆրանգ

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Խաւսար Խըտըրեան 150 ֆր· կը նուիրեն Դպրոցասէրին, վար – ժարանին հարիւրամեակին առթիւ (ստանալ «Յառաջ»էն)։

APRÈS AMÉNAGEMENT
à partir du 1er novembre

24, rue Rodier
75009 Paris
tél. 280-35-84

DANSES et CHANSONS
avec
GRICHA GRINN
Pianiste virtuose et chanteur
arménien - russe - tzigane - blatnoï
de 20h.30 à 2h. (fermé le dimanche)

menu à 37 F — Hors-d'œuvres variés avec brochette ou petites volailles en grillade

MARIAGE - BANQUET (50 couverts)
PARKING 7 rue Rodier 75009 Paris

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն· Մարմնի տարեկան մեծ պարահանդէսը ի նպաստ հայ վարժարաններու,

9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ կիրակի օր, Օթէլ Ժորժ Ե·ի սրահներուն մէջ։

Մանրամասնութիւնները յետագային։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

(Գ· տարեդարձի առթիւ)

Տիկին Աշճիպաշեան, Շամչոյեան, Տէր եւ Տիկ· Գրիգոր Փիլիկեան, Օր· Լիւսէթ Բամպուքեան, Տէր եւ Տիկ· Յովհ· Յովսէփեան, Տէր եւ Տիկ· Վրէժ Ստեփանեան, Տէր եւ Տիկ· Ժանօ Քէօսէեան, Տիկ· Աղաւնի Յակոբեան, Օր· Մարիզ Տօրումեան, Տէր եւ Տիկին Հայկազ Զուբուրեան, Տէր եւ Տիկ· Մարզպարեան, Տէր եւ Տիկ· Ալթունեան, Օր· Ստեփանի Պէժեան, Տէր եւ Տիկին Մելքոնեան, Միհրան Տէր-Պօղոսեան 100ական։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռմի Ս· Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը ստացած է հետեւեալ նուէրները։—

Ողբ· Մարգար Մարգարեանի մահուան առթիւ Պ· Վարուժան Պօղոսեան 200, Է· պ·, Տէր եւ Տիկ· Արմենակ Գումբուեան, Տէր եւ Տիկ· Բունարճեան, Լլօեան ընտանիք 100ական, Տէր եւ Տիկ· Գրիգոր Աւետեան, Տէր եւ Տիկ· Պերճ Կարապետեան, Տէր եւ Տիկ· Հմայեակ Սարեան, Սիվազլեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ· Արշակ Տէօվլէթեան, Յակոբ Մարդարեան, Տապանեան, Զինիճեան ընտանիք, Քալեան ընտանիք, Մկրտիչ Մըկրտիչեան, Տէր եւ Տիկ· Տիգրան Մուշեղեան 50ական, Անթուան Թորիկեան 30, Աբրահամ Մանկասարեան, Քէշիշեան եղբարք 20ական, Տէր եւ Տիկ· Յարու – թիւն Կիրակոսեան 20 ֆր· «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ կը նուիրեն

Միացեալ Նահանգներէն, Պ· Մկրտիչ Խմէրեան, իր բարեկամ՝ Ենովք Լաչինեանի «Անկապ էջեր··· » գիրքին հրատարակութեան առիթով 100 տոլար կը նուիրէ «Յառաջ»ի ի գնահատութիւն «Յառաջ Մատենաշար»ի։

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile

SOIREE DANSANTE
Greco-Arménienne

Samedi 17 Nov. à partir de 21 heures
avec la participation
des ensembles folkloriques des deux communautés
Entrée : 30 F.
Renseignements et réservation :
M. C. A. Tél. : 50-15-09

ՓՈԽԱՆ ԹԱՂԿԵՊԱՊԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Խաւսար Խըտըրեան փոխան Ծաղկեպսակի Տիկին Սիրվարդ Ջողաֆեանի մահուան առթիւ կը նուիրեն 200 ֆր· Դպրոցասէրին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 ֆր· «Յառաջ»ին։

ՀԱՅՐԻՒՐԱՄԵԱԿ
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ Վ.ԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
ՈՒՐԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 16, ԺԱՄԸ 20·30ԻՆ,

ՍԱԼ ԿԻՄԻԻ ՄԷՋ

6, Փլաս տ'Իէնա, Փարիզ 16րդ
Բարձր հովանաւորութեամբ
Արեւմտեան Եւրոպայի Կաթ· Պատուիրակ և Փարիզի Առաջնորդ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կը մասնակցին՝ ծանօթ բանաստեղծուհի
ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ
(յատկապէս եկած Հայաստանէն)
հանրածանօթ դաշնակահար՝ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Հայ նախկին Ռազմիկներու Միութեան Խմբ – Գլամար եւ շրջակայքի մասնա – ճիւղը հետեւեալ նուէրները կ'ընէ ·—

Դպրոցասէրը	1000 ֆ·
Արարատ օրաթերթ (Պէյրութ)	3000 ֆ·
Սամուէլ-Մուրատեան վարժ	1000 ֆ·
Կապ· Խաչէ Իսիի մասնաճիւղ	1000 ֆ·
Կարմիր Խաչ	1000 ֆ·
Որբերու Օգն· Մարմին	1000 ֆ·
Իսիի Հայ Մարզական	1000 ֆ·

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, 18 Նոյ· ժամը 9·30ին հեռատեսիլի Ա· կայանէն։

LE NOUVEAU SALON DE PARIS
1979
34, Rue du Louvre
UN JEUNE PEINTRE
NORCHEN
(SARKIS DJENDOYAN)
participe avec 5 toiles
du 6 au 30 Novembre
de 12 h. à 18 h. sauf le Lundi

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 26ԷՆ - ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ՀԱՅԿ. ԾՆՈՒՆԴԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՆՑՈՒՑԷ՛Ք

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝
«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՍԱՊՂԻՐԱԹՈՒԹԻՒՆ
ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝
ԼԻՈՆԷՆ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՓԱՐԻԶԷՆ
ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸԼԼԱԼՈՎ ԱՆՑԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

A LYON	A PARIS
sevan voyages	**saberatours**
SARKISSIAN Varoujan	BAGHDASSARIAN Levon
50, cours de la Liberté	3, rue de l'Arrivée
69003 LYON	Imm. CIT 7e étage
Tél. (78) 60 13 66	75015 PARIS
	Tél. 538 67 47

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն· Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները։—

Օր· Քարաքաշեան 300 ֆր·, Տիկին Իշգալացեանի կսկծալի մահուան առթիւ, Տիկին Հալվաճեան 100 ֆր· պարոններ Քիւթնէրեանի եւ Խաչիկեանի յիշատակին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՕՄՈՆԻ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ընդհ· ժողովը երկուշաբթի, Նոյ· 19, ժամը 14·30ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը ցանկալի է։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ
ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ
Նախաձեռնութեամբ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ
GRANDE SOIRÉE DANSANTE
organisée par la section de sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France
ՇԱԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 17 ԺԱՄԸ 20ԻՆ
Salle des Fêtes de Sevran
ՊԵՏԻԿ իր նուագախումբով
եւ Ցաղթանակ
BUFFET ORIENTAL — AMBIANCE ARMÉNIENNE

ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ· Միութեան վարչութեան տարեշրջանը լրացած ըլլալով, ընդհ· անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամներն ու Վիէնի բոլոր ազգայիննները անխտիր, Նոյ· 25, կիրակի առաւտու ժամը 9·30ին, Կիսխէյլիի սրճարանին վերի յարկը, Փլաս Սէն Մօրիս։

Օրակարգ·— Ա.) Վարչութեան դործունէութեան գրաւոր զեկուցում, եւ Բ.) Նիւթական հաշուետուութիւն եւ դատուիը հետաքրքրող ընթացիկ հարցեր։ Մանրամասնութիւնք տեղւոյն վրայ։

Ծանօթ·— Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի։

VIENT DE PARAITRE
ESCAPADE SUR L'ARARAT
Premier 33T instrumental
de
Bernard Dededjian
en vente : région parisienne
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Rest. ANOUCH :
12, rue Cadet — Paris (9e)

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապ· Խաչէ դպրոցին մէջ կը տրուին նաեւ հայերէն դասընթացքներ պաքալորէայի համար ամէն Շաբաթ-Կիրակի ժամը 13·30էն 14·30 բոլորովին ձրի, կարող ուսուցչութեամբ։

UNION GENERALE
ARMENIENNE DE BIENFAISANCE
Léon Jamgotchian
EXPOSITION RETROSPECTIVE
« LA NATURE ET LES ETRES »
Peintures — Aquarelles — gravures
Lithos — dessins
17-24 Novembre
Heures d'ouvertures de l'exposition
14 h. à 20 h. du Lundi au Samedi
11 h. à 20 h. le Dimanche
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
15
JEUDI
15 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.514
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.514

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԵՀՐԱՆ

ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ՝

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՔՆՆԻԶ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ ԵՒ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՆԻՍՏ

Քարիւղի Շահի Տագնապի մէջ Սպառնալիք

—×—

Մինչ ուռանողները կը շարունակեն անդիջող մնալ եւ նախկին Շահը պահանջել, Արտաքին նախարարը՝ Պանի Սատր նոր լեզու մը կը գործածէ : Վաստահութեան ուղղուած նամակով մը կ'առաջարկէ միջազգային քննիչ յանձնախումբի մը կազմութիւնը, Ապահովութեան Խորհուրդի նիստ մը եւ Փահլավի ընտանիքին ամբողջ հարստութեան Իրան «ներգաղթը» : Այլ խօսքով այլեւս Շահը չի պահանջուիր պատանդներու ազատագրման փոխարէն, մնաց որ Սատր պատանդի նկատեր ամերիկեան դեսպանատունը պահողները այլ՝ բանտարկեալներ : Տարերութիւնը այն է եղեր, որ սպառնալիք չկայ անոնց վրայ : Բայց եւ այնպէս այցելողները հաստատեցին թէ չատ բարոյալքուած են իրենց հետեւանք իսկ կանգի իրենց պայմաններուն : Առանձնացած, աչքերը, դաստակները, ոտքերը կապուած գիշեր ցերեկ եւ ստիպուած են ուտել եւ իրենց բնական պէտքերը ընել միայն պահակներու ներկայութեամբ, ինչպէս կը գրէր Էրիք Ռուլօ :

Ներկայիս սակայն հարցը կը կեդրոնայ ոչ թէ Շահին այլ՝ քարիւղի վրայ : Նախ կը պարզուի որ երբ Գարթըր յանկարծ ծանր որոշում մը տուած է յայտարարելով թէ այլեւս քարիւղ պիտի չգնի, ուրիշ բան չէ ըրած քան կանխել իրանեան որոշումը՝ քարիւղ չծախելու Ուաշինկթընի : Սատր կ'ըսէ արդէն «տնտեսական պատերա՞զմ կ'ուզէ Ամերիկան, կ'ունենայ » : Ինչ չի վախնար որ Համախոհութեամբ Արեւմտեան այլ երկիրներ ալ չգնեն Իրանեան քարիւղ բայց կ'ակնկալէ որ արաբական աշխարհը մանաւանդ Օփէկը (քարիւղ արտադրող երկիրներու կազմակերպութիւն) նոյն դիրքը բռնէ եւ « ծորակը զոցէ » Ամերիկայի համար : Սատր մտահոգ ալ չէ Պարսկաստանի նաւթական վիճակին մասին, որովհետեւ աւելի քան 12 միլիառ տոլարի պահեստ ունին ամերիկեան դրամատուներու մէջ (Ֆրանսա, Անգլիա, Դաշնակցային Գերմանիա) : Վերջին օրերու դիմաւոր փոփոխութիւնը Շահին արտաքսման կը վերաբերի, որ դադրած է նախապայման ըլլալէ : Մոնտի Թղթակցին է որ Արտաքին նախարարը կ'ըսէ· « Ի՞նչ կարեւորութիւն ունի մեզի համար, այլեւս որ Շահը Ամերիկա կը մնայ թէ ոչ : Ամերիկացիներու յարձակողական ընթացքը կ'արդիլէ մեզի որեւէ հաշտարար որոմադրութիւն » :

Քաղաքական այլ ճակատի վրայ կայ Իրան – խորհրդային դաշինքի չեղեալ յայտարարութիւը, միակողմանի, այսինքն Իրանի կողմէ : Այս դաշինքը ստորագրուած 1921ին իրաւունք կուտար Խորհ· Միութեան զինուորական միջամտութիւն կատարել օտար յարձակման պարագային :

×

Կայ նաեւ հետաքրքրական այլ երեւոյթ մը : Փաստելու համար աշխարհին թէ անտեսական պաշարումէ մը չի վախնար պարսիկ ժողովուրդը (Խոմէյնի մեղադրած էր առեւտրականները որ կ'ուզեն սովի ենթարկել իրանցի ժողովուրդը), տասնեակ հազարաւոր իրանցիներ կամաւոր ծոմի ղրկած են, ցոյց տալու համար թէ կրնան անօթի մնալ : Եղածը Ռամազանի տեսակ մը ծոմ է, այսինքն՝ օրը մէկ ճաշ :

×

Ի վերջոյ Զորեքշաբթի օրուան պէսպէս մտահոգութիւնը կը դառնար քրիւղը : Եւ առաջին առթիւ իսկ, կը յայտարարուէր թէ Ֆրանսայի մէջ, քանի մը օրէն նոր յաւելում պիտի կրէ էսանոը :

×

Նախկին վարչապետ Պախթիար ճշդում մը հրատարակած է Տէյլի Թելեկրաֆի տուած իր տեսակցութեան մէկ նախադասութեան առթիւ : Անգլիական թերթը արդէն յաջորդ օրն իսկ վրիպակ մը հրատարակած էր : Արդարեւ Պախթիարի վերագրուած էր հրաւէր մը՝ Միացեալ Նահանգներու ուսեստեղէնի պլոքթիսի ենթարկելու Իրանը մինչ հրաւէրը զէնքի կը վերաբերէր : Պախթիար կը հրաւիրէր Ուաշինկթընի կառավարութիւնը որ Խոմէյնիի զինամթերք ծախելը դադրեցնէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՌՄԱՑԻ (Իտալիա) հիւանդանոցը ահաւոր արկած մը պատահած է, որու հետեւանքով քարուքանդ եղած է սրտի վիրաբուժութեան ամբողջ տաղաւարը : 24 դիակ գտնուած է, 40 վիրաւոր կայ բայց նաեւ անհետացածներ : Փոնուիթիւն բացուած է պայթումին պատճառը գտնելու համար : Կ'ըսուի թէ Թթուածինի չիներ պայթած են « վերակենդանացման » բաժնին մէջ, կամ կազի պայթում մըն է : Հրշէջ եւ կամաւոր առանց դադարի աշխատած են Երեքշաբթի կէսօրէ վերջէն սկսեալ (երբ աղէտը պատահած է) ողջ կամ վիրաւոր գտնելու համար փլատակներուն մէջ :

ԼԻԶՊՈՆԻ մէջ մահափորձ մը կատարուած է Իսրայէլի դեսպանին դէմ բայց այս վերջինը թեթեւօրէն վիրաւորուած է մինչ երկու հոգի սպաննուած են : Բանական յուզում ստեղծուած է Փորթուկալի մէջ, ուր ձախ կազմակերպութիւն մը, որ կապեր ունի իրլանտական եւ պաղեստինեան կեռիլլաներու հետ տէր եղած է մահափորձին :

ԹՈՒՐԻՒՈՑ մէջ զսպումի քաղաքականութիւնը աւելի սաստկացած է եւ Իւմանիթէ կը հաղորդէր Զորեքշաբթի առտու որ Փոլիթիխա ձախ չաբաթաթերթին խմբագրապետը՝ Այտին Ինկին ձերբակալուած է, թերթն ալ՝ դրաւուած :

Հ.Հ.Հ.ն թէեւ (ինչպէս միշտ կը չհաստ) չուզեր քաղաքական ապտնապ ստեղծել բայց օրէ օր աւելի հեռու կը պահէ ինքզինքը կառավարութեան վարած քաղաքականութենէն : ՀՀՀ.ն չատ լաւատես ալ չէ, որովհետեւ՝ « նոյնիսկ եթէ կառավարութիւնը փոխուի, հաւանաբար քաղաքականութեան փոփոխութիւն չըլլար եւ Նախարարապետին կարելիութիւնները ոչինչ կ'ըլլան » : Այս ձեւով Շիրազի կուսակցութիւնը ըսել կ'ուզէ որ էլիզէն պէտք է քաղաքականութիւն փոխէ :

ՄԵՍՐինի ընտանիքը (մայրը եւ աղջիկը) ապահովութեան ամբաստանութեամբ դատի դիմեցին Ֆ.ի դէմ : Կը մեղադրեն որ « կանխամտածուած մարդասպանութիւն » է եղածը և վնասուց հատուցում ալ կը պահանջեն... :

«ԿԱՐՄԻՐ ՓԻԼ–ՕՎԸՐ»ին խնդիրը դեռ վակուած չէ, եւ էքսի ու Սալոն տը Փրովանսի թաղապետութիւնները արգիլեցին ֆիլմին ներկայացումը : Ամէն պարագայի մէջ, Միշել Տրաք յաջողած է մէկ կէտի վրայ, հաղորդակից է որ որեւէ ֆիլմ այսքան ձրի ծանուցում չէ ստացած :

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ· 2–6)

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐԸ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԿՈՂՄԷ

Խորհ· Միութեան Գեղարուեստի Ակադեմիայի ցուցասրահին մէջ (Մոսկուա) բացուած է երիտասարդ նկարիչներու Յրդ ասանդական ցուցահանդէսը, կազմակերպութեամբ Գեղարուեստի Ակադեմիայի եւ Խորհ· Միութեան Լրագրող – ներու Միութեան : Մասնակցած են Խորհ· Միութեան բոլոր Հանրապետութիւննե – րու ներկայացուցիչները : Հայաստանէն մասնակցած են Ռ.Պետրոսեան, Տ.Գէորգեան, Ֆ· Միրզոյեան, որոնց աշխատանքները գնահատուած են Մոսկուայի մամուլին կողմէ :

×

ԱՐԽԻՒՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՇԱԲԱԹԸ ԵՒ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԴԻՒԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ

Արխիւներու Միջազգային Խորհուրդի որոշումով այս տարի Խորհ· Միութեան մէջ տեղի կ'ունենայ « Արխիւներու Միջազգային Շաբաթ »ը : Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած չաբթուան առթիւ, նախապատրաստական աշխատանքներու վարչութեան պետը՝ պատմական Աչոտ Յարութիւնեան, « Արմէնփրէս »ի թղթակցին ըսած է, թէ Հայաստանի մէջ պիւանաթուղթերու գործին յառաջիկայ զարգացման համար մեծ նշանակութիւն ունեցած է նոր չէնքերու եւ տարբրալու – ծարաններու կառուցումը, օժտուած արդիական սարքաւորումներով : Այդ բոլորը կարելիութիւն ընձեռած է պատշաճ բարձրութեան վրայ դնելու հայ ժողովուրդի պատմութիւնը, մշակոյթը, դիտութիւնը, կեանքի միւս կալուածները ներկայացնող փաստաթուղթերու, շարժանկարներու, ձայնագրութիւններու եւ նկարներու պահպանման, մշակման եւ ընդհանրացման աշխատանքը :

Հայաստանի պետական չորս դիւանատուներու մէջ ներկայիս կան ԺԸ դարէն մինչեւ մեր օրերը ընդգրկող մեծ քանակութեամբ փաստաթղթական նիւթեր, որոնք պատմական եւ գիտական մեծ արժէք ունին : Ուշագրաւ երեւոյթ մըն է նաեւ չարժանկարներու դիւաններու կազմակերպումը, որ կարելիութիւն տուած է պահելու հայկ· չարժարուեստի բազմաթիւ գործեր : Նորոգուած են կարգ մը փաստանկարներ, չարժանկարներ, որոնք օգտագործուած են հեռատեսիլի հաղորդումներու ընթացքին :

1973էն ի վեր կը բանի նաեւ Հայ Պարբերական Մամուլի Պետական Կեդրոնական Դիւանատունը, որ միակն է Խորհ· Միութեան մէջ : Դիւանատան Ֆոնտերուն մէջ իրենց հաստատուն տեղը գտած են Հայաստանի, խորհրդային Հանրապետութիւններու եւ Սփիւռքի մէջ տպուած պարբերական մամուլի հազարաւոր հատաձոնները, որոնք կ'ուսումնասիրուին աշխատակիցներու եւ հետաքրքրուողներու կողմէ :

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԴԻՄԱՒՈՐ ԵՆ ՅՈՅՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԷՆ..

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՅՈՅՆ ԱՒԱՋՆՈՐԴԻՆ ՀԱՄԱՐ ՈՉ ՊՈԼԻՍԸ, ՈՉ ՓՈՓՐ ԱՍԻԱՆ, ՈՉ ԿԻՊՐՈՍԸ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ԿԸ ՊԱՏԿԱՆԻՆ

—×—

Թուրքիոյ մամուլը շատ վրդոված է Միացեալ Նահանգներու յոյն–օրթոտոքս առաջնորդ՝ Եաբովոս Արք·ի հետեւեալ յայտարարութիւններէն·—

—O—

ԱԹԷՆՔ·— Միացեալ Նահանգներու յոյն օրթոտոքսներու առաջնորդը՝ Եաբովոս Արք· քաղաքական նոր ճգնաժամ մը յառաջ բերաւ, յայտարարելով որ ոչ Իսթանպուլը Թուրքերուն կը պատկանի, ոչ Փոքր Ասիան եւ ոչ ալ Կիպրոսը : Եաբովոս Արք· աւելցուց այս առթիւ, որ ամէն օր ջերմեռանդօրէն կ'աղօթէ Աստուծոյ, որպէսզի բոլոր այդ հողերը օր առաջ վերադարձուին Յունաստանի, որ սեփականատէրն է անոնց, պատմականօրէն :

Տակաւին ասկէ չատ կարճ միջոց մը առաջ, Միացեալ Նահանգներու նախագահը՝ Ճիմի Գարթըր, մասնաւոր չքանչանով մը պարգեւատրած էր Եաբովոս արքեպիսկոպոսը, մարդկութեան ի նպաստ կատարած իր ծառայութիւններուն համար : Հարաւային եւ Հիւսիսային Ամերիկաներու Յունաց առաջնորդ Եաբովոս Արք·, որ ծագումով Թուրքիացի է, իր այդ յայտարարութեան ընթացքին, չվարանեցաւ բացէ ի բաց ըսելու, թէ ինքը Թուրքիոյ եւ Թուրքերու թշնամի մըն է, կ'ատէ զանոնք եւ երբեք չի հաւատար թէ Իսթանպուլը, Փոքր Ասիան եւ Կիպրոսը Թուրքերուն կը պատկանին :

1911 թուականին Իմրոզի մէջ ծնած է Եաբովոս Արք·, որ Աթէնքի մէջ յունարէն եւ անգլերէն լեզուներով հրատարակուող « Կրիք Փորում » անուն թերթին տուած իր յայտարարութեան մէջ ըրած է վերյիշեալ պնդումները : Այս առթիւ աւելցուցած է ան, թէ օսմանեան տիրապետութեան 500 տարիներու ընթացքին Թուրքերը միշտ ստրուկի վերաբերում ցոյց տուած են Յոյներուն հանդէպ եւ անարգած է Թուրքերը :

Եաբովոս Արք· աւելի վերջ պնդած է, թէ ամբողջ պատմութեան ընթացքին Թուրքերը աննկարագրելի չարչարանք – ներու ենթարկած են Յոյները եւ մինչեւ այսօր հետքերը անջնջելի կը մնան այդ փշաքաղիչ արարքներուն : Անկարելի է որ Յոյները բարեկամանան այդ բարբարոս ժողովուրդին հետ : Ապա աւելցուցած է, թէ ինքը Թուրքերը բնաւ չի սիրեր, Թուրքերն ալ զինքը չեն սիրեր : Իսթանպուլն ու Փոքր Ասիան յունական արիւնով ոռոգուած են : Ոչ Պրանտի քաղաքականութիւնը վատահելի է եւ ոչ ալ Քիսինճըրինը եւ ինքը միմիայն Աստուածային արդարութեան կը հաւատայ : Այդ պատճառաւ ալ ամէն օր ջերմեռանդօրէն կ'աղօթէ Աստուծոյ, որպէսզի վերըստին Յունաստանին դառնան այդ հողերը, որոնք ներկայիս կը գտնուին Թուրքերու ձեռքը, Փոքր Ասիան եւ Իսթանպուլը :

— ԹԱԳՈՒՀԻ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆ —

Ա.

Թագուհի Շիշմանեանի ստեղծագործական կեանքը չատ կարճ եղած է՝ քանի մը տարի, սակայն այդ կարճ ընթացքի մէջ գրական նշանակալի ծառայութիւն մատուցած է հայ գրականութեան:

Այն ժամանակ, երբ մեր իմացական մշակոյթի զլխաւոր կեդրոնին մէջ՝ Պոլիս, գրական ասպարէզ իջած էին հին արուեստագէտներ եւ գրագէտներ՝ Տիւսաբ, Սիպիլ, Զ. Եսայեան, որոնք հանրային եւ մշակութային կեանքի զանազան կալուածներու մէջ կը տարածէին ազգային, հայրենասիրական վառ գաղափարներ, այդ նոյն շրջանին հանդէս կուգայ նաեւ Թագուհի Շիշմանեան:

Վաղամեռիկ բանաստեղծուհին կեանքն ու գործը չէ ուսումնասիրուած: Շատերուն ծանօթ չէ, թէ ով է Թագուհի Շիշմանեան, երբ մտած է գրական ասպարէզ, ինչ գործունէութիւն ունեցած է եւ ինչ սեռեր մշակած:

Թագուհի Շիշմանեան ծնած է 1859ին Վոսփորի եւրոպական ափերը գտնուող Մ՚իջագիւղ (Օրթագիւղ) Թաղամասը, ուր տարիներ ապրած եւ ստեղծագործած են Մերենց, Մ. Պէշիկթաշլեան: Թագուհիին հայրը՝ Մերենց, եղած է իր ժամանակի զարգացած մտաւորականներէն եւ խանդավառ հայրենասէրներէն մէկը, որ ջերմ սէր ու գուրգուրանք տածած է իր միակ աղջկան նկատմամբ:

Հօր մօտ գրաճանաչ դառնալէ ետք, 1866ին Թագուհի կ՚ընդունուի Մ՚իջագիւղի Ս. Հռիփսիմեանց վարժարանը: Ուսանողական տարիներուն Թագուհի կ՚ուսումնասիրէ հայ ժողովուրդի բազմադարեան պատմութիւնը եւ գրականութիւնը, կը հմտանայ մայրենի լեզուին մէջ, կը տիրապետէ Ֆրանսերէնին: Իր յուշերուն մէջ կը պատմէ, որ տակաւին փոքր տարիքէն հօրը հետ միասին յաճախ այցելած են Վահանեաններու բնակարանը եւ առիթ ունեցած գրուցելու հայ եւ Ֆրանսացի գրողներու, հայ հին ու նոր գրականութեան, հանրային կեանքի վերաբերող բազմաթիւ հարցերու մասին: Թագուհիին հիացում պատճառած են Տիւսաբի՝ արուեստի, գրականութեան, երաժշտութեան հանդէպ ունեցած յատուկ սէրը, գրականութիւնն ու արուեստը այնքան նրբօրէն եւ խորապէս ընկալելու հմտութիւնն ու փիւռութիւնը:

Շփումներ ունենալով Տիւսաբի հետ, Թագուհիի հետաքրքրութիւններու եւ նախասիրութիւններու չրջանակները զգալի կերպով կ՚ընդլայնին: Տիւսաբ կը դառնայ իր երկրորդ ուսուցիչը: Տիւսաբի ակնածալից վերաբերումը կ՚երեւի Թագուհիին նուիրուած բանաստեղծութեան մը մէջ, որ կը կոչուի « Ուղերձ սիրոյ »: Տիւսաբեան բնորոշ դունագեղութեամբ

յանաստեղծուհին կը հարցնէ, թէ ինչ տեսակ էակ է ան:

Ձի՞նչ իցես դու, ասա՛, հրեշտա՞կ կամ
թէ պլպուլ, զի՞նչ, ասա,
Ընդէ՞ր լբռես, ո՛, հանճարիկ,
Զինչ ինչ անուն էեզ հընչեցից:

Այս գողտրիկ քերթուածը աչքի կը զարնէ զգացումի անկեղծութեամբ եւ յոյզերու ու տրամադրութիւններու անմիջականութեամբ:

Թերեւս անհոգ ու ազատ անցնէին Թագուհիի պատանութեան տարիները, եթէ ճակատագիրը անողոք չդառնուէր իրեն հանդէպ: 1874ին կը մեռնի Թագուհիին մայրը՝ Թողով զինք բախտ քմահաճոյքին:

Իրականութենէն դժգոհ բանաստեղծուհին ափսոսանք կ՚որոնէ անզարժ օրերու յիշատակներուն մէջ եւ, վերյիշելով մայրական սիրոյ Թովչանքը, սրտի կսկիծով կը զբէ բանաստեղծութիւն մը, որուն իւրաքանչիւր տողը համակուած է թախիծի եւ տրտմութեան տրամադրութեամբ:

Մօր հանդէպ տածած սիրոյ բերկրանքը քերթուածին մէջ կ՚արտայայտէ անուրջի ձեւով:

Մթութեան մէջ Թռչուն մը յանկարծ
Ձայն կուտայ իրեն.

Աղջիկ զի՞ խնդրես դամբանաց միջեւ,
Մայրիկիդ հոգեակ, բաղցրիկ բան զիմ
երգ,
Եւ դու լաս, մինչ նա բեզ ժպտի...

Ընտանեկան այդ մեծ դժբախտութեան կը յաջորդեն կեանքի մռայլ պատկերները, որոնք հիմնովին կը չրջեն հօր ու աղջկան կեանքի ուղին:

1875ին հրդեհի ճարակ կը դառնայ ամբողջ տունն ու ամբողջ ինչքը: Պոլսոյ խեղդող միջավայրին մէջ Մերենց չկրնալով մնալ, 1876ի Յունուարին իր աղջկան հետ կը մեկնի կիպրոս, ուր կը սկսի գրական – ստեղծագործական նոր չրջան մը:

Թագուհիի « Նամականի »ն հետաքրքրական տեղեկութիւններ կը հաղորդէ մեզի անոնց տարագրութեան մասին: Հոն կան բազմաթիւ նամակներ՝ ուղղուած Պոլսոյ մտաւորականներուն, հանրային գործիչներու, բարեկամներու:

Կեանքի հանգամանքներու բերումով Թագուհի բարձրագոյն ուսում չէ առած, բայց ինքնազարգացումով հիացում պատճառած է իր չրջապատին: Կիպրոսի մէջ կը ձեւաւորուի ու կը հիմնաւորուի իր պաշտամունքը Հիւկոյի, Լամարթինի, Միւսէի, Տիմայի հանդէպ: Կ՚ընթեռնու յոյն հին գրականութեան եւ փիլիսոփայութեան մեծագոյն դէմքերը՝ Հոմերոս, Պլուտարքոս, Քսենոփոն: « Գեղեցիկ ճաշակ ունէը, մանաւանդ գրականութեան վերաբերմամբ, ընթերցանութեան սէրը բնածին էր », — կը գրէ հայրը:

Պոլսոյ թէ կիպրոսի իր մօտիկ բարեկամներն ու ծանօթները կը զգային ու կը տեսնէին, որ դեռատի աղջկան հոգիին մէջ, իսկապէս, կ՚ապրի մեծ խորհուրդ մը, անուրանալի ձիրք մը, որ օր մը պիտի փայլատակէր: Կզգիի յոյն մտաւորականները առաջինները եղան որ նկատեցին տաղանդի յայտնութիւնը, անոր բազմակողմանի հմտութիւնն ու զարգացումը: « Ձեր աղջը ինչ հսկայական յառաջդիմութիւն ըրած է ձեր զաւկին վրայ, — կ՚ըսէին յոյն մտաւորականները, — այս տարիքին մէջ այսչափ հմտութիւն, այսչափ զարգացածութիւն, այսչափ կատարելութիւն, զարմանալի է »:

Թագուհի զբաղած է նաեւ թարգմանութեամբ: Մտանաւոր հետաքրքրութիւն ցուցաբերած է Ֆրանսական բանաստեղծութեան նկատմամբ: Թարգմանած է Հիւկոյի, Լամարթինի, Ալֆրէտ տը Միւսէի, Մոլիէռի գործերը՝ արժանանալով հօր եւ Մ. Մամուրեանի խրախուսանքին:

Անցեալ դարու երկրորդ կէսին արեւմտահայ կին մտաւորականները կը մտահոգէր հայ կնոջ բարոյական դաստիարակութեան հարցը: Թագուհի եւս տեսնելով կնոջ իրաւազուրկ վիճակը՝ անոր անորոշ ներկան ու ապագան, ձեռնամուխ կ՚ըլլայ թարգմանելու Ֆրանսական ակադեմիայի անդամ Խռնեսա Լէկուվէի « Բարոյախօսութիւն զկանանց » ծանօթ աշխատութիւնը: Թագուհիի թարգմանութեան յաջողութիւնը պայմանաւորուած էր ոչ միայն Ֆրանսերէնի հմտութեամբ, այլեւ անով, որ ան կը յաջողէր ճիշդ ըմբռնել Լէկուվէի արտայայտած գաղափարները, խոհերն ու մտորումները: Լէկուվէի դիրքին թարգմանութիւնը մեծ դեր խաղացած է Թագուհիի գրական – գեղագիտական ճաշակի կազմաւորման մէջ: Մեծ արժէք կը ներկայացնէ նաեւ հօր հեղինակութեամբ գրուած դիրքին յառաջաբանը:

Թագուհի թարգմանութիւնները ըրած է ոչ միայն Ֆրանսերէնէ հայերէն, այլեւ մայրենի լեզուէն՝ Ֆրանսերէն: Հայ գրականութիւնը Եւրոպացիներուն ծանօթացնելու նպատակով կը ձեռնարկէ « Թորոս Լեւոնի » վէպի թարգմանութեան, բայց իր վախճանը անկատար կը մնայ· կը յաջողի միայն հատուած մը թարգմանել:

1876ի Դեկտեմբերին Ապտիւլ Համիտ կը հրապարակէ օսմանեան նոր « Սահմանադրութիւն »ը, որով հաւասար իրաւունքներ կը շնորհուէին հպատակ բոլոր ժողովուրդներուն, այդ կարգին նաեւ Հայերուն: «Սահմանադրութեան» պատրանքներով տարուած՝ Թագուհի մեծ յոյսեր կը կապէր թրքական Պետութեան հռետացած « Սահմանադրութեան »: Հօրեղբօրորդւոյն յղած նամակներէն մէկուն մէջ ան կը գրէ· « Իսկ քաղաքական

Պարսկահայերու հոգեւոր
ԹՄՐԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Թմբեցուցիչի գործածութեան տարածումը սկսած է այնքան մտահոգիչ բնոյթ ստանալ Պարսկաստանի հայկական որոշ շրջաններէն, որ պատճառ դարձած է յատուկ հաւաքոյթի մը, այս նիւթին նուիրուած: Թեհրանի «Ալիֆ»ի նոյ. 4ի թիւէն կ՚արտատպենք քղքակցութիւն մը, խորագրուած՝ «ՄՈԼԻՈՒԹԵԱՆ ԽԸՆԴԻՐԸ ՄԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԻ ՆԻՒԹ »:

———×———

Նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. « Սիփան » միութեան, մի ժողովրդական հանդիպում տեղի ունեցաւ անցեալ Շաբաթ, Հոկտ. 28ի երեկոյեան « Սասուն » թատրոնի « Նայիրի » սրահում, չուրջ 300 հոգու մասնակցութեամբ:

Համահաւաքի օրակարգն էր՝ թմրեցուցիչ նիւթերի մոլութիւնը թաղամասում:

Այդ հանդիպման համար 220 հոգու պրատր հրաւէր էր ուղարկուել: Հրաւիրեալների չարքումն էին թաղի ազգային հաստատութիւնների պատասխանատուները եւ ընդհանրապէս ազգային խնդիրներով մտահոգուած ու հետաքրքրուած հայրենակիցները:

Ներկայ էին նաեւ մասնագէտներ Դոկտ. Ալեք Տէր – Պօղոսեանը, Դոկտ. Արմէն Յարութիւնեանը եւ Դոկտ. Լեւոն Դաւթեանը:

Հանդիպումը սկսուեց ժամը 8ին « Սիփան » միութեան վարչութեան նախագահ՝ Սերոժ Սուքիասեանի խօսքով: Նա իր խօսքի ընթացքում ուրախութիւն յայտնեց լաւ ընդառաջման համար եւ ա-

---

նութեան մասին ինծի ամէնէն ազդեցութիւն ըրած կտորն այն է, որ խեղճ Հայերը հաւու պէս կը փեթռտին, բայց հիմա « Սահմանադրութիւն » ունինք եւ սա ամէն բանի տեղ կը բռնէ »:

Համիտեան կառավարութիւնը մէկ կողմէ Արեւմտահայերուն խոստումներ կուտար անոնց վիճակը « բարելաւելու » մասին, իսկ միւս կողմէ արեան մէջ կը խեղդէր ամէն մէկ ազատագրական չարժում: Շուտով Թագուհիի համար ալ պարզ կը դառնայ սուլթան Համիտին յօրինած « Սահմանադրութեան » ամբողջ կեղծիքը: Նոյն չրջանին գրուած նամակներէն մէկուն մէջ Թագուհի սուր քննադատութեան կ՚ենթարկէր այն մտաւորականները, որոնք իրենց յոյսը կը դնէին Անգլիոյ վրայ, անոր միջոցով ապահովելու համար հայ ժողովուրդի ազատագրութեան հարցը:

ՎԱՐՍԻԿ ՇԱՄԼԵԱՆ

(Շար. 1)

ԵՐԱԶԱՑԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

«ԵՍ ԾԱՌ ՄԸ Կ՚ՈՒԶԵՄ...»

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Ամառուան ակիզմն էնք: Պէյրութը ըսկըսած է քրանիլ, եւ ընտանիքը լեռն է արդէն: Բացառաբար, սովորականէն կանուխ վերջացած են սրբագրութիւնները: Թերթը արուած է մամուլին եւ ազատ եմ: Պարմէն հրապարակին վերի ծայրէն դանդաղ կ՚իջնեմ վար, աննպատակ եւ քիչ մը չփոթ: Դեռ կանուխ է պիւղ կլլելու: Մեռցուելիք քանի մը ժամեր կան: Ի՞նչ ընել: Կարելի է սինեմա մը մտնել, կամ սափրիչին երթալ: Ափս ծոծրակիս, կը չօշափեմ աճած մազերը, եւ սինեմային ու սափրիչին միջեւ տատրտուր, անզգալաբար հասած եմ այն անկիւնը, ուր մեր գիւղին ինքնաշարժները չաճախորդի կը սպասեն: Առանց մտածելու, անգիտակից մղումով մը կը մտնեմ մէկուն մէջ ու կ՚ըսեմ վարիչին որ քալէ:

Մարդը ծանօթ մըն է, ու բարեկամաբար կ՚ըսէ.

– Պարոն, եթէ կ՚աճապարէք, հոդ չէ, հինգ վայրկեանէն կը լեցուի:

– Վնաս չունի, դուն քալէ...

Հինգ ոսկի պիտի տամ: Եթէ հինգ վայրկեան սպասէի հինգ հոգի պիտի ըլլային եւ մէկ ոսկի պիտի ըլլար իմ բաժինս: Ինչո՞ւ այս անիմաստ չռայլութիւնը, երբ գրպաններս չեն յորդիր եւ մսխելու աւելի լայն ժամանակ ունիմ քան դրամ: Կէս ժամէն պակաս կը տեւէ մինչեւ Պիքֆայա: Տունը, մայրիկս անկողինն է, չուրջը քանի մը ղրացի կիներ: Բժիշկ մըն ալ կայ: Մէկ կողմ կը քաշեմ բժիշկը ու կը հարցապնդեմ:

– Բան մը չէ, կ՚ըսէ, պարզ պաղատուրթիւն մը: Քիչ մը կանուխ լեռ եկած էք եւ հոս դեռ ցուրտ է: Աւելի լաւ է որ քաղաք իջեցնէք, եւ առիթէն օգտուելով հիւանդանոց մը մնայ քանի մը օր ընդհանուր քննութեան համար:

– Հա՛յտէ մայրիկ, ելիր նայիմ, հի – *անդանոց կ՚երթանք:*

Կ՚ելլէ անկողինէն, կը սկսի հագուիլ մինակը, առանց ուրիշին օգնութեան: Կ՚իմանամ թէ նոյնը ըրած է առաւօտեան, իմ մեկնումէս ետք: Կը բարձրանայ, թոռնիկին չորերը կը լուայ, կը փոխ արեւին ու կը դառնայ տեղը: Ճեմոյ անհանգիստ կը զգայ ու բժիշկ կը կանչեն:

Պատրաստ է հիմա եւ ապսպրուած թաքսին ալ կը սպասէ դռան առջեւ:

– Երթա՞նք, մայրիկ:

– Երթանք, ազատ, բայց եթէ հիւանդանոցը տեղ չըլլայ, ի՞նչ պիտի ընենք:

– Դուն մի՛ մտածեր, մայրիկ: Ես հիւանդանոցը տեղէն կը հանեմ ու քեզի տեղ կը բանամ...

Աակէ անդին պատահածը... Թո՛ղ Սուրբ Մեսրոպը օգնէ ինծի, որ պատմելիքս ճշդրիտ ըլլայ, աւելորդ կամ պակաս բառ մը չեղլայ գրչէս, այլ մանանդ դրականութիւն չդառնայ:

Թեւը մտած, միասին դուրս կ՚ելլենք ննջարանէն: Պտիկ սրահին մէջ թախտ մը կայ:

– Հոս քիչ մը նստիմ, կ՚ըսէ:

Կը նստի, ես ալ քովը: Ցեմոյ գը – լուխը կը դնէ ծունկերուս, թեթեւ մը կը սեղմէ ձեռքս ու կ՚անշարժանայ: Կը կարծեմ որ քնացաւ, ու չեմ շարժիր, որպէսզի չիանգարեմ: Բայց չէ քնացած: Մեռած է...

Այդպէս: Վերի քանի մը տողերը որքան որ ժամանակ առաւ ընթերցողին, նոյնքան կարճ պահ մը տեւեց իր սենեակէն մինչեւ հոդ, գրկիս մէջ իր վերջին: Ոչ ցաւ, ոչ հառաչ, մարմինի կամ դէմքս ոչ մէկ ցնցում: Մտածումս մեղմ հպում մը զգացի, ճնճղուկի մը թպրտոցին պէս, աւելի չոյանք մը քան թէ ճնշում մը, ու գնաց...

. . . . . .

Ուշ դիշեր է հիմա: Մարմինը փոխադրուած Ամերիկեան հիւանդանոցի մեռելատունը, սպասելով յաջորդ օրուան թաղումին: Առաջին ժամերու ջրնցումը, ապրումներն ու արցունքները չըկան: Սպակից այցելուները մէկիկ մէկիկ պացած են, յաւուր պատշաճի իրենց տուրքը վճարելէ ետք: Նստած եմ ճիշդ այն տեղը ուր նստած էի, մայրիկիս գլուխը գրկիս ու ձեռքս իր ափին մէջ: Այդպէս եղաւ բայց կարելի՞ է այդպէս պատկերացնել մահը: Մայր մը որ իր զաւկին ծունկերուն վրայ կը դնէ գլուխը եւ քնանալու պէս կը մեռնի: Անհարակ բեմադիրի մը կողմէ պատկերացուած տեսարան մը ըլլայ կարծէք, անհամոզիչ, մելոտրամիք եւ վիպային: Բայց եղաւ: Հոս է որ իրականութիւնը նուազ հաւատալի է քան երեւակայութիւնը...

(Շար.– 1)

ար՝ երկար ժամանակ է արդէն որ մոլիութիւն կայ Թաղամասում: Այդ հի – անդութեան վերացման համար եղած անհատական ձեռնարկները արդիւնաւէտ չեն եղել, ուստի « Սիփան » մխիթեան վարչութիւնը մտածեց այս հասարակական գաւը սեփականութիւնը դարձնել բոլոր թաղեցիների եւ այդպիսով ապահովել բոլորի համագործակցութիւնը:

« Սիփան » մխիթիւնն այս խնդրով զբաղուած է արդէն ամիսներից է վեր: Աշխատանքը հասարակական գործիչ եւ նոյն միութեան վարչութեան անդամ Ցարուհի Ցարուհիին: Նրա առաջարկով մխիթեան ֆէյ կազմուած է մի յանձնախումբ, որին մանակցում են թուով 15 հոգի այս նպատակով մտահոգուած երիտասարդները: Յանձնախումբն այս ուղղութեամբ ուսումնասիրութիւններ է կատարել եւ եզրակացնում է որ՝ չուրջ 300 հոգի երիտասարդներ արդէն հերոյին են գործա – ւում:

Այս հանդիպման ընթացքում, որը երեք ամիս տեւեց քննարկուեցին մոլիութեան պատճառները, հետեւանքները եւ բուժման եղանակները: Ելոյթ ունեցան ներկաների մէկ մասը:

Մոլիութեան ժամանակաշրջանը ինչ – ինչ տարբեր՝ բուժումն աւելի է դժուարա – նում:

Տիկ. Լեւոն Դաւթեանն իր խօսքի ընթացքում ասաց՝ մոլիութիւնը նախ մի հիւանդութիւն է եւ դրա բուժումը պահանջում է հիւանդանոցային պայմանների: Հիւանդանոցից արձակուե – լուց յետոյ չատ հաւանական է որ բուժուածը նորից թմրեցուցիչ դործածի, եթէ պիտի փոխուի հիւանդի մթնոլորտը եւ ընդհանրապէս այս հասարակական գործը վերացնելու համար պիտի դաս – նարակչական աշխատանք տարուի, պիտի բացատրել մոլիութեան վնասները՝ տեսողութիւններով եւ այլ միջոցներով: Տիկ. Դաւթեանն իր խօսքի մի այլ մասում ասաց՝ ինչքան երկարի մոլիութեան ժամանակաշրջանը, աւելի կը դժուարանայ բուժումը: Նա չեշտեց՝ ճիշդ որ թողնելուց յետոյ հաւանական է որ պիտի թմրեցուցիչի գործածութիւն, բայց եթէ մենք մի հոգու նոյնիսկ մի տարով էլ ազատենք այդ հիւանդութենից, օգտակար գործ արած կը լինենք: Ոտոզը նորից յենուելով մթնոլորտի փոփոխման վրայ ասաց՝ բուժուելու յետոյ հիւանդի համար համապատասխան պայմաններ պիտի ստեղծել, որպէս որ նա իրեն օգտակար զգայ, եւ ընկերների խէթ նայուածքին չենթարկուի: Մենք միայն հետեւանքը պիտի չվերացնենք, այլ՝ նաեւ դրդապատճառները: Տիկ. Ալեք Տէր – Պօղոսեանը եւս մի քանի կէտեր ունեցաւ: Նա նախ յայտնեց, որ մոլիութիւնը այն հիւանդութեան մասնագէտ չէ որ տեսակէտից պիտի օգտուել Դր. Ալեքեանի մասնագիտութիւնից: Ապա դիտողութիւններ ասաց. հիւանդութիւնները կան, որ վերջնական բուժում չունեն, դրանցից է մոլիութիւնը: Մոլիութեան բժշկութեան մաս են կազմում նաեւ դասախարակութիւնը, ինչպէս նաեւ բուժումից յետոյ հիւանդի զբաղեցումը, աշխատանքը: Իր խօսքի մի այլ մասում ասաց՝ բոլորը պիտի համագործակցաբար աշխատեն թմրեցուցիչ նիւթերի վաճառքի առաջն առնելու համար: Այս պայքարին մասնակից պիտի լինի նաեւ մամուլը: Դոկտ. Ալեքն ապա առաջարկեց՝ նախ մի կորիզ կազմել, փոքրաթիւ մի յանձնախումբ, որը պիտի մշակի աշխատանքի ծրագիրը: Հարկաւոր է նաեւ որ բիւջէ հայթայթուի որոշ ծախսերի համար:

Մխիթենական Միքայէլ Շահնազար – եանը, նոյն խնդրի վերաբերեալ կատարած իր մանուր ուսումնասիրութիւնը ներկայացրեց: Նրա կարծիքով, մոլիութեան պատճառները հիմնականում զգայական են:

Որպէս ուրիշ պատճառներ նա թուեց հետեւեալը.— Սիրային արկած, փոքր տարիքում բարձր եկամուտ եւ աւանդական բժշկութեան մեթոդների կիրառում: Նա յետոյ աւելացրեց, մոլիները մեծ մասամբ գինուորական ծառայութեան ընթացքում անջատուած լինելով իրենց միջավայրից, սկսում են առաջին անգամ թմրեցուցիչ նիւթեր ընդունել: Նա յայտնեց որ բուժման համար նաեւ հոգեբոյժ է հարկաւոր:

Եղան նաեւ այլ արտայայտուողներ: Ոմանք յորդորում էին ծնողներին չթաքցնել եթէ իրենց զաւակը թմրեցուցիչ է ընդունում եւայլն: Արտայայտուեց նաեւ մի մոլի եւ ցաւ յայտնեց որ մոլիների թիւը չատ է բարձրացել:

Սերոժ Սուքիասեանը վերջում առարկեց հետեւեալներից մի յանձնախումբ ընտրել եւ աւելացրեց, որ՝ նաեւ մի ֆոնդի հիմնադրութեան կարիքը կայ, ինչպէս նաեւ մի տան, կամ այգու, որի գնելու կամ վարձելու կարիքը կայ, ուր պիտի կենտրոնանան տարուելիք աշխատանքները, եւ խնդրեց որ մի հայրենակից նման մի վայր տրամադրի այս գործին: Նա որպէս հետաւոր բաղձանք, յոյս յայտնեց, որ անհրաժեշտ պարագայում բուժուածները Հայաստան ուղարկուեն որեւէ մի դասընթացք տեսնելու համար եւ յանկութիւն յայտնեց որ՝ հայրենիքը օգնի մեզ այս խնդրում: Ցետոյ խնդրեց թեկնածուներ առաջարկել յանձնախմբի համար եւ ինքն անձամբ Դոկտ. Լեւոն Դաւթեանից խնդրեց անդամակցել յանձնախմբին: Դոկտորն ընդունեց:

Ներկայացուած թեկնածուները (թուով 11 հոգի), ընդունուեցին որպէս յանձնախմբի անդամներ: Յանձնախմբին անդամակցում են նաեւ սկզբում յիշատակուած, նախկինում « Սիփան » մխիթեան մէջ այդ ուղղութեամբ աշխատող խմբի անդամները:

Անցեալ օրը յանձնախմբի անդամ Էդիկ Յովսեփեանը մեր թղթակցին յայտնեց, որ յանձնախումբը երկուշաբթի, Հոկտ. 29ին ժողով է գումարել որը 2 ժամ է տեւել: Եղել են մտքերի փոխանակութիւն, առաջարկուել է մի խումբ կամաւոր երիտասարդների անդամագրել թմրեցուցիչ նիւթերի դէմ պայքարող պետական հիմնարկութեան մէջ, որպէս պատուոյ անդամներ: Լսո էդիկի սկսել են երեւան գալ նրանց աշխատանքների լաւ ազդեցութիւնները:

«ԱԼԻՔ»

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՈՒՐԵՐ

Հայաստանի երաժիշտներու Միութեան Յրդ համագումարի առթիւ Հայհամերգի փոքր դահլիճին մէջ հանդէս եկած են պետական սեներկային համոյթը, զեկավարութեամբ Կոնստանդին Բաղդասարեանի, Ալեքսանդր Ցարուխիւնեան, Մելանիա Աբովեան եւ Սուսաննա Գաբրիէլեան, որոնք մեկնաբանած են Ալ. Ադէմեանի, Ալ. Ցարուխիւնեանի, Վ. Բալեանի գործերը:

×

ՎԱՀԱԳՆ ՍՏԱՄԲՈԼՑԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ԲԵՄԵՐՈՒ ՎՐԱՑ

Երգէոնահար Վահագն Ստամբոլցեան մասնակցած է Պիցունդայի մէջ տեղի ունեցած երաժշտական փառատօնին: Այնուհետեւ հանդէս գալով Տարասի, Ռիգայի եւ Վիլնիւսի մէջ, Վ. Ստամբոլցեան գերմանացի դասականներու գործերուն կողքին մեկնաբանած է նաեւ Կոմիտասի եւ Եկմալեանի մեղեդիները:

×

ՃԱՓՈՆՑԻ ԿԻԹԱՌԱՀԱՐԻՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի Սենեկային Երաժշտութեան տան մէջ հանդէս եկած է Ճափոնցի կիթառահար Իչիրօ Սուգուկի, որ մեկնաբանած է պրազիլիացի եւ անգլիացի երաժիշտներու գործերը:

×

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՆԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՑ

Մոսկուայի ձայն – հեռատեսիլի ծանօթ երգիչ Ալեքսէյ Մարտինով (թենոր) եւ երգէոնահար Օլգա Իլարիոնովա երեկոյթ մը տուած են Երեւանի Սենեկային Երաժշտութեան տան մէջ:

×

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԸ ՍԻՊԵՐԻՈՑ ՄԷՋ

Սիպերիոյ կարգ մը քաղաքներու մէջ համերգներ տալու նպատակով չրջապտոյտի գացած է Հայաստանի պետական ակադեմական երգչախումբը, զեկավարութեամբ Յովհ. Չէքիջեանի: Ցայտնի դերին մաս կը կազմեն Վերտիի Ռեքիւիէմը, Պեթհովէնի 9րդ Համանուագը, Վիվալտիի Կլորիան եւ հայ երաժիշտներու գործեր:

նակութիւն, առաջարկուել է մի խումբ կամաւոր երիտասարդների անդամագրել թմրեցուցիչ նիւթերի դէմ պայքարող պետական հիմնարկութեան մէջ, որպէս պատուոյ անդամներ: Լսո էդիկի սկսել են երեւան գալ նրանց աշխատանքների լաւ ազդեցութիւնները:

«ԱԼԻՔ»

REVUE D'ART "CREER" NUMERO SPECIAL CARZOU

Ռոշըշուառի Գեղարուեստական եւ Գրական կեդրոնը լոյս կ'ընծայէ եռամսեայ պարբերական մը՝ « Ստեղծել », որու վերջին թիւը (Յուլիս – Սեպտ – Հոկտեմբեր 79) նուիրած է Գառզուի:

Ռոշըշուառի ղեկավին մէջ է, որ 1978 Ապրիլ 22ին բացումը կը կատարուէր Գառզուս ճոխ ցուցահանդէսի մը, որու մասին գրած էինք տեսնին ու նաեւ հրատարակած կեդրոնի պատասխանատու Ռէմոն Լըքլէրքի բանաստեղծական ճառը (« Երազի ճարտարապետը »): Այս բացատիկ թիւը, որ մեծարանք՝ Գառզուի տիտղոսը կը կրէ, կ'ընդգրկէ թէ՛ վերոյիշեալ հանդիսութեան եւ թէ Գառզուի Ակադեմիա ընդունելութեան վերաբեր – եալ նիւթեր ու նկարներ:

ՄԱՐԴԿՈՒԹԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔՆԵՐԸ

Եգիպտական կառավարութեան հրաւէրով, Լուքսորի մէջ, Հոկտեմբերի վերջերը գումարուած է մարդկութեան քաղաքակրթական եւ բնական արժէքները սահմանաւորող միջազգային կոմիտէին նիստը: Իւնեսքօն կոմիտէին յանձնարարութեամբ իբրեւ պաշտպանելի եւ հըսկողութեան տակ առնուելիք 45 վայրեր ընտրած է համաձայն 1972ի պայմանագրութեան: Այս պայմանագրութիւնը՝ աշխարհի քաղաքակրթական եւ բնական ժառանգութեան, ինչպէս նաեւ մշակութային արժէքներու պահպանման եւ պաշտպանութեան ուղղութեամբ, թոյլ տուած էր, որ 1978ին առանձին ցանկով մը 12 վայրեր սահմանուին: Առնցմէ էին, օրինակ, Էքս–լա–Շափէլի Մայր եկեղեցին Դաշնակցային Գերմանիոյ մէջ, Կալափակոս կղզիները Էքուատորի մէջ, եւայլն:

Նոր ցանկը, որ ինչպէս ըսուեցաւ 45 վայրեր կը բովանդակէ, կ'նդգրկէ զանազան երկիրներ: «Ցառաջ»ի ընթերցողներուն համար կը ներկայացնենք առանձ – մէ մէկ քանին, առաւել ծանօթները:

Եգիպտոսի մէջ Մենֆիան ու անոր դամբարանները, Կիզկի բուրգերը, Քարնաքի մեհեանները եւ Լուքսոր, Գահիրէի մահմետական թաղամասը, Ապու Մենա Աղեքսանդրիոյ մօտերը, Եթովպիոյ Կոնտարի պալատն ու եկեղեցիները, Ֆրանսայի մէջ Սէն–Միշէլն ու ծոցը, Շարթրի Մայր եկեղեցին, Վերսայլի պալատն ու պարտէզները, Պարսկաստանի մէջ Պերսեպոլիս (Թախթէ Ջամշիտ), Մէյտան–է Շահ Սպահան, Դամասկոսի հին թաղամասը, Իվերեսթ լեռն ու Քաթմանթու հովիտը Նեփալ եւայլն:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

Ա.

Էօնթին միշտ սրամտած կը կրկնէր.
– Կը տեսնե՛ք, տեսուչին սենեակը պիտի երթամ ձեզի համար բողոքելու.
– Ցնա՛ ուրիշ բան ընել տեսուչին սենեակը. քեզի համար աւելի ազէկ կ'ըլայ քիչ մը հանդարտիս:
Աղտոտ խօսքեր ցեխի կայլակներու պէս օդին մէջէն անցան եւ լսելիք ընդունուբ խնդուք մը խեղդեց ձայները. Էօնթին եւ Տիկին Լալօք ալ աւելի կատաղած իրարու կը պատասխանէին. թէեւ օդին սեղան մը գիրար կը բաժնէր սակայն իրարու վրայ խոյանալու ձգտումով մտնին մօտիկցուցած էին եւ բերան բերնի կը պոռային, իրարու երես գրեթէ դիպչելով:
Քնացած պզտիկները արթնցան, սուր սիրտեր արձակելով. կապուտ հագէ բլոնուած տղեկը մոլեգնաբար կը հարուար ամբողջ մարմնովը ցնցուելով տաղնապալի դալարումներու մէջ մինչ թանձր լորձունքը կը վազէր մօրը կուրծքէն մինչեւ դետինը. բայց ամէնքը մէկէն անանկ մը զրդռուած էին իրենց ուղղուած անիրաւ հայհոյութիւններէն որ՝ բարկութենէ սարսռուն՝ փայթ չէին ըներ իրենց մանկիկներով զբաղիլ եւ վզերնին կ'երկնցնէին ջազազօրէն ամէնքը մէկ պոռալու եւ գիրար բզկտելու պատրաստ:
Ցանկարծ Էօնթին անհետացաւ:
Սրահին մէջ պահ մը չուարած լռութիւն մը տիրեց. մայրեր չտապելով կ'օրօրէին իրենց տղաքը ծունկերնուն վրայ եւ ընդհանուր տաղնապը կ'երեւէր միայն գետ ասդին անդին զողզողացող չրթունքներէն, բարկութենէ կարմրած ճակատներէն ու ձգտուած երակներէն:
Անհազատութեան ու վախի մթնոլորտը կար հիմա. ամէնքն ալ զգացին թէ պէտք եղածէն աւելին ըսած էին եւ իրաքանչիւրը կը թուէր կշռել իր խօսքերուն պատասխանատուութիւնը որ կրնար իր զաւակը զրկել կաթէն:
Անդին տղան յամառութեամբ կը հազար եւ մայրը ամէն չանք ընելով զայն ամոքելու, սրտնեղ ու յուսահատ կը կրկնէր մեղմ ձայնով մը որ հեծեծանքէ, գրեթէ լացի մը երկնցող եւ հատ – կըտրող չեշտը ունէր հետզհետէ.
– Հանդարտէ սիրելիս, հանդարտէ՛:
Հազիւ թէ հինգ վայրկեան անցեր էր երբ Էօնթին սպասման սրահը մտաւ դռնապանին հետ. անիկա գոհ եւ հանդարտ երեւոյթ մը ունէր. մատովը ցուցուց Տիկին Լալօքը եւ դռնապանին ըսաւ.
– Ահաւասիկ սա կինն է:
Ամէնքը ապշած կը նայէին:
Դռնապանը խոշոր պռունկ մըն էր, երկայն պեխերով. եկի հանդարտ քայլերով յառաջանալով կիներուն մէջէն եկաւ Լալօքի քով եւ ուսէն բռնելով ոտքի վերցոյ հանեց.
– Տեսուչը ինծի հրամայեց քեզ վեր – ուրնտել:
Այդ միջոցին սրահը լուռ էր բոլորովին. տղաքը պոռալէն յոգնած առաստաղին կը սեւեռէին իրենց նայուածքը եւ դռնապանին այս խօսքերը կապարի ծանրութեամբ ինկան միջոցին մէջ. ոչ ոք քաջութիւնը ունեցաւ բողոքելու. միշտ ընկճուած եւ զրկուած մարդերու յատուկ վատութեամբ չրթունքները փակ մնացին, միայն Տիկին Լալօք չուարումէն կարմրած կը թոթովէր.
– Բայց ինծի հրելու պէտք չկայ, ձըգեցէք ինծի... ես կ'ելլամ:
Դռնապանը մտիկ չէր ըներ եւ միշտ կոպտութեամբ կը հրէր կինը խճողուած սրահին մէջէն. տղուն ճերմակեղէնները կոխոտուեցան. Տիկին Լալօք իր կիսամերկ տղայնակը մէջքէն բռնած էր մէկ թեւով եւ կը վարանէր դուռը բանալու. դուրսը ա՛յնքան ցուրտ ու մառախլապատ էր ու տղան գրեթէ մերկ. բայց, դռնապանը դուռը բացաւ ու այնպիսի ուժգնութեամբ մը դուրս հրեց խեղճ կինը որ գնաց քովընտի պատին զարնուեցաւ անիկա. տղան ցաւագին ճիչ մը արձակեց.
– Ա՛հ տղիկս, տղիկս...
Ձայնը մարեցաւ սանդուխներուն վրայ ու պահ մը ետքը դռանը եռեւէն մինակ մառախուղը կ'երեւէր թանձր եւ գորշագոյն...
Կիներէն ոմանք հառաչեցին:
Էօնթին անայլայլ կեցած էր հոն եւ քթին տակէն կը ժպտէր. մէկէն չոր եւ անողոք ձայնը բարձրացաւ:
– Շո՛ւտ տիկիններ, աճապարեցէ՛ք...

(Շար.– 4)

ՇԱՎԻԼ
Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան մատուռը պաշտօն կը կատարուի

ԳՐԻԳՈՐ ԱԻԱԳԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

(Ողբացեալը, 85ամեայ, իր մանկութիւնը բեր ած է փարիզահայ երգչախումբերուն, եւ երկար տարիներէ ի վեր մենեջիչը եղած էր եկեղեցւոյ արարողութեանց)։

Կը հրաւիրուին զպրաց դասերու իր ընկերները եւ համայն ժողովուրդը, իրենց ներկայութեամբ յարգելու իր յիշատակը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արա Սերոբեան, Տէր եւ Տիկին Բաֆֆի Կազրիկեան եւ զաւակը՝ Վարուժան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց մօր եւ մեծ մօր՝

ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

(ծնեալ Չեվիկեան)

մահուան 5րդ տարելիցին առթիւ եւ իրենց հօր ու մեծ հօր՝

ՊԵՐՃ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

մահուան 25րդ տարելիցին առթիւ, կիրակի, Նոյ· 18ին Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն։

×

Այրի Տիկին Ովսաննա Աւետեան, Տէր եւ Տիկին Զաւիկ Աւետեան եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, կիրակի, Նոյ· 18, Իսիի Ս· Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, 6, Ավընիւ Պուռկէն, իրենց ամուսնոյն եւ մեծ հօրեղբօր՝

ՎԱՀԱՆ ԱՒԵՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Տէր եւ Տիկին Մարտիրոսեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի կիրակի, Նոյ· 18ին Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցին իրենց զաւկին՝

ՏՈՔԹ· ԹՈՎՄԱՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻ

մահուան Բ· տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Օր· Լօրա Իշխալաճեան,
Օր· Լիտիա Իշխալաճեան

կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Նոյ· 18, Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցին իրենց սիրեցեալ մօր՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀԱԳՆ ԻՇԽԱԼԱՃԵԱՆԻ

(ծնեալ Գազազեան – Լիմեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կիրակի, Դեկա· 9, ժամը 13ին, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, Հարաւ· Ֆրանսայի թեմի Ազգ· Առաջնորդարանի տարեկան հաշկերոյթը։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՅԻՄՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ

GRANDE SOIRÉE DANSANTE

organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France

ՇԱԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 17 ԺԱՄԸ 20ԻՆ

Salle des Fêtes de Sevran

ՊԵՏԻԿ իր նուագախումբով
եւ Ցաղթանակ

BUFFET ORIENTAL — AMBIANCE ARMÉNIENNE

ՄԱՒԱՆ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Կիրակի, 18 Նոյ· ժամը 9·30ին հեռատեսիլի Ա· կայանէն։

pour la premiere fois en France

ORGANISEE PAR L'UCFAF ET LA JAF

la tournée de l'ensemble national des chants et danses d'Arménie

Tatoul Altounian

Հայաստանի «Թաթուլ Ալթունեան» երգի – պարի պետական անսամպլի առաջին շրջապտոյտը

SALLE PLEYEL : 22 Nov. à 20 h. 30 — 26 Nov. à 20 h. 30
LE HAVRE : 24 Nov. à 20 h. 30
BRUXELLES : 25 Nov. à 20 h. 30
VITRY : 30 Nov. à 20 h. 30
NOGENT SUR MARNE : 1er Déc. à 20.30
ANGOULEME : 4 Déc. à 20 h. 30
MARSEILLE : 7 Déc. à 20 h. 30
VALENCE : 8 Déc. à 20 h. 30
LYON : 9 Déc. à 17 h.

Vente des billets : les 3 FNAC, la salle Pleyel, aux points de vente habituels, chez les membres de l'UCFAF.

Location et réservation : Centre Culturel et Artistique
6 Cité du Wauxhall — 75010 PARIS
Tél : 208-76-49 de 15 h. à 20 h.
du Lundi au Samedi

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE DE MARSEILLE
12 - 14, Rue St. Bazile

SOIREE DANSANTE

Greco-Arménienne

Samedi 17 Nov. à partir de 21 heures
avec la participation
des ensembles folkloriques des deux communautés
Entrée : 30 F.

Renseignements et réservation :
M. C. A. Tél. : 50-15-09

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ի ՊԱՏԻՒ
ՀԱՅՑԲԵՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒՀԻ

Սիլվա Կապուտիկեանի

իր ծննդեան 60ամեակին առթիւ կազմակերպութեամբ Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան, Ֆրանսահայ Մշակ· Միութեան եւ Ֆրանսահայ երիտասարդաց Միութեան (ԺԱՖ)

Կիրակի, Նոյ· 18, ժամը 16ին Ալեֆն Մաւուկեան մշակ· հանդիսասրահը
118, rue de Courcelles, Paris 17e
Հրաւիրատոմսեր ստանալու համար դիմել Էյկեան տպարան՝
32 Rue de Trévise — Paris
եւ Մշակութային Միութիւն
6, Cité Wauxhall — Paris 10e

MARANE

BIENTOT...

FOOT-BALL
VOTRE RENDEZ-VOUS
Dimanche 18 Novembre

ALFORTVILLE

STADE MUNICIPAL
Quai Blanqui

Championnat de Paris
Match-aller :
ALFORTVILLE UJA -
C. A. VITRY
à 15 heures

Match Réserve à 13 h. 30

CHARLY - PARIS

Diffusion France - Etranger
boutiques style-jeune

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆ
ՈՒՐԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 16, ԺԱՄԸ 20·30ԻՆ,

ՍԱԼ ԿԻՄԻԻ ՄԷՋ

6, Փլաս տ'Իէնա, Փարիզ 16րդ
Բարձր հովանաւորութեամբ
Արեւմտեան Եւրոպայի Կաթ· Պատուիրակ և Փարիզի Առաջնորդ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կը մասնակցին՝ ծանօթ բանաստեղծուհի

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

(յատկապէս եկած Հայաստանէն)
հանրածանօթ դաշնակահար՝ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՌԻ ԿԱՅԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

ՎԱՐՈՒԺ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT

49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES

Tél. 793-64-02

Հոն պիտի գտնէք ընտիր ապրանքներ
Մատչելի գիներով
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻԷ
FERMÉ LE LUNDI

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

(Գ· տարեդարձին առթիւ)

Տէր եւ Տիկին Փիէռ Ղազարեան 5000, Պօմոնի Կապ· Խաչի մասնաճիւղ 1500, Սէն Թեռոմի Կապ· Խաչի մասնաճիւղ, քաղաքի Կապ· Խաչի մասնաճիւղ, Պուլ· Օտտոյի Կապ· Խաչի մասնաճիւղ, Վասպուրականի Հայր· Միութիւն, Շալճեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկ· Նուպար Փաշայեան 1000ական Ֆր·, Վարդանեան եղբայրներ, Պօղոսեան եղբայրներ, Տէր եւ Տիկ· Պալոյեան, այրի Տիկ· Աւետիս Մելքոնեան 500ական Ֆր·։

ՄԱՒԱՆ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ...

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՕՄՈՆԻ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ընդհ· ժողովը Երկուշաբթի, Նոյ· 19, ժամը 14·30ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը ցանկալի է։

ՈՒՐԲԱԹ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
16
VENDREDI
16 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍԵ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.515

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.515

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Հայկ. Կրթարանականութիւնը կաեւտուրութիւնը

(Դպրոցասէրի հարիւրամեակին առթիւ)

Արեւմտահայ մտաւոր Զարթօնքը ազգանական վերելք մը արձանագրեց անցեալ դարու կէսերէն սկսեալ: Վերածնունդի տենդը վարակիչ դարձաւ եւ զայն չուտով իր ոլորտին մէջ ձգեց դրականն, մշակութային, կրթական երբեակ գիծերը: Եւ դեռ պէտք չէ անտեսել քաղաքական թէ ընկերային յեղափոխող, ազատագրող միտքերուն ծլարձակումները: Ասոնց ձեւաւորումը քայլ առ քայլ, հանրուան առ հանդրուան: Միշտ նոր դարաշրջաններու թարմացումով:

Մտաւոր ոստումին պատասխանատուն 1850 – 1885 ժամանակաշրջանը: Նախաքայլերը ամէն մարզէ ներս, գրականութեան բոլոր սեռերուն մէջ: Կեդրոնական բարեշրջում, հրապարակախոսութեան սաղմնաւորում, յատկապէս լեզուին էջերով: Շահագրգռութիւն դարաշրջանի զանգուածներուն հանդէպ՝ ասոնց կեանքն ու վէրքերը դարմանելու ակնկալութեան ձգտումներով: Սեւեռում դէպի ազգայի խորերը՝ պրպտելու եւ վերստին կեանքի կոչելու միտումով Պատմութիւն եւ Հայրենիք: Վերջապէս ուշադիր կեցուածք ազգային – հանրային երեւոյթ – ներուն նկատմամբ՝ թափ ու կենսունակութիւն ներարկելու համար խոր թմբիրին մատնուող զանգուածներուն:

Մտաւոր վերածնունդի ճիգը պայմանաւորեցաւ մասնաւորաբար կրթական գործի մը երեւումով: Աստիճանաբար հասասաւեցան դպրոցներ, ուր լեզուն եւ գրականութիւնը, պատմութիւնը ու աշխարհագրութեան ճամբով միտքեր կազապարելին, հոգիներ հրահրեցին: Այս շրջադարձին մէջ է, որ 1879ին Պոլսոյ, այսինքն՝ Արեւմտահայութեան լուսաւոր կեդրոնին մէջ, հիմը դրուեցաւ Դպրոցասէրին՝ կրթական յարկով եւ համանուն ընկերութեամբ: Հիմնական նպատակ դաստիարակութեան ուսուցչութիւններու պատրաստութիւնը գաւառներուն համար: Ուրեմն՝ կարեւոր եւ, մանաւանդ, օրուան ու շրջանին պահանջներուն պատշաճող, գաղափարներ կեանքի կոչող առաքելութեան մը հետեւցաւ Դպրոցասէրը: Աւելի քան չորս տասնամեակներ Պոլսոյ մէջ:

Քաղաքական ծանօթ իրադարձութեանց հետեւանքով, կրթական այս յարկն ալ ստիպուեցաւ իր ժողովուրդին տահմանուած նախատուիրը: Տարագրութիւնը: Սելանիկ, Մարսէյլ եւ հուսկ ուրեմն Ռենոյ, ուրկէ վերջնական կայք 1928ին ցայսօր: Դպրոցասէրին հարիւրամեակը առաւելապար առիթ է ըմբռնելու եւ հաստատելու համար հայ կրթարաններուն ներ – գոյացուցած արժէքը նոր սերունդներուն դաստիարակութեան մարզէն ներս: Բնականաբար, հայեցիութեան կերտումին իւրաքանչիւր, ազգային դիմագիծին պահպանումին տեսակէտով:

Այսօր աւելի քան երբեք, հո՛ս այս աշխարհն վրայ թէ այլուր, պէտք է դիմագրաւելու ունենանք, չբսելու համար զգուշութիւնը հասկնալու, թէ առանց ազգային կրթական յարկերուն, դաստիարակուած ենք հովերուն եւ փոթորիկներուն խաղին յանձնուելու: Առանց քամահրանքի՝ դառնալով չիւղեր, տերեւ – ներ ցրուած ալ ու ճախ, առանց ամուր արմատներու, առանց հաստատուն, մնայուն հիմնաքարերու:

Ազգային հաստատութիւններու, հիմնարկութիւններու, օճախներու այս կամ այն տարեթիւերը, Թուականները իմաստ եւ արժէք կը ստանան, երբ մարդիկ, հաւաքականութիւններ ըմբռնելով ասոնց առաքելութիւնը, կը վճռեն զօրավիգ կենալ իրենց իսկ նկարագիրը, դիմագիծը պայմանաւորող, ճշդող եւ հաստատող այս կռուաններուն:

Ազգային կրթարանները մեր հիմնա – քարերն են: Հայ դիրին եւ խօսքին վահանները:

Զմոռնանք այս ճշմարտութիւնը:

Ժ. Մ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՈՒԱՇԻՆԿԹԼԷՆ-ԹԵՀՐԱՆ ՁԼԱՄԱՐՏԸ

—o—

ԳԱՐԹԸՐ ԿԸ «ՍԱՌԵՑՆԷ» ԻՐԱՆԻ ԴՐԱՄԸ

Միացեալ Նահանգներու եւ Իրանի միջեւ ջլամարտը կը չարունակուի մինչ պատանդները կը մնան նոյն վիճակին մէջ:

Գարթըր քարիւղ չկնելէն եաք, որոշեց առջի օր « սառեցնել » Միացեալ Նահանգներու մէջ Պարսկաստանի ամբողջ ունեցածը: Այս որոշումէն քիչ առաջ, Թեհրանի մէջ, Արտաքին Նախարար Պահնի Սաւը յայտարարած էր թէ պարսկական դրամները, 12 միլիառ տոլար Ձէզ Մանհաթան Պէնքէն պիտի փոխադրուին այլ դրամատուներ այնպիսի երկիրներու մէջ, « որոնք չեն կրնար սառեցնել դրամը օրինաւոր միջոցներով »:

Գարթըր, Արտաքին Նախարար Սայրըս Վէնսի աջնայեան աշխատանքին չնորհիւ յաջողեցաւ նաեւ արգելք հանդիսանալ որ Ապահովութեան Խորհուրդի նիստ դուրս գար, ինչպէս կ'ուզէր Թեհրան եւ որու մասնակցելու համար Նիւ Եորք պիտի երթար Պանի Սաւը: Ուաչինկթըն կրցաւ ուրեմն « իր խօսքը քալեցնել » եւ համոզել որ Ապահովութեան Խորհուրդի տնիպոզական նիստ գումարելու ոչ մէկ պատճառ կայ: Խորհ. Միութիւնն ալ արդէն համաձայն գտնուած է:

Ասկէ զատ փոխադարձ արգելքներն ալ կը չարունակուին առանց սակայն մեծ դեր խաղալու: Պարսկական օդային տահմանները եւ ջուրերը արգիլուած են ամերիկեան օդանաւերուն եւ նաւերուն: Գալով այն կոչին զոր Իրան ըրաւ Օփէփի երկիրներուն (քարիւղ արտադրող երկիրներու կազմակերպութիւն) կը թուի թէ ցարդ մեծ հետեւանք մը չէ ունեցած և Օփէփը առայժմ կը բերէ միայն իր բարոյական օժանդակութիւնը:

Զանազան չշուկներ ալ կան նախկին Շահին մասին: Կ'ըսուի թէ որոշած է կարճ ժամանակ մը Մեքսիքա վերադառնալ, վերջնապէս եգիպտոս հաստատուելէ առաջ: Թէեւ Հերըլտ Թրիպիւնը Հինդշաբթի առտու աւելի կը ծանրանար խլիրդին վրայ եւ կ'ըսէր թէ նոր դարմանումի մը ենթակայ է վիզին մէջ ծաւալած ուռին համար (ըստ Ամերիկացիներուն մեծութիւնը պէյզ-պոլի չափ է...): Այդ պատճառով նոյնիսկ մեծ պազանապահութեամբ մէկ հիւանդանոց ցէն ուրիշ մը փոխադրուած է: Ներկայիս ճառագայթներու նոր դարմանումի մը պիտի ձեռնարկուի:

Միշտ չշուկներու կարգին, կ'ըսուէր թէ Թեհրանի ամերիկեան դեսպանատան պատանդներու մէկ մասը կրնայ ազատ արձակուիլ 2 – 3 օրէն: Այս ազատագրութեան պիտի վերաբերի եղեր անոնց որոնք մեղաւոր չեն իրրեւ ամերիկացի լրտես կամ գործակալ:

× Մեքսիքայի կառավարութիւնը հաւանութիւն տուած է Ամերիկացիներուն վերստին ապաստան տալու Շահին եւ իրրեւ կանխամիջոց արդէն իսկ փակած է Թեհրանի իր դեսպանատունը:

× Երկրաշարժ մը պատահած է Պարսկաստանի հիւսիս – արեւելքը եւ առաջին տեղեկութիւնները կը խօսին 500 դիակ գտնուած է բայց վախ կայ որ զոհերու թիւը շատ աւելի մեծ ըլլայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՁԱՏՐԱԿԻ ԱՒՈՑԵԱՆ Կորչնոյի տղան (19 տարեկան) ձերբակալուած է Մոսկուայի մէջ: Մօրը հետ ուզած է մեկնիլ, միանալու համար հօրը, որ 1976էն ի վեր Արեւմուտք կ'ապրի: Ըստ մօրը, ուսումը ձգած էր չկարենալով չարունակել եւ բանակ կանչուելու վտանգին տակ էր ինչ որ վեց տարիով կը յետաձգէր արտոնագրելու որեւէ հաւանականութիւն:

ԱՑՍՐՑՈՐԴԱՆԱՆԻ մէջ 29 թաղապետութիւններ իրենց հրաժարականը տուած են բողոքելու համար իրենց պաշտօնակիցին՝ Նալլուզի քաղաքապետին արտաքսման դէմ:

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ վեց պաշտօնական եբաժիշտներ՝ Պաանէր, Վէնբէրգ, Կարա – յեւ, Լեւիտին, Տիչենկօ եւ Կարէն Խաչատրեան նամակով մը լոյս տեսած «Լիտերատուրնայա Կազետա»ի Նոյ. 14ի թիւին մէջ, կ'ըսեն թէ անցեալ ամիս Նիւ Եորք լոյս տեսած Շոստակովիչի յուշերը չվնծու են եւ այդ գիրքը ոչ մէկ կապ ունի Շոստակովիչի ներկայ յուշերուն հետ: Գիրքին բուն « հեղինակը » Սոլոմոն Վոլկովն է կ'ըսէ նամակը: Այս վերջինը 1976էն ի վեր Միացեալ Նահանգներ գաղթած խորհրդային քննադատ մըն է:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ կուսակցութեան Ա. քարտուղարը՝ Ժ. Մարշէ յայտնեց Ֆրանս – Ինթէռ ձայնասփիւռի կայանէն, որ համայնավար Թեկնածու մը պիտի ըլլայ, 1981ի նախագահական ընտրութեան եւ եթէ կուսակցութիւնը ուզէ, ինք պատրաստ է այդ Թեկնածուն ըլլալու:

— ԽՕՍՔ ԻՄ ՈՐԴՈՒՆ —

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

Այս գարնան հետ, այս ծաղկունքի,
Նրանո՛վ է որոտացել
Այս թռչնակի, այս առուակի,
Կուռի երգն իմ ժողովուրդի·
Հետն այս երգի ու զարթօնքի,
Նրանով է մայրըս ջահել
Բացուեց լեզուն իմ մանկիկի:
Ինձ օրօրոց դրել մի օր,
Տե՛ս, թոթովեց բառ մի անգին,
Հիմի եկել ես է հասել
Հայկեան լեզուի՛ց մեր սրբազան,
Նրա կարկաչը դարաւոր:
Ասես մասունք հաղորդութեան
Բա՛ց շուրթերդ, խօսի՛ր, անգին,
Դիպաւ մանկանըս շրթունքի՛ն...
Ժիր դայլայլիր, իմ սիրասուն,
— Լսիր, որդիս, պատգամ որպէս
Թող մանկանայ ես շուրթերին,
Սիրող ես մօր խօսքը սրտանց·
Մեր ալեհեր Հայոց լեզուն:
Այսօրուանից յանձնում եմ ես
Պահի՛ր նրան բարձր ու վճիտ,
Հայոց լեզո՛ւն, հազարագանձ:
Արարատի սուրբ ձիւնի պէս·
Կտրել է նա, հանց արշալոյս,
Պահի՛ր նրան սրտիդ մօտիկ
Երկինքները ժամանակի,
Ես պապերի անիւնի պէս·
Շառաչել է խռովայոյզ
Ու ոսոխի գարկիցը սեւ
Սլացքի հետ Հայկեան նետի·
Դու պաշտպանի՛ր կրծքով նրան,
Եւ Մեսրոպի սուրբ հանճարով
Ինչպէս մօրդ կը պաշտպանես,
Դարձել է գիր ու մագաղաթ,
Թէ սուր ֆաշեն մօրդ վրան:
Դարձել է յոյս, դարձել դրօշ,
Ու տե՛ս, որդի՛ս, ուր էլ լինես,
Պահել երբը մեր անաղարտ...
Այս լուսնի տակ ուր էլ գնաս,
Նրանով է մրմնջացել
Թէ մօրդ անգամ մտքից հանես
Հայ պանդուխտը վէրքն իր սրտի,
Քո մայր լեզուն չմոռանա՛ս:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԱՒԱՏՈՒԹ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ· 2–6)

ՌՈՒԲԷՆ ԶԱՐԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԵՍԱՐԱՆՔԻ ԵՐԿՈՑԹ

Երեւանի Տոամաթիք Թատրոնին մէջ տեղի ունեցած է մեծարանքի երեկոյթ մը, նուիրուած Ռուբէն Զարեանի, կազմակերպութեամբ Գրողներու Միութեան եւ Թատերական Ընկերութեան: Խօսք առած են Մշակոյթի փոխ – նախարար Մարատ Խարազեան, Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղար Պերճ Զէյթունցեան, Լեւոն Հախվերդեան, Անահիտ Սահինեան, Սիլվա Կապուտիկեան, Գէորգ Էմին: Հանդէս եկած են սեռնեկային երաժշտութեան նուագախումբը, Լուսինէ Զաքարեան, Մեդէա Աբրահամեան, Վոլոդիա Ապահեան եւ այլ արուեստագէտներ:

×

ԾՈՎԱԿԱԼ ՅՈՎՀ. ԻՍԱԿՈՎԻ ՆԱՄԱԿԱՆԻՆ

Որհ. Միութեան նաւատորմի Ծովակալ Յովհաննէս Իսակովէն 71 նամակներ եւս հրապարակուած են « Բանբեր Հայաստանի արխիւների » հանդէսի վերջին թիւին մէջ: Նամակները ի յայտ կը բերեն Իսակով մարդու, դիտնականի, հրապարակախօսի, գրողի դէմքը: Կէս դարէն աւելի ծառայած է նաւատորմին. քալպիտէր նաւատորմի պատմութիւնը, աշխարհագրութիւնը: Իր ունեցած ծանօթութիւններն ու համոզիչը երեւան էլան « Ծովային ատլաս » երեք հատորնոց աշխատութեան մէջ, « Որհ. Միութեան ռազմա – ծովային նաւատորմը մեծ հայրենականում », « Դեսանտային գործողութիւններ », « Մերձծովեան ամրոցներ » եւ այլ ուսումնասիրութիւններու մէջ: Ծովհ. Իսակով ունի չուրջ 170 աշխատութիւններ: Հեղինակն է 60 պատմուածքներու եւ վիպակներու:

ԴՊՐՈՑԱՍՏԻՐԸ

ԽՄԲ.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի հարիւրամեակին առթիւ, ստորեւ կը հրատարակենք մեր ղրկացեալ խմբագրին՝ Հրանտ – Սամուէլի խմբա – գրականը, լոյս տեսած «Յառաջ»ի 1969 Մայիս 3ի թիւին մէջ, նուիրուած վարժարանին 90ամեակին:

———×———

Իննսուն տարի առաջ, 1879ին Պոլսոյ մէջ կը հիմնուէր Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութիւնը, նպատակ ունենալով բանալ աղջկանց վարժարան մը:

Մինչեւ այդ թուականը իգական սեռի դաստիարակութիւնը գրեթէ զանց էր առնուած, մինչ մանչերու համար բազմաթիւ ղպրոցներ կը բացուէին Պոլսոյ եւ գաւառի մէջ:

Զարթօնքի շրջան էր Արեւմտահայութեան համար: 1840ական թուականներէն սկսեալ « լուսաւորեալ »ները յաղթած էին « խաւարեալ »ներուն: 1860ի Ազգային Սահմանադրութիւնը նոր դարաշրջուն մը կը բանար: 1878ի Հայկական Հարցը Պերլինի մէջ օրակարգի խնդիր կը դառնար: Հայրենասիրական ոգին կ'արծարծէին երիտասարդութեան մէջ:

Դպրոց բանալու, սերունդ կրթելու սէրը վարակած էր մտաւորական բարեկեցիկ դասակարգը: Կիլիկիան եւ այլ անուններու տակ կը կազմուէին կրթական նպատակով ընկերութիւններ, որոնք յետագային կը ձուլուէին Միացեալ Ընկերութիւն անուան տակ, նպատակ ունենալով վարժարաններ բանալ գաւառի հայաչատ քաղաքներուն մէջ: Ուսուցիչ եւ դաստիրք հայթայթել անոնց:

Զգալի էր ուսուցչի, մանաւանդ ուսուցչուհիի պակասը:

Քանի մը նուիրեալներ՝ Օր. Թագուհի Պալթազարեան, Տիկին Արմաւենի Մխ – նաեան եւ Նուրիցա Սիմոնեան հիմնեցին Դպրոցասիրացի վարժարանը, որ պիտի դառնար տնկարան մը: Անոր շրջանաւարտուհիները պիտի ղրկուէին գաւառ՝ իբրեւ ուսուցչուհի պաշտօնավարելու համար ղպրոցներու մէջ:

Դպրոցասիրացը բաւեարար դեր պիտի կատարէր Արեւմտահայութեան կրթական կեանքին մէջ, արդարացնելով իր կոչումն ու առաքելութիւնը: Բազմաթիւ ուսուցչուհիներ պիտի երթային գաւառ սերունդ կրթելու:

Առաջին աշխարհամարտը տակնուվրայ պիտի ընէր հայ ազգային կեանքը բոլոր մարզերու մէջ: Հարուածը պիտի հասնէր նաեւ Դպրոցասէրին, որ սակայն յարմարելով պայմաններուն, պիտի վերածուէր աղջկանց որբանոցի մը, ուր պիտի պատսպարուէին Մեծ Եղեռնէն ազատած բեկորները:

Դպրոցասէրը կ'ունենար տեսչուհի մը՝ 1898ի շրջանաւարտուհիներէն Օր. Ակիւլինէ Ճէլալեանը (յետագային Տիկ. Համբարձում Պօյաճեան – Մուրատ), որ կազմակերպչական բացառիկ կարողութեամբ օժտուած, պիտի յաջողէր կրթական այս հիմնարկութիւնը փրկել ահաւոր փոթորիկէն եւ զայն հասցնել խաղաղութեան նաւահանգիստը, ապահովելով անոր տեւականութիւնը:

Իմիրի աղէտէն ետք, Տիկին Մուրատ 1922ին իր 90 անուհիները Պոլսէն տարաւ Սելանիկ, տարի մը ետք զանոնք փոխադրելու համար Մարսէյլ: Հուսկ ուրեմն 1928ին Դպրոցասէրը վերջնապէս հաստատուեցաւ Փարիզի արուարձաններէն Ռէնսիի իր ներկայ շէնքին մէջ: Նէլը Իսթ Բըլիճի յանձնած 350 աշակերտուհիներով:

Տարիներու ընթացքին պակսեցաւ աշակերտուհիներու թիւը, որ ներկայիս 70էն պակաս է:

1946էն ի վեր ղպրոցը բարձրացած է Ֆրանս. Լիսէի աստիճանին, սակայն այդ իրաւունքէն ցարդ չեն օգտուած աշակերտուհիները, որոնք երրորդ դասարանէն ետք չեն չարունակեր այնտեղ իրենց ուսումը:

Դպրոցասէրը Արեւմուտքի մէջ հայ աղջկանց միակ վարժարանն է: Ունի իր սեփական շէնքը, որ չնորհիւ վերջին տարիներու բարեզարդութեանց, կը ներկայացնէ հանգստաւէտութեան բոլոր պայմանները:

Վարժարանի Խնամակալ Մարմինը կարելին կ'ընէ ապահովելու համար վարժարանին բարգաւաճումը, հայ եւ ֆրանսացի կարող ուսուցիչներու խնամքին տակ:

Գուրգուրա՛նք, թէեւ թիկունք հանդիսանանք Դպրոցասէրին, որ 43 տարի Պոլիս իր կոչումին ծառայելէ ետք, 47 տարիէ ի վեր ափիւռքի մէջ կոչուած է ծառայելու ազգապահպանման նուիրական գործին:

Իր իննսունամեակին առթիւ նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք մեր աղջիկներու հայեցի դաստիարակութեան նուիրուած միակ վարժարանին, որպէսզի վառ ու անշէջ մնայ ճրագը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

— ԹԱԳՈՒՀԻ ՇԻՇՄԱՆԵԱՆ —

(Բ. և վերջ)

Թագուհի եւ իր հայրը երեք տարի կ'ապրին Կիպրոս, սակայն երկիրը անոնց տարաբաղդութեան տեւական վայրը չէր, այդ ամայի կղզին դարձած էր ձանձրալի, անձուկ միջավայր մը: 1878 Յունիսին Պոլիս են: Քանի մը ամիս հոն մնալէ ետք նոյն թուականին կը փոխադրուին Թիֆլիս՝ մնայուն ապրելու մտադրութեամբ: Թիֆլիս տեղափոխուելու պահուն Թագուհի կ'ապրէր ստեղծագործական հասունութեան շրջան մը: Հոս ան բացառիկ հետաքրքրութեամբ ու հետեւողականութեամբ նուիրուեցաւ հայ եւ ռուս գրականութեան ուսումնասիրութեան, հանգամանք մը, որ մեծ նշանակութիւն ունեցաւ իր ստեղծագործական կեանքին մէջ:

Բարձրաստիճան ընտանիքներու այցելութիւններէն մէկուն ընթացքին Թագուհի կը ծանօթանայ զարթաղցի հարուստ երիտասարդի մը՝ Ալեքսանդր Մելիք – Ազարեանի: Ծանօթութիւնը յետագային կը վերածուի մտերմութեան: Թիֆլիսի մէջ Թագուհի հանդիպ կուգայ մամուլի էջերուն մէջ՝ Օրիորդ Մերենց ստորագրութեամբ: Բնագրէն կը թարգմանէ « Ձմրան պատմութիւն » վէպը, որ առաջնութեամբ կը ներկայացնէ ռուսական կեանքի պատմութիւնը: Ապէ զատ կը գրէ « Գարնան մի առուտ » նորավէպը, զոր հրատարակութեան կը ներկայացնէ Օրիորդ Մելիք ստորագրութեամբ: Այդ նորավէպը առաջին անգամ կը տպագրուի Ձմիւռնիա հրատարակուող « Արեւելեան Մամուլ »ի մէջ՝ 1883ին: Թագուհիի նորավէպը անմիջապէս կը գրաւէ մամուլի ուշադրութիւնը եւ կ'արժանանայ մտաւորականներու հաւանութեան: «Թագուհին ինքն ալ գրագէտ մը եղած է, կը գրէ Երուանդ Օտեան, — նուրբ ճաշակ ու արուեստագէտի երեւակայութիւն կ'երեւան իր յօդուածներու եւ « Գարնան մի առուտ » անուն իր մի գեղեցիկ վիպակին մէջ » («Մասիս», 1893 թ., էջ 389):

Մինչեւ « Գարնան մի առուտ » նորավէպի լոյս ընծայումը արեւմտահայ գրականն մթնոլորտը ողողուած էր եւրոպական, մանաւանդ ֆրանսական գրողներու թարգմանական երկերով, իսկ հայ ազգային կեանքին վերաբերող գործեր քիչ կային, եղածներն ալ հեռու էին ժամանակի կեանքի գեղարուեստական նկարագիրը ըլլալէ: Այդ էր պատճառը, որ « Գարնան մի առուտ » նորավէպը իր չուրջը հետաքրքրութիւն յարոյց: Գրականով մը « Արեւելք »ը կը դնահատէ Թագուհիի նոր փորձը՝ իրապաշտ տուեթեան տեսական անդրանիկ հիմնաւորումը վերապահելով իրեն: « Մեր նորածին գրականութիւնը, — կ'ըսուի գրախօսականին մէջ, — որ ֆրանսական հովանւոյն ներքեւ կ'աճի, կ'ուռճանայ իբրեւ նմանօրէն, հիւրընկալեց վիպական մասը: Հիւկոյի, Տիւմայի, Ժօժէն–Սիւի վէպերուն թարգմանութիւնը զարթուցին ի մեզ գրական նոր ճաշակ »: Բայց օտար վիպասանութիւնը չի կրնար « կարեւոր էջ մը գրաւել ազգային գրականութեան մէջ: Եւ մեր վիպասանները գործունէութեան ասպարէզ ընտրեցին ազգի պատմութիւնը » («Արեւելք», 1884, թիւ 61): Եւ իսկապէս, հոգեբանական տոհմաթիթ կերպարներ կերտելու ուրոյն փորձ կատարեց Թագուհի: Հետեւելով ժթ դարու երկրորդ կէսի մեծ իրապաշտ վիպասաններուն, ինք եւս չէր պահանջեր միայն հանրային, ընտանեկան յարաբերութիւնները նկարագրելով, այլև նուրբ հայեացքով հոգեբանական վերլուծումներ կը կատարէ, կուտայ հերոսներու ներաշխարհի, զանազան հոգեկան ապրումներու եւ զգացումներու հարազատ պատկերը:

Գլխաւոր հերոսը՝ Գ. Գեղարդեանց, Թագուհի կը բնութագրէ, թէ ինչ միջավայրի մէջ ծնած է, ապրած ու դաստիարակուած, ուր ուսանած է, ինչ դաշափարներ ունեցած է եւ ինչպէս իրեն մէջ արթնցած է սէրը դէպի գրականութիւնն ու պատմութիւնը: Գեղարդեանց սկիզբէն իսկ հանդէս կուգայ իբրեւ ձեւաւորուած կերպար մը: Աւարտելով Մոսկուայի համալսարանը, ան կը մասնագիտանայ պատմութեան մէջ ստանալով պատմական գիտութիւններու դոկտորի տիտղոս: Կ'աշխատի նոյն համալսարանը կարգալով պատմութեան դանազան շրջաններու վերաբերեալ դասախօսութիւններ:

Եւ ահա, բազմակողմանի կրթութեամբ այդ անձնաւորութիւնը կուգայ Պոլիս դասախօսութիւններ տալու: Երիտասարդին կը սիրահարի մայրաքաղաքի պետական պաշտօնեայի մը աղջիկը՝ Պերճ Սաթենիկ: Գեղարդեանց նոյնպէս առաջին հայեացքէն կը սիրէ Սաթենիկը, ինք կ'ապշեցնէ աղջկան հակասութիւններով լեցուն բնաւորութիւնը, անոր բարի ու ազնիւ հոգիին վեհութիւնը:

Սաթենիկ կը խոստովանի իր սէրը. քաղքենիական կեանքին վարժ աղջիկը կը փնտռէր անձնական երջանկութիւն, սէր, փառք եւ վայելք ու այդ բոլորը նախանձմութիւնը կարծէք տուած էր իրեն: Սակայն Գեղարդեանց սիրոյ խոստովանութիւնները կուրօրէն չընդունիր, ան կը հակնայ Սաթենիկի հոգիին առաջնայնութիւնները, անոր նուիրումը, բայց հանրային եւ բարոյական այնպիսի ըմբռնումներ կային, որ արգելք կը հանդիսանային իր երջանկութեան:

Այս բոլորէն ետք յետագային կը պարզուի Գեղարդեանցի կերպարը. ան հոգեկան ծանր ողբերգութիւն կ'ապրի, քանի որ ահմանուած օրէնքի համաձայն ան

ԵՐԱԶԱՅԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

«ԵՍ ԾԱՌ ՄԸ Կ'ՈՒԶԵՄ...»

ԳՐԵԳ՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Ու յանկարծ, սարսուռ մը կ'անցնի մարմինէս: Անակնկալ, բիրտ, ցաւցնող հարուած մը, որ չեմ հասկնար թէ ուրկէ կու գայ: Պուրճէն մեքենայ նստած մինչեւ իր մահը՝ հազիւ թէ ժամ մը տեւեց: Պատմածիս պէս եղաւ, բայց իրապէս այդպէ՞ս եղաւ: Իսկ ես որ կը մտածէի սինեմա երթալ... Բայց չգայի՞ արդեօք... Եւ սինեմայէն ետք, տուն դարձի ճամբուս վրայ, բարեկամի մը հանդիպելով արճճարան մը չմտա՞յ սուրճ մը առնելու... մինչ մայրիկս, աչքը դռան, զաւկին սպասելէ յուսահատ, չանդէ՞ց հոգին... տատապած մայր մը որուն հուսկ մխիթարանքը պիտի կազմէր մէկ հատիկ զաւկին գիրկը մեռնիլ, իսկ այդ մէկ հատիկը այդ պահերուն սինեմաներն է ու սրճարանները...: Եւ արդէն, պատահածը սուտ չէ՞ր արդեօք... երեւակայութեան ստեղծած մէկ բեմադրութիւնը չէ՞ր, մոռցնելու համար ամօթալի բացակայութիւնս... Այդ երկու մահերէն ո՞ր մէկն է իրականը, պատահա՞ծը, թէ սինեմայով պատահելի – քը...

Բայց ի՞նչն էր որ մղեց զիս լքելու սիրեման ու սափրիչը եւ փութալու տուն, մէկի տեղ 5 վճարելու գնով, երբ ոչ մէկ ստիպողութիւն կար այդպէս ընելու: Նախազգացո՞ւմ մը արդեօք, ինչպէս կ'ըսեն մարդիկ.— «Ներսէս ձայն մը ըսաւ»: Ո՛չ: Այդպէս ձայն չլսեցի: Կ'աշխատիմ մեքենայ նստած պահս վերակազմել, այդ վայրկեանի մտածումներս, տրամադրութիւնս: Ոչ մէկ նախանշան: Հազիւ թէ անտրամադրութիւն մը, թեթեւ անդորհանքի մը հետ: Նախազգացում ըսուած բանը եթէ նոյնիսկ գոյութիւն ունի, մեր մէջ կը գործէ ուրեմն առանց որ գիտնանք եւ իր մթին խաղը առաջ կը տանի մեզմէ դաղտուկ: Նախազգացումը չէր, թերեւս Նախախնամութի՞ւնն էր որ փրկեց զիս յաւիտենական խղճի խայթէ մը, որմէ պիտի տառապէի օրերուս մինչեւ վերջին օրը... Բայց նախախնամութիւն կա՞յ: Աքէիսք մը չեմ, ամէն օր քանալէ առաջ «Հայր Մեր» մըն ալ կ'ըսեմ մտքէս – հաւատքի՞ թէ մանկու – թենէն մնացած սովորութիւն մը, չեմ գիտեր – բայց ատիկա կը բաւէ՞ ընդունելու համար թէ Նախախնամութիւն մը կայ որ վերէն կը դասաւորէ երկրի վրայ նոյնիսկ սինեմայի եւ սափրիչի մեր զբաղումները: Բաւէ կամ ոչ, հաւատանք թէ ոչ, հայերէն լեզուի թէ օտար լեզուներու մէջ, ինծի պատահածը հասկնալու համար, ուրիշ բառ չկայ – Նախախնամութիւնը:

Եւ բացուղղ օրը իրիկուն չեղած, այդ Նախախնամութիւնը մէկէն աւելի անդամներ պիտի հաստատէր իր անխմանալի գործութիւնը...

Դուրսը լուսաթաց է:

Սօնան, պարտէզը, պարաններէն լաթեր կը հաւաքէ: Այն չորերն են, որ երէկ մայրիկս լուաց–կախեց եւ այսօր պիտի երթանք թաղելու...

×

Ես մահը միշտ համարած եմ սպասուած եղելութիւն մը: Իմ անձնական մահս թէ ուրիշինը: Տեսակ մը ռամիկ փիլիսոփայութիւն, որ կը թեթեւցնէ կեանքի բեռը: Քանի որ ճակատագրականօրէն անխուսափելի է այդ «եղելութիւնը», ինչո՞ւ անակնկալի գալ եւ խրտչ անցնիլ, երբ ժամը հնչէ: Բնազդական սրտի ճմլումներն ու աւազումները իրենց պահը ունին, առաւել կամ նուազ տեւողութեամբ: Բայց պահ մը միայն: Կը հետեւի հաչտարար անդրադարձումը: Պարտք մըն էր, որ վճարուեցաւ: Ծնունդի օրէն ստորագրուած մուրհակ մը, որ յարդուեցաւ: Ճանչցուորը պարտատէրը չէ, եթէ մանուկ կը մոռնան տրուած ստորագրութիւնը եւ օրինական պարտք մը վճարելն անդամ կը համարին բախտին մէկ անիրաւութիւնը...

Բայց այսքան պարզունակ մահուան մը տեսիլով չէ որ պիտի ուզեմ քրքրել կեանքի – մահուան առեղծուածը: Առանց մայրիկի առաջին օրս է, հասունութեան առաջին օրս: Միշտ կրկնած եմ, նոյնիսկ գրած, թէ այնքան առեն որ մարդիկ մայր ունին, ինչ տարիքի ալ հասած ըլլան, դեռ մանուկի խորշ մը կը պահեն իրենց հոգիին մէջ: Մայրը գնաց՝ մարդը լման մարդ եղաւ:

(Շար. – 2)

պէտք է ամուսնանար իր ընտրեալին հետ։ Ծնողները կը բաժնուին։

Սաթենիկի ազնիւ ղեկացումները կ'ենթարկուին հոգեւոր հարստութեան նը – ւսուցման տարերքին։ Կեանքը կը հարկադրէ իրեն հրաժարիլ իր երբեմնի խոհերէն ու մտորումներէն։ Բարձր առաքինութիւններով օժտուած աղջիկը լռելեայն կը հաշտուի սիրած տղան կորսընդելու միտքին հետ, տառապանքի ծանր օրեր կ'ապրի, սակայն բնաւ չի կորսընդներ հոգիի վեհութիւնը։ Վեհաշուք կեանքի ու փառքի վարժ աղջիկը իր դէմքը կը խնարհէ հարուստ վաճառական Կանեփեանին առջեւ եւ հակառակ իր կամքին՝ կ'ամուսնանայ անոր հետ։

Ամուսնեան հեղինակը իր հերոսուհիին կեղծաւոր կ'ամբողջացնէ Կանեփեանի հետ անոր փոխյարաբերութիւնները նկարագրելու առեն։ Որքան կը զարդանայ անոր մէջ ամուսնոյն հանդէպ տածած առեւ – լութիւնը, այնքան ճիշդ կերպով կ'արտացոլայ անոր հոգեկան տառապը։

Սաթենիկ կը հաւատար նախախնամութեան, յաւուրկ վերաբերում ունէր մարդու եւ մարդկային կեանքի նկատմամբ։ անոր մէջ կ'արտայայտուէր զեղեցիկի, մարդկայինի, հոգեկան հարուստ կեանքի տաւտաքը։

« Հաւատալ նախախնամութեան մը, հաւատալ ապագային կամ որեւէ նպատակի, գոնէ մեզ նման մէկուն հաւատալ, այդ միայն կրնայ փրկել մարդս, այդ միայն կրնայ ազատել յուսահատու – թենէ »։

« Գարնան մի ասուպ » նորավէպով չի վերջնաւար Թագուհի զրական գործունէութիւնը։ ան ունի նաեւ այլ գործեր, որոնք անտիպ են։

Ողբերգական էր գրագիտուհիին ճակատագիրը։

1885 Յունուար 24ին «Սան Մոնաթոլ»ի մէջ կը մեռնի 26ամեայ Թագուհի, թողլով երեք անչափահաս զաւակներ։

Պոլսոյ եւ Թիֆլիսի մամուլը կ'արձագանգէ վիպասանուհիի վաղահաս, ողբերգական մահուան։ Գ. Օտեան եւ Ա. Պէրպէրեան գրուատանքով եւ բարձր գնահատանքով կ'արտայայտուին ինքնատիպ գրագիտուհիին գրական գործունէութեան մասին։

Պետրոս Ադամեան Տիկին Թագուհիի մահուան առթիւ գրած է բանաստեղծութիւն մը՝ «Առ Պատկառելի Ծերևոց» վերնագրով, ուր կ'արտայայտուի սգաւոր հոր զառն կորուստի, անմահ վիշտի ու հոգեկան տառապանքներու մասին։

Մահն ալեւոր, ձեռիցդ խլեց
Խոնջեալ ծերոյդ գաւազան,
Ծաղկած սիրոյ էն դքստեր,
Միթէ ճորա չէ՞ր բաւական,
Իր մանգաղի յեծեալ,
Որ ճեզ թողուց աննեցուկ,
Յուսահատուած լիովին,
Որ ճեզանում մարդն ու ճերթող
Անմխիթար մընացին...

ՎԱՐՍԻԿ ՇԱՄԼԵԱՆ

«Արարատ» ամսագրէն
Արեւմտահայերէն

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՌՈՒՆԿՆԵՐԸ»

— ԿՈՄԻՏԱՍ ՓԱՌԵԱԿԸ —

—o—

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԷՍ.— Ամերիկեան Միջազգային Գոլֆի վարչութեան զովելի նախաձեռնութեամբ Լոս Անճելըսի Հայոց – Թիւնը երջանիկ առիթը ունեցաւ Հոկտ. 26ի երեկոն վայելելու երաժշտական բացառիկ հանդէս մը՝ փաստինա Գոլֆճի Սեֆսըն Օտիթորիումի ընդարձակ սրահը։

Հայաստանի հռչակաւոր « Կոմիտաս քառեակ »ը Ամերիկայի իր շրջապտոյտի ընթացքին՝ սիրով յանձն առած էր Լոս Անճելըսի հեռուհեռէ ստուարացող հայ գաղութին հոգեկան ազնիւ վայելքի ժամանց մը պարգեւել, հաղորդակից դարձընելով զայն հայ դասական երաժշտութեան եւ յատկապէս անմահն Կոմիտասի բարձր արուեստին։

Գաղութիս հայ մամուլը Հայաստանի « Կռունկ »ներու մեծանուն քառեակի մասին արդէն կանխաւ ծանուցած էր եւ ամէն դիտակից Հայ՝ մեծ անհամբերութեամբ կը սպասէր անոնց ժամանումին։ Բայց մեր ուրախութիւնը կրկնապատկուեցաւ, երբ յայտարարի մէջ կարդացինք անուանները ուրիշ երկու երեւելի արուեստագէտներու հայրենիքէն. մին՝ միջազգային համբաւի տէր դաշնակահար եւ երիցս դափնեկիր՝ Եուրի Հայրապետեան, միւսը Երեւանի Օփերայի չնորհալի եւ թարմաշունչ երգչուհի Էլլադա Զախոյեան։

Հայ դասական երաժշտութիւնը եւ յատկապէս Կոմիտասեան բարձր արուեստը իր կատարեալ մեկնաբանութեան համար բարձր մակարդակի արուեստագէտներ կը պահանջէ։ Երեւանի վեց արուեստագէտները այդ կատարեալ վայելքը չնորհեցին մեզի Հոկտ. 26ի յիշատակելի երեկոն, որուն համար թէ՛ չնորհակալ ենք իրենց եւ թէ հպարտ իրենց տաղանդով՝ յաչս օտարներու։

×

Ցայտագրի Ա. մասը գործադրուիլ սկսաւ դաշնակահար Եուրի Հայրապետեանի կողմէ, որ խոր յուզականութեամբ եւ ըմբռնումով նուագեց Շոփէնի Ֆա մինէօր Փոլոնէզը եւ Տօ մինէօր Նոքթիւռնը։ Եւրոպական այս զոյգ կտորներու անթերի մեկնաբանութեամբ՝ Հայրապետեան արդարացուց իր միջազգային համբաւը։ Նոյնքան բարձր թեքնիքով եւ հայկական խորաթափանց հոգիով նուագեց Կոմիտասի Գարուն ա, Փրոֆ. Անդրէասեանի մշակումով եւ Սրամ Խաչատուրեանի բարձրարուեստ Թոքքաթան։

Իբր յաւելեալ կտոր՝ նուագեց Պրամսի դաշնահունչ Օրօրոցայինը։ Եուրի Հայրապետեան ներկայ հայ իրականութեան բարձրորակ դաշնակահարներէն մին է եւ իբր դափնեկիր Վարշաւայի, Պուտապեշտի եւ Պրիւսէլի միջազգային համբաւոր մրցոյթներուն՝ նաեւ առաջինը։

Հայրապետեանի մատերու մոգական խաղերուն՝ յաջորդեց կոկորդային խաղերու սոխակաձայն արուեստագիտուհին՝ Էլլադա Զախոյեան։ Երիտասարդ երգչուհին, որուն կը սպասեն ապագայի մեծ յաղթանակները, իբր լիրիք–սոփրանօ, մեզի հրամցուց երեք եւրոպական դասական եւ երեք կոմիտասեան ժողովրդական երգ։

Եւրոպական իր երգերէն սիրեցինք Շուպերթի « Զեփիռքայթ » (երանութիւնը) եւ Փուչինիի Լա Պոհեմէն Վալս – միւզէթը։ Իսկ գալով հայկականներուն՝ Կոմիտասի այնքան պարզ ու անսեթեւեթ երգերը՝ Ալագեազ, Խնկի ծառ, Էս առուն եւ իբր յաւելեալ երգուած Կռունկն ու Շողեր ջանը այնքան քնքուշ ու բարձր արուեստի նրբերանգութեամբ հնչեցին, որ ժողովուրդը յափշտակութեամբ հետեւեցաւ եւ ծափողջոյնով ու ծաղկեփունջերով յայտնեց իր սէրն ու համակրանքը Հայ Երգին ու զայն հարազատօրէն մեկնաբանող գեղաչնորհ երգչուհիին։

Անշուշտ երգչուհիի յաջողութեան՝ գնահատանքի իր արդար բաժինը ունէր դաշնամուրով վարպետօրէն իրեն հետեւող Եուրի Հայրապետեան, մանաւանդ Ա. Տիգրանեանի Անոյշ օփերայի խելացարուեստեան բաժնին մէջ, ուր դաշնակահարի դերը այնքան ծանր է՝ որքան երգողինը։

×

Ցայտագրի Բ. մասը յատկացուած էր միայն « Քառեակ »ին։ Կոմիտասեան այս քառնակին չորս երիտասարդ երաժիշտները՝ արժանաւոր ժառանգորդներն են « Կոմիտաս » լարային քառեակին, որուն հիմնադիրները՝ Աւետ Գաբրիէլեան, Լեւոն Օհանջանեան, Միքայէլ Տէրեան եւ Սարգիս Այլամազեան, աւելի քան կէս դար վառ պահեցին Հայ Երգի ջահը հայրենի թէ օտար բեմերու վրայ՝ ամենուրեք դափնեպսակներ խլելով։

Նոյն դերը այժմ կը կատարէ այս կրտսեր քառեակը՝ երէց քառեակին չունչով օծուն, ոչ նուազ այն չնորհքին ու տաղանդին՝ որով օժտուած էին իրենց նախորդները։

Կրտսեր քառեակին չորս անդամները՝ Եդուարդ Թադեւոսեան (Ա. Ջութակ), Յակոբ Մեքինեան (Բ. Ջութակ), Յակոբ Պապեան (Ջութ · վիոլա), եւ Ֆելիքս Սիմոնեան (Թաւջութակ), բոլորն ալ ընդհանուր են Երեւանի, Մոսկուայի կամ Լենինգրադի երաժշտանոցներէն եւ դափնեկիր՝ զանազան միջազգային մրցոյթներու։

Ունին միեւնոյն չնորհն ու տաղանդը՝ գերազանցելով իրենց նախորդները։ Ամէնքն ալ ունին ներքին ջերմ զգացումներ, որոնք կը վառեն զիրենք ու կը ստիպեն զանոնք ամբողջական ներդաշնակութեամբ մը ներկայացնել։ Ամէնքն ալ ունին ներդաշնակ ոգի մը, որ կը ստիպէ զիրենք ամբողջական ներդաշնակութեամբ մը նուագել։ Ամէնքն ալ ունին ներդաշնակ ոգի մը, որ կը ստիպէ զիրենք ամբողջական ներդաշնակութեամբ մը նուագել։ Ամէնքն ալ ունին ներդաշնակ ոգի մը, որ կը ստիպէ զիրենք ամբողջական ներդաշնակութեամբ մը նուագել։

Ցայտագրի Գ. մասը նուագեցին Ա. Ջութակով եւ Թաւջութակով։ Ա. Ջութակով նուագեց Ա. Տիգրանեանի Անոյշ օփերայի խելացարուեստեան բաժնին մէջ, ուր դաշնակահարի դերը այնքան ծանր է՝ որքան երգողինը։

×

Ցայտագրի Բ. մասը յատկացուած էր միայն « Քառեակ »ին։ Կոմիտասեան այս քառնակին չորս երիտասարդ երաժիշտները՝ արժանաւոր ժառանգորդներն են « Կոմիտաս » լարային քառեակին, որուն հիմնադիրները՝ Աւետ Գաբրիէլեան, Լեւոն Օհանջանեան, Միքայէլ Տէրեան եւ Սարգիս Այլամազեան, աւելի քան կէս դար վառ պահեցին Հայ Երգի ջահը հայրենի թէ օտար բեմերու վրայ՝ ամենուրեք դափնեպսակներ խլելով։

Նոյն դերը այժմ կը կատարէ այս կրտսեր քառեակը՝ երէց քառեակին չունչով օծուն, ոչ նուազ այն չնորհքին ու տաղանդին՝ որով օժտուած էին իրենց նախորդները։

Կրտսեր քառեակին չորս անդամները՝ Եդուարդ Թադեւոսեան (Ա. Ջութակ), Յակոբ Մեքինեան (Բ. Ջութակ), Յակոբ Պապեան (Ջութ · վիոլա), եւ Ֆելիքս Սիմոնեան (Թաւջութակ), բոլորն ալ ընդհանուր են Երեւանի, Մոսկուայի կամ Լենինգրադի երաժշտանոցներէն եւ դափնեկիր՝ զանազան միջազգային մրցոյթներու։

Ունին միեւնոյն չնորհն ու տաղանդը՝ գերազանցելով իրենց նախորդները։ Ամէնքն ալ ունին ներքին ջերմ զգացումներ, որոնք կը վառեն զիրենք ու կը ստիպեն զանոնք ամբողջական ներդաշնակութեամբ մը ներկայացնել։ Ամէնքն ալ ունին ներդաշնակ ոգի մը, որ կը ստիպէ զիրենք ամբողջական ներդաշնակութեամբ մը նուագել։ Ամէնքն ալ ունին ներդաշնակ ոգի մը, որ կը ստիպէ զիրենք ամբողջական ներդաշնակութեամբ մը նուագել։

Ցայտագրի Գ. մասը նուագեցին Ա. Ջութակով եւ Թաւջութակով։ Ա. Ջութակով նուագեց Ա. Տիգրանեանի

ԳՈՂՈՒԹԻՆ ԳՈՂՈՒԹԻՆ

ԹԵՀՐԱՆԻ « Նայիրի » սրահին մէջ, Նոյ. 2ին, նշուած է Կոմիտասի ծննդեան 110ամեակը, նախաձեռնութեամբ « Սփիւռք » մխիթեան։ Բացումը կատարած է Հելէն Թորոսեան։ Կոմիտասի կեանքն ու գործը ներկայացուցած է Ռուբէն Մարութեան։ Մխիթեան «Կոմիտաս» երգչախումբը մեկնաբանած է Կոմիտասի գործերը, դեկավարութեամբ Տիգրան Սուքիասեանի։ Հանդէսը կրկնուած է յաջորդ օրը։

զերբար կատարելագէս լրացնող թեքնիքի թէ ապրումի մէջ, դառնալով իրեւ մէկ ամբողջութիւն։ Այս է արդէն կատեւորը կամերային երաժշտութեան մէջ (եռեակ, քառեակ, հինգեակ, վեցեակ եւայլն), ուր խմբավար դոյութիւն չունի եւ իւրաքանչիւր նուագածու միեւնոյն ապրումն ու արտի բարախումբը պէտք է ունենայ, տալու համար կտորին պահանջած ոգին ու անթերի մեկնաբանութիւնը։

Երիտասարդ այս քառեակը՝ առաջին վայրկեանէն իսկ ցուցաբերեց տաղանդի սոյն յատկութիւնները՝ եւրոպական դասական թէ կոմիտասեան տոհմային նուագներուն մէջ։ Նոյն չերմութեամբ ու մխանական խանդով նուագեցին Հէնտէլի Փասագալիան, Եդուարդ Միրզոյեանի վոփոխակներով Կռւարտետը եւ Կոմիտասի՝ Այլամազեանի մշակումով Երկինքն ամպել ա, Ալ այլուզս եւ Հաբըբրաւ։

Որոտընդոստ ծափերը պարտադրեցին լսելի ընելու յայտարէն դուրս երեք կտոր եւս՝ Կաքաւի երգը, Վաղարշապատի պարը Կոմիտասէն եւ Հենգելի՝ Ա. Սպենդիարեանէն։

×

Համակրական երկարատեւ ծափերը, կանչերը, ծաղկեփունջերը եղան արժանի՝ բայց չնչին վարձատրութիւնը մեր երիտասարդ մեծ արուեստագէտներուն, որոնք վստահ ենք աւելի դոհ պիտի մնային, եթէ մեր ժողովուրդը սորվէր ճիշդ ժամանակին սրահը լեցնելու՝ սկզբնաւորութեան թէ միջնադարի ժամանակ ու երկիւղածութեամբ հետեւելու նման բարձր որակի երաժշտական ելոյթներուն։ Ցիշենք միջանկեալ, որ սրահին մուտքը ազատ էր։

Իսկ մեր տաղանդաւոր կրտսեր քառեակին կը մաղթենք միշտ վառ պահել երէց քառեակէն իրենց յանձնուած ջահը ու նորանոր դափնեպսակներ՝ արուեստի իրենց ճանապարհին։

Հ. ԳՐ. Վ. ՀԷՔՈՑԵԱՆ

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

Ա.

Պարէզին մէջ գայլախազները կճոտեցին եւ Լէօնթին եւրին դաճաւ ընդհատած. կիսաբաց դռնէն կը տեսնուէր բարձրահասակ եւ խրոխտ երեւոյթով անձի մը կնոջ մը հետ անցնիլը. քանի մը գայեակներ, օգնական բժիշկներ կ'ընկերանային անոնց։

Աչքերը կածես ամոքուած սրտագին ցաւին.

– Բժշկապետն է... ա՜հ, բժշկապետն է։

Բ.

Կիա դեռ բաւական առեն կեցաւ Մաքէնթէյի մուտքին մէջ ի զուր սպասելով որ անձրեւը դադրի. թեւերը յոգնութենէն կը թուլնային և ուսերուն մէջ կը զգար ուժգին ցաւ մը. յուսահատակա-

նօրէն բարակ անձրեւը կ'իջնէր միշտ, եւ ինքը այնքան խղճալի երեւոյթ մը ունէր հոն՝ ազեկը գիրկը առանց հովանոցի, անպատսպար եւ առանց մէկ սուի՝ տղուն կաթ առնելու համար։ Անցորդները հետաքրքրութեամբ կը նայէին իրեն. յամրօրէն արցունքի կաթիլներ կ'իջնային աչերէն եւ կոկորդը սեղմուած կը զգար զպուած հեծկլտանքներէն. առենէ մը ի վեր իր տպրադրելի դառն ու աղքատ կեանքին մէջ՝ երկար զրկումներու եւ յուսահատ սպասումներու մէջ՝ սորված էր արդէն անչչուկ լալ, հպարտութենէն խեղդելով կուրծքին մէջ հեծծումքները, բայց արցունքները կ'իջնային հակառակ իրեն ու իր անսահման զժբախտութեան մէջ հարկաւ պիտի սորվէր դեռ անոնք ալ զսպել։

Սակայն մէկէն ջլապնդուած եւ կորովի՝ մեկնեցաւ հիւանդանոցէն. իր զաւակը կը լեցնէին գինքը. մանաւանդ երբ փոշոց գոնուէր, անվստահ քայլերով կը յառաջանար, ականջը սրած կարծես վրտանգ մը սպառնար. տղուն պզտիկ մէկ չարժումը յիշեցուց իրեն որ պէտք էր ա-ճապարել. իր պարտասած թեւերուն վերջին ուժովը սեղմեց զայն կուրծքին վրայ գոնէ քիչ մը պաշտպանելու համար խոնաւութենէն եւ նոր թափով մը սկսաւ քալել դէպի առաջ։

– Գոնէ Անարէն եկած ըլլար կը մտածէր հիմա, թերեւս քիչ մը դրամ գտած է։

Ավընիւ տէ Կոպըլէն սոխպուեցաւ քայլերը դանդաղցնելու. օմնիպիւսներ զի-րար կը խաչաձեւէին եւ սալայատակէն վար մածուցիկ եւ միօրինակ ցեխ մը կը ծածկէր գետինը. ճիշդ քովէն լուսացարուհի մը անցաւ բեռնաւորուած խոշոր կողովով մը. ցեխոտած քղանցքները ժողված մէկ ձեռքով, քիթը օդին, անհոգ՝ գրեթէ գուարթ երեւոյթ մը ունէր. յանկարծ կեցաւ։

– Ա՛ Տիկին էվա, աղէ՞կ էք։

– Այո՛ օրիորդ։

— Ի՛նչ օգ... պզտիկին կաթը առնելու գացեր էք, այնպէս չէ՞։

– .....

(Շար. – 5)

Ս.թբ. Տիկին Գրիգոր Գասպարեան, Օր. Տանի Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պալեան, զաւակներն ու թոռնները, Տէր եւ Տիկին Նուպար Սիմոնեան, զաւակներն ու թոռները, ինչպէս նաեւ Պէճէճեան, Նիկողոսեան, Ղազարոսեան, Զենոզեան, Սեփէթճեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ԳՐԻԳՈՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Նոյ. 14ին, 70 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Նոյ. 16 ժամը 15·30ին Ս. Փրկիչի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օր. Լօրա Իչգալացեան,
Օր. Լիտիա Իչգալացեան

կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Նոյ. 18, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց սիրեցեալ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀԱԳՆ ԻԶՄԱԼԱՃԵԱՆԻ
(ծնեալ Գազագեան – Լիմեան)

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը

Editions
LA PENSEE UNIVERSELLE
4, Rue Charlemagne, Paris 4e
Métro : St. Paul

Jacques Parvanian

''Au-Dela
De L'Esperance

Tome 1 : LA FOI

Arménie, 1948, *Les débuts difficiles d'un rapatriement*
384 p.

En vente à « La Pensée Universelle »
à PARIS : chez H. Samuel,
rue Monsieur le Prince 51
et chez Mme Palouyan,
9, rue de Trévise
à MARSEILLE : Libr. Flammarion sur la Canebière, et en librairie sur commande

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Ընթերու Օգն. Մարմնի տարեկան մեծ պարահանդէսը ի նպաստ հայ վարժարան – ներու,

9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ կիրակի օր, ՕԹԷԼ Ժորժ Ե.ի սրահներուն մէջ:

Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութեան տարեշրջանը լրացած ըլլալով, ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամներն ու Վիէնի բոլոր ազգայիններր անխտիր, Նոյ. 25, կիրակի առաւտու ժամը 9·30ին, Կիսախէլլիի սրճարանին վերի յարկը, Փլաս Սէն Մօրիս:

Օրակարգ.— Ա.) Վարչութեան գործունէութեան գրաւոր զեկուցում, եւ Բ) Նիւթական հաշուետուութիւն եւ գանձը հետաքրքրող ընթացիկ հարցեր:

Մանրամասնութիւնք տեղւոյն վրայ:

Յանձնախումբ.— Ներկաներուն թիւը մեծ – մասնութիւն կը համարուի:

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութեան տարեշրջանը լրացած ըլլալով, ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամներն ու Վիէնի բոլոր ազգայիններր անխտիր, Նոյ. 25, կիրակի առաւտու ժամը 9·30ին, Կիսախէլլիի սրճարանին վերի յարկը, Փլաս Սէն Մօրիս:

Օրակարգ.— Ա.) Վարչութեան գործունէութեան գրաւոր զեկուցում, եւ Բ) Նիւթական հաշուետուութիւն եւ գանձը հետաքրքրող ընթացիկ հարցեր:

Մանրամասնութիւնք տեղւոյն վրայ:

Յանձնախումբ.— Ներկաներուն թիւը մեծ – մասնութիւն կը համարուի:

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութեան տարեշրջանը լրացած ըլլալով, ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամներն ու Վիէնի բոլոր ազգայիններր անխտիր, Նոյ. 25, կիրակի առաւտու ժամը 9·30ին, Կիսախէլլիի սրճարանին վերի յարկը, Փլաս Սէն Մօրիս:

Օրակարգ.— Ա.) Վարչութեան գործունէութեան գրաւոր զեկուցում, եւ Բ) Նիւթական հաշուետուութիւն եւ գանձը հետաքրքրող ընթացիկ հարցեր:

Մանրամասնութիւնք տեղւոյն վրայ:

Յանձնախումբ.— Ներկաներուն թիւը մեծ – մասնութիւն կը համարուի:

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութեան տարեշրջանը լրացած ըլլալով, ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամներն ու Վիէնի բոլոր ազգայիններր անխտիր, Նոյ. 25, կիրակի առաւտու ժամը 9·30ին, Կիսախէլլիի սրճարանին վերի յարկը, Փլաս Սէն Մօրիս:

Օրակարգ.— Ա.) Վարչութեան գործունէութեան գրաւոր զեկուցում, եւ Բ) Նիւթական հաշուետուութիւն եւ գանձը հետաքրքրող ընթացիկ հարցեր:

Մանրամասնութիւնք տեղւոյն վրայ:

Յանձնախումբ.— Ներկաներուն թիւը մեծ – մասնութիւն կը համարուի:

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութեան տարեշրջանը լրացած ըլլալով, ընդհ. անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամներն ու Վիէնի բոլոր ազգայիններր անխտիր, Նոյ. 25, կիրակի առաւտու ժամը 9·30ին, Կիսախէլլիի սրճարանին վերի յարկը, Փլաս Սէն Մօրիս:

Օրակարգ.— Ա.) Վարչութեան գործունէութեան գրաւոր զեկուցում, եւ Բ) Նիւթական հաշուետուութիւն եւ գանձը հետաքրքրող ընթացիկ հարցեր:

Մանրամասնութիւնք տեղւոյն վրայ:

Յանձնախումբ.— Ներկաներուն թիւը մեծ – մասնութիւն կը համարուի:

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ

ՆԱԻՈՐԴ ՀԱՅՐԵՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒՀԻ

Սիլվա Կապուտիկեանի

իր ծննդեան 60ամեակին առթիւ *կազմակերպութեամբ* Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան, Ֆրանսահայ Մշակ. Միութեան եւ Ֆրանսահայ Երիտասարդաց Միութեան (ԺԱՖ)

Կիրակի, Նոյ. 18, *ժամը* 16ին Ալեէֆն Մանուկեան մշակ. հանդիսասրահը
118, rue de Courcelles, Paris 17e

Հրաւիրատոմսեր ստանալու համար դիմել Էլէկեան տպարան՝
32 Rue de Trévise — Paris

եւ Մշակութային Միութիւն
6, Cité Wauxhall — Paris 10e

UN DINER DEBAT

A L'ASSEMBLEE NATIONALE

Vendredi le 23 Novembre à 19 h. 30

Adresse : 101, Rue de l'Université — 75007 Paris

Après l'inoubliable pélérinage aux Eglises et Monuments Arméniens de ROUMANIE, organisé par l'Office National de la Culture et des Traditions Arméniennes, aura lieu à l'Assemblée Nationale, Vendredi le 23 Novembre 1979 à 19 h. 30 un dîner - débat organisé par Georges Mesmin, député de Paris et animé par Gérard Stephanesco.

Prendront part les Prof. Alain GUILLERMOU de la Sorbonne et Pierre NASTOUREL (C.N.R.S. et Sorbonne), R. P. Irenée DALMAIS, de l'Institut Catholique, J. P. ENKIRI, journaliste en présence de membres de l'Assemblée Nationale.

A cette occasion, des diapositives des Eglises Arméniennes seront projetées et commentées.

Participation aux frais : Jeunes 35 F. — Adultes 80 F.

L'envoi du chèque libellé à l'ordre de Mme TALMON (Conseillère Municipale)

Adresse : 8, Rue Verderet, 75016 Paris
vaut confirmation de réservation.

EXPOSITION DE PEINTURES
ET DE SCULPTURES

JEAN MESSIKIAN

Du 16 au 25 Novembre de 14 à 11 heures
Vernissage le vendredi 16 Novembre à partir de 19 heures
CENTRE CULTUREL DE L'U.G.A.B.
33, Cours Pierre-Puget, 13006 Marseille

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նիւթ Հայ Տիկնանց Միութիւնը կը կազմակերպէ պարահանդէս մը, ի նպաստ Նիւթ Հայկական Դպրոցին, Շաբաթ, 24 Նոյ. ժամը 20ին սկսեալ Շէ Սերվելա, Ռեսթորան տիւ Մուլէն սրահին մէջ (Գասթանիէ, վառ գետի ափին դէպի Տիները)

Այս առիթով հրաւիրուած է Անի հայկ. երգի-պարի խումբը՝ Տեսիլէն:

Տոմսերը ապահովելու համար հեռաձայնել (16–93) 87·79·32

Գինն՝ 130 ֆրանք

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՑԻՄՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

Նախաձեռնութեամբ
ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՍԵՒՐԱՆԻ ՄԱՄՆԱՃԻՒՂԻՆ

GRANDE SOIRÉE DANSANTE

organisée par la section de Sevran de la Croix Bleue des Arméniens de France

ՇԱԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 17 ԺԱՄԸ 20ԻՆ
Salle des Fêtes de Sevran

ՊԵՏԻԿ իր նուագախումբով
եւ Ցաղթանակ

BUFFET ORIENTAL — AMBIANCE ARMÉNIENNE

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊՕՄՈՆԻ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ընդհ. ժողովը Երկուշաբթի, Նոյ. 19, ժամը 14·30ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը ցանկալի է:

UNION GENERALE
ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

Léon Jamgotchian

EXPOSITION RETROSPECTIVE
« LA NATURE ET LES ETRES »
Peintures — Aquarelles — gravures
Lithos — dessins
17-24 Novembre
Heures d'ouvertures de l'exposition
14 h. à 20 h. du Lundi au Samedi
11 h. à 20 h. le Dimanche
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻԻՆ
ՈՒՐԲԱԹ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 16, ԺԱՄԸ 20·30ԻՆ,

ՍԱԼ ԿԻՄԷԻ ՄԷՋ

6, Փլաս տ'Իէնա, Փարիզ 16րդ
Բարձր հովանաւորութեամբ
Արեւմտեան Եւրոպայի Կաթ. Պատուիրակ և Փարիզի Առաջնորդ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կը մասնակցին՝ ծանօթ բանաստեղծուհի

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

(յատկապէս եկած Հայաստանէն)
հանրածանօթ դաշնակահար՝ ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ՄՈՒՏՔը ԱԶԱՏ է

restaurant EREVAN

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՒՆ
ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՁԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՋԻ – ՔԻՕՓԹԻ
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊՒՕՐՂԿ

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ Խ Ա Շ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՅԹԱՅԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիբանանի հայ ազէտեալներու Օգնութեան կեդր. Ցանձնախումբը շնորհակալութեամբ առացած է Տիկին Էլիզապէթ Գալուստեանէ եւ իր զաւկէն՝ Օր. Փլորայէ 2000 Ֆր. իրենց ամուսնոյն եւ հօր մահուան առթիւ:

×

Կապ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ առացած է.— Օր. Ժանին Ալէքսանեան եւ Ժան – Մօրիս Ալէքսանեան իրենց ծնողաց հոգեհանգստեան առթիւ 50 Ֆր., ընկերուհի Հերմինէ Ցակոբեան իր ապաքինման առթիւ 50, ընկերուհի Մարի Խաչերեան իր թոռան ծնունդին առթիւ 50 Ֆր.:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

VIENT DE PARAITRE

ESCAPADE SUR L'ARARAT

Premier 33T instrumental
de

Bernard Dededjian

en vente : région parisienne
TELE CONDORCET
175, Av. Jean Jaurès, CLAMART
VIDEO-SON
49 rue Victor Hugo
ALFORTVILLE
LIBRAIRIE PALOUYAN :
9, rue de Trévise — Paris (9e)
Rest. ANOUCH :
12, rue Cadet — Paris (9e)

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
17-18
SAMEDI-DIMANCHE
17-18 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.516

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.516

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԷՀՐԱՆ

ԽՈՄԷյՆԻ ՅՈՒՆԱԾ Է

ՊԱՐՍԻԿ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉԵՆ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՀԵՏ

Խոմէյնի մինչեւ Դեկտ. 5 պիտի հանդստանայ, որուան ըլլալով որ յոգնած է եղեր, ինչ որ մերձաւոր լուծումի մը հեռանկարը կը ջնջէ, ինչ կը վերաբերի ամերիկեան դեսպանատան պատանդնե – րուն: Պահ մը, հինդշաբթի, յոյս մը ծագած էր, երբ Արտաքին նախարարը յայտարարած էր որ պատանդներէն ա – զատ պիտի արձակուին անոնք՝ որոնք « անմեղ » են: Բայց դեսպանատունը պրաւող ուսանողները բնաւ համաձայն չեն եւ ճշդեցին թէ ոչ ոք ազատ կ'ար – ձակուի, թէ միայն Խոմէյնի կրնայ որեւէ հրահանգ տալ: Ինչպէս ցոյց կուտայ հետաքրքիրը եւ կը նկարագրեն թղթա – կիցները, ամերիկեան դեսպանատան շուրջ բոլորը իսկապէս խելագար ամբոխ մըն է, որ ամէն օր, քիչ մը աւելի կատ – ղած կը թուի: Յարդ ամերիկեան հակազ – դեցութիւնները չատ դեր խաղացած չեն: Իրանեան դրամները « սառած » են Միացեալ Նահանգներու մէջ եւ տեղացի իրան – ցի գիւանագէտներն ալ դիմում ըրած են ամերիկեան իշխանութեանց որ գոնէ մաս մը ազատ թողուն, որպէսզի կարենան հոգալ պարզական դեսպանատան ծախ – քերը եւ 50 հազար ուսանողներու կրթա – թոշակները: Այս առթիւ Ամերիկացիք ալ հրաւէր կարդացած են պարսիկ դիւա – նագէտներուն, որ իրենց դիրքը պէտք է զատորոշեն իսլամ ուսանողներէն: Ասկէ զատ ամերիկեան իշխանութիւնները Շի – քակոյի օգակայանէն եւս ղրկած են երկու ուսանողներ, որոնք կը փորձէին Ամերի – կա մտնել: 4400 ուրիշ Պարսիկներ ալ հրաւիրուած են իրենց ունեցած – չու – նեցածը ժողվել եւ երկիր վերադառնալ:

X Իրանեան իշխանութիւնները ձեւա – կերպութեան մը դիմած են ձեռք ձգելու համար Շահին Զուիցերիա տեղաւորած հարստութիւնը: Առաջին առթիւ դիմած էին Զուիցերիոյ որ « սառեցնէ » Փահ – լավիներու ունեցածը եւ մերժումի հան – դիպած էին: Ներկայիս նորէն բանավէճը սկսած է: Իսլամական կառավարութեան փաստաբանները կ'ըսեն թէ Շահին ըն – տանիքին հարստութիւնը չորսկուկէս մի – լիառ զուիցերական ֆրանք է (11 միլիառ ֆր. ֆրանք): Այս դումարին մէկուկէսը միլիառ զուիցերական ֆրանքը, հնչուն դրամ, Զուիցերիոյ դրամատուն յանձ – նուեր է պետական հարուածին նախորդ ամիսներուն:

Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն հաւանականութիւն չկայ որ Խոմէյնիի դիմումին ընթացք տրուի: Զուիցերիացիք մանաւանդ համակրութեամբ չեն հետե – ւիր Իրանի նոր ղեկավարներու մեթոդ – ներուն: Հին օրինակներն ալ չեն պակսիր: Եթովպիա տարիներէ ի վեր չէ յաջողած նեկուսին հարստութիւնը եւս առնել:

X Շահը միշտ կը դարմանուի, կ'ըսուի սակայն թէ կրնայ Մեքսիքա վերադառ – նալ գալ չարթնու: Այս անգամ սակայն Սպիտակ Տունն է որ համաձայն չէ: Կ'ուզէ վար դնել նախկին կայսրը ցորչափ ազատ չեն արձակուած թեհրանի իր պա – տանդները:

ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾ ՎՈՍՓՈՐԻ ՄԷՋ

50 ՄԵՌԵԱԼ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԶՈՀԵՐ ԵՐԿՈՒ ՆԱԻԵՐՈՒ ԲԱԽՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

Ռումանական քարիւղատար նաւ մը՝ « Անկախութիւնը » 24 ժամէ արդէն կը պտնուէր Հայտարփաչայի բացը սպասե – լով որ Վոսփորը անցնի: Ծանկարծ ամ – բողջ Պոլիսը կը ցնցուի, ապակիները ջարդուփշուր կ'ըլլան մինչեւ վեց քիլո – մեթր հեռաւորութեան վրայ եւ այս ամ – բողջը իբրեւ հետեւանք նաւային բախու – մի մը: Ցունական բեռնատար նաւ մըն է, որ ուժգնօրէն զարնուած է ռումանա – կան քարիւղատար նաւուն, ուր զօրաւոր պայթումներ իրարու յաջորդած են եւ նաւն ու քարիւղը կրակ առած: Վառող քարիւղի խաւեր տարածուած են դէպի Մարմարայի ծովը, սպառնալով ծովա – փին: Դժոխային տեսարան մը պար – զուած է, բոցերով, սեւ ծուխերով խառ – նուած մթնոլորտ մը եւ անմիջապէս Պոլ – սոյ իշխանութիւնները փակել տուած են Թոփքափուի պալատը եւ Ս. Սոֆի եկե – ղեցին (Թանգարան) ու կապոյտ մզե – կիթը:

Ցոյն նաւուն 33 նաւաստիները փըր – կուած են բայց ոչ մէկ վերապրող կայ ռումանական քարիւղատար նաւէն: Կը կարծուի որ աւելի քան յիսուն մեռեալ կայ: Տրուած առաջին թիւը՝ 51 է: Ռու – մանական նաւը 50 հազար թոն լիբիական քարիւղ կը փոխադրէր դէպի Ռումանիա եւ Տարտանէլը անցած էր Զորեքշաբթի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱ. Հոկտեմբերին աւելի քան 2,8 միլիառ բաց արձանագրած է արտաքին առեւտուրի մէջ:

ՊԵԼՖՈՐԻ ամբողջ հոզամասին վրայ ընդհ. գործադուլը զոր կազմակերպած էին բոլոր սենտիքաները, զօրավիգ կե – նալու համար Ալճերիոյ բանթողներուն, լայն արձագանգ գտած էր: Քաղաքը ամ – բողջովին կղզիացած էր, ճամբաներու վրայ ծառ դրուած պատնէշներով: Նախորդ պիչերը պայթում մը տեղի ունեցած էր գործատան մէջ, վնասելով հոն գտնուող « մեծ արագութեան կառախումբին »: Ըստ կողմերու (տնօրէնութիւն կամ բան – ուոր) վնասները հսկայ են կամ չնչին: Պելֆորի ընկերվարական երեսփոխան Շըվէնմանի համար Սէ. Ժէ. Է.ի (Ալճերիա – Ալանթիքի մէջ մեծամասնու – թիւն) իբրեւ պատանդ կը գործածէ Պել – ֆորը իր բանակցութիւններուն մէջ կառավարութենէն նպաստ առնելու հա – մար նաւաշինարարութեան ճիւղին մէջ եւ անօրէն – նախագահն ալ Խոմէյնիի նման կը վարուի:

ՓԱՐԻԶ բոլոր նահանգներուն դլուխը կուգայ ոճրագործութեան մարզին մէջ: Իրեն կը հետեւին՝ արեւելեան Փիրեն – եանները, Վառ եւ Ուշ տիւ Ռոն: Երկու միլիոն 155·200 բնակիչներուն համար, 1978ին 264·538 ոճիր եւ օրինազանցու – թիւն գործուած է ինչ որ կը նշանակէ 122,74ի տոկոս մը հազար բնակիչի հա – մար:

ԱՆԳԼԻՈՑ խորհրդարանականները զար – մանքով լսեցին առջի օր, նախարարա – պետին իսկ բերնէն թէ թագուհիին խոր – հրդատուն, խորհրդային նախկին լրտես մըն է: Սըը (այս տիտղոսը անմիջապէս ետ առնուեցաւ) Էնթըրնի Պլընտ 27 տարի Պըքինկէմի հաւաքածոներու պատասխա – նատու անօրէնը եղած է: Պարզուած է որ ենթական « Պըրկըս–Մէք Լին» գայթակ – ղութեան 4րդ մարդն էր (3րդը՝ Ֆիլպի):

ԵՐԵՒԱՆ ◂▸ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ. 12)

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻՐ ԷԴԳԱՐ ՑՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Էդգար Ցովհաննիսեանի « Սասունցի Դաւիթ » օփերա – բեմադրը քանի մը տարի առաջ մտած է Երեւանի օփերայի խաղացանկը եւ կը համարուի խումբի յաջող բեմադրութիւններէն մէկը: Գործը ներկայացուած է նաեւ Մոսկուա, Լենին – գրադ, Կիեւ եւ Դոնի Ռոստով, ուր եւս արժանացած է մասնագէտներու եւ մա – մուլի ուշադրութեան եւ գնահատանքին: Քննադատները նշած են թէ Էդգար Ցով – հաննիսեան դիւցազնավէպը կը պատմէ ժամանակակիցի լեզուով, բանաստեղծա – կան, գունաւոր պատկերներով եւ խո – րունկ ներշնչումով: Մեծ ներդաշնակու – թիւն կայ երաժիշտի՝ իր համոզումներու եւ կեանքի երեւոյթներու ընկալման իր փիլիսոփայութեան միջեւ, եւ այս է, թերեւս, անոր դիւցազներգական չունչին առանցքը: Երաժիշտը իր պատումի հիմ – նական գաղափարը կը տեսնէ ժողովուր – դի աննկուն ոգիի, անսահման կենսու – նակութեան եւ անոր ազատութեան պայ – քարին մէջ:

« Սասունցի Դաւիթ »ը Էդ. Ցովհան – նիսեանի հինգերորդ բեմապարն է: Երե – ւանի մէջ յաջողութեամբ բեմադրած են նաեւ « Երկնագոյն նռկտիւրն », « Ցաւեր – ժական կուռք », « Մարմար », « Անտու – նի » գործերը: « Անտունի » բեմապարը նուիրուած էր Կոմիտասի եւ բեմադրը – ուեցաւ հարիւրամեակի հանդիսութիւն – ներու օրերուն:

Էդ. Ցովհաննիսեան 49 տարեկան է եւ ունի ստեղծագործական քսանամեայ վաստակ մը, որ կ'ընդգրկէ հայկական երաժշտութեան պատիւ բերող հետա – քրքրական աշխատանքներ: Ան կը հա – մարուի բեմապարի երաժշտութեան վար – պետ. ծանօթ է նաեւ համանուագի եւ սենեակային երաժշտութեամբ, երգերով: Համամիութենական եւ միջազգային կարգ մը մրցումներու մէջ պարզեւատրը – ուած են իր դաշնակի հնդեակը, Համա – նուագը, « Մարմար » բեմապարը. իսկ « Ցաւերժական կուռք » բեմապարի հա – մար երաժիշտին չնորհուած է Հայաս – տանի պետական մրցանակը:

Էդ. Ցովհաննիսեանի վերջին չրջանի հետաքրքրական գործերէն է Սոնատ – տապանադիրը, նուիրուած՝ նկարիչ Մի – նաս Աւետիսեանի յիշատակին, ինչպէս նաեւ չատ տարածուած երգեր՝ « Երե – ւան – էրեբունի », « Սարդարապատ », « Արփա – Սեւան » եւայլն: Վերջերս երաժիշտը աւարտեց « Ճանապարհորդու – թիւն դէպի էրզրում » օփերան, որ նը – ւիրուած է Արեւելեան Հայաստանի Ռու – սիոյ կցման 150ամեակին:

Աւելի քան յիսուն գործերու հեղինակ է Էդգար Ցովհաննիսեան, որ կը կրէ Հա – յաստանի ժողովրդական արտիստի կո – չումը: Երաժշտական կրթութիւնը առած է Երեւան, աւարտած է երաժշտանոցը աշակերտելով Գրիգոր Եղիազարեանի, իսկ Մոսկուայի մէջ՝ Արամ Խաչատուրեա – նի: Իր գործերը բազմիցս հնչած են ար – տասահմանի մէջ՝ Միացեալ Նահանգներ, Ֆրանսա, Լիբանան, Ուրուկուէյ, Ա – ժանթին, Չեխոսլովաքիա, Արեւելեան Գերմանիա եւ այլուր:

ՊՈՒԼԿԱՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒՀԻՒՆ « ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՇԱՐՔ » ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ

Լոյս տեսած է պուլկար բանաստեղ – ծուհի Վանիա Պետկովայի նոր հաւաքա – ծոն՝ « Լոութեան ուխտ » խորագրով: Հաւորին մէջ տեղ գտած են « Նոկտիւրն Շոպէնից », « Հայկական երգ », « Խոս – տովանանք » եւ այլ գործեր: « Հայկա – կան երգ » շարքի բանաստեղծութիւնները գրուած են հեղինակին Հայաստան կա – տարած այցելութեան տպաւորութեան տակ: Ուշագրաւ են « Հայաստան », « Հայկական աչքեր », « Կռունկ », « Նոր Վիրապ », « Ջան », « Խօսակից », « Ա – զօթք Արարատին » եւ այլ քերթուածներ:

×

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ ԵՐԵՒԱՆ

Ժամանակակից Արուեստի Թանգարա – նին մէջ բացուած է Հայաստանի 12 ե – րիտասարդ նկարիչներու գործերուն ցու – ցահանդէսը, ուր ներկայացուած են դի – մանկարներ, բնանկարներ եւ այլ չա – րաքրանքներ: Մասնակցողներու մէջ են Վարուժան Վարդանեան, Արկադի Բաղ – դասարեան, Ալեք Կարապետեան, Կարօ Մկրտչեան:

×

ՄՀԵՐ ՄԿՐՏՉԵԱՆԻ ՆՈՐ ԴԵՐԸ

« Մոսֆիլմ » արուեստանոցի արտադ – րութեամբ պատրաստուած է « Ունայ – նութիւն ունայնութեանց » չարժանկարը: Հիմնուրով եւ կենսասիրութեամբ լեցուն ժապաւէնը, որ նուիրուած է ընտանեկան երջանկութեան հարցերու, երիտասարդ բեմադիր Ալլա Սուրիկովայի առաջին գործն է: Շարժանկարին կը մասնակցին կարգ մը ծանօթ դերասաններ, իսկ գըլ – խաւոր դերը կը կատարէ Մհեր Մկրտչ – եան: Կարեւոր դեր ունի նաեւ Հայուհի մը՝ Ս. Պետրոսեանց, որուն առաջին խաղարկութիւնն է:

×

ՀԻՄՆԱՐԿԻ ՆՈՐ ՀԱՒԱՑԻՆ

Արովեան քաղաքին մէջ սկսած է գոր – ծածուել Հայաստանի անասնաբուծու – թեան եւ անասնաբուժութեան գիտա – հետազօտական հիմնարկի նոր համա – դրոյթը, որ ունի առաւելագոյնչարմա – րութիւններ մասնագէտներու արդիւնա – ւէտ գործունէութեան համար: Հիմնար – կին տնօրէնն է Փրոֆ. Վ. Ոսկանեան:

×

ՂԱՓԱՆԻ ԵՐԳԻ ՈՒ ՆՈՒԱԳԻ ԽՈՒՄԲԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Ղափանի մշակոյթի տան երգ ու նուա – գի համոյթը հանդէս եկած է Բայկալ – Ամուր մայրուղիի չինարարներու առջեւ: Խումբը մէկ շաբթուան մէջ տասը հա – մերգ տուած է Տայշրա, Նիժա, Ուստ – Կուտ եւ այլ աւաններու մէջ, ներկայաց – նելով հայ ժողովրդական եւ ճաղի եր – գերէ բաղկացած յայտագիր մը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ԱՅՎԱԶՈՎՍԿԻ

Փափաքեցայ անգամ մը եւս այցելել պատկերասրահ, տեսնելու համար միայն Այվազովսկիի նկարները: Անբացատրելի սէր մը զիս իրեն կը կապէ: Թերեւս պատանեկութեանս յափշտակութիւնը՝ որ կը չարունակուի: Մեր նկարիչներուն ամէնէն առասպելականին անձին ու անուներին չուրջ հիւսուած բազմաթիւ պատմութիւններ ցոյց կուտան, թէ որքան մեծ ու համազգային է ժողովրդականութիւնը, որ կը վայելէր:

Այվազովսկիի հմայքին ենթարկուեցան ո՛չ միայն ծովեզերք ծնած պատանիները, այլեւ ծով չտեսնող գաւառի տղաքն անգամ իրենց ընդունակութեան փորձերը կը կատարեն ծովուն վրայ լուսնակ գիշերներ նկարելով: Այվազովսկի հայ ժողովուրդին մէջ արթնցուց արուեստին գիտակցութիւնը: Հայը Այվազովսկիով սիրեց նկարչութիւնը, կոմիտասով՝ դեղջկական երաժշտութիւնը: Արեւմտահայ գրեթէ բոլոր նկարիչները ծովով սկսան: Շատեր չարունակեցին իրենց սիլիզը, մնալով զուտ ծովանկարիչներ Մախոխեան, Տամատեան, Մահտեսեան, եւայլն: Հայուն նկարչական արուեստին ընդունակութիւնը աւելի անկեղծ է ու աւելի ինքնատիպ՝ ծովուն մէջ: Ծովը տուաւ մեզի աւելի նկարիչ եւ տաղանդ քան ցամաքը: Այս հասարակաց ջրածաւալը մեր ցեղային արտայայտութեան մուսան եղաւ: Ազգային զգացումներէն բան մը կայ անոր մէջ, հայրենի սահմաններէն դուրս գտնուելով հանդերձ:

Հայուն նախասիրութիւնը մինչեւ այսօր ալ կ'երթայ ծովուն: Ո՛չ մէկ նիւթ այնքան կը խօսի իրեն, որքան ծովը, որ չնորհիւ Այվազովսկիի՝ հայացաւ: Ահա թէ ինչու Հայը տուաւ նկարիչին համբաւէն ալ մեծ բան մը, ժողովրդականութիւնը, ու նուիրագործեց իր օտարահունչ անունը, դնելով զայն ամէնէն հայանոյշ անուններուն քով:

Ծովը, մերթ սիրերգ է, մերթ ողբերգ: Պատանի Այվազովսկի կը տարուի ծովուն յարափոփոխ երեւոյթներով: Անոնց հետ ունեցած հաղորդութիւնը կը դառնայ իր մէջ զգայնութիւն եւ մտածում: Կը խրէ խուզական աչքերը ծովուն դիւերին ու ցերեկին մէջ: Ճափշտակութեամբ կը հետեւի ամպերուն մէջէն լուսնին ճամբորդութեան, ալիքներու կազմութեան ու պայթումին: Այսպէս է պատանիներուն հետաքրքրութիւնը, յամառ եւ անյաղթ երբ արուեստագէտ մը կայ մէջը:

Այվազովսկիի յայտնաբերած չնորհալի հասունութիւնը պատանի հասակին մէջ, ուշադրութիւնը կը դրաւէ իր ծննդավայրի (Թէոդոսիա) քաղաքապետին: Ինք դաքսապետը վինք կը դնէ Գեղարուեստից վարժարան, ուր պատանեկութեան մէջ դուշակուած դէմքը քանի մը տարիէն արժէքի մեծութիւն պիտի առանայ, եւ ուր փառքի ու պատիւներու մէջ հասակ նետող արուեստագէտներուն նախանձելի ճակատագիրը պիտի ունենար: Սակայն, իրական վարժարանը Այվազովսկիի, եղաւ բնութիւնը: Կոհակներու չառաչին, ծովուն մեղեդիին ու ցայղալոյսին վիպական գեղեցկութեան մէջ տեսաւ իր մեծագոյն ուսուցիչը: Այվազովսկի, խորապէս զգաց ծովուն յուզումները, անոր մէջ սպառեց իր ներշնչումին կենսունակութիւնը: Երբե՛ք արուեստագէտ մը այնքան հաւատարիմ չէ մնացած բնութեան մէջ նախասիրած նիւթին եւ զայն զգալու ձեւին, որքան « Ծովու կախարդը »՝ ծովուն:

Այվազովսկի անունը նոյնացած էր ծովի բառին հետ: Իր մահուան գոյժը ամբողջ Թէոդոսիոյ բնակչութիւնը սուգի մատնած պահուն իսկ, ծանօթ անձնաւորութիւն մը ինքնատիպ գաղափարը կ'ունենայ. Սեւ ծովը Այվազովսկի ծով կոչելու: Նկարիչը սիրեց ծովը մինչեւ իր բնազանցական էութեանը մէջ: Այդ սիրելէն սորվեցաւ, թէ սէրը արուեստագէտին հոգեկան չնչառութիւնն է, թէ սէրէն զատ չկայ որեւէ ուժ՝ որ կարենայ հրաշագործել արուեստագէտին մէջ:

Այվազովսկիի կը հիանար դասական ոգերգութեան վրայ: Իր խառնուածքին ամէնէն աւելի կը համապատասխաներ Ֆրանսականը: Անոր ողբերգութիւնները փոխադրեց հեղուկ գեհենին վրայ, որ փոթորիկի առեն կը դառնայ լեռ ու ձոր, ձիւնանման գագաթներով: Ռասին, ամբողջ ողբերմութիւն մը մտքին մէջ դասաւորելէ եռք կ'ըսէր. « Հիմա կը մնայ դրի առնել զայն »: Նոյն բանը հաւանօրէն կ'ըսէր, ջուրերու վրայ ողբերգող Այվազովսկի, որուն վառ երեւակայութիւնն ու ակնային հրաշալի յիշողութիւնը, քանի մը ժամուան մէջ կը ստեղծագործէին ալիքներուն եւ պարտուող նաւերուն միջեւ կռիւներ, լաստերու կառչած յուսահատ չարժումներ. « Ալ մօտ ըլլամ քեզի »ներ: Այս բոլորը, հրաշալի նկարչութեամբ: Այվազովսկի չատ անգամ կը յղանար իրրեւ եղերերգակ բանաստեղծ, բայց կը զգար միշտ իրրեւ նկարիչ: Իր գործերուն մէջ բանաստեղծութիւն ու երաժշտութիւն կը կազմեն ներդաշնակ ամբողջութիւն մը ստեղծագործողի կարողութիւններուն հետ:

Այվազովսկիի առասպելական արագութեան գլխաւոր պատճառը իր տեսողութեան արտակարգ յիշողութիւնն էր. «Կը մոռնամ, կը զգայ և խօսքը կը հետևի» :Պօսիւէի պերճախօսութիւնը բացատրող Ֆենելոնի այս խօսքը Այվազովսկիի համար ըսուած կը թուի: Անոր յանպատրաստից ստեղծագործութիւնները կը սքանչեցնէին ռուս պալատականները: Ցարը օրէ օր աւելի կը կապուէր իր պաշտպանեալին: Այվազովսկիի համբաւը չինուած էր արդէն իր երիտասարդ տարիքին մէջ: Իր արուեստի մեծութեան վկաներն են թագաւորներէ, իշխաններէ ու գեղարուեստական ընկերութիւններէ ստացած տիտղոսները, պատուանշաններն ու ոսկի չքանշանները, որոնք կը կազմեն իր գործերուն չօշափելի պատմութիւնը:

×

Այվազովսկիի մէջ ապրեցան միշտ երկու մարդ, իրապաշտն ու զգայապաշտը: Միասին գործեցին ներշնչում ու երեւակայութիւն, բայց յաղթանակը կ'իյնար միշտ իրապաշտին: Երբ նկարէր վերացական նիւթ մը, ինչպէս « Արարչագործութիւնը », նկարչութիւնը չէր առորոգասեր գաղափարին: Գաղափարին կուտար իրապաշտական երեւոյթ: Այվազովսկի ծովով պիտի անմահանար ու ծովը պիտի անմահացնէր: Մեծ նկարիչի հատիկ մը, հայկական դաշտին մէջ ինկած:

×

Հրաշալի չութակահար եւ մշակուած մարդ, կը սիրէր ընթերցումներ ընել Թոլսթոյէն: Բայց « Պատերազմ եւ խաղաղութիւն » գործին սա տողերը կը հաստատեն իր առեղծագործութեան պայմաններուն. « Արուեստագէտը չի' կրնար արտայայտել ճշմարիտ զգացում մը, առանց մեկուսացումի, առանց մարդուն բնական գոյութեան մէջ ապրելու: Ան որ կը գտնուի կեանքի պերճանքին մէջ, վատ պայմաններու մէջ կը զանուի ստեղծագործութեան մէջ »: Թոլսթոյի տեսակէտը ճիշդ է ընդհանուր առումով, բայց չեն պակասած պալատական պերճանքին մէջ ստեղծագործող արուեստագէտներ. ինչպէս՝ Ռիւպէնս եւ Վանտայք:

×

Այվազովսկի, թէեւ չունեցաւ արուեստագէտին սրբազան տառապանքը, չունեցաւ զրկանքներով երկնելու պահը, բայց սրտին մէջ կրեց ինչ որ չէր կրեր կեանքին մէջ: Իր նկարները կը ներկայացնեն նաւամարտերու, ջրհեղեղներու, նաւաբեկութիւններու եւ խեղդուողներու ողբեր, ամէնի ալիքներուն ծոցը վեր ջացող յուսահատ չարժումներ՝ որոնք նկարեց պալատի մէջ ապրող զեղխ կեանքով:

Այվազովսկի, չատ մը մեծերու նման՝ համակ գութ ու բարերար, իր ծննդավայրին մէջ փողոցներ, թանգարաններ ու աղբիւրներ իր անունը կը կրեն: Մեծարանքի ու երախտիքի արտայայտութիւններ՝ ուղղուած բարութեան հրեշտակին, որուն թեւերը զէմքին աչ ու ձախ կողմերը հատաքուած են:

ՋԱՐԵՀ ՄՈՒՐԱՖԵԱՆ

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՊԱՐԱՐՈՒԵՍՏԻ ՄԱՍԻՆ

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն, վերջերս, քննութեան առած է պարարուեստին պարզած պատկերը: Կատարած է հաստատումներ՝ դրական թէ բացասական, եւ ներկայացուցած է հիմնական առաջադրութիւններ:

«Սով. Հայաստան» օրաթերթը խմբագրականով մը անդրադարձած է Կեդր. Կոմիտէի « Որոշումին »: Բնութագրելէ ետք պարին պատմական – ազգագրական դիմագիծը եւ դիտել տալէ ետք թէ Տաբօնի, Վասպուրականի, Սասունի, Զէյթունի պարերը, Քոչարին, Հովիւներուն պարը, Շուշիկը, Բերդ պարը եւայլն իրենց արժանի տեղը գրաւած են Հայաստանի պարախումբերուն յայտագիրներուն մէջ, հետեւեալ մտահոգութիւնները կատարած է.— Հայկական պարերն ու երգախաղերը այժմ ներկայացուած են երկու պարախումբերու կողմէ, մէկը Թ. Ալթունեան անունով ճանչցուած խումբին, իսկ երկրորդը Հայաստանի պետական պարախումբին կողմէ: Դասական եւ ժամանակակից բեմապարը՝ իր արտայայտութիւնը գտած է օփերային բեմին վրայ: Գալով պարողներուն՝ առանց պատրաստութեան լծուած է երեւանի պարարուեստին ուսումնարանը: Անոնք եղած են ցայսօր գլխաւոր օճախները: « Պարի պետական, երգի – պարի անսամբլները որոշակի աւանդ են ներդրել ազգային պարարուեստի զարգացման ու պրոպագանդման գործում »: Օփերան, իր կարգին, « այսօր պատշաճ մակարդակով ներկայացնում է Արամ Խաչատրեանի Գայեանէն, Էդգար Ծովհաննիսեանի Անտունին ու Սասունցի Դաւիթը, դասական բալետի բարձր օրինակները »:

Դրական հաստատումներուն կողքին, « Սով. Հայաստան » օրաթերթը իր խմբագրականով մատնանշած է նաեւ Կեդր. Կոմիտէին հաստատած թերիները: Օփերային բեմապարի խումբը դժուարութեանց մատնուած է իր ուժերը երիտասարդացնելու կամ՝ ինչպէս դրած է թերթը՝ թարմացնելու մարզին մէջ: « Ինչ են վառ անհատականութեամբ օժտուած բալետի արտիստները եւ, որպէս դրա ուղղակի հետեւանք, խիստ հազուադէպ են մասնակցում միութենական եւ միջազգային մրցումներին: Արուեստի այս ճիւղը վաղուց արդէն մրցանակներ չի բերում Հայաստան »:

Հայաստանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն իր « Որոշում »ին մէջ չատ կարեւոր կէտ մը մատնացոյց ըրած է: Ժողովրդական պարարուեստին հիմը ազգային ֆոլքլորն է, որմէ պէտք

ԵՐԱԶԱՅԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

«ԵՍ ԾԱՌ ՄԸ Կ'ՈՒԶԵՄ...»

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Սկիզբ ուրեմն մարդկութեան առաջին օրը, մարդկային պարտականութեամբ: Հաւատացեալ կին էր: Աղօթագիրքը միշտ բարձին քով, ինքը եկեղեցիէն անպակաս: Այնպէս մը ընէնք որ դերեզմանատան մէջ եւս Մատուռին մօտիկ տեղ մը պահվի:

Զարեհին հետ թաղականութեան դը – րատեսական ենք, հողին տեղը ճշդելու: Քարտէսի պէս ծաւալուն յատակագիծ մը կը բացուի սեղանին վրայ: Կեդրոնը՝ Մատուռն է, չուրջը՝ մանրիկ – մանրիկ անհամար քառակուսիներ, ամէն մէկուն վրայ խաչանիշ մը: Մատս կը դնեմ քառակուսիի մը վրայ.

– Այստեղ թող փորեն...

– Ներողութիւն, կարելի չէ, կ'ըսէ մարդը ու կը բացատրէ: Աչքանիչ կրող բոլոր տեղերը լեցուած են: Եւ ցոյց կուտայ, վարերը, պատին տակ քանի մը քառակուսիներ որ պարապ են: Գերեզմանատան ամէնէն հեռաւոր մէկ կէտն է, մատուռէն դիտուած՝ հորիզոնը:

– Բայց, կ'ըսեմ մարդուն, բան մը ըրէք, ես Մատուռին քով կ'ուզեմ:

– Անկարելի է, ահա, դուք տեսէք:

Կը տեսնեմ, կը հասկնամ, բայց չեմ հաշտուիր: Աչքերս կը թափառին մանրիկ խաչերուն վրայ, բայց մտածումս հոս չէ: Այս բոլոր պաշտօնեան կարելի պիտի չըլլայ ողջբել, եր արդէն իր ձեռքը չէ: Փակուած դերեզմաններուն դէմ մահն իսկ անզօր է: Բայց ինչ ընել: Չեմ կրնար հաշտուիլ մայրիկս պատի մը տակ թաղուած տեսնելու մտածումին հետ, նոյնիսկ եթէ դերեզմանատան պատը ըլլայ: Կիւրինի մեր բարբառին մէջ ատյթներ, անէծքներ կան որոնց մէկ պատ բառը դէշ կը հնչէ.– «Պատին տակը մնաս», «պատի մը տակ մնաց»՝ ինչ որ անտէր մնալուն համազօր է:

Ի՞նչ ընել: Զարեհ կաթողիկոսին մի– չամաուքիւնը կրնա՞յ արդեօք դեր մը կատարել: Շատ կը սիրէր մայրիկս: Ինքն ալ լինէի պէս դորովանքով մայրիկ կ'ըսէր մայրիկիս: Ինչո՞ւ փորձ մը չընել: Սեղանին անկիւնը հեռաձայնի դործիք մը կայ: Մոքիս մէջ ամփոփելու վրայ եմ Անթիլիասի թիւը, աչքերս մեռելներու քարտէսին, երբ... ի՞նչ կը տեսնեմ... շմորած կը դիտեմ, առանց հաւատալու տեսածիս: Ճիշդ Մատուռին դէմ քառակուսի մը կայ, որուն վրայ... խաչ չկայ: Բայց քառորդ ժամէ ի վեր կը զննէինք երեքով, ինչո՞ւ միայն նոր կը տեսնեմ... Զըլա՞յ որ իրապէս խաչ մը կար հոդ եւ հրաշքով մը անհետացաւ յանկարծ:

– Տէ՛ր, տէ՛ր, կ'ըսեմ մարդուն, հոս պարապ է:

– Այո... պարապ է... կ'ըսէ ինքն ալ պարմացած, բայց կարելի բան չէ...

– Ես տեսած բաներուս կը հաւատամ: Հոս պարապ է, եւ այստե՛ղ պէտք է փորուի, կ'ըսեմ, կռիւի պատրաստ չեչոտով մը – եւ անմիջապէս աւելի մեզմ – անշուշտ, պէտք եղածը կը վճարեմ...

– Մի՛ ջղայնանաք, պարոն, դրամի խնդիր չէ, ես ալ կը փափաքիմ որ ձեր ուզածին պէս ըլլայ, բայց այստեղ նըշան չդրուիլը անպայման սխալմունք մըն է, յետոյ աւելի դէշ կ'ազդուիք:

– Ուրեմն ի՞նչ պիտի ընենք:

– Դժուար չէ սուզելը, քիչ մը սպասեցէք եւ յայտնի կ'ըլլայ:

Տեղ մը հեռաձայն կ'ընէ, երկրորդ յատակագիծ մը բերել կուտայ, կը բաղդատեն, տարբերութիւններ կը ճշդեն եւ... յաղթանակ: Անվիճելիօրէն պարապ է այդ տեղը...

Պաշտօնեան ինծի հետ ուրախ է, բայց դեռ չէ թօթափած զարմանքը եւ կ'ըսէ.

– Պարոն, իսկապէս սուրբ կին մը ըլլալու է ձեր մայրը որ այս հրաշքը պատահեցաւ: Անխոներէն ի վեր քանի՛–քանիներ եկան եւ այս տեղը չտեսան... ես ալ չտեսայ...

Վճարումէն եռք տատցպիրը գրած պահուն, դեռ դլուխը կ'օրօրէ զարմանքէն եւ դրեթէ զուարթ, կ'ըսէ թուղթը երկարելով.

– Կը չնորհաւորեմ, պարոն...

Կարծէք թէ չքեղ կալուածի մը ուրացումս կը չնորհաւորէ: Այնքան ա– նըսպասելի ,տարօրինակօրէն այնպէս անսովոր է պատահածը, որ ոչ մարդը, ոչ ես, չենք անդրադառնար թէ որքան անտեղի է նման տիւր առիթով մը յայտնուած «չնորհաւորութիւնը»:

×

(Շար. – 3)

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ԾՆՆԴԵԱՆ 60-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹՔ

ՊՈԼՈՑ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցի ծեր բանոցի սրահին մէջ նուագահանդէս մը տուած է քամանչահար Խաչիկ Շիրակեան: Ներկայ եղած են պատսպարեալ – ներն ու հիւրեր: Քամանչահարին ընկե – րացած են Հայկ եւ Ժիրայր Քէչէճի եղբայրները (ձեռնադաշնակ եւ կիթառ) եւ Հրայր Շահրիկեան (թմբուկ): Մեկնա – բանուած են հայկ. ժողովրդական եւ քնարական մեղեդիները: Խաչիկ Շիրակեան ծնած է Երեւան՝ 1931ին: Երաժշտական մանրապիտութիւնը ըրած է Ռոմանոս Մելիքեան երաժշտական ուսումնարանը: Անդամ է Հայաստանի ձայն – հեռատեսիլի ժողովրդական նուագարանները համոյքին: Նուագահանդէսները տուած է Մարտ. Միութեան բազմաթիւ բաղաքներու մէջ, ինչպէս նաեւ Անգլիա, Լիհաստան, Չեխոսլովաքիա:

ՕԵԼԱՆիկի մէջ տեղի ունեցած ծանրաբարձութեան միջազգային մրցումներուն, Երեւանցի Եուրի Վարդանեան, 82,5 քիլօ ծանրութեան դասակարգին մէջ բարձրացնելով 370 քիլօ առաջին հանդիսացած է:

է օգտուիլ բանիմաց կերպով, ընտրելով կենսունակ տարրերը, « այսօրուայ մարդուն առաւել մօտ ոիթմերն ու պլաստիկան »: Այս իմաստով խիստ անհրաժեշտ դարձած է երաժշտական ազգագրական խումբերու ստեղծումը թէ՛ երդուպարի, թէ պարի պետական խումբերուն մէջ, նաեւ ժողովրդական նուագարաններու մը՝ ազգագրութեան թանգարանին կողքին: « Այս հանգամանքին, անշուշտ, մեծապէս կը նպաստէր ազգային պարի հիմնարիտ նկարագրի ստեղծումը, կը պրպգրէր այն բալետսյին տարրերից, որ յաճախ այնքան առատօրէն ներմուծ – ւում են՝ պարին արդիական տեսք տալու միտումով »:

Երիտասարդ ուժերու համալրումը դարձած է հրատապ հարց: Ջուտ սիրողներէ կազմուած խումբերը մասնագիտական դեկավարութեան պահանջն ունին: « Պարային բազմաթիւ կոլեկտիվներ կրկնում են միմիանց, ստեղծում միեւնոյն պարի տարբեր վարիացիաներ, ամենեին չհոգալով աւանդների պահպանման, ինքնատիպ կերպարի, արդիական հնչեղութեան մասին »:

Պահանջը այլապէս կարեւոր է եւ օրինակելի.— Ժողովրդական ինքնագործութեան ստուգատեսներն ու մրցոյթները հրախտացնով դասական աւանդները, պարտաւոր են ճշմարիտ ազգայինը զատել փոխառութիւններէն, կոյր նմանութիւններէն:

ՔԱՂՀԱՆ

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ԾՆՆԴԵԱՆ 60-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ

ՄԱԿԱԾՆ ԲԱՑԻՈՒՄ Է ԱՌԱՒՕՏԸ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Գարնան խոնաւ լոյսով ու մշուշով չաղախուած բացւում է ապրիլեան առաւօտը: Ձեռքդ մօտեցնում ես օրացոյցին, պոկում ես նախորդ օրուայ թերթիկը, եւ աչքերիդ դէմ կանգնում է խոշորատառ 24 թիւը: Ապրիլ 24···: Տպարանային սեւ ներկով սպիտակ թղթի վրայ տպուած ամիս – ամսաթիւ չէ դա, այլ աշխարհում կեանքի, ստեղծագործ խաղաղութեան, մարդկութեան դէմ գործուած մի դաւադրութեան՝ սեւով սպիտակի վրայ դրուած հաստատադրում, գարնան ծաղկած ծառերի, ուրախ, փրփրադէզ ջրերի, դրէի դղուանքին սպասող թղթի սպիտակութիւններին, եւ առհասարակ աշխարհի սպիտականութեանը օրը ցերեկով կռիւ յայտարարած սեւի երկանիչ կրճատադիրը···:

Ի՜նչ լաւ կը լինէր, որ աշխարհում չլինէր մի այդպիսի ապրիլ, մի այդպիսի 24, որ վաթսուն տարի առաջ կանաչած տարերի փէչերով ու ծաղկաբոյր այգի – ների եզրերով անցնող ճանապարհներին չուրային զաղանի սուրհանդակներ թըզթափանակներում դիւղ ու քաղաք, ծեր ու մանուկ ոչնչացնել ծրագրող գաղտնի հրամաններ, որ ցորենով ու հորովելով չնչող տոհմիկ մի բնաչխարհի փրփրա – դէզ դեաերն ու աղբիւրները չսեւանային արցունքով ու արիւնով, որ լցուէ՛ր, լցուէ՛ր գրասեղաններին որբ մնացած թղթերի սպիտակութիւնը հէնց այդ դիչեր նահատակութեան տարուած վարուժանի ու Սիամանթոյի հրեղէն տողերով, Զօհրապի եւ Թլկատինցու նորավէպերով, Կոմիտասի կիսաւարտ « Անոյշ »ով···

Սակայն այդպէս չեղաւ: Եղաւ այնպէս, որ խախտուեցին պատմութեան ու բնութեան օրինաչափութիւնները, որ իրենց պապենական հողերից պոկուեցին, սրահարուեցին, անապատները մեռնելու աքսորուեցին, աչխարհի չորս ծայրերը ցրուեցին երկու միլիոնից աւելի ժողովուրդ, եւ ապրելու Ապրիլը այդ օրից ի վեր Հայոց տարեգրութեան մէջ մտաւ մահով: Եղաւ այնպէս, որ հայ սիրային տաղերգութեան ամենանուրբ, սիրոյ չաղ ու չողով չաղախուած « Գարուն ա, ձուն ա արել » տողը խոացաւ, ծանրացաւ, դարձաւ մի լայնածաւալ եղեռնագործութեան բնաբան, եւ մազ մնաց, որ ձիւնը՝ չարագէտ մի սառցալեռի փոխուած՝ փըլլէր եւ իր տակ առնէր գարնանը սպասող մի ողջ ժողովուրդ···:

Սակայն բացւում է առաւօտը Հայաստան աչխարհի վրայ եւ օդը լցուած է ոչ միայն խոնաւ լոյսով ու մշուշով, այլեւ զուլալ, զրնգուն ղօղանջներով: Երեւանի ռատիօազդականչերն են, « Գարուն ա, ձուն ա արել» տողի մեղեդուց վերածուլած, հատ – հատ զանգ ու ղօղանջ դարձած՝ ազգականչերը··· Ու թւում է՝ ոչ այնքան ծագող արեւից, որքան այդ մութ ցրող ղօղանջներից է բացւում առաւօտը երկրի վրայ ու մարդկանց սրտերում եւ ահա կոմիտասեան այդ հնչիւնները դառնում են բնաբան ուրիչ մի վիպերգութեան, դառնում գարնան յաղթանակի, արարման եւ ստեղծումի խորհրդանիչ···

«Հայրենիքի ձայն»
1975, Ապրիլ

ԼԻՆԵ՞Լ ԹԷ ՉԼԻՆԵԼ

Մենք՝ միշտ սահմանին կեցած ու մահի,
Մենք՝ երկրնտրաճի խոհերից ցնդուն,
Մօտի՞կ է եղել մեր խորհող ոգուն
Դալուկ իշխանը Դանեմարքցի:
Ու ո՛չ լոկ բեմում, այլ մեր գոյութե՛ան,
Մեր բախտի վրայ, մեր հայրենի տան,
Արեան, օրհասի դարերում անել
Կախուել է հարցը «լինե՞լ, թէ չլինել»···
Բայց ահա ծաղկաց Հայոց շէներում,
Բարձրիկ գիւղերում, քաղ ու տներում,
Հին աւերակի մօտերքում բարտ,
Նորոգ դպրոցի կամարների մօտ
Խաղո՞ւմ են, գոչո՞ւմ տղաները ժիր,
Օտա՛ր այցելու, դու մի՛ զարմացիր, —
Համլետ են կոչւում նրանք անունով,
Թէեւ խօսում են կոշտ հայերէնով,
Թէեւ սեւուկ են սեւահողի պէս,
Թէեւ աչքերը ածուխներ են թէժ,
Համլետներ գնդլիկ, բոպիկ ու ցեխոտ·
Կուռ՛ւմ, գլորուո՛ւմ, ելնում են խրոխտ,
Նրանք դեռ փո՛քր են, նրանք դեռ վայրի՛:
Դեռ չեն կարդացել գրքերն աշխարհի,
Ո՞վ են, որտեղի՞ց, դեռ չեն հասկանում,
Զգիտեմ՝ կեանքը այդ ո՞ւր է տանում,
Նրանց այտերը դեռ չեն տժգունել
Յաւերժ հարցումից «լինե՞լ, թէ չլինել»
Բայց նրա՛նք, նրա՛նք իրենց ողջ տեսքով,
Սարից–սար հասնող կանչ ու աղմուկով,
Առողջ կարմիրով լիք–լիքս այտերի,
Ջուարթ զնգոցով մանուկ ծիծաղի,
Բոպիկ ոտքերի հաստատ բայլուածքով,
Աշխարհին յառած շիտակ նայուածքով
Ասում են՝ «լինե՛լ »:

ուէր եւ իր տակ առնէր գարնանը սպասող մի ողջ ժողովուրդ···:

Սակայն բացւում է առաւօտը Հայաստան աչխարհի վրայ եւ օդը լցուած է ոչ միայն խոնաւ լոյսով ու մշուշով, այլեւ զուլալ, զրնգուն ղօղանջներով: Երեւանի ռատիօազդականչերն են, « Գարուն ա, ձուն ա արել» տողի մեղեդուց վերածուլած, հատ – հատ զանգ ու ղօղանջ դարձած՝ ազգականչերը··· Ու թւում է՝ ոչ այնքան ծագող արեւից, որքան այդ մութ ցրող ղօղանջներից է բացւում առաւօտը երկրի վրայ ու մարդկանց սրտերում եւ ահա կոմիտասեան այդ հնչիւնները դառնում են բնաբան ուրիչ մի վիպերգութեան, դառնում գարնան յաղթանակի, արարման եւ ստեղծումի խորհրդանիչ···

«Հայրենիքի ձայն»
1975, Ապրիլ

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ԳԻՇԵՐ

Ծնած է 1919 Յունուար 20ին, Երեւան: « Գրական տեղեկատու »ի համար բանաստեղծուհին գրած է.—

« Հայրս՝ զբաղումով ուսուցիչ, մահացել է իմ ծննդից առաջ: Մեծացել եմ գաղթ ու մահեր տեսած վանեցու ընտանիքում: Ինձ խնամել է տատս, ապրուստը վաստակել է մայրս, որ աչխատել է որպէս հաչուապահ: Երեւանի Կրուպս – կայայի անուան ցուցադրական դպրոցն աւարտելուց յետոյ 1936ին ընդունուել եւ 1941ին աւարտել եմ Երեւանի պետական համալսարանի բանասիրական ֆակուլ – տետը:

1949 – 50ին սովորել եմ Մոսկուայի Մ. Գորկիի գրականութեան ինստիտուտի բարձրագոյն գրական դասընթացքնե – րում: Գրել սկսել եմ վաղ հասակից: Առաջին ոտանաւորս՝ «Պատասխան Թումանեանին» լոյս է տեսել 1933ի Դեկտեմբերին, « Պիոները կանչ » թերթում: Եղել եմ Սովետական Միութեան համարեա բոլոր Հանրապետութիւններում եւ մի քանի մարզերում: 1962 – 63ին այցելել եմ Լիբանան, Սուրիա, Եգիպտոս, 1968ին Ֆրանսա, 1972ին՝ Ճապոն, 1973ին՝ Գանատա, Միացեալ Նահանգներ: Պարգե – ւատրուել եմ Աչխատանքի կարմիր Դրօշի եւ Պատուոյ Նշան շքանշաններով »:

Ս. Կապուտիկեանի ստեղծագործութիւնները թարգմանուած եւ լոյս տեսած են ռուսերէն (25 գիրք), պուլկարերէն, ադրբեջաներէն, ուզբեկերէն, զազախերէն, մոլդաւերէն, տաջիկերէն, էստոներէնս ուկրաներէն, գերմաներէն: Գլխաւոր գործերն են.— Երկու զրոյց (1944), Օրերի հետ (1945), Զանգուի ափին (1947), Փոքրիկ արա, ականջ արա (1948), Այս իմ երկիրն է (1949), Իմ հարազատները (1951), Տանը բակում, փողոցում (1953), Բանաստեղծութիւններ (1953, Հալէպ), Սրտաբաց զրոյց (1955), Մեր լալիկը, սիրունիկը (1955), Բարի երթ (1957), Մտորումներ ճանապարհի կէսին (1961), Հատընտիր (Պէյրութ, 1963), Քարաւանները դեռ քայլում են (1964), Ծօթը կայարաններ (1966), Իմ էջը (1968), Երկերի ժողովածու (երկու հատոր, 1973):

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

Բ.

Լուցաբարուհին կը ժպտէր իր սուր եւ ձերմակ ակռաները ցուցնելով մեկէնի:

– Ինծի նայեցէք, Տիկին Էվա, ե՞րբ պիտի դաք ճերմակեղէնները առնելու:

– Վաղը օրիորդ, ատոր համար հոգ մի ընէք:

– Է՛, ամուսինիդ Պարոն Անարէն, ինչպէ՞ս է, գործ գտա՞ւ:

– Դեռ ոչ, բայց կը յուսանք որ քիչ ատենէն...

Ամիջապէս լուացարարուհին դէմքը փոխեց.

– Գիտէք Տիկին, ըսելու համար չէ բայց պարտքերնիդ վճարելու է՛ք, միշտ այսպէս է. ձեր ճերմակեղէնները հոն կը մնան երկար ատեն:

Տարօրինակ դիւրախօսութեամբ մը ըսկսաւ մի առ մի թուել իրենց դըժուարութիւնները ալ. դրամի պէտքը, մայրը որ դրեթէ ալ չէր կրնար աչխատիլ իր վարիսներուն պատճառաւ որոնք գինքը միշտ կը նեղէին:

Յուսահատօրէն Տիկին Էվան մոիկ կ'ընէր զայն. ու այնքա՜ն դժուարը կու գար զգալով իր բացարձակ անկարողութիւնը բան մը ընելու այդ պզտիկին պատճառաւ որ արդէն այնքան կը ծանրանար իր թէեւ երիտասարդ՝ բայց արդէն յոդնած բազուկներուն:

– Ի՞նչ ըսեմ, օրիորդ, կարելի եղածը պիտի ընեմ. քիչ առենէն դրամ պիտի առանանք, ձեզի ալ կը մտածեմ այն առեն. Հինգշաբթի օրը եկէք, ճերմակեղէնները բերէք. որչա՞փ պարտք ունիմ:

– կարծեմ թէ 2 ֆ. 70 սանթիմի չափ բան մըն է:

– Լա՛ւ. Հինգշաբթի եկէք, յոեսուրթիւն:

Մ՛հ խեղճուկ դումարը. 2·70, 2·70···

Ու ասիկա կրկնեց երբ Ավընիւ տէ Կօպըլէնը կ'անցնէր, մինչեւ Պուլըվար Սէն Մարսէլ, մինչեւ իր տանը առաջը Սիբիօն փողոցին մէջ:

Իր տանը դռանը առջեւ տեսաւ իր դըրացնպանուհին՝ հոն կանգնած արհամարհոտ, դրեթէ ծիծաղող երեւոյթով մը. ասիկա տարէց խոչոր կին մըն էր, դէմքը բոլորովին կարմիր. իրենց բնակութեան առաջին օրերուն դռնապանուհին քծնող վարմունք մը ունեցած էր այն 5 ֆրանք ձեռաձիրին (փուրպուառ) համար որ տուած էին. ու յետոյ Տիկինը եւ Պարոնը այնքան ներկայանալի ձեւ մը ունէին. բայց եռամսեայ եռամսեայ վարձքերու վճարումը աւելի անկանոն սկսած էր դառնալ եւ այլեւս ձեռաձիր յուսալիք չունէր. հիմա այնքան խեղճ ու կրակ կերպարանք մը ունէին այդ վարձուորները. արդէն երկու եռամսեայ պարտական էին եւ իրաւ որ շատ դոհ պիտի ըլլար այն օրը երբոր կարենար զանոնք իր տունէն վռնտել:

Էվա արդէն չուարած՝ դռնապանուհիին ամբարտաւան ձեւէն՝ նորէն քաջութիւնը ունեցաւ անոր հարցնելու.

– Արդեօք ամուսինս վե՞րն է:

– Չեմ գիտեր:

Էվա ուզեց աճապարել բայց գլխու պտոյտ մը ունեցաւ եւ ստիպուեցաւ կեցնալ սանդուխին աստիճաններուն վրա – րայ. բոլորովին ուժասպառ էր եւ անօթութենէն խիթեր կը զգար ստամոքսին մէջ ու անիկա կը փափաքէր ծոխել՝ կարծես թէ ատով անօթութիւնը պակաս պիտի իմանար. դռնապանուհին իր սենեակին առաջք եկած նայուածքովը կը հետեւէր իրեն, անողոք: Էվա նչմարելով որ կը դիտուէր՝ սանդուխներէն վեր դրեթէ վազելով ելաւ. հազիւ թէ չորրորդ յարկը՝ վայրկեան մը կեցաւ, շնչասպառ: Սրտին զարկերը այնքան ուժով էին որ դրեթէ նուաղում կը զգար. նորէն արցունքները եկան մինչեւ արտեւանունքները. իր պզտիկին նայեցաւ եւ յուսահատութենէն զայն համբուրեց ինքզինքէն ելած յիմարաբար:

Պզտիկը դէմքը ծամածռեց եւ աչքերը բացաւ, իր դեղեցիկ սեւ աչքերը դեռ քօղարկուած ընդհատուած քունէն. չը – ւարած Էվա զայն օրօրեց թեւերուն վրա յ:

– Ախ քե՛ն եկած էր արդեօք, ապո՞ւշ էր ինչ էր որ տղան կ'արթնցնէր երբ մինչեւ իսկ սուս մը չունէր անոր կաթ առնելու համար:

(Շար.— 6)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Իմ իրի աղէտին եւ հէք նահատակնե–րուն 57րդ տարելարձին առթիւ, նա – խաձեռնութեամբ Իմիրի եւ շրջաններու Հայր· Միութեան, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի կիրակի առաւօտ, Նոյ· 25ին, Փարիզի Ս· Ծովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

Իսկ կէսօրէ ետք ժամը 13·30ին հոգե–հաչ, 80 Ռիւ Լաֆայէթ, Օթէլ Օփերա – Լաֆայէթ։ Ճաշարին 40 Ֆր·։ Սեղան – ները կանխաւ ապահովել հեռաձայնելով Տիկ· Թորանեանի 793–53–71։

×

Օր· Լօրա Իշխալաճեան,
Օր· Լիտիա Իշխալաճեան
կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Նոյ· 18, Փարիզի Ս· Ծովհ· Մկրտիչ ե–կեղեցին իրենց սիրեցեալ մօր՝

ԱՃԻՒՐ ՏԻԿԻՆ ՎԱՀԱԳՆ ԻՋԳԱԼԱՃԵԱՆԻ
(ծնեալ Գազազեան – Լիմեան)
մահուան քառասունքին առթիւ։
Ի գիտութիւն ուղարկելին յիշատակը

UNION GENERALE
ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

Léon Jamgotchian

EXPOSITION RETROSPECTIVE
« LA NATURE ET LES ETRES »
Peintures — Aquarelles — gravures
Lithos — dessins
17-24 Novembre
Heures d'ouvertures de l'exposition
14 h. à 20 h. du Lundi au Samedi
11 h. à 20 h. le Dimanche
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Կարօ Ազմապանեանի *յիշատակին՝ Ազ–մապանեան եւ Պօղոյեան ընտանիքները, Պլ· Օտտոյի Կապ· Խաչ, Տէր եւ Տիկ· Տաքէս Օհանեան 50ական Ֆր·, Պօղոս – եան ընտ· 100 Ֆր·։ Յակոբ Քիւրէղեանի յիշատակին՝ Նշան Քիւրէղեան եւ զա – ւակները (Կրընոպլ) 200 Ֆր·, Յովսէփ Օհանեան, Տէր եւ Տիկ· Կարօ Յովսէփ–եան 50ական Ֆր·։ Արամ Ժամկոչեանի յիշատակին՝ այրի Տիկ· Արփինէ Տէր – ոէրեան 50 Ֆր·։*

ՄԱՌԱՆ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ...

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տունը հե–տեւեալ նուէրները ստացած է·—

Այրի Տիկ· Նուարդ Գուլումճեան 50 Ֆր·, Տէր եւ Տիկ· Լեմոն Զօրաբաբել–եան, Տէր եւ Տիկ· Պետրոս Պետրոսեան, Տէր եւ Տիկ· Անդրանիկ Խաչատուրեան, Տիկ· Շամիրամ Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկ· Սարգիս Լֆխանեան, Պր· Յարութիւն Քիւրէղեան 100ական Ֆր·։

×

Սէն Լուի Ս· Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղա–կանութիւնը շնորհակալութեամբ ստա – ցած է հետեւեալ նուէրները·—

Աբրահամ Կարապետեանի հոգեհան – գստեան առթիւ այրի Տիկ· Ալիս Կարա–պետեան եւ զաւակները Կարպիս եւ Ժա–նին 200 Ֆր·, հայր եւ որդի Ասոիկ եւ Մինաս Աշճեան 100, Տէր եւ Տիկ· Փիլոր Սարեան, Տէր եւ Տիկ· Յովհաննէս Պա–րէյեան, Տէր եւ Տիկ· Ժիրայր – Բաթ–րիսիա Անարէի 50ական։ Սաքենիկ Եօթ–նեղբայրեանի հոգեհանգիստին՝ (մահա – ցած Մ· Նահանդներ) Օր· Գոհարիկ Եօթ–նեղբայրեան 50 տոլար եկեղեցւոյ եւ 50 տոլար դպրոցին, Սերդուհի Եօթնեղ – բայրեան, Տէր եւ Տիկ· Արշաւիր Կուտ – սուզեան, Տէր եւ Տիկ· Աւետիս Կուտ – սուզեան, Տէր եւ Տիկ Հայկազ Զուքուր–եան 100ական, Պր· Օհան Օհանեան 300, Տէր եւ Տիկ· Գուրգէն Զուքուրեան 30, Օր· Թագուհի Գուլումճեան եւ Տիկ· Մա–րիամ Մուրոյեան 20ական Ֆր·։

Մ Ա Ռ Ա Ն

ՄՕՏ ՕՐԷՆ...

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապ· Խաչի զպրոցին մէջ կը տրուին նաեւ հայերէն դասընթացքներ պաքալո–րէայի համար ամէն Շորեքշաբթի ժամը 13·30էն 14·30 բոլորովին ձրի, կարող ուսուցչութեամբ։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Օր· Սաթենիկ եւ Պ· Վարդգէս Քէօլէ–եան իրենց մօր՝ Նազլը Քէօլէեանի մահ–ուան Բ· տարելիցին ինչպէս նաեւ իրենց վաղամեռիկ քրոջ՝ Սիրարփի Քէօլէեանի յիշատակին 200 Ֆր· կը նուիրեն «Ծառա–յ»ի բարգաւաճման փոխան հոգեհան – գիստի եւ 100 Ֆր· Փարիզի Ս· Ծովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ (ստանալ «Ծառա – յ»էն)։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ, Ճունուար 13ին, նախա–ձեռնութեամբ Կապ· Խաչի։

OPTIMA Tours

ARMÉNIE 1979-80

JOUR DE L'AN
et NOEL ARMENIEN

DU 28 DECEMBRE AU 10 JANVIER

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.

(*Pour inscription par groupes de* 10, *nous consulter*).

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :
67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

à LYON :

Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :

PERMANENCE : Le Samedi matin de 10 h. à 12 heures
(Tél : 49-42-97)
tous les jours : Tél. 49-52-23

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պր· Կարապետ Փելիքեանի մահուան առիթով Պօմոնի Ս· Գր· Լուսաւորիչ ե–կեղեցին շնորհակալութեամբ ստացած է· Տէր – Զաքարեան ընտ·, Տէր եւ Տիկ· Քէօլէեան, Մկրտիչ Անթիքաճեան եւ Քէօզլու ընտանիքները, Տէր եւ Տիկ· Էմ–մասեան, Պր· Յակոբ Գափամաճեան, այրի Տիկ· Աբգումանեան, Ջրբաշեան եւ Տէրտուրեան ընտանիքները, Տէր եւ Տիկ· Եղիայեան եւ Պր· Քէօլէեան 100ական Ֆրանք, այրի Տիկին Սիրանույշ Մկր–եան, Տէր եւ Տիկին Ժանօ Մկր–եան, Թովմասեան ընտանիք եւ Տապան–եան Զարեհ ընտ· 50ական Ֆր·, Պր· Յա–կոբ Աւետիքեան 20, Տապանեան ընտ· 200, Տէր եւ Տիկ· Հայկ Քէօլէեան 150 Ֆ·

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆԻ
«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ...»
գիրքը
արձակ ... կէս – երգիծական ...
յուշեր ... դէմքեր ... դէպքեր ...
խորհրդածութիւններ
Մատենաշար « ԾԱՌԱՋ »
Պատկերազարդ, 400 էջ
Գին՝ 50 Ֆր·
Առաքման ծախքով 60 Ֆր·)
Ստանալու համար դիմել՝ «Ծառաջ»

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅԿ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆԻ
HISTOIRE DE L'ARMENIE
EN BANDES DESSINEES
Հրատարակութիւն Հ·Ց·Դ· Նոր Սերունդի
Conception et documentation
F. R. A. Nor Séround
Textes André Pelletier
Dessins Jean-Yves Mitton
S'adresser. — P. Manoughian
13, Rue Pointe Cadet, 42000 St. Etienne
Prix (expédition comprise)
45 F.

UN DINER DEBAT
A L'ASSEMBLEE NATIONALE

Vendredi le 23 Novembre à 19 h. 30

Adresse : 101, Rue de l'Université — 75007 Paris

Après l'inoubliable pélérinage aux Eglises et Monuments Arméniens de ROUMANIE, organisé par l'Office National de la Culture et des Traditions Arméniennes, aura lieu à l'Assemblée Nationale, Vendredi le 23 Novembre 1979 à 19 h. 30 un dîner - débat organisé par Georges Mesmin, député de Paris et animé par Gérard Stephanesco.

Prendront part les Prof. Alain GUILLERMOU de la Sorbonne et Pierre NASTOUREL (C.N.R.S. et Sorbonne), R. P. Irenée DALMAIS, de l'Institut Catholique, J. P. ENKIRI, journaliste en présence de membres de l'Assemblée Nationale.

A cette occasion, des diapositives des Eglises Arméniennes seront projetées et commentées.

Participation aux frais : Jeunes 35 F. — Adultes 80 F.

L'envoi du chèque libellé à l'ordre de Mme TALMON (Conseillère Municipale)

Adresse : 8, Rue Verderet, 75016 Paris
vaut confirmation de réservation.

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ
Ի ՊԱՏԻՒ
ՀԱՑՐԵՆԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒՀԻ
Սիմա Կապուտիկեանի
իր ծննդեան 60ամեակին առթիւ
կազմակերպութեամբ Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութեան, Ֆր–րասահայ Մշակ· Միութեան եւ Ֆրանսահայ երիտասարդաց Միու–թեան (ԺԱՖ)
Կիրակի, Նոյ· 18, ժամը 16ին Ալեֆ Մանուկեան մշակ· հանդիսասրահը
118, rue de Courcelles, Paris 17e
Հրաւիրատոմսեր ստանալու համար դիմել Էլէկեան տպարան՝
32 Rue de Trévise — Paris
եւ Մշակութային Միութիւն
6, Cité Wauxhall — Paris 10e

EXPOSITION DE PEINTURES
ET DE SCULPTURES
JEAN MESSIKIAN
Du 16 au 25 Novembre de 14 à 11 heures
Vernissage le vendredi 16 Novembre à partir de 19 heures
CENTRE CULTUREL DE L'U.G.A.B.
33, Cours Pierre-Puget, 13006 Marseille

APRÈS AMÉNAGEMENT
à partir du 1er novembre

24, rue Rodier
75009 Paris
tél. 280-35-84

DANSES et CHANSONS
avec
GRICHA GRINN
Pianiste virtuose et chanteur
arménien - russe - tzigane - blatnoï
de 20h.30 à 2h. (fermé le dimanche)

menu à 37 F
Hors-d'œuvres variés
avec brochette ou petites volailles en grillade

MARIAGE - BANQUET (50 couverts)
PARKING 7 rue Rodier 75009 Paris

MARANE
BIENTOT...

ՇԱԲԱԹ–ԿԻՐԱԿԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
20
SAMEDI-DIMANCHE
20 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.517 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.517

ԹԻՒՐԱՆ

ԵՐԵՔ ՊԱՏԱՆԴ ԱԶԱՏ ԱՐՁԱԿՈՒԱԾ

ՏԱՍԸ ԵՒՍ ՆՈՑՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ
ԿՈՒՆԵՆԱՆ

ՄԻՄՆԵՐԸ՝ ՊԻՏԻ ԴԱՏՈՒԻՆ

Ուսանողները մեծ խանդավառութեամբ կ՚որ հնազանդած են Մոմէնթի, որ հրա– նդեց պատա արձակել 13 պատանդ ո– րոնց 8ը կիներ են եւ 5 ալ սեւեր : Մնաց– եալը պիտի դատուի իբրեւ լրտես : Ա,յս 13 պատանդներուն երեքը արդէն իսկ ա– զատ արձակուած էին երկուշաբթի առ– աւօտ եւ փոքրընհակ մեկնած, կ՚ըսուէր թէ ասոր ուրիշներ ալ ազատ կ՚արձակուին օրուան ընթացքին :

*Ամբողջ կիրակի օրը հիւսթեռիի օր մը եղած է դեսպանատան չուրջ, ինչպէս կը նկարագրեն թղթակիցները, որոնց հա– մար ալ շատ դժուար է իրենց պաշտօնը կատարել : Ուսանողներու մէկ բաներէն է, որ յայտարարած է թէ մնացեալ պա– տանդները պիտի պատժուին ըստ իսլա– մական պատժագիրքին, յեղափոխական դատարաններուն կողմէ : Մինչ կ՚ըսուէր թէ Մոմէնթի շատ յոգնած է եւ մինչեւ Դեկտ. 5 « պիտի քաշուի », ինք իսկ է որ կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ, տեսակցութիւն մը չնորհելով ամերիկեան հեռատեսիլի կայանի մը : Ա,յս տեսակ – ցութիւնը կ՚ամբողջացնէր « ծանուցում » մը, վճռուած 20 հազար տոլար, որ կը դրաւէր Նիւ Եորք Թայմզի ամբողջ մէկ էջը եւ որ ուրիշ բան չէր եթէ ոչ Մոմէյ– նիի յայտարարութիւնը (3500 բառ) եղած Նոյեմբեր 10ին բացատրելու համար դես– պանատան դրաւումը : Հոն Մոմէյնի կ՚ը– սէ, Շահին մասին.— « Դատաճանութեան բոլոր տեսակները զործեց 37 տարուան ընթացքին եւ հատնաբար 100 հազար հոգիէն աւելի մարդ սպաննեց : Փաստա– թուղթերու մեր մասնագէտները համոզ– ուած են դեսպանատան կատարած դերին լրտեսութեան եւ դատարութեան մէջ », ապա կը քննադատէ Պապը՝ « Զպաշտ – պանել իրանցի ժողովուրդին իրաւունք– ները : Թոյլ տուէք որ ըսեմ իրեն թէ եթէ Ցիսուս – Քրիստոս ապրէր մեր օրե– րուն, քննադատած կ՚ըլլար նախագահ Գարթըը » :

—×—

ՊԱՊԸ ԹՈՒՐՔԻԱ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՑ

—o—

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ ԵՒ ՏԻԵԶԵՐԱԿԱՆ
ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀՐԱՒԷՐՈՎ

Նման լուր մը չէրչան ըրած էր քանի մը չաբաթ առաջ, բայց միայն կիրակի էր Նոյ. 18ին որ պաշտօնապէս հաղոր– դուեցաւ Վատիկանէն եւ Անգարայէն միաժամանակ : Հռոմի մէջ, Պապը ան– ձամբ յայտնեց լուրը, Ս. Պետրոսի պա– տըշգամէն, երբ կիրակնօրեայ իր օրհ – նութիւնը կատարեր հաւաքուած ժողովուր– դին : Պապը ըսաւ թէ այդ ճամբորդու – թիւնը կը կատարէ Նոյեմբեր 28էն 30 եւ յաջորդաբար կ՚այցելէ Անգարա, Պոլիս եւ Եփեսոս : Ծանօթ է որ հոս Պօղոս քրիստոնեայ եկեղեցին հիմնած է 54ին եւ 431ին ալ հոն գումարուած սիեզերական ժողովին է, որ դատապարտուած է Նես– տոր : Պոլսոյ Պատրիարք 428ին, Նեստո– րի վարդապետութիւնն էր (որ անունը կը կրէ արդէն) երկու անձ տեսնել Ցի– սուսի մէջ :

Ցովհ.–Պօղոս Բ. լուրը հաղորդելով,

ԹՈՒՐՔԻԱ, ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՇՈՒԿԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿ. ՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՍՏԵՂԾՈՒՄԸ

ՍԵԼԱՄԷԹԱԿԱՆ ՇԱՏՕՂԼՈՒԻ
ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ...

ԽՄԲ.— Նոյ. 11ին, Իսթանպուլի ա– ռեւտրական սենեակին մէջ գումարուած խորհրդակցական ժողովի մը ընթացքին, Սելամէթական Շատօղլու, որ ըստ երե– ւոյթին բաւական զօրաւոր երեւակայու– թեան տէր մէկն է, Հասարակաց Շու – կայի Թուրքիոյ անդամակցութեան հետե– ւանքը կը նկատէ՝ հայկ. Պետութեան մը ստեղծումը...

—×—

ՍԵԼԱՄԷԹԱԿԱՆ ՇԱՏՕՂԼՈՒԻ
ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՊՆԴՈՒՄԸ.—

ԵԹԷ ԹՈՒՐՔԻԱ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՇՈՒԿԱՅԻՆ
ԱՆԴԱՄ ԴԱՌՆԱՑ, ՀՈՂԵՐՈՒՆ ՎՐԱՑ
ՀԱՅԿ. ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՀԻՄՆՈՒԻ

Սելամէթ կուսակցութեան վարչական– ները որոշ վերապահութիւններ ցոյց կու– տան Սիւլէյման Տէմիրէլի կառավարու– թեան հանդէպ, Եւրոպական Հասարա – կաց Շուկայի անդամակցութեան կա – պակցութեամբ : Նախընթաց օր այդ մա– սին Իսթանպուլի Առեւտրական Սենեա – կին մէջ կատարուած խորհրդակցական ժողովին՝ Սելամէթական պատուիրակ – ներ բացէ ի բաց արտայայտեցին այդ մտահոգութիւնը զարմանալի պատճառա– բանութիւններով :

Արդարեւ, Եւրոպական Հասարակաց Շուկային իսկական անդամ դառնալու մասին Թուրքիոյ ցոյց տուած հետա – քրքրութիւնը որոշ մտահոգութիւններ կը պատճառէ կարդ մը չրջանակներու եւ պատճառ կ՚ըլլայ նաեւ Սելամէթական պատգամա – ւոր մը, Քէմալ Շատօղլու, որ Առեւտրա– կան Սենեակի վարչական Խորհուրդին անդամներէն է, վերջերս յայտարարած է, թէ եթէ Թուրքիա Եւրոպական Հա – սարակաց Շուկայի իսկական անդամ դառնար նահատակներու արիւնով ոռոգ– ուած մեր հողերը ծախուած պիտի ըլլա– յին Արեւմուտքին՝ դրամի փոխարէն : Քէմալ Շատօղլու, Առեւտրական Սեն – եակի վարչական Խորհուրդի վերջին նիս– տին ալ օրակարգէն դուրս խօսք առնելով դարձեալ արտայայտուեցաւ Եւրոպական Հասարակաց Շուկային անդամակցու – թեան մասին եւ ի մէջ այլոց հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ.

— Թողունք Թուրքիոյ մասնակցու – թիւնն ու Եւրոպական Հասարակաց Շու– կային իսկական անդամ դառնալու պա– րագան ընդհակառակն ան նոյնիսկ պէտք է առաջին առթիւ ինքզինք ձերբազատէ

ճղղեց թէ կրկնակ հրաւէր ստացած է Թրքական կառավարութենէն եւ Տիեզե – րական Պատրիարք՝ Տիմիտրոս Ա.է եւ թէ իր այցելութեան նպատակն է նոր ճիգ մը ընել բոլոր քրիստոնեաները միացնե– լու համար եւ ուրեմն քայլ մը առնել դէպի Օրթոտոքս « քոյր–եկեղեցին » : Նոյնը ըրած էր արդէն 1967ին Պօղոս Զ. ի պատասխան Աթենակորաի հրաւէրին :

Պապը Պոլիս պիտի ըլլայ Նոյ. 30ին, մասնակցելու համար Ս. Անդրէասի տօ– նին (Պոլսոյ պաշտպան սուրբն է) :

Ամէն պարագայի մէջ, « փափուկ » այցելութիւն մը երկիր մը, որ 95 առ հարիւր մահմետական է եւ ահաբեկում– ներու ծանր մթնոլորտի մը մէջ կ՚ապրի :

ԹՐՔԱԿԱՆ,
ՀՈԼԱՆԴԱԿԱՆ, ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ
ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

ԵՐԵՔ ԵԼԵՒՆԱՓՈՐՁ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

—o—

ՆԻՒԹԱԿԱՆ ՄԵԾ ՎՆԱՍՆԵՐ
ԲԱՑՁ ՆԱԵԻ ԵՐԵՔ ՈՍՏԻԿԱՆ
ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

—×—

Տ�էՐ ԵՂԵՐ Է « ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂՏՆԻ ԲԱՆԱԿԸ »

Կիրակիէն Երկուշաբթի լուսնալիք գի– շերը երեք ծանր պայթումներ տեղի ու– նեցած են Օփերա – Մատլէնի թաղամա– սը : Եղեռնափորձերը կատարուած են Թրքիշ Էռ–Լայզի գրասենեակին դէմ, 34 Ավընիւ տը լ՚Օփերա, Քա. Էլ. Էմ.ի (հո– լանտական) Ռիւ Լուի լը Կռան եւ Ռիւ Թոյալ՝ Լուքքանզայի : Պայթումները տեղի ունեցած են ժամը 23·15ի չուրջ եւ ըստ ականատեսներու, մարդը, որ ռում– բը դրած է Ավընիւ տը լ՚Օփերա, վա – խուտը յաջողած է ատրճանակ պարպե– լով : Երեք տեղերն ալ վնասները չատ մեծ են : Գրասենեակներու եւ դրացի չէն– քերու բոլոր ապակիները ջարդուփշուր եղած են : Ոստիկանապետ Սոմվէյլ ան– միջապէս տեղւոյն վրայ գացած է :

Եղեռնափորձերէն եռք, անծանօթ մը հեռաձայնած է Էսոշիէյթըտ Փրէսի եւ տէր եղած է արարքներուն յանուն « Հա– յաստանի Ազատագրութեան Գաղտնի Բա– նակ »ին : Աւելցուցած թէ այս եղեռնա– փորձերը իբրեւ թիրախ ունէին « աշխար– հակալութիւնը եւ համայն աշխարհի իր պաշտօնակիցները, որոնց մէջ Թրքական կառավարութիւնը » :

Զայնասփիւռի կայաններէն զատ, եր– կուշաբթի առաւօտ մեր տեսած թերթե – րուն մէջ, վորոյիչեալ լուրը տուած էին՝ Ֆիկարօ եւ Օռռո :

այդ կազմակերպութենէն, որովհետեւ ան հրէական ու մասոնական հաւաքակա– նութիւն մը, անոնց կողմէ ղեկավարուող ցանց մըն է : Եւրոպական Հասարակաց Շուկան Խաչակիրներու արշաւանքին շա– րունակութիւնն է ձեւով մը : Խաչակիր– ներու արշաւանքներուն ընթացքին անոնք երբ չյաջողեցան ծունկի բերել Թուր – քիան, հիմա կը չանան զայն դրամով պարտութեան մատնել, անունը համաշ – խարհային քարտէսին վրայէն ջնջել ու ոչնչացնել : Եթէ Թուրքիան Եւրոպայի Հասարակաց Շուկային իսկական անդամ դառնայ, նահատակներու արիւնով ոռոգ– ուած հողերը քրիստոնեաներու սեփա – կանութիւնը պիտի դառնան, որովհետեւ Թուրքիոյ մէջ կալուած ձնելու իրա –ւունքը պիտի տրուի անոնց : Այդ ալ ա– տիճանաբար ճամբայ պիտի յարդարէ մեր հողմամասին վրայ Հայկական Պետութիւն մը հիմնելու ծրագրին իրականացման :

Քէմալ Շատօղլու, երբ օրակարգէ դուրս իր այդ ուղերձը կ՚արտասանէր, կարգ մը ժողովականներ փորձեցին դուրս ելլել ժողովասրահէն : Այնատեն, իր խօսքը անոնց ուղղելով ըսաւ.— Եղ– բայրնե՛րս, զի՛ս մտիկ ըրէք : Խնդիրը չատ կարեւոր է : Ցետոյ պիտի զղջաք, պիտ– յսած ըլլաք » :

Ու երբ տեսաւ որ գինքը մտիկ ընող չկայ, պոռաց անոնց եաեւէն, որ իրենք վճռած են արդելք հանդիսանալ ատոր ու պիտի յաջողին ալ անպայման :

ՖՈՒԹՊՈԼ
42ՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ԱՒՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

« ՀԱՐԱՏ » կը պատուիրէ՝ Մոսկուա, կը յաղթէ՝ Երեւան

Նոյ. 12ին, ախոյենութեան 32րդ չոր– ջանի հանդիպումներու կարգին, Մոս – կուայի մէջ, Արարատ պարտուեցաւ Լո– կոմոտիւէն 1ի դէմ 2 կէտով :

Ձիւնն ու անձրեւը չատ դէշ վիճակի մէջ ձգած էին մարզադաշտը, թէեւ ա– տիկա ոչ մէկ դեր խաղացած է մրցումին լարուածութեան տեսակէտէն : Առաջին խմբակներէն Արարատցիք յար– ձակման անցած են եւ չարք մը դերա – զանց հարուածներով ստիպած են հակա– ռակորդ բերդապահը որ աչալուրջ ըլլայ : Բայց ինչպէս երբեմն կը պատահի ֆութ– պոլի մէջ, գրոհի առեն յաճախ մար– գիկները կ՚անտեսեն պաշտպանութիւնը և նման պահու մըն է, որ Լոկոմոտիւ նչա– նակեց իր առաջին կէտը : Կիսախաղէն յետոյ, Երեւանցիք, հարազատ մնալով խաղի իրենց ոճին չարունակած են գրո– հել : Ստեղծուած է այնպիսի պահ մը, որ վճռական դեր խաղացած է հանդի– պումին արդիւնքին վրայ : Կարծելով թէ խաղէն դուրս վիճակ է, Արարատի պաշտ– պաններէն մէկը ձեռքով խաղացած է գնդակին հետ եւ նոյն պահուն իրաւա – րարը ցոյց տուած է 11 մեթրէն տուգան– քի նշանակէտը : Պետրակովը ճշգրիտ հարուածով մը կրկնապատկած է հա– շիւը : Քիչ եռք, Լոկոմոտիւի պաշտպան– ները տուգանքի հրապարակին դեհին նետած են Քերովբեանը եւ Յովհաննիս – եան դիպուկ հարուածով մը յաջողած է 11 մեթրէն տուգանքի հարուածը : Մին– չեւ վերջին վայրկեանը Երեւանցիք ա– ռանց դադարի գրոհած են, սակայն ա– ւելին չկրցան իրագործել եւ խաղը վերջ գտաւ 2–1 արդիւնքով, ի վնաս Արա – րատի :

Ա,յս խաղէն եռք, Արարատ 30 կէտով դասաւորման 9րդ տեղը կը գրաւէր :

Գլուխն են՝ Սպարտակ (Մոսկուա) 48 կէտ, Դինամօ (Կիեւ) 47, Շախտեոր (Դո– նեց) 44 :

Վերոյիչեալ մանրամասնութիւնները կը հաղորդէր Երեւանի հեռատիպը Նոյ. 13 թուականով, աւելցնելով թէ Ա,ր– արատի կը մնար երկու խաղ միայն, մէկը՝ Նոյ. 16ին Դինամօ–Մինսկի դէմ եւ վեր– ջինը՝ Նոյ. 25ին Լենինգրադի Զենիթին :

×

ԴԻՆԱՄՈՑԻ ԴԷՄ՝ 4 – 1

Ուրեմն, Ուրբաթ, Նոյ. 16ին Արարատ իր դաշտին վրայ կ՚ընդունէր Մինսկի Դինամօն, որու կը յաղթէր 1ի դէմ 4 կէտով (2՝ Ա. կիսախաղին, 2՝ Բ. կիսա– խաղին) :

Ա,յս փայլուն յաղթանակին երեք կէ – տերը կը նշանակէր Ցովհաննիսեան :

×

Նոյ. 16ին հանդիպումներ ունէին նաեւ Սպարտակ (Մոսկուա) – Զերնոմորեց 1–1 Դինամօ (Կիեւ) – Դինամօ (Թ.) 0–1, Պախտակոր – Դինամօ (Մ.) 1–2, Կայ – րաթ – Լոկոմոտիւ 2–2, Զարիա – Տոր– պեդօ 4–2, Ռոստով–Զենիթ 1–0 :

Ա,յս խաղերէն եռք դասաւորման գը – լուխն էին նոյն երեք խումբերը՝ Սպար– տակ 48, Դինամօ (Կ.) 47, Շախտեոր 46 կէտերով :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ

ՊԱՏՏԱՐԱԿ ՉԻ ՄՆԱՑԵԼ ՀԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՊԱՆԴԱՐԻ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋ

Ա.

Ինչպես հայտնի է, Հայկական սովետական հանրագիտարանի 5-րդ հատորում տպագրված է եղել Հայկական սպանդարի մասին հոդվածը, որի հեղինակն է Ա. Ղազարյանը։ Հոդվածում ասվում է, որ Հայկական սպանդարը ծագել է Ռուսական սպանդարից։ Ռուսական սպանդարը, ինչպես հայտնի է, ծագել է Ռուսական կայսրության ժամանակ, երբ ռուսական զորքերը գրավել են Հայաստանի մի մասը։ Ռուսական սպանդարը ռուսական զորքերի հետ եկել է Հայաստան և տարածվել այստեղ։ Ռուսական սպանդարի ազդեցությունը հայկական սպանդարի վրա ակնհայտ է։ Հայկական սպանդարը ռուսականի նման ունի ոչ միայն ռուսական անուն, այլև ռուսական ձև։ Ռուսական սպանդարի նման հայկականն էլ ունի ռուսական ձևի ոտքեր, ռուսական ձևի ներքնակ, ռուսական ձևի գլխակալ։ Ռուսական սպանդարի նման հայկականն էլ ունի

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ *Օրաթորիոյի Ուսկնդրութիւնը*

Երեքշաբթի, Նոյ. 13, երեկոյեան ժամը 9ին, Փարիզի Սէնթ – Թրինիթէի եկեղեցւոյ մէջ տեղի ունեցաւ Աբա Պարթեւեանի ֆա միեէօր Պատարագ – Հոգեբգութիւն գործին առաջին ունկնդրութիւնը: Ֆրանս – Քիւլթիւռ կազմակերպէր յանձնախումբ մը ի վեր կը կազմակերպէր արեւելեան սրբազան երաժշտութեան շաբթ մը, որուն հինգերորդը կը նուիրէր Հայաստանի: Այդ ծիրին մէջ էր, որ տեղի կ'ունենար երեքշաբթի ունկնդրութիւնը՝ ծայրէ ծայր լեցուն եկեղեցւոյ մէջ: Երկի մեկնաբանութեան մասնակցեցան Էլիզապէթ Պրասէօր Երգչախումբը, Փարիզի Հայկական Երգչախումբը եւ Քոլոնի Նուագախումբը, զե – կավարութեամբ հեղինակին: Մեներգիչները կատարեցին Լին Տուբեան (մեցցօ – սոփրանօ) եւ Միհրան Էմմայեան (թե – նոր):

Ա. Պարթեւեանի Օրաթորիօն վկայութիւն մըն է երաժիշտին տարիներու տըքնան աշխատանքին: Հոն կ'արտացոլան հեղինակին երաժշտական դիտութիւնն ու իւրայատուկ ոճը, որուն մէջ պէտք չէ փնտռել, անշուշտ, հայկական եկեղեցական երաժշտութեան յատկանիշներու հետքեր, հայկական պատարագի որեւէ մեղեդի ազդեցութիւն կամ նոյնիսկ փոխառութիւն: Ընդհակառակն, հեղինակը հակ. պատարագին միայն բնագիրը առած է եւ անոր վրայ յօրինած է երաժշտութիւնը, ուր, սակայն, դժուար չէ գտնել արեւմտեան դասական երաժշտութեան եւ մեծերու ազդեցութիւնը:

Երկու ժամ տեւեց Օրաթորիոյի ունկնդրութիւնը: Ներկայ բազմութիւնը գնահատեց իր ծափերով հեղինակն ու իր գործը, մեներգիչները, երգչախումբն ու նուագախումբը:

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ներու «հետ». կամ երբ կ'ըսէ, վերջապէ՛ս կ'ըսէ (գոնէ) թէ մեծ մայրերու լեզուն մեռաւ իրենց հետ (այլ հարց՝ ո՞վ սիրէ նորը պիտի ստեղծէ...). կամ երբ կը խօսի ծերերու ոգիին մասին, ծերեր՝ որոնք ներկան կուլան անգամի մը համար իրենց փոքր առօրեայի ու ընտանի առարկաներու կորուստը կուլան: Բայց, առհասարակ, տիրապետողը վերապրումն է անցեալի մը, անձնապէս չապրուած անցեալի մը: Ց. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ
«Ազդակ»

(*) Նկատի ունիմ չորսը՝ ինծի ծանօթ գործերէն: Պարզ է՝ աւելի կարելի չէր ընդարձակուիլ: Գ. Պըլտեանի եւ Ց. Պէրպէրեանի հատորները մէկդի ձգեցի, արձակին վրայ կեդրոնանալու համար:

ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԵԱՆ ՕՐԵՐ

ՄԱՐԻ ՆՈՒՊԱՐ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՏԱՆ ՄԷՋ

—o—

Փարիզի Մարի Նուպար Հիմնարկու – թեան հայ ուսանողներու տունը, տասնամեակներէ ի վեր զարձած է Սփիւռքի զանազան գաղութներէ եկած ուսումնա – տենչ հայ երիտասարդութեան ապաս – տան – կեդրոնը, ուր բնակութեան եւ սերտողութեան յարմար պայմաններ ըստեղծուած են, որպէսզի հայ երիտա – սարդներն ու երիտասարդուհիները ոչ միայն կարենան նիւթական առաւելու – թիւններէ օգտուիլ, այլեւ հայկական մթնոլորտի մը մէջ անցընեն իրենց ուսանողական տարիները:

Բնականաբար նման պայմաններու ըստեղծումը կը պահանջէ նիւթական յանձնառութիւններ եւ անտեսական զոհողութիւններ մեր ազգային – բարեսիրական կազմակերպութիւններու, միութիւննե – րու, ինչպէս նաեւ անհատներու կողմէ: Մինչեւ 1975ի վերջը, ընդհանրապէս Ֆրանսական Պետութիւնն է որ պիւճէին բացը զոցած է, որմէ ետք Հ. Բ. Ը. Միութիւնը կը ստանձնէ պիւտճէին հաւասարակշռելու հոգը:

Այդ շրջանին է որ, բարեգործութեան զոհունակութեամբ լեցուն խումբ մը հայ կիներ գաղափարը կը յղանան Միու – թիւն մը հիմնելու, որուն նպատակը պիտի ըլլար հոգալ Մարի Նուպար Հիմնարկութեան ուսանողներու տան մէկ մասին ծախքերը եւ այդպէսով օգտակար հանդիսանալ ոչ միայն Հիմնարկութեան գոյատեւման, այլեւ մայ ուսանող երիտասարդութեան, այն համոզումով որ անոնք են մեր ազգային կեանքի վաղ – ուան պատասխանատու ղեկավարները: Նորակազմ Միութիւնը կը կոչուէր «Մարի Նուպար Հիմնարկութեան Բարեկամներու Միութիւն», որ արդէն կը թեւակոխէ իր 6րդ տարին:

Միութիւնը իր հիմնադրութենէն ի վեր ամէն տարի բարոյական եւ նիւթական նեցուկ կը հանդիսանայ չուրջ 25 ուսանողներու, անոնց կեցութիւնը բարելաւելով: Եթէ նկատի ունենանք վերջին տարիներուն Լիբանանի ծանօթ դէպքերու հետեւանքով Փարիզ ապաստան գըտնող հայ ուսանողներու մեծ թիւը, եւ ասոր վրայ աւելցնենք վերջին շրջանին Պարսկաստանի իրադարձութիւնները՝ որոնց հետեւանքով եւս բազմաթիւ ուսանող երիտասարդներու ժամանումը, յստակ կը դառնան այն բոլոր ղժուարութիւնները՝ որոնց առջեւ կանգնած է հայ ուսանողներու տան Տնօրէնութիւնն ու պատասխանատու մարմինները: Ու այս՝ այն պատճառով, որ յիշեալ երկու երկիրներէ եկած ուսանողներ ղժուարութիւններ ունին, յաճախ ալ նոյնիսկ անկարելիութեան դիմաց կը գտնուին իրենց ծնողքներէն նիւթական ստանալու: Հետեւաբար կենսական անհրաժեշտութիւն է օգնութեան ձեռք երկարել մեր հայ տըղոց ու աղջկանց, որպէսզի անոնք ստանձնելի եւ խաղաղ պայմաններու մէջ կարենան չարունակել եւ աւարտել իրենց ուսումը, կազմելու համար ապագայի հայ ուսեալ սերունդի մը կորիզը:

« Մարի Նուպար Հիմնարկութեան Բարեկամներու Միութիւնը », իրրեւ գլխաւոր աղբիւր եկամուտի, ամէն տարի կը կազմակերպէ հանդէս – վաճառք մը, որ կը տեւէ երկու օր: Այցելուները նըպաստաւոր դիներով կրնան գնահատի առարկաներ եւ գղեստեղէն, ամանորի նուէրներ գնել եւ այդպէսով իրենց մասնակցութիւնը բերել հայ ուսանողներու օգնութեան վսեմ գործին: Այս տարուան հանդէս – վաճառքը տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 24 եւ 25ին, հայ ուսանողներու տան մէջ, ուր ի մէջ այլոց Աննի ա'Արքօ կը ձօնէ իր ձայնասկաւառները, Արթիւր Ռընթ, Ժաք Ֆըզան եւ Վառվառա Պասմաճեան կը ստորագրեն իրենց գործերը:

« Մարի Նուպար Հիմնարկութեան Բարեկամներու Միութիւնը » բացի տարեկան վաճառքով նիւթական նպաստ ապահովելէ հայ ուսանողներու, կը կազմակերպէ նաեւ մշակութային երեկոյթներ հայ արժէքները ծանօթացնելու նախանձախնդրութեամբ: Այսպէս, Մայիս 3ին, Իւնեսքոյի մէջ տեղի ունեցաւ արժան – թինահայ երաժշտագէտ Ալիսիա Թէր – զեանի դասախօսութիւնը, որուն նիւթն էր՝ « Հայկական եկեղեցական երաժըշտութիւնն ու ճարտարապետութիւնը »: Անմոռանալի երեկոյթ մըն էր, որու ընթացքին կրցանք հաղորդուիլ հայկական երաժշտական ու ճարտարապետական մըշակոյթի գանձերուն հետ, որոնք միայն հպարտութեամբ կրնան համակել իւրաքանչիւր Հայու կուրծքը:

Դասախօսութեան նախընթաց իրիկունն ալ հայ ուսանողներուն տան տնօրէնն ու « Բարեկամներու Միութիւնը » ընդունելութիւն մը տուին ի պատիւ հայ երաժշտագիտուհիին, որ ներկայ ուսանողութեան լայն տեղեկութիւններ հաղորդեց Արժանթինի եւ տեղւոյն հայկական գաղութին մասին:

×

Ցունիս 20ին Մարի Նուպար Հիմնարկութիւնը յիշատակելի օր մը եւս ապրեցաւ: Արդարեւ այդ օր « Բարեկամներու Միութեան » հիմնադիր անդամուհիներէն – ըէն՝ ողբացեալ Տօքթ. Արտեմիս Պօյաճեանի նուիրուած յուշատախտակ մը զետեղուեցաւ տան դրաղարանի պատին: Ողբացեալը ծնած էր Ռումանիա, ուր աշակերտած է Վաղդէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին: Բարձրագոյն ուսումը առած է Զուիցերիա, ուրկէ վկայուելէ ետք իրրեւ բժիշկ հաստատուած է Փարիզ: Հոս իր գործօն մասնակցութիւնը բերած է հայկական կեանքին:

Ցուշատախտակի զետեղման օրը, Միութեան նախագահուհիին՝ Տիկին Ին – ճուճեան – Ֆրէյի բացման խօսքէն ետք, Նորվան Վրդ. Զաքարեան « Հոգւոց » մը արտասանեց եւ ապա խօսեցաւ Տօքթ. Արտեմիս Պօյաճեանի կեանքին ու գործին մասին, վեր առնելով անոր նուիրաբերումի ոգին:

ՆԱԻԿԻՆ ՈՒՍԱՆՈՂ

ԼԻՏԻԱ ՎԵՐԳԻՆԻ ՆՈՐ ՍԱԼԸ

Երիտասարդ երգչուհի՝ Լիտիա Վերգինի, որ քանիցս լսուած է արդէն ձայնասփիւռէն եւ հեռատեսիլէն, մօտ մէկ ամիսէն հրապարակ կը հանէ «33 Շրջան» մը, տասը երգերով: Այս ալպոմին մէջ է երգ մը, զոր երգչուհին գրած է իր սրտով եւ մկրտած է «Այսքան հեռու երեւանէն» (ֆրանսերէն) եւ որ միա – ձայն հաւանութեան արժանացած է իր ախքերու հրատարակչական տան: Ալպոմին անունն է՝ « Միայն Ամերիկան չկայ »:

Երգչուհին ֆրանսահայ սերունդին կը պատկանի եւ ցեղասպանութեան ծանօ – թացած է իր ծնողքին միջոցաւ, չատերու նման: « Այսքան հեռու երեւանէն » երգին առթիւ ինք կ'ըսէ. « Չանացի լաւագոյնս թարգմանել ինչ որ կը զգամ երբ մայրենի լեզուս կը խօսիմ »: (Տիւք Ֆոնտրամ, պլլօ – Միւզիք, 18 Ռիւ Պալիւ, Փարիզ 9րդ):

ԳՈՂՈՒԹԸ ԳՈՂՈՒԹ

ԳՈՌԻՆԻՈՑ (Աթէնք) մէջ Հոկտ. 31ին մեռած է Գրիգոր Պարթեւեան: Ծնած էր 1889ին՝ կէնի–Պոլ, ուր եւ աստցած է իր նախակրթութիւնը, որմէ ետք յաճախած է Կ. Պոլսոյ Մխիթարեան վարժարանը: 1923ին ապաստանելով Գաւալա պաշտօ – նավարած է տեղւոյն Ֆրանսական վարժարանին մէջ: 1933ին հաստատուած է Գոքինիա եւ պաշտօնավարած Գոքինիոյ եւ Ֆիքսի հայկական վարժարաններուն մէջ, ամբողջ երեսուն տարի դաստիա – րակելով հանող սերունդները: Ցուղարկաւորութիւնը եւ թաղումը կատարուած են Նոյ. մէկին:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
(Վ Է Պ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

Բ.

Ցամրաբար չարունակեց սանդուխները բարձրանա. նեղ պատուհաններէն հալի թէ պղտոր լոյս մը կը ճերմըկցնէր խոնաւ ու մութ մթնոլորտը. մաշած սանդուխները չատոնց ի վեր անխնամ մնացած եւ չըմաքրուած կպչուն նիւթով մը ծածկուած էին եւ Եվա զըժուար կը քալէր մեծ զգուշութիւններով՝ որպէսզի չահի. վեցերորդ յարկը գըրեթէ մութ էր բոլորովին: Եվա ըչ – տապելով դէպի դուռը, քանի մը անգամ զարկաւ. ոչ մէկ պատասխան. քովի սենեակէն մարդ մը հայհոյութիւններ կոռնաց. երբեմն միայն կնոջ սուր ձայն մը լսելի կ'ըլլար ցասկոտ՝ բայց անկարող պիմադրելու մարդուն կոպիտ ձայնին.

– Անտրէն դեռ չէ եկած, մտածեց Եվա եւ ծռեցաւ դռանը առջեւի փոխաթին ներքեւէն բանալին առնելու:

Կամաց մը մտաւ սենեակ եւ տղան դըբաւ օրօրոցին մէջ, անիկա չարթնցաւ. Եվա բեռէն թեթեւնալով երկնցաւ ինքն ալ անկողնին վրայ. իր պարտասած անդամներուն մէջ ցաւեր կը զգար բայց այլեւս վոյթը չէր ու զրեթէ դառն բայց հեշտագին զգայնութիւնը ունեցաւ ինք – զինքը կորուսած զգալու անսահման յոգնութեան մը անէացումին մէջ:

Որքա՞ն առեն տեւեց այս բարերար ինքնամոռացումը, Եվա պիտի չկրնար որոշել, առանց քնացած ըլլալու բոլո – րովին կորսնցուցած էր ներկային գի – տակցութիւնը. իր մթնցած ուղեղը կամաց կամաց կը լուսաւորուէր տարաշ – խարհիկ արեւի մը հեշտալի շողշողիւն – նովը. տարտամօրէն ինքզինք կը զգար դեռ երիտասարդ աղջիկ իր հօրը պարտէզին մէջ:

Օրանի մէջ հաստատուած բարեկեցիկ հրեայ ընտանիքի մը աղջիկն էր Եվա: Արեւելքցի չատ մը աղջիկներու պէս անոնք սահմանափակ դաստիարակութիւն մը առած էր եւ իր առաջին երիտասարդութիւնը անցուցած էր հնազանդ եւ նախապաշարեալ ծնողքին քով՝ հանդարտ եւ համակերպող մինչեւ այն օրը որ մէկէն ի մէկ սէրը իր քնացող արիւնը հըրդեհած էր եւ մէկ ոստումով կրցած էր անցնիլ դարաւոր համոզումներուն վրայէն ինքզինքը տալով կաթոլիկ եւ օտար երիտասարդի մը: Անտրէ իր կարգին, դիպուածին կը պարտէր Եվայի հանդիպումը: Տիժօնցի գաղղիացի ընտանիքի մը միակ զաւակն էր անիկա որ հօրը պահանջին վրայ Փարիզ եկած էր իրաւագիտութեան դպրոցը մտնելու. ընտանեկան աւանդութիւն մը՝ գրեթէ կըրօնք մըն էր իրաւագիտական պաշտօներու իւրացումը որ մինչեւ իրենց մեծ հայրերէն ժառանգած էին: Բայց Անտրէ երբէք բնութենէն օժտուած էր թէնօրի հարուստ ձայնով մը եւ ասիկա պատճառ եղաւ որ իրաւագիտական դպրոցը ձգելով իր բնական կոչումին հետեւի. այնքան անդիմադրելի եղած էր ասիկա իր մէջ որ գրեթէ պայքարած չէր եւ առանց խղճի խայթի մէկ օրէն միւսը, նոյնիսկ իր կողմէն խղած էր ծնողացը հետ ամէն յարաբերութիւն, ինքզինքին խը – նայելու համար կարգ մը բացատրութիւններ տալու նեղութիւնը: Երկար ատեն Փարիզի մէջ աղքատ ուսանողի կեանքը վարելէ ետքը, միշտ կորովի, միշտ ինքնավստահ սակայն ու հաստատ՝ իր հետեւելիք ճամբուն, օրին մէկը բախտը ունեցած էր վերջապէս ընդունելու Ալժէրի գացող դերասանական խումբի մը մէջ. հազիւ թէ Օրան հասած բարեկամացած էր Եվաի եղբօր հետ եւ այդ միջոցով հանդիպած էր այն անոյշ եւ երիտասարդ արեւելքցի աղջկան որ իր երբոպացիի եւ արուեստագէտի խանդավառ եւ դիւրաորբռոք խառնուածքով հոպեւէն զրաւուած էր անկէ. այսպէսով էր որ երկուքն ալ իրենց անդիմադրելի հրայրքէն դինովցած առանց ետի նայելու եւ առանց իրենց սպառնացող ապագային մտածելու, անձնավստահ, եւ անշըշուկ մեկնած էին մէկտեղ Փարիզ գալու եւ հոն ամուսնանալու համար:

Հիմակ Եվա՝ խղճալի եւ անօթութե – նէ սպառած՝ կ'երազէր իր հօրենական տունը. որոշապէս կը տեսնէր ինքզինքը. ինչպէս եթէ երկրորդ անձ մը եղած ըլլար այն երիտասարդ աղջիկը, անփոյթ եւ յափրացած ապրելու բուռն ուրախութենէն՝ ալ բոլորովին կորսուած եւ մեռած իրեն համար: (Շար.– 7)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Թագուհի Գավաֆեան, Տէր եւ Տիկին Զարեհ Գավաֆեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարօ Գավուքեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Նոյ· 25ին Փարիզի Ս· Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ԳԵՂԱՄ Գ· ԳԱՎԱՖԵԱՆԻ

մահուան քսաներորդ տարելիցին առթիւ ինչպէս նաեւ Գավաֆեան զերդաստանի համայն ննջեցեալոց յիշատակին։

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

LES AMIS DE LA
FONDATION MARIE NOUBAR

JOURNEES D'AMITIE

au profit des étudiants arméniens boursiers

Samedi 24 Novembre de 14 à 19 h.
Dimanche 25 Novembre de 14 à 22 h.
CITE UNIVERSITAIRE
57, Bd. Jourdan,
Métro Porte - d'Orléans
Facilité de Parking
Cadeau de Noël, Parfumerie, Jouets
Livres, Disques, Cartes de vœux,
Foulards, Cravates, Parapluies, Jupes
Chemisiers, Linge de maison,
Layette, Alimentation
BUFFET
SPECIALITES ARMENIENNES
le Dimanche 25 Novembre
de 16 h. à 18 h.
ANNIE D'ARCO
dédicacera ses disques
ARTHUR CONTE
JACQUES FAIZANT
VARVARA BASMADJIAN
signeront leurs ouvrages
Grande LOTERIE : un Week-end Air Inter à Nice, pour deux personnes

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կրօնական կապ· Ֆաէի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պր· Նշան Քիւրաճեանէ, իր զարմիկին Յակոբ Քիւրաճեանի արկածալի մահուան առթիւ 100 Ֆր· իր դպրոցին։

Editions
LA PENSEE UNIVERSELLE
4, Rue Charlemagne, Paris 4e
Métro : St. Paul

Jacques Parvanian

''Au-Dela
De L'Esperance

Tome 1 : LA FOI
Arménie, 1948, *Les débuts difficiles d'un rapatriement*
384 p.
En vente à « La Pensée Universelle »
à PARIS : chez H. Samuel,
rue Monsieur le Prince 51
et chez Mme Palouyan,
9, rue de Trévise
à MARSEILLE : Libr. Flammarion sur la Canebière, et en librairie sur commande

ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ· Միութեան վարչութեան տարեշրջանը լրացած ըլլալով, ընդհ· անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամներն ու Վիէնի բոլոր ազգայիները անխտիր, Նոյ· 25, Կիրակի առտու ժամը 9·30ին, Կիսախէլլիի արճարանին վերի յարկը, Փլաս Սէն Մօրիս։

Օրակարգ·— Ա) Վարչութեան գործունէութեան գրաւոր զեկուցում, եւ բ) Նիւթական հաշուետուութիւն եւ գործերը հետաքրքրող ընթացիկ հարցեր։ Մանրամասնութիւնք տեղւոյն վրայ։

Յանօթ·— Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի։

VENDREDI 23 NOVEMBRE à 21 H.
Salle du Grès-Martigues, organisé par l'Association des Arméniens de Martigues - L'Etang de Berre et office Municipal
Socio-Culturel de Martigues

CONCERT
avec
La Chorale
SAHAK - MESROB
sous la direction de
H. YELMAZIAN
au piano : J. YELMAZIAN
AU PROGRAMME :
Komitas, Brahms, Babadjanian, Shubert ,Bartévian, etc.

DUO HARTAR
vous propose
l'animation de vos soirées, galas ou concerts arméniens.
Pour tous renseignements contacter le :
246 98-64 ou 271 93-07 (à partir de 18 h)
ou écrire à : **DUO HARTAR**
31, RUE DE L'ÉCHIQUIER
75010 PARIS

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոն·— Ֆ· Կ· Ֆաէի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկ· Գ· Տիւմէճեանէ 100 Ֆր· իրենց մօրաքրոջ որդւոյն Սահակ Քիւրճեանի մահուան քառասունքին առթիւ։ Տիկ· Սաղաթէլեանէ 50 Ֆր· իր բարեկամական ձեռնարկներուն համար։

pour la premiere fois en France
ORGANISEE PAR L'UCFAF ET LA JAF
la tournée de l'ensemble national des chants et danses d'Arménie
Tatoul Altounian
Հայաստանի «Թաթուլ Ալթունեան» երգի – պարի պետական անսամպլի առաջին շրջագայությունը

SALLE PLEYEL : 22 Nov. à 20 h. 30 — 26 Nov. à 20 h. 30
LE HAVRE : 24 Nov. à 20 h. 30
BRUXELLES : 25 Nov. à 20 h. 30
VITRY : 30 Nov. à 20 h. 30
NOGENT SUR MARNE : 1er Déc. à 20.30
ANGOULEME : 4 Déc. à 20 h. 30
MARSEILLE : 7 Déc. à 20 h. 30
VALENCE : 8 Déc. à 20 h. 30
LYON : 9 Déc. à 17 h.

Vente des billets : les 3 FNAC, la salle Pleyel, aux points de vente habituels, chez les membres de l'UCFAF.
Location et réservation : Centre Culturel et Artistique
6 Cité du Wauxhall — 75010 PARIS
Tél : 208-76-49 de 15 h. à 20 h.
du Lundi au Samedi

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապ· Ֆաէի ղպրոցին մէջ կը տրուին նաեւ հայերէն դասընթացքներ պաքալօրէայի համար ամէն Շաբաթ-Կիրակի ժամը 13·30էն 14·30 բոլորովին ձրի, կարող ուսուցչութեամբ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ, Յունուար 13ին, նախաձեռնութեամբ Կապ· Ֆաէի։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Աւրիներու Միութեան 49րդ տարեկան գերեկոյթը Կիրակի, Մարտ 2ին, կէսօրէ վերջ ժամը 14·30ին Շիմիի սրահը։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» *ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ»*

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ·)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ·)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ·)

«ՅԱՌԱՋ 50» (1976)

ԾԱՂԿԱՔԱՂ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱՑ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
· ԿՈՂՔ՝ **ԳՅՈՒՂՈՒ**
100 Ֆ·

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԷՋԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ·)

Թղթատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ· աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ։

Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

OFFRE D'EMPLOI

Recherchons pour résidence secondaire, 60 k. de Paris, couple sans enfant pour gardiennage et travaux ménagers. Offrons logement neuf, indépendant, meublé tout confort (cuisine, salle de bains, chauffage) plus salaire mensuel.
Sérieuses références exigées.
ECRIRE SEULEMENT
M. Papazian
4, Rue Léon Delagrange
75015 Paris

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոն· « Մանուկներու Օր »ը տեղի կ'ունենայ Յունուար 13, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սզգ· Տան սրահը։

COMMUNIQUE

Les Editions Astrid remercient les souscripteurs de l'intérêt dont ils ont témoigné pour l'ouvrage :

ARMENIE 1900

d'YVES TERNON et J.-C. KEBABDJIAN
Album de 240 reproductions d'anciennes cartes postales retraçant la vie quotidienne des Arméniens au début du siècle.
Nous vous rappelons que la souscription pour des exemplaires numérotés est clos depuis le 31 Octobre.
Nous pouvons, néanmoins, accepter à titre exceptionnel des bons de souscription qui nous parviennent après ce délai jusqu'à la date de parution du livre, le 14 Décembre 1979. Les exemplaires souscrits seront expédiés par nos soins en priorité.
Je souscris exemplaires au prix spécial de 160 F. l'unité franco de port.
Nom : .....
Adresse : .....
Adressez le règlement à l'ordre des — Editions Astrid
47, Rue de Cléry, 75002 PARIS

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՇ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նիւթ Հայ Տիկնանց Միութիւնը կը կազմակերպէ պարահանդէս մը, ի նպաստ Նիւթ Հայկական Դպրոցին, Շաբաթ, 24 Նոյ· Ժամը 20էն սկսեալ Շէ Սերվելա, Ռեսթորան տիւ Մուլէն սրահին մէջ (Գաստինէ, վառ գետի ափին դէպի Տիները)

Այս առիթով հրաւիրուած է Ամի հայկ· երգի-պարի խումբը՝ Տեսինէն։

Տոմսերը ապահովելու համար հեռաձայնել (16–93) 87·79·32

Գին՝ 130 ֆրանք

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Լուի Ս· Գէորգ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ընդունած հետեւեալ նուէրները Զապէլ Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ·—

Յովհաննէսեան, Նիքոլա եւ Կրուսոն ընտանիքներ 1000 Ֆր·, Տէր եւ Տիկ· Փիլոյեան Փիէռ եւ Բենիամին 400 Ֆր·, Տէր եւ Տիկ· Կարապետ Ճանիկեան, Տէր եւ Տիկ· Սեպուհ Ճանիկեան եւ Տէր եւ Տիկ· Հրանդ Ճանիկեան 300 Ֆր·, Պօյաճեան ընտ·, Տէր եւ Տիկ· Բիւզանդ Մարգարեան (Միյօ), Ռիւ Նասիոնալի արհեստանոցի գործաւորները 200 Ֆր·, Կրան – Փէնի արհեստանոցի գործաւորներ 500, Տէր և Տիկ· Յարութիւն Տամլամայեան 250, Պ· Բարթող Տէրտէրեան 200, Տիկ· Կրուսոն, Տէր եւ Տիկ· Ժիրար Մարգարեան, Տէր եւ Տիկ· Էմոն Մարգարեան, Տէր եւ Տիկ· Ռեմոն Գարու, Տիկ· Ռանչէ Մարի, Բժ· Զէրտաղ, Էնէգեան ընտ·, Ս· Գէորգ եկեղ· Տիկնանց Միութիւն, Եսայի Տէր-Մարգարեան, Ալպէռ Մալխասեան, Մկրտիչ Պապուչեան, Ստեփան Աւագեան, Հ· Մ· Ը· Մ·-Արծիւ, Տէր եւ Տիկ· Փիէռ Զէքէչեան, Տէր եւ Տիկ· Սեմիզեան, Տէր եւ Տիկ· Թամասիս, Տէր եւ Տիկ· Շարլ Ժեռար 100ական, Տարօնի Հայր· Միութիւն 100 Ֆր· ղպրոցին, Տէր եւ Տիկ· Յակոբ Կէօնճեան 100 Ֆր·։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽ ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԻԱՐԾ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
21
MERCREDI
21 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.518 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.518

ՓԱՐԻԶԻ ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁԵՐԸ ԵՒ ՏԷՂԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

Երկուշաբթի առաւու փարիզեան բոլոր օրաթերթերը չէին կրցած արձագանգ տալ կիրակիէն երկուշաբթի լուսնակիք գիշերը պատահած երեք եղեռնափորձերուն : Միայն Ֆիկարօ եւ Ոռան կարճ ձեւով տուած էին լուրը : Աւելի երկար կ'անդրադառնար Ֆրանս – Սուար բաւական աչքքառու խորագիր մըն ալ դնելով (էջ 5)՝ « Փարիզի երեք եղեռնափորձերուն տէր կ'ըլլան Հայերը » :

Ցիշելէ ետք թէ ինչպէս պատահած են եղեռնափորձերը, որոնց հետեւանքով 2 մարդ վիրաւորուած էին (Ժ. Ֆ. Լամպառ եւ Ֆիլիփ Առփաժ) թերթը կը յիշէր թէ Թրբիշ էօ Լայնզի պրասեռնեակը 24 ժամ 24ի վրայ պահապանի մը ներկայութիւնը կը վայելէ : Լուֆթհանզայի անօրէնը չի հասկնար այս եղեռնափորձը եւ յայտարարած է թերթին . « Բացի պահակներէն, երբեք սպառնալիք չենք ստացած » : Եւ Ֆրանս – Սուար հարց կուտայ՝ ինչո՞ւ այս եղեռնափորձերը : Կը վերյիշէ 1915ը, կը գրէ թէ թրքական բանակը հրահանգ կը ստանար բնակչութեան երկու միլիոններուց փոքրիկ ժողովուրդ մը եւ քանի մը շաբթուան մէջ մէկուկէս միլիոն Հայ — կին, երախայ — անպատաճաղուած են նախ քան ողջ – ողջ թաղուիլը : Աւելի քան 60 տարի է, կը շարունակէ թերթը, աշխարհի ամէն կողմը յուզած չորս միլիոն Հայերը որոնց 150 հազարը Ֆրանսա (Խմբ. «Յառաջ»ի – Այս թիւը հետու է իրականութենէն, քանի որքան ալ ճշդիլ թիւ կարելի չըլլայ տալ 250էն 300 հազարի մէջտեղ կը նկատուի ֆրանսահայ Հայերու թիւը) չեն մոռցած եւ իրենց հետ կարգ մը ահաբեկչական խմբակներ ինչպէս այս Հայկ. Ազատագրման Գաղտնի Բանակը, որ յայտնուեցաւ այս գիշեր եւ որ փորձի իր առաջին քայլին մէջ չէր : Կանոնաւոր կերպով ահաբեկիչները կը յարձակին Թրքական ներկայացուցչութիւններու դրասենեակներուն վրայ ինչպէս նաեւ դիւանագէտներուն : Ու կը յիշուին նաեւ մահափորձերը Փարիզի եւ Վիէննայի (1975) եւ վերջինը՝ Հոլանտայի դեսպանին սրտին :

Մոնտ աւելի կարճ անդրադարձ մը կ'ունենար բայց իրրեւ յաւելեալ տեղեկութիւնը կ'ըսէր թէ անձանօթը, որ հեռաձայնած է Ֆրանս – Փրէսի, անզլերէն արտայայտուած է, յանուն Գաղտնի Բանակին եւ դատապարտած « օգանուային այս ընկերութեանց բերած օժանդակութիւնը Թրքական Ֆաշիզմին » . դեռ աւելին՝ ամբաստանած է այս օգանուային ընկերութիւնները (հոլանտական եւ գերմանական) « որ կ'անգիտանան Հայկ. Դաշը » . . . :

Մոնտ կ'ըսէ նաեւ թէ Ռուայալ էօ – Մառճի դրասենեակը չատ վնասուած է եւ վանտոմ սինեմայի տոմսակ ծախող կինը վիրաւորուած :

Երեքշաբթի առտու այս եղեռնափոր – ձերուն լայն տեղ կուտային Լը Մաթէն եւ Լիպերասիոն : Առաջինը Լուֆթհանզայի դրասենեակին նկարն ալ կը հրատարակէր : Հակիրճ պատմականն ընելէ ետք եղեռնափորձերուն, կուտար կարգ մը այլ տեղեկութիւններ .— Ոճրային ոստիկանութեան պատասխանատուները յայտարարած են թէ ոչ մէկ ճշդրիտ տեղեկութիւն ունին առ այժմ : Ոստիկանապետ Մարսել Լէքլէրճ ըսած է . « Շատ քիչ տեղեկութիւններ ունինք Հայաստանի Ազատագրութեան այս չարժումին մասին, նոյնիսկ եթէ առաջին անգամը չէ որ կը յայտնուի » : Հակաբեկչական ճիւղին յանձնուած է քննութիւնը : Օգանուային ընկերութեանց անօրէնութեանց համար այս արարքները « անհասկնալի են » ու Թրբիշ էօ Լայնզի վարիչ մէկ անգամն ալ յայտարարած է . « Վերջերս բնաւ սպառնալիք չենք ստացած : Ոչինչ ունինք Հայերուն դէմ : Այս պայթումը ծանրակշիռ է մեզի համար : Դրասենեակները չատ վնասուած են : Բոլոր ապակիները փշրուած են » :

Լուֆթհանզան չատ զարմացած է « Զեմ հասկնար, կ'ըսէ անօրէններէն մէկը, ինչո՞ւ Հայկ. Գաղտնի Բանակը մեզի դէմ կը գործէ : Գերման կառավարութիւնը երբեք խնդիր չէ ունեցած Հայերուն հետ » :

Գալով Հոլանտացիներուն, բնաւ չեն հասկնար թէ ի՞նչ կապ ունի Քա . Էլ . Իմ . ը Հայկ . Դատին հետ . . . : Դրասենեակին վարիչներէն մէկը կ'ըսէ .— « Մեր գրասենեակները ամբողջովին քարուքանդ են : Ելեկտրոնիկ մեր երկու գործիքները անգործածելի են : Կը չարունակենք աշխատիլ բայց մեր ցուցափեղկերը ամբողջ չարդուփշուր եղած են : Ձմրան այս ըրջանին չատ հաճելի չէ : Շատ լաւ չենք տեսներ թէ ի՞նչ գործ ունի Քա . Էլ . Իմ . ը Հայկ . Հարցին հետ . . . » : Ակռ զատ, չրջանակի մէջ, Մաթէոը « Զսպուած փոքրամասնութիւն մը թէ Խորհ . Միութեան եւ թէ Թուրքիոյ մէջ » քիչ մը անտրամաբանական խորագրին տակ (կարելի չէ նոյն ձեւով ներկայացնել Թուրքիոյ հայ փոքրամասնութիւնը որ 50 հազարի հազիւ կը հասնի եւ Խորհ . Հանրապետութիւն մը իր երեք միլիոն բնակիչներով . . .) կը գրէ թէ երկու օտար օգանուային ընկերութիւններու վրայ յարձակելով Հայկ . Գաղտնի Բանակը նոր հանգրուան մը անցաւ այն պայքարին մէջ, զոր կը տանի վրէժը լուծելու համար « պատմութեան առաջին ցեղասպանութենէն » (20րդ դարու առաջին ցեղասպանութիւնը կը բաւէ) ու կը յիշէ թէ մէկուկէս միլիոն Հայ չարդուած է երկու միլիոն 100 հազարի վրայ որ կ'ապրէր Օսմանեան կայսրութեան մէջ : Կ'աւելցնէ թէ մինչ գերման կառավարութիւնը ճանչցաւ ցեղասպանութիւնը զոր կատարեց նացի վարչակարգը, Թուրքիա միշտ կ'ուրանայ այս ոճիրը : Կ'աւելցնէ թէ 1973ին Մարսէյլի յուշարձանին բացումը լուրջ տագնապ ստեղծած էր Ֆրանքեւ – Թրքական յարաբերութիւններու մէջ, ու կ'ըսէ « Բազմաթիւ եղեռնափորձեր կատարուած էին այդ հանդիսութեան ընթացքին » ինչ որ բացարձակապէս սխալ է : Հանդիսութիւնը, որ կը վայելէր նախարար Քոմիթիի նախագահութիւնը եւ քաղաքապետ Տըֆէռի ներկայութիւնը, ոչ մէկ միջադէպի առիթ տուած էր : 24 ժամ յետոյ է, որ Փարիզի Թուրք դեսպանը զլուխը առած Անդարա վերադարձած էր իրրեւ բողոք :

Նոյն թերթը կ'անդրադառնայ Խորհ . Միութեան Ազգ . Միութեան Կուսակցութեան չարքայիններու (հիմնուած 1965ին) պահանջին՝ պաշտօնական դատապարտում ՄԱԿի կողմէ ցեղասպանութեան եւ վերադարձ Հայկ . հողերու զբաղուած Թուրքերուն կողմէ 1915ին : Ապա, յայտնելով թէ առաջին անգամը չէ որ Հայկ . Գաղտնի Բանակը կը յայտնուի, կը յիշէ Հոկտ . 12ին Հոլանտայի Թուրք դեսպանին տղուն սպանութիւնը (թէեւ այդ մահափորձին տէր եղած էր՝ Հայրու Ցեղասպանութեան Արդարադատանեղրու չարժում մը) :

Գալով Լիպերասիոնի « Հայեր կը զարնեն Փարիզի մէջ » խորագրին տակ բաւական մանրամասնօրէն կը նկարագրէ եղածը եւ կ'ըսէ թէ Հայկ . դիմադրութեան այս տարի գործած 10րդ եղեռնափորձն է Եւրոպայի մէջ : Մանրամասնութիւններ տալէ ետք, թերթը կը « ճշդէ » թէ Հայկ . դիմադրութիւնը « ունի երեք զլխաւոր կազմակերպութիւններ՝ Հայերու Ցեղասպանութեան Արդարադատներու Զօրագունդեր, Հայաստանի Ազատագրութեան Գաղտնի Բանակ, կապուած Հակաչխար – Հակալական չարժումներուն եւ որ կ'ուզէ աւելի արմատական ըլլալ եւ Հայկ . Նոր Դիմադրութիւնը եւ որոնց հասարակաց հեռանկարն է այն ինչ որ կայ Աթէնքէն ղրկուած հաղորդագրութեան մը մէջ « ուղղուած բոլոր կառավարութիւններուն եւ հանրային կարծիքին » : Թերթը մէջբերումներ կ'ընէ այդ յայտարարութենէն, ուր կը չեշտուի թէ « աճող եռանդով մը պիտի պայքարինք մինչեւ որ Հայկական հողերը վերադարձուին Հայերուն » :

×

Աշխարհի ամէն կողմը, վերջին տարիներուն, ահաբեկչական գաղափականութիւնը « նոր լեզուն » դարձած է բոլոր անոնց որոնք անիրաւուած դատ մը ունին : Պաղեստինցին, Իրլանտացին, Պասքը ու Պրըքոնը դադրեցան հաւատալէ « ուրիշ լեզուներու » բանի տեսան, որ անոնք ոչ մէկ արդիւնք տուին : Ըսել չէ թէ այս մէկը կրնայ արդիւնք տալ եւ ծառայել ուրիշ բանի համ բիչ մը աղմուկ հանելու եւ մաս – մետիաները զբաղեցնելու բանի մը ժամուան համար : Բայց եւ այնպէս հարկ է հաստատել թէ ահաբեկչական գաղափականութիւնը միջազգային երեւոյթ մըն է, արդի ձեւը ուշադրութիւն հրաւիրելու : Եւ ծայրայեղ բոլոր շարժումներուն մէջ պալիւտները անխուսափելի են ու հոս ալ չեն պակսիր : Հետեւաբար այն կ'ըլլայ որ յօնք շինելու տեղ աչք կը հանուի եւ հանրային կարծիքին համակրանքը շահելու տեղ ներշնչ հակառակը կը պատահի : Պաղեստինեան դատին հանդէպ ոչ մէկ համակրութիւն ծագեցաւ Լոտցի օդակայանի եւ Միւնիխի Ոլիմպիականներու եղեռնափորձերէն ետք, այնքան որ ՊԱԿի պատասխանատու դեկավարները խուսափեցան իսկ տէր ըլլալէ արարքներու, որոնք « միւսին » դատին աւելի կը նպաստէին :

×

Թեհրանի ամերիկեան դեսպանատան պատանդներէն տասը հոգի եւս ազատ արձակուեցան, որոնք օդանաւ առնելով հասան Փարիզ :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՀԱՅԿ ԳԼՐԼՔՃՃԵԱՆ

Վերէօնէն մեզի կը հաղորդեն մահը Հայկ Գըրըքճեանի, 86 տարեկանին, պատահած Կիրակի, Նոյ . 18ին :

Ողբացեալը ծանօթ դէմք մըն էր առաւելաբար Ֆրանսական չրջանակներու մէջ բայց նաեւ նախազահը տեղւոյն Հայերու Միութեան :

1973 Մայիսին երբ դէպի Վերէօն ուխտագնացութիւն մը կատարուեցաւ, մեծ դեր կատարեց չնորհիւ իր յարաբերութիւններուն, պետական եւ քաղաքական անձնաւորութեանց ներկայութիւնը ապահովելով : Այս առթիւ, Վերէօնի քաղաքապետը կը յիշէր թէ Հայկ Գըրըքճեան սիրելին է բոլոր Վերէօնցիներուն, չնորհիւ իր մատուցած մեծ ծառայութեանց եւ բարեխիղճութեանց : Իր մահկացութիւնը բերած է դիմադրական չարժումին եւ քանի մը տարի առաջ ալ կ'արժանանար Պատուոյ Լեգէոնի :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Չորեքչաբթի առտու ժամը 10·30ին :

ՎՐԻՊԱԿ.— Մեր երէկուան թիւին մէկ մասին վրայ ՇԱՒԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ մնացած է իրրեւ օր, փոխանակ երեքշաբթի՝ թուականը 20 Նոյ . ճիշդ էր : Կը խըն – դրենք մեր ընթերցողներէն որ ներողամիտ ըլլան :

ԵՐԲ ՄԱՐԴԻԿ ԼՌԵԼՈՒ ԱՌԻԹԸ ԿԸ ԿՈՐՄՆՑՆԵՆ...

ԹՈՐԳՈՄ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ ԱՆՈՒՆ ՄԷԿԸ, ՈՐ ԹՈՒՐՔԻՆ ԱԻԵԼԻ ԹՈՒՐՔ Է ԵՂԵ՞Ր ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԷ »ՍՕՆ ՀԱՒԱՏԻՍ»Ի ՄԷՋ

—O—

Ա.

ԽՄԲ .— Ուրիշ Հայու մը — ան ալ քաղաքական — մէկ նամակին առթիւ քրքական մամուլին մէջ, յայտնած էինք մեր կարծիքը նման մարդոց մասին : Թէ Թուրքիոյ հայ համայնքը կը մտահոգուի երբ արտասահմանի Հայերը չեն մոռնար ո՛չ ցեղասպանութիւնը, ոչ ալ Հայ Դատը, կարելի է բացատրել բայց ոչինչ կ'արդարացնէ նման ստրկամիտ գրութիւնները, որոնք միայն խնդուք կրնան պատճառել Թուրքին . . . :

—×—

Նիւթին մէջ խորանալէ առաջ՝ հայրենակցական պարտականութիւն կը նկատեմ ցեղակիցներս լուսաբանել հարցի մը առընչութեամբ :

Մարդկային յարաբերութիւններու մարզին մէջ եղբայրութեան ըմբռնումը անտարակոյս որ կ'ակնարկէ հիմնական հաւասարութեան գաղափարի : Հաւասարութիւնը մարդկային իտէալին այնքան մօտ է, որ զրեթէ անոր ամբողջացումը կարելի է նկատել : Եթէ բազմաթիւ տեսակէտներով իրարմէ տարբեր մարդոց միջեւ սեռմ յարաբերութիւնները չարունակուին, թէ՛ հոգեբանական եւ թէ բարոյական հաւասարութիւն մը կը ստեղծուի, երկար ժամակամիջոցով մը սերտ յարաբերութիւններու մէջ գտնուող անհատներու մօտ ալ հասարակաց նկարագիր մը կը կազմուի, ինչպէս տեսնուած է փորձերով եւ օրինակներով : Այսօր, համաչխարհային հանրային կարծիքին առջեւ զոհունակութեամբ կրնանք յայտնել, թէ այս ճշմարտութիւնը իր ամենադեղեցիկ բացատրութիւնը ու դրսեւորումը գտած է Թուրք եւ հայ եղբայրակցութեան մէջ, որ կը կոթնի դարաւոր պատմութեան :

Երբ այս է իրողութիւնը, արտասահմանի մէջ պատահած հակաթուրք որեւէ ցոյցի կամ յարձակումի պարագայի, սըխալ կը գտնեմ ցեղակիցներուս զգացած անհանգստութիւնը, քանի որ մենք հոս պատանդներ ու կալանաւորներ չենք, այլ՝ դարերու ընթացքին այս երկրին մէջ ըլլայ՝ երկրագործական մարզին ներս, թէ ըլլայ ցեղարուեստի ասպարէզներուն՝ օտարակար հանդիսացող տարրը մըն ենք, միեւնոյն առեն հայրենիքի պաշտպանութեան համար ալ պաշտօն վերցնող իսկական թուրք հայրենակիցները : Ուրեմն ինչո՞ւ այս վախը, ինչո՞ւ այս անհանգստութիւնը, ինչո՞ւ նկուն կեցուածքը : Իրականութեան մէջ այսպիսի դէպքեր երբեք պէտք չէ որ մեզ կապեն, պատասխանատու դարձնեն, քանի որ այս պարագային արդէն մեր Թըրքութիւնը կասկածի կ'ենթարկեն : Որովհետեւ Թուրքը երբէ՛ք զատ բարեկամ չունի, Թուրքին բարեկամը Թուրքն է եւ այդ ճշմարտութիւնը ի յայտ եկած է միշտ, ամէն առիթով : Կիպրական հարցի վերաբերեալ վերջին քուէարկութիւնը այդ իրողութեան ամէնէն թարմ օրինակը կը հանդիսանայ : Թշնամիները, աշխարհի բոլոր անկիւններու մէջ միշտ իրենց Թըշնամական դերին ու ճիգին մէջն են :

(Շար . – 1)

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄՇԱԿՈՑԹ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ
ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Բ.

Բ. « ՍԵՒ ԵՒ ԿԱՐՄԻՐ »

Ադդարեանի « Սեւ եւ կարմիր »ը նոյնպէս երկդիմի գործ է եւ ան ալ երկկողմանի դատումի պիտի տանի մեզ: Առանձին էջերու դիմամաքի (?) անդիմագիծ տիպարներու եւ անվայր դէպքերու շարքը հարազատութեան, բնականութեան պակասէ կը տառապի. ո՛չ որովհետեւ իրական տիպարներու եւ դէպքերու պատճէնը չեն: Վերջին էջերու Ադդարեանի մտահոգութիւնը (« մարդիկ պիտի չհատանն գրուածին »···) չի կերարկուիր պատերազմը ապրած անձերու. ընդհակառակն, պատմուածքը, գրուածքը չեն դանուիր առակ՝ տալու դէպքի ուժգնութիւնը, ցնցումին թափը:

Դուռը հրեցին կոպտութեամբ, մտան ներս: Ի՞նչ է զենիթը – զենիթ չեմ բռնած, չեմ գիտեր, բայց այս պարագային ինծի թուեցաւ թէ զենիթը ժանիք է, փշրէ՛ ժանիքները, գայլը ոռնաց է միայն, խլէ զենիթերը, դիմացդ ստահակներ են, ապուակով մը փախուստի մատնուող: Քանի մը հոգի էին, կարծեմ հինգ, մութին մէջ դժուար էր համրել, գնդացիրի շրընթոց մը լսուեցաւ, մէկը դառնալով կտրեց լուրիւնը· « յետ այսու, մեր հսկողութեան տակ էք, առանց մեր արտօնութեան՝ ո՛չ մէկ շարժում »: Երեւի այսպէս, եղեռնի տարիներուն, 200 հոգի եւ ֆանի մը հոգի, դէմ դիմաց···: Կողքիս մէկը՝ « մայրերնին··· այս էր պակաս »: Զինեալներէն մէկը մամ մը վառեց, ամբացուց դաշնամուրին վրայ: Միւսը խընդաց, չղագաթ խնդուք մըն էր, մարդկային եւ անասնային միջեւ բան մը, անասուններ չեն խնդար, գիտե՛մ, բայց այդ պահուն ինծի թուեցաւ թէ կը խընդան ալ երբեմն: Նստաւ աթոռակին վրայ, վիսխի շիշը տարաւ շրթներուն, դրաւ դաշնամուրին վրայ, եւ ապա երկու ձեռքերով, աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել՝ երկու թաթերով սկսաւ հարուածել ստեղնաշարը: Դժոխային պատկեր մըն էր, դժոխքէն պատկեր մը պարզապէս — Դուրսը՝ ռումբի պայթիւնները՝ մօտն ու հեռուն, ներսը՝ դաշնամուրի վայրագ հնչիւնները, գայլերու վռհմակ մը կ'ոռնար կարծես, մամի աղօտ լոյսը տարօրինակ պատկերներ կը գծէր պատերուն վրայ, ձեռքս տարի բերանիս՝ չպոռալու համար: Ցարուածը բայլ մը ետեցաւ, աջ ձեռքը վերածուած էր բռունցքի, բռնեցի թեւէն, սեղմեցի, սեղմեցի ամբո՛ղջ ուժովս:

Լուսաբացին, նկատեցի անմիջապէս — երիտասարդ աղջիկները կծկտած էին պառաւներուն միջեւ, հայեացքները՝ գետնին: Երեւի այսպէս՝ եղեռնի տարիներուն···: Նայեցայ միւսներուն — 18–20 տարեկան տղաք էին, մօրուսաւոր, մազերը՝ խոիւ, կուրծքերուն վրայ՝ փայտէ խոշոր խաչեր: Յիշեցի, տարիներ առաջ տեսած փիլմ մը — այնտեղ կուրծքերուն վրայ կեռ խաչեր էին, այստեղ՝ խաչե՛ր: Միա՛կ տարբերութիւնը:

Սակայն, հատորի կէսին չհասած, մըթնոլորտը կը զառնայ աւելի կենդանի: Կը հեռանայ տեղ – տեղ՝ հին « Աղէտը » կրկնող խօսքի քլիշէներէն. ասիկա՝ նոյնպէս կը հեռանայ տեղ – տեղ՝ հին « Աղէտը » կրկնող խօսքի քլիշէներէն. ասիկա՝ նոյնպէս եթէ կ'ողեկոչէ կրակը անապատի աւազին, որուն վրայ օր մը պառաւը քալեց անօթի: Ահա՛ վերյիշում՝ որ պարզ կրկնում չէ· հին վէրքով՝ նորը կ'արժեւորէ, կը ստեղծէ տպաւորիչ զուգահեռ մը, որուն թափը կը մօտենայ Դէպքի ուժգնութեան: Անչուշտ հո՛ն ալ « հրաշք »ը յաճախ չէ որ կը պատահի: Ոչ–հայ մարդուն ցաւին թափանցելը, իր կարիքին, փաստ մը կրնայ ըլլալ սեփական անցեալի ցաւը տիրապետած ըլլալու: Ադդարեան կ'ուրուագծէ այս փորձը, բայց միայն կ'ուրուագծէ· եւ Սալմային ղունադեղ հագուստը՝ ուրուագիծ մըն է, դոյն չէ: Գաղափարներու գետնին վրայ, ուշագրաւ է եւ ցնցող՝ մատնանշումը « խաչ կրող » հրէշներուն (կեռ խաչի ոզեկոչումին զուգահեռ)· սկսա՞ծ ենք թօթափել՝ խաչին մէջ միշտ բարեկամ, « այլազգի »ին մէջ միշտ թշնամի տեսնելու դարաւոր բարդոյթը···: Եթէ միայն ա՛յս ըլլայ Ադդարեանի դիրքին նպաստը՝ արդէն բան մըն է, եւ ո՛չ արհամարհելի բան: Նոյնիսկ՝ եթէ յառաջդիմական գաղափարները չեն բաւեր միշտ՝ վաւերականութիւն հաղորդելու գրուած էջի մը, եւ գրողին զգայնութիւնը ազատագրելու՝ անցեալը կրկնելու մեղքէն:

Գ. « ՁԵՂՔՈՒՆ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐ »

Վեհանոյշ Թէքեանի « Ձեղքուած Մանրանկար »ը աւելի եւս ձերբազատ է վերյիշեալ կրկնողութեան կամ « զոհ »ութեան մեղքերէն: Կ'անդրադառնանք, որ աւելի եւս այս վայրին, այս ժամանակին մարդն է — եթէ չենք սխալիր մեր դատումին մէջ: Տարիքի՞ հարց: Բայց Թէքեանի մօտ որոշ ճիղ մը արդիական երեւալու՝ կը վտանգէ էջերուն մէկ մասին խորքը: Վաւերականութիւնը:

Օր մը առաջ եկած էր մեզի: Հինգ ընկերներ էին, գէնքի եւ երազի ընկերներ: Մտած էին ֆլաշնիֆոփներով, որոնց տեսին ծանօթ էինք այնպէս ինչպէս տարիներէ ի վեր ճոյն աւտոտուին մէջ ապրող ննիգուկը՝ յովազին: Թելադրած էին որ չվախնանք, համբերենք, ֆանի մը օր պիտի կոռւին մեր պատշգամէն· ինչ կարիք որ ուներնանք ապսպրենք իրենց: Համալսարանական տղաք՝ կարեւորը կեանքի մէջ խոէալ ունենալն է, ըսին· պիտի չլիճնք մեր երկիրը, մեզմէ աւելնաւերջին կոռւողին գոյութիւնը իսկ բաւարար է նոր Լիբանանի մը ձեւակերտումը հաւանաւորելու, ըսին: Մօտս ճստողին տարիքը հարցուցի: Տասնուէ: Աւուրը՝ Նաբիէը: Ձեռքին մէջ ունեցած կլոր եւ գլանաձեւ ձեռնառումքերը *պոնպոն* եւ *համաակ* կոչեց: Մեղմ չե՞ս, մայրդ ինչ դիրքորոշում ունի: Մայրս հինգ որդիները պայմաքի հանեց, ես եղբայրներուս կրտսերագոյնն եմ, բացատրեց: Տասնուէ տարիք չէր· տասնուէ գարնան կրակ կար աչքերուն մէջ, տասնուէ տարուան խենթութիւն: Խումբին ամենաքուռն կոռւողն էր, արկածախնդրութիւններու ակնկալութեամբ լեցուած, պատրաստ գոհունալու: Գաղափարին պէս մահն ալ շարունակելի է, կ'ենթադրէր: Չէր ընդուներ որ գաղափարը միայն շարունակելի է, որովհետեւ ապրող բջիջներ կըրնան ըլլալ, որոնք շարժում կը յառաջացնեն· գաղափարը կը յառաջանայ կամ կը նահանջէ, բայց կը շարժի անպայմանի· կ'ապրի՛: Իսկ մահը տեղութեան մէջ կէտ մըն է· լուռ, մռայլ, անշարժ· կա՛մ ակնթարթ մըն է ժամանակին մէջ, կա՛մ անթարթ յաւիտենութիւն: Ես մեռնելէ չեմ վախնար, ըսաւ, հերիք ինչ֊որ միսը իրենք կերան, ոսկորը նետեցին մեզի:

Ցաճախ զգացուող « թերեւութեան » մը, զրկում « զերծութեան » (ժխտական առում) մը կողքին՝ ցնցող ներկայի մը պահերը չեն պակսիր « մանրանկար »ին մէջ: Հո՛ն է որ մայրը պիտի վերյիշէ Թուրքին վերապահուած անէծքը, տայ գոյն՝ « Թուրքէն աւելի պէշ » պինեալներու: Ցաճախ կենդանի տիպարներ, թերթավաճառ փոքրիկէն մինչեւ « այլազգի » դաղափարախօս մարտիկը՝ իր ողբերգական վախճանով՝ մեզ կը « կացառէն » ի նպաստ այս հատորի բերած նոր չունչին: Այլ հարց՝ չեն հաւնիր արդարացնելու « ներածական »ի առաջադրանքներուն վրայ հաստատը ծրագիրը, որ, մէկ կողմէ, ամբողջութեամբ չի տիրապետեր սեփական երեք էջի բովանդակութեանը: Ցամենայն դէպս, Թէքեանի դիրքին չափազանց կարելի է բաներ ըսել, մեկնելով անկէ՝ հարցադրումներ ընել· ա՛յս է հիմնականը: Դիրքին յարաբերաբար « հին » բնոյթը (լոյս տեսած 1977ին, մէկ երեքը՝ 1978ին), եւ անոր մասին արդէն խօսուած ըլլալը՝ կը մղեն սահմանափակելու այս պարբերութիւնը:

Ց. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

(Շար. 2)

ՀԱՅԿ. ԿՐԹԱՐԱՆ
ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Պաշտօնական բացումէն յետոյ, առաջին դպրոցական բուն տարեշրջանը ըլլալով, հետաքրքրական նկատեցինք ուղեւորել Ալֆորվիլի Սուրբ Մեսրոպ կըրթարանի ամէնօրեայ մանկապարտէզի ներկայացուցած պատկերը: Այս առաջադրութեամբ ալ Նոյեմբերի առաջին օրերուն այցելեցինք հաստատութիւնը եւ հանդիպում ունեցանք մատակարար մարմնի պատասխանատու անդամներու հետ:

Մանկապարտէզը կը հաշուէ 22 աշակերտ 2ուկէսէն 4 տարեկան եւ բաժնուած երկու դասարաններու: Այս թիւը կըրնայ անշուշտ փոփոխութիւններ կրել տարեշրջանի ընթացքին· անասրբերբաբար յաւելում կամ նուազում, տրուած ըլլալով այդ տարիքի աշակերտութեան յաճախութեան եւ ներկայութեան անկայունութիւնը: Դպրոցը բաց է երկուշաբթի առաւօտէն մինչեւ Ուրբաթ երեկոյ, մէջն ըլլալով Զօրեքշաբթին, ժամը 8էն 18ը: Կէսօրուան ճաշ կը արուի փոքրիկներուն: Պատասխանատու ուսուցչուհին՝ Սիլվա Էլմաճեան օգնական ունենալով Զինա Պետրոսեան, կը կերարկէ մանկապարտէզներու կրտսեր դասարանի ծրագիրը մանկավարժական յատուկ եղանակներով եւ հայերէն լեզուով: Այլ խօսքով մանկական դաստիարակիչ խաղեր, ձեռային աշխատանքներ, երգ, զբօսագրութիւն, մարզանք, զարթնումի զանազան գործունէութիւններ եւայլն·· եւ այս ամբողջը հայերէն լեզուով: Ֆրանսերէն լեզուն մուտք պիտի գործէ մեծերու դասարանին, այսինքն չորսկուկէսէն հինգ, վեց տարեկաններուն, պատրաստելու համար նախակրթարանը: Առայժմ, ինչպէս ըսինք, նման դասարան գոյութիւն չունի: Երկու դասարաններն ու ճաշարանը իր խոհանոցի բաժինով լուսաւոր եւ հաճելի սրահներ են մեծ մասամբ սարքաւորուած եւ կահաւորուած: Կրթաթոշակ չկայ, մանկապարտէզը բոլորովին ձրի է, ճաշն ալ մէջը ըլլալով:

Մանկապարտէզի կողքին կան հայերէնի դասընթացքները, երեքշաբթիէն մինչեւ Ուրբաթ, զանազան դասարաններով, մակարդակներով: Զօրեքշաբթի օրը միայն երեք դասարան ցերեկը եւ մէկ դասարան դիշերը· այս վերջինը պաքալօրէայի ենկնածուներուն համար: Աշակերտութեան ընդհանուր թիւը 120 է: Ուսուցչուհիներն են՝ Տիկիններ Վերոնիկ, Պերճուհի եւ Նուէրիկ: Այս դասընթացքները եւս ձրի են:

Կրթաթոշակ չըլլալով կրթարանի ընդհանուր պիւտճէն կը փակուի, աւելի ճիշդ պէտք է փակուի նուիրատուութիւններով, նպաստներով եւ ձեռնարկներու հասոյթով: Այս միտումով ալ մատակարարմանը կը հաւատայ որ ծնողքը պիտի ըլլայ առաջին նուիրատուն, ոչ միայն խնդիրը ձեռնարկելով, այլ հաճելի տեսարան մը կը պարզէին իրենց խաղերով: Քիքին կռնակի վրայ կը պահէր, վարդապոյնի զարնող ճերմակ փորը անկած, իսկ կատուն՝ անոնց չունեցաւ եւ միշտ փխրիկ մնայ՝ կը սկսէր լեզուն հանել եւ լիզուըրտել չունին բազմաթիւ ծիծիկները: Ասիկա՝ Քիքին առաւօտեան արդուզարդն էր: Ցետոյ յանկարծ կը ցատկէր, կը թօթուըէր եւ փխրիկին վրայ յարձակելու պէս կ'ընէր: Կատուն, իրրեւ թէ վախցած, կը փախչէր անկիւն մը, Քիքին հետէն, դունչովը հարուածներ կու տար, խաղնելու ձեւեր կ'ընէր եւ միասին կը ցատկըրտէին, փոխն ի փոխ իրար հալածելով եւ հալածուելով: Այնքան հաճելի էր, նոյն ատեն անսովոր — «Շունն ու կատուն» — որ մեր տունին մէջ պարզուող այս խաղերուն մասին յաճախ կը պատմէի դուրսը, բարեկամներու:

(Շար. - 5)

ԵՐԱԶԱՅԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

«ԵՍ ԾԱՌ ՄԸ Կ'ՈՒԶԵՄ...»

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Եւ ահա, Քիքին պատմութիւնը: Քիքին մեր շունն էր: Հալէպ, Ֆրանսացի ընտանիքի մը մօտ ապասուհի Սանդուխտը, տարեց աղջիկ մը, նուէր բերաւ:

– Շունը վեց հատ ձագ հանեց, մէկը ղողցայ, ձեզի բերի: Աւիկա չատ յարգի շուն է, Եւրոպացի է···

Թերեւս փնտռուած տեսակէն շուն մը էր: Շուները կը սիրեմ, բայց տեսակներէն չեմ հասկնար: Բռունցքի մը մեծութեամբ բան մըն էր, երբ բերին, ու մեծնալէն ետքն ալ կարպիս Զրբաշեան – նենց Վանէն բերուած կատուին, Վանի – կին չափէն քիչ մը աւելի մեծցաւ ու այդպէս մնաց: Պզտիկ Պարգեւը Քիքի դրաւ շնիկին անունը, ես չսիրեցի: Քապարէի հոտ մը կար Քիքիին մէջ, բայց Պարգեւին սիրտը չկոտրելու համար Քիքին ընդունուեցաւ: Մեզի հետ Պէյրութ բերինք: Զարմացանք մէկը հաւատացուցած էր թէ սահմանապլուխին վրայ շուներն ալ ինքնութեան թուղթ կը պահան – ջեն եւ խեղճ կինը փէչերուն տակ կը պահէր չարունակ, զինուոր մը տես – նելուն պէս: Մայրիկիս մինակութեան ընկերը դարձաւ: Ցաճախ կ'ըսէի·

– Այս շունը, մուշտակային առատ մազերով եւ շագանակի փայլով՝ պերճանքի առարկայ մը պէտք է համարիլ քան թէ օգտակար ներկայութիւն մը: Վստահ եմ, գող մը գայ՝ հաշել անգամ չի կրնար վախէն:

– Ինչ ընեմ, ամբողջ օրը ինծի մինակ ձգես երթաս նը, հետը խօսելիք մէկը կ'ունենամ···

Բայց Քիքին գոյց տուաւ թէ պերճանքի առարկայ մը չէ, ի պահանջել հարկին կռուիլ պիտի: Եւ ի՛նչ կռիւ···

Հալէպի եւ Պէյրութի մէջտեղ տարի մը Ալէյ բնակեցանք: Քաղաքէն տասը – քսան վայրկեան միայն հեռու էր, վարձքերը աւելի աժան եւ այլ առաւելութիւններով: Կը մտածէի մնայուն կերպով հոս հաստատուիլ, բայց յետոյ գործնական չեկաւ: Հալէպէն ուղղակի Ալէյ լչնանք, նախօրօք վարձած տունս:

– Այս տունին մէջ մուկ կայ, կատու մը պէտք է, ըսաւ մայրիկս:

– Կատուն ալէկ, բայց Քիքիդ հետ ի՞նչպէս պիտի ապրին: Շունն ու կատուն, թուանեանը···

– Առնենք սուտ խօսքեր են, կատու մը պտնենք, ես գիտեմ ընելիքս:

– Դուն գիտես:

Գետնայարկի սիւրպիւ ընտանիքին տըղաքը – ատո տէրերն էին եւ հաւանաբար իրենք ալ մուկի խնդիրը ունէին – չուտով պզտիկ, սեւ սեւ կատու մը բերին: Քիքին, կատուն տեսածին պէս, սկսաւ մռլտալ, մազերը տնկուեցան, ակռանները սպառնալից՝ յարձակելու պատրաստ: Մայրիկս անմիջապէս շունը գիրկը առաւ, սկսաւ շոյել անոյշ խօսքերով, մինչ կատուն, սարսափէն սմքած, կը դողդղար: Անհաւատալի բայց իրաւ՝ այդ երկու անհաշտ կենդանիները շուտով բարեկամացան: Առաջին դիշերը միայն մայրիկս պէտք տեսաւ կղպուած պահարանի մը մէջ դնել կատուն, Քիքին քովը պահելով, առ ի զգուշութիւն: Յաջորդ օրերուն, ոչ միայն խնդիրը չեզաւ, այլ հաճելի տեսարան մը կը պարզէին իրենց խաղերով: Քիքին կռնակի վրայ կը պառկէր, վարդապոյնի զարնող ճերմակ փորը անկած, իսկ կատուն – նուն չունեցաւ եւ միշտ փխրիկ մնաց – կը սկսէր լեզուն հանել եւ լիզուըրտել չունին բազմաթիւ ծիծիկները: Ասիկա՝ Քիքիին առաւօտեան արդուզարդն էր: Ցետոյ յանկարծ կը ցատկէր, կը թօթուըէր եւ փխրիկին վրայ յարձակելու պէս կ'ընէր: Կատուն, իրրեւ թէ վախցած, կը փախչէր անկիւն մը, Քիքին հետէն, դունչովը հարուածներ կու տար, խաղնելու ձեւեր կ'ընէր եւ միասին կը ցատկըրտէին, փոխն ի փոխ իրար հալածելով եւ հալածուելով: Այնքան հաճելի էր, նոյն ատեն անսովոր — «Շունն ու կատուն» — որ մեր տունին մէջ պարզուող այս խաղերուն մասին յաճախ կը պատմէի դուրսը, բարեկամներու:

(Շար. - 5)

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԶԱՐԵՆՑԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԿՈՑԹ

«Ուրարտու» մշակոյթի տան մէջ տեղի ունեցած է եղիչէ Զարենցի նուիրուած երեկոյթ մը, որուն ներկայ եղած են հայկալ-Ամուր մայրուղիի չինարարնե – րը: Զեկուցումներ կարդացուած են Զա – րենցի կեանքին ու գործին մասին եւ արտասանուած են իր բանաստեղծութիւն – ներէն:

կարար մարմինը կը պատրաստէ Դեկ – տեմբերի սկիզբին համար մեծ հացկե – րոյթ մը հրաւիրելով չրջանի բոլոր հայ ընտանիքները որոնք իրենց ներկայու – թեամբ ցոյց պիտի տան թէ Ալֆորվիլի ժողովուրդը ինքզինքը կապուած կը զգայ այս գործին, իր զարգացին: Այս գծով ծնողական միութեան մը ստեղծումը ան – հրաժեշտութիւն կը թուի:

×

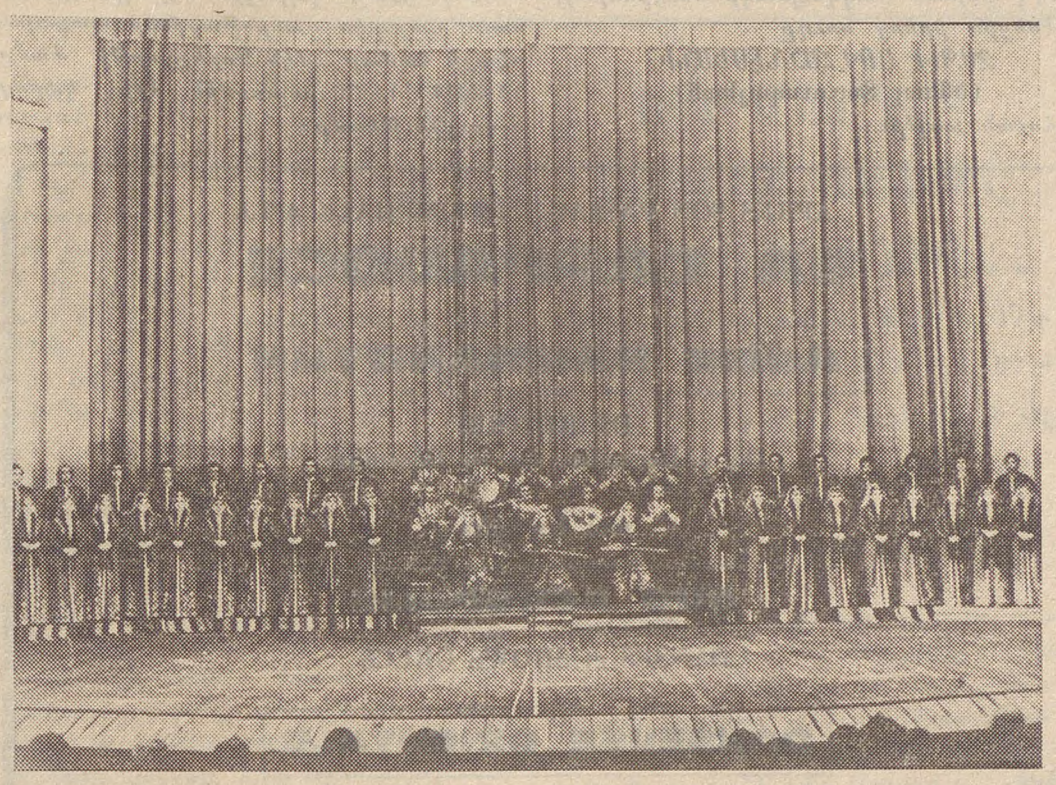
Այս կարգ մը թուական, կազմակեր – պական, ուսումնական եւ մատակարա – րական տեղեկութիւններէն յետոյ կ'ու – զենք դնել հետեւեալ հարցը, մանկա – պարտէզին վերաբերեալ: Պարզուած պատկերը գոհացուցի՞չ է: Առանց յա – ղորդութեան կամ ճախողութեան մասին խօսելու ըսենք մէկ բառով՝ ո՛չ: Ոչ, որովհետեւ 22 աշակերտ հինգ հազարէն աւելի Հայութիւն հաշուող ամիսի չըր – ջանի մը համար պարզապէս խղճալի է: Ոմանք պիտի ըսեն թէ դեռ սկիզբ մըն է· այո, բայց յաճախ սկիզբը աւելի խան – գաղառութիւն կ'ըլլայ, յաճախ սկիզբն է որ կը պայմանաւորէ ապագան: Այս կամ այն ձեւով, անգամ մը եւս Ֆրանսահայը ցոյց կուտայ թէ արամադրուած չէ իր զաւակը լինքնաբերաբար, բնականօրէն հայ ուսումնարան դրկելու: Ինչո՞ւ: Պատ – ճառներ կան անշուշտ, չենք ըսեր ար – դարացի, բայց կապուած տեղական պայ – մաններուն, մթնոլորտին, տեղական կեանքի, քաղաքակրթութեան չափանիշ – ներուն, եւայլն, զորս կ'արժէ ուսում – նասիրել յատուկ յօդուածով մը:

Դարձեալ գրենք ու կրկնենք որ ուսում – նարան մը, մշակութային կեդրոն մը կա – ուցելը, բարձրացնելը համեմատաբար դիւրին է, կեանքով լեցնելը դժուար է:

Ֆրանսայի Հայը լինք պէտք է զգայ ան – հրաժեշտ կարեւորութիւնը իր կրթական եւ մշակութային հիմնարկներուն եւ նախ զօրացնէ եւ ճոխացնէ զանոնք, զարգնէ բարգաւաճ ու արդիւնաբեր ու մտածէ ապա ընդլայնելու անոնց ցանցը:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

«ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ» ԵՐԳՈՒՊԱՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԽՈՒՄԲԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 22էն սկսեալ Հայաստանի «Թաթուլ Ալթունեան» երգուպարի ազ – գային խումբը զանազան ներկայացում – ներ պիտի տայ Ֆրանսայի կարգ մը քա – ղաքներու մէջ, Փարիզէն սկսեալ:

Խումբը, որ այսօր կը կրէ իր հիմնա – դրին անունը, ծնունդ առած է 1938ին: Կոչուած է պահպանելու հայկ. փոլքլո – րին ոգին, ինչպէս ըրած էր Կոմիտաս, 1915էն առաջ գիւղէ գիւղ հաւաքելով ժո – ղովրդական երգեր:

1939ին իսկ չումբը մասնակցած է Մոս – կուայի «Հայ Մշակոյթի Փառատօն»ին եւ այս առաջին «քննութիւնը» դժուա – րահաճ հասարակութեան մը առջեւ, յա – ջողութեամբ պսակուած է: Այդ օրէն, խումբը չանգ չէ խնայած գոհացում տա – լու համար ամէնէն պահանջկոտ հանդի – սականներուն: o

Յաջորդաբար ներկայացած է Լենին – գրադ, Կիեւ, Բաքու, Թիֆլիզ, Բելօ – ռուսիա, Կեդրոնական Սիբիր, ապա՝ արտասահման.— Պուլկարիա, Հունգա – րիա, Չեխոսլովաքիա, Եուկոսլաւիա, Լիբանան, Սուրիա:

1972ին մասնակցած է երգուպարի խումբերու միջազգային մրցումին, Թու – նուզ եւ արժանացած Ա. մրցանակին ոսկեայ մետալով: Շրջագայողները կա – տարած է նաեւ Ալժերիա, Եգիպտոս, Սենեգալ, Քենիա, Լիբերիա, Ղանա: Խումբին կարեւոր աշխատանքը եղած է մշակել ու ներքաշնել հայկական պարը, զայն պահպանելով օտար ազդեցութիւն – ներէ:

1977էն ի վեր խումբը վստահուած է Տիկին Էմմա Մատուրեանի, որու կ'օժան – դակէ բեմադարձի վարպետ՝ Ազատ Ղա – րիպեան:

Այս խումբին առթիւ Շոստակովիչ ըսած է.— «Ազգ. արուեստը պէտք է տիեզե – րական ըլլայ: Ազգ. գոյնը պէտք է ընդ – գրկէ աշխարհի բոլոր գոյները: Ցուզ – ուեցայ տեսնելով Հայաստանի երգու – պարի ազգ. խումբը, որու ներկայա – ցումները Արուեստի մեծ ոճեր են ինծի համար. այս ներկայացումները կը ցո – լացնեն այս տաղանդաւոր, խանդավառ ժողովուրդին անցեալ ու ներկայ պատ – մութիւնը»: Իսկ Մօյսէեւ հետեւեալ կարծիքը յայտնած է.— «Մեծ արուեստ է եւ միաժամանակ առաջին հանդիպումս այս խումբին հետ: Իւրաքանչիւր տեսա – րան կը յայտնաբերէր նոր կիրք մը: Իր ներկայացումէն յետոյ, ինքզինքս բարե – կամը կը նկատեմ այս խումբին: Հա – յաստանի երգուպարի ազգ. խումբը լաւ կրցած է պահպանել հայ ժողովուրդին ոգեկան գանձերը: Պատւո: »:

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ – ՀՈԳԵՃԱՇԸ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Նոյ. 11ին յիշատակուեցաւ մեզմէ յաւէտ բաժնուած սիրելի անդամ – անդամուհի – ներու անմոռաց յիշատակը՝ հոգեհան – գիստի պաշտօնով Փարիզի Ս. Յովհան – նէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, որմէ վերջ կոկիկ բազմութիւն մը ուղղուեցաւ դէպի Մշակոյթի Տունը, ուր արդէն պատրաստ էին սեղանները եւ դեռ աւելցուեցան ու – րիշ սեղաններ եւս:

Փարիզի մասնաճիւղի ատենապետուհի Տիկին Գաբոյեան բացումը կատարեց յի – շեցնելով Կապոյտ Խաչի անցեալի եւ ներ – կայի բոլոր հիմնադիր անդամուհիները եւ հրաւիրեց վայրկեան մը յոտնկայս յարգելու անոնց խնկելի յիշատակը: Ապա «Հայր Մեր»ով մը սկսաւ ճաշը: Ճաշէն վերջ խօսք տրուեցաւ Տիկին Սէրէնկիւլեանի որ առաջին հիմնադիրը – ներէն մէկը եղած է, նաեւ Տիկին Ցով – սէփեանի որ ներկայ Շրջ. Վարչութեան վոխ – նախագահուհի է, ապա Տիկին Թադէոսեանի, որոնք դրուատիքը ըրին մեզմէ առյաւէտ բաժնուած ընկեր–ընկե – րուհիներուն:

Եղաւ փոքրիկ գեղարուեստական բա – ժին մը լինքնաբերաբար ներկաներուն կողմէ, նաեւ փոքրիկն Զաւէն Խաչատուր – եան Փարիզի դպրոցի աշակերտներէն մե – ներկեց եւ արտասանեց: Սոյն հոգեճա – շին իրենց ներկայութեամբ քաջալերեցին Շրջանային Վարչութեան չորս ընկերու – հիները:

Ինչպէս ամէն տարի այսպիսի առիթ – ներով, Պր. Գ. Ամիրայեան իր մասնակ – ցութիւնը բերաւ տամատալի գերը առ – նելով, զոր կատարեց յաջողութեամբ:

Ճաշէն վերջ լինքնաբուխ նուէրներ ալ եղան լի նպաստ Փարիզի մասնաճիւղին՝ կոկիկ գումար մը ապահովելով: Ապրին Կապոյտ Խաչուհիները եւ անոնց սատա – րող մեր ազնիւ ժողովուրդը:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ԴԱՂՁԻԿԻ ԴԱՂՁԻԿ

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԷՍԻ Հովիտի չրջանը (Սան Ֆերնանտօ – Վալի) հիմնուած է Հ.Մ.Ը.Մ.ի նոր մասնաճիւղ մը, որ արդէն իսկ կազմած է սկաուտական խումբեր եւ նչա – նակուած է առժամեայ վարչութիւն մը, որուն առենապետն է Կարօ Պետրոսեան:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

Բ.

Հիմա մտքովը կը տեսնէր որ հա – րուստ բուսականութեան մը մէջէն՝ ոս – կեզօծած եւ արբշիռ, մթնոլորտին մէջ շայլօրէն սփռուած ցոլքերէն, ինքը կը քալէր մեղմիւ, գլուխը ծածկած ճեր – մակ քօղի մը տակ այն նեղ եւ երկայն ճամբուն մէջէն ուրկէ ա՛յնչափ անգամ անցած էր տղայութենէն ի վեր· ու եր – կու կողմն ածուներուն մէջ ծաղիկները ի – րենց բուրումնաւէտ բաժակները կ'եր – կարէին դէպ երեն ու արահետը կը թուէր պերճօրէն հագնուած՝ արեւին լայն ու ներմակ արատներով· իր ոտքերուն տակ աւազները կ'երգէին հրճուանքէ, այն – քան իր ճերմակ եւ նրբին սիլուէթին կա – րօտը ունէին անոնք:

Օ՛հ, այդ կուրցնող եւ չողչողուն ա – րեւը որ զինքը կը տաքցնէր եւ որուն նայեցաւ օրօրոցին· պզտիկը միշտ կը քնանար· առաւօտուան սովորական քու – նէն էր ասիկա երկայն եւ հանդարտ· ա – պահովուած՝ էվա նորէն ուզեց պառկիլ սրտին խառնուիլը եւ պարապ ատամոք – սը չզգալու համար.— Անորէն ալ չու – չանար, խորհեցաւ:

Մտածումէ մտածում վերադարձաւ իր սիրելի երազին· երկու տարուան մէջ ի՛նչպէս ամէն բան փոխուած էր:

Ատեն մըն ալ օրեր եղած էին որ ըս – պասած էր Անորէին, բարախուն ու տենդագին անհամբերութեան մը մէջ· իրենց արտաքեզումներուն մէջ կուչ ըս – տամոքսով ի՛նչպէս զիւրին արհամար – հած էին վաղուան անօթութիւնը· բայց այդ վաղը եկած էր արդէն· ու անո – ղոք, մաշեցնող անօթութիւնը իր ան – նուաճելի արհաւիրքովը իրենց հոգւոյն մէջ սպրդած էր, ալ դրեթէ տեղ չձգե – լով ուրիշ զգացումի· հիմակ ալ գիրար կը սիրէին անշուշտ բայց ասիկա այ – լեւս միեւնոյն չղթային կապուած գըժ – բախտ ընկերներու համերաշխութիւն էր միայն· կրնայի՞ն ալ հիմա առջեւնին պէս գիրար սիրել քանի որ յամառող թշուառութիւնը գիրենք փոխած էր, ու երկուքն ալ տարբեր արարածներ եղած էին բարոյապէս եւ ֆիզիքապէս:

Դառնութեամբ բոպէ մը լինքզինքը դի – տեց· իր սեւ չրջազգեստը արդէն վեր – ջին հեւքերը կը յիշեցնէր ոգեւոր պըճ – նասիրութեան մը· անիկա թոյլ եւ ան – պաճոյճ կը փռուէր անկողնին վրայ սը – գաւորելով զինքը, անկողինը, բոլոր սենեակը: Ամօթով նայեցաւ կօշիկնե – րուն եւ իր ձեռքերուն տեսքը աչքերը բոլորովին ամպոռեց: Մէկէն ի մէկ դէ – լուխը դրաւ բարձին, աչքերը փակեց եւ նորէն առեն մը տեսիլքներ անցան իր մտքին մէջէն· նախ կիզիչ արեւը իր չեշտակի ճառագայթներուն պերճան – քովը բեղնաւոր, ու չէնքերը լուսահեղ չողիներու լոդանքին մէջ ճերմկած, իր ականջներուն բզզիւնը կը փոխուէր հե – տզհետէ երկնցող, կախարդիչ երգի մը այն վաղեմի եւ ընտանի երգերէն մէ – կուն որոնց յիշատակը իր անահման դժբախտութեան մէջ կ'երգէր յաճախ, հոգին ամոքելով նոսթալժիի հառցնող ցաւերէն:

Էվա ձեռքի մը հպումին ներքեւ լինք – զինքին եկաւ· Անորէ քովը կեցած էր արդէն· սանդուխներէն վեր այնքան ա – րագ ելած էր որ չնչասպառ՝ չէր կրնար խօսիլ· իր աճապարանքին մէջ դուռը կէս մը բաց ձգած էր· տենդոտ չարժումով մը գլխարկը հանեց եւ նետեց սեղա – նին վրայ· յետոյ էվային քով անկողնին վրայ նստաւ:

(Շար.— 8)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Պարեա Բամպուքճեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Աթթա Սեբոբեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի, Նոյ· 25, Փարիզի Ս· Ծովհ· Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր և մեծ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ԲԱՄՊՈՒՔՃԵԱՆԻ

(ծնեալ Իսպիրեան)

յիշատակին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիատակը յարգողներուն։

LES AMIS DE LA
FONDATION MARIE NOUBAR

JOURNEES D'AMITIE

au profit des étudiants arméniens boursiers

Samedi 24 Novembre de 14 à 19 h.
Dimanche 25 Novembre de 14 à 22 h.
CITE UNIVERSITAIRE
57, Bd. Jourdan,
Métro Porte - d'Orléans
Facilité de Parking
Cadeau de Noël, Parfumerie, Jouets
Livres, Disques, Cartes de vœux,
Foulards, Cravates, Parapluies, Jupes
Chemisiers, Linge de maison,
Layette, Alimentation
BUFFET
SPECIALITES ARMENIENNES
le Dimanche 25 Novembre
de 16 h. à 18 h.
ANNIE D'ARCO
dédicacera ses disques
ARTHUR CONTE
JACQUES FAIZANT
VARVARA BASMADJIAN
signeront leurs ouvrages
Grande LOTERIE : un Week-end Air Inter à Nice, pour deux personnes

ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎ

Վիէնի Հայ Ազգ· Մխիթեան վարչութեան տարեշրջանը լրացած ըլլալով, ընդհ· անդամական ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամներն ու Վիէնի բոլոր ազգայիները անխտիր, Նոյ· 25, Կիրակի առաւտու ժամը 9·30ին, Կիսախչլիի սրճարանին վերի յարկը, Փլաս Սէն Մօրիս։

Օրակարգ·— Ա.) Վարչութեան գործունէութեան դրաւոր զեկուցում, եւ Բ) Նիւթական հաշուետուութիւն եւ գործութը հետաքրքրող ընթացիկ հարցեր։ Մանրամասնութիւնք տեղւոյն վրայ։

Ծանօթ·— Ներկաներուն թիւը մեծա – մասնութիւն կը համարուի։

ՇՆՈՐՀԱՒԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկ· Ժան Ցովհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ· Ժաք Ցովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկ· Կի Նոքոլա եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ· Ժան – Փօլ Կրուսոն եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ· Կարապետ Ճամճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկ· Կարապետ Ճանիկեանեւ Համայն Ճանիկեան, Շալճեան, Մարգարեան, Տամլամայեան, Փիլոյեան ընտանիքները չնորհակալու – թիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, մամուլով, հեռա – պրով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով բաժնեցին իրենց սուգը

ՋԱՊԷԼ ՑՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆԻ

(ծնեալ Տաւուտպայեան)

մահուան առթիւ։

ՃԱՇ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻՆ

Շաբաթ, Դեկտ· 1, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ
Salle des Fêtes Voltaire (Alfortville)
Մասնակցութեամբ
ՊԵՏԻԿԻ ԻՐ ՆՈՒԱԴԱԽՈՒՄԲՈՎ

ՊՕՄՈՆԻ ՄԻՋ

Կազ· Ճաշի դպրոցին մէջ կը տրուին նաեւ հայերէն դասընթացքներ պաքալորէայի համար ամէն Ջորեքշաբթի ժամը 13·30էն 14·30 բոլորովին ձրի, կարող ուսուցչութեամբ։

APRES SON PASSAGE TRIOMPHALE A LA

LA CAPPADOCE

Adiss HARMANDYAN

DE RETOUR
Du 6 Décembre au 16 Décembre

tous les soirs

DUO ACROPOLIS

DANSES et SHOWS GRECS

DANSEUSE ORIENTALE

ET

YORGANTZ

DINER DANSANT AVEC L'ORCHESTRE CAPPADOCE

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

UNION GENERALE
ARMENIENNE DE BIENFAISANCE

Léon Jamgotchian

EXPOSITION RETROSPECTIVE
« LA NATURE ET LES ETRES »
Peintures — Aquarelles — gravures
Lithos — dessins
17-24 Novembre
Heures d'ouvertures de l'exposition
14 h. à 20 h. du Lundi au Samedi
11 h. à 20 h. le Dimanche
au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկ· Նուպար Փափազեան կը նուիրեն 100 ֆր· (տասնալ «Ցառաջ»էն) Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին Թագուր Տիրատուրեանի մահուան առթիւ։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

VENDREDI 23 NOVEMBRE à 21 H.
Salle du Grès-Martigues, organisé par l'Association des Arméniens de Martigues - L'Etang de Berre et office Municipal
Socio-Culturel de Martigues

CONCERT

avec

La Chorale
SAHAK - MESROB

sous la direction de
H. YELMAZIAN
au piano : J. YELMAZIAN
AU PROGRAMME :
Komitas, Brahms, Babadjanian, Shubert ,Bartévian, etc.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէրը Տիկնանց վարժարանի Ընդհանրական մարմնակալութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները·—

Տէր եւ Տիկ· Ս· Գարծունեան 500 ֆր·, Տիկ· Ե· Վ· Իշքալացեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։ Գասնիկեան եւ Պօյաճեան ընտանիքներ 250 ֆր· Գ· Գալուստեանի մահուան առթիւ։

Վարժարանի հարիւրամեակին առթիւ ալ նուիրած են·— Մարսէյլի նախկին Սանուհիներու Մխիթիւնը 10·000 ֆր·, Յ· Հայրապետեան (Լը–ան–Փրովանս) 1000 Տէր եւ Տիկ· Ն· Պալեօզեան (Նիս) 500, Ն· Պիւլլիւքեան 250 ֆր·։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Դպրոցասէրի նախկին Սանուհիներու Մխիթիւնը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները·— Պր· Ալթունեան 1000 ֆր·, Վասպուրականի Հայր· Մխիթիւն 500, Մարսէյլ քաղաքի Կազ· Ջաչ եւ Տէր եւ Տիկ· Սուֆճեան 300ական, Տէր եւ Տիկ· Գասլճեան, Տէր եւ Տիկին Ջիւրիքճիչեան (Լօզան), Տիկ· Կարապետեան, Մշակ· Մխիթիւն, Տէր եւ Տիկ· Աւետուր Քէօսէեան, Տէր եւ Տիկ· Մկրտիչեան, Տէր եւ Տիկ· Սարգիսեան 200ական ֆր·, Պօմոնի Կազ· Ջաչ 150, Տիկ· Նազարեան, Տիկ· Մարկոսեան, Տէր եւ Տիկ· Պապանեան, Տէր եւ Տիկ· Գազարեան, Տէր եւ Տիկ· Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկ· Սահաթճեան, Տիկ· Աբրեմիա Ազգումանեան 100ական ֆր·, Տիկ· Աբրիկեան 50 ֆր·։

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՌԻ ԿԱՑԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

ՎԱՐՈՒԺ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT
49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES
Tél. 793-64-02
Հոն պիտի գտնէք ընտիր ապրանքներ
Մատչելի գիներով
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ
FERMÉ LE LUNDI

NOEL ARMENIEN

DANS LES SALONS DE SOFITEL — SEVRES
Organisé par la Croix Bleue Arménienne d'Issy les Moulineaux

GRAND DINER DANSANT

Animé par l'orchestre

DES GAIDZAG'S

le Samedi 5 JANVIER 1980 à partir de 20 h. 30 jusqu'à l'aube
Réservation : 642-20-49 — 645-37-08 — 642-46-71

AVEC LE CONCOURS DE

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

JACQUES CHELELEKIAN vous propose

au départ de MARSEILLE

des VOYAGES-ARMENIE

JOUR DE L'AN ET NOEL A EREVAN

MOSCOU - EREVAN

2 nuits — 12 jours

CALENDRIER DES DÉPARTS

DEPART VENDREDI : — 28 Décembre
RETOUR JEUDI : — 10 Janvier 1980

PRIX : 3700 F + 150 F. TOUT COMPRIS

Prix établi le 1er Février 1979
INSCRIPTION 45 JOURS AVANT LA DATE DE DEPART

Prix comprenant : Transport aérien — Transferts — Séjour hôtel 1er classe en chambre 2 lits — Pension complète — Visites et excursions selon programme — Visa — Assurances.

programmes et calendriers 1980

nous consulter

Renseignements et réservations

Jacques CHELELEKIAN
87 la Canebière 13001 MARSEILLE
tél. (91) 95 90 12

et toutes agences HAVAS-VOYAGES de France — Org. Lic. 97

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
22
JEUDI
22 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.519
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.519

ՓԱՐԻԶԻ ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁԵՐԸ ԵՒ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

«ՖԻԿԱՌՕ» ԿԸ ԽՈՐԱԳՐԷ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ «ՎՐԻԺԱՌՈՒՆԵՐԸ» «ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ՓՈՒԼԻ ՄԷՋ»

—o—

Մեր նախորդ թիւով արդէն արձագանգ հանդիսացած էինք փարիզեան մամուլի յաւուրեան օգանաւային ընկերու – թիւններու դէմ կատարուած եղեռնա – փորձերուն մասին։ Տեղի անձկութեան պատճառով չէինք կրցած անդրադառնալ նաեւ Ֆիկառօի յօդուածին, որ այլապէս շահեկան էր։ Խորագրէն սկսեալ Ֆիկառօ յստակ դիրք կը ճշդէ։ Արդարեւ, հինգ սիւնակի վրայ խորագրով մը կ'ըսէ· ՀԱՅԿ· ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ «ՎՐԻԺԱՌՈՒՆԵՐԸ»՝ ՎՏԱՆԳԱՒՈՐ ՓՈՒԼԻ ՄԷՋ։ Ապա, կարճ խմբագրական ծանօթութենէ մը եաք, ուր կ'ամփոփէ իր նախորդ թիւով տուած լուրերը, բաւական երկար կը ծանրանայ պատահածին վրայ, նկար մըն ալ հրատարակելով։ Անշուշտ ուշադրութիւն դրաւողը գլխաւորաբար այն լուրթիւնն է, որ առաջին անգամ ըլլալով եղեռնափորձ կը կատարուէր ոչ–թրքական հաստատութեանց վրայ։ Եւ Ֆիկառօ ալ իր յօդուածը այդպէս կը սկսի.— «Առաջին անգամ ըլլալով, յարձակելով երկու ոչ–թուրք օգանաւային ընկերու – թիւններու վրայ, ճիշդ այն օրը երբ Յովհ.–Պօղոս Բ. Պապը կը յայտնէր Թուրքիա իր այցելութիւնը, հայկ· դիմադրութիւնը նոր եւ նշանակալից հանդրուան մը անցաւ այն պայքարին մէջ որու ձեռնարկած է վրէժը լուծելու համար պատմութեան առաջին ցեղասպանութեան։ Յարդ, արդարեւ, հայկ· դիմադրութեան երկու կազմակերպութիւն – ները՝ Հայաստանի Ազատագրութեան Դաշտնի Բանակ եւ Հայկ· Յեղասպանու – թեան Արդարադատներ միշտ յարձակած էին, երբեմն արիւնալի կերպով, Թուրք անձնաւորութեանց կամ հաստատու, – թեանց Թուրքիա կամ արտասահման։ Այս անգամ, Դաշտնի Բանակը, ըստ հեռաձայնային կանչի մը Ա· Էֆ· Փէ·ի ցուցադրական ձեւով տարածեց գործունէութեան իր դաշտը պայթուցիկ մեքենաներ դնելով օտար երկու ընկերութիւններու՝ Լուֆթանզա եւ Քա· Էլ· Էմ· կեդրոնատեղին « այն օժանդակութեան համար զոր կը բերեն Թրքական Քաշիմին » եւ որովհետեւ՝ « կ'անդիտանան Հայկական Դատը »։

Ֆիկառօ, ապա, ժամանակագրական Թուումը կ'ընէ յարդ կատարուած եղեռնափորձերուն եւ մահափորձերուն, ծանրանալու համար 1915ի ցեղասպանութեան վրայ, զոր առարկայօրէն կը նկարագրէ՝ « Հայկ· դիմադրութեան չարքաշինները կը կոթնին մէջտ այն ցեղասպանութեան վրայ որ հետեւեցաւ զանգուածային տեղահանութեան հրովարտակին, հռչակուած 1915 Ապրիլ 24ին Թուրքիոյ Ներքին նախարարին կողմէ։ 2 միլիոն 100 հազար Հայերու վրայ որոնք Օսմանեան կայսրութեան մէջ կ'ապրէին, մօտ մէկ մի – լիոնը կորսուեցաւ դէպի Սուրիա եւ Մեսոպոտամիա տեղափոխութեան ընթացքին կամ ջարդուեցաւ։ Ի տարբերութիւն պետական կառավարութեան որ ճանչցաւ հրէական ողջակիզութիւնը նացի վար – չակարդի օրով, Թուրքիա միշտ ուրացաւ այս ոճիրը։ 1973ին Մարսէյլի մէջ, ցեղասպանութիւնը ոգեկոչող յուշարձանի մը բացումը լուրջ տագնապ մը ստեղծած էր Ֆրանքեւթրքական յարաբերու – թեանց մէջ։ Հայ չարքաշինները կը պահանջեն պաշտօնական դատապարտու – թիւնը ՄԱԿի կողմէ այդ ցեղասպանու – թեան եւ վերադարձը Հայերուն Թուր – քերու կողմէ 1915ին, գրաւուած հողե – րուն։ Հայկ· ազգայնականութեան այս վերազարթնումը կրնայ բացատրուիլ ազ – դեցութեամբը հայ երիտասարդութեան վրայ ազդ· փոքրամասնութեանց գործու – նէութիւններուն, ինչպէս՝ Պաղեստինցի, Քիւրտ, Պասք եւայլն։ Եւ ժամանումովը Եւրոպա Լիբանանէն հասած հայ չար – քաշիններու, որոնք փախած են քաղա – քացիական պատերազմէն »։

Ֆիկառօ կրկնելէ եաք եղեռնափորձե – րուն մանրամասնութիւնները, կ'եզրա – կացնէ· « Ոճրային ոստիկանութեան քըն – նութիւնը դժուար կը թուի անհրաժեշտ վկայութիւններու բացակայութեան պատճառով եւ տրուած ըլլալով ահաբե – կիչներու զօրագունդերու չարժականու – թիւնը։ Աւտնք անկասկած կը ստանան օժանդակութիւնը Ֆրանսայի հայ գա – դութին, որ չուրջ 250 հազար հոգի կը հաշուէ որոնց 70 հազար անդամները փա – րիզ կ'ապրին »։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԵՀՐԱՆի ամերիկեան դեսպանատան տասը պատանդները փարիզի ճամբով դացին Ֆրանքֆուրթ։ Խոմէյնի հաստա – տեց թէ մնացեալ 49 պատանդները պի – տի դատուին իբրեւ լրտես մինչ Գարթըր կը սպառնայ զինեալ ուժի դիմել եթէ նման փորձ մը ըլլայ։ Տեղւոյն վրայ, Թեհրան, Խոմէյնի զօրաշարժի ենթար – կած է զանգուածները եւ ամէն օր քիչ մը աւելի կը նախատէ Գարթըրն ու Միացեալ Նահանգները։

Մեծ մզկիթը դրաւուած է առ – ջի գիշեր խումբ մը ահաբեկիչներու կողմէ, որոնք պատանդ բռնած են ներսը գտնուող հարիւր հոգի։ Հարցը, կ'ըսուի, կապ չունի Իրանի հետ այլ միջմահմետական հաստուածային խնդիր մըն էր, Շիիներու եւ Շիիներու հերձուա – ծի մը միջեւ։ Ստոյգ լուրեր չկային բայց կ'ըսուէր թէ արդէն տասը մեռեալ կար։

ԼՈՆԴՈՆի տեսակցութիւնը Նախագահ Ժիսքար տ'Էսթէնի եւ Տիկին Թաչըրի միջեւ ոչ մէկ արդիւնք տուաւ քանի երկու օր « խուլերու զրոյց » մը տեղի ունեցաւ։ Ժանօթ է, որ Մեծն Բրիտանիա չուզեր Հասարակաց Շուկային վճարել իր բաժինը առարկելով թէ ծանր է՝ համեմատաբար իր զուտ եկամուտին։ Միւս ընկերները կը պատասխանեն թէ այդ սկզբունքը չի կրնար ընդունուիլ եթէ նոյնիսկ կը հակցուի։ Ոչխարի հարցն այ լուծում չգտաւ, մինչ Ֆրանսայի մէջ ցոյցեր եղան։ Անգլիա Նոր Զելանտայէն (որ Հասարակաց Շուկայի անդամ չէ) ոչխար կը բերէ եւ կը ծախէ Հասարակաց Շուկայի անդամներուն ինչ որ անկայ Շուկայի անդամներուն ինչ որ անպարկեշտ կը գտնուի Ֆրանսացի ոչխար – բարոյներու կողմէ։

ԱԶԳ· ԺՈՂՈՎԸ, ինչպէս ապահով էր, մերժեց ընդդիմութեան ներկայացուցած արդելքի երեք բանաձեւները, պիտակի վերաբերեալ։

ՊՈԼՈՑ քաղաքական դիտութեանց համալսարանի փոխ–տեսուչը Փրոֆ· Տոկանայ սպաննուած է առջի օր, չորս անծանօթներու կողմէ երբ իր բնակարանէն դուրս կ'ելլէր։ Պարպուած 25 գնդակի վրայ 23ը ստացած է։ Վարորդն ու դըռնապանն ալ վիրաւորուած են։ Կ'ըսուի թէ ծայրայեղ – ձախ հարեւանները թերեւս փոխ–վրէժը լրացրողի մը սպանութեան նախորդ դիւերը։

ԵՐԲ ՄԱՐԴԻԿ ԼՈՒԵԼՈՒ ԱՌԻԹԸ ԿԸ ԿՈՐՍՆՑՆԵՆ...

ԹՈՐԳՈՄ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ ԱՆՈՒՆ ՄԷԿԸ, ՈՐ ԹՈՒՐՔԻՆ ԱՒԵԼԻ ԹՈՒՐՔ Է ԵՂԵ՞Ր ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԷ »ՍՕՆ ՀԱԻԱՏԻՍ»Ի ՄԷՋ

—o—

(Բ· և Վերջին Մաս)

Երբեմն « Թուրքի պէս զօրաւոր » ա – սութիւնը աւելի վերջ փոխակերպուեցաւ « Բարբարոս Թուրքեր »ու, այս ժողո – վուրդին հիմնած գլխաւոր Պետութիւն – ներէն Օսմանեան կայսրութիւնն ալ ո – րակուեցաւ « Հիւանդ Մարդը », եօթը Պետութիւններ յարձակեր են անոր վրայ, պայն փուլ բերել եւ այդ կայսրութիւնը համաձայնագրով մը զինաթափ եղեր։ Ձայն բաժան բաժան ընել ուզեր են։ Օ – տարներու յետին նպատակներուն գործիք դարձած կարգ մը անձեր իրարու թշնամի են դարձուցեր դարերէ ի վեր իրարու հետ եղբայրօրէն ապրող երկու հաւաքա – կանութիւնները։

Թուրքիոյ Թշնամիներուն կողմէ « Հայ – կական Ջարդ » անունին ներքեւ ամբողջ աշխարհի հանրային կարծիքին ներկա – յացուցչ դէպքերը, կէս դարէ աւելի ա – ռաջ պատահած ըլլալով հանդերձ այժմ կ'ուզեն վերարծարծել, զոնէ վերյիշեցնե – լով զանոնք թարմացնելու ճիգերը կը ցուցաբերեն։

Զոր օրինակ « Ամերիկեան Համայնա – պետարանը » կը գրէ, թէ « 1915ին Թուրք կառավարութիւնը որոշեց Հայերու դոր – ծը կարգադրել այն վախով, որ եթէ Ռուսերը Թուրքիան գրաւեն, Հայերը ա – նոնց կը միանան, հետեւաբար Հայոց Ջարդը կազմակերպեց »։ Ճիշեալ Համայ – նապետարանը էջեր ամբողջ յատկացու – ցած է այս նիւթին։

Թուրքի Թշնամի մը կրնայ իր մէկ եր – կին մէջ գրել այսպիսի բաներ եւ կամ ալ անոր քաղաքական տեսութիւնները կըր – նան զինքը մղել, որ այդ ձեւով գրէ։ Եւ սակայն, Համայնապետարան մը, այլ ալ՝ « Ամերիկեան Համայնապետարան »ի նման հրատարակութիւն մը պատմական դէպքերը չի կրնար այս աստիճան խե – ղաթիւրել, երբ տակաւին մօտաւոր ան – ցեալին պատահած են անոնք։ Հիմա պի – տի փորձեմ անդրադառնալ այս նիւթին՝ իրրեւ մէկը, որ ապրած է այդ օրերը։ Եւ սակայն, նախ կ'ուզեմ համառօտ կեր – պով խօսիլ Թուրք եւ Հայ բարեկամու – թենէն, որ չարունակուած է դարերու տեւողութեամբ։ Այսպէս.—

Հայերը, որոնք դարերու ընթացքին յարձակումներու թիրախ եղած են Բիւ – զանդիոնի, Հռոմի եւ աւելի վերջ ալ բազ – մաթիւ այլ Պետութիւններու, ի վերջոյ եկած եւ ապաստան գտած են Ակնոյ մէջ, Թուրքերու մօտ, որոնց համար գլխաւոր սկզբունքը կը կազմեն գութն ու կարեկ – ցութիւնը։ Այդ շրջանին է, որ Հայերը կը տիրանան իրենց անդորրութեան եւ ապահովութեան։

Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ երբ Իսթան – պուլը առաւ, Հայերը հաւաքեց այս քա – ղաքին մէջ՝ իրրեւ վստահելի եւ միեւ – նոյն ատեն աշխատասէր տարրեր։ Սուլ – թանը այդքանով ալ չբաւականացաւ, Պուրսայի Հայոց օրուան առաջնորդը՝ Յովակիմ եպիսկոպոսը Իսթանպուլ բե – րելով զայն պատրիարք նշանակեց։ Այդ շրջանը, Հայոց համար եղաւ ոչ միայն հանգիստի, անդորրութեան եւ ապահո – վութեան, այլ նաեւ բարօրութեան ու մշակութային ծաղկումի շրջան մը։ Մշա – կութային ծաղկումի շրջան կ'ըսեմ, ո – րովհետեւ դարեր ամբողջ Թուրքերը լայ – նախոհութեամբ դիմաւորեցին Հայերու կրթական հարցերն ու գործունէութիւնը։ Նոյնիսկ լայնախոհութեան սահմաններէն ալ անդին՝ հովանաւորեցին զանոնք։ Իսկ հիմա պիտի անդրադառնամ այն դէպքե – րուն, որոնք Թուրք եւ Հայ Թշնամու – թիւնը ստեղծեցին։

×

ՆԱԽԿԻՆ ԽԱՂԸՐԸ ԴԱՐՁԵԱԼ ԿԸ ԲԵՄԱԴՐՈՒԻ

Կարգ մը արտաքին ուժեր, որոնց նը – պատակն էր Թուրքիան անտեսապէս փը – ճացնել եւ այդպէսով զայն բաժան – բա – ժան ընել, նախ սկսան Հայերով ու զրգը – ռեցին անոնց կազմակերպութիւնները՝ Դաշնակ, Հնչակ, Ռամկավար, վերա – կազմեալ կուսակցութիւնները, զոր – ծ թշնամացուցին իրարու եւ պատճառ դար – ձան եղբայրասպանութեանց։ Այդ չըր – ջանին, Հայերը եղբայրական մթնոլորտի մը մէջ կ'ապրէին Թուրքերուն հետ՝ այս կրթութեան մակարդակին հասցնելու հա – մար անկեղծօրէն նախանձախնդիր, այդ պատճառաւ ալ թէ՛ երկրագործութեան եւ թէ արուեստի մարզերուն մէջ մեծ յառաջդիմութիւններ արձանագրած։

Եւ սակայն, վերոյիշեալ յարձակում – ներուն ընթացքին յառաջ եկած մահե – րուն թիւը անբաւարար էր երկրի թշնա – միներուն՝ իրենց նպատակին հասնելու համար։ Անոնք կ'ուզէին, որ աւելի չատ մարդ մեռնի։ Իրենց այդ նպատակը ի – րականացնելու համար ալ ամէն ինչ գործածեցին իրրեւ միջոց երկրագործին բահ – բրիչէն մինչեւ մատաղահասին դրիչը, որոնք դարեր ամբողջ գործած ու չարժած էին երկրին վերելքին ու ժո – ղովուրդներու եղբայրակցութեան հա – մար։ Այդ բոլորը առին մշակին ու մտա – ւորականին ձեռքէն եւ անոնց տեղ տուին ոմ, արիւն եւ մահ փսխող զէնքեր, որոնք ուղղուած էին երկրին ամբողջականու – թեան դէմ։ Արդիւնք՝ հարիւր հազարա – ւոր իսլամ եւ ոչ–իսլամ որբեր, հարիւր հազարաւոր մեռեալներ եւ այդ տեսակ – ներուն յաջորդուած արեան լիճեր։ Ես՝ իրրեւ մէկը այդ որբերէն, ամէն անգամ որ այդ արեան լիճերուն կը նայիմ՝ եղ – բայրասպանութիւնը հրահրող արտաքին ուժերուն նողկալի դէմքերը կը տեսնեմ անոնց մէջ։ Ատուած անգամ մըն ալ այդ նողկալի դէմքերը թող ցոյց չտայ այս երկրին զաւակներուն։

Երկրիս մէջ, նոյն խաղը այս անգամ կը բեմադրուի ուրիշներու համար։ Այս – պէս, երկրորդ անգամ մը եւս կ'ուզեն արեան լիճեր ստեղծել, բայց այդ խա – ղերը կարելի է վիժեցնել բոլոր այդ չա – րիքի աղբիւրներուն ցոյց տալով թէ նը – ման քանդիչ արդիւնքով, ահաբեկչա – կան գործունէութիւններով անկարելի է ծունկի բերել Թուրքիան եւ պէտք է հա – ւատացնել զանոնք՝ ատոր։

Անցեալի այս դառն օրինակներէն դաս քաղելով՝ ողջմտութեան տէր ազնիւ Թուրք ժողովուրդը եւ անոր ծոցէն փըր – թած ազնիւ ու հերոս Թուրք Զինեալ Ու – ժերը կարող եւ ի վիճակի են զանոնք ձախողեցնելու։ Թող ամբողջ աշխարհ այս պարագան ալ լաւ դիտնայ···։

ՊՈՏՏԱՅԻՆ ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ ԱՐՁԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԿԵՆՏՐՈԿՈՄԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Հայկական ՍՍՀ Նախարարների խորհուրդը և Հայկական ՍՍՀ Կենտրոկոմը նկատի ունենալով, որ Հայկական ՍՍՀ-ում գյուղատնտեսության զարգացման համար ստեղծվել են բոլոր անհրաժեշտ պայմանները, որոշում են.

1. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 30 միլիոն փթի բամբակ, 1940 թվականին՝ 35 միլիոն փթի, 1941 թվականին՝ 40 միլիոն փթի, 1942 թվականին՝ 45 միլիոն փթի, 1943 թվականին՝ 50 միլիոն փթի։

2. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի ծխախոտ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

3. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

4. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

5. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

6. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

7. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

8. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

9. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

10. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

11. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

12. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

13. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

14. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

15. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

16. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

17. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

18. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

19. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

20. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

21. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

22. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

23. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

24. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

25. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

26. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

27. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

28. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

29. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

30. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

31. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

32. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

33. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

34. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

35. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

36. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

37. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

38. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

39. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

40. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

41. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

42. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

43. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

44. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

45. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

46. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

47. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

48. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

49. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

50. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

51. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

52. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

53. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

54. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

55. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

56. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

57. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

58. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

59. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

60. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

61. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

62. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

63. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

64. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

65. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

66. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

67. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

68. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

69. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

70. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

71. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

72. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

73. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

74. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

75. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

76. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

77. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

78. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

79. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

80. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

81. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

82. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

83. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

84. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

85. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլիոն 400 հազար փթի, 1941 թվականին՝ 1 միլիոն 600 հազար փթի, 1942 թվականին՝ 1 միլիոն 800 հազար փթի, 1943 թվականին՝ 2 միլիոն փթի։

86. Հայկական ՍՍՀ-ում 1939 թվականին ստանալ ամբողջ բերքի 1 միլիոն 200 հազար փթի շաքարի ճակնդեղ, 1940 թվականին՝ 1 միլ

ՅԱՋՈՂ ԳԱՂԹԱՆ ԴԵՊ

= ՋՈՎԱԿԱՆ ԲՈՒԺԱՐԱՆ =

(Վէպ)

Ա.

Ինչ որոշէն իրականացնել որ – ոեւէ մէկը, ոեւէ միտք յղանայ նախ եւ առաջ ինքն իր մասին, ապա՛ միայն ուրիշներուն համար։ Այսպէս կ՚ըսէ Ժան Ժաքը, ու ես ալ ինծի համար ոեւէ բան ընելէ առաջ, կը մտածեմ թէ ինչպէ՞ս պիտի ազդէ ան ինծի վրայ։

— Ինչո՞ւ, բան մը ունի՞ս ըսելիք։

— Ոչ, ոչինչ։ Ուղղակի կ՚ուզեմ գիտնալ թէ ինչպէ՞ս պիտի ազդէ ան ինծի վրայ։

Ժան Ժաքը կը նայի ինծի, ապա կը ժպտի ու կ՚ըսէ.

— Ես ալ ինծի համար նոյնը կ՚ընեմ։ Ինչպէ՞ս պիտի ազդէ ան ինծի վրայ։ Ինչպէ՞ս պիտի ազդէ ան ուրիշներուն վրայ։ Ինչպէ՞ս պիտի ազդէ ան ամբողջ աշխարհի վրայ։ Ասիկա ինծի համար ամենէն կարեւոր հարցումն է։ Ես ինծի համար ապրիլ չեմ գիտեր։ Ես ուրիշներուն համար կ՚ապրիմ

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ընտրիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թորոսեան եւ զաւակները, Օր· Օտէթ Ընտրիկեան եւ ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ազգկան, քենիին, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՆԱՀԻՏ ԸՆՏՐԻԿԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Կիրակի, Նոյ· 18ին, 39 տարեկանին:

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները մեր վաղուան թիւով:

« ՅԱՌԱՋ »·— Մեր խոր ցաւակցութիւնները « Յառաջ »ի վաղեմի աշխատակից Ս· Ընտրիկեանի եւ իր կնոջ այս կսկծալի կորուստին առթիւ:

×

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ընտրիկեան այս տխուր առթիւ 200 Ֆր· կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարեգործման:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Ագնիւ Քիւրէմիթճեան զաւակները, թոռները եւ ընտանեկան հարազատ պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Նոյ· 25 ժամը 11ին Իսիի Ս· Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր, եւ ազգականին՝

ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԻՐԷՄԻԹՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Այրի Տիկին Թագուհի Գալաֆեան, Տէր եւ Տիկին Զարեհ Գալաֆեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարօ Գալուստեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Նոյ· 25ին Փարիզի Ս· Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ԳԵՂԱՄ Գ· ԳԱԼԱՖԵԱՆԻ

մահուան քսաներորդ տարելիցին առթիւ ինչպէս նաեւ Գալաֆեան գերդաստանի համայն ննջեցեալոց յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Իմմիրի ազէտին եւ հէգ նահատակներուն 57րդ տարեդարձին առթիւ, նախաձեռնութեամբ Իմմիրի եւ չրջաններու Հայր· Միութեան, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի առաւօտ, Նոյ· 25ին, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Իսկ կէսօրէ ետք ժամը 13·30ին հոգեճաշ, 80 Ռիւ Լաֆայէթ, Օթէլ Օփերա - Լաֆայէթ: Ճաշագին 40 Ֆր·: Սեղան - ները կանխաւ ապահովել հեռաձայնելով Տիկ· Թորանեանի 793-53-71:

UGAB - JEUNES

Présente

UNE SOIREE CINE CLUB

Le Vendredi 23 Nov. à 20 h. 45

POINT LIMITE ZERO

R. C. Sarafian

USA 1970 — Couleur — V. F.

Livrer une voiture est le prétexte d'un défi lancé par un jeune Américain, ancien coureur automobile aux polices de plusieurs états des Etats-Unis

Un film d'action et de poursuites en auto, moto et hélicoptères dans lequel la musique donne le rythme.

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e

ՊԷՅՐՈՒԹԻ « ԱՐԱՐԱՏ » ՕՐԱԹԵՐԹԻ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՄԱՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԻՆ Բ· ՑԱՆԿ

Ձիւբճեան Մուշեղ 5000 Ֆր·, Քեհեաեան Մխիթար 1000, Սինանեան Հայկազ 500, Կիւլպէնկեան Մ· եւ Գալֆայեան Ս· 300, Ազէկեան Գրիգոր 250, Անդրէաս - եան Վազգէն, Մահսեսեան Սիմոն 200ական, Թուլումճեան Կարպիս 150, Պըյըք - եան Պօղոս 130, Նաւասարդեան Վահան, Տէրտէրեան Կարպիս, Ճամճեան Յակիմ, Մարտիկեան Մարի, Հալաճեան Հայկազ, Շերիքեան Ճոն, (Սեբուհէն Մահսես - եանի ձեռամբ), Ալեանաքեան Պ., Քե - պապճեան 100ական, Նալպանտեան 50, Քիրճեան 30, Քիրէմէթեան 10, գումար 8630 Ֆր·:

ՄԱՌԱՆ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ...

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Մուրատ Ռափայէլեան նախկին Աշակերտաց Միութիւնը իր սրտագին վշտակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկին Մ· Մկրտիչեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն՝ Մկրտիչ Մկրտիչեանի (պատուոյ նախագահ Միութեան) մահուան կսկծալի առիթով:

pour la premiere fois en France

ORGANISEE PAR L'UCFAF ET LA JAF

la tournée de l'ensemble national des chants et danses d'Arménie Tatoul Altounian

Հայաստանի «Թաթուլ Ալթունեան» երգի - պարի պետական անսամպլի առաջին շրջապտոյտը

SALLE PLEYEL : 26 Nov. à 20 h. 30
LE HAVRE : 24 Nov. à 20 h. 30
BRUXELLES : 25 Nov. à 20 h. 30
VITRY : 30 Nov. à 20 h. 30
NOGENT SUR MARNE : 1er Déc. à 20.30
ANGOULEME : 4 Déc. à 20 h. 30
MARSEILLE : 7 Déc. à 20 h. 30
VALENCE : 8 Déc. à 20 h. 30
LYON : 9 Déc. à 17 h.

Vente des billets : les 3 FNAC, la salle Pleyel, aux points de vente habituels, chez les membres de l'UCFAF.

Location et réservation : Centre Culturel et Artistique
6 Cité du Wauxhall — 75010 PARIS
Tél : 208-76-49 de 15 h. à 20 h.
du Lundi au Samedi

VENDREDI 23 NOVEMBRE à 21 H.
Salle du Grès-Martigues, organisé par l'Association des Arméniens de Martigues - L'Etang de Berre et office Municipal
Socio-Culturel de Martigues

CONCERT

avec

La Chorale
SAHAK - MESROB

sous la direction de
H. YELMAZIAN
au piano : J. YELMAZIAN

AU PROGRAMME :
Komitas, Brahms, Babadjanian, Shubert ,Bartévian, etc.

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Editions
LA PENSEE UNIVERSELLE
4, Rue Charlemagne, Paris 4e
Métro : St. Paul

Jacques Parvanian

"Au-Dela De L'Esperance

Tome 1 : LA FOI

Arménie, 1948, *Les débuts difficiles d'un rapatriement*
384 p.

En vente à « La Pensée Universelle » à PARIS : chez H. Samuel, rue Monsieur le Prince 51
et chez Mme Palouyan, 9, rue de Trévise
à MARSEILLE : Libr. Flammarion sur la Canebière, et en librairie sur commande

ՀԱՆԳՐՈՒԱՆԱՅԻՆ ԹՒԼՔ

RALLY - PAPER

Կազմակերպուած Հ·Մ·Ը·Մ·Ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Դեկտ· 9, Կիրակի *ժամը ճիշդ* 13ին: *Մեկնում Մշակ· Տունէն*, 17 Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 16էն 18·—
824·63·89

MARANE

BIENTOT...

PRIX INTERESSANTS

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս - Պեարոս եկեղեցւոյ նորընտիր Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է եկեղեցւոյ պայծառութեան համար·— Օր· Էլիզա - պէթ Փապուճեան (Թուլուզ) 500 Ֆր·, իր այցելութեան առթիւ Տիկ· Հ· Տանայեան 500, Տիկ· Զիլէբեան 100, Տիկ· Մ· Մութաֆեան 100 Ֆր·:

ՄԱՌԱՆ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ...

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՃԱՇ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻՆ

Շաբաթ, Դեկտ· 1, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ

Նախագահութեամբ՝ Կաթող· Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ -

Ալֆորվիլի երեսփոխան - քաղաքապետ ԺՈԶԷՖ ՓՐԱՆՉԵՍՔԻ

ներկայութեամբ ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ

Salle des Fêtes Voltaire (Alfortville)

Մասնակցութեամբ

ՊԵՏԻԿԻ ԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 26ԷՆ - ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10

ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՒ ՀԱՅԿ. ԾՆՈՒՆԴԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՆՑՈՒՅԼ'Ք

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ՝

«ՍԵՒԱՆ» ՃԱՄԲՈՐԴԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՍԱՊԼԻՐԱԹՈՒՌԻ

ՕԴԱՆԱԻՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ՝

ԼԻՈՆԷՆ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՓԱՐԻԶԷՆ

ՏԵՂԵՐԸ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ԸՆԼԱՒՈՎ ԱՆՑԱՊԱՂ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԻԼ

A LYON

sevan voyages
SARKISSIAN Varoujan
50, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. (78) 60 13 66

A PARIS

saberatours
BAGHDASSARIAN Levon
3, rue de l'Arrivée
Imm. CIT 7e étage
75015 PARIS
Tél. 538 67 47

LES AMIS DE LA FONDATION MARIE NOUBAR

JOURNEES D'AMITIE

au profit des étudiants arméniens boursiers

Samedi 24 Novembre de 14 à 19 h.
Dimanche 25 Novembre de 14 à 22 h.
CITE UNIVERSITAIRE
57, Bd. Jourdan,
Métro Porte - d'Orléans
Facilité de Parking

Cadeau de Noël, Parfumerie, Jouets Livres, Disques, Cartes de vœux, Foulards, Cravates, Parapluies, Jupes Chemisiers, Linge de maison, Layette, Alimentation

BUFFET
SPECIALITES ARMENIENNES
le Dimanche 25 Novembre
de 16 h. à 18 h.

ANNIE D'ARCO
dédicacera ses disques
ARTHUR CONTE
JACQUES FAIZANT
VARVARA BASMADJIAN
signeront leurs ouvrages

Grande LOTERIE : un Week-end Air Inter à Nice, pour deux personnes

ՈՒՐԲԱԹ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
23
VENDREDI
23 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ա.տարեահմաճ : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆ ր ա ն ց ա ս : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.520 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.520

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԻԼԱՄԻ ՊՈՌԹԿՈՒՄԸ

«ԱՄԲՈԽՆԵՐԸ ԹԵԼԱԳԱՐՈՒԱԾ» ԿԸ ՏԱՂԱՆՁԵՆ ԹԵՀՐԱՆԷՆ ԻԼԱՄԱՊԱՏ

Հակամերիկեան Տրամադրութիւններ կը Տարածուին

ՄԵՔՔԷԻ ՄԶԿԻԹԻՆ ԳՐԱԻՈՒՄԸ

Իլամի իսկական պոռթկում մըն է որ տեղի կ'ունենայ եւ յայտնի ալ չէ ի՞նչ ուղղութեամբ է բայց եւ այնպէս ճիշտի մը ապատորութիւն կը թողու: Մոլեռանդ, կարելի է ըսել կատղած ամբոխներ, ո– րոնք կը պոռան որեւէ բան եւ մանաւանդ հակամերիկեան նշանախօսքեր:

Նախ Թեհրան մինչ « ամբոխները խե– լագարուած » կը տողանցեն, ուսանող – ները կը սպառնան՝ « Պատանդները կը սպաննենք եթէ Միացեալ Նահանգները միջամտեն »: Արդարեւ, Գարթըր վըճ– ռականօրէն յայտարարած էր թէ եթէ իրանցիք համարձակին դատել դեսպա – նատան մնացեալ (49) պատանդները, չեն վարանիր զինեալ միջամտութիւն մը կատարել: Ասիկա ծառացած է քիչ մը աւելի կատղեցնելու ուսանողները, ո – րոնք կը սպառնան դեսպանատունը օդը հանել եւ պատանդներն ալ սպաննել:

Հակամերիկեան արամադրութիւնները իրենց դագաթնակէտին հասած են նախ Թեհրան, ուր մէկ միլիոն հոգի օրուան կրօնական ժողը, Մոհարրանի ամուսնացած են հակամերիկեան հսկայ ցոյ– ցի մը: Այդ օրը կ'ոգեկոչուի Շիի դատա– նական հիմնադրին Ալիի զուկին՝ Հիւ– սէյնի սպանութեան տարեդարձը: Ամ – րոխը կը պոռայ՝ « Մահ Գարթըրի, մահ Շահին »: Ընդհանուր ձեւով Ամերիկան՝ Սատանան է զոր պէտք է տապալել, «Ո– մէյնի կը կոուի, Գարթըր կը դողայ» կ'ըսեն ուսանողները:

Այս մոլեռանդ տրամադրութիւնները սկսած են տարածուիլ եւ պոռթկում մըն ալ պատահած է Փաքիստան, ուր յար– ձակման ենթարկուած ու կրակի տրուած են Իսլամապատի ամերիկեան դեսպա – նատունը, Ռաւալփինտիի ամերիկեան մշակութային կեդրոնը եւ Լահոռի ամե– րիկեան հիւպատոսարանը: Առաջին առ – թիւ տրուած պատրուակն այն էր որ կ'ուզէին բողոքել Մեքքէի մզկիթին յար– ձակման դէմ, զոր ամերիկեան զրգռու – թիւն մը կը նկատեն: Յարձակման են– թարկուած են սակայն անգլիական ալ բազմաթիւ կեդրոններ: Ամերիկեան դես– պանատան յարձակմանատեն 20 տարե– կան ամերիկացի զինուոր մըն ալ սպան– նուած է:

Դեսպանատունը քարուքանդ է եւ անճ– նակատն ալ ապատատնած է Մեծն Բրի– տանիոյ դեսպանատունը: Հոս սակայն, կառավարութիւնը զօրավիգ էջ յարձա – կողներուն եւ կը դատապարտէ զանոնք:

Ցիշենք որ Փաքիստան սահմանակից է Իրանի ու Ժողովուրդին մեծ մասը շիի մահմետական է (շուրջ 15 միլիոն հոգի), մերձաւոր Աֆղանիստանն ալ 7 միլիոնանոց շիի հաւաքականութիւն մը ունի: Ասոնք բոլորը պարզ է « տպաւորուած » են Ի– րանի իսլամական յեղափոխութենէն, մա– նաւանդ որ Փաքիստանի զեկավարը՝ Զօր· Զիա Ուլ Հաք իսլամականացման բաւական բիրտ քաղաքականութիւն մը կը վարէ:

Աւանդական պատիժները՝ գանակո – ծութիւն, գողերու ձեռքերու անդամա – տում եւ ասոնք, անշուշտ, հրապարա – կաւ, առօրեայ դարձած էին:

Միացեալ Նահանգներու հետ յարաբե– րութիւնները լարուած են տարւոյն սկիզ– բէն ի վեր, մինչ նախապէս Փաքիստան լաւագոյն զինակիցներէն մէկն էր Ուա – շինկթընի: Ներկայիս Զօր· Զիա հիւլէա– կան ռումբ կ'ուզէ եւ Ուաշինկթընի ընդ– դիմութիւնը դէշ կը տրամադրէ զինքը Ամերիկայի հանդէպ:

Երրորդ պոռթկումը պատահեցաւ հոն, ուր սրբավայրն է մահմետական աշխար– հին՝ Մեքքէ: Մինչեւ Հինգշաբթի առ– աւտ, յստակ չէր թէ ի՞նչ է եղածը, ո՞վ որու վրայ կը յարձակի եւ ինչո՞ւ:

Մզկիթը՝ Մէսճիտ ալ Հարամ (սրբա – զան մզկիթը) մահմետական աշխարհի բարձրագոյն վայրն է եւ ուխտագնացու– թեան կեդրոնը, ուր ամէն հաւատացեալ, եթէ միջոցներն ունի, պէտք է գոնէ մէկ անգամ իր կեանքին մէջ, այցելէ:

1956ին Սաուտական միապետութիւնը հսկայ աշխատանքներու ձեռնարկեց, ո– րոնք 155 միլիոն տոլար արժեցին: Բակը այսօր 300 հազար հոգի կրնայ ընդունիլ:

Շուրջ հարիւր հոգինոց զօրապունդ մըն է, որ յարձակած է մզկիթին վրայ, դրա– ւած ու պատանդ բռնած ներսը գտնուող– ները: Ո՞վ են յարձակողները, հոս է որ բաւական տարակարծութիւն կայ, ըստ աղբիւրներուն: Ընդհանուր կարծիքն այն է որ շիի հերձուած ճիւղ մըն է Խարի– ճիտները: Ասոնք ընդհանրապէս մոլե – ռանդ եւ խստակրօն են: Հերձուած մըն է Շիիներու, Շրդ դարուն Սիֆֆիներ ան– ուամբ ատեն է որ բաժնուած են, դիրք բռնելով Ալիի կողքին ընդդէմ Մո– հավիայի:

Գահաժառանգ իշխանը Ֆահտ, որ Թու– նուզ կը գտնուէր, Արաբական Լիկայի վեհաժողովին, հոնկէ հրահանգած է բա– նակին յարձակիլ եւ գրաւել մզկիթը, բայց այնքան ալ դիւրին չէ, քանի ար– դիլուած է արիւն թափել հոն:

Հինգշաբթի մինչեւ ցերեկ ուրեմն, յստակ գաղափար մը կարելի չէր կազ – մել: Կ'ըսուէր թէ մեռեալներ կային, պատանդներ կը մնային եւ հարցը չէր փակուած: Մնաց որ նման քաղաքէ լուր առնալ ալ դիւրին գործ չէ քանի թղթա– կից չկայ:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ.— Հինգշաբթի ցերեկ, կը հաղորդուէր որ Սաուտական բանակը յաջողած է մզկիթ մտնել եւ կարգը վե– րահաստատել:

—×—

Գալով Շահին, յայտարարած է թէ եթէ «օդուտ մը կ'ունենայ» տրամադիր է Մեքքէի մզկիթին վերջին լուրերուն, վիճակն ալ այնքան տագնապալի բնոյթ չունի եղեր: Ցիսուն պահակ կը « պաշտպանեն » զինքը մինչ որ օրը 800 հազար Ֆրանքի կը նստի իրեն: Շատ խիստ է իր հայրենակիցնե– րուն նկատմամբ, որոնց համար կ'ըսէ· « կենդանիներն ալ այսպէս չէին վար – ուեր »: Մնաց որ դեռ « տրամադրու – թիւն » ալունի վերադառնալու եւ կրկին « Շահին Շահն » ըլլալու...:

ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԼՈՒՐԵՐ

—o—

Պէյրութի « Ազդակ »ի վերջին թիւերէն կը քաղենք հետեւեալ լուրերը.—

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 13

ՏԱՆԻ ՇԱՄՈՒՆ ԱՅՑԵԼԵՑ

Հ· Յ· Դ· ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ ԱԿՈՒՄԲ

Հայկական թաղամասերու անդորրու – թեան պահպանման հետեւողական աշխա– տանքներու ծիրէն ներս, Ազատական կու– սակցութեան ընդհ· քարտուղար Տանի Շամուն, կուսակցական պատասխանա – տուներու ընկերակցութեամբ Նոյ· 12ին երեկոյեան ժամը 6ին այցելեց Սարդա – րապատ ակումբ եւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Հ· Յ· Դ· Լիբանանի կեդր· կո– միտէի ներկայացուցիչներուն եւ շրջանի պատասխանատուներուն հետ:

Աւելի քան մէկուկէս ժամ տեւած խոր– հրդակցութեան ընթացքին, քննարկուե – ցան ցարդ տարուած աշխատանքներուն արդիւնքն ու կուսակցութեանց միջեւ յարաբերութեանց ընթացքը, որոնց նկատ– մամբ կողմերը ընդհանուր գոհունակու– թիւն արձանագրեցին:

Այս առիթով, ազատական ղեկավարը անդամ մը եւս յայտնեց թէ խոր յարգանք կը տածէ Հայութեան ու Հ· Յ· Դաշ – նակցութեան հանդէպ ու աւելցուց որ ճիշդ պէտք չէ խնայել փոխադարձ վստա– հութեան ամրապնդման ի խնդիր:

×

ՆՈՅ· 14

ԷՊԻՂԱԹԵԱՆ և ՊԱՊԻԿԵԱՆ ԱՅՑԵԼԵՑԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԵՍՊԱՆ ՏՂԼԱՄԱՐԻ

Հայ Երեսփոխաններու Պլոքին ներկա– յացուցիչներ ընկ· Տոքթ· Մելքոն Էպլի– գաթեան եւ Մէթր Խաչիկ Պապիկեան ե– րէկ այցելութիւն մը տուին Լիբանանի մօտ Ֆրանսայի դեսպան Լուի Տըլամարի:

Մօտաւորապէս մէկուկէս ժամ տեւո– ղութեամբ տեսակցութեան ընթացքին, խորհրդակցութեան նիւթ դարձան լիբա – նանեան բեմի վրայ տեղի ունեցող քա– ղաքական դրեթէ բոլոր իրադարձութիւն– ները, որոնց կարգին՝ լիբանանեան հա– մայնքներու միջեւ յարաբերութիւններու ընթացքն ու անոնց նկատմամբ Հայու – թեան որդեգրած դիրքորոշումը:

Ֆրանսայի դիւանագէտը այս առիթով խոր գոհունակութիւն յայտնեց լիբանան– եան տագնապի ընթացքին, Հայութեան որդեգրած դիրքորոշման նկատմամբ ու զայն նկատեց չինիչ եւ հայրենասիրա– կան: Ան նաեւ ընդգծեց որ Ֆրանսա զո– րավիգ կը կանգնի հայ համայնքի կեց– ուածքին եւ թէ ինք, իբրեւ իր կառավա– րութեան ներկայացուցիչը, անհրաժեշտ չափումներ կը կատարէ լիբանանեան խորհ– բաւորումներու հետ:

×

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ՝
ՇԱՔԷՐ ԱՊՈՒ ՍԼԷՅՄԱՆԻ

Այս առիթով տեղին է յիշել որ ընկ· Տոքթ· Մելքոն Էպլիգաթեան նախապէս այցելած էր Մարոնիներու Լիկայի նա– խագահ Շաքէր Ապու Սլէյմանի ու հայ–

Մեքսիքա երթալու: Միշտ հիւանդանոցն է եւ ըստ վերջին լուրերուն, վիճակն ալ այնքան տագնապալի բնոյթ չունի եղեր: Ցիսուն պահակ կը « պաշտպանեն » զինքը մինչ որ օրը 800 հազար Ֆրանքի կը նստի իրեն: Շատ խիստ է իր հայրենակիցնե– րուն նկատմամբ, որոնց համար կ'ըսէ· « կենդանիներն ալ այսպէս չէին վար – ուեր »: Մնաց որ դեռ « տրամադրու – թիւն » ալունի վերադառնալու եւ կրկին « Շահին Շահն » ըլլալու...:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Նոյ· 12)

Ա· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՀԱՑ ԴԱՓՆԵԿԻՐՆԵՐ

Գիտութեան ճիւղին մէջ Ա·Հ· Մի– ութեան պետական մրցանակով պարգեւա– տրուածներու կարգին է Մոսկուայի Լո– մոնոսով համալսարանի կենսաբանու – թեան ամպիոնի վարիչը՝ Գառնիկ Ղա – զարեան, արհեստագիտութեան ճիւղին՝ էլեկտրամեքենաշինութեան համամիու – թենական դիտա – հետազօտական հիմ– նարկի տնօրէն Ակադ· Անդրանիկ Իսրխ– եան, առանցքակալներու արտադրու – թեան համամիութենական հետազօտա – կան հիմնարկի գլխաւոր ճինարար Լեւոն Գազարով:

Կարգ մը աշխատաւորներ եւս իրենց ցուցաբերած ակնառու յաջողութիւննե – րու համար պարգեւատրուած են՝ Գառ– նիկ Մանասեան, Սամսոն Մարտիրոսեան, Աշոտ Դելեան:

×

ԱԿԱԴ· ԳԷՈՐԳ ԲՐՈՒՏԵԱՆԻ ԱՇԽԱՏՈՒ– ԹԻՒՆԸ ՊՈՒԼԿԱՐԵՐԷՆ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

Սոֆիայի «Նարոդնա Պրոսվետա» հրա– տարակչականը լոյս ընծայած է Հա – յաստանի Ակադեմիայի թղթակից – ան– դամ Գէորգ Բրուտեանի « Իմաստասի – րութիւնը երկխօսութիւններում » աշխա– տութիւնը, պուլկարերէն: Նախաբանին մէջ հեղինակը կը խօսի Պուլկարիոյ եւ պուլկար գիտնականներու մասին: Ցա – ռաջարանը գրած է Ակադ· Ազարիա Պո– ւլիկարով, չեռելով Գ· Բրուտեանի աշ– խատութեան արժէքը: Թարգմանած է Դոկտ· Ցովհաննէս Համբարձումեան: Խմբագրած է Փրոֆ· Սարգիս Սարգիս– եան, պուլկարահայ փիլիսոփայ:

կական շրջաններու անդորրութեան ամ– րապնդման նպատակով տարուող ճիգե – րուն շուրջ, խորհրդակցութիւն մը ու– նեցած էր անոր հետ:

Երկուստեք գոհունակութիւն արձա – նագրուած է վերահաստատուած ապահո– վութեան, ինչպէս նաեւ՝ քաղաքական գետնի վրայ տարուող ճիգերուն ար – դիւնքին համար: Շաքէր Ապու Սլէյման այս առիթով յատկապէս ընդգծած է թէ մարոնի համայնքը ոչ մէկ ձեւով կը հա– կադրուի Հայութեան հետ ու ոչ մէկ վե– րապահութիւն ունի անոր նկատմամբ:

×

ՆՈՅ· 15

ԸՆԿ· ՄԵԼՔՈՆ ԷՊԼԻԳԱԹԵԱՆ ԵԻ ԿԵԴՐ· ԿՈՄԻՏԷԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ ԱՅՑԵԼԵՑԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԱՄՈՒՆԻ

Հայ Երեսփոխաններու ներկայացուցիչ՝ ընկ· Տոքթ· Մելքոն Էպլիգաթեան եւ Հ· Յ· Դ· Լիբանանի կեդր· Կոմիտէի ներ– կայացուցիչը երէկ այցելութիւն մը տը– ւին նախագահ Քամիլ Շամունի:

Խորհրդակցութիւնները ընդգրկեցին երկրի ընդհանուր կացութիւնն ու կեդ– րոնացման հայկական թաղամասերու մէջ անդորրութեան ամրապնդման նպատա – կով տարուող աշխատանքներու հոլովոյ– թին վրայ: Այս առիթով, կողմերը ան– պամ մը եւս գոհունակութիւն յայտնեցին ձեռք բերուած արդիւնքներուն համար ու օգտակար նկատեցին չափումներու չա– րունակումը:

— Մ Ա Ն Ո Ւ Կ Ը —

(«Միջազգային Մանկատարի»ի Առթիւ)

Գրեց՝ ԷԼԻԶ ԳԱՎՈՒԿՃԵԱՆ–ԱՃԱՌԵԱՆ

Ա.

Ընտանիքէն վերջ կրթական ասպարէզն է, որ իր դռները կը բանայ մանուկի առջեւ: Եւ այլեւս մանուկն իր մեծնալու մաքառումներուն ու կորովին համըն – թաց՝ պիտի ճգտի բնազդաբար կերտելու իր նկարագիրն ու մտքի մարդը՝ անշուշտ երէցներու աջակցութեամբ:

Հետեւաբար դաստիարակութիւն կը նշանակէ մարդ էակը քաղաքակիրթ կեն – ցաղին պատրաստելու արարողութիւն մը: Այսինքն՝ ընդլայնել անհատի զգայա – կան եւ խմացական հորիզոնները, առաջ – նորդելով զայն դէպի լինքնավարում (o – քonնոմի) եւ երկրորդ՝ սատարել անոր ընկերայնացումը իրականացնելու դուրսի աշխարհի հետ:

Այս երկու դրութիւնները դաստիարա – կութեան երկու բեւեռներն են, որոնք իրարու կցուած են եւ զիրար կ'ամբող – ջացնեն:

Մանուկը որ աշխարհ կուգայ 9 ամ – սուան մակարուծական կեանքէ վերջ՝ մօր մարմնի հաչոյն՝ արդէն ժառանգական – նուիրեամբ օժտուած է պէս – պէս ընդու – նակութիւններով, որոնք ըստ իր չրջա – պատի հետ ունեցած յարաբերութեան, պիտի ի յայտ գան եւ կամ անգործու – թեան մէջ մնալով՝ պիտի թաքնուին ու երթան քնանալու մանուկին անդիտակ – ցականի ոլորտին մէջ:

Բոլոր ժամանակներու բոլոր քաղաքա – կիրթ ժողովուրդներու համար ուսումնա – կան եւ դաստիարակչական նպատակ ե – ղած է իրենց չառաւիղներուն ներարկել կեանքի որոշ գաւանանքներ, իտէալներ եւ զանոնք առաջնորդել այդ հրամայա – կանները ուղիով:

Սակայն այսօր ամէնքս ալ գիտենք որ մարդկութեան գոյութիւնը ծանրակչիռ երկընտրանքներու առջեւ կեցած է: Ա – մէնքս ալ դերակատարներն ենք մեր չա – փով ու մեր բաժին պատասխանատուու – թիւնը ունինք ներկայ թէ գալիք չարն ու բարիին մէջ:

Պէտք է ընդունինք որ արդի քաղաքա – կրթութիւնը իր զարմանահրաշ գիւտերու թելադիրով փոխանակ զաղափարականը, բարոյականը արժեւորելու, իմաստաւո – րելու, ամէն իրաւ արժէք վերիվայր չըր – ջած է:

Մեր քաղաքակրթութիւնը կարելի է բնորոշել՝ մտքի զերաճում, բարոյականի ծիւրում տարազով:

Ըստ իմաստասէր Օսվալդ Ըլէնգլէրի՝ արդի քաղաքակրթութիւնը բացառիկ է իր պատմական դերով. թեքնիք անհա – կընթաց զարգացումի հետեւանքով ան – դունդ բացուած է իր այսօրուան եւ ե – րէկի միջեւ:

Դաստիարակութեան դասական մտա – ծելակերպը անբաւարար է օրուան սե – րունդներու երթը իր պատշաճ հունին մէջ պնդելու: Հեղեղի նման հոսող ներկայ քա – ղաքակրթութիւնը չուարումի մատնած է մարդկութիւնը: Եւ կարծես թէ ամէնքս ալ ամենուրեք հոգեկան խառնակ վիճակ ունինք եւ մեր ենթագիտակցութիւնով տեսակ մը տատամսումի մէջ ենք գալի – քին ի տես:

Որքան յատկանշական է այս առընչու – թեամբ մեծանուն փիլիսոփայ Հանրի Բերգսոնի խօսքերը. « Իր չափէն դուրս մեծցած մարմնի մէջ մեր հոգին մնացած է նոյնը, ինչ որ էր՝ չափազանց փոքր զայն լեցնելու, չափազանց ուժգին զայն կառավարելու: Ամէն տեսակի թեքնիք գիւտեր եկած են մեր մարմնական կա – րողութիւնն ու տարողութիւնը անհամա – չափօրէն զօրացնելու »:

Ուրեմն՝ արդի հասարակարգը բարդ կառուցուածք ունի: Բարոյականի ըմբռն – նումները հիմնովին յեղաշրջած են եւ բովանդակ կեանքը խոտորած է իր աւան – դական չաւիղէն:

Ստեղծուած այս կացութեան առըն – թեր՝ յոյժ պատասխանատու գործու – նէութիւն պէտք է նկատել դաստիարակ – չականի կոչումը:

Մեր դարու բարոյականի անանկացման ընթացքը կասեցնելու հիմնական միջոցա – ռումը մանուկին առողջ կրթութիւն մը չամբելու մէջ կը կայանայ՝ այսինքն ոլբացած, անտեսուած հոգեկանի վերա – դարթը կապուած է դաստիարակութեան:

Բայց այսօրուան մանուկը երէկուանը չէ, վաղահաս է ներկայ կենցաղակերպի բերումով՝ ուստի զուրկ մնացած է վա – յելելու իր մանկական չրջանը:

Իր ինքնավարութեան եւ ընկերայնաց – ման դլխաւոր աղդակներն են՝ նմանիլ, ընդօրինակել, ընդդիմանալ, հակազդել չուրջիններուն, այսինքն՝ ընտանիք, մի – ջավայր եւ դպրոց:

Ներկայիս մանուկն իր լսողութեամբ եւ տեսողութեամբ է վիճակի է չփման մէջ գտնուելու տիեզերքի առասպելական հեռուներու հետ չնորհիւ հեռատեսիլնե – րու, սինեմաներու, ռատիօներու՝ տունէն ներս ու դուրս՝ ամէնուր:

Եւ ինչպիսի այլասերող տեսարաններ, ոճիրներ եւ ի մասնաւորի՝ սեռային այ – լազան գայթակղութիւններ, որոնք իրենց քայքայիչ ներգործութիւններով կը ցըն – ցեն, կը խաթարեն մանուկի նորակազմ հոգեկանը:

Հապա՞ թմրեցուցիչները (տրոգ) որոնք սկսած են մուտք գործել նոյնիսկ մա – նուկի չրջանակէն ներս . . . :

Անցեալի մանուկն իր բոլոր բնազդնե – րով ու հոգեկանով կը մեծնար ընտանե – կան լայն պիրոյ, հոգածութեան ու հե – պինակութեան չերմ ու պարկեչտ մթնո – լորտի մը մէջ:

Բազմանդամ էին անցեալի ընտանիք – ները՝ հայր, մայր, մեծ մայր, մեծ հայր եւայլն, կարճ խօսքով նահապետական ընտանիք մը, որով մանուկը իր առաջին իսկ չրջանին ինքզինքը կը գտնէր դուրսի ընկերային չրջանակի մէկ մանրանկար հատաքականութեան մէջ, ուր բազմաթիւ յարաբերութիւններով կը մարզէր տա – կաւ առ տակաւ իր քաղաքացի դառնալու հանգամանքը: Որով, կարելի է ըսել, անցքը ընտանիքէն դէպի կեանք կը կա – տարուէր առանց զգալի տատնապներու:

Մինչդեռ այսօր ամուսնացող երիտա – սարդ զոյգերը օրուան նորոյթին հպա – տակելով՝ կը թօթափեն երէցներու օդ – տաչատ ներկայութիւնը եւ, ցաւալի է անդրադառնալ, որ անցեալի նուիրական մաքրակրօն սէրն ալ նահանջած է եւ սե – ռը տիրապետող դարձած:

Եւ այսպէս՝ մանուկները կը մեծնան նեղ ու սահմանափակ ընտանեկան չըր – ջանակի մէջ: Շատ մը զոյգեր ալ օրուան հասարակարգի պահանջներու բերումով՝ ստունէն դուրս աշխատելու ստիպողու – թեամբ՝ մանուկներու հոգածութիւնն օ – տարներու կը յանձնեն: Հետեւաբար մա – նուկը կը մեծնայ առանց մօր սիրոյ եւ հօր հեղինակութեան: Մօր մը սէրը, գուրգուրանքը, ինչպէս եւ հօրը ոչ խըս – տաբարոյ հեղինակութիւնը մանուկի մեծ – նալու, հասուննալու խրախոյսը եւ եր – չանկութեան աղբիւրն են:

Արդ վերջին խօսքը մանկագիտութեանն է:

(Շար. – 1)

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊՆ ՈՒ ՍԵՒ ՇՈՒԿԱՆ

Հերքլտի Անգարայի Թղթակիցը վ. Սիմփսըն Թուրքիոյ մէջ պարզուած այժ – մու վիճակին պատկերացումը կատարած է դրելով, թէ սեւ չուկան այլեւս ըն – թացիկ, առօրեայ երեւոյթ մը դարձած է երկրին մէջ: Եւ, որպէսզի պատկեր – ցումը ցայտուն դարձնէ ընդգծած է, թէ պակասդ, չատ դժուար գտնուող ապ – րանքներուն չարքին կը դասուին աննչան իրերէն մինչեւ պերճանքի առարկաները: Լուսաւորութեան պարզ, փոքր լամբե – րէն մինչեւ թրանզիսթօրները: Նոյնիսկ սուրճը ներկայիս միայն սեւ չուկան կա – րելի է գտնել՝ քիլօն 1·300 թրքական լի – րայի, այսինքն՝ 26 տոլարի: Ասիկա, հա – մաձայն լրագրողին, արուեստական գին մըն է, քանի պաշտօնականէն հնգապա – տիկ ատելի է:

Բացառութիւնը հակնալի է: Պրազիլ լինը ամիսներէ ի վեր դադրեցուցած է սուրճին առաքումը, որովհետեւ Թուր – քիա հնարաւորութիւն չէ ունեցած իր դնած ապրանքին փոխարժէքը վճարելու: Այժմ մարդիկ տուներէն ներս թանձր թէյ կը խմենք, տեղական արտադրութիւն:

Մարդիկ նոյնիսկ հանրային վայրերէն ելեւէջական լամբեր կը գողնան՝ լուսա – ւորելու համար իրենց բնակարանները: Իրաց այս վիճակին մէջ, հակնալի կը դառնայ թէ ինչու սեւ չուկան եւ ասոր կողքին մաքսանենգութիւնը լայն տարո – ղութիւն ձեռք ձգած են:

Լրագրողին մատնանչումով, օրինակ, սուրճը գաղանի միջոցներով եւ դիչե – րանց Սեւ ծովի ափերը կը հանուի ա – բտզընթաց նաւակներու օգտագործու – մով: Կամ ալ Իրաքի եւ Սուրիոյ սահ – մաններէն ներս կը բերուի:

Հերքլտի Թղթակիցը ապա պարզած է Թուրքիոյ տնտեսական տագնապին երես – ները, տարողութիւնը եւ պատճառները: Ատոնք ծանօթ են Ցառաջի ընթերցողնե – րուն, մանրամասն կերպով: Ցիչելով մէկ քանին լրագրողին ներկայացուցած տըւ – եալներէն, արձանագրենք, որ 1978 Յուն – ուարին Էճեվիթ արդելքի տակ դրած է այսպէս կոչուած « ամերիկեան վաճա – ռատուները »: Մէկ օրէն միւսը խանութ – ներուն վաճառասեղաններէն անհետա – ցած են ելեկտրոնիք սարքերը, թրանզիս – թէօրները, ներածուած տուրմերը (չո – քոլա), ծխիկները եւ, նոյնիսկ, դուլպա – ները: Ներկայիս այդ սարքերը, ապ – րանքները ձեռք կը ձգուին սեւ չուկան բանեցնող մարդոց միջոցով: Քաթալոկ – ներով կը ներկայանան պաշտօնատուները եւ հոն կը կատարեն առուծախքերը:

Յիշեցնելէ ետք, թէ Թուրքիա Էճեվիթի իշխանութեան պլուխ գալուն օրը սնան – կութեան սեմին հասած էր, քանի հնա – րաւորութիւն չունէր հինգ միլիառ տո – լարի հասնող իր արտաքին պարտքը վա – ճարելու, բերած է մեր սենեակը եւ մահճա – կալին նստած կը սպասէ:

– Ինչը ըլլայ, մայրիկ, ի՞նչ կայ, ի՞նչ պատահեցաւ:

Ծոժոռ դէմք մը:

– Դուք ալ հայը պիտի ըլլաք, մայր պիտի ըլլաք եւ չօճուխ մեծցնէք...

– Բայց ի՞նչ կայ, եղածը ըսէ մայրիկ...

– Եղա՞ծը...

Այստեղ այլեւս չի յաջողիր դերին մէջ, արդողանքի դէմքը կը պայծառանայ լայն ժպիտով ու կ'ըսէ.

— Ելաւ, իշտէ ելաւ...

Ու ձեռքս բռնած, կը ստիպէ որ մտոս պզտիկին բերանը խոթեմ: Ցուցամատով կը խուզարկեմ, կը չօշափեմ, ու տեղ մը, հազիւ թէ զգալի, փշիկի պէս բուր կէտ մը... ակռա՛յ մը յայտնուած է...

– Մայրի՛կ, գրաւի կու գամ որ այս ակռան ինք իրեն չբուսաւ: Այնքան խառ – նեցիր – խառնեցիր բերանը, որ քաշե – լով դուրս հանեցիր...

Ուրիշ անգամ, չինծու բարկութեամբ մը կը բերէ Սօնային զիրկը կու տայ բո – զոքելով.

– Ա՛ռ, ա՛ռ չար աղջիկդ, տես ինչ ը – բաւ...

(Շար. – 7)

ԵՐԱԶԱՑԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

«ԵՍ ԾԱՌ ՄԸ Կ'ՈՒԶԵՄ...»

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Բայց տարիները կ'անցնէին եւ Քիքին սկսած էր ծերանալ: Ամէն կողմ ստեւ – ները կը թափէր: Մանաւանդ ջղային գարձաւ ու չարացաւ, երբ տունէն ներս յայտնուեցաւ Սօնան: Առաջին օրէն զիրք բռնեց «նորեկին» դէմ: Եւ այն ատ – տիճան, որ պահակէն եռք, երբ կարճ ճամբորդութենէն մը տուն դարձանք, Քիքին, որ մինչ այդ չատ մաքուր եղած էր իր պէտքերը միշտ անյայտ տեղեր ընելով, զնաց ուզղակի սրահին կեդ – րոնը, նստաւ ամէնէն գեղեցիկ – ու նո՛ւ նոր – օճային վրայ եւ... ըրաւ...

Եւ սկսաւ խուլ պայքարը Քիքիին եւ նոր հարսին միջեւ: Այս վերջինը դեռ չէր համարձակեր յայտնի ընել իր դժ – գոհանքը, բայց օրէ օր կ'աճէր Քիքի – Սօնա լարուածութիւնը: Տանտիկնուհ տա – րեկան եղած էր Քիքին եւ մազերը ա – փերով կը հաւաքէր մայրիկս սենեակէ սենեակ: Ես ալ գոհ չէի: Պէտք էր ձեր – պէքին մտահոգութիւնը պիտի յաղթէ: Առաու մըն ալ ըսաւ.

– Տանք, տանք, թող գան տանին...

Եւ յուզական վերջին անդրադարձու – մով մը.

– Գոնէ լաւ տեղ լինար...

Կարծես աղջիկ հարս կը զրկէր: Խմ – բագրատուն աշխատող Վարսենիկը Շթո – րա տարաւ Քիքին, Տիկին Գառնիկ Գիւ – զելեանին, որ, ըստ Վարսենիկին, իրմէ լսելով մեր չունին համբաւը, թեկնածու էր արդէն...

×

Թաղումին ժամը կը մօտենայ, ու կըտ – րատ ժպտալէնը կը չարունակէ դառնալ, ժամանակի ետ – առաջ ոստումներով:

Իրիկունները, երբ դուրսն ենք հրա – չէրի մը այցելութեան մը բերումով, դի – չերը երբ տուն հասնինք՝ վարէն անճ – կանօգ կը դիտենք վերի պատուհանները: Եթէ լոյս կայ իր սենեակին մէջ, ուրեմն պզտիկը արթնցած է եւ տատուիկներ կը սպասեն: Եթէ մութ է, ուրեմն ամէն ինչ կարգին է եւ զղոյշ պէտք է մտնենք որ չարթնցնան: Գիչեր մը, մեր չար – կաժինին բոլոր լոյսերը վառ են: Սը – րահը, սենեակները, խոհանոցը, ամէն տեղ: Մտահոգ կը բարձրանանք, անհա – ճոյ բանի մը կռահումով: Երախան գիր – կը, բերած է մեր սենեակը եւ մահճա – կալին նստած կը սպասէ:

– Ինչը ըլլայ, մայրիկ, ի՞նչ կայ, ի՞նչ պատահեցաւ:

Ծոժոռ դէմք մը:

– Դուք ալ հայը պիտի ըլլաք, մայր պիտի ըլլաք եւ չօճուխ մեծցնէք...

– Բայց ի՞նչ կայ, եղածը ըսէ մայրիկ...

– Եղա՞ծը...

Այստեղ այլեւս չի յաջողիր դերին մէջ, արդողանքի դէմքը կը պայծառանայ լայն ժպիտով ու կ'ըսէ.

— Ելաւ, իշտէ ելաւ...

Ու ձեռքս բռնած, կը ստիպէ որ մտոս պզտիկին բերանը խոթեմ: Ցուցամատով կը խուզարկեմ, կը չօշափեմ, ու տեղ մը, հազիւ թէ զգալի, փշիկի պէս բուր կէտ մը... ակռա՛յ մը յայտնուած է...

– Մայրի՛կ, գրաւի կու գամ որ այս ակռան ինք իրեն չբուսաւ: Այնքան խառ – նեցիր – խառնեցիր բերանը, որ քաշե – լով դուրս հանեցիր...

Ուրիշ անգամ, չինծու բարկութեամբ մը կը բերէ Սօնային զիրկը կու տայ բո – զոքելով.

– Ա՛ռ, ա՛ռ չար աղջիկդ, տես ինչ ը – բաւ...

Դպրոցասէրի 100-ամեակը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

—o—

Նոյ. 16ին, Ուրբաթ իրիկուն, կիմէի դահլիճը ծայրէ ծայր լեցուած էր Դպրոցասէրի հարիւրամեակի հանդիսութեան առթիւ։ Հովանաւորութիւնը ստանձնած էր կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեան։ Ներկայ էին Փրանսայի Հայ Աթոռակից Եպս. Կապ – ոյեան, Սամուէլ Մուրատեան վարժա – րանի տեսուչ Հ. Սերովբէ Ագըլեան, հոգեւոր հայրեր, կազմակերպութեանց եւ մամուլի ներկայացուցիչներ։

Բացման իր խօսքին մէջ Տիկին Նորա Տէր–Յակոբեան կը յիշէր այն նուիրեալ Հայուհիները՝ որոնք զժուար ժամանակշրջանի մը մէջ զեղեցիկ գաղափարը ունեցած էին հիմնելու այս վարժարանը, որ գուրգուրանքի առարկան դարձած է գաղութին եւ մամուլին, յոյս յայտնելով որ այսուհետեւ եւս ան պիտի չարունակէ վայելել ուշադրութիւնն ու հոգատարութիւնը մեր գաղութին ու մամուլին։ Ապա կարդաց Մարսէյլէն, Մ Իլանոյէն եւ Ան – վերջէն ստացուած չնորհաւորական հեռագիրներ։

Վարժարանի 30 հոգիանոց երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Գէորգ Եանպէկեանի, երգեցաւ մեկնաբանեց հայկական երեք երգեր։ Նախկին խնամակալուհի – ներէն Տիկին Եւգինէ Պօղոսեան պատմական նշանակութիւն ունեցող ճառով մը ներկայացուց մեր ժողովուրդի վերջին տասնամեակին կատարուած փոփոխութիւններուն՝ Հայաստանի եւ ըՍ – Սիլվա Կապուտիկեան խօսեցաւ Ամերիկա եւ Քանատա գաղթող Հայերու, Լիբանանի ծանօթ դէպքերու առթիւ Հայաստանի ցոյց տուած եղբայրական օգնութեան մասին, յիշելով Սուրիոյ նախագահին Հայաստան այցելութիւնը իբրեւ կարեւոր երեւոյթ։ Շեշտ – եց Հայաստանի արձանագրած վերելքը՝ մշակութային, տնտեսական եւ գիտական կալուածներու մէջ, հայրենիք – սփիւռք կապերու սերտացումը, խումբերու եւ արուեստագէտներու այցելութիւնները՝ որոնք նոր չունչ կը բերեն Սփիւռքի հայրենակարօտ գաղութներուն։ «Ուրախ ենք, — ըսաւ բանաստեղծուհին, — որ այս օր պայարուած բերդ մըն է, ըսաւ Տիկին Կապուտիկեան, ուծացման վիճակի առիթներով եւ այլազան վտանգներով։ Շրջկայ Սփիւռքի գրեթէ բոլոր հայկական գաղութները։ Տասը տարի եղ դարձեալ Փարիզ եմ. այցելեցի հայկ. վարժարանները, ականատես եղայ ազգա – պահպանման համար թափուղ անոհ – ման ճիգերուն եւ այդ բոլորին հանդէպ միայն հիացումով կրնամ արտայայտուիլ »։ Այնուհետեւ անդրադառնալով

Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ընտրիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թորոսեան եւ զաւակները, Օր· Օտէթ Ընտրիկեան եւ ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց աղջկան, քենիին, քրոջ եւ աղգականին՝

ԱՆԱՁԻՍ ԸՆՏՐԻԿԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Փիրակի, Նոյ· 18ին, 39 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ, Նոյ· 24, ժամը 10·30ին Սէն – Շամոնի Նոթր–Տամ եկեղեցին։

ՓԱՐԻԶ

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ

ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ա· ՅԱՆԿ

Նուհան Փրէնկեան	20·000
Գէորգ Պագըրճեան	20·000
Սուրբէն եւ Գուրգէն Գործունեան եղբայրները	15·000
Հայկ Թօփաքեան	10·000

Տիկ· Թամար Պարպիրոթ 1500, Մխքայէլ Յակոբեան 1500, Տիկին Ս· Մատաթ 1000, Տէր եւ Տիկին Պատրիկ Կէնճեան 1000, Տիկին Ռոզ Սթաթեան 1000, Տէր եւ Տիկին Արմենակ Գուլումճեան 1000, Տիկին Արտեմիս Թիւֆէնքեան եւ զաւակը Դանիել (Պէյրութէն) 500, Գագիկ Յովհաննէսեան 500, ամն 500, Տիկ· Սիրա – նոյշ Հալաճեան 250, Նազարեան ընտ· 200 դոլար 73·950 ֆր·։

UGAB - JEUNES

Présente

UNE SOIREE CINE CLUB

Le Vendredi 23 Nov. à 20 h. 45

POINT LIMITE ZERO

R. C. Sarafian

USA 1970 — Couleur — V. F.

Livrer une voiture est le prétexte d'un défi lancé par un jeune Américain, ancien coureur automobile aux polices de plusieurs états des Etats-Unis

Un film d'action et de poursuites en auto, moto et hélicoptères dans lequel la musique donne le rythme.

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, rue de Courcelles, Paris 17e

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Ֆաչի Մարսէյլ – Պուլ· Օտտոյի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ առած – ցած է հեռեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեպսակի եւ հոգեհանգստեան արթիւ.— Պր· Աստուր Յովակիմեան, իր կնոջ Ֆաթուն Յովակիմեանի թաղման առթիւ 100 ֆր·, Տէր եւ Տիկ· Պաղտասարեան 50, Տէր եւ Տիկ· Ղազար Ղազարեան Սիմոն Շամանեանի թաղման առթիւ 20 ֆր·, Սարգիսեան ընտ· Տիկ· Մատլէն Պարպինայի թաղման՝ 50, այրի Տիկ· Սրաքսի Սուքիասեան, Կարապետ Տէր – Կարապետեանի թաղման՝ 50, Պր· Աստուր Յովակիմեան, կնոջ Ֆաթուն Յովակիմեանի հոգեհանգստին առթիւ 50, ընկ· Շարիկեան իր ամուսնոյն Սիմոն Շարիկեանի հոգեհանգստին առթիւ 50, Տէր եւ Տիկ· Յ· Տէրտէրեան 50, ընկ· Բարիզ Արմաղանեան 20 ֆր·։

Ընկ· Կիւլիւզար Մուրատեան իր ամուսնոյն Արմենակ Մուրատեանի տարելիցին առթիւ 50, ընկ· Բարիզ Արմաղանեան 20, Տէր եւ Տիկ· Զաքարեան 50, ողբ· Սրաքսի Քիւրէղեանի հոգեհանգիստին առթիւ ընկ· Բարիզ Արմաղանեան 20, Կարօ Արմաղանեանի մահուան Ա· տարելիցին առթիւ Արմաղանեան եւ Պօղոսեան ընտ· 50, այրի Տիկ· Աւետեան 50, Տէր եւ Տիկ· Պաղտասարեան 50, այրի Տիկ· Մարի Սուքիասեան 20, Տէր եւ Տիկ· Սրբուհի Մխրոյեան, 15,6 Տէր եւ Տիկ· Արշալոյս Կոթիէ 20 ֆր·։

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»
ՏՕՆԱԾՈՒԱՌ

Կրընոպլի մէջ կը տօնուի Յունուար 6ին, նախաճեռնութեամբ Կապ· Ֆաչի։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԱԿԻ ՊԱՀԸ

Դեկտեմբերի Բ· Կիրակին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կապ· Ֆաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին տարեկան մեծ պարահանդէսը Փետր· 23ին, Ալբ Օթէլի մէջ։

ՁԱՁ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻՆ
Շաբաթ, Դեկտ· 1, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ
Նախագահութեամբ՝ Կաթող· Պատուիրակ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ –
Ալֆորվիլի երեսփոխան – քաղաքապետ ԺՈՋԷՖ ՓՐԱՆՉԵՍՔԻ
ներկայութեամբ ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ
Salle des Fêtes Voltaire (Alfortville)
Մասնակցութեամբ
ՊԵՏԻԿԻ ԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

APRES SON PASSAGE TRIOMPHALE A LA

LA CAPPADOCE

Adiss HARMANDYAN

DE RETOUR
Du 6 Décembre au 16 Décembre

tous les soirs

DUO ACROPOLIS

DANSES et SHOWS GRECS

DANSEUSE ORIENTALE

ET

YORGANTZ

DINER DANSANT AVEC L'ORCHESTRE CAPPADOCE

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
ՁԵՐ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԾԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ԾԱՌԱՋ»

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՓԵԱՆ

«ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ» (1958)
(Գին 50 Ֆ·)

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ԲՈՒՌ ՄԸ ՏՈՄՍ»
(25 Ֆ·)

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

«ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ» (1971)
«ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ» (1973)
(Հատորը՝ 50 Ֆ·)

«ԾԱՌԱՋ 50» (1976)
ԾԱՂԿԱՓԱՂ «ԾԱՌԱՋ»Ի ԳԻՄՆԱՄԵԱՅ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆԵՐԷՆ
420 ԷՋ ԸՆՏԻՐ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԿՈՂՔ՝ **ԳԱՌԱՋՈՒ**
100 Ֆ·

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

«ԱՆԿԱՊ ԼՃԵՐ» (1979)
(Գին 50 Ֆ·)

Թղթատարի ծախքերուն համար 10 Ֆ· աւելցնել նշանակուած գիներուն վրայ։

Դիմել՝ «ԾԱՌԱՋ»ի

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Դեկտ· 9 ժամը 17էն կէս գիշեր
Dans les Salons de l'Hôtel George V, 31, Ave. George V, 75008 Paris
ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ խանդավառ նուագախումբը
Մուտք 40 ֆ· ուսանողներու կէս գին
Պարահանդէսին հասոյթը, ամբողջովին կը յատկացուի հայկ· վարժարաններուն
Սեղանները ապահովել, հեռաձայնելով 763·38·54

24, rue Rodier
75009 Paris
tél. 280-35-84

DANSES et CHANSONS
avec
GRICHA GRINN
Pianiste virtuose et chanteur
arménien - russe - tzigane - blatnoï
de 20h.30 à 2h. (fermé le dimanche)

menu à 37 F — Hors-d'œuvres variés avec brochette ou petites volailles en grillade

MARIAGE - BANQUET (50 couverts)
PARKING 7 rue Rodier 75009 Paris

VENDREDI 23 NOVEMBRE à 21 H.
Salle du Grès-Martigues, organisé par l'Association des Arméniens de Martigues - L'Etang de Berre et office Municipal
Socio-Culturel de Martigues

CONCERT
avec
La Chorale
SAHAK - MESROB
sous la direction de
H. YELMAZIAN
au piano : J. YELMAZIAN
AU PROGRAMME :
Komitas, Brahms, Babadjanian, Shubert ,Bartévian, etc.

LES AMIS DE LA
FONDATION MARIE NOUBAR

JOURNEES D'AMITIE

au profit des étudiants arméniens boursiers
Samedi 24 Novembre de 14 à 19 h.
Dimanche 25 Novembre de 14 à 22 h.
CITE UNIVERSITAIRE
57, Bd. Jourdan,
Métro Porte - d'Orléans
Facilité de Parking
Cadeau de Noël, Parfumerie, Jouets
Livres, Disques, Cartes de vœux,
Foulards, Cravates, Parapluies, Jupes
Chemisiers, Linge de maison,
Layette, Alimentation
BUFFET
SPECIALITES ARMENIENNES
le Dimanche 25 Novembre
de 16 h. à 18 h.
ANNIE D'ARCO
dédicacera ses disques
ARTHUR CONTE
JACQUES FAIZANT
VARVARA BASMADJIAN
signeront leurs ouvrages
Grande LOTERIE : un Week-end Air Inter à Nice, pour deux personnes

ՇԱԲԱԹ-ԿԻՐԱԿԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
24-25
SAMEDI-DIMANCHE
24-25 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ա ր տ ա ս ա հ մ ա ն : Տար. 300 Ֆ. - Հ ա տ ը ։ 2 Ֆ.
Ֆ ր ա ն ս ա : Տար. 260 Ֆ. - Վ ե ց ա մ ս ե ա յ ։ 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.521 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.521

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹՍՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմենփրէս, Նոյ· 13–19)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՍԼԱՄԸ ՈՏՔԻ

ԹԵՀՐԱՆԷՆ ԻԶՄԻՐ

—o—

Թեհրանի մէջ կացութիւնը ժամէ ժամ աւելի ծանր բնոյթ կ'առնէ: Թէեւ Ռո – մէյնի հինգ պատանդ եւս ազատ արձակել տուաւ, բայց ոչ մէկ զիջում ընելու պատրաստակամութիւն ցոյց տուաւ իր ամերիկացի գերիներուն համար: Ան – դաբեւ խաղի չորրորդ վայրկեանին Ալեք – սանդր Քերոբեան դիպուկ հարուածով մը նշանակած է առաջին կոլը: 35րդ վայր – կեանին « Արարատ »ի յարձակումներու կազմակերպիչը՝ Յորէն Յովհաննիսեան, կրկնապատկած է հաշիւը: Երկրորդ կի – սախաղին (48րդ վայրկեան) օգտուելով պաշտպաններու անհամապատասխանութիւնէն, հիւրերը նշանակած են կոլ մը, բայց ատիկա ոչ թէ ընկճած, այլ նոր եռանդ ներշնչած է Երեւանցի – ներուն: 54րդ վայրկեանին Յորէն Յով – հաննիսեան երրորդ գնդակը գետեղած է մրցակիցի բերդին մէջ, իսկ երբ Մինակի Դինամոյականները իրենց բերդին հրա – պարակին վրայ դեռին նետած են քե – րոբեանը, Յովհաննիսեան փենալթիին կո – լի վերածած է, խաղին արդիւնքը դար – ձնելով 4 – 1, ի նպաստ « Արարատ »ի:

Այս խաղէն ետք, Արարատ 32 կէտով դասաւորման 7րդ տեղը կը գրաւէր: Ցա – յորդ եւ վերջին խաղը եւս տեղի կ'ունե – նայ Երեւան, Նոյ· 25ին՝ Լենինգրադի Զենիթին հետ:

(*) Խաղին արդիւնքը տուած էինք «Ցա – ռաջ»ի Նոյ· 20ի թիւով:

×

ԵԱՍԷՐ ԱՐԱՖԱԹԻ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Մոսկուայէն Պէյրութ վերադարձի ճամբուն վրայ, Նոյ· 14ին, Պաղեստինի Ազատագրութեան Կազմակերպութեան պատուիրակութիւնը, գլխաւորութեամբ Արաֆաթի՝ Հայաստան այցելած է: Հիւ – րերը շրջած են Երեւանի տեսարժան վայ – րերը: Կուսակցութեան կեդր· Կոմիտէն ի պատիւ պատուիրակութեան ճաշ մը տուած է, որ տեղի ունեցած է բարեկա – մական մթնոլորտի մը մէջ:

×

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ ԿՐ ԳՆԱՀԱՏՈՒԻՆ ԲԻՐՄԱՆԻՈՑ ՄԷՋ

Ռանկունի (Բիրմանիա) մէջ սկսած են խորհրդային մարմնամարզիկներու ցու – ցադրական ելոյթները: Հազարաւոր հան – դիսականներու գնահատանքին արժանա – ցած են Մանուէլ Գրիգորեան, Լեւոն Ղազարեան, Վալերի Հայրապետեան եւ ուրիշներ իրենց վարպետութեան համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԹԵՐԱՆ – ՇԻՐԱՔ կարճ հանդիպում – մը երկար խորհրդածութենէ ետք տուած է ֆրանսական մամուլի թէ քա – ղաքական շրջանակներու մէջ: Տեսակ – ցութիւնը քանի մը վայրկեան տեւած է, Զորեքշաբթի երբ Շիրաք կ'ընդունէր Մի – թերանը « քաղաքավարական դիմում »ի մը բնոյթ տալով այդ այցելութեան: Ո – րոշ ծաղրական ոճ մըն ալ կը դործածէ Իմանիթէ այս առթիւ, լուրը խորագրե – լով « Միթերան ցարդ Շիրաքը կ'ան – ուանէր մկանուած աչքին պետը »··· Օր – ուան քաղաքական դէպքը կը նկատուի եւ արդէն իսկ կը խօսուի ՀՀՀ – Ընկեր – վարական որոշ համամտութեան մը մա – սին:

ՎԱՀԱՆԱՎԱՆՔԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

Հայկ· դասական ճարտարապետու – թեան ծանօթ գործերէն մէկուն՝ Վահա – նավանքի մէջ կատարուած պեղումնե – րէն յայտնաբերուած են 40է աւելի վի – մագիր արձանագրութիւններ, մեծ քա – նակութեամբ հնադիտական նիւթեր, ո – րոնք նոր լոյս կը սփռեն միջնադարեան այդ կարեւոր մշակութային օճախի պատ – մութեան վրայ: Շինութիւններու պա – տերուն, տապանաքարերու վրայ դրոշ – մուած վաւերագրերը, որոնց մեծ մասը բեկոր առ բեկոր հաւաքուած է փլատակ – ներէն, հաւասար տեղեկութիւններ կը հաղորդեն վանքի ստեղծման, ժամանա – կի քաղաքական դէպքերու, միջատա – պետական յարաբերութիւններու վերա – բերեալ, ինչպէս նաեւ կարեւոր նիւթ կուտան Սիւնիքի պատմութեան ընդար – ձակ ժամանակաշրջանի մը ուսումնասի – րութեան համար:

Ղափանէն 7 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ Սիւնեաց լեռնաշխարհի պատմական Կապան մայրաքաղաքի տարածքին կը գտնուի Վահանավանքի յուարձանախում – բը: Հաստատութիւնը կարեւոր դեր խա – ղացած է Հայաստանի այդ շրջանի հան – րային – քաղաքական եւ մշակութային կեանքին մէջ, չուրջ երկու հարիւր տա – րի: Գրաւոր աղբիւրներու համաձայն հոս բանած է նաեւ դպրոց մը, շարագրուած են ձեռագիր մատեաններ, որոնք այրուած են Հայաստան արշաւած հորդաներու կողմէ: Ճարտարապետական ինքնատիպ յօրինուածք ունեցող այդ եզակի հա – մադրոյթը յարատեւած է մինչեւ ԺԴ· դարու առաջին տասնամեակները եւ քա – ղաքին հետ միասին կործանած օտար նուաճողներու ձեռքով:

Հայաստանի հնադիտութեան եւ ազ – գագրութեան հիմնարկի աշխատողներէ և Ս· Աբովեան մանկավարժական հիմնար – կի ուսանողներէ կազմուած խումբը, Գրիգոր Գրիգորեանի գլխավորու – թեամբ, հողի հաստ շերտէն ազատած է կարգ մը շինութիւններ, 911ին կառուց – ուած մեծ տաճարի գաւիթին եւ սիւնա – սրահին մէջ յայտնաբերած է Սիւնիքի Սմբատ Բ·, Գրիգոր Ա· Թագաւորներու, անուանի հոգեւորականներու եւ իշխան – ներու պանթէոնը: Հոս գտնուած են նաեւ Աղուանքի կարգ մը առաջնորդներու, Պահլաւունի զօրավարներու դամբարան – ները: Այս փաստը անգամ մը եւս կը հաստատէ պատմական այն վկայութիւ – նը, թէ Սիւնիքն ու Աղուանքը, ինչպէս նաեւ Հայաստանի միւս նահանգները մի – ասնական եղած են ընկերային – քաղա – քական հարցերու մէջ եւ ընդհանուր ու – ժերով պայքարած են օտար նուաճող – ներու դէմ:

Պեղումները, որոնք կը կատարուին արդէն 14 տարի է, տուած են նաեւ այլ նիւթեր, որոնք կարեւոր նշանակութիւն ունին Կապանի բնակիչներու իմացական կեանքի, տնտեսութեան եւ ապրելակեր – պի մասին պատկերացում մը ունենալու համար: Բացուած է ջրաւազան մը կաւէ խողովակներու շարքով: Որոշուած է յուշարձանը պահպանել յետագայ քայ – քայումէ, վերահաստել անոր կրկնայարկ դամբարան – եկեղեցին (1086 թ·): Վե – րաշինութեան աշխատանքը ճարտ· Եու· Թամանեանի նախագիծով կ'իրականաց – ուի Հայաստանի Նախարարաց Խորհուր – դին առընթեր պատմութեան եւ մշա – կոյթի յուշարձաններու պահպանման եւ օգտագործման վարչութեան գիտա – ար – տադրական արուեստանոցին կողմէ:

×

ՑՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԱՇՏԱՐԱԿԻ ՄԷՋ

Աշտարակի մէջ տեղի ունեցած է դի – տա – հետազօտական հանդիպում մը, ո – րու ընթացքին զեկուցումներ կարդացած են Ակադ· Բաբկէն Առաքելեան, ճարտ· Վարազդատ Ցարուքեանեան եւ այլ մաս – նագէտներ: Պատմական Արագածոտն գա – ւառի տարածութեան մէջ գտնուող այս շրջանը հարուստ է պատմական եւ ճար – տարապետական յուշարձաններով, որոնց թիւը աւելի քան 200 է: Պահպանուած են հին ամրոցները, բերդեր, եկեղեցա – կան շէնքեր, դամբարաններ, խաչքարեր, քարաւանատուներ, կամուրջներ, ջրա – տարներ, ժողովրդական ճարտարապե – տութեան հազուագիւտ նմոյշներ՝ որոնք պատմական կարեւոր արժէք ունին: Ցու – շարձաններու պահպանման, վերահաս – տատման եւ ծանօթացման գործին կ'օգ – նեն հարիւրաւոր մարդիկ: Պետական եւ հանրային միջոցներով վերանորոգուած են Արուճի տաճարը, Սաղմոսավանքը, Օհանավանքը, Ամբերդը, Կարմրաւորը, Ծիրանաւորը, Մարինէն, Կոշի, Բիւրա – կանի, Մուղնիի համադրոյթները եւայլն: Ներկայիս կը կատարուի դէպի Ամբերդի յուշարձաններու խումբը տանող ճամ – բան:

ՊԷՅՐՈՒԹ

ՓԱԹԱՅԷՊ, ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԻԱՍՆԱԲԱՐ ԿԸ ՏՕՆԵՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Նոյ· 22ի Օռիան եւ Ռեվէյլ լիբանան – եան օրաթերթերը կը հաղորդեն թէ Փաթայէպ, Ազատական (Շամուն) եւ Դաշնակ կուսակցութիւնները միասնաբար կազմակերպած են շարք մը հանդիսու – թիւններ, ոգեկոչելու համար Լիբանանի Անկախութիւնը (Նոյ· 22): Զինուորական միաւորներու տաղանդք մը եւ բանախօ – սական հաւաքոյթներ (մէկը՝ Անթիլիաս) պիտի կատարեն երեք կուսակցութիւն – ները: Այս առթիւ արտասանուելիք ճա – ռերու բովանդակութիւնն ալ նախապէս քիչ – չատ ծանօթ է: Շամուն կը խօսի Լիբանանեան տաղնապի մասին Թունուզի ժողովի լոյսին տակ, Ամին Ճեմայէլ կը չեշտէ Փաթայէպներու պատմութեան զա – նազան հանդրուանները իսկ Պաշիկ Պա – պիկեան կը ծանրանայ երեք կուսակցու – թեանց համախոհութեան վրայ: Հ· Ց· Դ· կուսակցութիւնը, նաեւ զեկոյցով մը չեչտը կը դնէ Լիբանանեան տաղնապի դարմանը գտնելու անհրաժեշտութեան վրայ, աւելի ներքին քան դուրսէն: Զե – կոյցը կ'ըսէ նաեւ.— « Լիբանանցին ան – կարող է ուրախանալու այս տօնէն, վէր – քերը խոր ըլլալով »:

դին առընթեր պատմութեան եւ մշա – կոյթի յուշարձաններու պահպանման եւ օգտագործման վարչութեան գիտա – ար – տադրական արուեստանոցին կողմէ:

×

ՑՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԱՇՏԱՐԱԿԻ ՄԷՋ

Աշտարակի մէջ տեղի ունեցած է դի – տա – հետազօտական հանդիպում մը, ո – րու ընթացքին զեկուցումներ կարդացած են Ակադ· Բաբկէն Առաքելեան, ճարտ· Վարազդատ Ցարուքեանեան եւ այլ մաս – նագէտներ: Պատմական Արագածոտն գա – ւառի տարածութեան մէջ գտնուող այս շրջանը հարուստ է պատմական եւ ճար – տարապետական յուշարձաններով, որոնց թիւը աւելի քան 200 է: Պահպանուած են հին ամրոցները, բերդեր, եկեղեցա – կան շէնքեր, դամբարաններ, խաչքարեր, քարաւանատուներ, կամուրջներ, ջրա – տարներ, ժողովրդական ճարտարապե – տութեան հազուագիւտ նմոյշներ՝ որոնք պատմական կարեւոր արժէք ունին: Ցու – շարձաններու պահպանման, վերահաս – տատման եւ ծանօթացման գործին կ'օգ – նեն հարիւրաւոր մարդիկ: Պետական եւ հանրային միջոցներով վերանորոգուած են Արուճի տաճարը, Սաղմոսավանքը, Օհանավանքը, Ամբերդը, Կարմրաւորը, Ծիրանաւորը, Մարինէն, Կոշի, Բիւրա – կանի, Մուղնիի համադրոյթները եւայլն: Ներկայիս կը կատարուի դէպի Ամբերդի յուշարձաններու խումբը տանող ճամ – բան:

– ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է –

Նոյ· 24էն սկսեալ «Ցառաջ»ի խմբա – գրատունը փակ է Շաբաթ կէսօրէ վերջ:

— ՄԱՆՈՒԿՔ —

(«Միջազգային Մանկատարի»ի Առթիւ)

Գրեց՝ ԷԼԻԶ ԳԱՎՈՒՃԵԱՆ-ԱՑՎԱԶԵԱՆ

(Բ. և վերջ)

16րդ դարէն սկիզբ առած է մանուկի հոգեբանութեան նախնական ուսումնա – սիրութիւնը, որուն յառաջապահներն են՝ Մոնտէյն, Լոկ, Բէյկն եւայլն:

Իսկ այսօրուան նորագոյն մանկավիտութեան բոլոր սկզբունքները իբենց սաղմն ու սերմը ունին Ռուսօյի քարոզած վարդապետութեան մէջ: Ռուսօ զօրաւոր մանկավարժական չարժումի մը նախահայրն է:

18րդ դարու կէսին ժան-ժաք Ռուսօ իր էմիլ հատորով, ուր մանուկի ազման զուգընթաց հարցականները կը չօշափէ, եկաւ նոր էջ բանալու դաստիարակութեան պատմութեան մէջ: Հեղինակը կ'ըսէ. « Ճանչցէք մանուկը եւ ինքը մեծցուցէք փճացած ու չեղած մարդկային ընկերութիւններէն հեռու՝ բնութեան ծոցին մէջ »: Ոչ մէկ գիրք Ռուսոյի էմիլի չափ արձագանգ գտած եւ աշխուժ յարուցած է մանկավարժական աշխարհէն ներս:

Մանկավարժական կառոյցը նոյնքան օժտուած է կեդրոնական աչքառու դէմքով՝ Ժուլիկերիացի Հանրի Պէստալոցի: Պէստալոցիի « Մայրերու գիրքը » մանկավարժական աւետարան մըն է: Պէստալոցի մոգի զարգացման զուգահեռ՝ մեծ կարեւորութեամբ կը մօտենայ բարոյական կրթութեան: Մասնաւորապէս ծանրացած է այս առընչութեամբ՝ մայրերու գերի վրայ, որովհետեւ զպրոցէն առաջ անոնք են որ կ'առաջնորդեն մանուկը:

Արդի մանկավիտութենէն, որ երախաներու աճումի զանազան հանգրուաններու դիտութիւնն է, կը սպասուէր որ հոգեբանները, ընկերաբանները եւ ուսուցիչները ըլլային անոր հեղինակը, սակայն չորս բժիշկներ են որ իրենց գիտական, փորձառական աշխատանքներով խոր ուսումնասիրութեան նիւթ դարձուցած են մանուկի հոգեկան, ֆիզիքական եւ իմացական զարգացումը՝ Իթար, Սէկէն, Մոնտէսորի եւ Դեկրոլի:

Ինչ որ յատկանշական եւ ուշագրաւ է, նախապէս իրենց փորձերը կատարած են անբնականոն մեծցած մանուկի մը վրայ եւ յաջողած են մանկավարժական աշխարհին կտակել անհրաժեշտ եղող մանկապիտական տուեալները:

18րդ դարու վերջին Աւերոնի անտառի մէջ (Ֆրանսա) որսորդները բռնած են անտառաբնակ վայրի երախայ մը, որ մեծցած է ինքնուին՝ հեռու մարդկային ընկերութենէն: Բացառիկ պատահութիւն մը ուսումնասիրելու մարդկային կոյս մտքի զարթնումն ու զարգացումը:

Աւերոնի մանուկով առաջին անգամ ըլլալով մանուկի մը մտային եւ զգայական անցուդարձերը դիտակնօրէն խոր ու մանրազնին քննութեան ու փորձերու առարկան դարձած են: Եւ այս – պէսով մանուկի աճումի յաջորդական շրջանները ուսումնասիրելով, հիմը դրուած է մանկապիտութեան:

Բազում են ականաւոր դէմքերը այս մարզի մէջ, սակայն կարելի չէ չյիշատակել անունը Ժուլիցերիացի մեծահամբաւ հոգեբան Փրոֆ. Կլապարէդի, իբր փորձառական մանկապիտութեան պատկառելի մէկ յառաջապահը:

Մանուկը էակ մըն է մեծնալու, ինքնաբաւ գառնալու նախատեսմանուած: Իր հոգեկան եւ ֆիզիքական զարգացումը կը կատարուի հանդրուան առ հանդրուան, որոնք իրարու կը յաջորդեն որոշ կարգ ու կանոնով: Իւրաքանչիւր հանդրուան իր ուրոյն յատկանիշներն ունի: Անոնք ամէն անգամ մէկ – մէկ արտայայտութիւններն են իր մեծնալու բնազդական մղումներուն ու պահանջներուն:

Անշուշտ կարելի չէ այս հանդրուաններու վերաբերմամբ մանրամասնութիւններու մէջ մտնել հակիրճ յօդուածով մը, միայն հարկ կը նկատենք անցողակի կանգ առնել մանուկի կեանքի առաջին հանդրուաններուն շուրջ:

Մանուկը իր կեանքի առաջին չրջանին՝ մինչեւ երեք տարեկանը՝ եսակեդրոն վիճակ ունի եւ, կարելի է ըսել, զուտ բնազդական էակ մըն է: Այսինքն ամէն ինչ իր մէջ ենթակայական բնոյթ կը կրէ: Բոլոր իր փափաքները, նախասիրութիւնները իր անձով կը սկսին, իր անձով կը վերջանան:

Դուրսը, արտաքին աշխարհ կոչուածը, այնքան դոյութիւն ունի, որ չափով որ ան կրնայ արձագանգ հանդիսանալ եւ բաւարարութիւն տալ իր անձնական պահանջներուն:

Դուրսն ալ տեսակ մը իր եսն է, անկախ դուրս դոյութիւն չունի: Դուրսիամբողջ կարեւորութիւնը կը դիմաւորուի հաճելի եւ անհաճոյ վիճակներով, մինչեւ որ իր անձի դիտակցութիւնը գայ կարգ ու կանոն մացնելու ներքին եւ արտաքին իրադարձութիւններու մէջ: Այսինքն՝ իր յարաբերութիւնները դուրսի հետ ձեւ եւ կերպարանք կ'առնեն եւ յաւէտն, օգտակարը վնասակարէն, կարելին անկարելիէն զանազանելու ընդհանրութիւնը հետզհետէ տեղ կը գրաւէ իր մէջ:

Ենթական կը սորվի որոշ վարմունք մշակել ըստ իր օգտին եւ ըստ ընկերային պահանջներուն: Ի վերջոյ՝ երեք տարեկանին իր անձը կը ձեւաւորուի եւ իր եսի դիտակցութիւնն ի յայտ կուգայ իր մէջ: Ինքզինքը չուրջիններէն կը սկսի զանազանել եւ իր անջատումը չեչտելու համար, պէտք կը զգայ մեծերու հեղինակութեան հանդէպ անհաչտ դառնալ:

Տեղի ունեցածը տեսակ մը յաջորդական ազատագրումի պայքար է: Ասիկա կեանքի այբուբէնն է, ուրկէ կ'անցնին բոլոր բնականոն տուեալներով կեանքի մէջ մուտք գործած մարդ էակները: Ինքնաւարում՝ որ պէտք է հասկնանք մանկութեան օրէն սկսեալ՝ աւելի ու աւելի յառաջացում դէպի անկախութիւն. իսկ ընկերայնացում կը նշանակէ հասարակութեան անդամ ըլլալ, յարմարուելով անոր կարգուսարքին:

Համոզուինք որ այս երկու նուաճումներուն մանուկը կը տիրանայ անսպառ ճիգերու, մաքառումներու դնով:

Տաղնապի ամենալուրջ չրջան մըն է եօթը տարեկանը, որ ապերախտ տարիք կը կոչուի: Զօրաւոր աճումի հետեւանքով մանուկը ֆիզիքական եւ հոգեկան ցնցումներու կ'ենթարկուի եւ կը դառնայ դիւրագրգռած, ղզաղրգիռ եւ բնական՝ նաբար՝ ըմբոստ:

Այլեւս մեծցած է, իր չահագրգռութիւնները տունէն կը հեռանան եւ կը սկսին դուրսի հետ կապուիլ: Անկախ զործելու բուռն փափաք ունի: Այդ պոռթկումները պէտք է որ ողջմիտ, չըբջահայեաց մօտեցումով դիմաւորուին՝ ի նպաստ իրեն եւ բովանդակ մարդկութեան:

Ինչպէս որ աշխարհի ճակատագիրը այսօր կապուած է աթոմին եւ իր թագուն զօրութեան, այնպէս ալ մանուկը յիրաւի այն բարոյական աթոմն է եւ կամ հոգեկան միաւորը, որուն պաղտնիքով պայմանաւորուած է պալիք մարդկութեան լինելիութիւնը եւ իր որակը:

Այսօր համայն քաղաքակիրթ երկիրը – ներու մէջ կնոջական ազատագրումի զօրաշարժ մը կայ. նոյնքան դաստիարակչական ասպարէզի մէջ ալ նոր սկզբունքներով նորանոր կրթարաններու զարկ տալու զօրաշարժի մը առջեւ ենք: Ցայտնաբերուած են մանուկի խոր ճանաչողութեան մեթոտներ: Այս ուղղութեամբ աչքառու գարձած են Ռ. Շտայներեան դպրոցները:

Գալով մեզի, մենք Հայերս բծախնդրութեամբ համակուինք մեր նորահաս սերունդի առջեւ բանալու առողջ ծաղկումի հեռանկարը՝ հաւատարիմ գարուս չինարար դաստիարակութեան պատգամին եւ նոյնքան մեր հայեցի աւանդութեան նուիրական կոչին:

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՅՕԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանսահայ Գրողներու Միութեան, Մշ. Միութեան եւ ԺԱՖի, կիրակի կէսօրէ ետք (Նոյ. 18) ընդունելութիւն մը կազմակերպուած էր ի պատիւ Սիլվա Կապուտիկեանի: Հ. Բ. Ը. Մ-ի Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնը ծայրէ ծայր լեցուած էր եւ չատեր առքի մնացած էին: Երախտաչէն երեւոյթ մը, մանաւանդ երբ նկատի առնենք, որ ուշ կազմակերպուած էր հաւաքոյթը եւ ազդը հազիւ քանի մը օր լոյս տեսած մամուլին մէջ: Երկրորդ երախտաչէն երեւոյթը, զոր հարկ է չեշտել մանաւանդ գնահատութեամբ արուած ըլլալով անոր հազուադէպ բնոյթը, հանդիսականներու ճղռպահութիւնն էր:

Հանդիսութեան բացման խօսքը արտասանեց Տիր. Գրողներու Ընկերակցութեան նախագահ՝ Աւետիս Ալիքանեան: Յիչելէ ետք թէ արդէն ամիսներէ ի վեր Մարտ. Միութեան զանազան քաղաքները, Հայաստան եւ Մոսկուա մեծ չուքով ոգեւորեցան բանաստեղծուհիին վաթսունամեակը, յայտնեց թէ բազդատմամբ այլ հանդիսութեանց այդօրուան մեծարանքը չատ համեստ է եւ ժպտուն: Եզրակաց թէ Սիլվա Կապուտիկեան ըլլալով նաեւ Հայաստանի Սովետական անդամ, կը պատնայ մեզի համար բաները Հայաստանի ժողովուրդին: Տրուած ըլլալով որ ազգանդաւոր, տագնդաչատ ածական – ները չատ աժանցած են այլեւս եւ կը գործածուին տեղի եւ անտեղի ձեւով, պիտուր նկատեց ածական մը գտնել բանաստեղծուհիին համար եւ իր կարճ խօսքը վերջացուց ըսելով թէ Սիլվա Կապուտիկեան պատիւ կը բերէ հայ գրականութեան ու զինքը ծնող ժողովուրդին:

Ապօքը արուեցաւ Հերմինէ Գալուստեանի որ չփորձեց անչուշտ ծանօթացնել այնքան ծանօթ դէմք մը, այլ յիչեց Հայաստանի յուչակոթողները, որոնց մէջ ամէնէն խորհրդանչականը նկատեց Մելծենակաբերդը, որ մեր անցեալն է, մեր ներկան ու նաեւ՝ ապագան: Բնորոչելու համար Սիլվա Կապուտիկեանի գրական նուիրումը, Տոքթ. Հերմինէ Գալուստեան նկատելով, որ դժուար է որակել բանաստեղծուհիին տաղանդն ու վաստակը, յայտնեց թէ ան լաւագոյնս կատարած է Վահագն Դաւթեան, այն յառաջաբանին մէջ զոր տողորած է Սիլվա Կապուտիկեան « Եօթ կայաններ « հատորին մէջ՝ սրտի եւ մտքի դաշինքով իմաստալից վերնագրով, ու հատուած մը ըստ այդ գրութենէն: Իր խօսքը վերջացուց յոյս եւ հաւատք, յարգանք, պատիւ ու սէր արտայայտելով հայ բանաստեղծութեան նոր լուսաչող աստղին:

Վահան Նաւասարդեան հատուածներ կարդաց այն ճառէն զոր Սիլվա Կապուտիկեան արտասանած է 1963ին Պէյրութ,

ԵՐԱԶԱՑԻՆ ՀԱԼԷՊԷՆ

«ԵՍ ԾԱՌ ՄԸ Կ'ՈՒԶԵՄ...»

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Այսին վրայ տեղ մը կարմրութիւն մը կայ եւ մարթը խածուածքի նմանող հետքեր մը ունի: Շատ կասկածելի է որ վեց-եօթը ամսու մանկիկի մը գործը ըլլայ ատիկա: Ինքն է: Շփելով ու կըսմըթելով այտը, եկած է երջանկութեան իր նիւմերօն խաղալու, բայց չատ ճախաւեր, քանի որ վայրկեան չանցած.

– Ինչ է նը, տո՛ւր, տո՛ւր, նորէն ինծի տուր այդ չար աղջիկը...

Մենք, իբր թէ հաւատացած ենք իրեն, մեղքնալու ձեւեր կ'առնենք ու կ'ազդարարենք անտեղեակ ու անտարբեր մանկիկին.

– Մեծ մամային երեսները չխածնե՛ս...

– Ինչ պիտի ըլլայ, հարկաւ եարամազ պապան պիտի քաչէ...

– Այդտեղ սխալեցար, մայրիկ, կը մոռնաս որ աղջիկ է: Տղայ ըլլար, ինչեւէ: Աղջիկը մօրը կը քաչէ, եւ մօրմէն առաջ մեծ մայրն է որ...

Բայց արդէն դանձը անհետացուցած է իր սենեակը ու չի լսեր...

Գիշեր մը ,դուրան ենք զարձեալ, ու կը լսեմ Սօնան որ մեկնելէ առաջ պատուէր կուտայ.

– Մայրիկ այս չիշին կէսը տուր, ժամ մը եառք: Եթէ լայ եւ նորէն ուզէ, մըննացածն ալ կրնաս տալ:

Շիշին վրայ աստիճաններ կան, բաբակի գիծերով եւ թուանշաններով: Այդպէս երեք չիշեր պատրաստած է ու դըրած առանտրանը, որպէս յաջորդ օրուան պաշար: Մեր վերադարձին՝ խոհանոցի սեղանին վրայ երեք չիշեր կան, երեքն ալ... պարապ:

– Ի՞նչ ըրեր ես մայրիկ, կը դոչէ Սօնան ահաբեկ, տասնը բոլո՞րը տուիր...

– Հապա ի՞նչ ընէի, չօճուխը անօթի՞ ձգէի... ուզեց, ես ալ տուի...

– Բայց գիրքին մէջ ճշդուած չափը...

Չեմ ձգեր որ չարունակէ, եւ անդամի մը համար ես ալ կը խառնուիմ գործին.

– Ինծի՛ նայէ, վե՛րջ տուր այդ ապուշ գիրքին ըսածներուն եւ այլեւս չտեսնեմ ձեռդ, եթէ չես ուզեր որ պատուհանէն դուրս թռի: Մենք գիրք կարդալո՞վ պէտք չինեցինք, որպէսզի գիրքով ալ մեծցնենք: Մայրիկս իրաւունք ունի...

Սօնան, թուշը կախած, կ'անցնի սենեակ:

Իսկ մայրիկիս դէ՛մքը... Համակ ծիրանի գոտի... Հարսին հետ աւանդական վէճերէն ոչ մէկին ունեցած է: Ասիկա ալ իր փայփայած երազներէն մէկը պէտք է ըլլայ, ահաւասիկ առաջին դէպքը, եւ ի՛նչ երջանկութիւն, տղան՝ «ի՛ր կողմը բռնեց »...

Բայց քիչ յետոյ, երբ ես ալ իմ կարիս ննջարան քաչուելու վրայ եմ, թեւէս բռնած կ'ըսէ, մտահոգ.

– Աման տղաս, սիրտը մի ցաւցներ, իր ըսածին պէս կ'ընեմ ասկէ վերջ...

– Կարեւորութիւն մի տար, մայրիկ, դուն դիտցածիդ պէս ըրէ, որքան կրնաս՝ քեզի տուած չիշերը չուտ-չուտ պարպէ...

×

Գերեզմանատան ճամբան ենք, մեռելակառքինետեւէն: Հոս եւս ժպտուէ – նէն պատկեր մը կ'անջատուի եւ կ'անչարժանայ, փոխանակ միւսներուն պէս կորսուելու եւ յաջորդին տեղ տալու:

Դարձեալ Հալէպ ենք, Յակոբ Օշականի մահուան տարելիցն է: Հոգեհանդիսաէն եառք, գերեզմանատան մէջ ուր պատշաճ արձանագրութեամբ յուշաքար մը չինել տուած եմ հոգակոյտին վրայ, խումբով մեր տունն ենք հոգեճաշի, Զաբեհ Սրբազանն ալ միասին:

– Մե՛ղք որ հայ արձանագործ մը չունինք այս քաղաքին մէջ, կ'ըսէ Սրբազանը, կ'արժէր որ կիսանդրին եւս գերեզմանին վրայ:

Մայրիկս, որ նման հաւաքոյթներու պարագային քիչ անգամ հիւրերուն հետ սեղան կը նստի եւ միայն կ'երթեւեկէ, այս անգամ բացառաբար նստած է պատ խօսք կ'առնէ:

– Առանկ մեծ մարդոց գերեզմանին վրայ գրելու է որ ամէն մարդ գիտնայ, բայց ինծի հարցընեն նը, ես քար չեմ ուզեր վրան...

– Հապա ի՞նչ կ'ուզես մայրիկ, կը հարցընէ Սրբազանը:

– Ե՞ս... Իմ վրաս ծառ մը անկեն նը կը բաւէ...

Կ'ըսէ, խօսած պահուն ինծի կը նայի քան թէ Սրբազանին, ու կ'ելլէ դէպի խոհանոց...

(Շար. – 8)

Նախկին ինքնաշեն բոլոր ավտոմեքենաները էլ. ապրանքն էր ամբողջ։ Ձայնը հիմնականում էր շարժիչի։ Ամեն մեքենա ուներ իր ձայնը։ Ես ինքս ունեցել եմ ձայնակարկատ մեքենաներ, որոնք ինձ ծանոթ էին միայն ձայնից։ Ես ճանաչում էի նրանց ոտնաձայնից, ինչպես մարդիկ են ճանաչում իրենց ընկերներին։ Ես ինքս էլ ունեցել եմ ինքնաշեն մեքենա։ Ես ինքս եմ հավաքել այն։ Ես ինքս եմ ներկել այն։ Ես ինքս եմ նստել նրա մեջ։ Ես ինքս եմ վարել այն։ Ես ինքս եմ ուզել, որ այն ունենա ինձ հատուկ ձայն։ Ես ինքս եմ ուզել, որ ինձ ճանաչեն նրա ձայնից

Տէր եւ Տիկին Մինաս Թէօլէօլեան եւ զաւակները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց հօրաքրոջ եւ մեծ հօրաքրոջ՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՋՆԻԻ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Հինգշաբթի, Նոյ· 22ին, Մարսէյլի իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ, Նոյ· 24, ժամը 15ին Մարսէյլ:

ՅԱՒԱՋ· — Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Մինաս Թէօլէօլեանի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ողբացեալ մեծ երաժշտաբան Նաստիա Պուլանժէի յիշատակին, այս կիրակի, Նոյ· 25ին Սէն Ռոք եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենայ հոգեհանգստեան պատարագ, որու ընթացքին Լիլիպուէթ Պրասէօր երգչախումբը ընտրած է երգել Պարթեւեանի օրաթորիօն, հայերէն լեզուով:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Իրենց այցելութեան առթիւ Հայ կարմիր Խաչի մանկանց բոյնը ընդարձակելու նպատակին կը նուիրեն Տիկ· Սիրանոյշ Անդրէասեան՝ կայանին բոլոր վարպետները:

Տէր և Տիկ· Արա Սահակեան 500 ֆր·, Տէր եւ Տիկ· Միսաք Տէպիլեան 100: Նոյն նպատակին համար կը նուիրեն՝ Տէր եւ Տիկ· Պալեան 1000, Տէր եւ Տիկ· Միհրան Քեհեաեան 500, Աղապէկեան ընտ· 500, Տիկ· Անժէլ Մինէլի 250, Տէր եւ Տիկ· Վ· Եղիչեան, Տիկ· Ա· Սարգիսեան, Տիկ· Յանտանեան 200ական ֆր·:

Տիկ· Ա· Գէորգեան, Պր· Մարտինեան, Տէր եւ Տիկ· Երեւանեան, Տիկ· Սարտարեան, Տէր եւ Տիկ· Մ· Գազանճեան, Տիկ· Ա· Կիւմիւշճեան, Տէր եւ Տիկ· Ժամկոչեան, Պր· Բ· Պաղկեան, Պր· Օ· Պասմաճեան, Պր· Մ· Սիմաւոնեան, Տիկ· Վեհանոյշ Գաբրիէլեան (Մարսէյլ) 100ական ֆր·:

ՀԱՆԳՐՈՒԱՆԱՅԻՆ ԽԱՂ

RALLY - PAPER

կազմակերպուած
Հ·Մ·Ը·Մ·Ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Դեկտ· 9, կիրակի ժամը ճիշդ 13ին: Մեկնում Մշակ· Տունէն, 17 Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 16էն 18·—
824·63·89

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս· Մեսրոպ կրթարանի խնամակալ մարմինը կը հաղորդէ որ Պ· Յարութիւն Թազւորեանի թելադրութեամբ յարաբերութեան մէջ մտած ըլլալով « Նիւի տ'Ամենի »ի կազմակերպիչ միութիւններուն հետ, որոնց իր մօտ պահ ձգած 3430 ֆրանքը կլորցուած 3500, կազմակերպութիւններու մեծամասնութեան որոշումով յատկացուեցաւ Ս· Մեսրոպ կրթարանին: Այս առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ նուիրատու կազմակերպութեանց եւ Պ· Թազւորեանի:

Շնորհակալութիւն նաեւ՝ Ժապուրեան (Փարիզի 16րդ թաղամասէն) իր երկու զաւակներուն մանկապարտէզ արձանագրութեան առիթով երեք հազար ֆրանքի նուէրին համար եւ Պր· Գէորգ Գէորգեան, Տէր եւ Տիկ· Իւսթաչ, Պ· Էտ· Ասլանեան, Պ· Զրբաշեան, Շահինեան եղբայրները, Պ· Սերժ Ղազարեան 500ական, Մուրթաֆեան ընտ· 250, Գեղեցիկ Մարգարեան, Պալասթրը Ժանին 200ական, Տ· Սիրանոյշ Մարգարեան, Տ· Տօնիկ Հեանեան (Պանեէօ), Պ· Քիւբէլեան 100ական, Տ· Անդրէասեան 50, Տիկ· Ա· Սերոբեան 30 ֆր·:

ՇԱԲԱԹ, ԴԵԿՏ· 1

Տարեկան

մեծ պարահանդէս երեկոյթ

Diner Dansant

Hôtel Terminus (Perrache)

կազմակերպութեամբ
Լիոնահայ Տիկնանց Միութեան
C. L. F. A.

Նուագախումբ Սայաթ–Նովա

DISCO

Հայկական ջերմ մթնոլորտ
երեկոյեան ժամը 8էն սկսեալ
ախորժաբեր

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ

Մարսէյլ Բաղաբի

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Բարեկենդանի առթիւ, Շաբաթ Փետր· 23ին, Ալհամպրայի սրահը, Պուլվար Շավ

Ցեղապային մանրամասնութիւններ

restaurant ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

EREVAN ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԶՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՋԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԼ*
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԻԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ *ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՋԻ – ՔԼՕՃԹԻ*
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ *ՍՈՒ - ՊԼՕՐԻԿ*

ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԻԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ ԽՆԱՇ

FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՑԹԱՑԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ:

ՄԱՌԱՆ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ...

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

LES AMIS DE LA
FONDATION MARIE NOUBAR

JOURNEES D'AMITIE

au profit des étudiants arméniens boursiers
Samedi 24 Novembre de 14 à 19 h.
Dimanche 25 Novembre de 14 à 22 h.
CITE UNIVERSITAIRE
57, Bd. Jourdan,
Métro Porte - d'Orléans
Facilité de Parking
Cadeau de Noël, Parfumerie, Jouets
Livres, Disques, Cartes de vœux,
Foulards, Cravates, Parapluies, Jupes
Chemisiers, Linge de maison,
Layette, Alimentation
BUFFET
SPECIALITES ARMENIENNES
le Dimanche 25 Novembre
de 16 h. à 18 h.
ANNIE D'ARCO
dédicacera ses disques
ARTHUR CONTE
JACQUES FAIZANT
VARVARA BASMADJIAN
signeront leurs ouvrages
Grande LOTERIE : un Week-end Air Inter à Nice, pour deux personnes

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԸ

ԱՆԻԷՒԻ ԿԱՑԱՐԱՆԻՆ ՄՕՏ

ՎԱՐՈՒԺ

VAROUJ

PRODUITS D'ORIENT

49, Grand'Rue Charles de Gaulle — ASNIERES

Tél. 793-64-02

Հոն պիտի գտնէք ընտիր ապրանքներ
Մատչելի գիներով
ԲԱՑ Է ԱՄԷՆ ՕՐ, ԲԱՑԻ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻՔ
FERMÉ LE LUNDI

MARANE

BIENTOT...

PRIX INTERESSANTS

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ· « Մանուկներու Օր »ը տեղի կ'ունենայ Յունուար 13, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ազգ· Տան սրահը:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՄԱՌԱՆ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ...

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

OPTIMA Tours

ARMÉNIE 1979-80

JOUR DE L'AN et NOEL ARMENIEN

DU 28 DECEMBRE AU 10 JANVIER

Avec logements hôtels première classe (Arménia ou Ani à Erévan) pension complète — excursions quotidiennes. — Cette année de nombreuses et *nouvelles excursions*

Tous nos groupes sont accompagnés par des spécialistes.

(*Pour inscription par groupes de* 10, *nous consulter*).

Sonia Coumryantz
OPTIMA Tours
75003 PARIS

RENSEIGNEMENTS - INSCRIPTIONS :
67, rue Quincampoix (angle rue Rambuteau) — Tél. 274-27-20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel
Lic. A 946 (Agence agrée INTOURIST)
Telex : 211 324 F.

à LYON :

Madame Giselle BOUDOYAN
Maison de la Culture Arménienne
15 rue du 24 Avril 1915
DECINES :

PERMANENCE : Le Samedi matin de 10 h. à 12 heures
(Tél : 49-42-97)
tous les jours : Tél. 49-52-23

ՃԱՇ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻՆ
Շաբաթ, Դեկտ· 1, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ
Նախագահութեամբ՝ Կաթող· Պատուիրակ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ –
Ալֆորվիլի երեսփոխան – բաղաբապետ ԺՈԶԷՖ ՓՐԱՆՉԵՍՔԻ
ներկայութեամբ ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ
Salle des Fêtes Voltaire (Alfortville)
Մասնակցութեամբ
ՊԵՏԻԿԻ ԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
27
MARDI
27 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ա.տարեսահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆ ր ա ն ց ա ս ա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.522

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.522

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԵՀՐԱՆ

ՈՐԻ Ի ԵԼՔԸ

ԱՄԷՆՆԻ – ՍԱՏ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ

Պարզ է, որ տրամաբանական ոչ մէկ բան կարելի է ակնկալել Խոմէյնիէ: 80-ամեայ կատաղի եւ մոլեռանդ այս կրօնապետը օրէ օր, բնական է, աւելի կը դիմովնայ իր իշխանութեան եւ կարողութեան ծաւալը տեսնելով ու իրաց այս պայմաններու մէջ, ինչո՞ւ զիջում ընէ կամ յանկարծ « խելօքնայ »: Ղոմ նըստած այս ծերունին, որ ապստրէզ կը կարդայ աշխարհի մեծագոյն Պետութեան եւ չուարամի կ'ենթարկէ անոր նախագահը, պէտք է արտակարգօրէն հրճուի ստեղծուած կացութենէն: Այս է նաեւ պատճառը, որ մինչ Արտաքին Նախարար Վանս կը փորձէր քիչ մը մեղմացնել ինքնորոշը եւ Նիւ Եորք երթալ, Ապահովութեան Խորհուրդի նիստին, Խոմէյնի հրահանգեց որ տեղը նստի եւ հերքեց Վանսի յայտարարութիւնը ըստ որուն, ուրիշ ձեւ մը կարելի էր գտնել, պատանդներու մասին: Այս ուրիշ ձեւը, ըստ Վանսի յայտարարութեան, այն էր որ Խոմէյնի Շահը յանձնելու, Ուաշինկթըն յանձն առնէր ընդունիլ յանձնախումբի մը ստեղծումը քննելու համար Շահին ոճիրները եւ զանոնք հրապարակելու: Խոմէյնի անմիջապէս յայտնեց թէ ասանկ բան չկայ, արդէն նախապէս ալ յայտնած էր, պատասխանելով Գարթըրի ազդարարութեան (դիմեալ միջամտութեան մը) թէ « նման բաներէ չի վախնար Ժողովուրդ մը, որ մարտիրոսներու ամբոխը կ'ապրի եւ որուն իտէալն է՝ մահը »:

Նոյն պատճառով ալ « լաւատես » Ամերիկացի մը կայ, որ համոզուած է թէ Ապրիլի Օրը, Նոյ· 30ին, ամէն ինչ կը վերջանայ քանի Մոհարրամի ամիսն ալ վերջ կը գտնէ:

Քէմփ Տէյվիտի մէջ, Գարթըր լուծում գտած մինչ Վաշտհայմ Ապահովութեան Խորհուրդի նիստ հրաւիրած է:

X Իրան եւ Լիբիա միասնաբար կոչ ըրին Արաբներուն որ խզեն ամէն յարաբերութիւն Միացեալ Նահանգներուն հետ: Հակամերիկեան ընդհանուր եւ ծաւալուն արշաւը անել կացութիւն մը ստեղծած է անուշա Գարթըրի համար, որ ունի նաեւ իր « ընտրական հոգերը »...:

X Ինքնապլոմ եւ « ինքնատիպ » Ամերիկացի մը ճորճ Հանսըն ինքզինքին չըրած է « փրկութեան «առաքելութիւն» մը: Հանրապետական երեսփոխան, հնգամեայ թէհրան առած է եւ առնուազն տարօրինակ ինքնաքննադատութեան մը ձեռնարկած է պարսիկ կատղած ամբոխին առջեւ: « Կ'ուզենք վստահ ըլլալ, կ'ըսէ այս երանելի Ամերիկացին, որ մի քանի տոլարները զոռս վճարեցինք իրեն, որպէս լաւ օգտագործուեցան Իրանի մէջ: Պէտք է քննութիւններ բանալ այդ հարցին շուրջ » եւայլն, եւայլն:

X Կայ նաեւ աշխարհական Թուրքիա որ կրօնական իսթէռիի մը դէմ յանդիման: Թուրքիա մտահոգ է նաեւ (ժողէֆ Ալանտիս կը գրէ այս մասին Ֆիկարօի մէջ) իր փոքրամասնութիւններով (քիւրտ Ասորի, Յոյն, Բակոր – Հայ):

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Հեռատիպ, Նոյ· 20-23)

ԾԱՆՐԱՄԱՐՏԻ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱԽՈՑԵՆՈՒ – ԹԻՒՆԸ ՏԵՂԻ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՑ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Յունաստանի Սելանիկ քաղաքին մէջ տեղի ունեցած ծանրամարտի աշխարհի ախոյենութեան ընթացքին, ոսկի մետալով պարգեւատրուեցաւ երեւանցի Գաբրուչ Կարապետեանը: Ծանրամարտի միջազգային Դաշնակցութեան ժողովին, Դաշնակցութեան նախագահ Տօքթ· Ֆրիտ Շեղլ (Աւստրիա), համաշխարհային ծանր մարմնամարզի զարգացման ի նպաստ ակնառու իր վաստակին համար ոսկի մետալով գնահատեց ծանր մարմնամարզի Եւրոպական Դաշնակցութեան առաջին փոխ նախագահ Գաբրուչ Կարապետեանը: Գ. Կարապետեան միաժամանակ նախագահի տեղակալն է Խորհ. Միութեան Դաշնակցութեան եւ նախագահը՝ Հայաստանի Հանրապետութեան Դաշնակցութեան:

Խօսելով աշխարհի ախոյենութեան մասին, ուր Լենինականցի Եուրիկ Վարդանեան երրորդ անգամով տիրացաւ ախոյեանի կոչման, Կարապետեան ընդգծեց, թէ չատոնց ականատես չէր եղած մետալներու համար տարուող այդպիսի յարուցած մրցապայքարի մը, արդիւնք՝ իրենց ուժով հաւասար 5 – 6 մարզիկներու ներկայութեան:

Ինչ կը վերաբերի Մոսկուայի Ողիմպիական Հայաստանի ծանրորդներու մասնակցութեան, Գ. Կարապետեան նըշած է.— Անկասկած որ մասնակցողներու չարքին է Եուրիկ Վարդանեանը: Կը մասնակցի նաեւ էյմիաձնի չըլանի Գեղակերտ գիւղի բնակիչ Եուրիկ Սարգսեանը՝ որ վերջերս համաշխարհային երկու մրցանիչ հաստատեց: Ուշի ուշով կը մարզուի Վարդան Մելիտոսեանը եւս: Լաւագոյն հեռանկարներ ունի Խորհ. Միութեան ժողովուրդներու ամառնային ԵօԹներորդ Սպարտակիատի արձաթէ մետալակիր Սամուէլ Մուրատեանը: Կը չարունակէ մարզուիլ նմանապէս « Բարեկամութիւն » բաժակի յաղթական Ռոբերտ Ցուվհաննիսեանը: Մեզ կ'ուրախացնէ, որ լաւագոյն ծանրորդներու չարժը կը մտնէ Խորհ. Միութեան երիտասարդական ախոյենութեան տիրացող 18ամեայ Օգսէն Միրզոյեանը:

Գ. Կարապետեան յայտնած է նաեւ չատ հաճելի լուր մը, այն՝ որ նկատի առնելով Հայաստանի ծանրորդներուն ձեռք բերած յաջողութիւնները համաշխարհային ասպարէզին մէջ, ծանր մարմնամարզութեան միջազգային Դաշնակցութիւնը որոշած է աշխարհի եւ Եւրոպայի 1983ի ախոյենութիւնը կատարել Երեւան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՎ

ՖՐԱՆՍԱԳԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ նոր նախարարը Ժան Մաթէոլի, Քորսիքացի մը որ կը յաջորդէր Պուլէնի, սրտի սուր տագնապի մը հետեւանքով Վալ-տը-Կրասի զինուորական հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ: 59 տարեկան է եւ գործի գլուխ եկած էր Նոյ· 8ին ու առաջին առթիւ գլուխ հանած Ալթոմ – Պելֆորի տագնապը: Ութ չարթուան գործադուլէ ետք, աշխատանքը կը վերսկսէր երկուշարթի, Նոյ· 26ին:

ՏԷՄԻՐԼԻի գահլիճը ազգային ժողովի վստահութիւնը ստացաւ 218ի դէմ 229 ձայնով: Այս մեծամասնութիւնը ձեռք ձգեց չնորհիւ ծայրայեղ ալ երկու կուսակցութիւններու (Էրպագանի եւ Թիւրքէյի):

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՔԱԹԱՁԷՊ – ԱԶԱՏԱԿԱՆ

ԴԱՇՆԱԿ ՀԱՆՐԱՀԱՇՈՂՈՎ

—O—

Ինչպէս գրած էինք Նոյ· 23ի մեր թիւով, Հինգշաբթի Նոյ· 22ին Անթիլիասի մէջ, երեք կուսակցութիւնները՝ Քաթաձէկները, Ազգ· Ազատական կուսակցութիւնը եւ Դաշնակցութիւնը հրապարակային բանախօսական հաւաքոյթ մը կազմակերպած էին: Այս առթիւ խօսք առած է նաեւ Քամիլ Շամուն, որ իր եզրակացութեան մէջ չեշտը դրած է ազգ· հաստատացողութեան անհրաժեշտութեան վրայ: Ամին ձեմայէլ ըսած է թէ Լիբանանցիք կը մաղթեն մէկ Պետութեան եւ մէկ բանակի վերահաստատումը: Վերջապէս Ֆաչիկ Պապիկեան չեշտած է անհրաժեշտութիւնը պահպանելու օրինաւորութիւնը, որ է « ժողովրդավար վարչակարգին երաշխաւորութիւնը »:

—×—

ԷՊԼԻՂԱԹԵԱՆ – ՃՈՒՄՊԼԱԹ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Նոյ· 24ի Օռիան – Լը Ժուռ կը հաղորդէ որ Պէյրութի երեսփոխան՝ Մելքոն Էպլիղաթեան Հինգշաբթի առաւոտ տեսակցութիւն մը ունեցած է Քարլթոնի մէջ Ընկերվարական – Ցառաջդիմական կուսակցութեան պարագլուխ՝ Վալիտ Ճումպլաթի հետ: Հայ երեսփոխանին կ'ընկերանար Դաշնակցութեան պատասխանատու մը: Դաշնակ աղբիւրներէ կ'լսուի թէ խօսակցութեան նիւթը եղած է՝ « միջոցները, որոնք պէտք է ի գործ դրուին ամրապնդելու համար ազգային միութիւնը եւ դիւրացնելու զրոյցը Լիբանանցիներու միջեւ »:

Ուրբաթ օր ալ, Մելքոն Էպլիղաթեան եւ Դաշնակցութեան պատասխանատու – ներ այցելութիւն մը տուած են Իպրահիմ Քոլէյլաթի « Անկախ Նասրականներու Շարժում »ին (Մուրապիթուն) կեդրոնատեղին:

ՖՈՒԹՊՈԼ

42ՐԴ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆ

ԽՈՐՀ· 42ՐԴ ԱԽՈՑԵՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԵՐՋԱՅԱՒ

« ԱՐԱՐԱՏ՝ » ՅՐԴ

Խորհ· 42րդ ախոյենութիւնը վերջ գրաւ հետեւեալ դասաւորումով·—

Սպարտակ
Շախտեոր
Դինամօ — Կիեւ
Դինամօ — Թիֆլիզ
Դինամօ — Մոսկուա
Դինամօ — Մինսկ
ԱՐԱՐԱՏ
ԲԿՍՄ
Բախտակոր
Զէնիթ
Զերնոմորեց
Լոկոմոտիւ
Նեֆթչի
ԲՍՄ — Ռոստով
Զարիա
Կրիլիա — Սովետով:

Ա· Լիկայէն արտաքսուեցան Զարիա եւ Կրիլիա – Սովետով որոնց տեղը կը գրաւեն յաջորդ շրջանին համար Կարպատ – Լվով եւ Կուպանեը – Կրասնոտար:

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԸ

«ՈՉ ՈՔԻ ՄՏՔԷՆ Կ'ԱՆՑՆԷր ՈՐ ՊԱՏԱՀԵԼԷՆ ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ՎԵՐՋ ՀԱՅԿ· ՀԱՐՑ ՄԸ ՊԻՏԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒԷր ԿՐԿԻՆ»

ԿԸ ԳՐԷ ՖԷԼԷՔՍ «ՄԻԼԼԻՅԷԹ»Ի ՄԷՋ

—×—

ԼՄՔ·— Նոյ· 18ին «Միլլիյէթ»ի մէջ, Պուրհան Ֆելէք յօդուած մը ստորագրած է «Հայկական Հարցը » խորագրով: Մարդը շա՜տ զարմացած է որ 60 տարի ետք, դեռ կ'արծարծուի Հայկ հարց մը···: Ըստ երեւոյթին Թուրքը կը կարծէր որ մէկդիէն միլիոն Հայերու հետ, դատն ալ թաղած է·—

« Ոչ ոքի մտքէն կ'անցնէր, որ պատահելէն վաթսուն տարիներ վերջ Հայկական Հարց մը պիտի արծարծուէր կրկին: Սակայն այսօր ամէն ոք դիտէ, թէ Թուրքիա Հայկական Հարցի մը դէմ յանդիման կը գտնուի եւ թէ՝ վտանգաւոր կերպով:

Ըստ երեւոյթին, կարգ մը մոլեռանդ հայ Փեդայիներ, որոնք Թուրքիոյ հետ ուղղակի որեւէ չփում չունենալով հանդերձ, արտասահմանի մէջ պատրաստուած եւ պայմանաւորուած, յարձակումներ կը գործեն Թուրքիոյ արտաքին ներկայացուցչութիւններուն եւ անոնց պատկանող անձնակազմին վրայ: Յարգ դեսպաններէն սկսեալ մինչեւ դեսպանի կիներուն, զաւակներուն, դեսպանատան պաշտօնեաներու եւ նմաններու դէմ գործուած յարձակումներու զոհերուն թիւը ութ – տասը հոգին գտաւ: Այդ մահափորձերուն հեղինակները իրենց գործած ոճիրները եւ անոնց դրդապատճառները չեն ծածկեր: Վաթսուն տարի առաջ պատահած Հայկական Տարագրութեան եւ Հայկական Ջարդին վրէժը կը լուծեն եղեր: Այս տողերուն մեղինակն ալ, Տիրոյը կամքով՝ եթէ այսքան երկար ժամանակ ապրած չըլլար, Թուրքիոյ մէջ Հայկական Հարցի մը մինչ ըլլալը պիտի չգիտնար: Եւ սակայն, նկատելով որ մենք այդ դէպքերը ապրած ենք անձնապէս, — գուցէ աւելորդ անգամ մը եւս ըլլալով, — պիտի չկամ այսօր կրկին պատմել ձեզի:

Թող ամէն ոք այս մէկը լաւ գիտնայ, թէ Թուրքիոյ մէջ սուլթանական չրջանին նման թշնամական ոչ մէկ վերաբերում գոյութիւն ունէր Հայերու հանդէպ: Ընդհակառակն մանաւորապէս Իթթիհատականներու օրով, Հայերը մինա ոչ իսլամներէն չատ աւելի յարգ ու պատիւ կը վայելէին: Որովհետեւ, անոնք կատարելապէս տիրացած էին Օսմանեան մշակոյթին: Մեծ դերասաններէն մինչեւ երաժշտութեան մեծ վարպետները, մինչեւ իսկ Տիրան Քէլէկեան էֆ·ի նման«Սապահ» թերթի խմբագրապետութեան աստիճանին հասած Հայեր կային: Ատոնց կողքին, Նորատունկեան էֆէնտի Սրտաքին Գործոց նախարար էր, Հալաճեան էֆէնտի Հանրօգուտ Շինութեանց նախարար էր եղած: Նշանաւոր Ոսկան էֆէնտի (Մարտիկեան) անունով արժէքաւոր Հայ մըն ալ Թղթատարական նախարար կարգուելով երկրին Թղթատարական եւ Հաղորդակցութեան գրութիւնը արդիականացուցած էր: Իթթհատական – ները Հայոց հետ սերտ գործակցութիւն մը ունեցած էին: Այնքան մտերմացած էին իրարու հետ, որ Վարդգէս էֆէնտիի նման յեղափոխական Հայերն անգամ Ներկայացուցչական Ժողովին մէջ առած էին: Ծերակոյտին մէջ ալ Սրամ էֆէնտիի նման ծանօթ անձնաւորութիւններ աչքի կը զարնէին իրբեւ անդամ:

(Շար· – 1)

ՆԿՈՒԼ ԲՈՒՏԱՆՑ

ԳՐԵՑ՝ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ — Թերթ 14

(Ծանուցան վաճառականի պատուհանի)

«ՍՈՉՎԱՒ ԵՒ ՄԵՆ ԱՅՍ ԱՂՋԻԿԸ...»

ԳՐԵՑ՝ ԱՇՈՏ ՀԱՅՐԻԿԵԱՆ

Ա

Որքան, ըսեցի ինքնիրեն, դէշ ամպամած մը ունի Նիկոլ ամսոյ հոս։

– Նիկո՛լ, ձայնս, տաքուկ, տաք տակ, աղուոր հագո՛ւստ մը, տաքցնելիք մը, ոտքերդ չսառի՛ն...

Մ՛երթայ, իր ալ թոյլ չեն տար ան, ուրիշ ոչինչ, միայն թէ ինքն ալ ուզէ։ Ես ալ ինչո՞ւ պիտի ստիպեմ զայն

առաջ եւ զարնան եղանակէն ի վեր չա–քաթական երկու – երեք սպաննուած ար–ձանագրեցին: Առնք Սուրիոյ իշխող, բայց փոքրամասնութիւն ներկայացնող ազգին կը պատկանին՝ մահմետական Ալեւիներուն: Նախագահ Հաֆիզ ալ Ա. – սատ ասոնց մաս կը կազմէ:

Իշխանութիւնները չեն ուզեր ըսել, թէ չարժումը Ալեւի նկարագիրը ունի եւ ուղ–ղուած է Սիւննիներուն դէմ: Օրինակ, անցեալ Յունիս 16ին կատարուած ահա–բեկչական արարքը հրետանիի վարժա–րանին մէջ, որու ընթացքին 46 նորըն–ծայ սպաներ սպաննուեցան, վերագրեցին ծիր կամ իրաւ Մահմետական Եղբայր–ներուն:

Ցայսօր, ահաբեկչութիւնը չվտանգեց Ասատի վարչակարգը, որ ի մօտոյ իր իշ–խանութեան գլուխ անցնելու 9րդ տարե–դարձը կը տօնէ: 25·000 զինուոր ներ–կայացող բանակը կազմալուծուելու հա–կամէտ չէ, ա՛չ ալ տրամադրութիւն ցոյց կուտայ, թէեւ Ալեւի սպաներ իրենց ըն–տանիքին անդամները Լաթաքիա կ՚ու–ղարկեն՝ Ալեւիներուն միջնաբերդը, իբ–րեւ ապահովութեան միջոց: Միւս կող–մէ ընդհմութիւնը Սիւննիներուն եւ Ալե–վիներուն միջեւ թէեւ խոր բնոյթ կը կը–րէ, այսուհանդերձ, Լիբանանի մէջ – համայնքի առելութեան աստիճանին չի հասնիր՝ երկիրը ծանր փորձութեանց մատնելու աստիճան:

Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, յարա–բերութիւնները երկու համայնքներուն միջեւ խզումի մը պատկերը կը պարզեն, առնուազն վերապահութեան դէմքին վրայ:

Այժմ կարճ տեղեկութիւններ երկրին բնակչութեան կազմին մասին:

Ալեւիները, որոնք կը նկատուին Շիի ազանդին չառաւիղները, երկրին ութ միլիոն բնակչութեան աւելի քան մէկ աստներորդը կը ներկայացնեն: Սիւննի–ները մօտ 70 տոկոսը, իսկ մնացեալները Քրիստոնեայ, Տիւրզի եւ որոշ թիւով ալ Հրեայ են:

Ըստ աւանդութեան Ալեւիները Ծաչա–կիներէն կը սերին եւ ծովեզերեայ Լա–թաքիոյ շրջանէն աստիճանաբար կը տա–րածուին երկրին միւս շրջանները: Կրօ–նական խարական ոգիի մը թիրախ դառ–նալով զիւղական շրջաններուն մէջ կ՚աշ–խատին իբրեւ հողագործ, իսկ քաղաք – ներուն մէջ իբրեւ ապաստուր, ընդհան–րապէս: Շատեր, փակ զոնելով ընկերա–յին եւ տնտեսական զանազան բնագաւառ–ներուն դուռները՝ կ՚ընտրեն զինուորա–կան ասպարէզը: Հոսկէ նաեւ իրենց դրա–ւած ազդեցիկ, կարեւոր դիրքը երկրին իշխանութեան մէջ, մանաւանդ Ա–ասատի պետական հարուածէն ետք:

Ուղղափառ Սիւննիներուն համար Ալե–վիները հարազատ, իսկական մահմետա–կաններ չեն նկատուիր:

Թ. Ա. Թ.

Ամերիկահայ Լեւոն Ժամկոչեան

ԿԸ ՅՈՒՅԱԴՐԷ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 17ին ծանօթ նկարիչ Լեւոն Ժամկոչեան, Ուաշինկթընէն, բացառ իր 21րդ անհատական ցուցահանդէսը Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ալեք Մանուկեան Մշակութային կեդրոնի զեղեցիկ սրահներուն մէջ:

Մօտ 200 արուեստասէրներ, հայ եւ օտար անուանի նկարիչներ ու արձանա–գործներ եկած էին ըմբոշխնելու եւ ծա–նօթանալու նկարիչին 15 տարուան գոր–ծերուն՝ ժամանակագրականօրէն ներ–կայացուած: Ցուցահանդէսը կը բաղկա–նար 1965 – 1979 տարիներուն ստեղծա–գործուած 81 իւղանկարէ, ջրանկարէ, վիմագրութենէ, գծագրագրութենէ ու գծագրութենէ: Այցելուներու կարգին էին Արեւմտեան Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեան, Փարիզի ամերիկեան դեսպանի ներկայա–ցուցիչ՝ Մշակութային կցորդ Պր. Ռի–չըրտ Արնդ, Իտալիոյ դեսպանի ներկա–յացուցիչ ու Մշակութային կցորդ՝ փրո–ֆեսէօր Տոքթ. Փանակիսթիս Քիզէրի – ոս, Հարաւ. Ափրիկէի Պետութեան դես–պանութեան Քաղաքական միջնադար Տէր եւ Տիկին Ճերեմայա Շէրըր եւ այլ կա–րեւոր անձնաւորութիւններ:

Հոկտեմբեր ամսուան ընթացքին սոյն ցուցահանդէսը ներկայացուեցաւ Երեւա–նի Փուշնալիսթի տան մէջ, ուր 6000է աւելի այցելուներ ծանօթացան նկարի – չին ինքնուրոյն աշխարհին: Ապա՝ ցու–ցահանդէսը յաջողութեամբ ներկայաց – ուեցաւ Լոնտոնի Հայ Տան մէջ, Նոյեմ–բեր 4 – 11 օրերուն:

Ժամկոչեանի 1969ի Քի Պիսքէյնի պայ–թիւններու ջրջանի մէկ կարեւոր ջրա – նկարը և այլ 2 վերջնագոյն ջրանկարը աւելցան Թանգարանի մշտական հաւա – քածոյին վրայ, Հայաստանի Պետական Պատկերասրահի մանաւանդ յատկացու – մով մը: Նկարիչն ալ իր կարգին գնա–հատելի ներդրում մը կատարեց նուիրե–լով իր զանազան շրջաններու կարեւոր դործերէն հարիւր օրինակ՝ Պետական Պատկերասրահին, Լենինականի եւ էջ – միածնի Թանգարաններուն, ինչպէս նաեւ այլ հաստատութիւններու:

Նոյ. 28էն Դեկտ. 4, ցուցահանդէսը պիտի փոխադրուի Վալանս՝ Հ. Բ. Ը. Մ.ի Երուանդ Հիւսիսեան սրահը, ապա՝ Մարսէյլ Դեկտ. 6էն 10:

Երեւանի մէջ, նկարիչի ցուցահանդէսի բացման առթիւ Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի Կոմիտէի նախագա–հի տեղակալ, բանաստեղծ Վահագն Դաւթեան հետեւեալ կերպով արտայայ–տուած էր. « Հէնց միայն այն հանգա – մանքը, որ Լեւոն Ժամկոչեան, դեռեւս այսքան երիտասարդ հասակում անցել է ստեղծագործական վեց փուլ, ասում է այն մասին, որ նա անհանգիստ խառ – տաղութենէն:

– Օ՛հ, ահռելի է, ահռելի է:

Բոպէ մը ծանր եւ տաժանագին լը – ռութիւն տիրեց:

Սատարօֆ՝ քալլելերուած նստաւ Տի – կին Զանաքիի քով:

– Չեզի սարսափեցնելու համար չէ որ Տիկին, այս բաները պատմեցի, ոչ ալ ձեր սիրտը չարժելու կամ զթութիւնը հայցելու իմ դժբախտ բարեկամներուս վրայ. ես եկայ ձեզմէ ծառայութիւն մը խնդրելու, աւելի ճիշդը տեղեկութիւն մը:

– Բայց բարեկամս, դիտէք որ կարելի եղածը պիտի ընեմ:

– Լա՛ւ, կարծեմ թէ կը ճանչնաք Պա–րոն Բրացը:

– Անշուշտ, Պարոն Սատարօֆ, կը յու–սամ որ այս պիշեր գայ:

– Ճիշդ: Պարոն Բրաց ներքին բը – ժիշկ է Մաթէրնիթէի մէջ. ես զինքը կը ճանչնամ թէեւ բայց կը նախընտրէի որ դուք խօսիք իրեն այս մասին. պէտք է իրմէ խնդրել որ այդ տիկնոջ չարունակել սայ կաթը:

– Շատ լաւ, բարեկամս, անհոգ եղէք: Արդէն չատ սիրալիր եւ հաճոյակատար անձ մըն է. ինծի ըսած են որ բաւի է իր հիւանդներուն հետ եւ խեղճերը կը պաշտպանէ որքան որ կրնայ:

– Օ՛հ, այո՛, սուրեց Սատարօֆ, կէս մը հեղնական բայց համոզուած երե – ւոյթով:

Զանգակին երկայն թրթռացումը զի – րենք ընդհատեց. բայց Սատարօֆ ար–դէն ինքզինքը հանգիստ կը զգար. ա–զատած դժուար պաշտօնէ մը որ այն–քան կը ճնշէր իր խղճմտանքին վրայ եւ մինչ Տիկ. Նատիա ոտքի վրայ կը չտկէր քրիզանթէմները մեծ ծաղկամանի մը մէջ Սատարօֆ աչքերը կէս մը գոց՝ մտքովը կը մեկնէր դէպի ուսանողներու թաղը, եւ կը տեսնէր իր բարեկամները Սիբլոն փողոցի պզտիկ սենեակին մէջ, ամոք–ուած եւ հանդարտօրէն ընթրելով, իրենց պզտիկին քովիկը որ խորունկ կը քնա–նար օրօրոցին մէջ. ինքն ալ բաւական նեղութիւնով ձեռք անցուցեր էր այն 10 ֆրանքը զոր ուշ ատեն տարած էր ի – նչ ու յոգնութիւնը, հոգերը, զա – նազան յուզումները խորապէս ցնցած էին հոգին. արդէն ներքին սարսուռ մը կը զգար՝ պզտիկ ցուրտ մը, երբ դուռը բացուեցաւ եւ սպասաւորը ըսաւ.

– Տիկին Սոնիա Մալիէնոքի:

Տիկին Նատիա փութաց դէպի անոր եւ համբուրեցին պիրար եւ դեռ ոտքի վրայ կը խնդային, կը խօսէին, ընդհատուած երբեմն պզտիկ հառաչներէ կամ ուրա–խութեան ճիչերէ. Սատարօֆ չատ հե–տաքրքրուած կը դիտէր այդ կնոջ երբին հասակը սեղմուած կրի փէրլ հագուստին մէջ եւ գլուխը չոշորդուն մութ խարտ–եաշ մազերով որոնցմէ քանի մը թելեր զատուելով դրեթէ լուսեղէն շրջանակ մը կը չինէին, եւ տպաւորութիւնը ունե – ցաւ անհունապէս ժուժկալ դէմքի մը, հինադադին ժուժկալութեան մը...: Ա–ւելի ուշ ամէն անգամ որ կը մտածէր այդ կնոջ, անփոփոխելի կերպով մտքին մէջ կը ներկայանար անիկա իր ճկուն եւ դիւրաթեք հասակովը, փալփլուն մա–զերովը Ա՛ն այնքա՛ն ժուժկալ՝ դրեթէ ճեր–մկորոշ դեմքովը:

(12 – Շար.)

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—o—

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որ–բերու Օգնութեան Մարմինը, այս տարի եւս կը կազմակերպէ իր տարեկան մեծ ցերեկոյթ – պարահանդէսը, Օթել Ժորժ Ե.ի մեծ սրահներուն մէջ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր:

Այս առթիւ, Միութիւնս, անգամ մը եւս, պարագ կը համարի, տեղեկատուու–թիւն մը ընել իր ազդակիցներուն, որոնք երկար տարիներէ ի վեր չեն դադար ի–րենց բարոյական եւ նիւթական աջակ – ցութիւնը բերել, կանգուն պահելու հա–մար, 1913էն ի վեր, Փարիզի մէջ հաս–տատուած ամէնէն հին ընկերութիւննե – րէն մին:

Միութիւնս, հիմնուած Տէր եւ Տիկին Արամ Ճէվահիրճեաններու ձեռնարկնե – րով, Փրանսական Պետութեան ուշադ – րութենէն չէ վրիպած եւ 1917 Յուլիս 9ին Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութիւնը ճանչ–ցուած է իբրեւ էօվրը տը կէտ, նախարա–րական թիւ 20588 արտօնագրով (օբորի–զասիոն մինիսթէրիէլ):

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որ – բերու Օգնութեան Մարմինին նպատակն է, իր պաշտպանութեան տակ առնել բախտագուրկ մանուկներ եւ տալ անոնց հայեցի դաստիարակութիւն, տոհմային կրթութիւն, մշակելով հայ լեզուն, Հա–յոց պատմութիւնը եւ գրականութիւնը, Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի, Մխի–թարեան հայրերու եւ Անարատ Յղու – թեան քոյրերու մօտ:

Շնորհիւ իր տարեկան մեծ պարահան–դէսին, դրոշմաթուղթերուն եւ զանազան նուիրատուութիւններուն կ՚ապահովէ իր անուշիններուն ծախքերը:

Միութիւնս, հրապարակաւ կը յայտնէ իր սրտագին շնորհակալութիւնները իր ազդակիցներուն եւ թարգման կը հան – դիսանայ իր պաշտպանեալ սան եւ սա–նուհիներուն երախտագիտական զգա – յումներուն:

ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
(կնիք)

նուածք է, որոնով եւ անընդհատ կատա–րելագործուող: Համակող, չոյող մի քը–նարականութիւն կայ, գծի ու գոյնի յու–զական մի ներդաշնակութիւն նրա լաւա–գոյն գործերում: Սակայն այս մեղմ քնա–րականութեան տակ, որը դէպի մարդն ու աշխարհը նկարչի ունեցած խորունկ սիրոյ արտայայտութիւնն է, կայ նաեւ ներքին տագնապ դարաշրջանի հոգեւոր արժեզրկումների, արիւնահեղութիւննե–րի նկատմամբ: Հայկական մի թախիծ կայ նրա գործերում, Լեւոն Ժամկոչեանի փայլատ գոյները հայկական հին մագա–ղաթի թերթեր են յիշեցնում»:

ԱՐՈՒԵՍՏԱՍԷՐ

ԴԻՊՔԻ ԴԻՊՔԵՐ

ՊԼՑՐՈՒԹԻ մէջ, Նոյ. 11ին մեռած է Ռ. Ա. կուսակցութեան ղեկավար դէմ–քերէն Գասպար Մենակ: Ծնած էր 1896ին Խարբերդի նահանգի Զնգուշ աւանը: 1916ին մաս կազմած է Հայկական Լե – գէոնին, մասնակցած կամաւորական կը–ռիներուն՝ Պաղեստինէն մինչեւ Պէյ – րութ, Հալէպ, Տահան ու Մարաշ, ար–ժանանալով իր մեծաւորներու գնահա – տանքին եւ զինուորական աստիճանի բարձրացումի: Կանուխէն մտած է Ռամ–կավար կուսակցութեան շարքերը եւ վա–րած պատասխանատու պաշտօններ: Հիմ–նադիրներէն էր Թէքէեան Մշակ. Միու–թեան: Ցուղարկաւորութիւնն ու թաղու–մը կատարուած են Նոյ. 13ին: Ս. Նշան եկեղեցւոյ մէջ դամբանական խօսած է Ղեւոնդ Արք. Զէպէյեան: Բակին մէջ՝ Ռ. Ա. Կ.ի կողմէ խօսած է Երուանդ Պա–պայեան, ներկայացնելով կենսագրակա–նը: Հ. Բ. Ը. Մ.ի կողմէ խօսած է Յովհ. Թոփալեան, իսկ գերեզմանատան մէջ դամբանականը խօսած է Գնէլ Եպիսկ. Ճէրէճեան:

ՖԻՔՍի (Ափէնք) Լ. եւ Ս. Յակոբեան վարժարանի Ծնողաց Միութեան կազմա–կերպութեամբ, Նոյ. 12ին, տեղի ունե–ցած է «Կլոր սեղան», մանուկի եւ մա–նաւանդ հայ մանուկի պահանջներուն չուրջ: « Աւետիքեան » սրահին մէջ տե–ղի ունեցած ըրոյցին մասնակցած են Եղիա Պասմաճեան, Թերմէկ Իսպիրեան, Տոքթ. Արմենակ Կէօվտէրճեան եւ Նուպար Ա–ճէրեան:

ՊՈՒՐճ ՀԱՄՈՒՏԻ « Յակոբ Տէր–Մել–քոնեան » սրահին մէջ, Նոյ. 10ին, նըշ–ուած է Հայց. Եկեղեցւոյ կիրակնօրեայ դպրոցներու 50ամեակը: Ներկայ եղած են Խորէն Ա. եւ Գարեգին Բ. Կաթողի–կոսները, Լիբանանի Հայոց առաջնորդա–կան տեղապահ Արամ Վրդ. Քէշիշեան, ազգային մարմիններու ներկայացուցիչ – ներ եւ հոծ բազմութիւն մը: Բացումը կատարած է կիրակնօրեայ դպրոցներու վարիչ – տնօրէնը՝ Սեպուհ Վրդ. Սար – գիսեան: Բանախօսած են Տաթեւ Եպիսկ. Սարգիսեան եւ Փրոֆ. Խաչեր Գալուստ–եան: Գեղարուեստական բաժնին մաս – նակցած են երգչուհի Սօսի Մինասեան եւ « Շնորհալի » երգչախումբը, ղեկավա – րութեամբ Գէորգ Գանտահարեանի: Փակման խօսքը արտասանած է առաջ – նորդական տեղապահը, օրհնութեան խօսքը կատարած է Գարեգին Բ. Աթո–ռակից Կաթողիկոս:

ԹԵՀՐԱՆի սենֆոնիք նուագախումբը Հոկտ. 30ին, տուած է իր անդրանիկ նը–ւագահանդէսը, ղեկավարութեամբ Էդիկ Յովսէփեանի: Ներկայ եղած են պարսիկ երաժիշտներ, որոնք ջնահատանքով ար–տայայտուած են հայ ղեկավարի տա–ղանդին մասին: Նուագախումբը բաղկա–ցած է 40 արուեստագէտներէ:

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ՋՈՊԷԼ ԵՍՍԱՅԵԱՆ =

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Քեհեայեան եւ զաւակները Ալպէր եւ Միշէլ, ինչպէս նաեւ համայն ընտանեկան պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպատկով, փոխան ծաղկեպատկի նուէրներով, անձամբ թէ գրաւոր մասնակից եղան իրենց խոր սուգին, իրենց զաւկին եւ եղբօր՝

ԺԱՔ ՔԵՀԵԱՑԵԱՆԻ

դառնակսկիծ կորուստին առթիւ։

Այս տխուր առթիւ, ողբացեալին յիշատակին հետեւեալ նուէրները կ'ընեն.— «Ցառաջ»ին 300, Առնուվիլի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ 300, Առնուվիլի Անարատ Յղութեան քոյրերուն 200, Փարիզի Հայ Կաթողիկէ Ս. Խաչ–Ս. Յովհաննէս Մայր եկեղեցիին 200, Սամուէլ Մուրատեան վարժարանին 200 ֆր. (ստանալ «Ցառաջ»էն)։

×

Այրի Տիկ. Պայծառ Քիւրտճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Մուշեղ Անդրանիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Սրմենակ Քիւրտճեան եւ զաւակը (Նիւ Եորք), Նշան Քիւրտճեան եւ զաւակները (Կրընոպլը) չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք մասնակից եղան իրենց սուգին

ՅԱԿՈԲ ՔԻՒՐՏՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ (Մարսէյլ)։

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէն–Լու Կրան–Փէնի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը առ ի երախտագիտութիւն մեզմէ առ յաւէտ բաժնուած նագկին առաջնորդ՝ հոգեւոր հայրերու, եկեղեցւոյ հինուվեան նիւթապէս եւ բարոյապէս ծառայող բոլոր թաղականներու, նուիրատուներու եւ որեւէ ձեւով եկեղեցւոյ պայծառութեան նպաստողներու եւ համայն թաղեցիներու ննջեցեալներուն համար հոգեհան–պատեան պաշտօն կատարել կուտայ կիրակի, Դեկտ. 2։ Ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10, հոգեհանդիսա 11։30 կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Շահան խաչակիր Քհնյ. Տէտէեան։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկ. Անդրանիկ Այանեանի, Տէր եւ Տիկ. Վահան Այանեանի եւ զաւկին, Տէր եւ Տիկ. Պօղոս Խօքսիւզեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Պազտասարեանի (Սէն Մօրիս), Տէր եւ Տիկ. Յովհ. Այանեանի եւ զաւակներուն (Կրընոպլը), այրի Տիկ. Եղիսաբէթ Այանեանի, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Բալօեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր ազգականներուն, իրենց հօր, մեծ հօր, եղբօր, քեռիին եւ ազգականին՝ Գրիգոր Այանեանի մահուան առթիւ, որուն թաղման արարողութիւնը կատարուած է Նայ. 6ին, Սէն Շամօնի եկեղեցին։

ՇԱԲԱԹ, ԴԵԿՏ. 1

Տարեկան
մեծ պարահիկ երեկոյթ

Diner Dansant

Hôtel Terminus (Perrache)

կազմակերպութեամբ
Լիոնահայ Տիկնանց Միութեան
C. L. F. A.
նուագախումբ Սայաթ–Նովա
DISCO
Հայկական ջերմ մթնոլորտ
երեկոյեան ժամը 8էն սկսեալ
ախորժարեր

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է 500 ֆր. Պ. Ժագ Թորանեանէ իր մօր եւ հին ընկերուհի՝ Լուիզ Թորանեանի մահուան 10րդ տարելիցին ի յիշատակ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

Ընդունելութիւն

ի պատիւ

Սիլվա Կապուտիկեանի

կազմակերպութեամբ Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ վարչութեան, Հինգշաբթի, Նոյ. 29 ժամը 21ին, եկեղեցւոյ Մշակութային սրահին մէջ։

ՃԱՇ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻՆ
Շաբաթ, Դեկտ. 1, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ
Նախագահութեամբ՝ Կաթող. Պատուիրակ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ –
Ալֆորվիլի երեսփոխան – Քաղաքապետ ԺՈԶԷՖ ՓՐԱՆՋԵՍՔԻ
ներկայութեամբ ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ
Salle des Fêtes Voltaire (Alfortville)
Մասնակցութեամբ
ՊԵՏԻԿԻ ԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

En supplément au programme de la tournée en France, le Comité Culturel de la Sorbonne Nouvelle Paris III, l'U.C.F.A.F. et la J.A.F. présentent
L'ENSEMBLE NATIONAL DE CHANTS ET DANSES D'ARMENIE, URSS
85 artistes
ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ ԵՐԳԻ–ՊԱՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՆՍԱՄԲԼ

gala exceptionnel

Grand amphithéâtre de la Sorbonne 47, Rue des Ecoles — PARIS
Jeudi 29 Nov., à 20 h. 45 précises
Entrée 40 F, Etudiants 15 F (sur présentation de la carte)
Places non numérotées
Renseignement : 208-76-49
Location : Centre Culturel Arménien U.C.F.A.F.-J.A.F. 6, Cité du Wauxhall 75010 Paris, de 15 h. à 20 h. — Centre Culturel de la Sorbonne Paris III, 13, Rue de Santeuil, 75005 Paris, Bureau 12, de 17 h. à 19 h. — Cité Universitaire (Pavillon Arménien), 57, Boulevard Jourdan, 75014 Paris

Հ. Բ. Ը. Մ. — ՎԱԼԱՆՍ

Նախաձեռնութեամբ
Տիկնանց Օժանդակ Յանձնախումբի

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

Grande Soirée Dansante
« AUTOUR D'UN PLAT »
Շաբաթ 1 Դեկտեմբեր
« NOVOTEL »
La soirée sera animée par les dynamiques animateurs
Patrick VAN PARYS et
Vartkès VARTANIAN
Ճաշ ժամը 21էն սկսեալ
Մուտք՝ միայն պարահանդէսի, ժամը 24ին

DUO HARTAR
vous propose
l'animation de vos soirées, galas ou concerts arméniens.
Pour tous renseignements contacter le :
246 98-64 ou 271 93-07 (à partir de 18 h)
ou écrire à : **DUO HARTAR**
31, RUE DE L'ÉCHIQUIER
75010 PARIS

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»

ՍԷՆ ՄՕՐԻՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ տեղւոյն Կաթ. Խաչի մասնաճիւղի, Կիրակի, Դեկտ. 16, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն սկսեալ տեղւոյն Կաթողիկէ եկեղեցւոյ սրահը։

Անակնկալներ գալոցի աշակերտներուն կողմէ։ Ներկայ կ'ըլլայ կաղանդ պապան իր բազմաթիւ նուէրներով։ Հիւրասիրութիւն խաչուհիներու կողմէ։

Կը հրաւիրուի ընդհանուր Հայութիւնը անխտիր։

pour la premiere fois en France
ORGANISEE PAR L'UCFAF ET LA JAF
la tournée de l'ensemble national des chants et danses d'Arménie
Tatoul Altounian

Հայաստանի «Թաթուլ Ալթունեան» երգի – պարի պետական անսամպլի առաջին շրջապտոյտը

NOGENT SUR MARNE : 1er Déc. à 20.30
ANGOULEME : 4 Déc. à 20 h. 30
MARSEILLE : 7 Déc. à 20 h. 30
VALENCE : 8 Déc. à 20 h. 30
LYON : 9 Déc. à 15 h. 30

Vente des billets : les 3 FNAC, la salle Pleyel, aux points de vente habituels, chez les membres de l'UCFAF.
Location et réservation : Centre Culturel et Artistique
6 Cité du Wauxhall — 75010 PARIS
Tél : 208-76-49 de 15 h. à 20 h.
du Lundi au Samedi

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Դեկտ. 9 ժամը 17էն կէս գիշեր
Dans les Salons de l'Hôtel George V, 31, Ave. George V, 75008 Paris
ՊԵՌՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ խանդավառ նուագախումբը
Մուտք 40 ֆ. ուսանողներու կէս գին
Պարահանդէսին հասոյթը, ամբողջովին կը յատկացուի հայկ. վարժարաններուն
Սեղանները ապահովել, հեռաձայնելով 763·38·54

Le Groupe Artistique Evangelique Arménien
Organise
Le Samedi 1er Décembre à 20 h. 30
à la Maison de la Culture Arménienne
12 Rue St-Bazile, MARSEILLE 1er
un
CONCERT
Chant : Marie DERTOMAYAN
Piano Marguerite VEKILIAN
Violon Josette YEREMIAN
au programme :
— œuvres classiques.. Khatchatrian
— des mélodies populaires arméniennes
— Prix des places 30 et 22 Frs —
Etudiants : 18 F.

UGAB — VALENCE
Léon Jamgotchian
EXPOSITION RETROSPECTIVE
« La Nature et les Etres »
Peintures — aquarelles — gravures lithos — dessins
du 28 Novembre au 4 Décembre
SALLE YERVANT HUSSISSIAN
6, Rue Faventines — Valence
Heures d'ouvertures :
14 h. à 19 h. 30 du Lundi au Samedi
11 h. à 19 h. 30 le Dimanche

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ
Մարսէյլ Քաղաքի
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Բարեկենդանի առթիւ, Շաբաթ Փետր. 23ին, Ալհամպրայի սրահը, Պուլվար Շավ
Յետպային մանրամասնութիւններ

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Սէն Մօրիսի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է նպաստ դպրոցին, Հրանդ Կիրակոսեանի մահուան քառասունքին առթիւ (մահացած Հալէպ) հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Մխիթեան 100, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Յովհաննէսեան, Տէր եւ Տիկ. Վահէ Սիմոնեան, Տէր եւ Տիկ. Մանուկ Կոլոտեան, Տիկ. Ծիրան Մխիթեան 50ական ֆր.։

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
28
MERCREDI
28 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.523

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

55e ANNÉE — No 14.523

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸՆԼԱԼՈՎ

ԽՈՄԷՅՆԻ ԿՈՉ Կ'ԸՆԷ ՁԻՀԱՏԻ

Մինչեւ երկուշաբթի չաս կը կրկնուէր թէ Խոմէյնի Ս. պատերազմի դիմած է, այսինքն՝ ճիհատի, բայց խորքին մէջ բառը իսկապէս չէր արտասանուած : Երկուշաբթի օր էր միայն, որ ձայնասփիւռ եւ մամուլ արձագանգ կը հանդիսանային Խոմէյնիի մէկ նոր ելոյթին, ուր կոչ կ'ընէր համայն իսլամի ճիհատի դիմե – լու : Թէեւ Փրանսական հեռատեսիլը որոշ կասկած ալ կը յայտնէր, ըսելով թէ ճի – հա՞տ ըսած է թէ ճիհազ, երկրորդը ա – ռաջինին պատրաստութիւնն ըլլալով մի – այն : Ամէն պարագայի մէջ, ահա թէ ինչ կ'ըսէ աշխարհի ասպարէզ կարդացող այս ծերունին .— « Պէտք է զօրակոչի ենթարկուինք կրօնական, մտաւորական, եւ լրատական եւ զինուորական դեռնի վրայ : Հարկ է որ Ցեղափոխութեան պահապան – ները մարզեն քանի միլիոն երիտասարդ Պարսիկները որպէսզի զէնք մը գործա – ծել սորվին եւ հարկ է որ այդ քանի մի – լիոն երիտասարդ Պարսիկներէն ամէն մէկը զէնք մը առնէ : Միացեալ Նահանգ – ները, թերեւս, աշխարհի հզօրագոյն Պե – տութիւնն են բայց ամբողջ պարսիկ ժո – ղովուրդը պէտք է զօրաչարժի ենթար – կենք իրենց դէմ, վասնզի մեր թշնամին Ամերիկան է, որ թշնամին է իսլամին : Կ'ըսեմ ու կրկնեմ, եւ եթէ չէք հասկը – նար, Միացեալ Նահանգները կը յաղթեն : Ջնուեցէք : Գուրանին մէջ թշնամիներու դէմ յարձակումը նախատեսուած է : Պէտք է կռուինք մեր կրօնքին համար : Ը յուսամ որ չենք պարտուիր » :

Թեհրանի մէջ, մնացեալ 49 պատանդ – ները իրենց չորրորդ շաբաթը սկսած են, իբրեւ « քաղաքական բանտարկեալ » համ « լրտես » ըսած պարսիկ ուսանողներու, որոնք կը շարունակեն պոռալ· « Պիտի մնանինք իսլամի յաղթանակին հա – մար »··· :

Գալով Ապահովութեան Խորհուրդին, եթէ հարկ էր, անգամ մը եւս փաստեց իր անկարողութիւնը : Վալտհայմ սակ – պական նիստի հրաւիրած էր, թեհ – րանի պատանդներու հարցին մասին, բայց նիստը չսկսած վերջացաւ որովհե – տեւ մանակիցները չհամաձայնեցան օ – րակարգին շուրջ··· :

———×———

ՊԱՊԻՆ ԹՈՒՐՔԻԱ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐ՝ ԿԱՅՑԵԼԷ ԹԱՔՍԻՄԻ Ս. ՈՍԿԵՐԵՐԱՆ ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

ՀԱՒԱՆԱԲԱՐ ՆԱԵԻ՝ ՆՈՐՀԻՒ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ

Հինգշաբթի օր է որ, նման Պօղոս Զ.ի այդ առթիւ «Ցառաջ» խմբագրական մը գրած էր 1967ին՝ «Այդ հողը դեռ կը դո – ղայ», քանի Պապին ժամանման օրն իսկ, փոքրիկ երկրաշարժ մը պատահած էր) Յովհաննէս – Պօղոս Բ. կը ժամանէ Թուրքիա, այսինքն՝ Պետրոս յանձին Պա – պին կ'երթայ իր եղբօր՝ Անդրէասի, որ պաշտպան Սուրբն է Պոլսոյ :

×

Պապին ժամանակացոյցը հետեւեալն է·

— Նոյ· 28ին կը հասնի Անգարա, ուր կը դիմաւորուի Հանրապետութեան նա – խագահին կողմէ, ապա քաղաքավարա – կան այցելութիւն մը տալէ ետք Գորիւ – թիւրքի, կ'երթայ Ա թ ա թ ի ւ ր ք ի դամբարանը նախ քան պ ա շ տ օ ն ա – կան տեսակցութիւնները : Առնց կը յաջորդէ ընդունելութիւն մը Զանգ – յայի ապարանքին մէջ : Պապը Անգարա – յէն կ'անցնի Պուրսա : Հինգշաբթի օր, իր ներկայութեամբ յատուկ արարողութիւն մը կը կատարուի Թաքսիմի Ս. Յովհան Ոսկերերան Հայ Կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ : Հաւանական կը նկատուի նաեւ որ Պապը այցելութիւն մը տայ — անպաշ – տօն — Գումգաբուի Հայոց Պատրիարք – քարանը :

Նոյ· 30ին, որ տօնն է Ս. Անդրէասի, Պապը կ'երթայ Իզմիր, ապա՝ Եփեսոս :

———×———

ՄԱՏՐԻՏԻ ՄԷՋ ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁԵՐ

ՈՐՈՆՑ ՏԻՐ ԵՂԱՒ Է Հ. Գ. Բ.

———o———

Երկուշաբթի օր, եղեռնափորձեր կա – տարուած են Մատրիտի կեդրոնը : Ըստ Լիպերասիոնի, որ « Հայկ· ռումբեր » խորագրին տակ կուտայ լուրը, երեք ե – ղեռնափորձեր գործուած են կիրակիէն երկուշաբթի լուսնալիք գիշերը, որոնց սէր եղած է « Հայաստանի Ազատագրու – թեան Գաղտնի Բանակը » : Նիւթական վնասներ կան, բազմաթիւ ցուցափեղկեր քարուքանդ եղած են, նաեւ կեցած կառք մը եւ օդանաւային ամերիկեան ընկե – րութեան Թի–Տըպըլիու–էյի դրասենեակը : Երկու անցորդ ալ վիրաւորուած են : Ցանուն ՀԱԳԻԻի հեռաձայնողը ըսեր է թէ ռումբերը սահմանուած են « աշ – խարհակալ աշխարհի օդանաւային ըն – կերութեանց »՝ Ալիթալիա, Սապենա, Պրիթիշէյռուէյզ, Թի–Տըպըլիու–էյ : Խո – սողը ըսեր է նաեւ թէ այս ռումբերը ազ – դարարութիւն մըն են, որպէսզի Պապը հրաժարի Թուրքիա իր այցելութենէն բայց Ալիթալիայի դրասենեակին դիմաց դրուած ռումբը չէ պայթած : Ֆիկառօ կը խորագրէ .— « Հայերը Պապին համբոր – դութեան դէմ » ինչ որ քիչ մը գրդռիչ խորագիր մըն է, քանի ով ալ ըլլան այդ ռումբերուն հեղինակները (եթէ նոյնիսկ Հայ են···) հայ ժողովուրդին բաները չեն··· :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ԳԱՐԹԱԼԻ բանտէն փախած է Միլիէյէ թերթին խմբագրապետին Իփէքճիի մար – գասպանը՝ Ապէա եւ ասոր իբրեւ հետե – ւանք Պոլսոյ պաշարման վիճակի դա – տախազը ձերբակալել տուած է 27 զին – ուորականներ, զորս պատասխանատու կը նկատէ այս փախուստին :

ՉԻՆԱՍՏԱՆ 22 օր սպասելէ ետք, դա – տապարտեց Թեհրանի ամերիկեան դես – պանատան գրաւումը :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐի վեթերա – նը՝ Մարսէլ Լ'Էհուիէ մեռաւ 91 տարե – կանին : Բացի մեծ բեմադիր մը ըլլալէ, հիմնադիրն է նաեւ չարժարուեստի բարձ. ուսումներու հիմնարկին :

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԸ

«ՈՉ ՈՔԻ ՄՏՔԷՆ Կ'ԱՆՑՆԷՐ ՈՐ ՊԱՏՄ – ՀԵԼԷՆ ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ՎԵՐՋ ՀԱՅԿ· ՀԱՐՑ ՄԸ ՊԻՏԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒԷր ԿՐԿԻՆ»

ԿԸ ԳՐԷ ՖԷԼԷՔՍ «ՄԻԼԼԻՅԷԹ»Ի ՄԷՋ

Բ.

Երբ սուլթանական չէջնային այս էր կա – ցութիւնը երկար ժամանակէ ի վեր, Հա – յերը երկու անգամ յեղափոխութեան վորձ կատարած են : Ես միայն ասոնցմէ մէկը իմացայ, որովհետեւ տղայ էի այդ օրերուն : Օսմանեան Դրամատունն ալ օ – դը հանելով խթանպուլը դրաւելու հա – մար պատրաստուած անոնց ծրագիրը վիժեցուած էր Քիւչիւք Սաիա փաչայի կողմէ, որ չեմ յիշեր թէ այդ օրերուն ի՛նչ պաշտօնի վրայ կը գտնուէր : Ութ անգամ Եպարքոս եղած էր եւ Խորհրդա – րանի նախագահ Սաիա փաչա մէտրեսէի սոֆթաները պատրաստելով անոնց օգ – նութեամբ հայկական ապստամբութիւնը զսպած էր ահաւոր կերպով : Ես այդ պատմութիւնը միայն հօրմէս ու մեծերէս լսեցի : Երկրորդ հայկական յարձակումը տեղի ունեցաւ 1906ի Յուլիսին :

Այս մէկը, ինչպէս աւելի առաջ ալ ը – սեր էի, դուցէ առաջին անգամ չէ որ կը պատմեմ, սակայն դարձեալ կը պատ – մեմ անոր համար որ անցնող վաթսուն տարիներու ընթացքին երեք սերունդ փոխուած է՝ եթէ ամէն մէկ սերունդի համար քսան տարի նկատի ունենանք եւ այդ պատճառաւ ալ ապահովաբար չատեր առաջին անգամ ըլլալով պիտի լմնան ասիկա : Յուլիս 1906ի Ուրբաթ մըն էր : Կէսօրուան մօտ, հօրս հետ նստած էինք բանաստեղծ Թալաթ պէյի Իհսանիյէի չորս յարկանի տան վերնայարկի պզտիկ աշհատասենեակը, որու տեսարանը կը պարփակէր մինչեւ Եըլտըզի կողմերը : Յանկարծ զօրաւոր պայթում մը լսե – ցինք : Անմիջապէս Եըլտըզի կողմը նա – յեցանք : Ամէն ինչ կորսուած էր փոշիի եւ ծուխի մէջ : Անպայման Սուլթանին դէմ մահափորձ մը կատարուած էր եւ այդպէս մտածելով սպասեցին : Այդ օրե – րուն, թերթերուն հեռաձայնելով պա – տահածին մասին տեղեկութիւն քաղել ոչ յարմար էր եւ ոչ ալ կարելի : Սպասե – ցինք : Քանի մը ժամ վերջ, Լալա պէյ անունով սպիտակամօրուս, յարկելի ծե – րունի մը դիակը իր տունը բերին : Լալա պէյ սուլթանազուններուն խնամատարը, ուսուցիչն էր տեսակ մը : Այս մէջոցին էր որ իմացանք, թէ Հայերը Ապտիւլ Համիտը սպաննելու համար ժամացոյ – ցաւոր ռումբ մը պատրաստեր ու պայթե – ցուցեր էին : Մեր տեղեկացածին համա – ձայն, ռումբը ֆիլամէնթիք կոչուած պայթուցիկ նիւթով մը պատրաստուած էր : Հայերը մանրակրկիտ կերպով ու – սումնասիրեր են Ապտիւլ Համիտի Ուր – բաթի ճամազի անխափան սովորութիւնը եւ ճշդիւտ կերպով հաշուեր անոր կառք նստելու վայրկեանը, ժամացուցաւոր ռումբն ալ լարելով անոր համաձայն : Սակայն Ապտիւլ Համիտ այն այցելու – թեան ընթացքին բացառաբար Համիտիյէ մզկիթին առջեւ այդ օր հանդիպած էր Շեյխիւլիսլամ ճէմալէտտին էֆէնտիի, որու հետ ոտքի վրայ կարճ հարցազրոյց մը ունեցած էր : Ահա այդ յամեցումի պահուն էր որ ռումբը պայթեր էր : Կըր – նաք երեւակայել պայթած այդ ռումբին սաստկութիւնը, եթէ ըսելու ըլլամ որ 26 հոգի մեռեր են եւ յիսունէ աւելի մար – դիկ ալ վիրաւորուեր : Զոհերուն մեծա – մասնութիւնն ալ զինուորներէն ու Սուլ – թանին հետեւորդներէն էին : Ականատես – ներու վկայութեան համաձայն, այս վախկոտ Սուլթանը մեծ պաղարիւնու – թեամբ կառք նստեր է եւ չարունակեր իր ճամբան, ըստ իր սովորութեան՝ կառքը անձամբ վարելով ու Եըլտըզի պաալտը վերադարձեր :

Ռումբը այնքան զօրաւոր էր, որ ղէպ – քին վայրը քննութիւն կատարելու եկող – ները ոչ մէկ հետք յաջողեր են գտնել հոն, քանի որ ամէն ինչ քարուքանդ եղեր է եւ չարդուփշուր դարձեր : Միայն կառ – քի մը անիւին մէկ կտորը գտնուեր է : Սուլթանը խստիւ հրահանգեր էր քննու – թիւնները յառաջ տանիլ ամէնէն բծա – խնդիր կերպով : Այդ նպատակաւ կազ – մուեր է մասնաւոր յանձնախումբ մը, որու նախագահն էր Լիբանանցի կաթո – լիկներէն Նեճիպ Մելհամէ փաչա, իսկ Հարցաքննիչ դատախազն ալ՝ նշանաւոր Նէճմէտտին Մոլլան : Կատարուած քըն – նութիւններէն ի յայտ եկեր էր, որ այս գործին հեղինակն էր ժորէս անուն Պել – ժիացի անիշխանականը, որուն գործակ – ցած էին բազմաթիւ Հայեր : Սուլթանը ձերբակալել տուաւ ժորէսը, որ թէեւ մահուան դատապարտուեցաւ, բայց Ապ – տիւլ Համիտի հրամանով ոչ միայն ազատ արձակուեցաւ, այլեւ իրեն թոշակ յատ – կացուելով Պելժիա ուղարկուեցաւ, որ – պէսզի այսուհետեւ Սուլթանին ծառայէ իբրեւ գործակալ : Գալով միւս Հայե – րուն, անոնք որոնք ձերբակալուեցան, տակաւին իրենց դատավարութիւնը վերջ չգտած՝ անձնասպան եղան եւ այս հարցն ալ այսպէսով փակուեցաւ գնաց :

(Մնացեալը Յաջորդով)

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Հեռատիպ, Նոյ· 20–23)

ՔԱՆԻ՞ ՏԱՐԵԿԱՆ Է ԱՐԱՐԱՏ ԼԵՌԸ

Հայ գիտնականները կը գտնեն որ ատա – ուածաշնչական Արարատ լեռը, որուն գագաթը ըստ աւանդութեան՝ Ջրհեղեղի ժամանակ, կանգ առած է Նոյի տապա – նը, մօտաւորապէս երեքուկէս միլիոն տարեկան է : Հազարամեակներու ընթաց – քին հրաբուխը աճած է չիկացած լաւայի արտավիժման հետեւանքով, որ հոսած է անոր լանջերով : Լեռը կանգուն կը մնայ քանի մը միլիոն տարի եւս, որմէ ետք կը սկսի քայքայուիլ : Երկրաբանական ամբողջ դարաշրջան մը կը բաժնէ մեծ ու փոքր Մասիսներու ծնունդը· փոքր Մա – սիսը 200 հազար տարեկան իսկ չէ : Մեծ Մասիսը դարեր շարունակ փաստօրէն մի – նակ եղած է : Լեռնային Հայաստանի ամ – բողջ տարածութիւնը քանի մը միլիոն տարի առաջ ներկայացուցած է բլրապատ հարթավայր մը եւ գտնուած է ծովու մա – կարդակի բարձրութեան վրայ, այսինքն՝ 2000 մեթր ցած, քան հիմա : Այս կար – ծիքին է Հայաստանի Երկրաբանութեան Հիմնարկի տնօրէնը՝ Աշոտ Աւետեան :

Հայկ· ամբողջ լեռնաշարհի բարձրա – ցումը տեղի ունեցած է տարբեր արագու – թեամբ : Որոշ շրջաններ բարձրացած են աւելի արագ, միւսները ետ մնացած են : Այդ ընթացքը կը շարունակուի նաեւ ներ – կայիս : Նորագոյն ձեւափոխութիւններու ընթացքին այդ տարածութեան մէջ դո – յացած են մօտ 600 հրաբուխներ, որոնց մեծ մասը հանգած է : Մասնագէտներու կարծիքով անոնցմէ քանի մը հատը կը քնանայ մինչեւ երկրադունդի հերթական « ջղաձգում »ը : Թէ երբ կ'արթննան ա – նոնք, հազա՞ր թէ միլիոն տարի ետք, յայտնի չէ : Հայկ· լեռնաշարհի ամէնէն երիտասարդ հրաբուխը Թոնդրակն է, որ վերջին անգամ, ըստ տարեգիրներու վը – կայութեան, ժայթքած է 1441ին եւ այժմ կ'արտավիժէ տաք գազեր եւ չոգիներ, իսկ երբեմն ալ՝ աւազ եւ մոխիր :

ԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՐՁԱԿ — ԹԻՒ 14

ԱԿՍԵԼ ԲԱԿՈՒՆՑ

Գրեց՝ ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

(Ծեւնդեան Ութսունամեակի Պատրուակով)

Բ.

Վերջին տեսարանը տրամաբանական յանգումն է իր ամբողջ քան եօթը տարիներու աշակերտութեան, պատրաստութեան: Բակունց այդ մնացեալ տասը տարիներուն կը թուի քաշուած ըլլալ կեանքի չուկայէն, ներս վախած, իր առանձնութեան, ինքնատպութեան կառչած ու ամբողջութեամբ նուիրուած գրականութեան՝ որ իր միակ ու բարձրագոյն գաղափարականը, քաղաքականութիւնն ու կոչումն է: Ոչ քաղաքակրթութիւն ոչ ալ ընկերային վէհ իդեալ, ոչ բոցաշունչ դարաշրջան ոչ ալ ապագայի ոռնոցային՝ գրաղեցուցած են գինքը: Ընտրած է իր հակատագիրը գրաքննադատներու եւ դամիսարներու սահմանէն անկախ որոշումով մը, որքան որ կարելի է գտնել իր գրականութեան նկարագրէն: Ահա ուրեմն սէնարիօն — բոլոր տեղական միջակութիւններէն ու կրքոտ տագանդներէն վեր, ինքնիր ստեղծելու չափ զօրաւոր, իր անկախութեամբ հպարտ բայց խոցելի, ու վտանգաւոր նախանձներ գրգռող՝ գտարիւն արուեստագէտն է Բակունց, ջինջ գայնութիւններով, ճշգրիտ գիծերով, նկարագրային անվրէպ եթէ նոյն — իսկ մակերեսային հպումներով լաստա — կերտելով իր երկը՝ բանաստեղծական մարգանքներէն մինչեւ վիպակ ու վէպ: Հաշիւներէ ու գաղափարաբանութիւններէ վեր թափանցիկ ու վճիտ մաքրութեան մը հասած, եւ որու գիտակցութիւնը ոչ Թումանեանը ոչ Դերենիկ Դեմիրճեանը ոչ ալ Եսայեանը ունին՝ Բակունցի արձակը զուտ վայելքն է որ անձին ու գործին վաւերական նկարագրէն կուգայ: Իր գործին մէջ հայ գիւղն ու հայ հողագործ ժողովուրդը չատ աւելի վաւերական կեանքով մը կ'ապրին քան ուեէ այլ արեւելահայ գրողի մօտ, ասիկա պզտիկ յաջողուածք չէ ու գայն կը պարտի իր էսթէթիք ըմբռնումին որ կ'արգիլէ իրեն իր ենթակայական անձը խառնել իր ներկայացուցած իրականութեան, կ'արգիլէ գիրք բռնել մարդկային իրականութեան թեր կամ դէմ եւ կամ՝ խաղաղ ընթերցողի զգացումնե — րուն հետ: Ոչ Հայութիւն ոչ ընկերվա — րութիւն, ոչ գիւղացին կամ գիւղը, ոչ մարդկութեան դատը կամ իր անձնական չահերը — այլ լոկ արուեստի դատը լոկ իր արուեստագէտի խղճին դատաստանը: Այս գինով է որ ան կը յաջողի հոն՝ ուր չատեր՝ ինչպէս բոլոր գիւղագիրները ու հայրենասէրը, զգացական, հայ օղու հայ դրողները ձախողած են:

Ասով հանդերձ, Բակունցի արուեստը չի հասնիր կեանքի ողբերգականին: Պատճա՞ռ: Իմացական թափանցումի անբա — ւարարութի՞ւն, դասական ճաշակի արգե՞լք, ապրումի սկարութի՞ւն — ամէն պարագայի մարդկային խորագոյն տագմը որ ազգ ու լեզու չի ճանչնար՝ դուրս կը մնայ իր հասցողութենէն: Նոյն գիտութիւնը կարելի է ընել զուտ հայկական ողբերգութեան մասին որու մակերեսին միայն կը դպի ու կ'անցնի իր արուեստը: Բայց իր պատառաները որպէս ձեւի նուաճում, որպէս ոճի յաջողուածք՝ հատարակչուած, ամբողջացած ու բիւրեղացած իրագործումներ են որոնք կը գոհացնեն արդիական ճաշակը: Արդարեւ, իր գարաշրջանէն յիսուն տարի առաջ ծնած ոճ մը, արուեստի ըմբռնում մը ունի ան ու ատոր համար է որ ան չէ վարակուած իր ժամանակի գրական ախտերէն: Ու առաջին, մեծ ախտը՝ երգիծանքը, սարսուռ հոգեբանութեան մը սիրելի գինքը՝ զոր անսահման եռանդով կը գործածեն արեւելահայ գրեթէ բոլոր գրողները (Բակունցի « Պրովինցիայի մայրամուտը » մակերեսային ընթերցումով միայն երգիծական կը թուի, իրականութեան մէջ չատ լուրջ թէզ մը կ'առաջարկէ, այսինքն՝ գարաշրջաններ ու ընկերային կարգերը կրնան փոխուիլ օձի չապիկի նման՝ բայց մարդ էակը կը մնայ անփոփոխ, աչքը յառած դէպի անհանելի բարձունքները ուր իր ցնորքը՝ կ'ապրի ուրիշ անկիւնէ դիտուած՝ վիպակը զուտ հայկական նշանակութիւն մըն ալ կրնայ ունենալ ուր գաղափի նման վազոնը ու սոցիալիզմը կը նոյնանան, երէք բարեմիները կ'առնեն խորհրդանշանի իմաստ ու լեռը կը վերածուի Աբրահամին...): Երկրորդ ախտը՝ ծակ փիլիսոփայութեան մը, հասարակ տեղիքնե — րու չուկան է ուր արեւելեան էն ճապաղ կեանքի իմաստութիւնը կամ կեղծ-խոյժամութիւնը քառեակներու եւ հէքեաթ — ներու ձեւին տակ կը ծախուի միամիտ հասարակութեան: Երրորդը՝ հռետորութիւնն է որով հեղինակը իր ուռած ինքնասիրութիւնը առաջ կը քչէ, չորրորդը՝ կեղծ – մտերմիկ, խօսակցական ոճն է որու չնորհիւ հեղինակներ կը յուսան ընթերցողին համակրանքը սիրաչահել, հինգերորդ՝ գիւղական բարքերու, սի — պարներու ու հոգեբանութեան գովա — սանքը որու քօղարկուած ռամանթիզմը մեզ երկու դար ետ կը տանի: Այս ամբողջին դիմաց՝ ինչքա՜ն զուտ, առնա — կան, զգաստ, առարկայական ու մանա — ւանդ անկախ, առողջ ու արդիական՝ Բակունցը...: Ոչ մէկ գատում, սուտ մը — տերմութիւն, ոչ մէկ խրատ ու քարոզ, ոչ մէկ ժան զգացականութիւն: Ոչ թէ « ժամանակի չունչը », ոչ թէ « կեանքը ինչպէս որ է », ոչ թէ դարուն պատգամախօսը, ինքնահաւան կամ հայրական, ոչ թէ « իրականութեան հայելին » կամ խէալի աշխարհէն գրկուած բոստ — քարա մը՝ այլ բուն, թաքուն, ներքին տեսնուած իրականութեան մը ցոլքը, մարդկային տառապանքը գրուած բնու — թեան ծոցը ու արուեստի լոյսին տակ յուսալով որ կը բուժուի, գէթ կը մեղմանայ այդ ցաւը որ մարդ ծնելէն կու — գայ...: Իրապաշտ չէ Բակունց ու իր էն իրապաշտ տիպարը՝ Լառ – Մարգարը՝ չի յաջողիր զգացական էակէ մը աւելի ըլլալ: Անկարելի է հաւատալ որ մարդկային այդ պարզ տարօրէն բուռն, անգիմադրելի զգացումները որոնց մէջ կը արօրուի Լառ – Մարգարը՝ չեն զգացնակուած չատ աւելի խորունկ, ճակատագրական ու դաժան բնազդներէ:

(Շար. – 2)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԹԻՍՏ ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ԱՐՈՇՈՒՄ ՄԸ

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳՕՏԻՒՆ

ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Հայաստանի ձարտարապետներու Մի — ութեան վարչութեան վերջին՝ Յունիս 21 – 22ի լիակատար նիստին մասնակից — ներէն Լ. Սադոյեան, Գրական թերթին մէջ այլազան մատնանչումներուն կար — ղին դիտել տուած էր, անհատնելի մը — տայնութեամբ մը ժէ. դարէն եաք կա — ռուցուած չինութիւնները պատմական ի — մաստով հետաքրքրական չեն նկատուած եւ բացարձակ կերպով անտեսուած են այդ դարաշրջանէն մինչեւ Ի. դար եր — կարող տուները, կենցաղի կառոյցները, ջրաղացքները, ձիթհանները, արհեստա — նոցները եւայլն (տես « Յառաջ » Սեպ — տեմբեր 5):

Տարիներու ընթացքին եւ զանազան ա — ռիթներով նոյն գժգոհութիւնը յայտնած են նաեւ ուրիշներ: Արդ, քաղաքներուն հին թաղամասերը իրենց հարազատ դի — մագիծով պահպանելու առաջին որո — շումը տուած են Լենինականի կուսակցա — կան վերին մարմինն ու քաղաքին Խոր — հուրդին գործադիր կոմիտէն՝ վաւերա — ցնելով նոր մշակուած նախագիծը « Կու —

հինգերորդ՝ գիւղական բարքերու, սի — պարներու ու հոգեբանութեան գովա — սանքը որու քօղարկուած ռամանթիզմը մեզ երկու դար ետ կը տանի: Այս ամ — բողջին դիմաց՝ ինչքա՜ն զուտ, առնա — կան, զգաստ, առարկայական ու մանա — ւանդ անկախ, առողջ ու արդիական՝ Բակունցը...: Ոչ մէկ գատում, սուտ մը — տերմութիւն, ոչ մէկ խրատ ու քարոզ, ոչ մէկ ժան զգացականութիւն: Ոչ թէ « ժամանակի չունչը », ոչ թէ « կեանքը ինչպէս որ է », ոչ թէ դարուն պատգամախօսը, ինքնահաւան կամ հայրական, ոչ թէ « իրականութեան հայելին » կամ խէալի աշխարհէն գրկուած բոստ — քարա մը՝ այլ բուն, թաքուն, ներքին տեսնուած իրականութեան մը ցոլքը, մարդկային տառապանքը գրուած բնու — թեան ծոցը ու արուեստի լոյսին տակ յուսալով որ կը բուժուի, գէթ կը մեղմանայ այդ ցաւը որ մարդ ծնելէն կու — գայ...: Իրապաշտ չէ Բակունց ու իր էն իրապաշտ տիպարը՝ Լառ – Մարգարը՝ չի յաջողիր զգացական էակէ մը աւելի ըլլալ: Անկարելի է հաւատալ որ մարդկային այդ պարզ տարօրէն բուռն, անգիմադրելի զգացումները որոնց մէջ կը արօրուի Լառ – Մարգարը՝ չեն զգացնակուած չատ աւելի խորունկ, ճակատագրական ու դաժան բնազդներէ:

(Շար. – 2)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԹԻՍՏ ԳՆԱՀԱՏԵԼԻ ԱՐՈՇՈՒՄ ՄԸ

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳՕՏԻՒՆ

ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Հայաստանի ձարտարապետներու Մի — ութեան վարչութեան վերջին՝ Յունիս 21 – 22ի լիակատար նիստին մասնակից — ներէն Լ. Սադոյեան, Գրական թերթին մէջ այլազան մատնանչումներուն կար — ղին դիտել տուած էր, անհատնելի մը — տայնութեամբ մը ժէ. դարէն եաք կա — ռուցուած չինութիւնները պատմական ի — մաստով հետաքրքրական չեն նկատուած եւ բացարձակ կերպով անտեսուած են այդ դարաշրջանէն մինչեւ Ի. դար եր — կարող տուները, կենցաղի կառոյցները, ջրաղացքները, ձիթհանները, արհեստա — նոցները եւայլն (տես « Յառաջ » Սեպ — տեմբեր 5):

Տարիներու ընթացքին եւ զանազան ա — ռիթներով նոյն գժգոհութիւնը յայտնած են նաեւ ուրիշներ: Արդ, քաղաքներուն հին թաղամասերը իրենց հարազատ դի — մագիծով պահպանելու առաջին որո — շումը տուած են Լենինականի կուսակցա — կան վերին մարմինն ու քաղաքին Խոր — հուրդին գործադիր կոմիտէն՝ վաւերա — ցնելով նոր մշակուած նախագիծը « Կու —

մայրի պետական բազաբաշխական աշ — գելոց»ին: Ասոր հեղինակները են քաղաքին գլխաւոր ճարտարապետ Ս. Քալաշեան եւ Հայաստանի պետական նախագիծի հիմնարկութեան Երդ արուեստագոյն անօրէնը Ա. Մխիթարեան: Առանձին առաջինը՝ Սաշուր Քալաշեան «Սով. Հայաստան» օրաթերթին մէջ լոյս ընծայած երկար յօդուածով մը (Նոյ. 4) պարզած է ծրագիրին գլխաւոր գիծերը՝ համապատասխան խորհրդածութիւններով եւ հատատումներով: Ներկայացուցած է նաեւ կարճ պատմական ակնարկ մը: Սորբու հիմնական կէտերը.—

... Ըստ էութեան, սա քաղաքաշինական աւանդներն պահպանման, զարգացման, ազգային կառուցողական արուեստի եւ ժամանակակից չինարուեստի մէջ կենսական կապի հաստատման, հայկական ճարտարապետութեան արդիական կերպարի ստեղծման մեր մտահոգութիւնների խիստ ուշագրաւ գրսեւորումն է: Աւելի եմ՝ ուշագրաւ, որովհետեւ հինգ մեր սերնդի աչքի առաջ ուզղակի բուլզոզներով հարթուեցին Երեւանի տպրած պատմական չերտերը, քանդուեցին էջմիածնի ժողովրդական տները, կիրուակական պատմութիւնը տեղափոխուեց Թանգարան, քանի որ այստեղ նորացման վիթխարի ալիքը իր հետ սրբեց – տարաբնչ որ հին էր, անխտրական վերաբերմունք գրսեւորելով պատմականի եւ պատահականի հանդէպ...: Ցմխիթարենք մեզ նրանով, որ քանդուած յուշարձանի փոխարէն Թանգարանում խնամքով պահում ենք նրա լուսանկարը, գրի ենք առնում ականատեսի յուշերը: Աւանդներն ապրում են եւ փոխանցւում կենդանի կոթողի չնորհիւ, ոչ մի լուսանկար չի կարող հաղորդել քարտաշործ վարպետի վարձը, քարը ծաղկելու արուեստը, էլ չենք խօսում ժեղափոխական այն գործիչ ազդեցութեան մասին, որ ունի ճարտարապետական կոթողն իր միջավայրի վրայ:

... Ի՞նչ է ներկայացնում իրենից կոմայրին եւ ինչո՞ւ ենք ուզում այն պահպանել: Կոմայրին բնակավայրի պատմական անունն է, որ մեզ է հասել Կիմբի հնչիւնափոխուած ձեւով: Բնակավայրը իր գոյութիւնը հաշւում է երբորդ հազարամեակից: Մինչեւ մեր օրերը կեանքը այստեղ անընդհատ յարատեւել է: Այդ մասին են վկայում ինչպէս գրաւոր աղբիւրները, այնպէս էլ այն բազմաթիւ յուշարձանները, որ հանդիպում են բնակավայրի ողջ տարածքի վրայ:

Որպէս քաղաք, Գիւմրին իր պատմութիւնն սկսում է Արեւելեան Հայաստանը Ռուսաստանին միանալուց յետոյ, երբ ցարական արքունիքը, կայսրութեան հարաւային սահմանները ամրացնելու մտահոգութեամբ, այստեղ իրականացնում է ծաւալուն չինարարութիւն: Սկսում է զանգուածային ներգաղթ Ղարսից, Էրզրումից: Ճիշդ է, ռազմական կառոյցները նախագծում էին ռուս ինժեներները, սակայն չինարարութիւնն իրակա — նացնում էին հայ վարպետները եւ գրա չնորհիւ էլ մինչեւ իսկ զինուորական կառոյցներում խիստ տեսանելի է ռուսական եւ հայկական ոճերի սինթէզը: Արդէն 1837 թ. Գիւմրին ունեցաւ իր առաջին յատակագիծը, իսկ 41ին եւ 45ին այդ յատակագիծը վերանայուեց՝ քաղաքի աննախադէպ ածի թելադրանքով: Պաշտպանական չինութիւնների, զօրանոցների համակարգի ստեղծումը զուգորդուեց բնակելի, հասարակական չէնքերի կառուցմամբ: Քաղաքի զարգացմանը նոր թափ հաղորդեց Ղարս – Ալէքսոլ – Թիֆլիս երկաթուղին: Արդէն ժթ դարի վերջին Ալէքսոլը Անդրկովկասի երրորդ քաղաքն էր, որ հաշւում էր 240 խանութ, բազմաթիւ արհեստանոցներ, աղացներ, հիւրանոցներ:

ԺԹ դարում կառուցուեցին քաղաքի նշանաւոր եկեղեցիները. Ամենափրկիչ Աստուածածին, Սուրբ Նշան, Պողոս Առաքեալ, Սուրբ Գէորգ, Ուսմանց Ժամ:

Քաղաքացիական չինութիւններն ու եկեղեցիները կառուցուեցին հայկական ճարտարապետութեան աւանդներով, չատ բան ուղղակի վերցնելով Անիից կամ այն քաղաքներից, որտեղից ներգաղթել էին քարտաշործ վարպետները: Այդպէս առեղծուեց, իր ինքնատիպ նկարագիրը ստացաւ պատմական Գիւմրին, որն այժմ կազմում է օրէց օր զարգացող եւ ընդարձակուող Լենինականի միջուկը:

... Կա՞յ արդեօք օրգանական կապ եւ

ԵՐԱԶԱՑԻՆ ՀԱԼԷՊԻՆ

«ԵՍ ԾԱՌ ՄԸ Կ'ՈՒԶԵՄ...»

Գրեց՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

Ես բարձրաձայն կրկնեցի մայրիկիս խօսքը.

– «Միայն ցաւ չտաս, հոգ չտաս, բեռ չըլլամ ուրիշին...»

. . . . . .

Գրուած է եղեր, մայրիկ, որ նոյնիսկ կաթողիկոսի մը արցունքը հեռուէ յի — չատակիդ:

Հիմա, այս տողերը գրած օրս, քանի տարի անցաւ այն օրէն: Ծառը հոն է: Ջե՞ս կարծեր, մայրիկ, որ ժամանակը եկաւ որ այլեւս քար մըն ալ ունենաս: Ես գիտեմ թէ ինչու քար չէիր ուզեր: Կեանքին մէջ կրած տաժանքներէդ եաք, չէիր ուզեր որ մահէդ վերջ քարի մը ծանրութիւնն ալ ճնշէ վրաղ: Ես գիտեմ, բայց ուրիշներ չեն գիտեր: Կրնան մը — տածել, թէ ինչ ապերախտ զաւակ ըլլա — լու է տղաղ, որպէսզի մօրը հողաթումբին վրայ քար մըն ալ գրած չըլլայ: Ուրեմն ներէ որ չիրմաքար մը ունենաս, վրան՝ անունդ...

. . . . . .

Ահա եւ անակնկալ նորութիւն մը, մայրիկ:

Այս գրութիւնը այստեղ վերջացած էր: Գրուած էր նոյնիսկ Թուականը՝ փետ — րուար 1979: Նորէն Հայաստան գացի, մայրիկ: Թերթերը այնտեղ գրութիւններ ուզեցին ինձմէ, տուի, տպեցին: Հետս էր նաեւ այս ձեռագիրը: Կարգացի Վազ — գէն Կաթողիկոսին: Լուռ, մտիկ ըրաւ, ծայրէն ծայր: Երբ վերջացուցի, ը — սաւ.

–Երբ կը կարգայիր, կը մտածէի որ ես ալ պէտք է խաչքար մը նուիրեմ մայ — րիկիդ վերեզմանին, քանի որ այդպէս բարի կին մըն էր...

Վարպետն մարմարէ չատ գեղեցիկ խաչքար մըն է, մայրիկ, Ամենայն Հա — յոց Հայրապետին օրհնութիւններն ալ վրան...

Այդ խաչքարը պիտի դնեմ հողիդ վը — րայ, ծառին տակ: Մէ՛կը չունի նման չիրմաքար մը, դուն պիտի ունենաս եւ ուրախանաս:

Իշա՛ւ այսպէս, մայրիկ, կիներուն ա — մէնէն գժբախտը եւ մայրերուն ամէ — նէն երջանիկը, որ կը ննջէ Ամենայն Հա — յոց Կաթողիկոսին օրհնութեան տակ...

Փետրուար, 1979

(Շար 10 եւ վերջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ
ՀԱՄԱՄԻՈՒԹՅԱՆ ԴԱՀԼԻՃԱՅԻՆ
(ՎԵՑԱՄ)

= ՀԱՐԿԱՎՈՐ ԲՈՒԺԱՐԱՆ =

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹՅԱՆ ԴԱՀԼԻՃԱՅԻՆ (ՎԵՑԱՄ) ՀԱՐԿԱՎՈՐ ԲՈՒԺԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅՏՆՈՒՄ Է, ՈՐ ՀԻՎԱՆԴԱՑՈՒՄ ՀԱՄԱՐ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ Է ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ՀԻՎԱՆԴԱՑԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ:

ՀԻՎԱՆԴԱՑԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏՐՎՈՒՄ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹՅԱՆ ԴԱՀԼԻՃԱՅԻՆ (ՎԵՑԱՄ) ՀԱՐԿԱՎՈՐ ԲՈՒԺԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ Է ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ՀԻՎԱՆԴԱՑԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹՅԱՆ ԴԱՀԼԻՃԱՅԻՆ (ՎԵՑԱՄ) ՀԱՐԿԱՎՈՐ ԲՈՒԺԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅՏՆՈՒՄ Է, ՈՐ ՀԻՎԱՆԴԱՑՈՒՄ ՀԱՄԱՐ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ Է ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ՀԻՎԱՆԴԱՑԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏՐՎՈՒՄ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹՅԱՆ ԴԱՀԼԻՃԱՅԻՆ (ՎԵՑԱՄ) ՀԱՐԿԱՎՈՐ ԲՈՒԺԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ Է ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ՀԻՎԱՆԴԱՑԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹՅԱՆ ԴԱՀԼԻՃԱՅԻՆ (ՎԵՑԱՄ) ՀԱՐԿԱՎՈՐ ԲՈՒԺԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅՏՆՈՒՄ Է, ՈՐ ՀԻՎԱՆԴԱՑՈՒՄ ՀԱՄԱՐ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ Է ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ՀԻՎԱՆԴԱՑԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏՐՎՈՒՄ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹՅԱՆ ԴԱՀԼԻՃԱՅԻՆ (ՎԵՑԱՄ) ՀԱՐԿԱՎՈՐ ԲՈՒԺԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ Է ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ՀԻՎԱՆԴԱՑԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹՅԱՆ ԴԱՀԼԻՃԱՅԻՆ (ՎԵՑԱՄ) ՀԱՐԿԱՎՈՐ ԲՈՒԺԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅՏՆՈՒՄ Է, ՈՐ ՀԻՎԱՆԴԱՑՈՒՄ ՀԱՄԱՐ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ Է ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ՀԻՎԱՆԴԱՑԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏՐՎՈՒՄ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹՅԱՆ ԴԱՀԼԻՃԱՅԻՆ (ՎԵՑԱՄ) ՀԱՐԿԱՎՈՐ ԲՈՒԺԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ Է ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ՀԻՎԱՆԴԱՑԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹՅԱՆ ԴԱՀԼԻՃԱՅԻՆ (ՎԵՑԱՄ) ՀԱՐԿԱՎՈՐ ԲՈՒԺԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅՏՆՈՒՄ Է, ՈՐ ՀԻՎԱՆԴԱՑՈՒՄ ՀԱՄԱՐ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ Է ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ՀԻՎԱՆԴԱՑԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏՐՎՈՒՄ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ՀԱՄԱՄԻՈՒԹՅԱՆ ԴԱՀԼԻՃԱՅԻՆ (ՎԵՑԱՄ) ՀԱՐԿԱՎՈՐ ԲՈՒԺԱՐԱՆԻ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՏՈՒԿ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹՅՈՒՆ Է ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ ՀԻՎԱՆԴԱՑԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՀԱՄԱՐ:

Այրի Տիկին Հայկանոյշ Ֆերհատեան և զաւակները, այրի Տիկին Գոթիեան, Տէր եւ Տիկին Ճուվհաննէսեան, Տէր եւ Տիկին Գալիկեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ փեսային

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՖԵՐՀԱՏԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Նոյ. 25ին, 55 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շորեքշաբթի, Նոյ. 28 ժամը 8·45ին Փարիզի Ս. Ճովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը, ուր ալ Լ'Էկալիթէ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Շաւիլէն Գր. Կիւլեան եւ Օր. Շաքէ Կիւլեան կը ծանուցանեն թէ կիրակի, Դեկտ. 2ին Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԼՈՒՍԸՆԹԱՑ ԿԻՒԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Կիւլեան եւ Պէճարեան ընտանիք – ներու բոլոր ննջեցեալներուն յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Եկեղեցիի հասցէն 4 Ռիւ տէ 3 Շանթիէ, Շաւիլ:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէն–Լու Կրան–Փէնի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը առ ի երախտապիտութիւն մեզմէ առ յաւէտ բաժնուած նագկին առաջնորդ՝ հոգեւոր հայրերու, եկեղեցւոյ չինուածեան նուիրատուներու եւ բարոյապէս ծառայող բոլոր թաղականներու, նուիրատուներու եւ որեւէ ձեւով եկեղեցւոյ պայծառութեան նպաստողներու եւ համայն թաղեցիներ – րու ննջեցեալներուն համար հոգեհան – գստեան պաշտօն կատարել կուտայ կիրակի, Դեկտ. 2: Ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10, հոգեհանդիստ 11·30 կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Շահան խաչակիր Քհնյ. Տէտէեան:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ս. Թադէոս եւ Ս. Բարթուղիմէոսի տօնի եւ Վալանսի Ս. Գրիգոր –ուսուցիչ եկեղեցւոյ 26րդ տարեդարձի առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, կիրակի, Դեկտ. 2, եկեղեցւոյ մէջ պաշտօնավարող հոգեւորականներու եւ աշխարհականներու հոգւոց համար:

Կը խնդրուի գաղութի հաւատացեալներէն ներկայ ըլլալ:

ՓԱՐԻՋ
Ս. ԾՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ օր, Դեկտ. 1, տօն է Սրբոց առաքելոցն եւ առաջին լուսաւորչացն մերոց Թադէոսի եւ Բարթուղիմէոսի:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Ճովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը ներկայ գտնուելու պատարագին եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաք. Եկեղեցւոյ անսասանութեան համար:

ՄԱՐՍԷՅԼ

Ընդունելութիւն

Ի պատիւ

Սիմա Կապուտիկեանի

Կազմակերպութեամբ Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ վարչութեան, Հինգշաբթի, Նոյ. 29 ժամը 21ին, եկեղեցւոյ Մշակութային սրահին մէջ:

L'EPHORIE DE L'EGLI SE ARMENIENNE D'ISSY
organise au Centre Culturel N. FRINGHIAN, 6 Ave. Bourgain, Issy-les-Moulineaux à 21 h. 2 soirées théâtrales les

29 - 30 Novembre

"LES DRAGÉES"

OU L'ANTICHAMBRE DE LA GUERRE AU LIBAN
Texte : EDGAR DAVIDIAN
Mise en scène : NABIL EL AZAN

ouverture le jeudi 30 novembre

PARIS-PARIS

CABARET GREC
Direction HOVANESSIAN

30, AVENUE GEORGE V TEL. 720 27 33 720 28 60

ambiance grecque

UN NOUVEAU CABARET DE GRANDE CLASSE

Editions
LA PENSEE UNIVERSELLE
4, Rue Charlemagne, Paris 4e
Métro : St. Paul

Jacques Parvanian

"Au-Dela
De L'Esperance

Tome 1 : LA FOI
Arménie, 1948, *Les débuts difficiles d'un rapatriement*
384 p.
En vente à « La Pensée Universelle »
à PARIS : chez H. Samuel,
rue Monsieur le Prince 51
et chez Mme Palouyan,
9, rue de Trévise
à MARSEILLE : Libr. Flammarion
sur la Canebière, et en librairie sur commande

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի նախկին Սանուհիներու Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկ. Ա.ըշալոյս եւ Օր. Սեդա Սիսլեանէ 1000 ֆրանքի նուէրը, վարժարանին 100-ամեակին առթիւ:

ՀԱՆԴԻՍԱՎՈՐ ՇԱՔԱՇ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԵՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻՆ
Շաբաթ, Դեկտ. 1, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ
Նախագահութեամբ՝ Կաթող. Պատուիրակ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ –
Ալֆորվիլի երեսփոխան – Բաղաբապետ ԺՈԶԷՖ ՓՐԱՆՋԵՍՔԻ
ներկայութեամբ ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ
Salle des Fêtes Voltaire (Alfortville)
Մասնակցութեամբ
ՊԵՏԻԿԻ ԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ Դեկտ. 1 Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 16ին, Մշակոյթի Տունը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը փափաքելի է: Բաժակ մը թէյի շուրջ, մտերմիկ կարծիքներու փոխանակութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տիկ. Լիւսի Նշանեան 100 ֆր., Փրոֆ. Կ. Ռիծճի 50 (Վենեսիկէն), Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Եսիգարաշեան 50 ֆ. ողբացեալ Հոիփոիմէ Վարժապետեանի յիշատակին:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

Հ. Բ. Ը. Մ. — ՎԱԼԱՆՍ

Նախաձեռնութեամբ
Տիկնանց Օժանդակ Յանձնախումբի

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

Grande Soirée Dansante
« AUTOUR D'UN PLAT »
Շաբաթ 1 Դեկտեմբեր
« NOVOTEL »
La soirée sera animée par les dynamiques animateurs
Patrick VAN PARYS et
Vartkès VARTANIAN
Ճաշ ժամը 21էն սկսեալ
Մուտք՝ միայն պարահանդէսի, ժամը 24ին

APRES SON PASSAGE TRIOMPHALE A LA

LA CAPPADOCE

Adiss HARMANDYAN

DE RETOUR
Du 6 Décembre au 16 Décembre

tous les soirs

DUO ACROPOLIS

DANSES et SHOWS GRECS

DANSEUSE ORIENTALE

ET

YORGANTZ

DINER DANSANT AVEC L'ORCHESTRE CAPPADOCE

Réservations : 375-05-30 — 67 bis, Quai Blanqui — Alfortville 94

En supplément au programme de la tournée en France, le Comité Culturel de la Sorbonne Nouvelle Paris III, l'U.C.F.A.F. et la J.A.F. présentent
L'ENSEMBLE NATIONAL DE CHANTS ET DANSES D'ARMENIE, URSS
85 artistes
ԹԱԹՈՒԼ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ ԵՐԳԻ–ՊԱՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՆՍԱՄՊԼ

gala exceptionnel

Grand amphithéâtre de la Sorbonne 47, Rue des Ecoles — PARIS
Jeudi 29 Nov., à 20 h. 45 précises
Entrée 40 F, Etudiants 15 F (sur présentation de la carte)
Places non numérotées
Renseignement : 208-76-49
Location : Centre Culturel Arménien U.C.F.A.F.-J.A.F. 6, Cité du Wauxhall 75010 Paris, de 15 h. à 20 h. — Centre Culturel de la Sorbonne Paris III, 13, Rue de Santeuil, 75005 Paris, Bureau 12, de 17 h. à 19 h. — Cité Universitaire (Pavillon Arménien), 57, Boulevard Jourdan, 75014 Paris

ՀԱՆԳՐՈՒԱՆԱՑԻՆ ԽԱՂ

RALLY - PAPER

կազմակերպուած
Հ.Մ.Ը.Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Դեկտ. 9, կիրակի ժամը ճիշդ 13ին: Մեկնում Մշակ. Տունէն, 17 Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 16էն 18·—
824·63·89

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
29
JEUDI
29 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél. : 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.524 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 55e ANNÉE — No 14.524

ՊԱՊԸ ԱՆԳԱՐԱՑԻ ԵՒ ՊՈԼՍՈՑ ՄԷՋ

ԴՐԳՒԻՉ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ
ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՄԷՋ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐ ՊԱՊԻՆ

ԿԸ ԽՈՐԱԳՐԷ ՔՈՒՐԻԷՈՒ ՏԷՒՒԱ ՍԵՌԱ

ԶՄՈՌՆԱՆՔ ՈՐ ՄԵՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆ ԱԼ ԳՆԱՑ...

Մինչ Պօղոս Զ. գոհացած էր միայն Պոլիս երթալով, որ թրքական քաղաք մը ըլլալէ աւելի Աթոռն է Տիեզերական Պատրիարքին Օրթոտոքսներու, Յուվհ. – Պօղոս Բ. նախ ոտքը կը դնէ Անգարա: Այս ձամբորդութեան առթիւ մեծ յուզում ծագած է մեր գաղութին մէջ մինչ օտար մամուլն ալ գրեթէ գրուածքներով ֆիկառօ-էն Քուրիէռէ իւղ կը լեցնէ կրակին վրայ: Մինչտոյն Քուրիէռէ Տէլլա Սեռա օրաթերթին Նոյ. 27ի, Զորեքշաբթի օրուան թիւին առաջին էջը, մեծ խորագիր մը՝ «Հայերու սպառնալիքներ Պապին, չեն ուզեր որ Թուրքիա երթայ»: Եւ հիմնաւորելու համար այս չընդալուից խորագիրը, խմբագիրի եղեռնափորձերը ու իր գրութիւնը զոր ստորագրած է Մատրիի իր ղեկակիցը՝ Փաօլօ Պուճիալի, կը սկսի սա ձեւով.— « Միայն Հայերը կը պակսին բարգացնելու համար աշխարհի կեանքը »: Ապա, կը նկարագրէ Մատրիի եղեռնափորձերը օդանաւային ընկերութեանց դէմ, որոնց տէր եղած է «Հայաստանի Ազատագրութեան Գաղտնի Բանակը» որ յայտարարած է նաեւ՝ « Պապը պէտք չէ Թուրքիա երթայ »: Այս լուրերու կողքին թերթը լոյս ընծայած է Վատիկանէն գրուած յօդուած մը զոր ստորագրած է Ֆապրիցիօ տէ Սանթիս « Խաղաղութեան նոր ուխտագնացութիւն մը քաղաքական մոլեռանդութեան մթնոլորտի մը մէջ » եւ ուր յօդուածագիրը կ'ըսէ ի մէջ այլոց.— « Կրօնական ուխտագնացութիւն մը պիտի ըլլայ, բայց այն քանի մը դրուագները, որ կանխեցին զայն նախատեսել կուտան որ Պապին Թուրքիա ճամբորդութիւնը դիւրին պիտի չըլլայ: Հայերու եղեռնափորձը Սպանիա յատակ նպատակ մը ունի՝ բողոքի ցոյց մըն է Պապին դէմ, որ կ'երթայ երկիր մը, ուր Հայերը իրենք զիրենք հալածուած կը զգան »:

Արդարեւ մէկ կողմ ղնելով այս ծայրայեղութիւնները, որոնց զուտ հայկական բնոյթը կասկածելի է, տրուած ըլլալով որ հեռեւանքները՝ անվպատճեն մեզի եւ միջազգային հանրային կարծիքը ոչ թէ համակիր կը դառնայ Հայ Դատին այլ, ընդհակառակն, եթէ փոքր համակրութիւն մըն ալ ունէր, կը կորսնցնէ, հարկ է ցուցէ յիշել, որ մեր սիրտը չատ աւելի սեղմուելու պատճառներ ունեցաւ անցեալին երբ ոչ թէ Ընդհանրական Եկեղեցւոյ պետը այլ՝ մեր Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ պետը՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, ոչ միայն Պոլսէն զատ Անգարա գնաց այլեւ ծաղկեպսակ մը դրաւ Աթաթիւրքի դամբարանին: Ցիշողութիւնները թարմացնելու համար բաւական ուրեմն թէ 1961 Յուլիս 4ին Ամենայն Հայոց Վազգէն Կաթողիկոսը Պոլիս կը ժամանէր երջանկայիշատակ Գարեգին պատրիարքի յուղարկաւորութեան առթիւ: Ապա, կ'անցնէր Անգարա, քանի մը օր եաք, ուր կը հանդիպէր Յուլիս 17ի առաւօտը ժամը 9·30ին եւ օդակայանէն իսկ, Հանրապետութեան նախագահին տրամադրած պաշտօնական ինքնաշարժով Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, հանդիսաւոր թափօրով ուղղակի կ'երթար Աթաթիւրքի դամբարանը: Ահա թէ այդ օրերուն ինչպէս կը նկարագրուէր այս « պատմական » այցելութիւնը.— « ժամը ճիշդ 10ին չքախումբը հասաւ Անըթ-Քապիր եւ դիմաւորուեցաւ հարիւրապետի մը կողմէ: Երկու զինուորներ կը կըրէին զեղեցիկ ծաղկեպսակը, որու վրայ գրուած էր՝ Վազգէն Ա. Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց: ... Վեհափառը հասած է արդէն դամբարան, կը յառաջանայ ծաղկեպսակին մօտ, կը բռնէ քովէն եւ կը զետեղէ Աթաթիւրքի դամբարանին վրայ, յետոյ լռութիւն: Երբ վերջ կը գտնէ յարգանքի այդ պահը, Վեհափառը կը քննէ յուշատամբանի ճարտարապետական կառոյցը, հիացում կը յայտնէ եւ կ'ըսէ.— « Ամէն տեղ կարելի է հանդիպիլ նման կառոյցներու, բայց այսքան ճաշակաւոր, այսքան զեղեցիկ դժուար է գտնել »: Հայրապետը յետոյ կ'առաջ նորդուի դամբարանի քովընտի սրահը, ուր կը գտնուի Պատուոյ Տոմարը: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը էջին վրայ կը գրէ հայերէնով

Խորապէս զգածուած
Վազգէն Ա.
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց
17·7·1961

×

Այս վերյիշումով ի՞նչ կ'ուզենք ըսել: Պարզապէս սա որ՝ խուսափինք ծիծաղելի ըլլալէ եւ մանաւանդ... Պապէն աւելի պապական ըլլալէ: Մենք կրնանք երեւակայել թէ հոգեկան ինչ խռովք ապրած է Կաթողիկոսը Ամենայն Հայոց ա՛յդ պահուն, բայց բողոքի ոչ մէկ ձայն հանեցինք եւ « լայնախոհ հասկացողութիւն » մը ցոյց տուինք, համոզուած որ քաղաքական ի՛նչ-ի՛նչ նկատումներ ստիպած էին Կաթողիկոսին որ այդպէս վարուի: Մինչեւ այսօր, սակայն սրտի սեղմում – մով է, որ կը յիշենք այդ պահը երբ՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ծաղկեպսակ կը դնէ Աթաթիւրքի դամբարանին: Կը խորհինք որ ա՛յն ատեն է, որ մենք հանդուրժած ենք անհանդուրժելին...:

×

Ինքերնէշընըլ Հերբլտ *խօսելով այս այցելութեան մասին, կը յիշէ Հիւրրիէթի խմբագրականը, ուր կ'ըսուի.— « Ոչ մէկ խնդիր կ'ըլլայ ցորչափ Պապը միտքը դնէ որ Իսթանպուլ կուգայ եւ ոչ՝ Պոլիս »:*

Ամերիկեան օրաթերթն ալ կ'ակնարկէ « հայ ծայրայեղներու » բայց ինչպէս այլ թերթեր, կը յիշէ նաեւ թէ Գարթալի բանտէն փախած Թուրք մարդասպանը, սպառնական նամակով մը կը յայտնէ թէ Պապը պիտի սպաննէ: Այս մթնոլորտին մէջ է, որ Զորեքշաբթի օր, Յուվհ.–Պօղոս Բ. Անգարա կը հասնէր, մայրաքաղաքը երկրի մը, որու բնակչութեան 98 առ հարիւրը մահմեդական է: Ֆիկառօ կը գրէ թէ ոստիկանութիւնը եւ բանակը իրենց ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած են հայերուն վրայ, որ քրիստոնեայ կարեւոր – բազոյն համայնքն են (50·000 կ'ըսէ) եւ կ'աւելցնէ. « Ի՞նչպէս Հայերը կրնան մոռնալ իրենց ժողովուրդին բնաջնջումը 14 – 18ի պատերազմին »:

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԸ

«ՈՉ ՈՔԻ ՄՏՔԷՆ ԿԱՆՑՆԷՐ ՈՐ ՊԱՏՄԱՀԵԼԷՆ ՎԱԹՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ՎԵՐՋ ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑ ՄԸ ՊԻՏԻ ԱՐԾԱՐԾՈՒԷՐ ԿՐԿԻՆ»

ԿԸ ԳՐԷ ՖԷԼԻՔՍ «ՄԻԼԼԻՅԷԹ»Ի ՄԷՋ

(Գ. եւ վերջին Մաս)

Հակառակ ասոր, Սուլթանին Հայերու հանդէպ ունեցած բարեացակամութիւնը կը չարունակուէր սակայն: Որովհետեւ, բոլոր այդ աղէտներուն պատասխանատու հանդիսացող Հայերը Արեւելեան Նահանգներու բնակիչներէն էին: Ուշադրաւ էր որ Իսթանպուլցի Հայերը երբեք չէին մասնակցեր նման խնդիրներու: Տակաւին Սելիմ Գ. Սուլթանի օրերէն Հայերը իրենց կարողութիւններով գնահատուած հպատակները եղած էին Կայսրութեան՝ թէ՛ իբրեւ երաժշտագէտ եւ թէ արուեստի այլ ճիւղերուն մէջ ցուցաբերած յատկութիւններով: Տոլմապահչէի Պալատը եւ Մզկիթը կառուցուած էին Սարգիս Գալֆա կոչուած Հայ ճարտարապետի մը կողմէ: Թատերական արուեստին մէջ ալ, Ֆէհիմ Պէյէն զատ՝ մնացեալ բոլոր արուեստագէտները Հայեր էին, սկսեալ Մնակեան էֆէնտիէն, իսկ Լեւոն Խանճեան էֆէնտի աշազուրկ մեծ երաժշտագէտ մըն էր: Ես անձամբ երբեմն Խանճեան էֆէնտիի դասերուն կ'երթայի:

Հայերը երբ Օսմանեան շրջանին այսպիսի բացառիկ դիրքի մը տէր էին, դրժբախտաբար երկիրը քանդելու եւ յեղափոխութիւն յարուցանելով Եւրոպայի միջամտութիւնը ապահովելու աշխատեցան: Չյաջողեցան: 1917ին ռուսական ճակատին վրայ երբ մեր բանակները ետ քաշուեցան, հոն եկող հայ հրոսակները անբացատրելի խժդժութիւններ ի գործ դրին: Այս պարագան՝ առեղին ամերիկեան կառավարութեան կողմէ կազմուած քննիչ յանձնախումբը աչքէ անցուցած էր եւ տեղեկագիր մը տուած, ուրկէ յայտնի կ'ըլլար Թուրքերու անմեղութիւնը եւ թղթածրարը կը փակուէր այդ տեղեկագրին վրայ: Արտաքին Գործոց նախարարութեան արխիւներուն մէջ ան – պայման օրինակները կը գտնուին այդ տեղեկագրերուն: Սակայն, նկատելով որ ռուսական բանակը Թուրքիա մտնելէ առաջ այդ գործը առաջնորդող հրոսակները մահմեդականները մզկիթները լեցնելով այրել սկսեր էին, պարտեալ Թուրքիան ալ հոն գտնուող Հայերը հատաքելով տարագրութեան ձեռնարկեց: Անկախ, պարզապէս քնականոն փոխադարձութիւնն էր Հայերու ըրածներուն: Թէ այդ միջոցին ո՞ր կողմը աւելի մեծ թիւով զոհեր տուաւ, ո՞վ աւելի չատ կոտորուեցաւ, այդ մասին ոչ հաշիւ բըռնուած է, ոչ ալ կարելի է բռնել: Այսպէսով, Արեւելքի Հայերը փոխադրուեցան Զորրորդ բանակի հակակշռին ներքեւ գտնուող չրջանները: Անկախ ալ տարբերութիւն կոչուեցաւ, որ կը նշանակէ բռնագաղթ:

Զորրորդ բանակին հրամանատարն էր (Մօրուսաւոր) ճէմալ փաշա, որ իր բանակին հակակշռին տակ գտնուող հոգեմասերը մտնող Հայերուն, մանաւանդրաբար հայրն ու մայրը կորսնցնող տղոց հանդէպ չատ դուրգուրոտ վերաբերում ցոյց տուաւ, պաշտպանեց գտնուելիք ու տեղաւորեց Լիբանանի մէջ: Իսկ այսօր՝ Լիբանանի մէջ գտնուող Հայերը, ահա այդ ճէմալ փաշայի փրկած Հայու սերունդն են: Եթէ մինչեւ իսկ ըսենք, թէ Լիբանանի ներկայ Հանրապետութեան նախագահը Սարգիս անուն Հայ մըն է, դիւրաւ առիթը կ'ընծայէ այդ պարագան գնահատելու արժէքը ճէմալ փաշայի այն ծառայութեանց, զորս ան մատուցած է Հայերուն: Սակայն պատերազմէն վերջ ճէմալ փաշա սպաննուեցաւ դարձեալ Հայերու կողմէ եւ ասիկա ալ իր վարձատրութիւնը եղաւ:

Հիմա բոլոր այս պատմութիւնները պատմելու տեղն ու ժամանակը չէր, պիտի: Զէր, եւ սակայն, հակառակ անոր որ ոչ Թուրքիոյ մէջ ծնած են եւ ոչ ալ Թուրքերու հետ որեւէ կերպով յարաբերութիւն ունեցած, արտասահմանեան ծնունդով կարգ մը մոլեռանդ Հայեր կարծէք թէ 60 – 65 տարի առաջ պատահածները կ'ուզեն որ այսօր կրկնուի եւ իրենց հօրը, թերեւս ալ մեծ հօրը վրէժը կ'ուզեն լուծել Թուրքերէն: Մինչեւ այսօր, Թրքական դեսպանատուներէն 7 – 8 հոգիի արիւնը մտան: Ափսոս որ Եւրոպայի մէջ ալ այդ ոճիրներուն հեղինակները գտնելու համար հարկ եղած փութկոտութիւնը ցոյց չեն տար: Այն ատեն մենք ալ պիտի ստիպուինք զմեզ պաշտպանել քանի մը ճակատներու վրայ:

Այս ցաւալի խնդրին մէջ բոլորէն աւելի ալ կը մեղքնամ Իսթանպուլի Հայերուն, որովհետեւ այդ ոճիրներուն հետ հեռուէն ու մօտէն ոչ մէկ կապ ունեցած են եւ հոս կատարեալ անդորրութեամբ իրենց գործերով է որ կը զբաղին միայն: Կը վախնանք, որ այդ Թուրքի թշնամի մոլեռանդ Հայերը իրենց ցեղակիցներուն այ հանդիսաւ կը խռովին: Մաղթենք որ այդպիսի բան մը չպատահի: Որովհետեւ մենք բոլորս կը հաւատանք, թէ այս մարդիկը այդ տխուր դէպքերուն մէջ ոչ մէկ մասնակցութիւն ու բաժին ունեցած էին, նոյնիսկ՝ նուազագոյն չափով »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Նախագահը ժամ մը զրոյց ունեցաւ երեք լրագրողներու հետ եւ պատասխանեց քանի մը հարցումներու, մանաւանդրաբար Ջանաց վստահութիւն ներշնչել Ֆրանսացիին իր ապագային մասին: Մորհրդարանական մեծամասնութեան պատասխանատուն զինքը չի մտահոգեր, քանի որ ուրիշ մեծամասնութիւն մը չէ կազմուած: Պարսկաստանի մասին, կը չեշտէ թէ Իրանեան յեղափոխութիւնը իրականութիւն մըն է, եթէ Խոմէյնիի դէմ Ֆրանսա բանի բան մը ըրած ըլլար, այն ատեն Ֆրանսա կը տուժէր եւ ան կը «վճարէր» հաշուեցոյցը: Պոքասայի ադամանդներու մասին, կը ճշդէ որ ստացուած նուէրները բարեսիրական կազմակերպութեանց կամ թանգարաններու կը տրուին, կը հերքէ վճռականութեամբ եւ արհամարհանքով Պոքասայի ադամանդներու պատմութիւնը եւ կ'ըսէ. « Հարկ է թողուլ որ ցածութիւնները իրենց իսկ թոյնէն մեռնին »: Բացարձակապէս մերժեց յայտնել թէ թեկնածո՞ւ է 1981ին: Ընդհանուր ձեւով, համոզուած է որ Ֆրանսայի վարած քաղաքականութիւնը լաւագոյնն է:

ԻՐԱՆի կացութիւնը չէր փոխուած Զորեքշաբթի: Ապահովութեան Մորհուրդը իր ստիպողական նիստը յետաձգեց Շաբաթ օրուան...: Տեղւոյն վրայ կ'ըսուի թէ դեսպանատունը ականուած է եւ պարսիկ բանակն ու ուսանողները պատրաստ են դէմ դնելու ամերիկեան յարձակման մը: Խոմէյնի վճռած է « դասել » ամերիկացի « բանտարկեալները »:

– ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է –

Ցնոր տնօրինութիւն «Ցառաջ»ի խմբագրութիւնը փակ է Շաբաթ կէսօրէ վերջերը:

ԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՐՁԱԿ — ԹԻՒ 14

ԱԿՈՏԼ ԲԱԿՈՒՆՑ

Գրեց՝ Վ.ԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

(Ծնունդեան Ութսունամեակի Պատրուակով)

(Գ. և Վերջին Մաս)

*Բակունց բանաստեղծութիւն չէ գրած, բարերախտաբար: Գրած է չորս – հինգ Փիլմի սէնարիօ ու բազմաթիւ պատմածքներ որոնք իր փառքի պատուանդանը կը կազմեն: Հետաքրքրական է նըշել նաեւ որ քանի մը անգամ փորձուած է վէպ գրել — առաջինը՝ կարմրաթաղ որ գիւղացիներզական վէպ մըն է նուիրուած հայ գիւղին (տպուած «Նոր Ուղի» ամսագրին մէջ, 1929) ու երկրորդը խաչստուր Աբովեանի անյայտ բացակայեալը, կէս – բանաստիրական կէս – վիպական, 1935ին («Խորհրդային Հայաստան» ամսագրին մէջ), բայց կիսատ մընացած են երկուքն ալ: Արդեօք պիտի կարենա՞ր վէպն ալ հասցնել պատմուածքի կատարելութեան՝ եթէ ապրէր...: Ցայտնի չէ: Դեռ սուղ ժամանակ գտած է Վարդան Այգեկցիի առակներու հատընտրածոն Աղուիսագիրքը միջին հայերէնէ արեւելահայերէնի վերածելու: Ու տա – կաւին Կոկոլի Թարաս Պուլպա վէպը հայերէնի թարգմանած է, Աստուած գիտէ ինչ ախորժակներու գոհացումին համար: Ու լաւ է որ ինքզինքը չհայրօրէն չէ տըւած թարգմանութիւն կոչուած ապերախտ ու մակաբուծային աշխատանքին որ առեղծագործ արուեստագէտին պարագային՝ ժամանակաւոր կամ մնայուն ամլութեան մը առաջին ախտանիշն է: Ինչպէս իր հերոսը Լառ – Մարդար գիւղին ջրբաշխը կ'ըսէ հերթին դուրս ջուր դողդոջ գիւղացիին « Ծառդ պտուղ չի տար, եավրիս, դողութեան մի վարժեցուր », թարգմանութիւնն ալ տեսակ մը դողութիւն կամ բանադողութիւն է՝ եթէ ատոր քովն ի վեր ժողովուրդ մը իր վերական,ինքնագիր ստեղծագործութիւնը չունի: Բակունցի պարագային հանրածանօթ կրքին, թարգմանութիւնը կրնայ վիպական թեքնիքի ուրացման համար եղած ըլլալ:

Առասպելական յատկութիւն մը կը դուներ Բակունցի գրականութիւնը ու անձը, այնքան զարուզի է իր արուեստի զգայարանքը, այնքան արտակարգ իր գրական աշխարհը ու անոր մէջ բնակող էակները, բուրմունքից արբեցած ըզէգնէն « որ քնել է առէջների մէջ եւ նրան այնպէս է թւում թէ աշխարհը հոտաւէտ բուրաստան է, ալպիական մանուշակ » մինչեւ Քեռի Դաւօն « միջահասակ եւ ամրակազմ մի մարդ, մէկը նրանցից որոնք լրացնում են քառասունը, յետեւ են թողնում յիսունը եւ նոյնիսկ վաթսունին հասնելով չեն փոխում իրենց քայլուածքը, դէմքի արտայայտութիւնը եւ առհասարակ իրենց: Նրանք ունենում են խիստ սեւ ու ճիւնի նման սպիտակ մազեր, եւ սեւն ու սպիտակն իրար խառնուած, նրանք ապրում են դեռ երկար, եւ այն ժամերում, երբ ուրիշ ծերունիներն ունենում են զառամեալ մարմին եւ յենւում են ցուպին, — այդպիսիները դեռ առոյգ են եւ ունեն արթուն միտք »: Հատկանաւոր այդ արժանիքին համար է որ արտօնուած է ազատ ձգել մեր միտքը որ խաղայ իր չուրջ ու չինուին մտածումի ու երեւակայութեան այդ դունապեղ կարօտակէզ աշխարհները՝ որոնց համայքին ուժով տակաց մեր ժողովուրդը: Ոչինչ այնքան սիրելի ու հզօր կը դարձնէ կեանքի մղումը որքան մահուան յաճախանքը, ողբերգութեան նայուածքը՝ որուն դիմացաւ մեր ազգը իր պատմութեան սկիզբէն եւ որու մէջէն կը տեսնուի նաեւ Բակունցի տիպարը: Ու եթէ մահը չատ քիչ անգամ ներկայ է իր գրութիւններուն մէջ՝ տակիկա անկասկած առողջ, կենսունակ ու ապագան զարպատող կեցուածք մըն է զոր հազար այլ ձեւերով կը գտնենք մեր անցեալի գրական անդաստանին մէջ, Սասունցի Դաւիթէն մինչեւ Պապիկ եւ Թոռնիկ: Այսպէս խարխուած ցեղային ուժեղ առաքինութիւններուն խորը, Բակունց իր անձէն ու երկէն աւելի բան մը կը խորհրդանշէ այսօր մեզի համար որ խելայեղ մեր ազգին բազկերակը կը փնտռենք այս ղղրղացող, ազմկալի քաղաքակրթու – թեան ոստաններուն ընդերքին:

Այնպէս որ իր եղերական մահը մեզի համար նոր սկիզբ մը կը նշանակէ: Ու կը մտածենք իրմով ու իրմէ անդին: Եթէ ապրէր...: Եթէ ապրէր՝ այսօր արեւե – լահայ գրականութեան վիճակը բոլորս – վին տարբեր կ'ըլլար, կ'ունենայինք առաջին մեծ արձակագիրը Աբովեանէն եաք՝ որու արուեստը ազատագրուած կ'ըլլար աւանդական, ժառանգական մըչուչներէն որոնք կը ծփան Հայերուս իմացականութեան քարափներուն ու կը կոչուին ղղացապաշտութիւն, երազահարութիւն, հեռատրութիւն, բարոյախօսութիւն, հայամոլութիւն ու նման ունայնութիւններ: Որոնց տեղ մեր արուեստին մէջ մուտք գործած կ'ըլլար տոկուն, արդաւանդ արդիականութիւն մը — ժուժկալ ոճ, խիտ գրելակերպ, մարդկային տառման՝ առանց լալկան կամ ողբակոծ ղղացականութեան, ու փրկուած կ'ըլլար առ յաւէտ՝ Հայ Գիւղը բայց ոչ որպէս տարաչխարհիկ փոլքլոր այլ որպէս կիրքերու կրկէս ու հողի մխիթար: Ու հաւանարար կ'ունենայինք այն առեն մեր առաջին կարեւոր վէպը ներշնչուած Հայ Ազատագրական կռիւներու և Ցեղափոխու – թեան հնոցէն,Կ.Զարեանը կանխող ու նոր ուղիներ թելադրող: Անկիւն դարձած կ'ըլլար մեր դրականութիւնը:

Գրականութիւնը, արուեստը քաջու – թեան գործ է էն առաջ, քաջութիւն մարդէակի մասին ամբողջ, մերկ ու անկութ ճշմարտութիւնը ըսելու առանց տարուելու ախրաէքներու, վարժապետներու, խմբագիրներու ու « կարեւոր » կոչուած մարդոց ծիծաղելի, ողորմելի յաւակնութիւններէն, կարծիքէն: Որովհետեւ այդ մարդիկը, հակառակ իրենց տափակութեան՝ մեր ընկերութեան մէջ կարծիքներու եւ նոյնիսկ զաղափարներու հոսանքներուն կերտիչներն են, անոնք է որ կը չինեն այն ահաւոր խուժանը որուն մէջ սզմուած, ճզմուած ու չնչասպառ՝ կը տարուինք հոս – հոն առանց վայրկեան մը դադարի ու հանդիստի ինչպէս աչնանային առաջին փոթորիկներու հեղեղատին մէջ ինկած չիւղեր: Ան որ դէմ պիտի երթայ այս տարերային ուժերուն՝ պէտք է պատրաստ ըլլայ վճարելու գինը որ երբեմն մահ կը կոչուի: Ալագանէն, Մահարիէն, Եսայեանէն, Թոթովենցէն, Մկրտիչ Արմէնէն, Զարենցէն աւելի նոյնիսկ՝ Բակունցն էր եզակի ինքնութիւն մը պիտի գոհէը որովհետեւ բոլորէն աւելի ան էր որ հասեր էր արուեստի պժուար պատթիները, ան էր որ ամէնէն պէշ դերասանութիւն, սակարկութիւն եւ ազատագրութեան կիսադէմը, որքան տգեղ ու ան – մարդկային կրնան թուիլ մարդիկ երբ պիրար կը դառնեն: Ուրեմն – Հայաստանի Համայնավար Կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի ներկայացուցիչ Ա. Ա. Ժատնովի զեկուցումը արուած է 27 Մայիս, 1937ին, Հայաստանի Համայնավար Կուսակցութեան 10րդ Համագումարին ընթացքին (տես Խորհրդային Հայաստան, 9 Յունիս, 1937) եւ որ կ'ամբաստանէր Բակունցը եւ ուրիշներ որպէս «հակա – յեղափոխական – ազգայնական – դաշնակցական – նացիոնալիստական – ապեցիֆիքական»: Կը գտատպարտուէր մահուան: Ու կը սպանուէր:

Այսչափ: Լաւ կ'ընենք որ հետեւինք Հայ ժողովուրդի հնադարեան իմաստութեան ու չատ չտնտնանք գերեզմանին չուրջ: Ի վերջոյ մահը ինչ ձեւի տակ որ գայ՝ միշտ պատիժի բաժին մը ունի ու չկայ անմեղ մահ – աս ալ սորված ենք մեր պատմութենէն: Այնպէս որ անգնինք, ետ դանք իր կեանքին, որովհետեւ կարելի է դեռ էջեր ու հատորներ գրել Բակունցի մասին, մէկ–մէկ վերլուծել իր պատմուածքներն ու վէպերը, գոյց տալ անոնց երկրորդ ու երրորդ մակարդակի իմաստները, գաղտնի նշանները եւայլն: Տարիներու դործ մըն է, անկասկած, Սովետահայ գրականագէտներու եւ քննադատներու ընթացիկ նմոյշին գլխէն չատ վեր: Սպասելու է արուեստագէտին, արուեստագէտ – բանաէրին գալուն՝ որպէսզի Արեւելահայ արձակին ամէնէն վաւերական, արուեստագէտ ու բարդ ներկայացուցչին երկը գտնուի, հասկցուի, մատուցուի մաղցող սե – բունդներուն ամբողջական արժեւորումին: Ու գնահատութեան:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ՇԱԽԿԱՆ ԵՒ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԸ

Վարչապետ Գարամանլիս, այցելելէ ետք Արեւմտեան Եւրոպայի կարգ մը մայրաքաղաքները, այն ապահովութիւնը ձեռք ձգած է, թէ Յունաստանի անդամակցութիւնը Հասարակաց Շուկային, իրրեւ լրիւ անդամ, յաջողութեամբ պիտի իրականացուի: Այլ խօսքով՝ Իննները պիտի վաւերացնեն Աթէնքի դիմում – նագիրը:

Միւս կողմէ, կառավարական շրջա – նակներուն համաձայն, Գարամանլիս այն ապաւորութիւնը ունեցած է իր շրջագայութեան ընթացքին, թէ այսպէս կոչուած Հէյկի ծրագիրը, որ կը ձգտի ապահովել Յունաստանի վերանդամակցութիւնը Ատլանտեան Ուխտին զինուորական կազմին նպաստաւոր փուլի մէջ մտած է:

Ինչպէս արձագանգ հանդիսացած էինք առենին («Յառաջ», Հոկտ. 2) Ատլանտեան Ուխտին նախկին հրամանատարին ծրագիրը խիստ քննադատութեան են – թարկուած էր Աթէնքի կողմէ: Սրդարեւ, Յունաստան պնդած էր, — կը չարունակէ նոյն տեսակէտը պաշտպանել, — թէ իր պերճխոսական իրաւունքները պէտք է ճանչցուին եւ վերահաստատուին, Ատլանտեան Ուխտին չրջագիծէն ներս, Եղէկանի զինուորական գործողութեանց գօտիներուն վրայ, խազազութեան ժամանակ: (Պատերազմի մը պարագային՝ ընդհ. հրամանատարութեան ենթակայ կը դառնայ): Աթէնք մերժած էր, — նոյնը նաեւ ներկայիս, — այսպէս սահմանուած միացեալ, այսինքն՝ Թուրք – յոյն հակոդութեան, զեկավարութեան եւ պատասխանատուութեան դրութեան մը հաստատումը տուեալ շրջագիծին մէջ: Ճշդենք, որ մօտաւոր անցեալին, մինչեւ 1974, երբ Յունաստան դեռ չէր քաշուած Ուխտէն՝ Թուրքիոյ կիպրոսի վրայ կատարած յարձակումին հետեւանքով, Եղէկանի զինուորական գործողութեանց գօտիներուն հակոդութիւնը բացարձակ կերպով յանձնուած էր Աթէնքի: Սրդ, մանակի զիջում մը այս մարզէն ներս, պիտի նշանակէր զերիչ – խանական իրաւունքներու խախտում:

Թուրքիա, որ ցայսօր մօտէն հետեւած է Յունաստանի վերանդամակցութեան քայլերուն, եւ ջատագոված գայն, իրականութեան մէջ միշտ խնդրոյ առարկայ դարձուցած է Յունաստանի իրաւական իրաւունքները Եգէականի մէկ մասին վրայ: Գոհացում չստանալու պարագային՝ սպառնացած է վէթոյի ճամբով արգիլել Յունաստանի մուտքը Ուխտէն ներս:

Ատլանտեան Ուխտը ատիճանական փորձեր կատարած է ցարդ լուծելու համար հարցը: Այժմ Աթէնք ունի այն վստահութիւնը, թէ Ուխտին կեդրոնը տրամադրութիւն ցոյց կուտայ նկատի առնելու իր պահանջները, գոնէ որոշ աստիճանով մը: Ուրկէ նաեւ այժմու լաւատեսութիւնները:

Ցամենայն դէպս, ներկայիս խօսակցութիւնները վերսկսած են Յունաստանի ներկայացուցիչներուն եւ Ուխտին հրամանատար Զօր. Ռոնըրսի միջեւ:

Գարամանլիս իր շրջագայութեան ընթացքին հաստատած է նոյնպէս, թէ Իննները ոչ մէկ ձեւով չեն փորձած երկու հարցերը իրարու կապել: Հասարակաց Շուկային անդամակցութիւնը իր ճամբան պիտի ընդգրկէ:

Քաղաքական շրջանակներուն համոզմով, Գարամանլիս, որ չատ հատնարար թեկնածու ներկայանայ նախագահական ընտրութեանց, յառաջիկայ գարնան, այժմէն իսկ կը փորձէ իրականացնել Յունաստանի համար հիմնական նպատակ – ուղղ քաղաքական դիծը՝ միութիւնը Ատլանտեան հետ:

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԻՆ ՔԱՂԱՔՆԵՐԸ

Ա Ր Ծ Ն

Արծն եւ Կարին քաղաքները, ըստ Անանիա Շիրակացիի « Աշխարհացոյց »ի, կը գտնուին Բարձր Հայքի Կարին գաւառին մէջ, Արեւմտեան Եփրատի վերին հոսանքը, ներկայի Էրզրումի չրջան, որ չատ ծանօթ է իր բնական հարստութիւններով (նաֆթ, քարածուխ, երկաթ, հանքային ջուր) եւ արդաւանդ հողերով:

Հայաստանի մէջ կը յիշատակուին Արծն կամ Արզն արմատով քանի մը տեղանուններ, ինչպէս վանայ լիճի հիւսիսային ափը գտնուող Արծկէ (Թրքերէն Առելճեւաղ) քաղաքը, պատմական Հայաստանի Աղձնիք աշխարհի Արզն կամ Արզանան գաւառը համանուն քաղաքով, Ասրճ. Հայաստանի առողջարան Արզնին, Արածանի գետը եւայլն: Հատնարար այդ անունը կապուած է հնագոյն որեւէ ցեղի կամ ցեղախումբի անունին հետ:

Արծնի վայրին մէջ հին ժամանակները գոյութիւն ունեցած է սովորական բնակատեղի մը, որ քաղաքի վերածուած է միայն Ժ. դարէն սկսեալ, երբ մեծ թափով կը զարգանային արհեստներն ու առեւտուրը եւ նախկին տանեկան աւաններ եւ գիւղաքաղաքներ վերածուած էին մարզպետական քաղաքներու:

Արծնը կը գտնուէր Եփրատի ալ ափը, Արեւելքը Արեւմուտքին կապող քարաւանային այն ճամբուն վրայ, որ կուգար Գարսկաստանէն եւ Դուինով ու Անիով կ'երկարէր մինչեւ Սեւ ծովու հարաւային նաւահանգիստները: Ժ. դարու առաջին կէսին իր զարգացման գագաթնակէտին հասած այդ քաղաքին մասին վկայութիւններ ունին ոչ միայն հայ, այլեւ բիւզանդական ու արաբական մատենագիրները, որոնք հիացումով կը խօսին անոր բնակչութեան, վաճառաշահութեան եւ հսկայ հարստութիւններու մասին: Ժ. դարու պատմագիր Արիստակէս Լաստիվերցի իր հայրենի քաղաք Արծնը կը համարի « մեծանիստ » ու «չահաստան», Մատթէոս Ուռհայեցի (Ժ-Ի. դար) զայն կը կոչէ « հռչակաւոր » ու « բազմամարդութ », իսկ Սմբատ Գունդստապլ կը վկայէ, թէ անիկա « լի էր բազմամարդութեամբ ու գանձով »: Բիւզանդացի պատմագիր Կեդրենոսի վկայութեամբ Սելճուքներու կողմէ 1049ին քաղաքը գրաւուելու ժամանակ միայն սպանուածներու թիւը կը հասնէր 150 հազարի, իսկ արաբ մատենագիրը Իպն ալ Ասիր կը հաղորդէ, թէ քաղաքին խլուած ասրը

մեր պատմութենէն: Այնպէս որ անգնինք, ետ դանք իր կեանքին, որովհետեւ կարելի է դեռ էջեր ու հատորներ գրել Բակունցի մասին, մէկ–մէկ վերլուծել իր պատմուածքներն ու վէպերը, գոյց տալ անոնց երկրորդ ու երրորդ մակարդակի իմաստները, գաղտնի նշանները եւայլն: Տարիներու դործ մըն է, անկասկած, Սովետահայ գրականագէտներու եւ քննադատներու ընթացիկ նմոյշին գլխէն չատ վեր: Սպասելու է արուեստագէտին, արուեստագէտ – բանաէրին գալուն՝ որպէսզի Արեւելահայ արձակին ամէնէն վաւերական, արուեստագէտ ու բարդ ներկայացուցչին երկը գտնուի, հասկցուի, մատուցուի մաղցող սե – բունդներուն ամբողջական արժեւորումին: Ու գնահատութեան:

Ռէտնըր, 23 Օգոստոս, 1979

այնքան չատ եղած է, որ տասը հազար սպլուվ հազիւ տարած են։

Արծնը իր բնոյթով բաւական կը տարբերէր սովորական աւատատիրական քաղաքներէն։ Անիկա պարիսպներ չունէր եւ որոշ առումով, այսպէս կոչուած, « ազատ » քաղաք էր, արհեստագործութեան ու առեւտուրի մեծ կեդրոն մը, որ փըրուած էր ընդարձակ տարածութեան վրայ։ Աղբիւրներու եւ հին նիւթերու բացակայութեան պատճառով անկարելի է կարուկ որեւէ խօսք ըսել այդ ծաղկած քաղաքի թաղամասերու, ճարտարապետական կոթողներու, արհեստներու տեսակներու, համայնական պայմաններու եւ քաղաքը բնութագրող այլ հարցերու վերաբերեալ։ Սակայն ընդհանուր վկայութիւնները եւ անուղղակի փաստերը կը հաստատեն, որ Արծնը իր մեծութեան եւ փարթամութեան համապատասխան ունեցած է հարիւրաւոր ճարտարապետական կոթողները, տաճարներու հանդէսները, արհեստներ, ներքին ու արտ. առեւտուր, ծաւալուն քաղաքաշինութիւն։ Ուռհայեցի վկայութեամբ եկեղեցիները կը կոչէին Արշն Ռում, այսինքն՝ Ռոմերու (Յոյներու) Արշն, անկէ ալ մնացած է Կարին – Թէոդոսուպոլսոյ մաս՝ Արշրում (Էրզրում) անունը։

1049ին Սելճուքներու կողմէ կործանուելէ ետք Արծնը այլեւս չէ վերականգնած եւ իբրեւ քաղաք, ի սպառ ելած է քարտէսի վրայէն։ Հին քաղաքին տեղը նոր ժամանակները կը յիշատակուի Խարբերդ (Թրքերէն խարապա՝ աւերակ եւ Արշն՝ Արծն) անունով գիւղը, որուն ժ. դարու վերջերը եւ Ի. դարու սկիզբները ունեցած մօտ 1000 բնակիչներէն 800ը Հայեր էին։ Անոնց մեծ մասը բնաջնջուեցաւ 1915ին երիտասարդ Թուրքերու կազմակերպած ցեղասպանութեան ընթացքին, իսկ ճողոպրածներն ալ զաղթեցին զանազան երկիրներ։ Ականատեսներու վկայութեամբ մինչեւ մեր դարու սկիզբը Խարբերդ գիւղին մօտ տակաւին կը նշմարուէին Միջնադարեան Արծն քաղաքի ընդարձակ աւերակները։

ԹԱԴԷՈՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԵԱՆՔԻ ԷՋԵՐԷՆ

Գրեց՝ ԳԵՂԱՄ ԽԱՆԱՄԻՐԵԱՆ, Նիւ Եորք, 1979 (Խմբագրեց եւ հրատարակութիւնը իրականացուց Արմէն Տօնոյեան)։

×

LIVRES REÇUS

PAROLES A LA LUNE
(poésies)
de Ingrid Yegavian, Paris 1979.

ԳՂՋՈՒԹԷ ԳՂՋՈՒԹ

ՖՐԻԶՆՈՑԻ Հայ կեդրոնին մէջ, Հոկտ. 20ին, տեղի ունեցած է Հ. Ե. Դաշնակցութեան հրաւէրով ընկերային հաւաքոյթ մը, որուն ներկայ եղած են Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հայ Ուսանողական Միութեան անդամները։ Խօսք առած են Հ. Ե. Դ.ի կողմէ Ռոզ Մկրտիչեան եւ Ուսանողական Միութեան անունով Պրայըն Պետրոսեան։

×

ՊՈԼՍՈՑ մէջ, Նոյ. 18ին, հանդիսաւոր թեմամբ նշուած է Գալֆայեան տան 113-ամեակը եւ վերաշինուած նոր շէնքին բացումը կատարուած է։ Սկիւտարի Ս. Կարապետ եկեղեցւոյ մէջ պատարագած է Վ.թ.ժ.ն Ա. Քհնյ. Տէրտէրեան։ Քարոզած է Շնորհք Պատրիարք ողեկոչելով յիշատակը Սրբուհի մայրապետ Գալֆայեանի եւ թուած հաստատութեան կործած 113 տարուան ուղին։ Ցաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Սրբուհի մայրապետ Գալֆայեանի եւ անոր յաջորդող մայրերու եւ քոյրերու, ինչպէս նաեւ բարերարներու յիշատակին։ Ապա, Սկիւտարի Սանուց Միութեան սրահը սիրոյ սեղան սարքուած է Պատրիարքին նախագահութեամբ։ Բացման խօսքը արտասանած է Ս. Փրկիչ Հիւանդանոցի ընդհ. քարտուղարը՝ Կարպիս Մուրատեան։ Ինամակալութեան ատենապետը՝ Կարպիս Ուզուրլեան, կարդացած է մարմնի գործունէութեան տեղեկագիրը։ Գալֆայեան Տան փոխ – տնօրէնը՝ Ֆէյնէր Տոզան, պատմականը ընելէ ետք հաստատութեան, գրուատած է հայ ժողովուրդի նուիրատու ոգին, որու չնորհիւ միշտ կանգուն կը մնան նմանօրինակ բարեսիրական հաստատութիւնները։ Ինամակալութեան փոխ – ատենապետը՝ Տոքթ. Վահրամ Գունտաքճեան, խօսած է Մայր Աթոռակ Միխիթարեանի ծառայութիւններու մասին՝ անոր քոյր ձեռնադրութեան 60ամեակին առթիւ։ Կատարուած են ի նպաստ հաստատութեան նուէրներ, որոնց մասնակցած են Շնորհք Պատրիարք, Մուրատ Աբոյեան, Տիգրան Զիլինկիրեան եւ Շահան Գարագաշ 100 հազարական թրքական ոսկիով եւ բազմաթիւ ուրիշներ։ Ապա Մայր Աթոռակի ուղերձը կարդացուած է, որմէ ետք պատրիարքը Հուսկ Բանքը արտասանած է՝ իբրեւ Հուսկ Բանքը արտասանած է՝ ըսելով. « Մենք հոս իրական յայտնութեան մը դէմ առ դէմ մնացինք։ Ֆէյնէր Տոզան պէյ իրական յայտնութիւն մըն է մեզի համար, ան հիանալի հասկացողութիւն մը ցոյց տուաւ մեզի եւ մեր ամբողջ ուզածն ալ այս է արդէն։ Եթէ կարգ մը զլուխներու նախապաշարումները մէջտեղէն վերնան, իսկամ եւ քրիստոնեայ տարրերը կրնան փառաւորապէս կողք կողքի ապրիլ կատարեալ եղբայրութեան ոգիի մը մէջ։ Ֆէյնէր պէյ քիչ առաջ իր

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

—o—

Ուաշինկթընի, Նիւ Եորքի, Նիւ Ջըրսիի եւ Պոսթընի մէջ նշուած է Հ. Ց. Դ. Օրը, Նոյ. 10ին եւ 11ին։

Ուաշինկթընի Հայ կեդրոնին մէջ, Նոյ. 10ին տեղի ունեցած երեկոյթին բացումը կատարած է ընկ. Սեպուհ Աատուրեան, որ վարած է նաեւ հանդէսը։ Բանախօսած է ընկ. Արմբը Կիրակոսեան անդրադառնալով Հ. Ց. Դաշնակցութեան գործունէութեան։

Նիւ Եորքի Հայ կեդրոնի սրահին մէջ, նոյն օրը նշուած է Հ. Ց. Դ. Օրը։ Բացման իր խօսքով ընկ. Ստեփան Տարաունի պարզած է Դաշնակցութեան ազգային, ընկերային, գաղափարական եւ քաղաքական առաքելութիւնը։ Ողջոյնի խօսք արտասանած է Հ. Ե. Դ.ի կողմէ ընկերուհի Փափազեան։ Բանախօսած է ընկ. Մինաս Թէօլէօլեան վեր առնելով 1700 – 1800ական թուականներու ազգային վերածը – նուդի դէպքերն ու չարժումները եւ Դաշնակցութեան դերը անցեալ եւ ներկայ ժամանակներուն։

Նիւ Ջըրսիի Հայ կեդրոնի սրահին մէջ, Նոյ. 10ին տեղի ունեցած հանդէսը վարած է ընկ. Յարութիւն Իշխանեան արտասանելով նաեւ բացման խօսքը։ Բանախօսած է ընկ. Մուրատ Թոփալեան (Հայերէն եւ անգլերէն) ներկայացնելով Հ. Ց. Դ.ի 89 տարիներու գործունէութիւնը։

Պոսթընի մէջ, Նոյ. 11ին, նախ քան հանդիսութիւնը տեղի ունեցած է Հ. Մ. Մ. Մ.ի սկաուտներու եւ արենոյշներու դրօշակի արարողութիւն, որմէ ետք բացման խօսք արտասանած է ընկ. Սերոբ Մանճիկեան։ Բանախօսած են ընկ. Զաւէն Գաբրիէլեան (անգլերէն) եւ ընկ. Ժիրայր Ղարիպեան (Հայերէն)։ Ողջոյնի խօսք արտասանած է ընկ. Վազգէն Թումանեան՝ յանուն Հ. Ց. Դ. Ա.ական Ամերիկայի կեդր. Կոմիտէի։

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ ՀԱՇՈՒԻՉ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐՈՒ ՄԻՋՈՑՈՎ

Հայաստանի Ակադեմիայի հաշուիչ կեդրոնը ձեռնարկած է մեքենաներու միջոցով « Ցուշարձան » ծրագրի իրագործման։ Գիտնականները սկսած են Արտաշեան դաշտի աւելի քան հարիւր յուշարձաններու վերաբերեալ տեղեկութիւններու թերթիկներու մշակումը։ Էլեկտրոնիք հաշուիչ մեքենան, որուն ծառայութիւններէն կ'օգտուին պետական հիմնարկները, ճարտարապետները, արուեստագէտները, կը պահէ եւ առաջին իսկ պահանջով կը ներկայացնէ ոչ միայն պատմութեան եւ ազգային ճարտարապետութեան այս կամ այն յուշարձանի կենսագրութիւնը, այլեւ կը թուէ անոնց նուիրուած աշխատութիւնները, հնութիւններուն առընչուող հէքեաթներն ու առասպելները։ Տեղեկութեանց թերթիկներու մշակումը Հայաստանի պատմութեան եւ ազգային ճարտարապետութեան յուշարձաններու ուսումնասիրման, պահպանման եւ օգտագործման ծրագրի հանգրուաններէն մէկն է։ Անոր նախորդած է անցեալի քոլոր « քարէ վկաներ »ու արձանագրութեան ծանր աշխատանքը, որուն մասնակցած են գիտնականներն ու մասնագէտները, ինչպէս նաեւ յուշարձաններու պահպանութեան ընկերութեան հազարաւոր օգնականները եւ ուսանող – ներ։ Հսկողութեան տակ առնուած են աւելի քան 4000 տաճարներ, ամրոցներ, հին կամուրջներ ու ջրանցքներ, եւայլն։ Գիտնականները մշակած են նաեւ մեքենային նկարով արտայայտուելու միջոց – ներ, որով մօտ ատենէն հաշուիչ մեքենան տեղեկութեանց հետ կը սփռէ նաեւ յուշարձանի գունաւոր նկարը։

×

ՀԱՅ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ՑԱՋՈՂՈՒ – ԹԻՒՆԸ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ ԱՇԽԱՐՀԻ ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Նիւ Եորքի մէջ տեղի ունեցած կռփամարտի աշխարհի բաժակի մրցումները վերջ գտած են Միացեալ Նահանգներու յաղթանակով։ Խորհ. Միութիւնը երկրորդ հանդիսացած է։ Ալբեր Նիկոլեան եւ Խորէն Ինջէեան, որոնք մաս կազմած են խորհրդային մարզիկներու խումբին, չահած են արծաթէ մետալներ։

×

ԲԵՆԴԻԿԻ ԳԱՂՆԻՔՆԵՐԸ ՑԱՑՏՆԱԲԵՐՈՒԱԾ

Հայաստանի հիւսիս-արեւելքը գտնուող հինաւուրց Բենդիկի սարահարթը, տեղի տալով երկրաբաններու յամառութեան, կը սկսի բանալ իր դարաւոր գաղտնիքները։ Անոր ընդերքին մէջ յայտնաբերուած են պղինձի հանքի պատկառելի պաշարներ։ Այդ երակը բնական չարունակութիւնն է Ամլուղի հանքավայրի։

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ =

Գ.

Քիչ մը հանդիստէ ետքը չարունակեց.

– Այսպէս ապրու մը որ ենթակայ է ջըղային գալարումներու – ժառանգական վտիտթարացումով հայրը եւ մեծ հայրը ալքոլական ըլլալով – սքէրիլիզէ կամ միայն պէտք էր տալ. երբ 14 ամսու եղաւ Տօքթէօռ Բարօն պատուիրեց մի – գաւ Տօքթէօռ Բարօն պատուիրեց մի – այն կաթով անուցանելը չարունակել. ապան ապէկ էր. ամէն չարթու ծան – րութիւնը կ'աւելնար բայց մայրը քէ – մահաճոյքը կ'ունենայ իրիկուն մը ուտելիք տալու եւ խմելիք ալ, կը հակնա՞ք, պինի տալ ապան. «պինին ուժ կու տայ, կաթը չէ որ ապան պիտի զօրացնէ, անիկա կը թուլցնէ»։ չեմ դիտեր ուրկէ՞ այս խենթ զաղափարները կառչած են գլուխներուն. հիմակ այդ աքանչելի ապան դրեթէ չարունակական զալարումներ ունի եւ մէկ երկու օրէն պիտի մեռնի...

– Բայց ի՞նչ ընէք Պարոն Բրաց, ամէն երկրի մէջ ժողովուրդը նոյն է. մինակ թէ այդ յամառներուն եւ անմխիթարական մէջ խելացիները կրնան գտնուիլ եւ բուն մէջ խելացիները կրնան գտնուիլ եւ ճիշդ ատոր համար պէտք չկայ ոչինչ պատճառներով զանոնք ալ վռնտել։

– Ա՛, այդ խեղճ կնկանը համար էք, ճշդիւ ի՞նչ է պատահածը։

– Պատահածը այն է որ Տիկին Իվան..

– Տիկին Իվա՞ն. Հրեայ, չէ՞։

– Այո, ճիշդ այդ Տիկին Իվան առաուն կը հասնի սպասման սրահը, կարծելով թէ ուշ մնացած է ժիլերը չմաքրեր եւ տունը կը ձգէ. եւ ահա հիւանդապահ կինը կը հանի, երեսին կը պոռայ, կարգ մը աւելորդ խօսքեր կ'ընէ եւ վերջապէս այնպիսի աղմուկ մը կ'ընէ որ Տիկին Իվա կը վազէ ուրնուսի առանց դեռ բառ մը ըսած ըլլալու. քաղդը ձեռքէն կ'առնեն, որով – հետեւ իրեն կ'ըսեն թէ «հիւանդանոցին մէջ անկարգութեան պատճառ կ'ըլլայ կոր»։ Եւ հիմա ձեզի կը հարցնեմ Պարոն Բրաց ինչի՞ կը ծառայեն ձեր անձնուիրութիւնները, ձեր բարի սրամտութիւնները եթէ հիւանդապահ կին մը – որ ճշմարիտ fանայլ մըն է – կրնայ երբ որ ուզէ խեղճ կին մը կաթէն զրկել։

Ու առանց կենալու Սաատրօֆ պատմեց նաեւ չարունակութիւնը, առանց հապի եւ կաթի օրը, ցաւագին մղձաւանջը՝ որ կը յամառէր իր բուռն կերպով ցնցուած հոգիին մէջ։

Բրաց հետզհետէ կը ժպտունէր. բան մը չըսաւ, ի՞նչ կրնար ըսել արդէն։

– Դուք չէք գիտեր թէ ամէն օր ինչե՛ր կ'անցնին ապասման սրահին մէջ. պէտք է հոնկէ անցնիլ հասկնալու համար որ ի՛նչպէս կը վարուին բոլոր այն խեղճերուն հետ որ դեռ ձեր պաշտպանութեան ներքեւ չեն, բայց ձեր յարկին տակ մըտած են արդէն. հոն է որ ամօթը եւ ցաւը իր մերկութեան մէջ պիտի տես – նէք. հիւանդապահներուն կոպտութիւնները, անգթութիւնները, ոճիրները զը – րեթէ. բոլոր անոնք որ ապասած են ըպասման սրահներու մէջ զառնութիւնը պահած են միշտ իրենց հոգւոյն խորը. նորէն կ'ըսեմ պէտք է հոնկէ անցած ըլլալ հասկնալու համար այն ջղաոգ, եղերական դերը որ ունի բոլոր այն խեղճ էակներուն վրայ որոնք զառապրուած են հոն ապասելու...

Սաատրօֆ ընդհատուեցաւ. սամովարը կը խժար եւ ճերմակ սփռոցին վրայ զանազան տեսակ կարկանդակներ, ըմպելիներ տարածուած էին. հիւրերը սալօնէն կու գային թէյ առնելու համար. ամէն կողմէ դէմքերու զուարթ արտայայտութիւնը, ժպիտներ, խնդուքներ կը հակատակէին իրենց տխուր մտածումները. Սաատրօֆ պիտի հեռանար երբ Բրաց զայն կեցուց դեռ վայրկեան մը.

– Բայց Պարոն Սաատրօֆ, դեռ կա – րելի է կարգադրել. ինծի զրկեցէք այդ կինը։

(Շար. 14)

Տէր եւ Տիկին Մինաս Թէօլէօլեան եւ զաւակները (Մ. Ն.), Տէր եւ Տիկին Բոպըրթ եւ Սոնիա Պրաունինկ (Մ. Ն.), Տէր եւ Տիկին Բարգէն Սրապեան (Պոլիս), Մինաս Մինասեան (Ալթէնք), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Կարապետեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Ժան Մարտիկեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Բագարատ Պաղտիկեան, այրի Տիկին Արփինէ Թրփքովա (Սոֆիա), Տէր եւ Տիկին Գեղամ Շարոյեան (Երեւան), այրի Տիկին Լուիզ Ա. Դամեան (Փարիզ), ինչպէս նաեւ իրենց ազգականներն ու բարեկամները կը գուժեն մահը իրենց հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱԶՆԻՒ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ

(Պարտիզակ, 1890 – 1979)

որուն յուղարկաւորութիւնն ու թաղումը տեղի ունեցաւ 1979 Նոյ. 24ին, Մարսէյլ, եւ մարմինը ամփոփուեցաւ ընտանեկան դամբարանին մէջ:

×

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Մինաս Թէօլէօլեան եւ զաւակները կը նուիրեն 50 տոլար «Ծառայ»ին:

Նոյն առիթով այրի Տիկին Փերուզ Կիրակոսեան 20 Ֆր. «Ծառայ»ի բարգաւաճման:

Այրի Տիկին Նունիկ Ուստուլիկեան, այրի Տիկին Ալիս Շախոֆ եւ զաւակները, Էրիք և Ստեփան, Օր. Սեզա Ուստուլիկեան, Տէր եւ Տիկին Մարսէլ Խաչիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժոզէֆ Ռօ, Տէր եւ Տիկին Ժան Յակոբեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Մկրտիչեան, Պայրաքտարեան, Փէհլիվանեան, Ալեքեան, Ալանեան, Յովհաննէսեան, Մուխթաֆեան եւ Տօնէլեան ընտանեկան պարագաները անհուն վշտով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՓԱՆՈՍ ՈՒՍՏՈՒԼԻԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Նոյ. 25ին, Քրէթէյ:

Թաղմանական արարողութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ Նոյ. 30, առաւօտեան ժամը 10·15ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին եղիսաբէթ Գալուստեան եւ աղջիկը՝ Ֆլորա կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի կիրակի, Դեկտ. 2, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳԱԼՈՒՍՏ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկ. Տիգրան Զէքեան եւ զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին ընկեր Սարգիս Ընտրիկեանի եւ զաւակներուն, իրենց սիրեցեալ աղջկան ու քրոջ Օր. Անայիսի կսկծալի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի 150 Ֆր. կը նուիրեն «Ծառայ»ի բարգաւաճման համար:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՎՕ-ԱՆ-ՎԸԼԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Վարդան Երիմեան խորին ցաւակցութիւն կը յայտնեն Տէր եւ Տիկ. ընկ. Սարգիս Ընտրիկեանի եւ զաւակներուն ու ընտանեկան պարագաներուն իրենց սիրեցեալ աղջկան, քրոջ, քենիին եւ ազգականին՝ Օր. Անայիս Ընտրիկեանի վաղահաս մահուան տխուր առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆր. կը նուիրեն «Ծառայ»ի բարգաւաճման:

24, rue Rodier
75009 Paris
tél. 280-35-84

DANSES et CHANSONS
avec
GRICHA GRINN
Pianiste virtuose et chanteur
arménien - russe - tzigane - blatnoï
de 20h.30 à 2h. (fermé le dimanche)

menu à 37F — Hors-d'œuvres variés avec brochette ou petites volailles en grillade

MARIAGE - BANQUET (50 couverts)
PARKING 7 rue Rodier 75009 Paris

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկ. Մխիթար Նապաշեան (Մարսէյլ – Լափոմ) ուխտի մը առիթով կը նուիրեն 100 Ֆր. «Ծառայ»ի բարգաւաճման:

ՄԱՌԱՆ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ...

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՆ

Alimentation Générale

Produits D'Orient

ARARAT

118 BIS, RUE ETIENNE DOLET
94140 ALFORTVILLE
TEL. 376. 27. 62 - 376. 51. 28

LIVRAISONS A DOMICILE

ԸՆՏԻՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ - ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՇԱԲԱԹ, ԴԵԿՏ. 1

Տարեվերջի

մեծ պարահանդէս

Diner Dansant

Hôtel Terminus (Perrache)

Կազմակերպութեամբ

Լիոնահայ Տիկնանց Միութեան

C. L. F. A.

Նուագախումբ Սայաթ-Նովա

DISCO

Հայկական ջերմ մթնոլորտ

Երեկոյեան ժամը 8էն սկսեալ

ախորժաբեր

ouverture le jeudi 30 novembre

PARIS-PARIS

CABARET GREC

Direction HOVANESSIAN

30, AVENUE GEORGE V — TEL. 720 27 33 720 28 60

ambiance grecque

UN NOUVEAU CABARET DE GRANDE CLASSE

ՁԱՁ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻՆ

Շաբաթ, Դեկտ. 1, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ

Նախագահութեամբ՝ Կաթող. Պատուիրակ

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ –

Ալֆորվիլի երեսփոխան – բազմապետ ԺՈԶԷՖ ՓՐԱՆՉԵՍԿԻ

ներկայութեամբ ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ

Salle des Fêtes Voltaire (Alfortville)

Մասնակցութեամբ

ՊԵՏԻԿԻ ԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

Հ. Բ. Ը. Մ. — ՎԱԼԱՆՍ

Նախաձեռնութեամբ

Տիկնանց Օժանդակ Յանձնախումբի

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՁԱՁ

Grande Soirée Dansante

« AUTOUR D'UN PLAT »

Շաբաթ 1 Դեկտեմբեր

« NOVOTEL »

La soirée sera animée par les dynamiques animateurs

Patrick VAN PARYS et

Vartkès VARTANIAN

Ձաշ ժամը 21էն սկսեալ

Մուտք՝ միայն պարահանդէսի, ժամը 24ին

MARANE

BIENTOT...

PRIX INTERESSANTS

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ս. Թադէոս եւ Ս. Բարթուղիմէոսի առնի եւ Վալանսի Ս. Գրիգոր –ուսումնիչ եկեղեցւոյ 26րդ տարեդարձի առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, կիրակի, Դեկտ. 2, եկեղեցւոյ մէջ պաշտօնավարող հոգեւորականներու եւ աշխարհականներու հոգւոց համար:

Կը խնդրուի զաղութի հաւատացեալներէն ներկայ ըլլալ:

ՄԱՌԱՆ

ՄՕՏ ՕՐԷՆ...

ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

ՓԱՐԻԶ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ

Շաբաթ օր, Դեկտ. 1, ժամ 5 Սրբոց առաքելոցն եւ առաջին լուսաւորչացն մերոց Թադէոսի եւ Բարթուղիմէոսի:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, ժամը 10ին, պատարագ կը մատուցուի:

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը ներկայ գտնուելու պատարագին եւ աղօթելու Հայաստանեայց Առաք. եկեղեցւոյ անսասանութեան համար:

L'EPHORIE DE L'EGLISE ARMENIENNE D'ISSY
organise au Centre Culturel N. FRINGHIAN, 6 Ave. Bourgain, Issy-les-Moulineaux à 21 h. 2 soirées théâtrales les

29 - 30 Novembre

"LES DRAGÉES"

OU L'ANTICHAMBRE DE LA GUERRE AU LIBAN
Texte : EDGAR DAVIDIAN
Mise en scène : NABIL EL AZAN

ՈՒՐԲԱԹ
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
30
VENDREDI
30 NOVEMBRE
1979

LE NUMERO 2 F.

ՀԱՅԱՐԱՇ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS
Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770-86-60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Արտասահման : Տար. 300 Ֆ. - Հատ : 2 Ֆ.
Ֆրանսա : Տար. 260 Ֆ. - Վեցամսեայ : 140 Ֆ.

55ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 14.525
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
55e ANNÉE — No 14.525

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ՝

ՊԱՊ ՄԸ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ

ՊԱՂ ԵՒ ՁՈՐ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ՝ ՊՈԼՍՈՑ ՄԷՋ ԶԻՆՔԸ Կ'ԸՆԴՈՒՆԷԻՆ՝ ԴԻՄԻՏՐԻՈՍ Ա. ԻՆՁԻՍ ՆԱԵԻ՝ ՇՆՈՐՀՔ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ԵՒ ՀԱՑ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ

ԺԱՄԸ 16.45Ի՝Ն Կ'ԱՅՑԵԼԷ ՀԱՑՈՑ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ ԵՒ 17.30Ի՝Ն՝ ՀԱՑ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Պաշտօնական չատ չոր ու պաղ ընդունելութեան մը արժանացած է Յովհ. – Պօղոս Բ. երբ ոտքը կը դնէր Անգարայի օդակայանը : Հանրապետութեան նախագահը, քանի մը պաշտօնական անձնաւորութիւններ եւ այլքան : Թուրքին համար չատ յատակ չէ թէ ո՞վ է Հռոմի այս «այթոլա»ն եւ երկրին մէջ ընդհանուր անտարբերութիւն կը տիրէ :

Լա Ֆրուա կաթողիկէ օրաթերթը, Չորեքշաբթի իրիկուն (Նոյ. 29ի թիւ) արձագանգ կը հանդիսանար անցորդներու հարցումներուն եւ պատասխաններուն :

Նախ քան այդ, իր խորագրին մէջ կը գրէ՝ « Այս ճամբորդութեան եւին՝ հայր. ահաբեկչութիւնը, կիպրական տագնապը, Ճիսուս եւ Մոհամմէտ » ու կ'աւելցնէ այս մասին. « Թուրք կառավարութիւնը կը յուսայ որ Պապը կը զգուշացնէ հայր. ծայրայեղ խմբակները որոնք, արտասահմանի թուրք դեսպանները կը սպաննեն : Այս խումբերը կը վնասեն երենց իսկ գաւին, թափած արիւնով : Սպաննուած անձերը ոչ մէկ կապ ունին Հայերու ցեղասպանութեան հետ, կատարուած 60 տարի առաջ : Կը վնասեն նաեւ բոլոր քրիստոնեաներու անդորրութեան, ծնունդ տալով մահմետական ծայրայեղ խումբերու փոխադարձութեանց » : Կ'անդրադառնայ նաեւ Կիպրոսի : Թուրք մամուլը մանաւանդ հետաքրքրութիւն մը ցոյց չի տար, իսկ Յողովո՞ւրդը : « Ո՞վ է Պապը » կը հարցնէ խանութպան մը, սպասուհի մը, հարց տալէ եառ թէ « ո՞վ է », կ'աւելցնէ « Ախ, գոնէ քիչ մը կարագ կամ ձէթ բերէր մեզի » : Ուսանող մը կը գրէ « Թուրքիա չատ հանդուրժող երկիր մըն է, կ'ընդունի նոյնիսկ անոնք որոնք մահմետական կրօնքին չեն պատկանիր » : Քաղաքական դիտութեանց ուսանող մը կ'ըսէ « Ի՞նչ չահ ունի Թուրքիա, արգելօք կ'ուզէ քաջալերե՞լ աջապաշտներու յարձակումները » եւ ուրիշ մը կ'աւելցնէ. « Պող գոնէ ըսէ արտասահմանի հայ ահաբեկիչներուն որ վերջ գնեն իրենց գործունէութեանց ու նաեւ կիպրացիներուն, Թուրք եւ յոյն որ չչարունակեն այս վայրագ թշնամի եղբայրներու միջեւ » : Թիւու ազգայնական մը կ'ըսէ. « Կարելի է իրեն առաջարկել որ դաւանափոխ ըլլայ, իսլամ դառնայ » մինչ ուրիշ մը կը փափաքի որ « Պապը աղօթք մը ընէ Այա Սոֆիա, որովհետեւ այդ պարագային՝ կառավարութիւնը կը ստիպուի Թուրք մահմետականներուն ալ արտօնել որ աղօթեն այդ մզկիթին մէջ » : (Յանօթ է որ 1967 Յուլիսին, Պօղոս Զ.ի այցելութիւնը հոն մեծ գայթակղութիւն առեղծած էր) : Վերջապէս կաթողիկէ քահանայ մըն է որ կ'ըսէ. « Գոնէ այս այցելութիւնը մեր քրիստոնեաներուն կարենար տալ այն զգացումը, որ կղզիացած, մոռցուած եւ այս մահմետական ովկիանոսին մէջ խեղդուած փոքրամասնութիւն մը չեն : Գոնէ՛ քիչ մը քաջալերութիւն տար անոնց » :

×

Չորեքշաբթի, ժամը 12·47ին է որ օդանաւը կ'իջնէր Անգարա ու Պօղոս – Թիւրքի չուարած նայուածքին տակ, Յովհ. – Պօղոս Բ. կը համբուրէր, ըստ սովորութեան, հողը : Ապահովութեան համար թռանով կը փոխադրուէր մայրաքաղաքին պապական նուիրապետութիւնը : Երկու տեսակցութիւններ կ'ունենար նախագահին հետ ու կ'այցելէր, միշտ սառ մթնոլորտի մը մէջ, Աթաթիւրքի դամբարանը եւ ծաղկեպսակ մը կը դնէր : Ձայնասփիւռը ամէն ժամ ապահովութիւն կուտար որ Պապը ողջ է մինչ քաղաքը լեցուած էր ոստիկաններով ծպտուած որպէս՝ ջրկիր կամ սովորական կիներ : Կը փնտռէին Մեհմէտ Ալիէան, այն մարդասպանը, որ փախած էր Գարթալի բանտէն եւ կը սպառնար Պապը սպաննել :

×

ՊՈԼՍՈՑ ՄԷՋ

Հինգշաբթի առաւօտ պատարագէ մը եառ է, որ Պապը Պալիս կը մեկնէր, ուր պինքը կ'ընդունէր Տիեզերական Պատրիարքը՝ Դիմիտրիոս Ա., իր չուրջն ունենալով Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքը՝ Շնորհք Արք., Հայ կաթողիկէ առաջնորդը Յովհ. Արք. Զոլաքեան եւ կրօնական դասեր : Հինգշաբթի առաւօտ Պոլսէն առած մեր տեղեկութիւնները կը հաստատէին, որ Յովհ. – Պօղոս Բ. Գումգարուի Հայոց Պատրիարքարանը կ'այցելէր ժամը 16·45ին, եւ հանդիսաւոր թափօրով ու Հրաշափառով մուտք կը գործէր Մայր եկեղեցի : Հոնկէ, Պապը իր չքախումբով կը մեկնէր Հայ կաթողիկէ Ս. Ոսկեբերան եկեղեցին ժամը 17·30ին :

×

Անկէ եառ, Պապը կ'այցելէ Սէնթ'Էջիդիի եկեղեցին, հուսկ, ժամը 19ին՝ Այա Սոֆիա :

——×——

ԻՐԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՓՈԽՈՒԵՑԱՒ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՉՓՈԽՈՒԵՑԱՒ

« Յեղափոխութեան Խորհուրդը » հարկ եղածին չափ կարծր չգտնելով Պանի Սատրը ճամբու դրաւ, անոր տեղը նշանակելով Սատեղ Ղոթպզատեհ, իրանեան հեռատեսիլի տնօրէնը, որ մաս կը կազմէր Խոմէյնիի չրջապատին Նէօֆլը-Շաթօ : Ուրեմն, Սատր վերջին չափածորը կը նկատուէր, որ կարենար լեզու հասկցնել եւ ելք մը գտնել : Հիմա, ոչինչ փոխուած է, մինչ Իրան պատերազմի կը պատրաստուի եւ ուսանողները կը կրկնեն, որ միայն ու միայն Խոմէյնիի մտիկ կ'ընեն :

« Պատանդներու Ամերիկային եւ կրօնական մոլեռանդութեան Իրանին միջեւ անկարելի զրոյցը տեղի պիտի չունենայ» կը գրէ Քոթիտիէն տը Փարի (որու վերհրատարակութեան առաջին թիւը լոյս տեսաւ Նոյ. 29ին) : Թեհրանի փողոցները հանրազգներ կը նախապատրաստեն ժողովուրդը : Երբ ահազանգը հնչէ, պէտք է կորել լոյսը, կազը, մարել բոլոր կըրակները եւ նկուղ իջնել :

Այս անորոշ, մոլեռանդ մթնոլորտին մէջ, ոչինչ կարելի է ըսել անշուշտ եւ ոչ ոք գիտէ (եւ ոչ իսկ՝ ինք) թէ ինչ պիտի ընէ, կամ կրնայ ընել Գարթալը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏՐՈՒԱԻՆԻ մէջ բացուեցաւ եւրոպական վեհաժողովը, չատ ծանր մթնոլորտի մը մէջ : Տիկին Թաչըր չուզեր վճարել Անգլիոյ անդամակցութեան հաշուեցոյցը, զոր սուզ կը գտնէ, ուր ընկերները կը չեչտեն թէ երբ մէկը հաւաքականութեան մը մէջ կը մտնէ, կանոնները՝ կ'ընդունի :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն լիազօր անդամ ընտրեց Քաղաքական Բիւրոյին՝ Նիկոլա Տիխոնով, որ կառավարութեան պատասխանատուութիւնն ունի, ի բացակայութեան Կոսիգինի, որ հիւանդ է : Այս « նորը » 74 տարեկան է :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ էսանսը անգամ մը եւս պիտի սղէ քանի մը օրէն : Սակը դեռ ճշդուած չէ :

ԱՆԴՐԱՐԹԻԲի մէջ ճգմուեցաւ Տէ. Սէ. 10 օդանաւ մը, Էռ – Նիու – Զելանտ ընկերութեան : Ոչ մէկ վերապրող 257 հոգիէն :

ԹԵԼՄԱՆ ԶՈՒՐԱԲԵԱՆ ՄԵՌԱԾ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ (Հեռատիպ, Նոյ· 20–23)

ՌՈՒՍ – ՀԱՑԵՐԷՆ ԲՆԱԽՕՍԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆ

Լոյս տեսած է «Ռուս – Հայերէն բնախօսական բացատրական բառարան»ը, զոր կազմած են Փրոֆ. Վ. Գրիգորեան, Ակադ. Ս. Կարապետեան եւ Փրոֆ. Ռ. Յարութիւնեան : Եզակի հրատարակութիւն մըն է որ պատրաստուած է բնախօսներու եւ յարակից այլ մասնագիտութիւններու տէր մարդոց համար : Բառարանը կը բովանդակէ 2700 եզր :

×

ԷՎՄԻՐԱ ԵՒ ՆԱՐԻՆԷ ԱՆՏՈՆԵԱՆ ՔՈՑՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հունգարիոյ մէջ տեղի ունեցած փինկ-փոնկի միջազգային մրցումներուն էվմիրա Անտոնեան արծաթէ մետալի արժանացած է : Մրցումներուն մասնակցած են Եւրոպայի դրեթէ բոլոր ծանօթ մարզիկները :

Իսկ Կարագանդայի մէջ (Ղազախստան) տեղի ունեցած համամիութենական մըցաշարքին, Նարինէ Անտոնեան առաջին հանդիսացած է : Այս մրցումներուն կը մասնակցէին Մոր. Միութեան Հանրապետութիւններու, Մոսկուայի, Լենին-գրադի եւ աւելի քան 250 մարզիկները :

×

ԱՆԱՀԻՏԻ ՔԱՆԴԱԿԻՆ ՅԱՑՏՆԱԲԵՐՈՒՄԸ

Հայաստանի լեռներուն մէջ կատարուած պեղումներու ընթացքին յայտնաբերուած է հին հեթանոսական Անահիտ դիցուհիի քանդակը, որ կը վերագրուի Ն. Ք. Բ.–Ա. հազարամեակներուն : Անկա վերջին տարիներու ամէնէն թանկագին յայտնագործութիւններէն մէկն է, ըստ է Ակադ. Բարկէն Առաքելեան եւ չեչտած՝ որ մինչեւ այսօր ծանօթ էր դիցուհիի միայն մէկ պրոնզէ դիմակը, որ կը գտնուի Լոնտոնի Բրիտանական թանգարանը : Նոր յայտնաբերուած քանդակը կարելիութիւն կ'ընձեռէ ընդլայնելու մեր պատկերացումները Անահիտի պաշտամունքի հին շրջանի մասին : Հին ժամանակ « Մեծամայր » Անահիտ Հայերու շրջանակին մէջ կը համարուէր մայրերու եւ աղջիկներու հովանաւորուհին (ինչպէս Արեեմիսը հին Յունաստանի մէջ) : Հեթանոս Հայաստանի ամէնէն պաշտելի աստուածուհին կը համարուէր դերագոյն աստուած Արամազդի՝ տիեզերքի, երկնքի ու երկրի արարիչին կինը : Հռոմէական եւ հայ տարեգիրներու վկայութեամբ, Անահիտ դիցուհիի ոսկէ արձաններով զարդարուած տաճարները լայնօրէն տարածուած էին երկրին մէջ : Հին քանդակագործը աստուածուհին պատկերացուցած է չերմեռանդ եւ ներշնչուած դէմքով արեւի կողմը դարձած : Անահիտ կը կրէ ազամանդակուռ ծամակալ մը, որ Հայաստանը պիտի պաշտպանէր նենգ յարձակումներէ : Տուֆակերտ բարձրաքանդակի վրայ Անահիտի կողքին պատկերացուած է իր եզբայրը՝ Վահագն, որ կոչուած է « Վիշապաքաղ », չար վիշապի դէմ տարած յաղթանակին համար :

ՊԱՏՄԱԿԱՆ Է ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ, ԴԱՍԱՏՈՂԱԿԱՆ ՎՃՌՎՂՈՒԹԻՒՆ ՏՊԿԱՀԱՅԳ ՀՈԳԻՑԱՒ

Ա.

ԳՐԱԾ ՀԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ

Ներքոյ հետաքրքրական տեղեկութիւններ կու տանք Պատմական Դասատողական Վճռաբեկ Տպկահայգ Հոգեւոր Ժողովի մասին, որ 1871 – 72 թուականներուն կը նստակայանէր Պոլսոյ Պէրա թաղամասի Գալաթասարայ անկիւնը, Ս. Երրորդութեան վանքի մօտ։ Ժողովը կը բաղկանար 12 հոգիէ, որոնք կը ներկայացնէին Պոլսոյ Ազգային Սահմանադրութեան 1860ական թուականներուն ստեղծուած Ազգային Ընդհանուր Ժողովի ընտրական տարբեր շրջանները։ Ժողովի նախագահն էր Պատրիարքական Տեղապահ Գերաշնորհ Տ. Գրիգոր Արքեպս. Պետրոսեան, որ ներկայ չէր գրեթէ ոչ մէկ նիստի։ Ժողովի անդամներն էին Գերաշնորհ Տ. Գրիգոր Եպս. Տէր-Ներսէսեան, Գերաշնորհ Տ. Գրիգոր Եպս. Տէր-Յովհաննիսեան, Գերաշնորհ Տ. Գրիգոր Եպս. Տէր-Գրիգոր

դէմքեր: Մինչեւ մեր օրերը պահպան – ուած են աւերակները:

Հին եւ միջին դարերու Կարինի բնակ– չութեան թիւի մասին տեղեկութիւններ չկան: Սակայն հաւանական է, որ այդ ժամանակները առնուազն ունեցած է մին– չեւ 50 հազար բնակիչ: Աւելի արժանա– հաւատ են նոր ժամանակներու տուեալ– ները: Աղբիւրապոլսոյ 1829ի պայմա – նագրէն եւ անոր հիման վրայ կատար – ուած գաղթէն առաջ Կարին – Էրզրումը ունեցած է 130 հազարէն ոչ նուազ բնակ– չութիւն, որուն 30 հազարէն աւելին Հա– յեր էին: Այդ պայմանագրով 1829–1830 թուականներուն կազմակերպուած գաղ – թի հետեւանքով Կարին – Էրզրումէն եւս հազարաւոր Հայեր տեղափոխուեցան Ա– րեւելեան Հայաստան եւ դրացի չրջաններ ու բնակութիւն հաստատեցին Գիւմրի – Ալէքսանդրապոլ (Լենինական) եւ չրջա– կայքը, Ախալցխա, Ախալքալաք, Թիֆ– լիս եւ այլուր: 1909ին քաղաքի բնակչու– թիւնը 60 հազարէն քիչ մը աւելի էր: Հայերու թիւը կը հասնէր 15 հազարի:

Կարին – Էրզրումէն կ'անցնէր Արեւելքը Արեւմուտքին կապող մայրուղիներէն մէկը եւ քաղաքը զարձած էր առեւտուրի կարեւոր կէտ: Քաղաքը ունէր տաս – նեակներու հասնող արհեստներ՝ զարը– նութիւն, գինագործութիւն, պղնձագոր – ծութիւն, որմնադրութիւն, դերձակու – թիւն, ոսկերչութիւն, զորգագործութիւն եւայլն, որոնցմէ չատեր միջին դարերուն արդէն կը կազմէին «Եղբայրութիւն – ներ»: Արհեստներով զրեթէ բացառա – պէս կը զբաղէին Հայերը· արհեստաւոր– ներու թիւը Ի· դարու սկիզբները կը հասնէր քանի մը հազարի: Այդ ժամա– նակ Էրզրումի մէջ կային 3000 խանութ եւ կրպակ, որոնց մէկ մասը արհեստա– նոցներ ունէր:

ԺԹ· դարուն եւ Ի· դարու սկիզբները Կարին – Էրզրումը սովորական ասիական քաղաք մըն էր, մեծ երկրամասի մը կեդ– րոն: Փողոցները լայն էին, մէկ մասը սալարկուած, տուները՝ կառուչէն: Ծա– ռազուրկ էր, չունէր համայնական նուա– զարան պայմաններ: Ամենու ջուրը բեր– ուած էր մօտիկ լեռներէն: Ճարտարա– պետական առումով ուշագրութեան ար– ժանի էին հայկական եկեղեցիները, մզ– կիթները, վարչական զանազան չէնքերը, առեւտուրի տուները, պաշտպանութեան կառուցուածքները եւայլն:

ԺԹ· դարու վերջերը եւ Ի· դարու սկիզբները Կարին – Էրզրումի մէջ կար հայկական զանազան կարգի վարժարան– ներու չարք մը (առանց հաշուելու կըր– թարանները): Անոնցմէ յիշենք՝ Ս· Մես– րոպ վարժարան, որ յետագային կը կոչ– ուէր Արծնեան (Արծն քաղաքին անու – նով), Սանասարեան, Մսրեան, Տէր – Ազարեան, Թարգմանչաց եւայլն: Կարինի հետ կապուած է հայ մչակոյթի եւ միջ– նադարեան քանի մը հեղինակներու (Յա– կոբ Կարնեցի, Եղիա Կարնեցի եւայլն) գործունէութիւնը: Ի· դարու սկիզբները քաղաքին մէջ հրատարակուած են հայե– րէն թերթեր:

Արեւմտեան Հայաստանի միւս քաղաք– ներու եւ հազարաւոր գիւղերու հայ բը– նակչութեան նման Կարին – Էրզրումի Հայերն ալ ենթարկուեցան ջարդերու: Թուրք ցեղասպանները այստեղի Հայերու մէկ մասը ոչնչացուցին տակաւին Աբդիւլ Համիտի ժամանակ, 1895 – 1896 թուա– կաններուն, իսկ միւս մասը զանգուա – ծային կոտորածի ենթարկուեցաւ առա – ջին աշխարհամարտի տարիներուն՝ 1915– ին, Մեծ Եղեռնի ժամանակ: Ողջ մնա– ցածները 1915ի Մայիս – Յունիս ամիս– ներու ընթացքին տարագրուեցան զանա– զան երկիրներ: Եղեռնի նախօրեակին Էրզրումի մէջ կային մօտ 25 հազար Հա– յեր: Յաջորդ տարին՝ 1916ին, հոն այլեւս Հայախօս Հայ չէր մնացած:

ԹԱԴԷՈՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՍԱՀԱԿԸ

(ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԱՆՈՒՆՈՎ՝
ՍԵՐԾ ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ)

———o———

«Փիլ–օվըր ռուժ» ֆիլմի առիթով

———×———

Սրտի փոքրիկ տրոփումով, քայլերս կը յառաջացնեմ չարժանկարի սրահին մուտքի սեմին եւ կը մտածեմ.— Մէթէ այս անգա՞մ ալ սրահը լեցուն պիտի ըլ– լայ ու ես կրկին բախտը պիտի չունենամ պինք տեսնելու իր առաջին մեծ դերա – կատարութեան մէջ: Շտապով կը խառ– նուիմ ես ալ խուռներամ բազմութեան, եւ ամբոխին հետ կը սպասեմ կարգիս, մտնելու համար սրահ:

Ականջներս սուր լարած մտիկ կ'ընեմ չուրջիս խօսակցութիւնը՝ արդեօք գլխա– ւոր դերակատարի մասին որեւէ խօսակ– ցութիւն կամ անդրադարձութիւն կը կա– տարուի՞, ոչ, գոնէ մէկ հոգի, դժբախ– տաբար այդ ալ ոչ, ֆիլմի նիւթն էր լոկ որ կը հետաքրքրէր բոլորը:

Իսկ ես, ինչո՞ւ եւ ի՞նչ բանի համար է որ այս պահուս, անհամբեր այս չար– ժանկարի սրահին սեմին եկած եմ եւ կը սպասեմ հարցական· արդեօք «Կարմիր փի՞ւն»է, թէ «Կարմիր փիւռ» ֆիլմի դերը ստանձնող երիտասա՞րդը:

Մտածումներս կը սաւառնին դէպի ոչ չատ հեռու անցեալը· մօտ երեք տարի առաջ, եւ աչքերուս առջեւ կը պարզուի «Սահակ»ը երբ նոր էինք մենք ծանօ– թացած իրեն:

Խանդավառ երիտասարդ մը որ այն ատեն 1976ին, վեց – եօթը տարի կ'ը – նէր որ Հայաստանէն կը ժամանէր Ֆրան– սա: Ընդունակ եւ ուսումնատենչ կը նուիրուէր իսկոյն ամբողջացնելու իր ու– սումնական ընթացքը, լաւ ծանօթանա – լով Ֆրանսերէն լեզուին, չիման մէջ մանելով տեղական թատերական եւ գե– ղարուեստի աշխարհին հետ, գուցէ մեզի

անծանօթ մնար եթէ օր մը «Նոր Սե– րունդ»ի թատերական խումբը կարիքը չզգար երիտասարդի մը որ կարենար օգնել իրենց բեմադրելու Նշան Պէչիկ – թաշլեանի «Հիւանդտես»ը: Այդ երի– տասարդը՝ Սահակ Աւետիքեան, որ ե– կար տարիներ եառք, այն օրէն ի վեր երբ ձգած էր Երեւանը, դեռ չէր մտած հայ– կական կազմակերպութեան մը մէջ: Հան– դիպումը եղաւ մեծ խանդավառութեան առիթ եւ յաջողութեամբ բեմադրուեցաւ «Հիւանդտես»ը:

Երկրորդ անգամ պիտի հանդիպէինք իրեն մի քանի ամիս յետոյ երբ Հայերը խուռներամ Փարիզի Նոթր – Տամ եկե– ղեցւոյ դիմաց ընդհանուր ցոյց մը կը կատարէին Ապրիլ 24ի առիթով, պա – հանջելով «մեր հողերը» եւ արդարու– թիւն հայ ազգին: Հոն էր Սահակը: Ցուզումէս աչքերս արցունքով լեցուած կը դիտէի զինք, պատառը ձեռքին, երբ իր ձայնը կ'ընդարձակէր հայ հողեր ա– պաղակող բազմութեան կանչը:

Ապա երրորդ անգամ ըլլալով կը հան– դիպէինք իրեն, Ժան – Ժաք Վարուժանի 1915ի նուիրուած թատերգութեան ներ– կայացումի առիթով:

Զորրորդ հանդիպումը այս անգամ ի– րականացաւ Սահակի նախաձեռնու – թեամբ· ինքն էր որ այլեւս լեցուած Հա– յրենասիրութեամբ, Նոթր – Տամի Ապրիլ 24ի տեսարանը իր զանգակներով եւ Ժան – Ժաք Վարուժանի «1915» ներկայացու– մը, նոր հորիզոն մը բացած էին իր մտքին ու սրտին համար եւ երեւակայած էր բեմադրել Պարոյր Սեւակի «Անլռելի զանգակատուն»ը հոն, ճիշդ Նոթր–Տամի դիմացը բացուող տարածութեան մէջ հնչեցնելով զոզանջները նոյնինքն Նոթր– Տամի զանգակներուն: Եւ կ'առաջարկէր մեզի, Նոր Սերունդի երիտասարդներուն ձեռք ձեռքի տալ իրականացնելու համար իր այս երազը, Փարիզի սրտին վրայ, ի տես հոն ծաւալող հազարումէկ ժողո – վուրդներուն:

Բայց, աւաղ, երազը մնաց երազ: Ինչպէս միշտ մեր անկազմակերպ եւ զոր– ծերը ձգձգելու կամ ուրիշին հաւանու– թիւնը առնելու կամ պաշտօնական հա – նանութիւն մը ստանալու դանդաղ դոր– ծելակերպը ըլլաց մեզ եւ զինքը:

Ինք գաղափարապաշտ, գեղարուեստի իր նոր ըմբռնումով եւ անոր չնորհած անվիճելի կարելիութեան խորապէս գի– տակից, ուզեց ծառայել իր ազգին, Հա– յութեան, մօտեցաւ մեզի Նոր Սերունդի երիտասարդներուս, այն յոյսով, որ վեր– ջապէս եկած է ժամանակը գործելու Հա– յութեան մէջ ի նպաստ հայ դատին եւ հայ ժողովուրդին, ստիպուեցաւ հեռա – նալ յուսախաբ դառնալով դէպի օտարը գոհացնելու համար գէթ արուեստագէտի իր խառնուածքը, լոկ այն պատճառով որ մենք չկրցանք կազմակերպել եւ ընթացք տալ իրեն:

Քանի՛ քանիներ հայ տաղանդին մօտե– ցած են մեծ եռանդով եւ ազգին օգտա– կար ըլլալու բուռն փափաքով եւ մնա– ցած են յուսախաբ ու հեռացած Հայու–

ԻՏԱԼԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

Ներկայիս կուզանք հաղորդելու թէ Իտալիոյ Հայոց Միութեան անդամական ընդհ· ժողովը տեղի ունեցաւ 1979 Հոկ– տեմբերին Միլանոյի մէջ: Անցնող վար– չութեան բարոյական եւ նիւթական հա– մարատուութիւնը լսելէ եւ համապա – տասխան բանաձեւ քուէարկելէ յետոյ ժողովը ձեռնարկեց նոր վարչութեան ըն– տրութեան: Գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրուած վարչութիւնը իր դիւանը կազ– մեց հետեւեալ ազգայիններէ·—

Տոքթ· Օննիկ Մանուկեան նախագահ
Պ· Անդրանիկ Կէօչէրեան փոխտուղար
Պ· Արտաւազդ Սրապեան գանձապահ
Պ· Զաւէն Մնտիկեան խորհրդական
Պ· Հրանդ Բամպակեան խորհրդական

Ժողովի նոյն նիստին, ներկաներու միահամուռ փափաքով եւ միաձայնու – թեամբ՝ Բժ· Երուանդ Արզումանեան ըն– արուեցաւ Իտալիոյ Հայոց Միութեան Ցկեանս Պատուակալ նախագահ, առ ի գնահատութիւն, որպէս երկար տարի – ներ Միութեանս նախագահ՝ իտալահայ համայնքին մէջ իր ունեցած հասարա – կական նուիրեալ գործունէութեան:

ԻՏԱԼԻՈՑ ՀԱՅՈՑ
ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
Միլանօ, 15 Հոկտ· 1979

ԹԵՆԷն իրենց գործունէութեան ասպա – րէզը օտարին մէջ գտնելով, մինչ մէկը միւսը չէր խանգարեր եւ արուեստագէտի իր ասպարէզը գտնելով հանդերձ աւելի լայն չրջանակներու մէջ, ինչ որ մեզի կարելի չէր, իր մասնակցութիւնը բերէր նաեւ իր ժողովուրդին:

Վ· Թ·

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՑԻ մէջ, Հոկտեմբեր 31 – Նոյեմբեր 3, դումարուած է Թեմին 24րդ պատգամաւորական ժողովը, որու ըն – թացքին կարդացուած են Կրօնական եւ Թեմական Մարհուրդներու տեղեկագիր – ները, ինչպէս նաեւ չրջաններէ եկած պատգամաւորներու զեկուցումները: Ա– ծարծուած են կարգ մը կրօնական եւ ազ– գային այժմէական հարցեր եւ որուած են համապատասխան որոշումներ: Գաղտ– նի քուէարկութեամբ կատարուած է նոր Թեմական Մարհուրդի ընտրութիւնը:

(Շար· – 15)

ՍՊԱՍՄԱՆ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

(Վ Է Պ)

= ԶԱՊԷԼ ԵՄՑՅԵԱՆ =

Գ·

Եւ նոյն միջոցին անբացատրելի կար– մըրութիւն մը չուռաղնեց Բրացի դէմքը· ըսելիքը չարունակեց զեռինը նայելով եւ հազիւ լսելի ձայնով·

– Հասկցայ թէ ով է· կը յիշեմ, որ բացակայ էր այս առաւօտ: Տօքթէօռ Բա– րօն ալ չատ համարում ունի իրեն հա– մար· խելացի երեւոյթ մը ունի, չատ ար– թուն, չէ՞· տգան չափազանց կը սի – րէր··· խեղճ կինը· ես զինքը խնամեցի տգան ծնած ատենը· երկու օր ահռե – լիօրէն տառապեցաւ· փոթորկոտ օդ մը կ'ընէր կոր, եւ ասիկա չատ կ'ազդէ ջը– պոտ կիներուն վրայ:

Մէչա առանց նայելու Սատարօֆին հարցուց·

– Ձեզի բարեկամնե՞ր են, Պարոն Սա– տարօֆ:

– Այո՛, Պարոն Բրացէ:

– Լաւ, այն ատեն ըսէք Տիկին Էվաին որ քաջութիւնը չկորսնցնէ· իր վրա – յով կը խօսիմ Տօքթէօռ Բարօին· նոյ – նիսկ թող վաղը առաւօտ գայ· առէ՛ք քարդս ալ, եթէ իրեն դիտողութիւն ը– նեն թող ըսէ որ ինծի տեսնելու եկած է:

Սրահին միւս կողմէն զիրենք կը կան– չէին· մեկնած ատենը Բրացէ անդամ մըն ալ զարձաւ եւ Սատարօֆին ըսաւ·

– Ըսէք Տիկին Էվային որ ինծի սպասէ սպասման սրահին մէջ· ժամը տասին ա– տեններդ կ'երթամ զինքը տեսնելու:

Դ·

Արդէն չատանց ի վեր Էվա կը սպասէր հոն տղեկը ծունկերուն վրայ· անհամբե– րութենէն եւ սրտին նեղութենէն լալու անդիմադրելի փափաք մը կը զգար· բո– լոր կաթ առնող կիները մէկիկ մէկիկ ե– կած եւ մեկնած էին արդէն· ամէնքը հետաքրքիր՝ հարցուցած էին թէ ինչ – պէս կ'ըլլայ որ հոն կը գտնուէր ու գոց ըրածի պէս ամէնուն պատմած էր ան– փոփոխելի կերպով նոյն բանը, այնպէս որ հիմա գլուխը լեցուած էր իր արտա– սանած բառերով եւ տեսակ մը անհան– գրստութիւնը կը գզար ներքը:

Այդ օրը անձրեւը գադրած էր վեր – ջապէս· բայց թեթեւ մառախուղը գեռ կը մնար չարունակական խոնաւութիւն մը տալով օդին այնպէս որ գժուարաւ կը շնչուէր· աշնան կարմիր արեւը անճա– ռագայթ եւ ցուրտ՝ ուժգնօրէն կը գծա– գրուէր դորշ երկնքին վրայ հազիւ թէ տանիքները գունաւորելով ժպտուն վար– գապոյտ գոլգոթ մը, այնքան փափուկ որ վիսանակ տաքութեան զգայնութիւնը տալու ընդհակառակն դիւրաբեկ եւ վա– ղանցուկ բանի մը տպաւորութիւնը կ'ը – նէր, ու այդ արիւնագոյն արեւը տխուր էր, անհունապէս տխուր ընդարձակ քա– ղաքին վրայ, գրեթէ չարաղուչակ:

Էվա երկայն սպասումէն յոգնած իր վրայ կը կգէր հետզհետէ· կէս օրուան մօտ ըլլալու էր արդէն· գայեակները կի– րակնօրեայ հագուստներու մէջ անճանա– չելի՝ գուարթօրէն կ'անցնէին պարտէզէն եւ կ'երթային եւ ամէն անգամ որ աւաղը կը խշրտար հոն, Էվա գլուխը կ'երկնցնէր նայելու համար բայց միշտ յուսախաբ, սիրտը տրոփուն աչքերը կը փակէր թոյլ չտալու համար որ անոնք արցունքոտին· ա՛խ ինչո՞ւ եկած էր նորէն սպասման սը– րահին մէջ իրը թէ բաւական չըլլար եօ– թը ամսուան երկայն մարտիրոսութիւնը հոգ նոյն սրահին մէջ, չոր նստարան – ներուն վրայ· րոպէ մը ինքզինքը բոլո – րովին կորսուած զգաց սրտին անպատում ցաւին մէջ բայց նորէն ոտքի ձայներ պարտէզին մէջ զինքը ցնցեցին· ալ այս անգամ ոտքի ելաւ եւ աչքովը սկսաւ փնտռել· Լէոնթինն էր· քանի անգամներ արդէն եկած էր անիկա սպասման սրա– հը կաթ բերելու, բայց որովհետեւ ուրիշ կիներ կային գոհացած էր միայն իրեն սիւռնիւա եւ թունաւոր նայուածքներ ուղղել· հիմա որ մինակ էր կրնար ա– նիկա խօսք մը ուղղելու յանդգնիլ, ի՛նչ– պէս պիտի հանդուրժէր հարցումի մը···

Վիէն.— Պ. Նչան Տէր-Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Տէր-Սարգիսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ալպէր եւ Հեղէն Յովսէփեան եւ զաւակները, Պ. Կարապետ Տէր-Սարգիսեան ընտանիքն ու զաւակները (Ամերիկա) Պէրպէրեան ընտանիքը (Ամերիկա) ցաւով կը յայտնեն իրենց կնոջ, մօր եւ ազգականին՝

ԱԼԹՈՒՆ ՏԷՐ-ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Նոյ. 27ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Նոյ. 30, ժամը 14ին Վիէնի Սէն – Մարթէն եկեղեցին:

Մահացող չոտացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Յասմիկ Քիւթնէրեան, Տէր եւ Տիկին Սոնա եւ Սարգիս Քիւթնէրեան (զաւակները), Ստեփան Քիւթնէրեան (թոռը), Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Անահիտ եւ Նուպար Ազարեան (Պոլիս), այրի Տիկին Զարուհի Սինալ (Պոլիս), Պ. Պետրոս Ազարեան (Միամի) եւ ընտանեկան պարագաները կը յայտնեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Դեկտ. 2ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, մօրեղբօր եւ աղգականին՝

ՅԱՐՄԱՅԻՐ ՔԻՒԹՆԷՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Քիւթնէրեան զերդաստանի համայն ննջեցեալոց յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Շաւիլէն Գր. Կիւլեան եւ Օր. Շաքէ Կիւլեան կը յայտնեն թէ կիրակի, Դեկտ. 2ին Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԼՈՒՍԸՆԹԱԳ ԿԻՒԼԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, ինչպէս նաեւ Կիւլեան եւ Պէֆարեան ընտանիքներու բոլոր ննջեցեալներուն յիշատակին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Եկեղեցիի հասցէն 4 Ռիւ տէ 3 Շաքիէ, Շաւիլ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ Աղքատախնամ Ընկերակցութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ողբ. Սիրվարդ Զոլաֆեանի մահուան առթիւ.— Պ. Օգսէն Հարբուլեան, Պ. Մաքս Տըժան 200ական ֆ., Պ. Զարեհ Սեմէրճեան, Պ. Յակոբ Լէյլուզեան 150ական, Տիկ. Մոնսառլ Մարքէզ 100 ֆր.:

ԿՈՉ

Ամենուվիլի Վարդապետ Ս. Խաչ եկեղեցին հիմնական նորոգութեան կը կարօտի, ներքին եւ արտաքին իր բոլոր մասերով:

Արդ, կոչ կ'ընենք Փարիզի Հայութեան եւ մանաւանդ Ամենուվիլի, Սարսէլի, Կուանէնվիլի եւ Սեւրանի հատուածակալ ժողովուրդին որպէսզի իրենց նիւթական օժանդակութեամբ սատար հանդիսանան այն նուիրական ձեռնարկի իրագործման:

Նուիրատուներու անունները պիտի հրատարակուին մամուլին մէջ, եւ իրենց հասցէին պիտի ուղարկուի այս բացառիկ հանդանակութեան համար յատկապէս պատրաստուած ստացագիրները:

Կը խնդրուի նուիրատուութիւնները ղրկել եկեղեցւոյ հասցէին.

Eglise Arménienne St. Croix de Varak
31, Rue St. Just
95400 Arnouville les Gonesse

Մտորեւ կը հրատարակենք Ա. ցանկը այս առթիւ եղած նուիրատուութիւններու եւ կը յայտնենք մեր չնորհակալութիւնը բոլոր նուիրատուներուն:

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Ամն՝ 10·000 ֆրք., Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Սինանեան 5000 ֆրք., ամն (Փարիզէն) 2500, Տէր եւ Տիկ. Սարգիս Պետոյեան 2000, Տիկ. Թագուհի Պետոյեան եւ դուստրը, Տէր եւ Տիկ. Սրապ Շերինեան, Տէր եւ Տիկ. Ժիրայր Սարգիսեան 500ական, մի ամն (Ամենուվիլէն) 300, Տիկ. Նուպար Խաչիկեան 250, Տիկ. Վարդանոյշ Սէթինճեան, Կուրտիկեան ընտանիք 200ական, Տէր եւ Տիկ. Նիկողոս Նիկողոսեան 150, Տէր եւ Տիկ. Եդուարդ Գալաֆեան, Տիկ. Ընծայում Ունճեան 100ական (ընդհ. գումար 22·300):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Գրիգոր Գասպարեան, Օր. Տանի Գասպարեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Պալեան զաւակները ու թոռները, Տէր եւ Տիկին Նուպար Սիմոնեան եւ ընտանեկան պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անճամբ թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին՝

ԳՐԻԳՈՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՋԱՁ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՍՈՒՐԲ ՄԵՍՐՈՊ ԿՐԹԱՐԱՆԻՆ
Շաբաթ, Դեկտ. 1, ժամը 20·30էն մինչեւ առաւօտ
Նախագահութեամբ՝ Կաթող. Պատուիրակ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ –
Ալֆորվիլի երեսփոխան – Քաղաքապետ ԺՈԶԷՖ ՓՐԱՆՉԵՍՔԻ
ներկայութեամբ ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆԻ
Salle des Fêtes Voltaire (Alfortville)
Մասնակցութեամբ
ՊԵՏԻԿԻ ԻՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲՈՎ

restaurant
EREVAN
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՔՈՒՐ ԽՈՀԱՆՈՑ – ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ
ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e Tél. 770 85 81
ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ
ՁՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՁԻԹԱՊՈՒՐ, ՄԱՆԹԸ
ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ ԼԱՀՄԱՃՈՒՆ ու ՋԻ – ՔԷՕՃԹԷ
ՈՒՐԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆ՝ ՍՈՒ - ՊԷՕՐԷԿ
ԵՒ ԱՄԷՆ ԿԻՐԱԿԻ ԱՌՏՈՒ՝ ՊԱՏՈՒԷՐԻ ՎՐԱՑ՝ ԽԱՇ
FERME LE MARDI ՓԱԿ Է ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՃԱՇ ԿԸ ՀԱՑԹԱՑԹՈՒԻ ՆԱԵԻ ՏՈՒՆԵՐԸ, ԱՊՍՊՐԱՆՔԻ ՎՐԱՑ:

ՀԱՆԳՐՈՒԱՆԱՑԻՆ ԽԱՂ

RALLY - PAPER

կազմակերպուած
Հ·Մ·Ը·Մ·Ի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Դեկտ. 9, Կիրակի ժամը ճիշդ 13ին: Մեկնում Մշակ· Տունէն, 17 Ռիւ Պլէօ, Փարիզ 9րդ

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել ամէն օր ժամը 16էն 18·— 824·63·89

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒ ԲԱԺԱԿԻ ՊԱՀԸ

Կեդրոնականցիները եւ համակիրները կը հրաւիրուին հաւաքաբար բաժակ բարձրացնել կեդրոնականին եւ կեդրոնականցիներուն կենացը, Դեկտ. 9, ժամը 13ին:

Հաւաքավայր.— Ալեք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոն, 118 Ռիւ տը Քուրսէլ, 75017 Փարիզ:

Ծախքերու մասնակցութիւն 60 ֆր.

Ներկաները պիտի հիւրասիրուին նաեւ շամփանյով: Տեղերը ապահովել մինչեւ Դեկտ. 7, հեռաձայնելով՝ Փանոսեան 233·77·90 եւ 222·60·98

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱՍԱԿԻ

Սէնթ-Էթիէն.— Տէր եւ Տիկին Նչան Այտապիրեան խոր կսկիծով կը յայտնեն իրենց ցաւակցութիւնները, սիրելի Սարգիս Ընտրիկեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սրտահատոր աղջկան վաղահաս մահուան առթիւ: Նաեւ իր սիրած ու պաշտած անհետ հեռացած գաղափարի մտաւորականներու յիշատակին եւ «Յառաջ»ի գոյատեւման համար կը նուիրեն 150 ֆր.:

×

Լիոն.— Տէր եւ Տիկին Կարապետ Յովակիմեան իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկ. Սարգիս Ընտրիկեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց սիրեցեալ աղջկան զառնակսկիծ մահուան առթիւ: Եւ փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆր. կը նուիրեն Յառաջի:

– ԱՒ ՈՐ ԱՆԿ Է –

ՅՆՈՐ ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆԸ ՓԱԿ Է ՇԱԲԱԹ ԿԷՍՕՐԻ ՎԵՐՋԵՐԸ:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ,

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Դեկտ. 9 ժամը 17էն կէս դիշեր
Dans les Salons de l'Hôtel George V, 31, Ave. George V, 75008 Paris
ՊԵՌՆԱՐ ՏԻՏԻՃԵԱՆԻ խանդավառ նուագախումբը
Մուտք 40 ֆ· ուսանողներու կէս գին
Պարահանդէսին հասոյթը, ամբողջովին կը յատկացուի հայկ· վարժարաններուն
Սեղանները ապահովել, հեռաձայնելով 763·38·54

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէն-Լու Կրան-Փէնի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ Թաղ· Խորհուրդը առ ի երախտագիտութիւն մեզմէ առ յաւէտ բաժնուած նախկին առաջնորդ՝ Հոգեւոր Հայրերու, եկեղեցւոյ չինութեան նիւթապէս եւ բարոյապէս ծառայող բոլոր թաղականներու, նուիրատուներու եւ որեւէ ձեւով եկեղեցւոյ պայծառութեան նպաստողներու եւ համայն թաղեցիներու ննջեցեալներուն համար հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Կիրակի, Դեկտ. 2: Ժամերգութիւն ժամը 9ին, պատարագ 10, հոգեհանգիստ 11·30 կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Շահան Խաչակիր Քհնյ· Տէտէեան:

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Կեդրոնական վարչութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր նախկինները Միութեան տարեկան ընդհանուր ժողովին, որ կը գումարուի Դեկտ. 16, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը ճիշդ 15ին:

Le Comité de l'Union des anciens élèves du Collège invite tous ses membres à participer à l'Assemblée générale annuelle qui se tiendra le Dimanche 16 Décembre à 15 h. dans les salons du Collège Samuel-Moorat, 26 Rue Troyon.

La séance sera suivie de la traditionnelle fête de l'arbre de Noël.

Toutes les familles sont invitées à y participer.

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբը եւ Տիկնանց Միութիւնը իրենց խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տէր եւ Տիկ. Աշոտ Վարդանեանի, Օր. Մլէլը Վարդանեանի, Տէր եւ Տիկ. Պերճ Վարդանեանի եւ զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց հօր, աներհօր եւ մեծ հօր՝ վահան Վարդանեանի մահուան կսկծալի առթիւ:

×

Կապ· Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պր· Հայկազ Սարգիսեանի, իրենց զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց կնոջ, մօր, զաւկին եւ քրոջ ընկ· Արաքսի Սարգիսեանի մահուան տխուր առթիւ:

Imprimé sur les Presses
du Journal « Haratch »
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire : No 55935

pour la première fois en France
ORGANISEE PAR L'UCFAF ET LA JAF
la tournée de l'ensemble national
des chants et danses d'Arménie
Tatoul Altounian
Հայաստանի «Թաթուլ Ալթունեան» երգի – պարի պետական անսամպլի առաջին շրջապտոյտը

ANGOULEME : 4 Déc. à 20 h. 30
MARSEILLE : 7 Déc. à 20 h. 30
VALENCE : 8 Déc. à 20 h. 30
LYON : 9 Déc. à 15 h. 30

Vente des billets : les 3 FNAC, la salle Pleyel, aux points de vente habituels, chez les membres de l'UCFAF.

Location et réservation : Centre Culturel et Artistique
6 Cité du Wauxhall — 75010 PARIS
Tél : 208-76-49 de 15 h. à 20 h.
du Lundi au Samedi